

2610  
2

Monumenta Georgica.  
Publicationes Universitatis Tphilisensis.

I. SCRIPTORES ECCLESIASTICI.

No 1.

პროფ. კორნე კეკელიძე.

Prof. COR. KEKELIDZE.

თარგმანებზე ეკლესიის ცნობა

Commentarii in Ecclesiastem

მეტროფანე

Metrophanis,

ზმკრნელ მიტროპოლიტიისაჲ.

Metropolitae Smyrnenis.



3065

თფილისი.  
სტამბა „სახელ-ხე საქე“  
1920.

899.962.1.09(1)

ქართული მეცნიერება.

ტფილისის უნივერსიტეტის გამოცემანი.

I. საეკლესიო მწერლობა  
№ 1.

პროფ. კონსტანტინე კეკელიძე 9(47.922):2

3-480

თარგმანებად ეკლესიასტისად

ვიტროვანე,

ზმზრნელ მიტროპოლიტიდა.

K 26110  
2

60176

Записано в инвентарной книге  
на стр. 147 под № 11597-18992.



ტფილისი  
სტამბა „სახალხო საქმე“  
1920



Monumenta Georgica.  
Publicationes Universitatis Tphilisensis.

I. SCRIPTORES ECCLESIASTICI.

№ 1.

---

Prof. Corn. Kekelidze.

Commentarii in Ecclesiastem

METROPHANIS,

Metropolitae Smyrnensis.



---

Tphilis  
1920

## V o r w o r t.

Die vor kurzem eröffnete georgische Universität legt in dem vorliegenden Buche einen ersten Versuch vor, georgische patristische Texte herauszugeben. Die kirchlich-georgische Literatur, welche dem Forscher manche unerwartete Entdeckung und erfreuliche Überraschung bereitet, ist ein Zweig der ost-christlichen Literatur. Auch die vorliegende Publikation ist eine der Neuentdeckungen: sie bietet eine exegetische Schrift Metrophanes', Metropolit von Smyrna, dar, nämlich sein Kommentar zu Salomos Predigt.

Metrophanes, Metropolit von Smyrna, ist eine markante und ziemlich bedeutende Person in der byzantinischen Kirchengeschichte der zweiten Hälfte des IX. Jahrhunderts. Es war jene bewegte Zeit, wo die Kirche von inneren Zwistigkeiten zweier kirchlich-politischen Parteien, der Ignatianer und Photianer, erschüttert wurde. Metrophanes war eben Leib und Seele der konservativen, rein-mönchischen Partei des Patriarchen Ignatius die ihren Kampf gegen die energischen und hochgebildeten Anhänger des berühmten Photius auszufechten hatte. Die geringe Anzahl Metrophanes' erhaltener Schiften (K. Krumbacher, Geschichte der byzantinischen Literatur, <sup>2</sup>1897, S. 78-79) bekommt jetzt eine Bereicherung in der vorliegenden exegetischen Schrift, deren griechisches Original verloren ist und von dem bisher nichts bekannt geworden ist. Die vorliegende Schrift—das Werk eines überzeugten Aristotelikers—bringt nicht nur inbezug rein-theologischer und exegetischer Neigungen und Überzeugungen jener Epoche wichtiges Material bei, sondern auch in philosophischer, naturwissenschaftlicher und anthropologischer Hinsicht. Diese Schrift ist nach der Unicum-Handschrift des XIII. Jahrhunderts im kirchlich-archäologischen Museum zu Tiflis (cod. № 61) herausge-



geben; dieselbe Handschrift umfasst ein anderes Kommentar zu Salomos Predigt, nämlich das des Olympiodoros von Alexandria (Migne, Patrol. Graeca, t. 93); beide Kommentare sind von ein und demselben Schriftsteller ins Georgische übersetzt worden. Die Person des Übersetzers lässt sich nicht bestimmt feststellen, aber die Vermutung—es sei Iohannes Dtschimeli, ein georgischer Philosoph (Ende des XII. Anfang des XIII. Jahrhunderts), liegt nahe. Sicher kann jedenfalls behauptet werden, dass diese Übersetzung dem georgischen Schriftstellerkreise von Petritzon entstammt und seinen literarischen Geschmack und literarische Traditionen wiedergibt.

Die Einleitung unserer Publikation enthält einen ausführlichen Überblick über die gesamte georgische exegetische Literatur, ferner genaue Angaben über die kirchlich-literarische Tätigkeit Metrophanes' von Smyrna, endlich enthält sie eine Analyse der neuentdeckten Schrift, sowie deren georgischer Übersetzung. Im Anhang ist für Forscher im Gebiete der georgischen Bibelkritik der Text der Predigt Salomos in vier bis jetzt bekannt gewordenen Redaktionen herausgegeben, nämlich: 1) die Redaktion des Manuskriptes vom Jahre 978 im Iveron-Kloster auf dem Berge Athos; 2) die der Mzchetha-Handschrift im kirchlich-archäologischen Museum zu Tiflis (cod. № 51); 3) die der Moskauer Bibelausgabe vom Jahre 1742-1713 und 4) die Petritzonische Redaktion, welche zugleich das Werk des Übersetzers unseres Kommentares ist. Andere Redaktionen die des Buches der Bibel sind in georgischer Sprache unbekannt.

Prof. Corn. Kekelidse.

# შ ე ს ა ვ ა ლ ი

## I. საეგზეგეტიკო მწერლობა.

წარმოშობა საეგზეგეტიკო მწერლობისა — ბერძნული ეგზეგეტიკის სამი პერიოდი: დასაწყისი (I-III ს.), კლასიკური (IV-V ს.) და ბიზანტიური (VI-XV ს.). — კატენები. — ქართული ეგზეგეტიკა მომდინარეობს სომხურიდან და ბერძნულიდან. მიმოხილვა ქართული საეგზეგეტიკო მწერლობისა. — ქართული კატენები: „ფსალმუნთა თარგმანება“ ეფრემ მცირისა და „ბიბლიის თარგმანება“ უცნობი ავტორისა.

საქრისტიანო მწერლობამ იმთავითვე გამოყო განსაკუთრებული დარგი, რომელსაც ეგზეგეტიკა ეწოდება; მისი საგანია ბიბლიური ტექსტის ახსნა-განმარტება. განმარტება სამგვარია: ერთი — ტექსტისა და მისი შინაარსის უბრალოდ და მარტივად გადმოცემა და მოთხრობა, მეორე — მისი შეგნების გაადვილება კომენტარიების საშუალებით, მესამე — ერთი ენიდან მეორეზე გადმოღება. ტექსტის შინაარსის გადმოცემა, მისი კომენტარიები და უცხო ენიდან დედანაზე გადმოღება ერთსა და იმავე მიზანს აღწევს. ამით აიხსნება, ალბად, ის გარემოება, რომ ძველს ქართულ მწერლობაში თარგმანება აღნიშნავს როგორც კომენტარიებს, ისე ერთი ენიდან მეორეზე გადმოღებას, ხოლო თარგმანი — როგორც გადმოთარგმნას ერთი ენიდან მეორეზე და ახსნა-განმარტებას კომენტარიების საშუალებით, ისე ამა თუ იმ მოთხრობის შინაარსის გადმოცემას უბრალოდ და გასაგებად;<sup>1</sup> თარგმანი ქართულად ეწოდება ამავე დროს იმ ადამიანსაც, რომელსაც ხელობადაჰქონია როგორც კომენტარიები ტექსტისა, ისე მისი გადმოღება ერთი ენიდან მეორეზე.

ზოგიერთა აქ აღნიშნულ მნიშვნელობით თარგმანება ჯერ კიდევ ძველმა ებრაელებმა შემოიღეს; როდესაც მათ დაივიწყეს დედანა და

1. მაგალითად, აპოკრიფულ ადამის წიგნს, რომელიც ძველი აღთქმის ისტორიის უბრალოსა და მარტივ მოთხრობას წარმოადგენს, ქართულად ეწოდება „თარგმანი დაბადებისათვის ცისა და ქუეყანისა და ადამისათვის“ (ე. თაყაია შვილი, ქართლის ცხოვრება, მარიამ დედოფლის ვარიანტი, გვ. 786.)

ქალდეურ არამეულზე დაიწყეს ლაპარაკი, საჭირო შეიქნა მათთვის ბიბლიის ტექსტის ქალდეურად თარგმანება. ეს თარგმანება, თავდაპირველად ზებირი, შემდეგ ჩაიწერა, და აქედან წარმოდგა არამეული თარგმანებები, რომელიც უფრო პარაფრაზია, ვიდრე ნამდვილი თარგმანი ტექსტისა: თარგუმისტი ამ შემთხვევაში დიდ თავისებურებას იჩენს, ის ბიბლიის ტექსტს ხან უმატებს, ხან აკლებს და ხან სცვლის კიდევაც<sup>1</sup>.

პირველყოფილ საქრისტიანო ეკლესიაში, რომელიც პროზელტიზმით იკვებებოდა, აუცილებლივ საჭირო შეიქნა როგორც კომენტარიები ტექსტისა, ისე გადმოთარგმნა მისი ერთი ენიდან მეორეზე; ამისათვის იქ განსაკუთრებული არაიერარქიული თანამდებობის პირებიც კი იყვნენ; ეს, სხვათა შორის, ჩანს იაკობ მოციქულის ეპისწირვადან, სადაც ვპკითხულობთ: *Μυθημα, Κηριε... ερηγευστων*,<sup>2</sup> ან ქართულად—მოიკესენ, უფაჲ ... თარგმანი<sup>3</sup>. საქრისტიანო ეგზეგეტიკა აღმოცენდა წარმართულ, ელინისტურ ეგზეგეზისის ნიადაგზე; საქმე ისაა, რომ ძველი ბერძნები თავიანთ პოეტთა, განსაკუთრებით ჰომეროსის, ნაწარმოებთ უყურებდნენ როგორც მუხების, ღვთაების, შთაგონებით დაწერილს ან შეთხზულ რასმეს, და ამ ნაწარმოებთა შეგნებისა და გათვალისწინების გასაადვილებლად მათში გაჩნდა მთელი კლასი კომენტატორებისა, რომელთაც მიზნად დაისახეს ახსნა-განმარტება ამ თხზულებათა ტექსტისა. ამათ მსგავსად და ამათი წაბადვით განათლებულად ზოაზროვნე ქრისტიანებმაც იწყეს ახსნა-განმარტება ბიბლიისა, რომლის ღვთაებრივი, ზეშთაგონებითი წარმოშობა მათთვის უცილობელ ჭეშმარიტებას, დოღმატს, შეადგენდა<sup>4</sup>.

ბერძნული ეგზეგეტიკის ისტორია სამ პერიოდად იყოფა: დასაწყისი, პირველი სამი საუკუნის განმავლობაში, კლასიკური, მეოთ-

<sup>1</sup> ქართული თარგმანი, შეიძლება, პირდაპირ ან რომელიმე ენის საშუალებით, მომდინარეობდეს არამეულ Targum-იდან, რაც გადმოთარგმნას ჰნიშნავს; აქედან სახელი არსებითი Targum და Turgeman, საიდანაც ქართული „თარგმანი“ და ევროპიული drogman, dragoman. („თარგუმების“ შესახებ იხ. Archivio di letteratura biblica, t. V, 1888 წ. გვ. 262—281).

<sup>2</sup> Проф. А. Петровскій, Апостольскія литургіи восточной церкви, прил. стр. 26.

<sup>3</sup> К. Кекелидзе, Древне-грузинскій Архіератиконъ, გვ. 68, სტრ. 10-13.

<sup>4</sup> Hatch, The influence of greek ideas and usages upon the christian church (რუსული თარგმანი იხ. „Общая исторія евроейской культуры“ т. VI, — „Раннее христіанство“ — „Эллинизмъ и христіанство“-ს სათაურით, გვ. 25-42).

ხე და მებუთე საუკუნისა, და ბიზანტიური, რომელიც მიეჭკვეს საუკუნიდან იწყება და თითქმის კონსტანტინოპოლის დამხობამდე გრძელდება.

პირველი სამი საუკუნის განმავლობაში, ეგრეთწოდებულს დასაწყის პერიოდში, ეგზეგეტიკა მაინცა და მაინც განვითარებული არ ყოფილა. საქმე ისაა, რომ, როგორც ვიცით, ამ დროს ეკლესია ნებადაურთველსა და დევნულ საზოგადოებას წარჰოადკენდა; ამიტომ აქ უფრო განვითარებული იყო საპალოგეტიკო მწერლობა, რომელსაც მიზნადაჰქონდა ერთი მხრით, გაბათილება წარმართობის მიერ წამოყენებულ ბრალდება-დებულებათა, ხოლო მეორე მხრით—დამტკიცება იმისა, რომ ქრისტიანობა ნამდვილი, ქეშმარიტი საწმუნოებაა, და ბიბლია შეიცავს გარდაუვალს, სულის წმიდის მიერ ნაკარნახევს და შთაგონებულ ქეშმარიტებას. ამ პერიოდში სულ ოთხი მწერალი ვიცით, რომელთაც საეგზეგეტიკო თხზულება უწერიათ: აბოლიტე ჰრომაელი († 236 წ.), ორიგენი († 254 წ.), დიონისე ალექსანდრიელი († 264 წ.) და მეთოდე ოლიმპიელი († 310 წ.)

მეოთხე საუკუნის დამდეგს ქრისტიანობა გამოცხადდა ნებადართულ სარწმუნოებად, ეკლესია აღარებულ იქმნა ლეგალურ დაწესებულებად. ამ გაჩეჩობამ ფართო ასპარეზი გადაუშალა საღვთისმეტყველო აზროვნების განვითარებას და საეკლესიო მწერლობის აყვავებას. ამდებანს ეკლესია მთელს თავის ენერჯიას ანდომებდა წარმართობასთან ბრძოლას და საკუთარ არსებობის დაცვას, ეხლა კი იმას საშუალება მიეცა უფრო დადებითი მუშაობა ეწარმოებია: გაედრმავებია მორწმუნეთა შეგნებაში ქრისტიანობის შინაარსი, ჩამოეყალიბებია დოღმატები და ყოველმხრივ განემართა საქრისტიანო მოძღვრების უმთავრესი წყარო—საღმრთო წერილი. მეოთხე—მეხუთე საუკუნეებში წარმოიშვა მთელი რიგი შესანიშნავ საქრისტიანო მწერლებისა, რომელთა ლიტერატურული ნაწარმოები სამაგალითოდ იქმნა ღიაებული შემდეგი დროისათვის; ამის გამო ეს საუკუნეები ცნობილია ისტორიაში საქრისტიანო მწერლობის კლასიკურ, ოქროს ხანად. საეკლესიო მწერლობის ცენტრად და ბუდედ აღნიშნულ ხანაში იყო ორი მნიშვნელოვანი საღვთისმეტყველო შკოლა: ალექსანდრიისა და ანტიოქიისა; ამ შკოლათა დამახასიათებელი თვისება გამოიხატებოდა განსაკუთრებით საეგზეგეტიკო მეთოდებში. ალექსანდრიის შკოლაში გამეფებული იყო ალევორიული, ან ძველი



ქართული ტერმინოლოგიით, სახის-მეტყუელებითი მეთოდი, რომელიც საღმრთო ტექსტში ეძებდა უაღრესად საიდუმლო აზრს; ის უფრო მისტიციზმისაკენ იყო გადახრილი, რაც მონოფიზიტობის წარმოშობამაც დაამტკიცა. ანტიოქიის შკოლაში, პირიქით, მიღებული იყო რეალისტორიული მეთოდი, რომელიც აღეგორიას უარჰყოფდა და საღმრთო წერილში იმას ჰხედავდა, რის დანახვა შეუძლია ადამიანის გონებას; ამიტომ ამ შკოლას უფრო ენათესავები და რაციონალიზმი, რაც ნათლად გამოიხატა არიანობის წვალებაში. უფრო ცნობილი ეგზეგეტები აღნიშნულ პერიოდისა არიან: ეპიფანე კვიპრელი, ეფრემ ასური, ათანასე აღექსანდრიელი, ბასილ დიდრი, დიოდორე ტარსელი, გრიგოლ ნოსელი, იოანე ოქროპირი, ევსუქი იერუსალიმელი, კირილე აღექსანდრიელი, თეოდორიტი კვირელი და სხვ.

მეექვსე საუკუნიდან ბიზანტიაში, გარკვეულ კულტურულ-ისტორიულ პირობათა გამო, ძალიან დაიწია საგანმანათლებლო დონემ, ტულანტები გაზოლია, საღვთისმეტყველო ინტერესები შესუსტდა; მწერლობა საშუალო დონის ადამიანთა ხელში გადავიდა და, ბოლოსა და ბოლოს, თუ სადმე ჰღაფავდა ისულს, ისევ სამონასტრო კედლებში, სადაც, რასაკვირველია, იმას არ შეეძლო პირველხარისხოვან საქმედ გადაქცეულიყო. ამიერიდან ჩვენ ვეღარ ვხედავთ IV-V საუკუნეთა ბუმბერაზ ეგზეგეტებს; ეგზეგეტიკაშიც, როგორც სხვა ყოველ დარგში, თავი იჩინა მამათა შედგომილობის პრინციპმა, რომელიც ადამიანის ცნობისმოყვარეობას წინ უყენებდა მყარსა და გარდაუვალ ღობეს, წინაეპოქის საეკლესიო მწერალთა რწმ. მამათა მიერ აღმართულს; ყველას უნდა ეფიქრა ისე, როგორც ჰფიქრობდენ ავტორიტეტად მიჩნეული მწერალნი რწმანი. ეგზეგეტიკაში ეს პრინციპი მკვეთრად წამოაყენა მეექვსე მსოფლიო კრების 19 კანონმა, რომელიც ამბობს: ვითარმედ უკმს წინამძღუართა ეკლესიისათა, — ეპისკოპოსთა, ეფეფლსა შინა დღესა, ხოლო უფრომსდა კურიაკეთა, ეფეფლსავე სამღუდელომსა მწყობრისა და ეფეფლსა ერისა სწავლად სიტყუათა კეთილად-მსახურებისათა, საღმრთომსა წერილისა-გან გამობრუთათ ჭეშმარიტებისა, გულის-ხმის უფფითა და საშმართაფთაჲთა, და არა გარდასღვითა ეკერა დასხმულთა საზღვართაჲთა ასუღმერთშემოსილთა მამათა მიცემისაჲთა; არამედ უკუეთუ წერილებრიფიტა აღიძრას სიტყუაჲ, ხუმტა სხუებრ თარგმნიან მას, თხნიერ ვითარ იგი მნათობთა ეკლესიისათა და მოძღუართა აღწერილთა თხსთა მიერ გარდამოსტეს, და უფრომსდა ამათ შინა აჩუენებდინ კეთილად-გამოტდილუბასა თხსსა, ვიდრეჲს თხსთა



სიტყუათა შეწყობასა ზედა. ასეთმა კატეგორიულმა მოთხოვნილებამ, — ნუმცა სხუებრ თარგმნიან მას [საღმრ. წერილს], თხნიერ ვითარ იგი მნათობთა ეკლესიისათა და მოძღუართა აღწერილთა იჯსთა მიერ კარდამსცესო, — საქმე იქამდის მიიყვანა, რომ თანამედროვე ეგზეგეტები იმას კი არ ჰფიქრობენ, — რაიმე ახალი თქვან, არამედ, რაც შეიძლება, მეტი ციტატები მოიყვანონ მამათა და მოძღუართა თხზულებებიდან ამა თუ იმ ტექსტის ასახსნელად. აღნიშნულს ეპოქაში უფრო შესანიშნავი შემდეგი ეგზეგეტებია: პროკოპი ლაზელი, ოლიმპიოდორე ალექსანდრიელი, მაქსიმე აღმსარებელი, ანდრია კესარია-კაბადოკიელი, ფოტი პატრიარქი, მიქაელ ფსელოსი, თე ოფილაქტე ბულდარიელი, ექვთიმე ზილაბენი და სხვ. ჩამოთვლილ ეგზეგეტთა თხზულებანი წარმოადგენენ, უმეტეს შემთხვევაში, კომპილიაციას და კლასიკური ეპოქის ეგზეგეტთა აზრების გამეორებას.

ჩვენ ზემოთა ვთქვით, რომ მეექვსე საუკუნის შემდეგდროის ეგზეგეტები უფრო იმას ჰზრუნავენ, რაც შეიძლება, მეტი ციტატები მოიყვანონ მამათა და მოძღუართა თხზულებებიდან. აქედან წარმოიშვა ეკრეთწოდებული საეგზეგეტიკო კატენები ან კრებულები [Catenaе, Σειραί], რომელთა წყალობით მკითხველს შეძლება აქვს სულ ადვილად გაათვალისწინოს, თუ როგორ ესმოდათ ესა თუ ის ადგილი წინადროის მწერლებსა და მამებს. კატენები ასე იწერებოდა: ქალაღდის ან ეტარატის შუაგულში სწერდენ ბიბლიურ ტექსტს, რომელსაც ქართულად კიმენს [Κεϊμένον] უწოდებდენ, ხოლო აშიაზე — მის განმარტებას ან სქოლიოს, რომელიმე მწერლის თხზულებიდან ამოღებულს, ისე კი, რომ ამ მწერლის სახელი იქვე უნდა აღნიშნული ყოფილიყო, თუ კი ის ცნობილი იყო; თუ ამ ტექსტის შესახებ რამდენიმე სხვა და სხვა განმარტება არსებობდა, იმათაც პარალელურად მოიყვანდენ ხოლმე როდესაც სქოლიო დიდი იყო, მაშინ ჯერ ტექსტს მოიყვანდენ სტრიქონის გასწვრივ და მერე თანმიყოლებით, ღ არა აშიაზე, თვით სქოლიოს. ზოგიერთა კატენების ავტორები პირველწყაროებით სარგებლობდენ ხოლმე. ზოგიერთნი კი მზამზარეული კრებულებით. საეგზეგეტიკო კატენების მამათმთავრად პროკოპი ლაზელი (VI ს.) ითვლება; სხვა კატენისტთა შორის ცნობილია: ანდრია ხუცესი (VII ს.), იოანე დრუნდარი (XI ს.) ნიკიტა სერონელი (XI ს.), ნიკოლოზ მუხალონი (XII საუკ.), ნეოფიტე ევკლეისტი (XII ს.), მარკოზ ქრიზოკეფალი და სხვ. ბევრი დარჩენილა უსახელო, ანონიმური კატენები, რომლებიც ჯერ შესწავლილი არაა.<sup>1</sup>

<sup>1</sup> K. Krumbacher—Geschichte der byzantinischen Literatur, S. 210-216, 2 Aufl.

ქართულს საეკლესიო მწერლობაში ეგზეგეტიკას საპატიო ადგილი უკავია; საღმრთო წერილის ახსნა-განმარტება, როგორცა ჩანს, აუცილებელ და მნიშვნელოვან საქმედ ყოფილა მიჩენილი და ამიტომ შესაფერ თხზულებათა თარგმნისათვის შედარებით ადრე მიუყვიათ ხელი. პირველს ქართულ თარგმანს, ამ სიტყვას პრიმიტიულ მნიშვნელობით, ჩვენ ვპოულობთ ესტატე მცხეთელის მარტვილობაში, რომელიც VI საუკუნეშია დაწერილი. არქიდიაკონი სამუილი უთარგმნის ესტატეს საღმრთო წერილის, ესე იგი ძველისა და ახალი აღთქმის, ისტორიას. თარგმანება სამუილისა მდკომარეობს ამ ისტორიის თავისუფლად და თავისებურად გადმოცემაში. სამუილი მონურად არ მისდევს ბიბლიურ ტექსტს, ხანდისხან მას ჰშორდება, ხანდისხან აკლებს, უმატებს ანა და სცვლის ამა თუ იმ ადგილს. ამ მხრივ საყურადღებოა სახარების ინტერპრეტაცია; აქ შეცვლილია იესო ქრისტეს მსახურების თანდათანობა: სახარებით, ნათლისღების შემდგომ, იესო ქრისტე სამსახურს იწყებს გალილეაში, ესტატეს მარტვილობით კი იერუსალიმში. შეცვლილია წესი სასწაულთმოქმედებათა: სახარებით, გალილეას კანაში სასწაული პირველი სასწაული იყო იესო ქრისტესი, მარტვილობით კი მეხუთე. შეცვლილია თხრობა თვით სასწაულთა შესახებ; მაგალითად, ეშმაკთა ლეგიონი, რომელიც ქრისტესა სთხოვდა, რათა არა უბრძანას მათ უფესკრულთა შთასლვად (ლკ. VIII, 31), გაგზავნილ იქმნა ღორების ჯოგში, რომელიც მერე ზღვაში შეიჭრა და დაიხრჩო (მარკ. V, 1—14, ლუკ. VIII, 27—34), ხოლო მარტვილობით ქრისტემ უბრძანა ქუეყანასა და განედო და დანთქა ეშმაკი იგი და შთასდა ჯოჯოხეთად ქუესკნელად (საქართ. სამოთხე, გვ. 319). ჯვარზე გაკრული ქრისტე, სახარებით, ამბობს: მამა, მიუტევე ამთ, რამეთუ არა იციან რასა იქმან (ლუკ. XXIII, 34), მარტვილობით კი — მამა ჩემო, უფელდე ადვასრულე და ისრაილმან არა ისმინა ჩემი და ესევითარი ტანჯვა მოაწიეს ჩემზედა (საქ. სამოთ., გვ. 320). ამ თარგმანებაში ჩვენ ვვაქვს ერთგვარი ქალდეურ-არამეულ თარგუმებისებური ნაწარმოებები, რომელსაც ამიტომ შეგვიძლია ვუწოდოთ ქართული თარგუმი.

თავდაპირველად, ჩვენი მწერლობის უძველეს ხანაში, მეათე საუკუნის გასლვამდე, საეგზეგეტიკო თხზულებანი უთარგმნიათ უფრო სომხურიდან ვიდრე ბერძნულიდან. პირველი სამი საუკუნის ეგზეგეტი-

თავან ქართულ ენაზე შენახულა თხზულებანი მხოლოდ იპოლიტე ჰრომაელისა; უძველესი ხელნაწერი, რომელშიაც მისი თხზულებები გვხვდება, არის ეგრეთწოდებული შატბერდის კრებული, მეთვ. საუკუნის მეორე ნახევარში გადაწერილი. აქ შენახულა იპოლიტეს შემდეგი ნაწ. რმოგბნი:

1) განმარტებაჲ კურთხევათა მათ-თჳს მოსწესთა ათორმეტთა მიმართ ნათესავთა (გვ. 251—284); აქ იგულისხმება მეორე უჯულის XXXIII თავის თარგმანება, რომლის ბერძნული დედანი დაკარგულია; შენახულა მხოლოდ სომხური თარგმანი, საიდანაც მომდინარეობს ქართული ვერსია<sup>1</sup>.

2) აღნიშნული თხზულების დასაწყისიდან ჩვენ ვტკობილობთ, რომ იპოლიტეს დაუწერია აგრეთვე ნეტარისა ისაკისა კურთხევანი ქათა მიმართ თჳსთა, რომელშიაც უნდა იგულისხმებოდეს შესაქმეთა წიგნის XXVII 27—29, 39—40 განმარტება, რომლია არც დედანი შენახულა, არც თარგმანი.

3) თქემული კურთხევათა მათ-თჳს აკობასთა, ვითარ აგი ათორმეტნი ნახვეტნი აკურთხნა (გვ. 284—314); აქ იგულისხმება შესაქმეთა წიგნის XLIX თავის განმარტება, რომლის სომხური თარგმანი, ქართული ვერსიის დედანი,<sup>2</sup> გამოკვეთულია.

4) დავითისა-თჳს და გოლიადის-თჳს განმარტებაჲ (გვ. 315—327); ეს თხზულება, რომელშიაც განმარტებული უნდა ყოფილიყო მეფეთა პირველი წიგნის XVII თავი, გარდა ქართულისა, სხვა ენაზე არ შენახულა.

5) თარგმანებაჲ ქებაჲ ქებათაჲსაჲ (გვ. 327—357); ეს თხზულება ცნობილია როგორც ბერძნულს, ისე სხვა ქრისტიან ერთა ენებზე, კერძოდ სომხურზედაც, საიდანაც ის ქართულად უთარგმნიათ;<sup>3</sup> მაგრამ ქართულ თარგმანს განსაკუთრებული მნიშვნელობა აქვს, ვინაიდან მას, სხვა ვერსიებთან შედარებით, უფრო ვრცლად შეუნახავს ეს თხზულება.<sup>4</sup>

<sup>1</sup> Н. Марръ, Иполита—Толкованіе Пѣсни пѣсней (Тексты и разысканія по армяно—груз филологіи, кн. III, стр. XXII).

<sup>2</sup> Ibid стр. XXIII.

<sup>3</sup> Ibid стр. XV.

<sup>4</sup> იპოლიტეს ჩამოთვლილი თხზულებები, ნ. მარრის გამოკვლევით, გადმოთარგმნილი უნდა იყოს სომეხ-ქართველთა ერთობ-სას, არა უგვიანეს მერვე საუკუნისა (ibid стр. XVII); ამათგან „ქება ქებათაჲს“ განმარტება გამოკვეთული აქვს თვით



მეორე, კლასიკური პერიოდის ეგზეგეტიკაგან ქართულად უთარგმნიათ:

I ეპიტანე კვიპრელი (+ 402—403 წ.); ეპიტანეს თხზულებათაგან ქართულად შენახულა:

1) თარგმანებაჲ დაჯითის ფსალმუნებისაჲ, რომელიც მოთავსებულია შატბერდის კრებულში (გვ. 515—576). ის უთარგმნია სომხური ენიდან ვინჟე დაჩის და მიუძღვნია განსაკითხავად ცნობილ სტეფანე მტბევაარისათვის, რომელიც მეთე საუკუნის პირველი მეოთხედის მოღვაწეა. იმ წერილიდან, რომელიც ამასთან ერთად გაუგზავნია დაჩის სტეფანესათვის<sup>1</sup>, ჩვენ ვტყობილობთ, რომ დაჩის 150 ფსალმუნიდან მხოლოდ შვიდი ფსალმუნის განმარტება გამოუხუამს, დანარჩენი, თუ საჭიროდ დაინახო, შენ განასრულო, სწერს ის მას. აღნიშნულ ხელნაწერში ჩვენ გვაქვს განმარტება 1, 2, 3, 4, 5, 6, 9, 17, 44, 45, 46, 48, 49 და 50 ფსალმუნებისა; აქედან შვიდი დაჩის ეკუთვნის, ვინ თარგმნა დანარჩენი შვიდი, თვით დაჩიმ თუ სტეფანემ, არ ვიცით.

2) ათორმეტთა თუაფთა-თჳს; ამ თხზულებაში, რომელიც შენახულია იმვე შატბერდის კრებულში (გვ. 122—214), ახსნილია თვისებანი იმ თორმეტ თუალთა ან ძვირფას ქვებისა, რომელნიც ამკობდენ ებრაელთა მღვდელმთავრის სამოსლის გულმკერდს. ეს თხზულება ორი რედაქციით შენახულა: მოკლეთი და ვრცელით; ვრცელი რედაქცია მხოლოდ ლათინურ ენაზე შენახულა (Migne, PG. t. 43, col. 322-366). ქართულ თარგმანში შენახულა სწორედ ვრცელი რედაქცია, მაგრამ არა სიტყვა-სიტყვით: პირველ ნაწილში ის ახლო დგას ლათინურ თარგმანთან, მეორეში კი წარმოადგენს ცოტა განსხვავებულ რედაქციას, რომელსაც უფრო უნდა დაეცვას დაკარგული ბერძნული დედანი. ქართული თარგმანის არმენიზმები ექვს არ სტოვებენ, რომ ეს თხზულება სომხურიდანა გადმოღებულა.<sup>2</sup>

მარტს ხოლო 1,3 და 4 თხზულებები გამოსცა გერმანულ ენაზე, ცუდად შესრულებულ რუსული თარგმანიდან (იხ. ივ. ჯავახიშვილის რეცენზია, Византийскій Временникъ, т. XI, стр. 323-324) პროფ. N. Bonwetsch-მა: Drei georgisch erhalten Schriften von Hyppolitus: der Segen Jakobs, der Segen Moses, die Erzählung von David und Goliath (Texte und Untersuchungen zur geschichte altchristlichen Literatur, XXVI, Leipzig 1904).

1 თ. ყორღანია, ქრონიკები I, 99—102.

2 მ. ჯანაშვილი, Драгоценные камни, ихъ названія и свойства [Сборникъ матеріаловъ для описанія мѣстностей и племень Кавказа, XXIV, 1-72]; რეცენზია ნ. მარტისა, Визант. Временникъ, т. IX, № 3-4.

3) საზომთა-თჳს და საწყაულთა (შატბერდის კრებ. გვ. 239 - 255); ეს თხზულება, რომელსაც ბერძნულად ეწოდება Περὶ μέτρων καὶ σταθμῶν (Migne, PG. t. 43, col. 237-294), შენახულა ნაკლულევნად. მისი დეფექტები რამოდენიმედ შეავსო დელაგარდმა ასურული წყაროებით. ქართული თარგმანი წარმოადგენს განსაკუთრებულს ვერსიას ამ თხზულებისას; რა ენიდანაა გადმოღებული ის, სომხურიდან თუ ბრძნულიდან, კატეგორიულად ამის თქმა ძნელია. თუ პირდაპირ ბერძნულიდანაა თხზულება გადმოთარგმნილი, მთარგმნელს უნდა სცოდნოდა ასურული ან ებრაული, როგორც ესა ჩანს ზოგიერთ ებრაულ ასოთა ქართული გამოთქმიდან<sup>1</sup>.

4) საეკლესიო მწერლობის ისტორიკოსები საეგზეგეტიკო თხზულებათა ჯგუფში ათავსებენ ერთს, ძველ მწერლობაში მეტად პოპულიარულ ნაწარმოებს, რომელიც შეიცავს ბიბლიურ მხეცთა და ცხოველთა თვისებების შესახებ დაკვირვებას მისტიურ და ზნეობრივ ხასიათის შენიშვნათა თანდართვით; ეს არის Πυσσιλόγιον ან, ქართულად, სახის-მეტყუელთა. ეს თხზულება, რომელიც შატბერდის კრებულშია მოთავსებული, ნ. მარრის, მისი მეცნიერულად გამომცემლის, გამოკვლევით, გადმოთარგმნილია სომხურიდან ტაოკლარჯეთში მერვე საუკუნის გასულს<sup>2</sup>. აღნიშნული თხზულება თავდაპირველად ანონიმური, უსახელო ყოფილა; მერე ჩნდება ისეთი ნუსხები, რომელნიც მას მიაკუთვნებენ პეტრე ალექსანდრიელს, ბასილ დიდს და უფრო ხშირად ეპიფანე კვიპრელს; ეპიფანეს მიაწერენ ზნეობრივ-მისტიურ და საეგზეგეტიკო ხასიათის შენიშვნებს და განმარტებებს, მხეცთა თვისებებს აღნუსხვა კი გვხვდება ორიგენის თხზულებაში, საიდანაც ის გადასულა უცნობ ავტორის ასურულ რეცენზიაში. ქართული ვერსია სათაურით, მართალია, ბასილ კესარიელს მიეკუთვნება, მაგრამ ხელნაწერთა ტრადიციას თუ ვიქონიებთ მხედველობაში, ის ეპიფანეს თხზულებად იგულისხმება. ეს შემდეგიდანაცა ჩანს: შატბერდის კრებულში, რომელშიაც ბასილის არც ერთი თხზულება არაა, სახის-მეტყუელი მოთავსებულია ეპიფანეს

<sup>1</sup> მ. ჯანაშვილი, მწერლობა IX—X ს. „სახსწავლო წიგნი“, გვ. 118-136; რეცენ. ნ. მარრის, Визан. Врем. т. IX, № 3-4.

<sup>2</sup> Физиологъ. Тексты и разысканія по армяно-грузин. филологіи, кн. VI, Петерб. 1904 г პირველი გამოცემა ამ თხზულებისა ეკუთვნის ე. თაყაიშვილის.



თხზულებათა შორის. ასევეა წერ.-კით. მუზ. ხელნაწ. № 384 და საეკლ. მუზ. №№ 6, 165.

II. ათანასე ალექსანდრიელი († 373 წ.). ათანასეს საეგზეგეტიკო თხზულებათაჲსი ქართულად შენახულა:

1) ოქუმული ნეტარისა ათანასის მთავარეპისკოპოსისა ალექსანდრიელისაჲ. ვითარ იგი დიდითა წადიერებითა გულისმოდგინე უოფილ არს გამოკუფევად ძაღსა ფსალმუნთაჲსა და უზოგნია ვინმე მოხუცებულა ერთი მარტოდ მეოფი. სავსს<sup>1</sup> მადლითა სულისა წმიდისაჲთა და მისგან ზედამოწეგნულ არს ძაღსა ფსალმუნთაჲსა დავითისთა გულის-ხმის უოფად. ეს თხზულება მოქცეულია საეკლესიო მუზეუმის 974 წლის დავითნში (№ 38) და ექსცერპტების სახით გამოცემულია მ. ჯანაშვილის მიერ (ქართული მწერლობა, I, 144-163). ამ თხზულებაში ჩვენა გვაქვს ათანასეს ცნობილი ეპისტოლე მარკელისადმი ფსალმუნთათვის, რომელშიაც ლაპარაკია ფსალმუნთა ღირსების და მათი დაყოფის შესახებ, აგრეთვე გარკვეულია რომელი ფსალმუნი ადამიანის რომელ სულისკვეთებას შეეფერება და ბოლოს დარიგებაჲ, -თუ როგორ უნდა ვჰგალობდეთ ფსალმუნებს.

2) ათანასეს მიეწერება აგრეთვე ფსალმუნთა განმარტებაჲ [Interpretatio in psalmos], რომელიც ნამდვილად ეკუთვნის ეგვიპტის იერუსალიმელს<sup>1</sup>. ეს თხზულება პოლინად შენახული უნდა იყოს ჯვარის მონასტრის ხელნაწერში № 146, ხოლო ნაწილობრივ იმ ხელნაწერში, რომელიც 1820 წ. იერუსალიმიდან გამოუტანია გ. ავალი-შვილს და 1830 წელს აუწერია ტარასი არქიმანდრიტს; ეს უკანასკნელი, ტარასის აღწერილობათ, შეიცავდა თარგმანსა სამეოცდა ათხუთმეტა ფსალმუნთასა და გადაწერილი ყოფილა კვბრეს ქართველთა მონასტერისა ფაღას<sup>2</sup>.

1 P. Battifol, La littérature grecque, 3 ed. p. 275, შენიშნ. 1.

<sup>2</sup> თ. ყორღანია, ქრონიკები, I, 128. როგორც ათანასეს, ისე ეპიფანე კვიპრელის თხზულებებიდან ციტატები მოჰყავს მეცხრე საუკუნის მწერალს, არსენიკათოლიკოსს, თავის საისტორიო-საპოლემიკო თხზულებაში, რომელსაც ეწოდება „განყოფნათჲს ქართილისა და სომხითისა“. იმის დასამტკიცებლად, რომ ეგვიპტის ტიულ ღვინოში წყალი უნდა იქნეს შერეული, ი' ამბობს: დიდი ათანასის იტყვს, ფსალმუნსა განმარტებს: სასუმელი კელთა შინა უფლისათა ურწყული სავსე არს სხმულითა. ურწყომ ღთაებასა მოასწავებს და სხმული იგი კაცებასა. ესე არს წყალი, რამეთუ პირველი სიმდაბლე ღთაებასა თანა შერევნაჲ იყო უძღურისა ბუნებისა ჩუენისაჲ. და ესე მოასწავებს ორსა ბუნებასა ღთაებისა და კაცებისა ქრისტე-

### III) ბასილი დიდი კესარიელი:

1) ექესთა დღეთათჳს [Ecc. rhy éxáχμερον, Migne PG. t. 29-32], ეს თხზულება უთარგმნია ქართულად გიორგი მთაწმიდელს,<sup>1</sup> მაგრამ, როგორც გიორგის მინაწერიდან ჩანს,—დმეტოქს იგი ზირველნიცა თარგმანნი აკურთხენ, დიდად კელი აღმიზურეს<sup>2</sup>,—ის ძველადც ყოფილა ქართულად თარგმნილი, თუმცა ვისგან ან როდის—არ ვიცით.

2) თარგმანებად ფსალმუნთაჲ [Homiliae in Psalmos, Migne PG. t. 29-30], სახელდობრ 1, 7, 14, 28, 29, 32, 33, 37, 44, 45, 48, 59, 61, 114 და 115 ფსალმუნებისა. ჯერ კიდევ გიორგი მთაწმიდელი აღნიშნავს, რომ ექვთიმე მთაწმიდელმა, სხვათა შორის, გადმოიღო ბერძნულიდან თარგმანებად ფსალმუნთაჲ-თჳ; ამასვე იმეორებს ეფრემ მცირეც დავითნის თარგმანების წინასიტყვაობაში<sup>4</sup>.

### IV. გრიგოლ ნოსელი:

1) კაცისა შესაქმნისათჳს. რამელი მიუწერა ძმას თჳსს ჰეტრეს. ეპისკოპოსს სებასტიელს [Περὶ κατασκευῆς ἀνθρώπου, Migne, PG. t. XLIV, 125-136]. ეს თხზულება მოთავსებულია შატბერდის კრებულში (წერ.-კით. № 1141, გვ. 1-121, აგრეთვე საეკლ. მუზ. № 6, 53-82, № 165, 349-459), რომელშიაც ის გადმოუწერიათ დედითა იშხნისათა; მაშასადამე, ის გადმოთარგმნილი ყოფილა მეათე საუკუნემდე. თუ შედევლობაში მავილებთ ამ გარემოებას, რომ ამ კრებულში მოთავსებული პატრისტიული ტექსტები, აკად. ნ. მარჩის გამოკვლევით, უმეტეს ნაწილად გადმოთარგმნილია სომხურიდან VIII-IX ს., შეგვიძლია ვიფიქროთ, ეს თხზულებაც ამავე დროს და ამავე ენიდან უნდა იყოს ნათარგმნი. მეათე საუკუნეში, არტანუჯის კრებაზე, რომელზედაც ქართველებს სომხებთან სარწმუნ-

სისა და ამით ჯერ არს განხავევებად ღწნისაჲ. და ეჭიფანე კჳპრელი მ[ა]-ასწავებს ამასვე სახესა, რომელ იტყვს: შენ ხარ მღღელ უკუნისამდე წესსა მას ზედა მელქიზედეკისსა; რამეთუ მელქიზედეკ პურსა და ღწნოსა შესწირვიდა არა უცომოსა და ურწყოსა და ამისათჳს ვცანთ მისი მღღელობისა სახე“ (თ. ყორდანია, ქრონიკები I, 323). ესეც იმისი მაჩვენებელია, რომ აღნიშნულ ავტორთა თხზულებანი მეცხრე საუკუნემდეც გადმოუთარგმნიათ ქართულად.

1 ათონის კრებული, გვ. 311; თ. ყორდანია—ქრონიკები I, 291-292, Описание рукоп. церк. музея I, 44, 73; დაცულია საეკლ. მუზ. ხელნაწ. №№ 6, 55, 73, წერ.-კითხ. №№ 120, 272, 1358; ათონ. მონას. № 84.

<sup>2</sup> თ. ყორდანია, ქრონიკები I, 292, Описание I, 44.

<sup>3</sup> ათონის კრებ. გვ. 27.

<sup>4</sup> ძველი საქართველო, ტ. III, განყ. 1, გვ. 245.

ნოებრივი პაექრობა ჰქონიათ, სომეხთა წარმომადგენელს სოსთენს ერათერთი თავისი აზრი დაუმტკიცებია აღნიშნული თხზულების მეცხრამეტე თავით (სულ 30 თავისაგან შესდგება). ეს საკმაო გამხარა, რომ ქართველებს ექვის თვალთ შეეხედათ ამ თხზულებისათვის, როგორც სომხურიდან ნათარგმნ ნაწარმოებისათვის, და მათ წარმომადგენელს, ექვთიმე გრძელს, განუკუთნა, ესე იგი ყალბად მიუჩნევია და უარუყვას. ცნობას ამის შესახებ ჩვენ გვაწვდის არსენ ვახეს ძე იყალთოელი, რომელსაც თავის დედმატიკონში შეუტანია იოანე დამასკელის ცნობილი თხზულება გამოკრებანი წამებათანი [Ἰερὰ παράλληλα, Migne PG. t. XCV-XCVI]; ამ თხზულებაში, სხვათა შორის, შემდეგი თავია: სადმერთმას ნებისათვის და ვითარმედ აქუნდა ბუნებითი ნებად სულსა უფლისას და ვითარმედ თანაშეარსული არს ჩუენი წინააღმრეველთბითი ძალი და უფლისა ჭირისაგან თავისუფალი მიმართებად ნებათა მიმართ აქუს უფელსა სიტყუერსა ბუნებასა. იმ ციტატებთა შორის, რომლებითაც ამ თავს აშუქებს და ასაბუთებს ავტორი, პირველ ადგილზე წარმოდგენილია ნოსელი სიტყუესგებას შინა ექუსთა დღეთასა, თავი 10, რომლის შესახებ (აშინაზე) არსენ იყალთოელი ამბობს: შეისწავე, ვითარმედ მას საკითხავსა იტყუს ნოსელისას, მამისა გიორგის თარგმნიდას, რომელ არტანუჯის კრებამან განკუჭთა და ბერმან ეფთაჟე გრძელმან, 4-მე, დარღვევის მისისა კელყოფა არა უწყით თუ რომლითა სულითა იკადრა, რომელსა აქა წმიდად იოანე დამასკელი განცხადებულად გრიგოლ ნოსელისად აღიარებს მას ყოფად და უფლისა საყრის უმაღლეს შესმენს უგუხურებას განკუჭთისა მისისა მკადრებელთასა.<sup>1</sup> როდესაც გიორგი მთაწმიდელს ხელი უყვია სამწერლო მოღვაწეობისათვის, იმას, სხვათა შორის, მისი ბიოგრაფის სიტყვით, უთარგმნია წაგნი გრიგოლ ნოსელისა, რომლისა შესწნიერებად და ქებად ზემთა არს უფლისა მითხრობასა,<sup>2</sup> და, რასაკვირველია, უნდა ვიგულისხმოთ აღნიშნული თხზულებაც,<sup>3</sup> მათ უმეტეს, რომ წინანდელ რედაქციას, რომელიც სომ-

1 წერ.-კით. № 1463, ფ. 161b, № 401, გვ. 270 და სხვა ყველა ნუსხებში დოღმატიკონისა, რომელთაგან ზოგიერთში ეს შენიშვნა დავდება სიტყვით ბერმან.

2 ათონ. კრებ. გვ. 311.

3 გვხვდება საეკლ. მუხ. №№ 55, 73, 108, წერ.-კით. №№ 1358, 2666, 120, 1799, 272. გიორგის თარგმანს შემდეგი სათაური აქვს: რომელი იგი აკლდა აღწერასა ექუსთა დღეთასა, რომელი იგი წინამწარ თქუა ნეტარმან დიდმან ბასილი და ვინამთგან დაბადებისათვის კაცისა დაუშთა მას, ესე სრულ ყო წმიდამან გრიგოლი მარ-



ხურიდან იყო ნათარგმნი, სხვებთან ერთად, ალბან, ისრც ალმაცრად უქეროდა.

2) თარგმანებაჲ ქება-ქებათაჲ-სა, რომელიც თავდება მეექვსე თავის მერვე მხლზე [Migne, PG. t. XLIV, 756-1120]; ეს თხზულებაჲ გიორგი მთაწმიდელს უთარგმნია, როგორც, სხვათა შორის, ხელნაწერთა მინაწერებიდანაც ჩანს<sup>1</sup>.

3) გიორგი მთაწმიდელს მოგვითხრობს, რომ ექვთიმე ათონელმა თარგმნა, სხვათა შორის, წმიდის გრიგოლ ნოსელის თქუილნი... წმიდის მამათა ჩუენთაჲსა თარგმანი... და წმიდის მასე წინაღ-წარმეტყუელის ცხარების თარგმანი... რომელი ძმას ვისმე ეთხათ<sup>2</sup>; ეს თხზულებანი ჩვენამდე არ შენახულა, ყოველ შემთხვევაში აქამდე ცნობილ ხელნაწერებში მათ ვერ ვპოულობთ.

4) განმარტებაჲ მამაკისნისაჲ [მთ. V-VII, ესე თხზულებაჲსა, Migne, PG. t. LIV, 1193-1301], რომელიც დატულია საეკლ. მუხ. № 55, 108, თარგმნილი უნდა იყოს გიორგი მთაწმიდელის მიერ.

V. იოანე ოქროპირი; ამის საეგზეგეტაკო თხზულებათაგან ქართულად უთარგმნიათ:

ა) ექვთიმე მთაწმიდელს: 1) თარგმანებაჲ იოანეს თავის სახარებასაჲ; ეს თხზულებაჲ ექვთიმეს უთარგმნია თავისი სამწერლო მოღვაწეობის დასაწყისში, მისი მამის, იოანეს, ინსტიატივით<sup>3</sup>.

2) თარგმანებაჲ წმიდის მათეს თავის სახარებისაჲ, — თითქმის უკანასკნელი თხზულება იყო, რომელიც უნამამის სიცოცხლეში თარგმნა, 998 წლის დაახლოვებით<sup>4</sup>.

ოლად და ღმრთივეშუენიერად. (Материалы для истории грузин. патристической литературы. Издательство Востокъ, т. I, стр. 16) ამ თხზულებაში გვანია გრიგოლის "Απολογητικὸν περὶ τῆς ἐξἡμερῶν (Migne, PG. t. XLIV, 61-124), ნამდვილად კი ჩვენზე გვაქვს Περὶ κατὰ κλητῆς ἀφ' ἑρῶν გიორგის რედაქციით, "Απολογητικὸν" ქართულად არ უთარგმნიათ.

<sup>1</sup> Θ. Жорданія, Описание I, 43-44; ეს თხზულება გვხვდება საეკლ. მუხ. № 55, 108.

<sup>2</sup> ათონის კრებ. გვ. 28.

<sup>3</sup> ათონის კრებულო, გვ. 27; გვხვდება გელათის 1048 წ. ხელნაწერში, აგრეთვე საეკლ. მუხ. № 56, 101, 106, 408 და სხვებში.

<sup>4</sup> ათონის კრებ. გვ. 29; თ. უორდანიკი — ქრონიკები I, 139; გვხვდება გელათის 1048 წ. ხელნაწერში და საეკლ. მუხუმი: აში № 54, 88, 89, 136, 252, 253, 280 და სხ.; ამავე მუხუმი: ხელნაწერში № 91 შეტანილია მარტო მათეს V, VI, VII თავების განმარტება.

3) ექვთიმეს ცხოვრებაში ნათქვამია, რომ მან გადმოიღო ქართულად თარგმანებაჲ კალატელთა და თესლონიკელთა და ჰრომაელთა უბისტოლისაჲ<sup>1</sup>; ეს შრომა ექვთიმესი არცერთ ხელნაწერში ჩვენ არ გვხვდება, შეუძლებელია წარმოვიდგინოთ, რომ ის ასე უვზო-უკვლოდ დაკარგულიყოს. ამიტომ ჩვენ ვუპირობთ, რომ ეს თხზულება უნდა შენახულიყოს იმ ნაშრომში, რომელსაც ეწოდება: თარგმანი ძნად გულის-ხმის საყოფელთა მცტიქელისა ზავლსს სიტყუათაჲ, გამკრებულთა წმიდისა იოვანე ოქროპირისა თქმულთაგან. საქმე ისაა, რომ ამნაირ გაშოკრებულ რეცენზიებს ამა თუ იმ თხზულებისას იძლეოდა სწორედ ექვთიმე მთაწმიდელი, რაგუნდაც ჩვენ ვიცნობთ მის სამწერლო მოღვაწეობას: თან იმ ერთადერთ ხელნაწერში, რომელშიაც შენახულა ეს თხზულება (საეკლ. მუხ. № 445, X საუკ.)<sup>2</sup>; ის დაკავშირებულია იოანე სინელის კლემაქსთან, რომელიც ექვთიმეს გადმოუთარგმნია, როგორც ცნობილია, 983 წლამდე. ენა თარგმანისა არის ნამდვილი ექვთიმეს ენა, ხოლო ორთოგრაფია კლასიკური ეპოქისა, არაუგვიანესი მეათე საუკუნისა. აქ მოკლედ, იოანე ოქროპირის სიტყვებით და აზრებით, განმარტებულია: რომაელთა მიმართ ეპისტოლე: I, 4, 9, 16, 17, 20, 23, 24, 25; II, 12; III, 20; V, 13, 14, 20, 21; VI, 6, 7, 10, 14, 19, 20, 21; VII, 1, 2, 5, 6, 8, 9, 10, 13, 15, 18, 20, 21, 22, 24; VIII, 1, 3, 4, 6, 7, 8, 14, 17, 20, 21, 22, 24, 27, 28; IX, 3, 6, 15, 16, 17-19, 20, 22, 31; X, 6, 20; XI, 1, 2, 8, 9, 12, 13, 17, 18, 23, 25, 26, 27, 28, 31, 33; XII, 3, 19; XIII, 11, 13; XIV, 2, 4, 6, 7, 13, 17, 20, 21, 22; XV, 3. 1 კორინთელთა: I, 11, 16, 20, 25; II, 14; III, 12; V, 12; VI, 1, 2; IX, 21; X, 13; XI, 5, 7; XV, 23, 24, 29, 34, 36; XVI, 22; 2 კორინთელთა: I, 17, 18, 20, 23; II, 5, 7, 10, 11, 17; III, 2, 7; V, 1, 3, 18, 21, 22, 23; VI, 11, 13; VII, 6; VIII, 18, 22; XIII, 7; XIII, 4. კალატელთა: I, 1; II, 9, 11-12, 13, 14, 19; III, 4, 3, 19, 22; IV, 3, 10, 13, 17, 20, 24, 25; V, 11. ეფესელთა: I, 9, 11, 17, 23; II, 2, 10, 13, 14, 17; III, 10-18; V, 16, 26; VI, 12, 13, 14. ფილიპელთა: I, 13, 15-16; II, 6, 10, 24; III, 2, 12, 23. კოლასელთა I, 16, 18, 19, 20; II, 18, 20. 1 თესლონიკელთა: IV, 15, 16, 17. 2 თესლონიკელთა: II, 2, 3, 7, 11. ებრაელთა: I, 3, 6, 9; II, 7, 15, 16, 18; III, 1, 3, 14;

1) ათონის კრებული, გვ. 29.

2) ყურადღებაში არ ვიღებთ მეორე ნუსხას ამ თხზულებისას, რომელიც მოთავსებულია წერ-კითხ. ხელნაწერში № 4579 და გადაწერილია 1814 წელს ქ. ყიზლიარში „პროტოიერვის“ ოსე გაბაონის მიერ.



IV, 15; VI, 4-6; VII, 1, 3; IX, 11; X, 1, 19, 20, 29. 2 ტიმოთე: I, 15, 18. 1 იოანესი V, 6, 7, 8; 2 იოანესი I, 1, 13. იუდასი I, 8, 9, 12. 1 ჰეტრესი V, 3. თარგმანება ეკუთვნის იოანე ოქროპირს, მხოლოდ ორ შემთხვევაში (რომ. IX, 17-19; ებრ. I, 9) მოყვანილია ბასილის თარგმანებაც.

ბ) გიორგი ხუცესმონაზონის სიტყვით, გიორგი მთაწმიდელს უთარგმნია დაბადებისა თარგმანი აიანე ოქროპირისა, რომელს ანს ცხოვრება აბრაჰამისა<sup>1</sup>. ნაწყვეტებს დაბადების თარგმანიდან ჩვენ ვპოულობთ ოქროპირის კრებულში, რომელიც მარგალიტის სახელითაა ცნობილი, ასეთ თხზულებას კი ვერსად ვერ ვხვდებით დღევანდლამდე ცნობილს ხელნაწერში; შეიძლება ის შენახული იყოს ათონის მონასტრის XIV-XVI ს. ხელნაწერში № 81<sup>2</sup>, რომელშიაც ჩვენ უნდა გვქონდეს ილარიონის მიერ აღნიშნული ექესთა დეტათს, ადამის დაბადებისათს, აბელისათს, სეთისათს, ნოესათს და შვილთა მისთა, წელით რდენისათს და შერამე გამრავლებისათს კაცთა და ცთამილების მის გოდლის შენებისა უბადრუკთა მათგან და ენის შეკრებისათს, ესე იგი დაბადების თარგმანი (Migne, PG. LIII-LIV)<sup>3</sup>.

გ) ეფრემ მცირეს. ქართულს საეგზეგეტიკო მწერლობას საგრძნობლად ემჩნეოდა ეპისტოლეთა კომენტარიების უქონლობა, ვინაიდან შემოდასახელებული კომენტარიები ოქროპირისა, ექვთიმე მთაწმიდელის რედაქციით, მეტად შემოკლებული და შეკვეცილია. ამ ნაკლის შევსება უკისრია ეფრემ მცირეს იმავე ოქროპირის კომენტარიების გადმოღებით. ეფრემის ეს შრომა შენახული ყოფილა იერუსალიმის ხელნაწერში № 25, რომლის წინასიტყვაობაში, აკად. ნ. მარარის რუსული გადმოცემით, ჩვენ ვპკითხულობთ: „უწყოდეთ ვისაც ეს წიგნი ჩაგივარდეს ხელში, რომ, როგორც ფსალმუნთა განმარტებისას, ისე სამოციქულოს თარგმანების დროს, მარადხსენებულის, დიდის მოძღვრის და ყოველთა მნათობის გიორგი მთაწმიდელისადმი მე, მისს მოწაფეს და უხმარ მტვერს მისი ფეხებისას, ეფრემ მცირეს, არ დამირღვევია. შეგიძლის მოვალეობა. ჩემ წინ იღვა მის მიერ თარგმნილი საქმე მოციქულთა, კათოლიკენი და [პავლეს] ეპისტოლენი, საიდანაც ვიწერდი ტექსტს, რათა არ ეფიქრა ვინმეს, რომ სამოციქულო მეორედაა თარგმნილი.

<sup>1</sup> ათონის კრებულში, გვ. 298, 311.

<sup>2</sup> Проф. А. Цагарели, Свѣдѣнія. I, 93.

<sup>3</sup> Ibid., прилож. стр. 9, № 24.

ბერძნული ენა ღრმავ, ვით უფსკრული, ერთი და იგივე სიტყვა მისი სხვა და სხვა აზრებს გამოჰხატავს, ამიტომ იოანე ოქროპირი პირველად ყოვლისა ასეთ ადგილებს აქცევს ყურადღებას და მათ მნიშვნელობას ექვემდებარებულად განჰპარტავს, ასეთ შემთხვევაში ხანდისხან საჭირო ხდება ქართული ტექსტის შეცვლა და გადასხვაფერება<sup>4</sup>, ვინაიდან ამგვარი ადგილების გაგება მაშინაც კი ძნელი იყო, როდესაც მე შემოკრებილი მქონდა პავლეს სამი თუ ოთხი თარგმანება და ამდენივე ლექსიკონი, ესე იგი კრებული ძნელი სიტყვებისა, რომელნიც ანბანის რიგზე არიან დალაგებულნი; მაშინაც, ვიმეორებ; გაჭირვებით ვპოულობდი მე ქართულ შესატყვისს. იქ, სადაც სიტყვებს ვსცვლიდი, აშინაზე, სტრიქონის გასწვრივ, ვსვამდი იოტას, ხოლო შიგნით, ტექსტში, შესწორებულ სიტყვის წინ, —საგანგებო ნიშანს<sup>5</sup>. სამწუხაროდ, აკად ნ. მარრი მეტს არაფერს ამბობს თავის ანგარიშში აღნიშნულ შრომის შინაარსისა და ხასიათის შესახებ, მაგრამ დანაკლისი რამდენადმე შეგვიძლია ავინახლაურით საეკლ. მუზეუმის უთავბოლო, მეცამეტე საუკუნის ხელნაწერით № 390, რომელიც შეიცავს სწორედ სსმცფიქელაძის თარგმანებას, სახელდობრ: 2 კორინ. მეცამეტე თავის მეორე მუხლიდან, გალატელთა, ეფესელთა, ფილიპელთა, კოლასელთა, თესალონიკელთა (პირველი და მეორე) და ებრაელთა მიმართ (მეორე თავის მეჩვიდმეტე მუხლამდე) ეპისტოლეების განმარტებას. ხელნაწერს თავში აკლია 250 ფურცელი, —განმარტება მოციქულთა საქმისა, კათოლიკე ეპისტოლეთა და პავლეს ეპისტოლეთაგან რომაელთა, 1 კორინთელთა და 2 კორინთელთა (თორმეტი თავი) მიმართისა, ხოლო ბოლოში: ებრაელთა (მეორე თავის მეთვრამეტე მუხლიდან) ტიმოთეს (პირველი და მეორე), ტიტეს და ფილიმონის მიმართ ეპისტოლეთა. ამ ხელნაწერში რომ ეფრემ მცირის აღნიშნულ შრომა გვაქვს, ეს შემდეგიდანა ჩანს:

1) წინასიტყვაობაში ნათქვამია, როგორც დავინახეთ, რომ ბიბლიური ტექსტი სამოციქულოა ეფრემს გიორგი მთაწმიდელის რეცენზიით აულია. გიორგის რეცენზია ჩვენ გვაქვს მისი მოწაფის, გიორგი ხუ-

<sup>4</sup> იგულისხმება—არა თვით ბიბლიურს ტექსტში, არამედ ოქროპირის კომენტარებში.

<sup>5</sup> Акад. Н. Марр, Предварительный отчет о работах на Синаѣ, веденныхъ въ сотрудничествѣ съ И. А. Джаваховымъ, и въ Іерусалимѣ, въ поѣздку 1902 года, стр. 28-29.

ცესმონაზონის მიერ 1083 წელს უცვლელად გადმოწერილს მანუსკრიპტში (საეკლ. მუზ. № 584); ამ ხელნაწერიდან ჩანს, რომ გიორგი მთაწმიდელს სამოციქულოს თარგმნისას შემდეგი წესი მიუღია: თვითვე ეპისტოლეს წინ უძღვის უწყებაჲ მიზეზსა ეპისტოლისასა, სადაც მოკლედ გათვალისწინებულია როდის ან სად დაიწერა ეს ეპისტოლე, ვისა და ვისი ხელით ეგზავნება ის და რამ გამოიწვია მისი დაწერა; წინასიტყვაობას მოჰყვება ტექსტის, შინაარსის მიხედვით, თავებად დაყოფვა (არა ეხლანდელი თავები) მათი სათაურის მოყვანით, ამის შემდეგ იწყება უკვე თვით ტექსტი ეპისტოლისა, რომლის პოლოს კვლავ აღნიშნულია რამოდენიმე სტრიქონით—თუ საიდან და ვისი ხელით გაიგზავნა ეს ეპისტოლე და რამდენ მუხლს ან სტჰქონს შეიცავს ის. ხელნაწერში № 390 ყოველივე ეს, ასე ვთქვათ—მეცნიერული აპარატი, წმიდად და უცვლელადაა დაცული და სამოციქულოს ტექსტი გიორგი მთაწმიდელის რედაქციითა წარმოდგენილი.

2) ეფრემი თავის შრომის წინასიტყვაობაში ამბობს, რომ იოანე ოქროპირის გარდა მას ხელთა ჰქონდა კიდევ სამი თუ ოთხი თარგმანება პავლეს ეპისტოლეებისა; მართლაც, ამ ხელნაწერში 66 გვერდის აშიაზე ვპოვობთ: შეისწავე რამეთუ ღირწებაჲ ვერ ვბოვე ჩემთა ქნებულთა სამთა ჰაფლესა თარგმანთა და ერთსა ჰაფლესა ბერძნულთა შინა; იმ ნაწილში, რომელიც შენახულა აღნიშნულ ხელნაწერში, ალაგალაგ ჩვენ ვხვდებით შემდეგ ეგზეგეტთა სახელებს: გერმანსი (გვ. 106, ეფესელ. III, 14-15), ჯკუმენი, ხუთჯერ (გვ. 121, 129, 228, 262, 271,—ეფესელ. IV, 26-27, 1 თესალონ. III, 12-13, 2 თესალ. III, 5, ებრ. II, 14), ბასილი დიდი, ორჯერ (გვ. 184, 243,—კოლას. I, 15, 1 თესალ. V, 16-18), კენადი (გვ. 256,—2 თესალ. II, 8), იოანე დამასკელი (გვ. 257,—2 თესალ. II, 8), კერილე (გვ. 271,—ებრ. II, 14).

3) ხელნაწერის აშიებზე ჩვენ ვხვდებით იმგვარ შენიშვნებსა და სკოლიებს, როგორსაც ეფრემ მცირე სწერდა ხოლმე; მაგალითად: შეისწავე, რამეთუ მკვდრი ბერძულად საკუთარი სახელი ანს შეიღისა მის გინა თუ შეიღებულისაჲ, რომელსა ზრდიდენ, მან დაიმკვდრეს უფლებაჲ სახლისაჲ (გვ. 45); შეისწავე, რამეთუ ესე ცთუმალი ბერძულადცა ანს და მგონია რომელ მწერლისაგან. ამისთვის ზემონი სიტყუანი ბერძულადვე ვბოვეს საბრძალბელად დაწერილნი ვისგანმე თეფოსთფოსისა (გვ. 76) [იხილ. აგრეთვე ზემოთქვანილი შენიშვნა ღირწების შესახებ (გვ. 66) და სხვ].



ამნაირად, დანამდვილებით შეიძლება ითქვას, რომ № 390-ში ჩვენა გვაქვს თარგმანებად სამოციქულოდსა ეფრემ მცირისა. როგორცა ჩანს, ეფრემ განუზრახავს მიეცა ქართულს ენაზე თავის თანამემამულეთათვის სამოციქულოდს ისეთი ახსნა-განმარტება, რომელიც უზრუნველ ჰყოფდა მათთვის ამ წიგნის აზრის სავსებით და უცდომელად შეგნებას. საუკეთესო ავტორად ამ შემთხვევაში იმას, სამართლიანად, იოანე ოქროპირი აუტრჩევია. ოქროპირის გარდა მას ხელთა ჰქონია აგრეთვე სხვაში თუ ოთხი თარგმანი ჰავლეს ეპისტოლეტა, რომელთაც აღბად ის მიჰმართავდა, როდესაც რომელიმე ადგილი განსაკუთრებულ სიძნელეს წარმოადგენდა. იოანე ოქროპირი ეფრემს არ უთარგმნია არც იმ სახით და არც იმ სისრულით, როგორც ბერძნულ დადანშია ის წარმოადგენილი; ის მას გაუხდია მხოლოდ ხელმძღვანელად და მოკლედ, ეგზეგეტიურ მეთოდით, გადმოუცია მისი აზრები, ასე რომ ეს თარგმანება წარმოადგენს ეფრემ მცირის შრომას, იოანე ოქროპირის მიხედვით დაწერილს. ყოველ შემთხვევაში, საეგზეგეტიკო მწერლობის ისტორიაში ჩვენ ვიცით ისეთი ავტორები, რომელთაც თავიანთ შრომაში იოანე ოქროპირით თუ მეტად არა, ნაკლებ არ უსარგებლნიათ, ვიდრე ეფრემ მცირეს, და, მიუხედავად ამისა, შრომა თავისი საკუთარი სახელით გამოუშვიათ; ამ მხრივ ეფრემს უფრო მეტი თავმდაბლობა და ავტორული თავდაქერალობა გამოუჩენია, ვიდრე სხვებს.

**VI. კირილე ალექსანდრიელი.** მის საეგზეგეტიკო თხზულებათაგან ქართულ ენაზე ცნობილია:

1) მათეს თავისა სხვაგვარებისა მხელასნისა სიტყუათა განმარტებაჲ, — ალექსიკონი (საეკლ. მუხ. № 65, 340—349, წ. კითხ. № 312); სადაც ახსნილია ანბანურ რიგზე საკუთარ სახელთა მნიშვნელობა, მაგალითად: ბართლომეოს, — ქე დამოკიდებული წყაღთაჲ. ბედსაიდა — სხელი საიუქლე და სხვა; თარგმანი, ენის მიხედვით, შესრულებული უნდა იყოს არა უადრეს მეთერთმეტე საუკუნისა. 2) განმარტებაჲ LX ფსალმუნისაჲ, რომელსაც პროფ. ა. ცაგარელი უჩვენებს ჯუარის მონასტრის XII—XIII ს. ხელნაწერში № 146. 3) საეგზეგეტიკო კატენებში გვხვდება ნაწყვეტები შესაქმეთა თარგმანებიდ-ნ, რომელსაც, ბერძნულის მიხედვით, ლლაფჯრა ეწოდება. 4) ათონის ერთერთ ხელნაწერში (№ 79, X—XI ს.) პროფ. ა. ცაგარელი უჩვენებს ჰაფლე მოციქულის ეპისტოლეტა 'შემოკლებულ თარგმანებას, თუშცა სხვა ხელნაწერში ამის მსგავს ვერასს ვხვდებით<sup>1</sup>.

<sup>1</sup> Свѣдѣніи... I, 93. ბერძნულად ცნობილია თარგმანება რომაელთა, კორინთელთა და ებრაელთა მიმართ ეპისტოლეტებისა (Migne, PG. t. LXXIV, 773-1006).

მესამე, ბიზანტიურ პერიოდის ეგზეგეტიკაგან ქართულად ნათარგმნია:

1) ოლიმპიოდორე ალექსანდრიელის ეკლესიასტის განმარტებაჲ, — როდის ან ვისგან, ამას გავიგებთ მაშინ, როდესაც მიტროფანე სმიონელის შრომას განვიხილავთ.

2) ანდრია კესარიელი ან კრიტელი. გიორგი მთაწმიდელი მოგვითხრობს, რომ ექვთიმე ათონელმა თარგმნა ბერძნულიდან ქართულად, სხვათა შორის, იოვანე მსხარებელისა ხიჯგაჲ და ხიჯვისა თარგმანი ანდრია კრიტელისაჲ.<sup>1</sup> მართლაც, შიომღვიმის ერთერთ ხელნაწერში, რომელიც გადაწერილი ყოფილა 978 წელს. საბერძნეთს, მთას წმიდასა ფილემს, საყოფელსა წმიდისა ღთისმშობლისასა, ჯავრას შინა სახელით კრანისა, მოთავსებულია გამოცხადებაჲ წმიდისა მსხარებელისა და ღთისმეტყუელისა იოვანესისი, რომელი გამოუცხადა მას ღმერთმან, და წმიდისა მამისა ჩუენისა ანდრიაჲს მოთავსებისკომოზისა კესარია კაბადუკიელისაჲ თარგმანებაჲ გამოცხადებისაჲ წმიდისა იოვანე მსხარებელისაჲ; აქ უკანასკნელის ბოლოს ტექსტის ხელით წერია: ქრისტე ადიდე სუელითა ეფთიმე, ამისი თარგმანი.<sup>2</sup> ჩანს, ეს თხზულება ექვთიმეს უთარგმნია 978 წლამდე, დაახლოვებით 975—978 წლებში<sup>3</sup>. (საეკლ. მუხ. № 397).

<sup>1</sup> ათონ. კრებ. გვ. 28.

<sup>2</sup> ყორდანია, ქრონიკები I, 122-123.

<sup>3</sup> ამ აზრს არ იზიარებს თ. ყორდანია შემდეგი საფუძველით: ექვთიმე გარდაიცვალა 1028 წ. 13 მაისს, როდესაც ის, თანახმად დ. ბაქრაძის გამოანგარიშებით, იყო 65 წლისა, მაშასადამე—დაიბადა ის 963 წ.; გამოდის, ექვთიმეს ეს თხზულება უთარგმნია, როდესაც ის 12—13 წლის ყმაწვილი იყო. ამიტომ ის ზემომოყვანილი მინაწერის ექვთიმედ ჰგულისხმობს ექვთიმე გრძელს, იერუსალიმელს, რომელმაც ბაგრატ მესამის დროს არტანუჯის კრებაზე სოსთენ სომეხი განაქიქა (ქრონიკები; I, გვ. 124-125). მაგრამ საქმე სხვანაირად წარმოგვიდგება, თუ მხედველობაში მივიღებთ შემდეგს: იოანემ რომ მიატოვა მეუღლე და შვილი და ლავრასა დიდებულსა ოთხთა ეკლესიათასა შევიდა (ათონ. კრებ. გვ. 6), ექვთიმე მაშინ, რასაკვირველია, დაბადებული იყო და, მეტი თუ არა, ერთის ან ორი წლის მაინც იქნებოდა; ოთხთა ეკლესიათა ლავრაში მან დაყო „ყამ რაოდენმე ლუაწლითა ძლიერთა მორჩილებასა შინა“ (ათ. კრებ. გვ. 6), აქედან ის წავიდა და „მთასა ულუმბოხსასა მიიწია და მონასტერსა ერთსა შინა ყამთა არამცირედთა ჯორთა მსახურების ლუაწლი ახოვნად თავსიდვა“ (იქვე) აქ მან გაიგო, რომ მის სიმამრსა და ცოლის ძმებს ექვთიმე მძევლად გაუგზავნიათ ბიზანტიაში კვისრის კარზე; ის წავიდა კონსტანტინეპოლს, შეილი უკანვე დაიბრუნა და ოლიმპზე მოიყვანა. „ხოლო შემდგომად რაოდენისამე ყამისა, ვინაჲთგან განითქუა სახელი მისი და პატივისა უყოფ-



3) მიქაელ ფსელოსი; ამის სავგზეგეტიკო თხზულებათაგან ქართულად გადმოთარგმნილია მხოლოდ რომაელთა VIII, 29: ვითარცა იქმსა ზიწმშო მრავალთა ძმთა შორის; ეგრეთვე ზიწმშო შეუდარაჯან ღირს იხის უოფად<sup>1</sup>, თუ იოანე პეტრიწის მიერ არა, მის სალიტერატურო შკოლიდან გამოსულ მწერლის მიერ მაინც.

4) თეოფილაკტე ბულღარელი; თეოფლაკტე<sup>2</sup> სავგზეგეტიკო თხზულებათაგან თილოსოფოსს იოანე კიმჭიშელს უთარგმნია ქართულად: ა) განმარტება მარკოზის სახარებისა და ბ) განმარტება ლუკას სახარებისა<sup>3</sup>; შეიძლება მისთვისვე მიგვეწერა თარგმანი გ) იოანეს სახარების განმარტებისა, რომელიც დარჩენილა ერთ დერო: ხალნაწერში (საეკლ. მუხ. № 52), რომ არა ერთი გარემოება: გადმომთარგმნელი ამ უკანასკნელ თხზულებისა ზმნათა მრავლობათი რიცხვის მეორე და მესამე პიროში ხშირად ჰხმარობს ნაწილას ყე, რაც კიმჭიშელის უცილობელ შრომებში არ გვხვდება, მაგალითად: არამედ თვსვან უკმა ყე სიტყვსებაჲ (92b), რამელი ენება ყე (12b) უკუეთუ გიკვრს ყე (38b), ხალო მე არა მარადის გაქე ყე (92b), ვიდრეთ ვიდრემდის ნათელი გაქეს ყე (96b); რამეთუ ვინამთვან ესმა ყე (65a), ვითარ ძალ გიც ყე სმუნაჲ (65b), არა გრწამს ყე ჩემი (65b), და სხ.: ვარდა აქ ჩამოთვლილ თხზულებათა, ქართულად შენახულა კიდევ უცნობ ეკზეგეტიკა თარგმანი:

5) შატბერლის მონასტერში 1035 წელს გადაწერილს ბასილ დიდის ფსალმუნთა განმარტებას, რომელიც, როგორც უკვე აღვნიშნეთ, ექვთიმე მთაწმიდელმა თარგმნა, თან მისღვეს სხვა განმარტებაჲ ფსალმუნთაჲ<sup>4</sup>, რომელსაც შემდგომი შენიშვნა აქვს დართული: ხალო აქედან წადმართ დაჯითთა შინა ვზოვე თვთო მუკელსა ზედა თარგმანი, ხალო სახელი არა ეწერა, თუ ვისი თარგმნილი არს, მეტნიერთა უწეინ. მე დავით ჯიბისქემან... ამის წიგნისა ბალოს ჩავსწერე<sup>5</sup>; აქ ჩვენ შევნიშნეთ თითო-ორიოლა მუხდეს ბერძენნი და ქართველნი, შეუძნდა საქმე ესე და ამის პირისათვის.... მთაწმიდას მოვიდა ლავრასა დიდისა ათანასესსა" (იქვე გვ. 7). ათონზე ისინი მოვიდნენ 965 წელს (Порфирій Успенскій, История Афона, ч. III, стр. 105, Киевъ 1877 г.), შესადამე, როგორც მოყვანილ ცნობიდანა ჩანს, ამ დროს ექვთიმე, თუ მეტი არა, ათი წლის მაინც იქნებოდა, ასე რომ 975-878 წელში ის 20-23 წლის ვ. ე. კაცი იყო და თარგმნაც შეეძლებოდა.

<sup>1</sup> გელათ. ხელთნ. № 23, ფ. 358b-361b.

<sup>2</sup> იხ. ჩვენი „იოანე პეტრიწის სამწერლო მოღვაწეობიდან“ კრომეთე 1918 წ. № 1.

<sup>3</sup> საეკლ. მუხ. № 135, გვ. 428-498.

ლის განმარტება შემდეგ ფსალმუნებიდან: 16, 17, 18, 21, 29, 34, 42, 43, 43, 44, 46, 51, 54, 55, 56, 57, 59, 60, 64, 67, 71, 83, 88, 97, 103, 104, 110, 131, 147, 150.

6) განმარტება ქება-ქებათაღმს საეკლესიო მუზეუმის 1188 წელს მხედრულად გადაწერილ ხელნაწერში № 65 (ფურ. 373-411); განმარტება მოკლე სქოლიებს წარმოადგენს და ასე იწყება: აქუს რამე უმეტესობა სხუათა ქებათა წარწერილსა ამის წიგნისსა, რამეთუ ვითარ იგი წმიდათ წმიდათანი და შაბათნი შაბათიანი, ეგრეთვე ქებანიცა ქებათანი ჰატიოსნებსა და უსდმრთესობასა ცხად ჰყოფენ წიგნისსა, რამეთუ განცხადებულად გამოსახვის მას შინა კორციული შობა მსოფლდშობილისა, ჯუარი, საცხორებელი ვნება, მკუდაროვან აღმშობა, სარწმუნობა, ქადაგება, წარმართთა მის მიმართ შემოგება და ერთბამად უოფლისავე საიდუმლოდ განცებისა, რომელ არს სოფომონისა. ეს იმდენად ნამდვილ თარგმანს არ წარმოადგენს, რამდენადაც ეგრეთწოდებულ ჰარაფრაჟს, ესე იგი სიტყვათა და წინადადებათა ხსენასა და მდაბიურად გადმოცემას. ეტყობა, შედგენილია სხვა და სხვა ეგზეგეტიკა თხზულების ხელმძღვანელობით, ვინაიდან მეექვსე თავის მერვე მუხლის განმარტების შემდეგ („ერთ არს ტრედი ჩემი“..) ტექსტში ასეთი შენიშვნაა: ვაღრე აქამდე თარგმანი ნოსელისა წითლად დაიწერას. სტილისა და ლექსიკის მიხედვით, ეს თხზულება გადმოთარგმნილი უნდა იყოს არა უადრეს მეთორმეტე საუკუნისა იოანე პეტრიწის ლიტერატურულ სკოლიდან გამოსულ მწერლის მიერ.

ჩვენ ჩამოვთვალეთ ყველა საეგზეგეტიკო შრომები, რომელთაც ჩვენამდე მოუწევია ქართულ ენაზე და რომელნიც ჩვენ დღეს ვიცით. მთლიან საეგზეგეტიკო შრომათა გარდა, როგორც უკვე ვთქვით, არსებობდნენ ეგრეთწოდებული კატენები ან კრებულები, რომლებშიაც თავმოყრილი იყო ცნობილ მამათა და მოძღუართა განმარტებანი ამა თუ იმ წიგნისა და ცალკე მუხლისა. კატენები, მართალია, მეექვსე საუკუნეში ჩნდება ბიზანტიაში, მაგრამ განსაკუთრებით განვითარდა მწერლობის ეს დარგი მეთერთმეტე საუკუნეში ნიკიტა სერონელის დროიდან. სწორედ ამ დროს, მეთერთმეტე საუკუნეში, კატენები გაჩენილა ქართულ ენაზედაც.

პირველი ქართული მწერალი, რომელსაც გზა გაუკაფავს ამ დარგისთვის ჩვენში, არის ცნობილი ეფრემ მცირე. ეფრემს დაუწერია კატენები ს სახით თარგმანებად დავითნისა, რომლის ლიხსშესანიშნავი წინასიტყვაო-

ბა ეხლა უკვე გამოცემულია<sup>1</sup>. ამ წინასიტყვაობაში ეფრემი ამბობს, რომ მას აუღია გიორგი მთაწმიდელის მიერ ნათარგმნი ტექსტი დავითნისა, რომლისთვისაც მას დაურთავს განმარტება ან ახსნა, მაგრამ ეს განმარტება მისი საკუთარი, ორიგინალური კი არაა: რადქენიცა იუფეს წიგნის-საცავს სჯუენ წმიდის-სა, გვამცნებს ავტორი, თარგმანნი დავითისანი, ეფუენივე დედად მქენდეს ჭფრადითა შრამითა მათ ეფუელთაგან ერთად შეეკრთე, რამელი ოდენ იპყებოდა მათ შინა მართლმადიდებელთა მიერ თარგმანებუელი<sup>2</sup>. ვინ არიან ეს მართლმადიდებელნი თარგმანნი, რომელთაც დავითნის განმარტება აღუწერიათ? ესენი არიან, ეფრემის ცნობით, ათანასე და კირილე ალექსანდრიელი, რომელთაც ორ-ორი რედაქციით აღუწერიათ დავითნის განმარტება: ვრცელი<sup>3</sup> და შემოკლებულით, ბასილი დიდი, ევსუქი იერუსალიმელი, ასტერი ამასიელი და იოანე ოქროპირი<sup>4</sup>. როგორ უსარგებლნია ამ პირთა შრომებით ეფრემს? ათანასეს და კირილეს თხზულებებიდან, რომელნიც, მისი სიტყვით, მას ხელთა ჰქონია, პირდაპირ, უმაშვალოდ, ამოუკრებია საჭირო მასალა და აზრები; ამნაირადვე უნდა ესარგებლნა მას ბასილი დიდის თხზულებითაც, რომელიც უკვე ექვთიმე მთაწმიდელის მიერ იყო ნათარგმნი<sup>5</sup>, ხოლო ამათ გარდა მას ჰქონია კუადად სხუანი წიგნი ორნი, რამელნი ეფუელთავე დავითისა თარგმანთაგან ერთად შემოკრებულ იუფეს<sup>6</sup>, ესე იგი მას ხელთა ჰქონია დავითნის კატენების ორი წიგნი, რომლებშიაც, სხვათა შორის, შეტანილი ყოფილა ციტატები ათანასეს, კირილეს, ევსუქის, ასტერის და სხვა ეგზეგეტთა თხზულებებიდან<sup>7</sup>. ამნაირად, შინაარსით, აზრებითა და, საზოგადოდ, მასალით, ეს თხზულება ორიგინალური არაა, ხოლო გარეგანი კონსტრუქციით და გეგმით, რომელიც გამოიხატება მასალისა და წყაროების შერჩევაში და მათ დალაგებაში, ი. ეფრემის ორიგინალურ ნაწარმოებად უნდა ჩაითვალოს. ერთი სიტყვით, ეფრემის შრომა არის დამოუკიდებელი რეცეზია დავითნის კატენებისა, მნიშვნელოვანი არა მარტო ქართული მწერლობის, არამედ საზოგადო საეგზეგეტიკო ლიტერატურის იტორიაში<sup>7</sup>.

<sup>1</sup> ძველი საქართველო, ტომ. III, გან. I, გვ. 243-269.

<sup>2</sup> Ibid. გვ. 247.

<sup>3</sup> Ibid. გვ. 244-246.

<sup>4</sup> Ibid. გვ. 245.

<sup>5</sup> Ibid. გვ. 247.

<sup>6</sup> Ibid. გვ. 247.

<sup>7</sup> ეფრემის აღნიშნული შრომა შენახულა ოთხ ხელნაწერში: 1) მართვილი-



მეორე შესანიშნავ ნიმუშს ქართული კატენებისას წარმოადგენს ის ხელნაწერი, რომელიც განსვენებულმა თ. ჟორდანიამ იპოვა ქუთაისში, ბაგრატის ტაძრის ნანგრევებში<sup>1</sup>, და რომელიც მისმა შვილმა, გ. ჟორდანიამ, ტფალისის სახელმწიფო უნივერსიტეტს შემოაწირა. ეს ყოფილა დიდი წიგნი, გადაწერილი ქალაღზე, in folio, მეცამეტე საუკუნის ნუსხა ხუტურით, რომელშიაც საკმაოდ გამოსკვივის ელემენტები მხედრული ანბანისა. ეს ხელნაწერი, რომელსაც ეხლა თავშიც აკლია, შუაშიც და ბოლოშიც, მეტად დაზიანებულია; არის იმისი ნიშნები, რომ თავდაპირველად ის შეიცავდა კომენტარიებს ძველი აღთქმის თითქმის ყველა წიგნებისას, რომელთაგან დღეს დარჩენილა მხოლოდ ლევიტიდან რუთამდე და წინასწარმეტყველები, სხვა დაკარგულია. მაშასადამე, ეს ყოფილა ისეთი მილიანი და სრული კატენები, რომლის მსგავსი ბიზანტიის მწერლობაშიაც არ მოიპოვებოდა. სქება კატენებისა ამგვარია: 1) გვერდი დაკავებულია ბიბლიური ტექსტით ანა და სქოლიებით, 2) ბიბლიური ტექსტს რომელსაც იქ კომენი ეწოდება<sup>2</sup>, უკავია გვერდზე რამდენიმე სტრიქონი (ან მთელი სიგრძით, ან შუაში), დანარჩენი ადგილი კი სქოლიოს; 3) სქოლიები მწერილია აშიაზე ერთ, ან ორ პარალელურ სვეტად, ზემოდამ ქვევით. ყოველ შემთხვევაში, როგორც არ უნდა იყოს სქოლიო დაწერილი, მას თავში წითელი მელნით უზის ავტორის სახელი; თუ ამ ავტორის სახელით კიდევ იქვე მეორე სქოლიოა მოყვანილი, წერია: მისავე; არის უსახელო სქოლიებიც, რომელთაც უზის: სსჯსაჲ. წარწერილი კომენტარიებდან ეკუთვნის: კირაღე ალექსანდრიელს, რომლის დღაფკრაცაჲ ერთხელ მოხსენებული, 92 სქოლიო, თეოდოსაში, რომელიც მეთერთმეტე საუკუნეშია გადაწერილი, 2) ჯრუჭისაში და 3) საეკლ. მუხეუმის № 14, რომელნიც მეცხრამეტე საუკუნისანი არიან, და 4) გელათისაში, № 29, XII-XIII ს.

1 თ. ჟორდანი, ქრონიკები II, 36-39. ჩვენ არ ვიცით, როგორ გაჩნდა ეს ხელნაწერი ქუთაისში „ბაგრატის ტაძრის ნანგრევებში“, ეს კი შევეიძლია ვთქვათ დაბეჯითებით, რომ ის დაწერილია გელათის მონასტერში, სადაც ინახებოდა, ყოველ შემთხვევაში, მეთვრამეტე საუკუნემდე; ეს სხვათა შორის იქიდანაც ჩანს, რომ 1919 წლის ზაფხულს, გელათში ყოცნისას, იქაურს სიძველეთსაცავში ჩვენ ვიპოვეთ რამოდენიმე ფურცელი, მეთვრამეტე საუკუნის ულახათო მხედრული ხელით ნაწერი, რომელნიც გადმოღებულია აღნიშნულ ხელნაწერიდან და შეიცავს ლევიტის რამოდენიმე თავის კატენებს. ეს ფურცლები ჩვენ წამოვიღეთ და ამ ხელნაწერს შეუერთეთ.

2 კომენის შესახებ იხილ. ჩვენი Monumenta hagiographica Georgica, tom. I. p. X.



რიტე კრელს—91, ევსევი [კესარიელს]—20, სევირ [ანტიოქიელს, VI ს.]—16, აქროპირს—10, ისიდორე [პელუზიელს]—2, დიდემოს [ალექსანდრიელს]—2, თრიკუნს—3, ბასილ [კესარიელს]—2, ირინეოსს—2, ფილონ ებრაელს—2, კრიგოლ ნოსელს—1, ახალი[ნარის]—1, დიდდორე ტარსელს—1, სევერანე გაზანელს—1, ლენხადის—I, თეიმპიდორე [ალექსანდრიელს]—1. როგორც დაკვირვება გვარწმუნებს, ქართველ მწერალს ხელთა ჰქონია მზამზარეული კატენები, რომელნიც მას პირდაპირ უთარგმნია, ასე რომ იმასწურომიან ავტორებისა და მასალების შერჩევისათვის, როგორც ეს ეფრემ მცირეს ოქნია ხავისი კატენების შედენისას. ეს მით უფრო საფიქრებლია რამ ბევრ ჩ) მწერალთაგანს, რომლებითაც ის სარგებლობს, ამ დროს ის ბერძნულ ენაზედც ვერ იშოვნოდა. უნდა ვიფიქროთ აგრეთვე, რომ მას ამასთანვე ბიბლიური ტექსტიც ახლად უთარგმნია. პროფ. რ. ბლეჯკი, რომელიც ამ ხელნაწერს კარგა ხანია სწავლობს, ფალოლოკიურმა ანალიზმა, როგორც საჯაროდ წაკითხულ მოხსენებაში გვამცნო მან, მიიყვანა იმ დასკვნამდე, რომ პირველი ნაწილის (ფლევიტელთა—რუთი) ბიბლიური ტექსტი ნათარგმნია ან იოანე პეტრიწის, ან მისი სკოლიდან გამოსული მწერლის მიერ, ხოლო წინასწარმეტყველთა ტექსტი იგივეა, რაც მოსკოვის 1743 წლის გამოცემაშიო. ჩვენთვის უფრო საინტერესოა ამ შემთხვევაში სქოლიები, რომელთა თარგმანს ბლეჯკი აკუთვნებს ეფრემ მცირეს. არგუმენტაცია მისი მეორე ნაწილში იმდენად დამაჯერებელი არაა, რამდენადც პირველში, ჩვენ გადაქრით შეგვიძლია ვთქვათ, რომ ყოველად წარმოუდგენელია ეს სქოლიები ეფრემ მცირეს ეთარგმნოს. მართლაცდა, როგორც დავინახეთ, უმეტესი ნაწილი სქოლიებისა ამ შრომაში მოტანილია თეოდორიტე კვრელის თხზულებათაგან; ჩვენ ვიცით თუ როგორ ეპყრობოდა ეფრემი თეოდორიტეს; მართალია, მან თარგმნა მისი ფილოთეონ ან თეოფილან ისტორია, მაგრამ როგორც ისტორიული შრომა, რომელიც სჯულმოდღვრებისათვის არაფერ საშიშსა და სახიჯათოს არ წარმოადგენდა, რაც შეეხება თეოდორიტეს, როგორც სჯულმოდღვარსა და დოღმატიტს, ეფრემი დავითნის თარგმანების წინასტყვაობაში პირდაპირ ამბობს: მართალია, თეოდორიტე ყოველისავე ბერძენთა ხათესავისა მიერ მამად მართლმადიდებელთა შესრახსილ არს, ვითარცა ყოველით კერძო თანაშემწე მართლმადიდებელთა<sup>1)</sup>, კარნა შე ვჭრიდე მას და მის მიერ აღწერილ დავითნის თარგმანს კელი არ შევ-

1) ძველი საქართველო, ტომი III, გვ. 1, გვ. 247.

უგ მცირედისა მის-თჳს სიტყვს-გებისა რომელი იქმნა რეცა წინააღდგომით შო-  
რის მისისა და წმიდისა კვრიჯისა<sup>1</sup>. უეკველია, ამ სიტყვების მთქმელი არ  
იკისრებდა ისეთი წიგნის თარგმნას, რომელშიაც მოყვანილია ციტატებო  
თეოდორიტესაგან, და არა მარტო მისგან, არამედ ღართლ<sup>2</sup> ზიდებლობის  
მხრივ ისეთ საეკო პირთაგან, როგორცაა ორიგენი<sup>2</sup>, სევერუს ანტიოქე-  
ლი და ანდრინარი ჯაფდიკიელი. თინ ეფრემი, რომელიც ასე უპირდაპი-  
რებდა ერთიმეორეს თეოდორიტესა და კირილე<sup>3</sup>, ხელს არ ახლებდა  
ისეთ თხზულებას, რომელშიაც ისინი თანაბარი ავტორიტეტით არიან  
აღჭურვილნი. თუ სქოლიებს ენისა და გრამატიკის მხრივ განვხილავთ,  
დავინახავთ შემდეგს: აქ იხმაზება სიტყვი—ეგერა (10a, 11a, 12a, etc)  
ვიდრემე (10a, 11a, 12a, 15b, 16b, 17a; 21a, etc.) ზედადაჭრავს (10a), მთ-  
ქეს სახე (10a), განიკუთნებს (10b), ძლით||ძლითა (განწმედისა-ძლითან უცა-  
ჯობამან 13a), წამოასახეს (14a), უღირდა (24a), ანდრინარა (30b), აღევანე-  
ბიანი თარგმანებანი (21b), შემდგომობისაებრ წესისა (55a) და სხვა, რომელ-  
ნიც ეფრემის თხზულებაში მიღებულა არ არიან. ავტორს უყვარს რთუ-  
ლი სიტყვების ხმარება, რომელთაც ქვემოდან შემოხაზული რკალით აერ-  
თებს, მაგ. თანააღმსარებელი (11b), სიტყვებსა და წინადადებას ამოკლებს  
მიმღობის საშუალებით: ვინაჲ მიიღოს, იტყვს, უბიწმყოფეელმან (9b),  
დღისა ერთისა აიწელიწადებად სახელის-მდებელი (12a), ყოფადისა სუკუნთისა  
ძალთა შემომეგანებელმან (14b). ესეთი სიტყვები და ფორმები ჩვენს მწერ-  
ლობაში დააკანონა იოანე პეტრიწის სამწერლო სკოლამ, როგორც  
ამას უფრო დაწვრილებით ქვემოთ გავარკვევო; ამიტომ ჩვენ გადაჭრით შე-  
გვიძლია ვთქვათ, რომ აღნიშნული კატენები ნათარგმნია თუ არა იოან-  
ე პეტრიწის, მისი სკოლიდან გამოსული მწერლის მიერ მაინც. მა-  
შასადანე არა უადრეს მეოთხრეტე საუკუნის გასულისა. ამ შემთხვევაში  
ადგილი აღარ ექნება იმ გაუგებრობს, რომელსაც იწვევს ჩვენში ბლე-  
კის მტკიცება, ვითომც სქოლიები ეთარგმნოს ეფრემ მცირეს, ხოლო  
ტექსტი, რომელსაც ეს სქოლიები ეყუთვნის, მის შემდეგ — იოანე პეტ-  
რიწის სკოლიდან გამოსულ მწერალს; როგორცა ჩანს და რაც უფრო  
ბუნებრივია, — ტექსტიცა და სქოლიოც ერთსა და იმავე პირს ერთსა და  
იმავე დროს უნდა ეთარგმნოს. აღნიშნული სკოლიდან გამოსული მწე-

1) ibid.

2) შეად. „ძველი საქართველო“, ტომ. III, განყ. 1; გვ. 246, სტრიქ.  
218).

რატომ ერთი ჩვეულება ჰქონდათ: საეგზეგეტიკო თხზულებათა თარგმნის დროს ისინი სქოლიოსთან ერთად ბიბლიურ ტექსტსაც სთარგმნიდენ და მზამზარეული ტექსტით არ სარგებლობდენ, როგორც ამას ეფრემ მცირე სჩადიოდა; ასე მოიქცა, მაგალითად, იოანე ჭიმჭიმელი თეოფილაქტე ბუფლარელის თხზულებათა თარგმნისას<sup>1</sup>.

## II. თარგმანებაჲ ეკლესიასტისაჲ.

### მიტროფანე სმირნელისა.

ახლად აღმოჩენილი საეგზეგეტიკო თხზულება მიტროფანე სმირნელისა, ეპოქა, რომელშიაც ცხოვრობდა მიტროფანე. ცნობები მისი ცხოვრებისა და სალიტერატურო მოღვაწეობის შესახებ. ანალიზი თხზულებისა შინაარსის მხრივ.

ჩვენ აღვნიშნეთ ყველა საეგზეგეტიკო თხზულებანი, რომელნიც საქრისტიანო მწერლობის ისტორიამ იცის და რომელნიც ქართულად უთარგმნიათ ძველი საქრისტიანო მწერლობა ჯერ სავსებით შესწავლილი არაა და ამ დარგში ყოველთვის მოსალოდნელია სხვა და სხვა გვარი სჯურპრიზები ამა თუ იმ უცნობ თხზულების აღმოჩენით. ასეთი სჯურპრიზები უფრო გახშირდა მას შემდეგ, რაც პეკლევართ ხელი მიჰყვეს აღმოსავლეთის ეროვნულ ეკლესიათა სამწერლო ნაშთების შესწავლას. საქართველოს ეკლესიას, რომელსაც შეუხანავს უმდიდრესი ნაშაი საქრისტიანო მწერლობისა, ჯერ არ მიუპყრია მეცნიერთა ის ყურადღება, რაც მას სამართლიანად უნდა ჰქონდეს დამსახურებული. მაგრამ მისი ლიტერატურული ძემკვიდრეობის ზერელად გაცნობაზეც თვალსაჩინო განძი შეიტანა საეკლესიო მწერლობის ისტორიაში რამდენიმე ისეთ თხზულებათა აღმოჩენით, რომელთა დედანი დაკარგულად ათვლება. მით უფრო თამამად აღვნიშნავთ ამ ფაქტს, რომ დღესდღეობით ჩვენ შეძლება გვეძლევა ზიამოვნებით მოვიტანოთ ზოგად სამეცნიერო სამსხვერპლოზე ქართული სიძველეთსაცავიდან ერთი ახალი საეგზეგეტიკო თხზულება, ბერძნული ენიდან ნათარგმნი, რომლის შესახებ საეკლესიო მწერლობის ისტორიამ არა იცის რა; ჩვენ სახეში გვაქვს თარგმანებაჲ ეკლეს-

1) იხ ჩვენი ნაშრომი „იოანე პეტრიწის სამწერლო მოღვაწეობიდან“, პრომეთე, 1918 წ. № 1, გვ. 67—68. ამ შრომაში ჩვენ იოანე კიმჭიმელსა და იოანე პეტრიწს, როგორც ყველა ჩვენი მკვლევარნი, ერთ და იმავე პიროვნებად ვთვლიდით.



სიხარტისაჲ, აღწერილი მიტროფანეს მიერ, სმიძნელ მიტრონაფლიტისა. საეკლესიო მწერლობის ისტორიიდან ვპოულობილობთ, რომ ეკლესიასტის განმარტებაში უფარჯიშნია არა ერთ მწერალს: მისი თარგმანება უწერიათ იერონიმეს, იპოლიტეს, ორიგენს, გრიგოლ ნოსელს, დონისე, ათანასე და ოლიმპიოდორე ალექსანდრიელთ, პროკოპი დახელს და გრიგოლ აკრაკანტელს<sup>1</sup>. ამ მწერალთა ჯგუფს, მაშასადამე, ეხლა უნდა მივმატოს მიტროფანე სპირნელიც.

ვინ იყო ეს მიტროფანე, რომელსაც ეკლესიასტის განმარტებაჲ დაუწერია?

მიტროფანე მეცხრე საუკუნის მოღვაწეა, რომელიც იმდროინდელ საეკლესიო მოძრაობაში საკმაოდ მნიშვნელოვან როლს თამაშობდა. მისი მოღვაწეობისა და პიროვნების გასაშუქებლად საჭიროა რეტროსპექტიულად მაინც გავითვალისწინოთ ის მოძრაობა, რომელმაც მისი სახელი ასე თუ ისე ისტორიის ზედაპირზე ამოატივტივა.

მეცხრე საუკუნის მეორე ნახევრიდან ბიზანტიაში იწყება მკაცრი და შეუბრალებელი ბრძოლა ორ საეკლესიო პარტიათა, რომელმაც მათე საუკუნემდე გასტანა; ჩვენ ვპოულობთ ეგრეთწოდებულ ეგნატელებს და ფოტიელებს პარტიებს, რომელთაც ასეთი სახელწოდება მიიღეს ამ საუკუნის ორ შესანიშნავ პატრიარქების—ეგნატესა და ფოტიისაგან. შეცდომა იქნებოდა, თუ ვითვარებდით, რომ ეს პარტიები მართლა აღნიშნულ პატრიარქთა დროს გაჩნდნენ; არა, მათი ფესვები უფრო ღრმად უნდა ვეძიოთ ბიზანტიის საეკლესიო ნიადაგში; ყოველ

1 ეს წიგნი საქრისტიანო მწერლობაში განსაკუთრებულ ყურადღებას იპყრობდა; ალბათ ამითი აიხსნება, რომ ნეოკესარიის ეპისკოპოსმა გრიგოლ საკვირველმთქმედმა (+ 270 წ.), დაწერა ეგრეთწოდებული *Μεταφρασις εἰς τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Στοιχειωτικήν*, რომელიც წარმოადგენს მოკლესა და ცოცხალ მოთხრობას ეკლესიისტის შინაარსისას, ბერძნულ სეპტანტაზე დამყარებულს (*Migne, Patr. Gr.-Lat. tom. X, col. 987—1018*). წინაღ ამ თხზულებას აკუთნებდნენ გრიგოლ ღვთისმეტყველს, ვინაიდან ხელნაწერებში ის მოთავსებულია ხოლმე ამ უკანასკნელის თხზულებათა შორს. ეს თხზულება ქართულ ენაზედაც შენახულა; ის გადმოუთარგმნია ეფრემ მცირეს და მოთავსებულია საეკლესიო მუზეუმის ხელნაწერებში № 292, რომელიც გადმოწერილია ძველი დედნიდან 1800 წ. სიონის დეკანოზის იოანე ოსესძის მიერ. აქაც, როგორც ბერძნულ ხელნაწერებში, ის გრიგოლ ღვთისმეტყველის თხზულებათა შორის არის მოთავსებული. მის შესახებ იხილ. *Rissel, Gregorius Thaumaturgus, sein Leben und seine Schriften, Leipzig 1880. A. Harnack. Geschichte der altchristlichen Litteratur. II.*



შემთხვევაში უკვე ტარასი (784—806), ნიკიფორე აღმსარებელის (806—815) და მეოთხე (842—846) პატრიარქების დროს შექნიშნავს ისტორიკოსი ორს, უმრავლესთა და უმცირესთა, მიმართულებას, რომელთაც ასულდგმულებს საკუთარი იდეალები და ახასიათებს გარკვეული თვისებები. ამ მიმართულებათა ჩამოყალიბება და განსახიერება მოხდა ეგნატესა და ფოტის დროს და ამიტომ მათ ეგნატიელთა და ფოტიელთა პარტიის სახელი მიიღეს.

ეგნატეს ახალგაზღვრულ საბრალოდ ჩაიარა; ის იყო შვილი ბედშაე იმპერატორის მიქაელ რანგავესი (811—813), რომელიც ტანტიდან ჩამოაგდო ლეონ სომეხმა; დამხოზილი იმპერატორი ოჯახითურთ მონასტერში დააწყვიტეს და შვილი მისი ნიკიტა (ბერობაში ეგნატე) გამოასაქურდეს კიდევ. ნიკიტა თოთხმეტი წლის იყო, როდესაც ბერად აღიკვეცა, ოცდაცამეტი წელიწადი განმარტოებულად ცხოვრობდა მონასტერში. სამონასტრო მღვაწეობამ და სეთნოიანმა ცხოვრებამ დიდი სახელი მოუხვეჭა მას დაბალ მასაში, მისი მონასტერი, სადაც ის წინამძღვრად იყო, თავშესაფარად გადაქცა ყველა იმათთვის, ვინც ხატმბრძოლთა დევნას განიცდიდა, და ამან ხომ უფრო გააღიდა მისი სახელი: ის იყო ნამდვილი ბერი და ბერმონაზონთა პატივისმცემელი. 846 წელს, მეოთხე პატრიარქის გარდაცვალების შემდეგ, იმპერატორმა თეოდორამ, სრულიად მოულოდნელად, ის საპატრიარქო საყდარზე აიყვანა<sup>1</sup>. ძნელი და მძიმე საქმე იტვირთა ეგნატემ, რომელიც არ იცნობდა არც ადამიანებს, არც ცხოვრებას და არც ქვეყანას. რავდენადაც მალე იღვა მაშინ ბიზანტიაში საპატრიარქო საყდარი, მიუ უფრო ნაკლებად ეგუებოდა ის ეგნატეს აღზრდასა და ზნეჩვეულებას. ამითი აიხსნება, რომ ეგნატეს ახასიათებენ როგორც შესანიშნავ ბესს, მაგრამ არა შესანიშნავ პატრიარქს (*optimus monachus, non optimus patriarchus*)<sup>2</sup>. თავის მწყემსმთავრულ მოქმედებაში ის ვერ იჩენდა ზომიერებას და იმ ტაქტს, რაც ასე საჭირო იყო მის მდგომარეობაში მყოფ ადამიანისათვის; ის ქედს არ უხრიდა და ანგარიშს არ უწევდა უზენაეს სახელმწიფოებრივობის წარმომადგენელ ძალასაც კი. მაგალითად, იმპერატორმა მიქაელ მესამემ (842-867) ეგნატეს მოსთხოვა დედა მისი, იმპერატრიცა თეოდორა, და დები მოლოზნად აღეკვეცა, რაზედაც მან კატეგორიული უარი მიი-

<sup>1</sup> Niceta Paphlagou, Vita sancti Iguatii, archiepis. Constantinop. Migne, PG. t. 105, col. 489-496.

<sup>2</sup> Hergenröther, Photius, I, 365, Anmerk.

ლო. თუ ამ ურჩობამ უშედეგოდ ჩაუარა ეგნატეს, მეორე შემთხვევამ მას პირდაპირ ფეხი მოატეხია. მიქაელის დროს იმპერიას ფაქტიურად განაგებდა მისი ბიძა, ბარდა, მეტად განსწავლული და განათლების მოტრფიალე ადამიანი, მაგრამ მიქაელისავით ზნედაცემი, ხალხში ყრუ მითქმა-მოთქმა დადიოდა—ბარდა თავის შვილის ქვრივთან (რძაოთან) ცხოვრობსო; ეგნატემ ჯერ კერძოდ ამხილა ის, მაგრამ, როდესაც დაინახა, რომ ამ ზომამ არ გასჭრა, ნათლიღება—დღეს წმ. სოფიაში ის ზიარებისაგან დააყენა<sup>1</sup>. ეს იყო უდიდესი შეურაცხყოფა, რომელიც პატრიარქმა საჯაროდ მიაყენა საიმპერატორო ოჯახის წევრს და თან უზენაეს უფლებამოსილობის წარმომადგენელს, და ამიტომ 857 წელს ის ტახტიდან ჩამოაგდეს. მის ალაგას არჩეულ იქნა ფრიად განათლებული და ნასწავლი კაცი, სახელმწიფოს უდიდესი ხელისუფალი, ფოტი, რომელიც ერისკაცობიდან პირდაპირ პატრიარქად აკურთხეს. ფოტის კანდიდატურას, მთავრობის მერ წამოყენებულს, ენკიულად დაუჭირა მხარი ეკლესიისა და სახელმწიფოს პროგრესიულმა ელემენტმა, რომელსაც ეგნატეს გადაქარბებულმა რიგორისტულ—კონსერვატიულმა მიმართულებამ თავი მოაბეზრა. ეგნატეს, როგორც თვით მიტროფანე სმიტნელიც ამოწმებს<sup>2</sup>, ფორმალური თანხმობა განუცხადებია მისი მოადგილის არჩევანზე, მაგრამ, მომხრეთა შთაგონებით, ეს თანხმობა მალე უარზე შეუცვლია და, როგორც ანასტასი წიგნისმცველი ამბობს<sup>3</sup>, ეკლესია შეუკრავს: მას აღუკრძალავს მის ნებადაურთველად რაიმე ღვთისმსახურების შესრულება. ამიტომ, თუმცა ფოტი მხოლოდ მაშინ დასთანხმდა კურთხევაზე, როდესაც ის ბრწყინვალედ არჩეულ იქმნა კონსტანტინოპოლის კრებაზე, თუმცა კურთხევის შემდეგ ის ყოველ ღონეს ხმარობდა მოწინააღმდეგე პარტიის შესარიგებლად და ეგნატეს ჯეროვან პატრესა სცემდა, — მაგრამ ყველაფერმა ამაოდ ჩაიარა: ორმოცი დღის შემდეგ, ფოტის კურთხევიდან, ეგნატეს მომხრეები შეიკრიბნენ წმ. ირინეს ეკლესიაში და ანათემა შეუთვალეს ახალ პატრიარქს და მის მიმდევართ; თავისი მხრივ ეს უკანასკნელნიც შეიკრიბნენ წმ. მოციქულთა ტაძარში, სადაც ეგნატეს ანათემა შეუთვალეს, ხოლო მისი მომხრე ეპისკოპოზები

<sup>1</sup> Niceta Paphlagon, col. 513.

<sup>2</sup> Metrophanis metropolitae epist. ad Manuelem, Mansi, Concilia, t. XVI, col. 416.

<sup>3</sup> Anastasii Bibliothecae, Praefatio in Concil. VIII general. Mansi, Concilia, t. XVI, col. 3.

აჩისხისაგან განკვეთილად გამოაცხადეს<sup>1</sup>. ამერიდან ბიზანტიის ეკლესია, პარტობას მიჩვეული, ორ ბანაკად გაიყო: ერთ მხარეზე იდგენ ეგნატიელნი, ან ეგნატე პატრიარქის თანამგრძობნი; მეორეზე—ფოტიელნი, ან ფოტის მიმდევარნი.

განსაკუთრებით ოთხი რამ ახასიათებდა თვითეულ ამ პარტიას. პირველად ყოვლისა განსხვავება მათ შორის ტაქტიკური ხასიათის ცოცხალი ბიზანტიის პრაქტიკაში მიღებული იყო პრინციპი ეგრეთწოდებულ იკონომიისა (οἰκονομία), რაც იმაში მდგომარეობდა, რომ საჭიროებათა მიხედვით და იმპერატორის ნებართვით, ზოგიერთა კანონების ძალას შეასუსტებდნენ ხოლმე ან და დროებით სრულიადაც შეაჩერებდნენ. ამ პრინციპზე ეკლესიის სფეროშიაც გაიკაფა გზა და ეს იყო მიზეზი, რომ სხვა და სხვა მწვალებლებს ფოტა, თუ კი მათ სინანულს შეამჩნევდა, ღმობიერად იტკობდა და იღებდა, აგრეთვე, თუ ეკლესიის ინტერესები მოიხზოვდა, ის მზად იყო, ზოგიერთა შემთხვევაში, თვალები დაეხუჭა და არ დაენახა ამაჟვეენას ძლიერთა ნაკლულევიანება; იმას საჭიროდ მიაჩნდა ცხოვრების მოთხოვნილებათათვის ანგარიში გაეწია და მათ გზაზე არ გადალობებოდა. შეიძლება, განყენებული, ასკეტიკური თვალსაზრისით, ასეთი იკონომია დასაძრახისიც იყოს, მაგრამ უღმომბელი ცხოვრება, თუგინდ ის საეკლესიო იყოს, ხშირად დათმობას თხოულობს და მისი ხელმძღვანელნი ხშირად იძულებულნი ხდებიან უკან მიჰყვენ მას. ეგნატეს რიგორისტული სულისკვეთება არავითარ იკონომიას არ ურიგდებოდა, ის მზად იყო ფორმისათვის მსხვერპლად შეეწირა სინამდვილე და მორალურ პრინციპთა გზადან გარდახვევას, ვისგანაც არ უნდა ყოფილიყო ეს, ოდნავადაც ვერ იწყნარებდა ის. რასაკვირველია. ასეთი რიგორისტობა ცოდვილ ქვეყანაზე ბევრს არ მოეწონება და მართლაც ის ბიზანტიის სამონასტრო-საეკლესიო იდეალებით გაჟღერებულ ატმოსფეროშიაც კი არ მოსწონდა.

მეორე, რითაც ეს პარტიები ერთიმეორისიგან განირჩეოდნენ, იყო მათი დამოკიდებულობა და ურთიერთობა მონასტრებსა და ბერმონაზვნობასთან. ხატთამბრძოლობის შემდეგ, მეცხრე საუკუნეში, ბიზანტიის ეკლესიაში გამეფდა ბერების რეჟიმი; მონასტრების რიცხვი დღითიდღე იზრდებოდა და ბერები ბატონობას იჩემებდნენ ცხოვრების თითქმის ყო-

<sup>1</sup> Hergenröther, Photius, I, 382. Styliani, Epistola ad Stephan, papam, p. 1400.



ველ სფეროში; ისინი თავიანთ ნებისყოფას უკარნახებდნენ არა მარტო ეკლესიას, ხშირად იმპერატორებაც იძულებულნი ხდებოდნენ ანგარიში გაეწიათ მათთვის. განსაკუთრებულ როლს თამაშობდა ამ მხრივ ისტორიაში კარგად ცნობილი სტოლიცლთა მონასტერი კონსტანტინოპოლში. ეგნატე, ბავშობიდან მონასტერში აღზრდილი და ბერების მსოფლმხედველობით განსწავლული, ვერ ამჩნევდა იმ დუხჭირობას და ზნეობრივად დაქვეითებას, რომელსაც მოეცო მონასტრები და მათი მკვიდრნი. ფოტი პირიქით არ თანაუგრძნობდა მათ, ის ხელს არ აფარებდა მათ თავგასულობას და აღვირახსნილობას, რომელსაც ასეთი დეზორგანიზაცია შეჰქონდა ეკლესიისა და სახელმწიფოს ცხოვრებაში. აქედან ცხადია, თუ ვის მხრეზე იქნებოდა სიმპატიები ამ მოუსვენარ ელემენტისა.

მესამე განსხვავება ეგნატიელთა და ფოტიელთა შორას გამოძინარეობდა ამ პარტიათა რომის კათედრასთან განწყობილებისაგან. რომისა და კონსტანტინოპოლის კათედრათა შორის ისტორიული მეტოქეობა და ჯიბრობა არსებობდა; რომის მღვდელმთავარნი მუდამ იმაზე ოცნებობდნენ, რომ შეუზღუდველი ბატონობა მოეპოვებათ მთელს საქრისტიანოში და ამიტომ ისინი ცდილობდნენ კონსტანტინოპოლის კათედრაც მათ გაეღენას დამორჩილებოდა. როდესაც ბიზანტიის ეკლესიაში რაიმე უთანხმოება იჩენდა თავს, ისინი უწყველად ჩაერეოდნენ ხოლმე საქმეში და ან ერთ პარტიას მიემხრობოდნენ, ან მეორეს. ისეც ხდებოდა, რომ ბიზანტიაში, იმ პარტიობისას, რომელიც იქ მუდამ სუფევდა, სუსტი და დაძაბუნებული მხარე თვითონ მიჰპარტავდა ხოლმე რომის პაპსა და მის მფარველობას. ასე იყო წინად, ასე მოხდა ეგნატეს დროსაც. 861 წლის კრების შემდეგ ეგნატეს მომხრე სასულიარო პირებმა აპელაციით მიჰპარტეს რომის პაპს ნიკოლოზს, რომელსაც ასე სწერდნენ: ეგნატე, ტიარანულად დევნული და მრავალთა ბოროტებათა განმცდელი, ტანჯვაში მასთან შეერთებულნი 10 მიტროპოლიტნი, 15 ეპისკოპოსნი, მრავალნი არქიმანდრიტნი, მღვდელნი და მოწესენი, — უფალს ჩვენსს, უწმიდესს და უნეტარესს ეპისკოპოსს, უფელთა კათედრათა პატრიარქს, მცაქელთა თავის შემკვიდრეს, მსოფლიო პაპს სიკაღვალს და უფელთა მის ქუეშეთა ეპისკოპოსთა და მალაბრძენსა რომის ეკლესიასს, — უფლისა მიერ ცხოვრება... და შენ, უწმიდესო მუუფეო, სხვენე ჩემსედა მოწყალეა და თქვი დიდისა ჰაფესს თანა: „ვინ უძლურ არს და მე არა. უძლურ ვაჟვი“ (2 კორ. XI; 30); მოისსენე უწმიდესნი პატრიარქნი, უწინარეს შენსა მუთიანი, ფაბიანე და იუფიოს, ინაკენტი და ჯეონ



და სხვანაცა ყოველნი, რომელნი ჭეშმარიტებასა თანამბრძოლ ექმნეს, და გამჩნდი შეყრისმაძიებელ ჩვენდა<sup>1</sup>. როგორც ვხედავთ, ეგნატე და მისი თანამოაზრენი თვითონ იწვევენ რომის პაპს კონსტანტინოპოლის საქმეებში ჩასარევად და ეს მით უფრო სავალლოო იყო, რომ სწორედ ამ დროს გაახშირეს მათ კონსტანტინოპოლის წინააღმდეგ იერიშები. ფოტი და მისი მოაზრენი სულ სხვა გზას ადგენ ამ შემთხვევაში: ფოტი პირველი პატრიარქი იყო, რომელმაც სერიოზულად დააფ ქრა რომის კათედრა; ის წინააღმდეგი იყო რომის ჩარევისა ბიზანტიის საქმეებში, იმას უნდოდა დამოუკიდებელი არსებობა, მისი სურვილი იყო ბიზანტიელები თვითონვე ყოფილიყვნ თავიანთი თავის ბატონი და პატრონი, საკუთარ ძალასა და შეგნებას დაყრდნობოდენ. ერთი სიტყვით, საეკლესიოთაშორისო ურთიერთობაში და შინაურ ცხოვრებას მოწესრიგებაში ფოტიელნი აქტივობას იჩენდენ და ჩემულობდენ, ხოლო ეგნატეელნი პასიურად გარეშე ძალას შეჰყურებდენ და მისგან ელოდენ შევლას.

დასასრულ, უნდა აღინიშნოს ის ხაზიც, რომელიც ყველაზე მეტად ჰყოფდა ერთა მეორისაგან ამ ორ პარტას, სახელდობრ მათი შეხედულება სწავლა-განათლების მნიშვნელობასა და სარგებლობაზე. ფოტი, ეკურთხა თუ არა პატრიარქად, იმწამსვე შეუდგა ეპისკოპატის განახლებას და შერჩევას: სადაც კი განთავისუფლდებოდა საეპისკოპოზო კათედრა, ის პირველ ყოვლისა განათლებულ და სწავლულ კანდიდატს ეძებდა მისთვის. ეს იმიტომ, რომ თვითონ ის უაღრესად განათლებული კაცი იყო და თან მეგობარი მეცნიერთა და სწავლულთა. ერთი მკვლევარის აზრით, მეცხრე—მეთექვსმეტე საუკუნეთა საღვთისმეტყველო ეპოქას უნდა ფოტის ეპოქა დაერქვას, თუ მხედველობაში გვექნება ის გავლენა, რომელსაც ახდენდა მისი პიროვნება, სახელი, განათლება და სამწერლო მოღვაწეობა მეთერთმეტე საუკუნის ნახევრამდე. ამ აღმჩანის პიროვნებითა და სახელით გატაცებას შემდეგაც ჰქონდა ადგილი, მაგრამ აღნიშნულ დროს ის განსაკუთრებით ცხოველი და მნიშვნელოვანი იყო<sup>2</sup>. ამ სიტყვებში გადაჭარბებული არაა რა. ფოტი თავის ეპოქაზე მალწა იდგა, ის იმ დროის სასწაულს წარმოადგენდა, საზოგადოების უდიდესი ნაწილი მის სწავლა-

<sup>1</sup> Theognosti, Libellus ad Nicolaum papam, Migne, PG. t. CV, col. 856, 861. Labbei, Concilia, t. VIII, p. 1264-1270.

<sup>2</sup> Kurtz, Lehrbuch der Kirchengeschichte, Band. I, Abteil. 3, S. 129, 2858.

განათლებას არაბუნებრივ, დემონიურ საქმედა სთვლიდა; ამის შესახებ მაშინდელ საზოგადოებაში დადიოდა რაღაც ლეგენდები, რომელშიაც გამოსჭვივოდა გაოცება ღ კრძალულება მისი ტალანტის წინაშე. ამ პატრიარქის კლასიკურ განათლებას თანამედროვენი ისეთ გაკვრეებაში მოჰყავდა, რომ მის შესახებ ირონიულად ამბობდნენ ვითომც წირვის შესრულებისას ლოცვის მაგიერ ის მგოსანთა თქმულებას ბუტბუტებდა ზოღმეო<sup>1</sup>. ფოტი, მისი მტრებისა და მოწინააღმდეგეთა მოწმობითაც კი, უაღრესს საფუძვლიანობას იჩენდა ყოველგვარ მეცნიერებაში, როგორც, მაგალითად: გრამატიკა, პოეზია, რიტორიკა, ფილოსოფია, მედიცინა და ჯურისპრუდენცია, ღვთისმეტყველებაზე ხომ მეტია ლაპარაკი; არც ერთ ამ დარგში მას მეტოქე არ ჰყავდა<sup>2</sup>. სულ განსხვავებულ რამეს წარმოადგენდა ამ მხრივ ეგნატე: ბავშობიდანვე მონასტერში გაზდილი, ის გატაცებული იყო სემონასტრო სოფ ღმხედველობით ღ აფასებდა მხოლოდ სარწმუნოებასა და ღვთისნიერობას; რაც შეეხება სწავლა-განათლებას, ის გულგრილად ეკიდებოდა მას და, თუ მის მომხრე ანასტასი წიგნისმცველს დაუჯერებთ, სდევნიდა კიდევ<sup>3</sup>, როგორც სულის ცხონებისათვის მანე რაქმეს. ეგნატელები სწავლა-განათლებას მინუსადაც კი უთვლიდნენ ფოტის; მაგალითად, ცნობილი ნიკიტა ჰაფლალონელი სწერდა: იმან არ იცოდა და არც უნდოდა ცოდნადა [შემდეგი სიტყვები]: უკუეთუ ვისმე ბრძენ ჰგონიეს თავი თჯის ამა სოფელსა, სუფელ იქმენინ, რათა იუას იგი ბრძენ (1 კორ. III, 18); ის დაეუდნო ისეთ არსსაიმედო საფუძველს, რაცგონიდა ამაქვეყნიური სიბრძნე და ღვდი გონება, განათლება მას უჩვენებდა ყოველგვარ უკეთურების და მაცთურების გზას<sup>4</sup>. ეგნატელთა შეხედულება სწავლა-განათლებაზე მიტროფანე სმირნელის მიერ აღწერილ ეკლესიასტის განმარტებაშიაცა აღბეჭდილი; გაზოდის რა ეკლესიასტეს ფილოსოფოსებრი მეტყუელებიდან: სიმრავლეს სიბრძნისასა შეუთქს სიმრავლე მეცნიერებისა და შემატებასა მეცნიერებისასა შემატებასა საღმობათადა, — მიტროფანე აზობს: არადა სკიროდა, არცა სათანადოდა და სუკუნოდას ცხონებისა მამატუეებელა ზონად უც სიმადლისა-გან გარეშეთა მათ მრავალთა და ნამეტნავთა სწავლულებათა და მამდურებათა მიერ და შრომათა მამკებულისა მის

<sup>1</sup> Symeon Magister, Annales, p. 672, edit. Bonn.

<sup>2</sup> Hergenröther, Photius, I, 324-327, III, 4-6.

<sup>3</sup> Anastasii Bibl., Praefatio in Concl. VIII, Mansi, XVI, col. 6.

<sup>4</sup> Niceta Paphlagon, Vita Ignatii, col. 509.

კაცობრივის სიბრძნისა და აღმატებულისა მეცნიერებისა-განთ. ამიტომ, განაგრძობს ის, გვჩვენებს, რათა ამით ყოველთაგანი დაუტეოთ და მღვდსრებად მოვიგოთ გაღობათა შინა და ღმრთვითა და შემოქმედისა თვისისა და ღმრთისა და მეუფისა მიმართ ვედრებათა და ესენი შევიკრძაღნეთ, ამათდა შექცეულ ვიუფნეთ და ესევეითართა ამათ მიერ აღვამადღნეთ გონებასნი და გუჟნი (24, 20—30). აქედან ცხადია, კულტურულ-პროგრესიული ელემენტი ბიზანტიის საზოგადოებისა აუცილებლივ უნდა ჩამდგარიყო ფოტის ბანაკში. მით უფრო საოცარი და გაუგებარია ჩვენთვის, რომ აღნიშნულ პარტიათა ბრძოლაში ისეთი განათლებული და ფილოსოფიურად მოაზროვნე კაცი, როგორიც იყო, „ეკლესიასტის განმარტებთ“, მიტროფანე სმირნელი, ფოტის მოწინააღმდეგედ და ეგნატიელთა სულისჩამდგმელად გამოდის. ამ გაუგებრობის გასარკვევად ჩვენ ღონე არ შეგვწევს, ვინაიდან მიტროფანეს ბიოგრაფია არ შენახულა და იგი რაიმე ვიცით მის შესახებ, იმდენად, რამდენად ამ მოძრაობაში მონაწილეობა მიუღია მას.

წამოაყენეს თუ არა ფოტის კანდიდატურა, მის წინააღმდეგ იმთავითვე სასტიკი პროტესტი განაცხადა ხუთმა ეპისკოპოსმა, რომელთა რიცხვს მიტროფანე სმირნელიც ეკუთვნოდა<sup>1</sup>. ვინაიდან მათი პროტესტი უშედეგოდ დარჩა, პროტესტანტებს ფოტი პატრიარქად არ უცუნიათ არასოდეს და არავითარი იერარქიული ურთიერთობა მასთან არ დაუჭერიათ<sup>2</sup>. თავის მდგომარეობის განსამტკიცებლად და ურჩ ეგნატიელთა კალაპოტში ჩასაყენებლად ფოტიმ 861 წელს კონსტანტინოპოლში მოიწვია მრავალრიცხოვანი კრება, რომელმაც კანონიერ პატრიარქად იგი აღიარა, ხოლო ეგნატე, როგორც მებაოხე და ეკლესიაში ღალატის შემტანი, მღვდელმთავრობიდანაც კი განკვეთა. ამ კრების შემდეგ კონსტანტინოპოლსა და რომს შუა იწყება სამკედრო-სასიცოცხლო ბრძოლა, რომელშიაც ფალაგნობა ისტორიამ არგუნა ორს ერთიმეორის ღარსს მეტოქე და მოწინააღმდეგე პიროვნებას, — პატრიარქ ფოტის და ნიკოლოზ პაპს. ეს ბრძოლა დამთავრდა 867 წელს ფოტის დამარცხებით და ეგნატიელთა გამარჯვებით, რასაც ხელი შეუწყო შემდეგმა გარემოებამ. 867 წელს ბასილ კესაროსმა მოკლა მისი კეთილისმყოფელი იმპერატორი მიქაელ მესამე და მის ალკას თვათონ გამეფდა. ამ უზურპატორს, უკანონოდ მიტაცებულ ტახტის განსამტკიცებლად, საჭი-

<sup>1</sup> Hergenrother, Photius I, 382.

<sup>2</sup> Mansi, Concilia, XVI, lat. text. 27-28, gr. 309.

როდ მიიჩნდა მოეპოვებია სიმპატიები ბიზანტიის დაბალი მასისა, მიქაელის მიერ დასჯილ იმპერატორსა თეოდორას საკმაოდ ძლიერ პარტიის და დასავლეთ ევროპის ხელმწიფე-მმართველებისა. ამ მიზნის მისაღწევად მან შესაფერი საშვალეა გამოიხატა: დაბალი მასა ბიზანტიაში ითვლებოდა ეგნატეს მომხრედ და თანამგრძობელად, ვინაიდან მას პატივსა სცემდა ის მისი წმიდა და ღვთისწიერი ცხოვრებისათვის; თეოდორას პარტიაც მის მხარეზე იყო, რადგანაც ეგნატე პატრიარქობაში თავგამოდებით იცავდა ამ ბედშავ დედოფლის საქმეს. რაც შეეხება დასავლეთ ევროპის ხელმწიფეებს, მათთან ურთიერთობას ბასილი დაიკავებდა მხოლოდ და მხოლოდ ნიკოლოზ პაპის საშვალეებით, რომელსაც ფაქტიურად ხელში ეკავა დასავლეთ ევროპის ბედიღბალი<sup>1</sup>; ნიკოლოზი კი ასეთ სამსახურს არ გაუწევდა მას, თუ ის მის მოსისხლე მტერს და რომის კათედრის მეტოქე პატრიარქ ფოტის თავიდან არ მოიშორებდა. ეს გარემოება საკმაოდ საბუთს აძლევდა ბასილი მაკედონელს ფოტი პატრიარქობიდან გადაეყენებია და მის ალაგს საყდარზე ისევ ექსპატრიარქი ეგნატე დაესვა; და ის მართლაც ასე მოიქცა.

მომხდარი ცვლილების დასაკანონებლად იმპერატორმა და ეგნატემ განიზრახეს კონსტანტინოპოლში, რომის დელეგატთა მონაწილეობით, საეკლესიო კრების მოწვევა, რაც შესაძლებელი გახდა მხოლოდ 869 წელს. ამ კრებას, რომელზედაც კონსტანტინოპოლის უზენაეს მსაჯულებად პაპის ლეგატები გამოდიან, ათი სხდომა ჰქონდა; კრების სულის ჩამდგმელად და იდეიურ ხელმძღვანელად ითვლება ეგნატეს მესაიდუმლე და თავდადებული მეგობარი, მიტროფანე სმირნელი, რომელსაც ფოტის სახელს ვერ გააგონებდა კაცი. განსაკუთრებულ აქტივობას მიტროფანე იჩენს კრების მეოთხე და მეექვსე სხდომაზე. მეოთხე სხდომაზე იმპერატორის წარმომადგენელმა, პატრიკ ბაანისმა, მოითხოვა, ობიექტივობის დასაცველად, კრებაზე მოწვეულ ყოფილიყვნენ ფოტი და მისი თანამოაზრენი. ბაანისის წინადადებას შემდეგ, რომელიც ლეგატებს არ მოეწონათ, სიტყვას თხოულობს მიტროფანე; ის აცხადებს, რომ კრების წევრთ აზრად არ აქვთ უყურადღებობა გამოიჩინონ რომის ლეგატებისადმი, პირიქით, ისინი პატივსა სცემენ მათ, ვითარცა წინასწარმეტყუელს, მაგრამ ბაანისის წინადადება სიმართლიანი და კანონიერია; უნდა ეკთხოს ფოტისა და მის თანამოაზრეთ—სცნობენ თუ არა ისინი ლეგატებს

<sup>1</sup> Hergeuröther, Photus, Bau. II, 18.



თავიანთ მსაჯულად და აღიარებენ თუ არა ამ კრებას წამდვილ, კანონიერ კრებად? მიეცეთ მათ საშუალება ავითონ დააცონ თავიანთი თავი, ყოველ შემთხვევაში ჩვენ ისინი უნდა გაეკისმართლოთ არა ზურგს უკან, არამედ პირში, აქ ყოფნისას<sup>1</sup>. ამის შემდეგ ბაანისის წინადადება, თუმცა ის კრების უმრავლესობას მაინცა და მანც არ ეპრიანებოდა, მიღებულ იქმნა, და მეხუთე—მეექვსე სხდომაზე მართლაც გამოწვიეს ფოტი და ზოგიერთი მისი მომხრენი. მეექვსე კრებას დაესწრო იმპერატორიც; სხდომა გაიხსნა მიტროფანე სპირნელის სიტყვათ. სიტყვა მდიდარი არაა შინაარსით და წარმოადგენს წამდვილ ნიმუშს ბიზანტიურ რიტორიკისას, რომელიც აჭრელებულია საღმრთო წერილიდან ამოღებულ ციტატებით და აფორიზმებით. ორატორი უსაზღვრო ქება-დიდებას ასხამს იმპერატორსა და კრებას, განსაკუთრებით პირველს; ერთსაც და მეორესაც ის აღარებს ნოეს და მის კიდობანს, აბრაამს და მის მიერ ამოთხრილ ჯურღმულს. როგორც ნოე მართალმა ააშენა კიდობანი, ისე მეორე ნოემ მოაწყო ეს განმაცხველებელი კრება; როგორც ღვთისსათნო აბრაამმა ამოთხარა ჯურღმული, ისე იმპერატორმა შექმნა ეს კრება, რომელიც არის მადლმოსილი ჯურღმულია. რომის, კონსტანტინოპოლის, ანტიოქიის და იერუსალიმის პატრიარქთა წარმომადგენელთ (ალექსანდრიას არ ჰყოლია წარმომადგენელი ამ კრებაზე) ის სახელსდებს ოთხ უდიდეს მნათობად ცის სამყაროზე და სამოთხის ოთხ მდინარედ. შესაქმეთა წიგნის პირველი თავის 14-15 მუხლის მიხედვით მიტროფანე ლაპარაკობს, რომ ხუთი პატრიარქი ხუთი თავია, ისინი არიან უდიდესი მნათობნი, რომელნიც ღმერთმა დაამტკიცა ცის სამყაროზე, რათა მათ ნათელი მოჰფინონ ყოველსა ქვეყანასა, განყონ დღე ღამისაგან, გაიჯნონ ნათელი ბნელისაგან<sup>2</sup>. ამნაირად, ბიზანტიის პენტარქიულ თეორიის შექმნაში მიტროფანესაც შეუტანია თავისი წვლილი<sup>3</sup>, ის ემუდარება კრებას, რათა მან მშვიდობა დაამყაროს ეკლესიაში, და დასასრულ, იმპერატორს მიჰმართავს შემდეგი სიტყვებით: კურთხევით გაკურთხო შენ და განმრავლებით განკურთვალ თესლი შენი, ვითარცა ვარსკვლავნი ცისანი და ვითარცა ქვანი ზღვისკიდისა, და დაიმკვდრეს თესლმან შენმან ქალაქნი მტერისანიო (შესაქმე, XXII,

<sup>1</sup> Проф. А. Лебедевъ, Исторія раздѣленія церквей въ IX, X и XI вѣкахъ, изд. 2, стр. 152-153. Петерб. 1905 г.

<sup>2</sup> Labbei, Concilia; t. VIII, p. 1313-1314.

<sup>3</sup> Проф. А. Лебедевъ, Очерки внутренней исторіи византийско-восточной церкви въ IX, X и XI в., изд. 2, стр. 121-131.

17)<sup>1</sup>. ფოტისა და მისი საქმის დამცველად გამოვიდა განათლებული მღვდელმთავარი ზაქარია ქალკიდონელი; მას უპასუხა მიტროფანე სპირნელმა, რომელმაც ამ შემთხვევაში საკმაოდ და'აბუთებული და შინაარსიანი სიტყვა წარმოაქვა. პირველად ყოვლისა მიტროფანემ აღნიშნა ფოტიელთა ულოლიკობა: იმათ თავდაპირველად მიჰმართეს პაპის მართლმსაჯულებას, მაგრამ, როდესაც ეს მართლმსაჯულება მათ სასარგებლოდ არ დამთავრდა, დაიწყეს მტკიცება, რომ პაპი არ ხელმძღვანელობს საეკლესიო კანონებით, რე უარყვეს მისი მსჯავრიო. ამ შემთხვევაში მიტროფანე ჰხედავს იმ იუზიდიული პრინციპის დერღვევას, რომლითაც ბრალდებული უნდა დაემორჩილეს იმ ადამიანის განაჩენს, ვინც მან თავის მსჯულად აღიარაო. ეს, რასაკვირველია, უცილობელი ჭეშმარიტებაა, მაგრამ საქმე ისაა, რომ ფოტის არასოდეს პაპი თავის მსაჯულად არ უცნია ეგნატიელები მუდამ უაითებდენ იმ გარემოებას, რომ ფოტა პირდაპირ ერისკაცობიდან პატრიარქის ხარისხზე იქნა აყვანილი; ამის გასამართლებლად ფოტიელეს მრავალი მაგალითი მოჰყავდათ ისტორიიდან. მიტროფანე თავისი სიტყვაში იმათ საბუთებსაც ეხება და ამბობს, რომ ფოტისა და სხვა პარების მაგალითთა შორის დიდი განსხვავებაა: ჯერ ერთი, აღნიშნული პირები არ ყოფილან აყვანილი კათედრაზე მთავრობის ძალდატანებით და საეკლესიო საქმეებში ჩარევით, და მეორე—ისინი აღყვანილ იქმნენ იმ კათედრებზე, რომელნიც, წინამოადგილეთა სიკვდილის თუ უარისთქმის გამო, დაქვრივებულად ითვლებოდენ; ფოტიკი აყვანილ იქნა კათედრაზე საერო მთავრობის მიერ, საეკლესიო კანონთა წინააღმდეგ, თავის წინამოადგილის სიცოცხლეშეგეო. მერე ორატორი აშართლებს რომის პაპთა ვითომცდა, ფოტიელთა შეხედულებით, არაკანონიერ მოქმედებას და დასასრულ ამტკიცებს, რომ გრიგოლ ასვესტი და სხვა ეპისკოპოზები, რომელთაც ფოტი აკურთხეს პატრიარქად, როგორც კანონის დამარღვეველნი, განკვეთილ იყვნენ ეკლესიისაგან და ამიტომ მათი ქიროტონია შესაწყნარებელი არააო<sup>2</sup>. აშნაირად, 864 წლის კრებამ ეგნატიელთა ბატონობა განამტკიცა, მაგრამ მაშინდელ ბაზანტიაში ხანგრძლივი არაფერი ყოფილა.

ბასილი იმპერატორი თან და თან რწმუნდებოდა, რომ ეგნატეს პარტია, რომელსაც მან გამარჯვება მოუპოვა, მის მოლოდინს ვერ ამარ-

<sup>1</sup> Лебедевъ, Исторія раздѣленія церквей... стр. 166.

<sup>2</sup> Лебедевъ, ibid, стр. 171-172.

თლებდა, რომ მისთვის უფრო ხელსაყრელი იქნებოდა დაახლოვება განათლებულ, მედვარ და შეურყეველ ფოტიელებთან; მას მხოლოდ ვერ გამოეძქნა ის გზა და საშუალება, რომლითაც შესაძლებელი იქნებოდა ფოტის უკანვე დაბრუნება და საეკლესიო საქმეებში ჩაბმა. მაგრამ თვით განგებამ გაუხსნა მას ხელი: 877 წლის 23 ოქტომბერს გარდაიცვალა მსკოვანი ეგნატე; იმპერატორმა ამით ისარგებლა და საპატრიარქო საყდარზე დ. უყონებლივ აიყვანა ფოტი. უკანასკნელის ავტორიტეტის განსამტკიცებლად და ეკლესიაში არეულ-დარეულ საქმეთა მოსაწესრიგებლად კონსტანტინოპოლში მოწვეულ იქმნა მრავალრიცხოვანი კრება, რომლის მსგავსი ბაზილიკაში ქალკიდონის კრების შემდეგ არ ყოფილა. კრება გაიხსნა 879 წლის ნოემბერში და დასრულდა 880 წელს, 13 მარტს, მას შვიდი სხდომა ჰქონდა; მეხუთე სხდომაზე, რომელიც 880 წლის 26 იანვარს მოხდა, დასმული იყო საკითხი ეგნატეელთა ფოტისთან შერიგების შესახებ. საქმე ისაა, რომ 877 წლიდან 879 წლამდე, როდესაც კრება გაიხსნა, ეგნატეს პარტიიდან ბევრი შეუჭრიდა ფოტის და თავის ბედს დაემარჩილა, მაგრამ იყვნენ ისეთებიც, რომელნიც არასგზით არ ურიგდებოდნენ მას და არსცნობდნენ კანონიერ პატრიარქად; ამათი მეთაური იყო მიტროფანე სმირნელი, თავგამოდებული და ენერგიული მომხრე ეგნატესა და იმდროინდელი რომის პაპთა საეკლესიო პოლიტიკისა. თუმცა ამ დროს ეს უკვე გადაყენებული იყო კათედრიდან, მაგრამ ეკლესიის დასამშვიდებლად საჭირო იყო მისი მონაღირებაც. რომის პაპის ლეგატებმა წინადადება შეიტანეს გაეგზავნათ მიტროფანესთან, რომელიც ამ დროს აღბად კონსტანტინოპოლში იმყოფებოდა, დეპუტაცია და ეკითხათ მისთვის: თანახმაა თუ არა ის შეუერთდეს ეკლესიას, ესე იგი — ცნოს ფოტი პატრიარქად? დეპუტაცია, სამი მიტროპოლიტისაგან შემდგარი, წავიდა მიტროფანესთან და სთხოვა მას — მოსულიყო კრებაზე და ეთქვა — თუ რატომ არ უნდა მას ერთობა იქონიოს ეკლესიასთან? მიტროფანემ უპასუხა შათ: „ვე ავად ვარ და ბევრი ლაპარაკი არ შემიძლია; დიდი სიამოვნებით მოვიდოდი კრებაზე, რომელსაც საჭირო განმარტებას მივსცემდი, მაგრამ, ვფიცავ სინილისს, ისე ვარ ავად, რომ სიარულიც კი არ შემიძლია. მე თქვენ გთხოვო, დამეხსენით სანამ მოვრჩებოდე, მაშინ დავიცავ ჩემ თავსო“. ეს პასუხი მოახსენეს კრებას; პაპის ლეგატებს ის არ ევაშნიკათ და შემდეგი განაცხადეს: თანახმად პაპის იოანეს ბრძანებისა, ჩვენ არა ერთხელ და ორჯერ მიგვიმართნია მიტროფანესთვის



თავი დაენებებია მას ურჩობისათვის და შემოერთებოდა წმიდა ეკლესიას, მაგრამ ამაოდ. ეხლაღ, დეპუტაციის წინადადებაზე, ის რაღაცას მიკობ-მოჰკიბავს და მიპროშავს, თითქოს შეძლება არ ჰქონდეს სთქვას: „თანხმად უწმიდესის პაპის იოანეს ბრძანებისა მე ვუერთდები ეკლესიასო“; ამავე დროს მას ავიწყდება ავადმყოფობა და გძელსა და ამაო სიტყვებს წმინდის. ცხადია, ავადმყოფობა მასთვის მხოლოდ მიზეზია, ამიტომ, თანხმად პაპის იოანეს ბრძანებისა და საეკლესიო კანონებისა, ჩვენ განვკვეთთ მას ეკლესიისაგან, ვიდრე ის არ დაუბრუნდება თავის კანონიერ მწყემსმთავარსო<sup>1</sup>. ლეგატებმა მოითხოვეს ეს განაჩენი გამოცხადებოდა მიტროფანეს; კრებამ ამ მიზნით ამოიჩნია სამი მიტროპოლიტი, რომლებმაც მიტროფანეს შეატყობინეს კრების დადგენილება მის შესახებ. მიტროფანემ სთქვა: უწყო ესე, რამეთუ მართლესა შჯუელი არა უძს (1 ტიმ. I, 9), ვიცი აკრეთვე ისიც, რომ შჯუელი ავადმყოფსა და უძლურს არ ეხება,—„მე ავად ვარ და კრებაზე ვერ მოვალ“. ამ დეპუტაცი ს პირით მან შეუთვალა პაპის დელეგატებს—მოსულიყვენ მასთან, ავადმყოფიან, და მოესმინათ მისი. ამაზე ლეგატებმა შენიშნეს: „სიტყვების ტყვილად ხარჯვის მაგიერ უკეთესი იქნება, თუ მოკლედ და მარტივად განაცხადებს ის: „მე მსურს შევეუერთდე ეკლესიას“; ცბიერობა იმას სარგებელს ვერ მოუტანს, ამ გზით ის ვერ აიცილდეს იმ სასჯელს, რომელიც დადებულთა მისთვის“. კესარიის მიტროპოლიტმა პროკოპიმ თქვა: „მიტროფანე ხშირად ლაპარაკობს თავის ავადმყოფობასა და უძლურებაზე, ალბად მას უნდა თავი დაახწიოს პაპის ლეგატების მსჯავრს“. ამაზე ერთმა ლეგატთაგანმა, პეტრემ, უპასუხა: „იოანე პაპმა მოციქულ პეტრესაგან მიიღო კელწიფებაჲ შეკრვისა და განჯსნისაჲ, რაც მან პატრიარქ ფოტისაც გადასცა. იქნება მიტროფანეს მართლა ჰსურდეს თავი დაახწიოს მსჯავრს,—ამას ის ვერ მოახერხებს: ფოტის, რომელმაც ასეთი კელწიფება მიიღო, უჩვენოდაც შეუძლია მასი გასამართლება“<sup>2</sup>; და, მართლაც, ის განკვეთეს მღვდელმთავრობის ხარისხისაგან<sup>3</sup>. ამით გათავდა მიტროფანესი და, შეიძლება ითქვას, ეკნატაელის საქმე; ჩვენ არ ვიცით, რა მოუვდა შემდეგ მიტროფანეს, როდის, სად ან როგორ გარდაიცვალა ის. რაც შეეხება ეგნატიელებს, მართალია, 886 წელს ფოტი

<sup>1</sup> Лебедевъ, Ibid., стр. 285-286.

<sup>2</sup> Ibid. стр. 290-291.

<sup>3</sup> Baronii, Annal. ad. an. 80. 869 n. Fabricii, Bibl. XI, 471, 700.

ტახტიდან ჩამოაგდო ლეონ იმპერატორმა, რომელსაც პატრიარქობა თავისი ძმის, სტეფანესათვის, უნდოდა, მაგრამ მათი საქმე ამით არ გამოსწორებულა: ფოტიანობამ, თუ შეიძლება ასე ითქვას, საბოლოოდ გაიმარჯვა ბიზანტიაში.

აი სწორედ ეს მიტროფანეა ავტორი იმ საეგზეგეტიკო თხზულები-სა, რომელიც ამჟამად ჩვენს ყურადღებას იპყრობს. ის სხვა თხზულებებითაცაა ცნობილი, მას დაუწერია: 1) ოთხი წიგნი ჰაგიოკონსთას წინასაღმდეგ, რომელიც მოთავსებულია ვატიკანის წიგნთსაცავის მეათე საუკუნის ხელნაწერში № 216; 2) ენკომია ჰაგიოკონზე სმირნელისა<sup>1</sup> და ზთავარანგელაზ შიქელგაბრიელისა<sup>2</sup>; 3) მისი სახელი აწერია აგრეთვე კათალიკე ეპისტოლეეთა თარგმანებას, რომელიც დაცულია ათონის მეთუთხმეტე საუკუნის ხელნაწერში № 3761<sup>3</sup>; 4) პარაკლიტონსა და ონთოლოლიონში ჩვენ ვპკითხულობთ კანონს ეფფადწმიდისს სსმებისს, მიტროფანეს მიერ რვა ხმად აღწერილს<sup>4</sup>; კანონთა აკროსტიხში აღნიშნულია სათვალავი მათი, ანადა სახელი ავტორისა. ნიკონ შავთელი, XI საუკუნეში, თავის ტიპიკონში აკანონებს, რათა სერობაზე იკითხებოდეს კანონი სსმებისა და ღვთისმშობლისა<sup>5</sup>. მეთორმეტე საუკუნის ერთ-ერთ ბერძნულ ხელნაწერში ღვთისმშობლის ერთ კანონს ასეთი აკროსტიხი აქვს: *Κανὼν τέταρτος παρθένα Μητροφάνου*<sup>6</sup>, საიდანაცა ჩანს, რომ მიტროფანეს დაუწერია, ყოველ შემთხვევაში, არა ნაკლებ 5) ორი კანონისა ღვთისმშობლის სსხელზე; რაჟდენიმე ხნის წინაუ გამოიცა მისი 6) მოკლე აღსარება საწმუქნობისა, რომლითაც მტკაცდება, რომ მიტროფანეს მართლმადიდებლობისათვის არ უღალატნია<sup>7</sup>. აქ აღნიშნულ თხზულებათა რიცხვს

1 B. Georgiades, *Ἐκκλησιαστ. Ἀληθ.* 3 (1882-3), σ. 299-302.

2 *Ἐκκλησιαστ. Ἀληθ.* 2 ser. 4 (1887), σ. 386-393.

3 *Ἐκκλησιαστ. Ἀληθ.* 3 (1882-3), σ. 513-17, 541-544, 557-561, 573-577; აქ მოყვანილია ნიმუშები ამ თარგმანებისა. ეს ცნობები ამოღებულია K. Krumbacher-ის *Geschichte der byzantinischen Litteratur*, S. 78-79, Aufl. 2.

4 Morelius, *Bibl. MS.* t. 1, p. 28.

5 ტიპიკონი, სიტყვა 1.

6 მოსკოვის სინოდის წიგნთსაცავის ბერძნულ ხელნაწერში № 438, გვ. 73.

7 მიტროფანეს მიაწერენ აგრეთვე ორს თხზულებას: „სული სათვს წმიდისა“ და „მანიკველთა წინააღმდეგ“, სამ წიგნდ (Fabricii, *Biblioth. Graec.* t. 11, p. 18, 700, ed. Harl.), მაგრამ ის ნი ნამდვილად. პატრიარქ ფოტს ეკუთვნის, (Архиеп. Фотияретт, *Исторический обзоръ иконоуѣвцевъ и пѣсноуѣвца гре еск и церквы*, стр. 292-3, изд 3, Петерб. 1902 г.)

უნდა მიემატოს, მაშასადამე, ახლად აღმოჩენილი 8) თარგმანებად ეკლესიასტისად.

რას წარმოადგენს თარგმანებად ეკლესიასტისად მიტროფანე სმარნელისა?

აღნიშნული თხზულების ბერძნული დედანი, სამწუხაროდ, არ შენახულა; ჩანს, გავრცელებული მაინცა და მაინც ის არ ყოფილა, თორემ ბიზანტიის მწერლობის ისტორიაში უთუოდ დარჩებოდა რაიმე კვალი მისი არსებობისა. შეაძლებელ ავფიქროთ, როდესაც ფოტიელთა პარტიამ საბოლოოდ დაამარცხა ეგნატიელები, მათ ხელი მიჰყვეს უკანასკნელთა ბელადის თხზულებასაც და მისი ნუსხების წვა-გავერანებას, — ბიზანტიის მწერლობას ისტორიაში ასეთი მოვლენა იშვიათი არაა. ეს თხზულება, აქ აღძრულ საკითხებზე და მათი ახსნა-განმარტების მხრივ, თანამედროვე ბიზანტიის აზროვნებისა და სულისკვეთების უტყუარ ბეჭედს ატარებს, რასაც ნათლად დაგვანახებს ქვემოწარმოდგენილი მიმოხილვა და ანალიზი მისი შინაარსისა.

**მიტროფანე და კლასიკური ფილოსოფია.** დგთაებას ძიებას კაცობრიობას კულტურულ ისტორიაში თვალსაჩინო ადგილი უკავია. სამწუხაროდ, ადამიანი, საკუთარ, ბუნებრივ ძალღონეს დაყრდნობილი, უმწეო გამოდგამ შემთხვევაში: მიტროფანეს სიტყვით, ის ხშირად აგებულ ნივთს შემოქმედისაგან ვერ არჩევდა და ქვს, მაგალითად, — შენ შექმენ მე — ეუბნებოდა, ხოლო აქრამთ-ქანდაკებულ და ძელით-წახსნაკებულ კერპებს — დმერთი ჩუენი ხარ შენა (125, 25—28). უმწეო გამოდგენ ამ შემთხვევაში არა მარტო ისინი, რომელნიც ესევეთართა ცთომილთა და სუჯელთასა ეჭუთა მიმართ მიდრეკეს (125, 29—30), არამედ ელფენთა შორის ბრძნად სკანებულნიც, რომელთაც, თუმცა დიდო მისწრაფებად დადვენ ძიებად მხლელმსა ქეშმარიტისა დმრთისა, გარნა ვერ ზჳეს ის (125, 30—32). მიუხედავად ამისა, ეკლესია თაფიდანვე ჯეროვანი პატარისცემით და კრძალულებით ეპყრობოდა ანტიურ ფილოსოფიას; მს წამდა, რომ ზოგიერთი ფილოსოფოსები დაუახლოვდენ გარდაუვალ ქეშმარიტებას, რომელიც მაკხოვარმა ამცნო ქვეყანას, ის არ უარყოფდა, რომ ასეთმა ფილოსოფოსებმა კაცობრიობა მოამზადეს ქრისტეს მისაღებად, ამიტომ ტაძრის ჯარისბჭეში ძველად ხშირად ჰხატავდენ ხოლმე ამა თუ იმ ფილოსოფოსს. მეთერთმეტე საუკუნის ნახევრამდე, როდესაც ცნობილმა ფილოსოფოსმა მიქაელ ფსელოსმა ზღატონი გააცდინა ეკლესიაში, განსაკუთრებული ყურადღე-



ბა არისტოტელეს ჰქონდა დამსახურებული; მაინც მას შემდეგ, რაც იოანე დამასკელმა არისტოტელეს ხელმძღვანელობით შკოლებში სახმარებელი დიალექტიკა შეადგინა, მას მეტოქე აღარა ჰყავდა ეკლესიაში. მეცხრე საუკუნის ნახევარში, მიტროფანეს დროს, არისტოტელეს მიმდევართა წრე, რომელსაც პატრიარქი ფოტი მეთაურობდა, მეტად ძლიერა და წინაშენლოვანი იყო; ეს წრე ფილოსოფიას სამ დარგად ჰყოფდა: ბუნებრივად, ზნეობრივად და მეტაფიზიკურად, და თვითეულ მათგანს სოლომონ მეფის თხზულებებში ჰპოულობდა: ბუნებრივ ფილოსოფიას — ექვსიასტეს წიგნში, ზნეობრივს — იგავთაძსში, ხოლო მეტაფიზიკურს — ქებაქებათაძსში<sup>1</sup>. თუ ეს ასეა, საკვირველი არაა, რომ ეკლესიასტის განმარტება უკისრია მიტროფანეს, რომელიც, ჩანს, ჩაბმული ყოფილა ამ ფილოსოფიურ ფერხულში. ამით უნდა აჩხნებოდეს ის გარეშობაც, რომ ექვსიასტის თარგმანებაში მიტროფანე ხშირად ლაპარაკობს ბუნებათი შჯულზე, წესზე, საზღვარზე და მაგალითზე (7, 22, 14, 6, 16, 17, 22, 21 და სხვ.). მისი სიმპატია არისტოტელისადმი იქიდანაც გამოსჰვივის, რომ ეს ბრძენი მას გარეშეთა ფილოსოფოსთა უმწუერვალესად მიაჩნია და მისი თხზულებიდან, რომელიც ქართულად ადგილობითის-სახელითაა აღნიშნული (Τὰ στοιχία), ციტატიც კი მოჰყავს (92, 28—33).

#### მიტროფანეს კოსმოლოგიურ-ასტრონომიული შეხედულებანი.

მეცხრე საუკუნის სახვერიდან, სხვა სამეცნიერო დარგებთან ერთად, ბიზანტიაში აღორძინდა ვარსკვლავთმრიცხველობა ანუ მნათობთა შესახებ სწავლა-მოდღვრება. ბარდა კეისარმა კონსტანტინოპოლში გახსნა უნივერსიტეტისებური უმაღლესი შკოლა, რომელშიაც, სხვათა შორის, ვინმე თეოდეგოსი ვარსკვლავთმრიცხველობას ჰკითხულობდა. კოსტანტინე პორფიროგენიტის შკოლაში მისი მდივანი გიორგი ჰკითხულობდა ვარსკვლავთმრიცხველობას, რომელიც მაშინ მეჰამრეობა, მუსიკა და გეომეტრიასთან ერთად შედიოდა საუნივერსიტეტო მეცნიერებათა, ეგრეთწოდებულ quadrivium-ის, ციკლში. ამავე იმპერატორის დროს ცხოვრობდა სახელგანთქმული ვარსკვლავთმრიცხველი ნიკოლოზი, რომელმაც კოსტანტინე დუკას რევოლიუტია იწინასწარმეტყველა<sup>2</sup>.

<sup>1</sup> Проф. А. И. Лебедевъ, Очерки внутренней истории византийско-восточной церкви въ IX, X, XI вѣкахъ, стр. 179-183, Москва 1902 г.

<sup>2</sup> Theophanes Continuatus, Chronographia, p. 184-185, 446, edit. Bonn. Lebeau, Histoire du Bas empire, t. XIII, p. 204-205. Rambaud, L'empire Grec. au x siècle, p. 65-67.

უეჭველია, მიტროფანეს, როგორც განათლებულ კაცს, შეთვისებული ექნებოდა თანამედროვე კოსმოლოგიურ-ასტრონომიული შეხედულებანი, რომელიც მას აქაიქ. გაკვირვებით, გამოუთქუამს წინააღმდეგარე თხზულებაში. ცენტრად მას მიაჩნია ქუეყანად დამმარხველი დიფი-მიცემულთა მისდა სოცარ-თა და სკვრეელის მიმღებელი დამუარებას. მდგომარე საშუალ ცისას მას და მრგული-მომღელსა მოძრობასა, ვითარცა არსადადთ მქანებელი მისაურდნობე-ლისადა არამედ უფველთა-კერძო სწორებით განშორებული გარეშცველობასა ცი-სასა და განჩინებულისა წესისა სრულყოფელი (11, 7—11). რაც შეეხება მზეს, ის, ვითარ იგი ვიეთმე ჰკონეს და მიუთსრესცა, ქუეყანასა ქუეშე განჰგლის და ესრეთ აღმოსავლსა აღმოვალს და უფველსავე ამას სოფელსა ხუენსა ნათელთა მიმ-ფენელ ექმნების ანუ ვითარ იგი სხუათა იცნეს, კუადად გუერდიისა ჰყოფს მოგზაურობასა (12, 30—13, 1). მიტროფანე პირადად ორივე ამ ჰიპოტეზას იზარებს: მზის გარემოვლად, ამბობს ის, განიყოფის და განისაზღვრების ამისდადცა და მისდად, ვითარცა ვის ენებოს (13, 3—4). დიდთა მნათობთა (18, 13—14) გარდა ის იხსენიებს აგრე-ვე სხუათა მნათობთა ანუ ვარსკულაფთა, უცთომელ-თაცა და ცთომილთა (13, 6—7, 18, 14—15), რომელთა სიტუადა ჰქმნარატიბი-სადა ქუეშე კერძო ქუეყანისა კერძო სუერსა შანა მსრბოლად და კუადად აღმოსა-ვლისა მიმართ კუადად-გებულად გამოაჩენს (13, 4—6). ეს ჰაზრები მიტრო-ფანეს ნასესხები უნდა ჰქონდეს იოანე დავასკელისაგან, რომელიც თავის თხზულებბის, „გარდამოცემად უცილობელი მართლმადიდებელთა სარწმუნოები-სადა“, ოცდამეერთე თავში (ნათელისა-თჳს და ცეცხლისა და მნათობთა: მზისა-თჳს და მთვარისა და ვარსკულაფთა) ამბობს: ხოლო ამათ მნათობთა-გან შჯდთა ცთო-მილთა იტყუან, რომელთა-თჳს თქმულ არს, ვითარმედ წინააღმდგომად ცისა ძრვისა ჰყოფენ მოძრობასა მათსა; ამისთჳსცა მაცთურ, გინა თუ ცთომილ, სხელედების, რამეთუ ცისას იტყუან აღმოსავალით დასავალად ძრვასა, ხოლო მაცთურთა მათ ვარსკულაფთასა—დასავალით აღმოსავალად, გარნა უმაღესობითა ძრვისა თჳსისადათა თანაგუაქცევს ცადა შჯდთა მაცთურთა ვარსკულაფთა<sup>1</sup>.... და-წება დღისა არს, რაჟამს აღმოკდეს მზე ზედაკერძო ქუეყანისა; და საზღვარ დღისა განგრძელებისა არს, ვიდრემდის სრბად მზისადა აღმოსავალით დასავალად მიი-წეოდის. .. ხოლო დამუ არს მზისადა ქუეშე ქუეყანისა დასვლად; და საზღვარ

1 ასეთივე აზრები ანტონ I კათოლიკოსსაც გაუმეორებია, იხ. მზა მეტყვე-ლება, გვ. 166, ტფ. 1892 წ.

დაშისა განგძელებისა არს დასავალით ვიდრე აღმოსავალადმდე ქმნილი იგი სრბაჲ მზისაჲ ქუეშე კერძო ქუეყანისა.<sup>1</sup>

საშუალო საუკუნოებში საზოგადოდ, კერძოდ მიტროფანეს დროსაც, ასტრონომიას არ არჩევდენ ეგრეთწოდებული ასტროლოგიისაგან, ეს ორი სახელი ერთი და იმავე ცნების გამომხატველი იყო; ამით აიხსნება, რომ მიტროფანეც ამ ტერმინებს განუორიველად ხმარობს; იმან იცის როგორც ვარსკულავთ-მრიცხველობა, ესე იგი ასტრონომია (112, 11) ისე ვარსკულავთ-მეტეუელება, ასტროლოგია (118, 23), როგორც ვარსკულავთ-მრიცხველთა, ისე ვარსკულავთ-მეტეუელთა კელფენბაჲ (118, 12—13, 119, 7). მისი სიტყვით, ვარსკულავთ-მრიცხველნი ზედამიწევნით გამოიძიებენ თუ რადენი სტადიონი არს გარემოზომით ქუეყანაჲ. ანუ რადენნი ნაწილნი ცასანი (112, 9—11); ისინი მიუთხრბენ ვარსკულავთ ძრვისა და ქტევისა მიერ უფთადთა საქმეთა წინა-უწევებსა და შობადთა კაცთა ვითარებათა და ქტევათა ზედგანაჩინებენ და კაცობრივსა სათნობებსა და სიბოროტესა მათდა მიმართ. მიაწევენ და გარეშესწევენ (118, 13—16). ეკლესიის წარმომადგენელნი ასეთ მეცნიერებას, როგორც ცრუმორწმუნეობას, მუდამ ებრძოდენ, ამიტომ საკვირველი არაა, რომ მიტროფანეც უარყოფით ეკიდება მას. ვარსკულავთ-მეტეუელებისა კელფენბაჲ, რომელიც წარმოაჩენს სიცილისა დირსთა საქმეთა (118, 24), ცუდია და ამათა (112, 11), ამბობს მიტროფანე. ცუდია იდეიურის მხრით, ვინაიდან მის მიერ დაიკსნების სიტყუერისაცა და სცნაურისა სულისა თვთმფლობელობაჲ და კაცობრივისა აღჩევისა სათნობისა და სიბოროტისა მიმართ ნეფსით მიეფლად, ხოლო ფრად უძრეს ამათსა—სახიერდ იგი შემოქმედი უფოელთა მიზეზად ბოროტთა წარმოჩინების მის მიერ დაბადებულთა ვარსკულავთა ბოროტის-მოქმედად და მიზეზად ბოროტთა უწევებათა (118, 18—22). ამათა, რადგანაც არააჲ სარგებელ არს კაცისა (112, 9) მისგან, პირიქით, ის სამარდასომესა შფოთების შემქნელ არს შედგომილთა თვსთა წინაღსწარმეტეუელებითა და თხრბობითა იმის რაღსამე და ამის რაღსამე სხვსა აღსასრულისა მიმართ მიწევსულისაჲთა, ვითარ იგი სამარადისოდ ვიდრემე მოელოდაჲნ აღთქუემთა უწევებისა მახარებელთა გინა შემაწუხებელთა აღსრულებისა, და ამისთვს ვეროდეს ჭობებდაჲნ გუფსა თვსსა თავისუფლად მწუხარებათა-გან ესე ვითართა მათ მოლოდებათა ძლით, ანუ ნამეტავისა მხიარულებისა არცა ერთისა სიხარულისა მომეტეუებელისა-გან მათდა, არამედ ვითარცა მის ძლით უდებ ქმნილი, უცნობელობითა თვსითა უმძუნარესთა შთავარდების განსაცდელთა და ურვათა (118, 31—119, 5).

1 სავკლ. მუხ. ხელნაწ. № 24, 56b, Migne, Patr. Gr, t, 94, col.888-889.



ხელე ესეგითართა მრავალთა და სმარადისთა და მიმოფრებულთა ძვრთა და მწუნარებათა მალადებისა ქუეშეშეგრდამა და კეთილთა და სსარულეგანთა მიუმთხუეველობა ვითარ არს სიკუდილისა უმწარესად აჩუენებს ეგვითარს მას კელაფნებსსა (119, 10—13), —ჰკითხულობს მიტროფანე და მით ცხადად ჰგმობს ამ კელაფნებსს.

**მიტროფანეს ანთროპოლოგია**, ეკლესიასტის თარგმანებაში მიტროფანე ეხება ანთროპოლოგიურ საკითხებსაც, რომელთა ახსნა-განმარტებაში ის უახლოვდება ნემესიოსს ემესელის მიერ ბუნებისათვის კაცისა-ში გამოთქმულ აზრებს ან უშუალოდ, ანა და იოანე დამასკელის საშუალებით, რავდენადაც ეს უკანასკნელი დაკავშირებულია ნემესიოსთან. მიტროფანეს სიტყვით ოთხთა ურთიერთას წინააღმდეგობა და შბრძოლთა მარტივთა ნივთთა იქმნა შეკრება და შეერთება შესამტკიცებელად კაცობრივისა ბუნებისა და სხუთა ყოველთა პირუტყუთა ცხოველთა მყოფობისა (148, 5—8). ამასვე ჰქადაგებს ნემესიოსიც, ის ამბობს: სხუელთა-გან არს კაცი, ხელე ყოველი სხუელი ოთხთა ასოთა-გან შემტკიცებულა<sup>1</sup>; იუწებოდედ, ვითარმედ ყოველი სუელი და უსულო სხუელი ოთხთა-გან შეზავებულა ასოთა (33, 14—15 შეად. 58, 7—8, 65, 12—13). ეს ოთხნი მარტივნი ნივთნი ანუ უმტკირესნი ასონი მარტოაც რომ ურთიერთას წინააღმდეგად და შბრძოლ არიან, ვინაიდან ესენი არიან: ქუზუნაჲ კმელი და გრილი, წყალი გრილი და ნოტიო, აირი ნოტიო და მკურვალე და ცეცხლი მკურვალე და კმელი (61, 17—18). ნემესიოსის განმარტებით ორგანიზმში ოთხი ძირითადი ბაღდაშა: სისხლი, წათხი, მწითურა ნავლედი და შავი ნავლედი (58, 5—8); მთვე აზრისა უნდა იყოს მიტროფანეც, რომელიც უმატებს, რომ კაცობრივი გუში გარდარეულობისა რაჲსმე ანუ მკალებისა შემნივთებულთა მისთა ბაღდაშთაჲს შთავარდების სხუელებასა მწარესა (81, 30—32). თანად ორივე არს კაცი, ამბობს მიტროფანე, ცხად არს, ვითარმედ სული და კორცნი (133, 27); ნემესიოსის სიტყვით, კაცისა სულისა-გან და სხუელისა შემზადებაჲ გინა თუ შემტკიცებაჲ მრავალთა და კეთილთა კაცთა ეთხე (3, 7—10, 23, 17 და სხ.). სული კაცისაჲ, მიტროფანეს აზრით, სადმითოჲს შთაბერვისა მადლითა არსებად მფეანებულ არს (49, 25), ამით ის განირჩევა ცხოვართაგან, ვინაიდან სულ მათდა არს სისხლი შათი (47, 23) და ყოფაჲ სულიერებითი მიწისა-გან

<sup>1</sup> ნემესიოსს ემესელი; ბუნებისათვის კაცისა, გვ. 13, 14—15, გამოც. ხ. გორვაძისა.

მიუღიეს (49; 21—23)<sup>1</sup>. როგორი ურთიერთობა არსებობს სულსა და ხორცთა შორის? მიტროფანეს მოსახრებრთ, სულსა სიმტკიცე აქვს უფველისავე მთავრობისა და სჯეუთ-მწერობელობისა თვისისადაც და კარცთადაც, ხოლო კარცნი მანა არიან სულისა, ვითარცა უფველისავე განმგებლობისა მისისა მრწმუნებელნი და მორჩილნი (63, 5—7). ნემესიოსის მოწმობით ეს უცილობელი ქეშმარიტებაა: ჟუალად უკუწ უფლებრაავად სხეულთასა სული უფველთა კაცთაგან აღსაარებულა (6, 3—4), ამბო<sup>1</sup>ს ის აღამიანის სული, ნემესიოსის შეხედულებით, არის განიერი (3, 7) ანუ, სხვანაირად, სიტუჯერებითი (94, 6); მიტროფანეს სიტყვით, ღმერთმა რომ კაცი დაბადა, მისცა მას სული სიტუჯერი და განიერი (21, 21). სულით, ამბობს მიტროფანე, სამთა ნაწილთა მქანებელ არს: სიტუჯერობითსა, გულის-თქემითსა და გულის-წერობითსა (63, 27—28); ამდენივე ნაწილისაგან შესდგება სული ნემესიოსის მოძღვრებითაც, ვინაიდან სული, მორჩილი სიტუჯრსა ანუ სიტუჯერობითი, მისი კლასიფიკაციით, განიყოფების ორად: გულის-მთქემელობითად და გულის-წერობითად (95, 20—22, 98, 7—8). მიტროფანემ იცის ხუთნი სულისა ძაღნი: გონება, მოგონება, ოცნება, თნება, და გრძნობა, და ხუთნი კარციელნი: ხედვა, სმენა, უნოსა, გემოდას-ხეღვა და შეხება (114, 32—34, 136, 31); ნემესიოსმაც იცის სუდითნა ძაღნი (71, 21—22), თუმცა არა ხუთნი, არამედ სამნი: ოცნებითი, მიმოგონებითი (მიტროფანეს გონება) და მომკსენებელობითი (მიტროფანეს მოგონება); რაც შეეხება თნებას, ის, ნემესიოსის ტერმინოლოგიით, იგივე გონება უნდა იყოს, გრძნობა კი — ოცნება ამით აიხსნება, რომ ხედვა, სმენა, უნოსა, გემოდას-ხეღვა და შეხება ნემესიოსს მაინც არა კარცთა ძაღად, არამედ ოცნებითისა ძაღის წარმომარჩინებელად და განმასახიერებელად (75—88). სული, მიტროფანეს აზრით, წარმომშობელია სიტუჯისა, რომელიც ორგვარიც: სიტუჯა კმანნი და მოგონებითი (23, 26); ასეთივე კლასიფიკაციას ვხვდებით ჩვენ ნოანე დამასკელის გარდამოცემად უცილობელი მართლმადიდებელთა სარწმუნოებისა-საში; აქ ჩვენ ვპკითხულობთ: არს უკუე მოგონება სიტუჯსა აღძრვად სულისა, გულის-სიტუჯსა მიერ ქმნული, თვნიერ კმოვანისა სიტუჯსა... ხოლო აღმთქემული სიტუჯად კმოვანობითა და უბნობითა გამოაჩინებს მოქმედებას თვისსა და ამისთვის კმოვან ეწოდების სიტუჯსა<sup>2</sup>. აღამიანი, ნემესიოსის მოძღვრებით, შე-

1 ეს აზრი მიტროფანეს ამოღებული უნდა ჰქონდეს ბასილი დიდის თხზულებიდან, რომელსაც ექვსთა დღეთა-თვს ეწოდება.

2 საეკლ. მუხ. ხელნაწ. № 24, 70a, Migne, Patrol. Gr. t. 94, col. 940.

ქმნილია თვითკვლევით, ესე იგი, იმას აქვს თავისუფალი ნება და ნიჭი წინააღრჩევისა (151-162); ასეთივე შეხედულებისაა მიტროფანეც, რომელიც ამტკიცებს, რომ ღმერთმა მისცა კაცთა თვითმფლობელობითი ნება და აღრჩევად ქმნად მათდა რაღაცა იგი ენებოს (21, 17-18); მან თვითმფლობელად დაჭბადა კაცი, რათა თვისითა გამორჩევითა და ბჭობითა უღარესისა და უმჯობესისადაცა მოქმედებდეს თუ კეთილთა, კეთილნიცა მიიხუნეს მისაგებელნი (21, 21-23).

**მიტროფანეს ესქატოლოგია.** მიტროფანეს სიტყვით, სული, განყოფილი და განშორებული კორცთა-გან, ჰგვიქვს თვისგან ვიდრე ზოგადისამდე და საყოველთაოდან ადღებობისა რაჟამს საღმრთოდან განზრახვითა კუთვნილ მიიხუნეს და შეუერთნეს იგინი დიდებულსა მას მეორედ-მოსლვასა ქრისტესსა (148, 9-12), ოღვის შეიცვალნენ ცანი და ქუეყანა და მათ შინანი და უღარესისა მიმართ ვარდაიგნიტენ მეოფობისა (148, 32-33). ეკლესიის სიტყვებ: ეც ნაწილ შვდთა და მერმე რვათაცა (XI, 2), ის აღვგორიულად განჰმარტავ'; მისი სიტყვით, შვდთა ჰგულისხმობს შვდეულობითისა ამისა საწუთროდსა დღეებთაცა და საუკუნეებთა შვდ მოქცევასა, რამეთუ შვდთა მიერ დაბადებულისა-გან შექმნულთა დღეთა მომრგულებული სამარადისოდ ყოველი საუკუნე, უფროდსა და საუკუნენი, სოფლიოდსა ამისა რაჟამს-განფენისა მეოფობისა შორის თვისისა შექმნებელ არიან (158, 12-16), ხოლო რვათა—ყოფადსა საუკუნესა, შემდგომად შვდეულობისა აქათა-ამათ-თავს საუკუნეთადას გამჩინებადას, რომლისა-თავს იტყვს დავით, ვითარმედ „ფსალმუნი მერვისა-თავს“, ყოფადისა ცხორებისა სახელის-მდებელი მერვედ, რომელსა შინა შემდგომად შვდეულობითისა ამისა ცხორებისა ადგენ მკუდრეთით ყოველნი კაცნი (158, 20-24). ამნაირად, ამაქვიყურ ცხოვრებას შვდეულობითისა ცხორება (169, 5-6) ანუ შვდ საუკუნე ეწოდება, ხოლო მომავალ, დაუსრულებელ ცხოვრებას—მერვე საუკუნე. საიქაო ცხოვრებას საღმრთო წერილში მომავალი საუკუნე (მთ. X, 30, ლკ. XVIII, 30) ეწოდება, ს-მბოლო სარწმუნოებაში—მერმისა საუკუნე, რაც შეეხება ტერმინებს—შვდსაუკუნე, მერვე საუკუნე,—ისინი სხვა თარგმანთა ცაქვან ნახმარი. მაგალითად, გრიგოლ დვთისმეტყველი ამბობს: ესრეთ უკუე ზატვიცმულმან მან შვდეულისა რიცხვსამან ზატვიცე მეერგასისა ამისა დღისა შემოიდო, რომელ არს მარტულია; რამეთუ შვდეული შვდეულად შეწყობილი შობს ერგასისსა ერთითა ნაკლულად დღითა, რომელი იგი მერმისა მის საუკუნისა-გან მივიდეთ, რომელი იგი მერვე არს, რამეთუ ჯერარს მუნ დადგომად განსვენებასა აქამყოფთა სული-სა, რათა მიეცეს ნაწილი შვდთა მათ და უფროდსა მერვესა, ვითარცა ვითმე



ზარკველ ჩუენსაცა სიტყუაჲ იგი სჯლომონისი განჰმარტეს<sup>1</sup>. როგორცა ჩანს, ეკლესიასტის ზემომოყვანილი სიტყვები მიტროფანესებურად გრიგოლ ღვთისმეტყველზე აღრევე უთარგმნიათ. მერე ის გაუმეორებია იოანე დამასკელს, რომელიც ამბობს: აწ უკუე შჯდათასუელთაცა ამათ ამის საწყითრამასათა შჯდ საუკუნე სახელედების, რომელნი იგი არიან ქმნი, დაწუებულნი: მიერთგან, ვინამთგან ცაჲ და ქუეყანაჲ დაიბადნეს, ვიდრე ზოგადისადმდე კაცთა აღსასრუჯისა და გუამთა აღდგომისა. რამეთუ კერძოჲ აღსასრული არს სიკუდილი კაცად-კაცადისაჲ, ხოლო ზოგებითა აღსასრული არს სრულიადი იგი მოსრულებაჲ, რომელსა შინა ეგუჯვების უოფად ზოგადსა კაცთა გუამებისა აღდგომისა. ხოლო მერვე საუკუნოჲ არს უოფადი იგი მერმე საუკუნოჲ ცხოვრებისაჲ<sup>2</sup>. ამავე აზრს იმეორებს თეოფილაქტე ბულღარელიც († 1107) მათეს სახარების განმარტებაში, სადაც ნათქვამია: და შჯდუელისა რიცხუსა შინა დასრულებების ცხოვრებაჲ ჩუენი და საუკუნოჲ ესე<sup>3</sup>, და—აწ უკუე სასუფეველსა შინა ცაათასა, ესე იგი არს მერვესა საუკუნესა, ჰსუამს მოწაფეთა თჯსთა თანა საიდუმლოთა<sup>4</sup>.

**მიტროფანეს თეოლოგია.** მერვე საუკუნის დამლევს, მეშვიდე მსოფლიო კრებით, დასრულდა ბიზანტიის თეოლოგიის განვითარება. მსოფლიო კრებებზე ჩამოყალიბდა მართლმადიდებლობითი ეკლესიის დოღმატიკა, რომელიც სავალდებულო სახელმძღვანელო შეიქნა შემდეგი დროის ღვთისმეტყველთათვის. ამ უკანასკნელთ ახალი აზრის გამოტქმა აღარც უხდებოდათ და არც ნება ჰქონდათ ამისი; რასაკვირველია, გასაკეთებელი ბევრი იყო, სხვა რომ არა ვთქვათ,—კრებების მიერ დამუშავებულ დოღმატებს განმარტება და გაღრმავება სჭიროდა, რომ იმათი შეთვისება შესძლებოდა თუ მოარწმუნეთა მასას არა, იერარქიას მაინც ამ სიტყვის ფართო მნიშვნელობით, სამწუხაროდ, ამდროის ღვთისმეტყველებს ამისი

<sup>1</sup> თქუელი წმიდისა და ნეტარისა შამისა ჩუენისა გრიგოლი ღვთისმეტყველისა, კონსტანტინეპოლელ მთავარეპისკოპოსისაჲ, დღისა მის-თჯს მეერგასისა, რომელ არს მარტვილიაჲ (თარგმნილი ექვთიმე მთაწმიდელის მიერ), საეკლ. მუჯ. ხელნ. № 1, ფურც. 18ა, სტრიქ. 11—21.

<sup>2</sup> გარდამოცემაჲ უცილობელი მართლმადიდებელთა სარწმუნოებისაჲ, (თარგმნილი ეფრემ მცირისა), თავი 11—საუკუნეთა-თჯს, საეკლ. მუჯ. № 24, ფ. 51b, Migne, Patr. Gr. t. 94, col. 861-864.

<sup>3</sup> საეკლ. მუჯ. № 102, გვ. 60ა. ეს თხზულება იოანე კიმქიმელის მიერაა ნათარგმნი.

<sup>4</sup> საეკლ. მუჯ. № 102, გვ. 137ა; სტრიქ. 11—16.

უნარიც აღარ შესწევდათ. საქმე ისაა, რომ მეექვსე საუკუნიდან მოყოლებული ბიზანტიის თეოლოგია თანდათან წვრილმანდება და ეცემა, აქ ჩვენ ვეღარ ვხედავთ მძლავრ აზროვნებას და შემოქმედებას, რომელიც ასე ახსიათებს მეოთხე და მეხუთე საუკუნეებს. მართალია, მსგავსად შავი ღრუბელით მოცული ცისა, ბიზანტიის საღვთისმეტყველო ჰორიზონტზედაც გაიფრვა წ. მაქსიმე აღმსარებელის (VII ს.), იოანე დამასკელის (VIII ს.) და პატრიარქ ფოტის (IX ს.) ბრწყინვალე აზრმა, მაგრამ ეს ისეთივე გამონაკლისი იყო, როგორ გამონაკლისსაც შეადგენდნენ თავის ტალიანტიან აღნიშნულნი პირნი თანამედროვე ცხოვრებაში საერთოდ. არსაით ხმა, არსაით გამოძახელი: ვერც ერთს ორიგინალურ და ცხოველ აზრს ამ ხანაში ჩვენ ვერ ვხვდებით, მთელი ყურადღებ. იქითკენ იყო მიქცეული, რომ სავსებით შეკრებილიყო ის აზრები, რაც წინანდელ დროის ღვთისმეტყველებს გამოეთქვათ; აქედან წარმოიშვა სხვა და სხვა გვარის, ხასიათის და შინაარსის კრებულები, რომელნიც შეადგენენ დამახასიათებელ თვისებას აღნიშნულ ეპოქისას<sup>1</sup>. ამ მხრივ მიტროფანე სმირნელიც ნამდვილი შვილია თავისი ეპოქისა. ეკლესიასტე თავისთავად ისეთი წიგნია, რომ მის განმარტების დროს შესაძლებელი იყო ფართო საღვთისმეტყველო ასპარეზზე გამოსლვა და საღვთისმეტყველო ნიქის გადაშლა. ამ შრომაში, სამწუხაროდ, ამას ვერ ვხედავთ; აქ მიტროფანეს ვერ გამოუჩენია ვერც სიმდიდრე და ვერც ორიგინალობა აზრისა, მისი ჰორიზონტი ვიწრო და შეზღუდულა; ის თავს არ იწუხებს ტექსტში ღრმად ჩახედვით და ფილოსოფიურ—ღვთისმეტყველური ანალიზით, აზროვნება მისი ტრიალებს პრიმიტიულ, შაბლონურ და საანბანო დებულებათა ფარგლებში, როგორც მაგალითად: დმერთი სამპირფანის და სამგვამფანის (64, 27—28), მან შექმნა ქეკუნა (11, 9) კაცისათვის (42, 16—17), რომელიც დაბადებულის ხატად და მსგავსად დმრთისა (23, 6—7); იესო ქრისტე განკაცნა (42, 33), ივნო და ადღვა, ამით მან იხსნა ადამი და საზოგადოდ კაცობრიობა ეშმაკისა და ცოდვისკან (46, 18—19, 66, 25—26, 67, 17—20), ის კვლავ მოგვას განსჯად უოველთა (165, 27, 169, 6—7)

<sup>1</sup> Проф. С. Л. Епифановичъ, Препоуд. Максимъ Исповѣдникъ и византийское богословіе, стр. 3-7, 34-35, Кіевъ 1915 г. Проф. А. П. Лебедевъ, Очерки внутренней исторіи византийско-восточной церкви въ IX, X, XI в.в. стр. 147-218, Москва 1902 г. К. Krumbacher, Geschichte der byzantinischen Literatur, Aufl. 2, 8, 37-44.

უფრო კი მწვალებელთა (46, 22—24). აქიკ მიტროფანე ლაპარაკობს ღვთის წინაგანგებაზე და საღმრთო წერილის ღვთივსულიერება ან ღვთივმობერლობაზე (2, 7—16, 69, 29, 102, 14—15, 109, 31). სხვა მნიშვნელოვან თემას არ ეხება და, მგონი, საკითხის სერიოზულად დასმასაც კი ვერ ახერხებს; ერთი სიტყვით, მისი თეოლოგია ამ თხზულებას მიხედვით მაინცადამაინც თვალსაჩინო რასმეს არ წარმოადგენს, მაგრამ, ვიმეორებთ, ეს არის საერთო სენი უბოქისა, რომელიც მიტროფანეს, შედარებით, უფრო სუბუქად მოჰკიდებია.

**მიტროფანეს ეგზეგეტიკა.** ზაც საზოგადოდ ღვთისმეტყველების შეხახებ ვთქვით, ის უნდა ითქვას ეგზეგეტიკის შესახებაც. ზემოდ, თავის ადგილას, ჩვენ უკვე აღვნიშნეთ, რომ ბიბლიის შესწავლის საქმე ამ ეპოქაში (მეექვსე საუკუნეიდან) დაცემული იყო; ჩვენ თითქმის სულ ვერ ვხედავთ ეხლა ორიგინალურ ბიბლიოლოგიურ საკითხების გარკვევას, ვერც დამოუკიდებელ განმარტებას საღმრთო წერილის ტექსტისას, რაც წინა დროის „მამებს“ გაუკუთებიათ ამ მხრივ, ის იმდენად საკმაოდ იყო მიჩნეული, რომ ცდითაც კი არავინ ცდილა რაიმე ახალი და საკუთარი შეეტანა ამ დარგში. მართალია, ბიბლიური ტექსტის განმარტება ეხლაც ანტიერესებდა ბევრს, მაგრამ ზოლოს და ზოლოს საქმე თავდება წმიდა მამათა თხზულებებიდან საუკეთესო საეგზეგეტიკო ადგილების ამოკრებით. ამ დროის განმარტებათა ღირსება განისაზღვრებოდა იმით, რამდენად მოხერხებულად და მიზანშეწონილად გამოიყენა ამა თუ იმ კომენტატორმა უკვე არსებული საეგზეგეტიკო შრომები; ამიტომ ამ განმარტებათ უაღრესად კომპლიატორი ხასიათი აქვთ<sup>1</sup>. ამ მხრივ მიტროფანე სწორედ რომ გამოწაკლისს შეადგენს; მისი ეკლესიასტის განმარტებაჲ ორიგინალურია: თუ მხედველობაში არ მივიღებთ სჯამხასს, რომელსაც მიტროფანე სამჯერ იმოწმებს (54, 33, 70, 25, 94, 30), ის არამც თუ სხვის აზრებს არ იმეორებს, პერიქით ხშირად კიდევაც ეკამათება უწინარეს მისსაშოსწრაფე ქმნილთა (4, 18—19), და უპირატესთა თარგმანთა (8, 10, 16, 21), თუმცა იმას კი არ გვირკვევს, ვინ არიან ეს უპირატესნი თარგმანნი. მაგრამ სწორედ რომ მისი ტრადიციი ამაში მდგომარეობს: წარსული აზროვნობის ნაყოფით არ სარგებლობს, თანამედროვე საღვთისმეტყველო ატმოსფერო კი არა-

<sup>1</sup> Проф. А. Лебедевъ, Очерки внутренней истории византийско-восточной церкви... стр. 183. К. Krumbacher, Geschichte der byzantinischen Litter. S. 122-5.



ტერს იძლევა, ამიტომ მისი ეგზეგეტიკა ღარიბი და ერთფეროვანია მსგავსად იმ საეგზეგეტიკო თხზულებათა, რომელნიც აღნიშნულ პერიოდში დაუწერიათ ბიზანტიაში. ტყვილად მოგვიხდება აქ ძებნა საფუძვლიანი ფილოლოგიური ან გრამატიკული დაკვირვებისა, მკვეთრი ბიბლიოლოგიური დასკვნისა, ღრმა საეგზეგეტიკო ანალიზისა, — უმეტეს შემთხვევაში ავტორი კმაყოფილდება ეკლესიასტის ტექსტის პერიფრაზით, სხვა და სხვა აფორიზმებსა და აზრთა შორის ლოდიკური კავშირის გამოძებნით, იქ რაიმე ზნეობრივი სენტენციის, ალეგორიის ანა და წინამოსწავების ჩვენებით. ეს, ასე ვთქვათ, დამოუკიდებელივ, ხოლო თუ მიტროფანეს ეგზეგეზის ჩვენ შევადარებთ ოლიმპიოდორე ალექსანდრიელის ეგზეგეზის და იმ ეგზეგეტთა აზრებს, რომელნიც ოლიმპიოდორეს შეუკრებია „ეკლესიასტის განმარტებაში“, უპირატესობა უეჭველად მიტროფანეს უნდა მივსცეთ, როგორც უფრო ნიჭიერსა და გონებამიხვილ მწერალს.

მიტროფანეს საეგზეგეტიკო მითოდი არ არის არც წმიდა ალექსანდრიული ალეგორიზმი, არც ანტიოქიური რეალიზმი, იმას, თანახმად მის დროს გამეფებულ მიმართულებისა, მიზნად დაუსახავს ამ ორი მეთოდის შეერთება. მართლაც, ხშირად ერთსა და იმავე ტექსტის ეს ორი რეალისტორიულად და მერე ალეგორიულად განმარტებს, თუმცა უნდა ვთქვათ, მისი სიმპატიები უფრო ალეგორიზმისაკენაა გადახრილი.

### III. ქართული თარგმანი მიტროფანეს თხზულებისა.

ვინ ან როდის თარგმნა ქართულად ეს თხზულება? იოანე პეტრიწი თუ იოანე ჭიმჭიმელი? მიტროფანეს თხზულებასთან ერთად გადმოღებულთა ქართულად „თარგმანებაჲ ეკლესიასტისაჲ“ ოლიმპიოდორე ალექსანდრიელისა; შედარება ამ უკანასკნელისა ბერძნულ დედანთან. მიტროფანეს საეგზეგეტიკო მითოდი და ტერმინები და მათი ქართული შესატყვისები. ენა თარგმანისა: ზოგიერთ სიტყვათა განმარტება.

აღნიშნული თხზულება მიტროფანე სპირნელისა ქართულად უთარგმნიათ არა უაღრეს ექვთიმე მთაწმიდელისა; ეს იქიდანაცა ჩანს, რომ აქ შემთხვევით მოყვანილია ერთი ადგილის თარგმანება, რომელიც ექვთიმეს ეკუთვნის, სახელდობრ: მეოთხე თავის მეოთხე მუხლის თარგმანებას, რომელიც ოლიმპიოდორეს ეკუთვნის, თან მისდევს ტექსტისავე ხელით: მამაჲ ეფთჳჲ მთაწმიდეჲ იტყჳს: ხოლო ადრჩევად სულისა ვნე-

ბუღათა ჩებათა სუფისათა ვჭკონებ მე ყოფად (გვ. 56, შენიშენა). უფრო დაახლოვებით, ეს თხზულება მაშინაა ნათარგმნი, როდესაც ჩვენში ფილოსოფიურმა აზროვნებამ გაიღვიძა და ფილოსოფიურ თხზულებათა გადმოქართულებას შეუდგენ; ამას გვიმტკიცებს ხასიათი როგორც განსამარტი წიგნისა, — ეკლესიასტისა, რომელიც უაღრესად ფილოსოფიურა, აგრეთვე თვით განმარტებისა, — ეს კი დაიწყო მეთერთმეტე საუკუნის მეორე ნახევრიდან. ამასვე ადასტურებს ენა და სტილი თარგმანისა, რომლის შესახებ ქვევით ვეჭნება ლაპარაკი. მნიშვნელობას მოკლებული არაა ამ საკითხის გარკვევისას ის შენიშენები, რომელთაც ჩვენ ვპკითხულობთ ხელნაწერის აშიაზე ამა თუ იმ სქოლიოს პირდაპირ, მაგალითად: შეისწავე და განტუბრდი (გვ. 200), შეისწავე და ძრწოდე თანამიუფლისაგან ვნებათა (გვ. 216), შეისწავე გულისხმის ყოფით (გვ. 258), შეისწავე შეენიერი (გვ. 288, 294); ამნაირი შენიშენები ჩნდება ჩვენს ხელნაწერებში სწორედ მეთერთმეტე საუკუნის მეორე ნახევრიდან.

თარგმანი გამოსულია იმ სალიტერატურო შკოლიდან, რომელსაც საფუძველი დაუდო მეთერთმეტე საუკუნის მესამოცე წლებში ცნობილმა არსენი იყალთოელმა<sup>1</sup>, ხოლო საბოლოოდ ჩამოაყალიბა და გარკვეული ფიზიონომია მისცა ფილოსოფოსმა იოანე პეტრიწმა. ამ შკოლიდან გამოსულა, სხვათა შორის, არა ერთი და ორი საეგზეგეტიკო თხზულებათა თარგმანი, როგორც, მაგალითად, ბიბლიის კატენები უცნობი ავტორისა, რომლის შესახებ ზევით ვეჭონდა ლაპარაკი, და განმარტება მარკოზისა და ლუკას სხსარებათა, თეოფილაქტე ბულღარელის მიერ აღწერილი<sup>2</sup>. ჩვენთვის ამ შემთხვევაში საყურადღებო და საინტერესოა თეოფილაქტე ბულღარელის თხზულებათა თარგმანი, ვინაიდან ის ძლიერ ახლოდგას მატროფანე სპირნელის თხზულების ქართულ თარგმანთან. მართლაც, ამ თხზულებებში ჩვენ ვხედავთ ერთსა და იმავე სალიტერატურო ნორმებს; აქაც და იქაც საქმე გვაქვს გრძელსა და ჩამოსხმულ-ჩამოყალიბებულ პერიოდებთან და მიმღეობის საშუალებით შემოკლებულ წინადადებასთან, ორსავე შემთხვევაში ეტყობა,

1 ამის დამამტკიცებელია სწორედ მესამოცე წლებში მის მიერ ნათარგმნი დიოდორ სკულისკანონი და აგრეთვე ანასტასი სინელის წინამძღუარი, რომელიც მან თარგმნა მეოთხმოცე წლებში.

2 ამის შესახებ იხ: ჩენი „იოანე პეტრიწის სამწერლო მოღვაწეობიდან“ მტრმეტე 1918 წ. № 1.

რომ მთარგმნელს უმეტადინია შემოკლებად ქართულისა ესისა მსგავსად ელინუ-  
რისა ესისა<sup>1</sup>. მიმდევობითი ფორმის შემდეგ მთარგმნელი დამატებას უფრო  
ხშირად მიცემითი ბრუნვაში ხმარობს, მაგალითად: მტკრთიველი ლაგუნსა  
წულისსა (მარკ. განმ. საეკლ. მუხ. № 102, 133a) და წერტილად აღსდგასა და  
კუასად-ქცევასა მომლოდენი (14, 5). მსგავსება უფრო საგრძნობელია ლექ-  
სიკის მხრივ; მთარგმნელი ხმარობს ხელოვნურად წარმოებულს და რთულს  
სიტყვებს, როგორც, მაგალითად, კეთილმოსურნეობა, იერუსალიმს-შინაობა,  
ზედაობა, ქვეშობაჲ, ჩუენ-ქუეშენი, კელთაშინაჲ, განსახილველობა, სოლომონ-  
ისობა, კმაგანსმენილი, კუასადმოქცეობა (ესენი ეკლესიასტიდან), ისაკრ-  
ველთმოქმედა, გარდანიფთვა, ორკმაობა (მარკ. განმარ. № 102, გვ. 59a, 136b,  
147a) და სხვ. როგორც სახარებათა, ისე ეკლესიასტის განმარტებაში  
ხმარებულია ერთი და რივე სიტყვები და ტერმინები, როგორც, მაგა-  
ლითად, აღუვანებითი და თხრობისაებრი თარგმანება; მარკოზის თარგმანე-  
ბაში (საეკლ. მუხ. № 102) ვპკიობხულობთ: გარნა ამათი აღუვანებითცა შესა-  
ძლებელ არს გულისხმისყოფაჲ (გვ. 134a), რომელი ესე გულისხმა უავ აღუვა-  
ნებითადცა (19a), და ესენა უკუე ვსთქუენით თხრობისაებრ, ხოლო აღუვანები-  
თად ხუთნი ზურნი არიან მოსყანი სიტყუანი (48b-49a). ეკლესიასტის განმარ-  
ტებაში ეს ტერმინები, როგორც დავინახავთ, ჩვეულებრივია. აგრეთვე  
ეკლესიასტის თარგმანებაში ძაან ხშირია ტერმინი ხედვაჲ (თეორია, ალე-  
გორია, განსჭურეტა) და საქმე (პრაქტიკა, მოქმედება), ჩვეულებრივია  
ის მარკოზის განმარტებაშიაც (№ 102), მაგალითად: ზირველად იხინების  
საქმე და ეგრეთღა ხედვაჲ (გვ. 7a), მიიღების ესე ყოველი ხედვითადცა (45a),  
გარნა ხედვსცა მიმართ აღუვანებულ იქმნენინ სიტყუაჲ (71b). ორთავე თარ-  
გმანებაში მეტად ხშირია სიტყვები: ვიდრემე, ეგერა, ნუ უკუე და, ძლი-  
თი, თუთკელმწიფე, თუთმფლობელი, სადამე, სადმე; სათანადოჲ, განუნახველი,  
სილიზდე, იუდეანნი, ანდრიანტი, რამთურთით, იჭუნი, გიობა, სახე, ერთ-  
კმობა, ზედადართვა და სხვანი, რომელთა სპეციფიური მნიშვნელობა ლექ-  
სიკონში იქნება გარკვეული: ერთი სიტყვით, ვინც გულდადებით ჩაუ-  
კვირდება თეოფილაკტე ბულღარელისა და მიტროფანე  
სმიტნელის თხზულებათა ქართულ თარგმანს, ის უეჭველად მივა იმ  
დასკვნამდე, რომ ამ ავტორთა განმარტებანი უთარგმნია ერთსა და იმავე  
პირს.

ვინაჲ ეს პირი? ამაზე ჰასუნს იძლევა თეოფილაკტე ბულღარელის

<sup>1</sup> ძველი საქართველო, ტ. 1, განყ. ხ. გვ. 141



თხზულებათა თარგმანი, რომელიც ასე იწყება: იოანემან ფილოსოფოსმან ჭიმჭიმელმან ეკადელთა კმისკან სჰანთ მოსახელედ კჰად გარდამოიდო თარგმანებაჲ წმიდის ევანგელიისა. სახარება მარკოზისა (საეკლ. მუხ. № 102 და წერ. კითხ. სახ. № 404), და იოანემან ფილოსოფოსმან ჭიმჭიმელმან ეკადელთა კმისკან სჰანთ მოსახელედ კჰად გარდამოიდო თარგმანებაჲ წმიდის ევანგელიისა. სახარება ლუკასი (საეკლ. მუხ. № 113, 284 და წერ.-კითხ. სახ. № 3625). მაშასადამე, ამ თხზულებათა მთარგმნელი ყოფილა ფილოსოფოსი იოანე ჭიმჭიმელი.

ვინ იყო იოანე ჭიმჭიმელი? ჩვენი მწერლობის მკვლევარნი, რომელნიც ამ საკითხს შეჭხებიან ძველად თუ ახლად, სპეციალურად ან შემთხვევით, იოანე ჭიმჭიმელს, resp. ჭირჭიმელს, ფილოსოფოს იოანე პეტრიწადა სთვლიან, მხოლოდ სახელწოდება ჭიმჭიმელი და ჰეტრიწი ყველას ერთნაირად არ ესმის. ჰეტრიწი ზოგიერთა აზრით წარმოდგა პეტრიწონის მონასტრიდან (ბულღარიაში), სადაც მოღვაწეობდა იოანე, ზოგიერთა აზრით კი აღნიშნავს ბიზანტიურ საკარისკაცო ტიტულს — პატრიკს. ჭიმჭიმელი, resp. ჭირჭიმელი, ზოგიერთების სიტყვით გეოგრაფიული ტერმინია და აღნიშნავს იოანეს სამშობლოს სამცხეში, ზოგიერთების აზრით კი ნიშნავს ზეციერს<sup>1</sup> ამ ყველასაგან მიღებულ აზრს უკანასკნელ დრომდე ჩვენც ვიზიარებდით<sup>2</sup>, მაგრამ საკითხში უფრო ღრმად ჩახედვამ დაგვარწმუნა, რომ იოანე პეტრიწი და იოანე ჭიმჭიმელი ორი სხვა და სხვა პირი და სხვა და სხვა დროის მოღვაწეა.

გარკვეული ბიოგრაფიული ცნობები იოანე პეტრიწის შესახებ ჩვენ

1 ლიტერატურა საკითხისა: 1) წუობილსიკუეუაბა ანტონ კათოლიკოზისა, გამ. პ. იოსელიანისა, გვ. 253-6; 2) ხუცესმონაზონი გერმანე უდაბნოურთაგანი (ძველი საქართ. ტ. II, განყ. 3, გვ. 40); 3) მცირე უწყება ქართველთა მწერალთათჳს (ძველი საქართ. ტ. I, განყ. 3, გვ. 14); 4) проф. А. Цагарели, Свѣдѣнія о памятникахъ груз. письменности, т. I, выш. 2, стр. XII; 5) თ. ეორდანიას, ქრონიკები II, 76, 155; 6) акад. Н. Марръ, Іоаннъ Петрицскій, грузин. неоплатникъ XI-XII в., стр. 1-5. მიხივე, Определѣніе языка второй каторіи ахаменидскихъ клинообразныхъ надписей по даннымъ яфетическаго языкознанія, § 63; 7) მ. ჯანაშვილი, ქართული მწერლობა, გვ. V-XXXIV. 8) ს. გორგაძე: ნემესიოს ემესელი-ბუნებისათჳს კაცისა, გვ. VII-XV.

<sup>2</sup> იხ. — „იოანე პეტრიწის სამწერლო მოღვაწეობიდან“, პ. რომეთე 1918 წ. № 1, გვ. 62-70, და აგრეთვე Monumenta hagiographica, t. I, pag. XXVI-XXX.

არ მოგვეხოვება, მაგრამ საშუალება გვაქვს გავითვალისწინოთ როგორც დრო მისი მოღვაწეობისა, აგრეთვე ზოგიერთი ეტაპები მისი ცხოვრებისა. ჩვენ უკვე გვქონდა შემთხვევა აგვენიშნა, რომ იოანე პეტრიწმა სწავლა-განათლება მიიღო საბერძნეთში, მაგრამ არა ათინაში, როგორც ამას ამბობს ავტორი მცირე უწყებისა ქართველ მწერალთაგანს<sup>1</sup>, — ათინა ამ დროს განათლებას ცენტრად არ ითვლებოდა საბერძნეთში, — არამედ იქვე. კონსტანტინე ღონონახის მიერ 1044-1047 წლებში დაარსებულს აკადემიაში, რომელიც ელინთა რენესანსის კერად გადაიქცა<sup>2</sup>. კონსტანტინოპოლში ის ჩაება იმ ფილოსოფიურ წრეში, რომლის მეთაურად და რეგულიატორად ითვლებოდნენ მიქაელ ფსელოსი და იოანე იტალი; ამ უკანასკნელებთან ერთად ის შეიქნა აქტიურ ძალად აღნიშნულ ფილოსოფიურ მოძრაობისა, ამიტომ იპათთან ერთად მან დაიმსახურა დევნა-შევიწროება ოფიციალ-კონსერვატიულ წრეებისა, და, უეჭველია, 1075 წ. წლებში, როდესაც მიქაელ ფსელოსი საზოგადოებრივ სკენიდან ჩამოვიდა, ხოლო სხვებს, ამ მოძრაობის მეთაურთ, ნამდვილი დევნა დაუწყეს, ის სამშობლოში დაბრუნდა<sup>3</sup>. სამშობლოშიც ვერ პოვა მან ის, რასაც დაეძებდა. საქმე ისაა, რომ 1080 წლის დიდმა თურქობამ და მისმა მომდევნე მიწისძვრამ დიდი უბედურება დაატეხა თავს საქართველოს; როდესაც აქ ეკრესია-მონასტრები, ქალაქ-დაბა-სოფლები დაინგრა და მოიხრდა, როდესაც აქ დამყარდა აუტანელი პირობები სამწერლო-სამონასტრო ცხოვრებისა, პეტრიწი, ალბად, საბერძნეთში გადასახლდა და, ვინაიდან აღარ ეცხოვრებოდა კონსტანტინოპოლში, საიდანაც 1082-84 წლებში გააძევეს იოანე იტალი და მისი თანამოაზრენი<sup>4</sup>, ის დამკვიდრდა ბულღარიაში ქართულ პეტრიწონის მონასტერში, რომელიც 1083 წელს ააშენა ცნობილმა გრიგოლ ბაკურიანმა<sup>5</sup>. ამ უკანასკნელს იოანე ან საბერძნეთში გაიცნობდა, ან თვით საქართველოში, ვინაიდან 1080 წლის ახლო ხანს გრიგოლი ბანას მოვიდა და გიორგი მეფე ინა-

<sup>1</sup> ძველი საქართველ, ტ. I, გან. ფ. გვ. 14.

<sup>2</sup> იოანე პეტრიწის სამწერლო მოღვაწეობიდან, ვ. რ. მ. ე. თ. ე. 1918 წ. № 1, გვ. 62-64.

<sup>3</sup> შდრ. Н. М а р р т, Иоанвъ Петрицскій, грузин. неоплатникъ XI-XII в., стр. 47-56.

<sup>4</sup> Ibid. стр. 52.

<sup>5</sup> Ibid.

ხულა<sup>1</sup>. პეტრიწონის მონასტერში, სადაც ის ქართულ სასულიერო სემინარიას ჩაუდგა სათავეში, იოანემ დაყო ოციოდე წელიწადი, ასე რომ უმნიშვნელოვანესი და უკეთესი ხანა მისი სამწერლო-სამეცნიერო მოღვაწეობისა პეტრიწონის მონასტერთანაა დაკავშირებული, ამიტომ საკვირველი არაა, რომ მან ამ მონასტრისაგან მიიღო პეტრიწის სახელწოდება. ჩანს, მისი წარსული, მისი თავისუფალი ფილოსოფიური აზროვნება და აღზნებული სამეცნიერო სულისკვება, რომელსაც პეტრიწონის მონასტრის წესდება არ თხოულობდა, გახდა მიზეზი იმისა, რომ, როგორც თვითონ იოანე ჩივის, აქაც დევნა აუტენტიათ მისთვის და იძულებული გაუხდიათ სხვა ადგილის მოძებნაზე ეფიქრა. ამ დროს, დაახლოვებით რუის-ურბნისის კრების შემდეგ, დავით აღმაშენებელმა განიზრახა, ან მოეგონა აღშენება ველათის მონასტრისა (= დიდი ეკლესიისა) და გადასწყვიტა შემოეკრიბნა კაცნი პატრიარქის ცხარეებითა და შეპყვნი ყოფლითა სათნოებითა, არა თვსთა სამეფოთა ღდენ შინა: პოფნილნი, არამედ ქუეყანისა კიდეთა, სადაცა ესმა ვიეთმე სიკეთე და სისრულე, სულოერთთა და კორციელითა სათნოებითა აღსავსეობა, იძინა [და] კეთილად გამოიძინა, მოიყვნა და დაამკვდრნა<sup>2</sup>; რათა მონასტერი ესე გამხდარიყო მეორე ათინად და საქართველოს სწავლა-განათლების აკვნად და ქვაკუთხედად. თუ დავითი ამ მონასტრისათვის ღირსეულ მოღვაწეებს საკუთარ სამეფოს გარეშეც კი დაეძებდა, თავისთავად ცხადია, ის არ დაივიწყებდა პეტრიწონის მონასტერში მოღვაწე იოანეს, რომლის სწავლა-განათლება და სამეცნიერო სტაჟი იმ დროს საბერძნეთშიაც კი იყო ცნობილი, და იმას ის უეჭვლად მოიწვევდა ველათის მონასტერში, მით უმეტეს, რომ, როგორცა ვთქვით, პეტრიწონის მონასტერში ამ დროს იმას უკვე აღარცა ედვომილებოდა მართლაც და, ჩვენ ვიცით, რომ მეთორმეტე საუკუნის პირველ წლებში პეტრიწი სამშობლოში დაბრუნებულა, დამკვიდრებულა კელჯინსა შანს გაენათასსა და აქ უთარგმნია რამდენიმე საღვთისმეტყველო და ფილოსოფიური თხზულება<sup>3</sup>. ამნაირად, ფილოსოფოსი იოანე პეტრიწის სამწერლო-სამეცნიერო და საეკლესიო-საზოგადოებრივი მოღვაწეობა დაწყებულია მეთერთმეტე საუკუნის სამოცდაათიან

<sup>1</sup> ექვთ. თაყაიშვილი, ქართ.-ცხოვრება, მარიამ დედოფლის ვარიანტი, გვ. 286.

<sup>2</sup> ქართ.-ცხოვრება; მარიამ დედოფლის ვარიანტი, გვ. 293-294.

<sup>3</sup> ს. ლორგაძე, ნემესიოს ემესელი; ბუნებისათვის კაცისა, გვ. VIII-XV.



წლებში, თუ ტრადიციას დაუჯერებთ—1069 წლიდან<sup>1</sup>, მაშასადამე, უნდა ვიფიქროთ, რომ ყოველ შემთხვევაში დავით აღმაშენებლის მეფობას ის ვერ გადასცილდება.

რაც შეეხება ფილოსოფოსს იოანე კიმკიმელს, reys, კირკიმელს, იმის სახელს ჩვენ ვხვდებით თამარ მეფის ისტორიკოსის თხზულებაში. ამ თხზულების შესავალში ნათქვამია, რომ იოანე ფილოსოფოსისა კიმკიმელისა შესხმა-მოთხრობა აღმოაჩენს დიმიტრისა მკნესა კლამათა შინა და მძლესა ბრძოლასა შინა<sup>2</sup>. ამ სიტყვებიდანა ჩანს, რომ იოანე კიმკიმელს შესხმის სახით აუწერია დიმიტრი მეფის ქველობა და მხნეობა. თავის თავად ცხადია, რომ იოანე პეტრიწი დიმიტრი მეფის (1125-1154) თავგადასავალსა და საგმირო საქმეებს ვერ ასწერდა, თუ, რასაკვირველია, იმას პატრიარქალურ დღეგრძელობას და მათუსალობას არ მივაწეროთ. შეიძლება ვინმემ თქვას, რომ იოანე პეტრიწს შეეძლო დიმიტრის ქველობა და მხნეობა აეწერა, ვინაიდან, დავით აღმაშენებლის ისტორიკოსის თხზულებით და ლაშა გიორგის დროინდელ უსახელო მემატიანის ცნობით, დიმიტრიმ ჯერ კიდევ მამის სიცოცხლეში, უფლისწულობის დროს, მოიხვეჭა გულადი შეომრისა და ხელოვანი მხედართმთავრის სახელი<sup>3</sup>. დავუშვათ ერთი წუთით, რომ ეს ასეა, თუმცა ზემომოყვანილი ადგილი თამარის ისტორიკოსისა ჰგულისხმობს დიმიტრის მეფეს და არა უფლისწულს, ყოველ შემთხვევაში როგორ უნდა გავიგოთ ისტორიკოსის სიტყვები—იოანე იტყვს კიმკიმელიო, როდესაც ის, თამარის სიკვდილისა და დასაფლავების აღწერისას, ასახელებს რამდენიმე პირთ; მათ შორის იოანე კიმკიმელსაც, რომელთაც მის ცხედარზე სიტყვა წარმოუთქვამთ?<sup>4</sup> განა წარმოსადგენია, რომ იოანე პეტრიწს თამარის გარდაცვალებაზე (1213-1214 წ.) ეთქვა სიტყვა? მაშასადამე, უცილობელი და ექვ-მიუტანელია, რომ იოანე კიმკიმელი არაა იოანე პეტრიწი. პეტრიწი, როგორც მოღვაწე, თანამედროვეა გიორგი II და დავით აღმაშენებლისა, ხოლო კიმკიმელი—გიორგი III და თამარ მეფისა, ისინი მთელი საუკუნით არიან ერთმანეთს დაშორებულნი.

მიტროფანეს თხზულებასთან ეს თად იოანე კიმკიმელს უადმოუღია.

<sup>1</sup> Н. Марръ, Іоаннъ Петрицкіѣ... стр. 52.

<sup>2</sup> ქართ. - ცხოვრება, მარიამ დედოფლის ვარიანტი, გვ. 364.

<sup>3</sup> შდრ. პროფ. ივ. ჯავახიშვილი, ქართველ ერის ისტორია, II, 543.

<sup>4</sup> ქართ. - ცხოვრება, მარიამ დედოფლის ვარიანტი, გვ. 535.

მეორე თარგმანებად ეკლესიასტისაჲ, რომელიც ოლიმპიოდორე აღეკ-  
სანდრიელს ეკუთვნის და იმავე ხელნაწერშია მოთავსებული; ამას  
ნათელჰყოფს როგორც ენა თარგმანისა, ისე ხასიათი ხელნაწერისა, რო-  
მელშიაც ეს ორი თხზულებაა მოქცეული. ოლიმპიოდორე, resp.  
ულკმპიოდორე, დიაკონი არის უკვე ზემოთ მოხსენებული ოლიმ-  
პიოდორე (Ὀλυμπιόδωρος), ალექსანდრიის დიაკონი, რომელიც ცხოვრობ-  
და პატრიარქ იოანეს დროს (505-516); მას მრავალი საეგზეგეტიკო  
თხზულება დაუწერია, რომელთაგან ზოგი გამოცემულია, ზოგი არა.  
დამახასიათებელი თვისება მისი ეგზეგესისა არის ალევგორიულ და ისტო-  
რულ მეთოდების შეერთება. ზოგიერთი თხზულება, როგორც, მაგალი-  
თად, იერემიას თარგმანება<sup>1</sup>, მას დაუყვია თავებად, რომლებსათვის, შინაარ-  
სის გასათვალისწინებლად, მას დაურთავს მოკლე შესავალი, ეგრეთწოდე-  
ბული *προοίμια*<sup>2</sup>. ეკლესიასტის თარგმანებად ოლიმპიოდორესი მეცნიერებაში  
ცნობილია: ის გამოცა პარველად F. P. Ducaeus-მ<sup>3</sup>, ხოლო მეორედ—  
Migne-მ<sup>4</sup>. მაშასადამე, როგორც ეხლა ვჭტყობილობთ, ეს თხზულება ქარ-  
თულადაც უთარგმნიათ, იოანე კიმპიმელს; რომ ეს ხელნაწერი (საეკლ. მუხ.  
№ 61) არა, ამის შესახებ არაფერი არ გვეცოდინებოდა, ვინაიდან სხვა რაი-  
მე ისტორიულ-ლიტერატურული ცნობა არ შენახულა. ქართული თარგმანი  
ოლიმპიოდორეს თხზულებისა ჩვენ შევადარეთ ბერძნულ დედანს Migne-ს  
გამოცემაში და აღმოჩნდა, რომ ქართულში ალაგალაგ, თვით ოლიმ-  
პიოდორეს თარგმანებაც უფრო ვრცლადაა მოყვანილი და რიცხვიც იმ  
თარგმანებისა, რომელთაც აწერია სხვსაჲ—*Ἄλλωδ*, შედარებით-მეტია, რო-  
გორც ამას დაგვანახებს შემდეგი ცხრილი:

III, 11 თარგმანებაში (Migne, 516D—517A) ჩაბატებულია ერთი სხვ-

1 ციტატა ამ თხზულებიდან ჩვენა გვაქვს ზემოთაღწერილ, უნივერსიტეტის  
წიგნთსაცავის, კატენებში; იქ ფურც. 226a, აშაზგ, მოყვანილია კიმენი: „ნუ  
მოაკლდეს კლდისა-გან ქუქუნი ანუ თოვლი ღიბანისა-გან, ანუ მაქციის წყალი მაიქე-  
ლებელისა ქარისა მობერგამან“ (იერემ. XVIII, 14), რომელსაც მისდევს სქოლიო  
ულკმპიოდორესი: „კლდე არს ქრისტე, ქუქუნი მზრდელობითი მადლი, ხოლო  
თოვლი განწმედაჲ ცოდვისაჲ; ხოლო გულის-ნმა იყოფებთან ქუქუდ ახალიცა და ქუე-  
ლი აღთქემაჲ. ნუ მოვაკლდე, იცუვს, კეთილის-ყოფაჲ მათი და ზრდაჲ სულთა მათთაჲ“.

<sup>2</sup> K. Krumbacher, Geschichte der byzantinischen Litteratur, S. 127-  
128, Auf. 2.

<sup>3</sup> Bibliotheca veterum patrum graecolatinarum II, Paris, 1624.

<sup>4</sup> Patrologia Graecolatina, t. 93, p. 477-628.

საე (№ 61, 76b-77a). III, 21 თარგმანებას (Migne, 521CD) მიმატებული აქვს სხვადასხვა მომთხრობელობითი (95a-b). IV, 17 თარგმანებაში (Migne, 537B და C შუა) ჩამეტებულია 15 სტრიქონი (133b-134a). V, 7 თარგმანებას (Migne, 544A) ბოლოს მიმატებული აქვს 22 სტრიქონი (147a-b). V, 9 თარგმანებას (Migne, 545A) მიმატებული აქვს თავში 15 სტრიქონი (150b-151a), ხოლო ამ მუხლის თარგმანების ბერძნული სიტყვები: *Σύμματος τὸν τελευταῖον.... νόσ οὐτως* (545A), *ქართულად ასეა გადმოცემული: ხალხი შემდგომი იგი შეკვლი სუბსხვადს მოცემულისებრ ამას ცხად ჰყოფს* (151a). VII, 2 (Migne, 560D) მიმატებული აქვს ერთი სხვსა, სამი სტრიქონისაგან შემდგარი (გვ. 186). VIII, 9 (Migne, 564B) მიმატებული აქვს ერთი სხვსა, ექვსი სტრიქონისაგან შემდგარი (გვ. 191). VII, 15-16 თარგმანება ბერძნულში სულ არ არის (№ 61, 197b, 199). VII, 18 (Migne, 568D) აქვს ორი ზედმეტი სხვსა თარგმანება (გვ. 200). VII, 21 (Migne 569BC) აქვს ორი ზედმეტი სხვსა, თავში და ბოლოში (გვ. 203b-204). VII, 23 (Migne, 569D) ბოლოში დართული აქვს ერთი სხვსა (გვ. 205). VII, 25 (Migne, 572B) ბოლოში აქვს ზედმეტი გონებისა მიმართი თარგმანება (გვ. 205). VII, 27 (Migne, 572D და 573A შუა) არის ზედმეტი სხვსა (208b-209a). IX, 6 (Migne, 585D) არის ერთი მეტი სხვსა, პირველისა და მეორეს შუა (228b-229a). X, 8 თარგმანებაში არის ორი სხვსა, რომელიც ბერძნულში არაა (252a-b). X, 12 აქვს ზედმეტი თარგმანება Migne-ს 600D შემდეგ (გვ. 254). X, 18 ბოლოში არის ზედმეტი სხვსი თარგმანება (გვ. 263). X, 21 არის (Migne, 605AB შემდეგ) ერთი სხვსა (გვ. 269a-b). XI, 1 თარგმანების (Migne, 605BC) მისდევს ორი სხვსა (გვ. 270b-271a). XI, 6 (Migne, 608D-609A) ბოლოში არის ერთი სხვსა (276b), XII, 1 თარგმანებას (Migne, 613B) მიმატებული აქვს გაგრძელება ერთი გვერდი in folio (284a-5a). XII, 5 *καὶ τὸ ἐξῆς* (Migne, 616C) *καὶ ἀναστήσεται* (616D) შუა ჩამატებულია სხვსა თარგმანება, რომელსაც მთელი გვერდი in folio უკავია (288b-289b). XII, 7 (Migne, 617D-620C) აქვს ზედმეტი სხვსა თარგმანება (293b-294b). XII, 9 თარგმანებას (Migne, 621CD) მიმატებული აქვს 12 სტრიქონი (287a).

ქართულ თარგმანსაც აკლია ბერძნულ დედანთან შედარებით, მაგალითად: III, 14 თარგმანებაში აკლია სიტყვები: *πάντα τοῖσιν... ποιήματα* (Migne, 517D, სტრიქ. 8-9). III, 15 აკლია სიტყვები—*τὸ δὲ... αὐτὸν* (Migne, 520A, სტრიქ. 7-9). V, 10 არ აქვს ბოლო, მოყოლებული სიტყვიდან



\**Ἀλλος* (Migne, 545B). VII, 4 თარგმანება (Migne, 560D-561A) ქართულში სულ არაა, არ არის აგრეთვე VII, 13 თარგმანების ბოლო სიტყვიდან \**Ἀλλος* (Migne, 565BC). არაა ქართულში X, 7 (Migne, 597C) ღ X, 8 (597D) თარგმანება, პირველის მაგიერ არის სამი სხვადა (249b-250a). ამნაირად, როგორც ვხედავთ, ის რედაქცია ოლიმპიოდორეს თხზულებისა, რომელიც ჭიმჭიმელს ხელთა ჰქონია თარგმნის დროს, დაბეჭდულთან შედარებით განსხვავებას წარმოადგენდა.

რაც შეეხება ეკლესიასტის ბიბლიურ ტექსტს, იოანე ჭიმჭიმელს ის ხელახლა უთარგმნია, ისე, როგორც მოქცეულა ის თეოფილაქტე ბულღარელის თხზულებათა თარგმნის დროს<sup>1</sup>; იმას არ უსარგებლნია მზამზარეული ტექსტით, როგორც ისარგებლა, მაგალითად, ეფრემ მცირემ გიორგი მთაწმიდელის ზიერ ნათარგნი დავითნისა და სამოციქულოს ტექსტით, როდესაც ის ამზადებდა აღნიშნულ წიგნთა განმარტებას<sup>2</sup>, — ასე რომ ჭიმჭიმელმა მიტროფანე სმირნელისა და ოლიმპიოდორე ალექსანდრიელის თხზულებათა თარგმნისას მიგვცა თავისი საკუთარი, ახალი და დამოუკიდებელი რეცენზია ეკლესიასტის ტექსტისა, რომელსაც აზის ცხადი და წარუშლელი დაღი პეტრიწის შკოლის მთარგმნელობითი ხელოვნებისა. ეს არის ახალი, აქნობამდე უცნობი, რიცხვით მეოთხე, რეცენზია ეკლესიასტის ტექსტისა.

იოანე ჭიმჭიმელის თარგმანს დიდი მნიშვნელობა ჰქონდა თანამედროვე სალიტერატურო წრეებში, ვინაიდან ის აჩვენდა მკითხველებს განყენებულს ფლოსოფიურ-თეოლოგიურ მსჯელობას, თავისი აზრების სხარტად და ლოლიკურად ჩამოყალიბებას და ამდიდრებდა მათ ახლად შექმნილ სიტყვებათა და ტერმინებით. იმაში ჩვენ დაცული გვაქვს მრავალი საღვთისმეტყველო, საფილოსოფიო და, თუ ვნებავთ, საგრამატიკო სიტყვები, რომელნიც განვითარებას წარმოადგენენ იმ ახალ სატერმინოლოგიო მუშაობისას, რომელ აც საფუძველი ჩაეყარა პეტრიწონის სალიტერატურო შკოლაში როგორც საეგზეგეტიკო თხზულებაში, აქ

<sup>1</sup> კ. კ ე ჯ ე ლ ი ძ ე, იოანე პეტრიწის სამწერლო მოღვაწეობიდან, პ. რ. მ. ე. თ. ე. 1918 წ. № 1, გვ. 66-68.

<sup>2</sup> Акад. П. Марр, Предварительный отчетъ о работахъ на Синаѣ, веденныхъ въ сотрудничествѣ съ И. А. Джаваховымъ, и въ Иерусалимѣ, въ поѣздку 1902 г. (Сообщенія правосл. палест. общества т. XIV, ч. II (1903 г.) стр. 29. ძველი საქართველო, ტ. III, განყ. I, გვ. 243-244.

უფრო მდიდრულად წარმოდგენილია საეკლესიო ტერმინები, რომელთაც მიზნად აქვთ ეკლესიის მეთოდების გათვალისწინება.

როგორც უკვე აღვნიშნეთ, მიტროფანე სმირნელმა ორი საეკლესიო მეთოდი იცის: ალევორიული და რეალ-ისტორიული; საყურადღებოა ის ტერმინები, რომლებიც ნახმარია ამ თხზულებაში დასახელებულ მეთოდთა აღსანიშნავად, და განსაკუთრებით იოანე კიმქიმელის მიერ შემოღებული მათი ქართული შესატყვისები:

### ალევორიული თარგმანება

ალევორიული თარგმანება ქართულს მწერლობაში იოანე კიმქიმელამდეც იყო ცნობილი და მის აღსანიშნავად ჰხმარობდნ ტერმინს სახის-მეტყუელებითი; ესეთი ტერმინი ჩვენ გვხვდება ჯერ კიდევ ექვთიმე მთაწმიდელის მიერ ნათარგმნს მაქსაშე აღსარებელის ცხოვრებაში, სადაც ნათქვამია: და გამოთარგმნა... სახის-მეტყუელებით... წმიდისა ჟამის-წირვისა... აღწერა.<sup>1</sup> უფრო გარკვევით ის ნახმარი აქვს ეფრემ მცირეს „დავიანის თარგმანების“ წინასიტყვაობაში, სადაც ვპკითხულობთ: რომელიმე განმარტებით თარგმნის მუკლსა და რომელიმე სახის-მეტყუელებით; და არა ხოლო ორნი და ორგან, არამედ თუ იგივე ერთი და ერთსა შინა ადგილსა განმარტებსცა და სახის-მეტყუელებსცა მასვე და ერთსა მუკლსა... უფლებსავე მუკლსა სახის-მეტყუელება შესაძლებელ არს არა ერთი სახე ოდენ, არამედ მრავალსახედცა. ეფრემს მოჰყავს ნიმუშები სახის-მეტყუელებითი თარგმანებისა, მაგალითად: გესმოდინ რაჲ კელი და ფერკნი ღმრთისანი, თუაღნი და გუელი, უწუოდე, რამეთუ ამისსაცა გუელის-სმის უფთასა სახის-მეტყუელებას უკმს და არა განმარტებაჲ, ვინამთგან არაჲჲ კორციელთა და ზრქელთაგანი იშობის უკორცასა მჲს თანა და უხილავსა მოყვანილი მაგალითიდანა ჩანს, რომ „სახის-მეტყუელება“ ეფრემ მცირეს ალევორიად აქვს ნაგულისხმევი. მიტროფანე სმირნელის თხზულებაში ალევორია რამდენიმე სხვადასხვა ტერმინითა აღნიშნული; ყველაზე ხშირად აქ გვხვდება იგივე

### 1. სახის-მეტყუელებითი:

ეს ტერმინი ძაან ხშირად იხმარება როგორც მიტროფანეს, ისე ოლიმპიოდორეს თარგმანებაში; ოლიმპიოდორეს თხზულების თარგმნისას კიმქიმელს სახის-მეტყუელების მიმართ (საეკლ. მუხ. № 61, ფ. 2b, 129a) უხმარია საბადლოდ ბერძნულის *πρὸς ἀλληγορίαν* (Migne, PG. t. 93,

<sup>1</sup> C. K e k e l i d z e—Monumenta hagiographica Georgica, t. I, p. 75, 11—19, 27—28.

840A, 536A); ან კიდევ ბერძნული ἔστιν τὸ ῥητὸν πρὸς ἀλλήγοριαν βλέπει (Migne, t. 93, 573A) მას უთარგმნის ასე: ყოველი ესე სიტყვაა სხვის-მეტყუელების მიმართ ჭხედავს (№ 61, ფ. 209a). სხვა ადგილას სხვის-მეტყუელება-ს კომქიმელი ხმარობს ბერძნულის τρεπικῶς (№ 61, ფ. 24a, 263, Migne, 485A, 604B) და სუმბოლიკად საბადლოდ; მაგალითად: κατὰ δὲ φεωρίαν სუმბოლიკῶς (Migne, 484B) მას უთარგმნის ასე: ხედვის-ებრ სხვის-მეტყუელებით (№ 61, გვ. 20a).

## 2. სახის-შემოღებითი.

ეს ტერმინი კომქიმელს მიტროფანეს თარგმანში ნხოლოდ ერთხელ აქვს ნახმარი: და სხვის-შემოღებითა შიხსენებს ქალაქს რსმე მცირეს, მქონებელს მცირეთა კაცთასა (136, 18—19); ოლიმპიოდორეს თხზულებაში ამ ტერმინის საბადლოდ ნახმარია ბერძნული τρεπικῶς № 61, გვ. 263, Migne, —PG. t. 93, 604B), რომელიც, როგორც ზევით ვნახეთ, ნიშნავს სხვის-მეტყუელებას; მაშასადამე სხვის-მეტყუელებითი და სხვის-შემოღებითი ერთი და იგივე ტერმინია.

## 3. მოპოვნებითი.

ეს სიტყვა ეფრემ მცირესაც აქვს ნახმარი დავითნის თარგმანებაში, სადაც ნათქვამია: ადგილ ღმრთისა ოდესმე ცაჲ ითქუმის... სიმაღლისათჳს ღმრთეებისა მისისა, რამეთუ არაჲ იპყების სხუა გონებისა კაცთასა უმაღლესი ადგილი უფროჲს ცათა; ამისთჳსცა ცასა საუღარ მისა უწოდან და ქუეყანასა კუარცხლბეკ, და ესე ყოველი მოპოვნებით და სხვის-მეტყუელებით.<sup>1</sup> როგორც ვხედავთ, მოპოვნებითი და სხვის-მეტყუელებითი ეფრემის ტერმინოლოგიით ერთი და იგივეა. ასეთსავე მნიშვნელობას აძლევს ამ ტერმინს იოანე კომქიმელიც; ეს იქიდანა ჩანს, რომ ეკლესიასტის მეცხრე თავის მეთოთხმეტე მუხლის ალეგორიულ განმარტებას ის ასე სთარგმნის: ქალაქად მცირედ სახელსდებს სიტყუერსა სულსა კაცისსა... რომლისა გარემოდაგმად არაოდეს დაეცადების დიდად-მოქადული სატნა, მოპოვნებით შეუედ სახელდებული, ვითარცა მქონებელი სიმტკიცისა (136, 29—33).

## 4. აღყვანებითი.

ამ ტერმინს, რომელიც მიტროფანეს თხზულებაში წაან ხშირად გვხვდება, კომქიმელი იმავე მნიშვნელობით ხმარობს, როგორითაც სხვის-მეტყუელებითს; მაგალითად: ხოლო აღყვანებით და სხვის-მეტყუელებით შეუედ ითქუმის.

<sup>1</sup> ძველი საქართველო, ტ. III, განყოფ. 1, გვ. 252.



გონებში (151, 24—25), ხოლო აღფრანგებით და სსხის-მეტუეელებით თარგმანებას მნიშვნელოვანი ვიტყვათ (157, 24—25), ხოლო ბრძენს ეკლესიასტეს უფროდს აღფრანგებით და სსხის-მეტუეელებით წმინდას გუფის-ხმის უფრად მათა (153, 2—3). ხოლო უკუთო ვისმე აღფრანგებისადგა ენებოს და სსხის-მეტუეელებისად სიტუეთათა მიერ თარგმანებად მათა (54, 9—10). აღფრანგებითი თარგმანებად, როგორც მიტროფანე ამბობს, უმაღლესისა და უსაღმდესისა მიმართ განების სიტუეთათადას აღმუფრანგებს ჩვენ (131, 19—20). მისი ბერძნული შესატყვისის მოძებნა ჩვენ შეგვიძლია ოლიმპიოდორეს თარგმანების საშუალებით; აქ ჩვენ ვპკითხულობთ: ხოლო აღფრანგებითად (№ 61, გვ. 142a), რასაც ბერძნულში უდრის პრბე ზე *ἀναγὰγῆν* (Migne, 593B); ანა და — ხოლო აღფრანგებითისა თარგმანებისა მიმართ (№ 61, გ. 240a)—პრბე ზე *ἀναγὰγῆν* (Migne, 592D); ლათინურად ეს ტერმინი უთარგმნიათ *mystice* და *mystico sensu* (Migne, 593B, 591D).

#### წ. ს ა ც ნ ა უ რ ი

ამ ტერმინს ჭიმჭიმელი უპირდაპირებს გრძნობადს და თავდაპირველად აღნიშნავს გონებითა და აზროვნებით წარმოსადგენელს რასმეს; ტერმინურად კი იმას ის იმავე მნიშვნელობით ხმარობს, როგორც სსხის-მეტუეელებას; მაგალითად ის სთარგმნის: ვეცხლიცა ორსახედ თარგმანებულ იმოსს უფრადმან მნიშვნელოვან, ცხად არს ვითარმედ გრძნობადად და სსხის-მეტუეელებით (154, 28—29); ამის შემდეგ ის ჯერ უჩვენებს ვეცხლის გრძნობადს მნიშვნელობას და მერე განაგრძობს: ხოლო საცნაურად ვეცხლად სადმითანი წერილნი იხილუების (154, 32—33). ეკლესიასტის მეთოთ თავის მეოცე მუხლის შესახებ ამბობს: ამასცა მრჩობლვე განმარტებად აქუს, ესე იგი არს გრძნობადი და საცნაური; მართლაც, ჯერ მოპყავს გრძნობადი განმარტება და მერე ამბობს: აწ უკუე ვსთქუათ სსხის-მეტუეელებითაცა და საცნაური (155, 14—15, 156, 1). აგრეთვე მეთერთმეტე თავის პირველ მუხლს, რომლის შესახებ ნათქვამია, რომ ამასცა მრჩობლი აქუს ძალი, საცნაური და გრძნობადი, ის ჯერ გრძნობადად განმარტებს და მერე განაგრძობს: ხოლო აღფრანგებით და სსხის-მეტუეელებით თარგმანებისა მნიშვნელოვანი ვიტყვათ (157, 12—13, 24—25).

6-7. ხ ე დ ვ ი ს ა მ ი ე რ ი და გ ო ნ ე ბ ი ს ა მ ი ე რ ი, resp. მ ი მ ა რ თ ი

ამ ტერმინებს, რომელთაც ჩვენ ოლიმპიოდორეს თხზულებაშიაც ვხვდებით, ჭიმჭიმელი იმავე მნიშვნელობას აძლევს, რასაც სსხის-მეტუეე-

ლებს; ბერძნული κατά δὲ πάντα τὸν τρόπον τῆς θεωρίας (Migne, t. 93, 484A) მას უთარგმნია ასე: ხოლო ყოველთავე ამათ სსხეთაებრ ხედვის (№ 61, გ. 19a), ხოლო πρὸς δὲ δόξιν (Migne, 480D)—გონების მიმართ (№ 61, გ. 7b). როგორც ვხედავთ, ყველა აქ ჩამოთვლილი თარგმანები სხვა და სხვა სიტყვით გამოთქვამენ ერთსა და იმავე აზრს, ისინი ჰკულისხმობენ ალევგორიულ, ხატოვნებითი, მისტიურ-სიმბოლიურ და განყენებულ ახსნა-განმარტებას საღმრთო წერილის ტექსტისას.

### რეალ-ისტორიული თარგმანება:

ეს თარგმანება იცის ეფრემ მცირემაც, რომელიც მის აღსანიშნავად, როგორც სხის-მეტყუელებით თარგმანებას განხილვისას დავინახეთ, ხმარობს მხოლოდ ერთ ტერმინს—განმარტებითი თარგმანება; განმარტებითი თარგმანება, ეფრემის აზრით, უზუშთაეს არს სხის-მეტყუელებათ თარგმანებისა, რამეთუ ყოველსავე მუკლს სხის-მეტყუელებად შესაძლებელ არს არა ერთსხედ ოდენ, არამედ მრავალსხედცა; ხოლო იგივე განმარტება არა ხოლო შესაძლებელ არს, არამედ საცთურებადცა<sup>1</sup>. რაც შეეხება იოანე ჭიმჭიმელს, მას რეალ-ისტორიული თარგმანებაც რამოდენიმე სხვადასხვა ტერმინით აღუნიშნავს.

#### 1. ე ე ლ თ ა - შ ი ნ ა ე

ყველაზე უფრო ხშირად ჭიმჭიმელი ამ ტერმინს ხმარობს; მეშვიდე თავის მეოცე მუხლის განმარტებაში ეს თარგმანება ამნაირადაა დახსიათებული: ესრეთ უკუე არს მარტივად მოდებული და თარგმანებული, ვითარცა შეეტყუების კელთა-შინასა განებასა წერილისასა (114, 28—29). ამ თარგმანებას ჭიმჭიმელი უფრო ხშირად სხის-მეტყუელებითი და აღყვანებითი განმარტებას უპირდაპირებს.

#### 2. წ ე რ ი ლ ი ს ა ე ბ რ ი

წერილისებრი თარგმანება ამ ათუ იმ ადგილში გარდა იმისა, რაც დაწერილია, სხვა აზრს არ ეძებს; ეს იგივე უნდა იყოს, რაც კელთა-შინა თარგმანება; ამაში ჩვენ შემდეგი ადგილებიდანაც ვრწმუნდებით: წერილისებრისა ვიდრეუ და კელთა-შინადას სიტყუათა ამთ ძალისა განმარტებელი ვიტყვო (151, 7—8); და კუალადცა აწცა წერილისებრსა შინა და კელთა-შინასა გულის-ხმის ყოფასა სხის-მეტყუელებითსა წარმოაჩენს მოძურებას (160, 17—18).

## 3. სიტყვსაებრი resp. სიტყვსა მიმართი.

ტერმინით სიტყვსა-ებრი (№ 61, გვ. 249a, 273a) კიმქიმელს უთარგმნია ბერძნული  $\pi\rho\beta\varsigma \mu\acute{\epsilon}\nu \rho\eta\tau\omicron\nu$  = *litterali sensu* (Migne, t. 93, 597A, 609B), ხოლო ფრაზით—სიტყვსა მიმართ ვიდრეჲმე ესრეთ (№ 61, 240a)— $\kappa\alpha\iota \pi\rho\beta\varsigma \mu\acute{\epsilon}\nu \rho\eta\tau\omicron\nu \tau\acute{\alpha}\delta\epsilon$  = *haec quidem ad litteralem pertinent intellectum* (Migne, 591D). სიტყვსა მიმართს უპირდაპირებს განებსსა მიმართს და ამით, უეჭველია, იმასვე აღნიშნავს, რასაც ტერმინით წერილისაებრი.

## 4. თხრობისა მიერი resp. თხრობისა ებრი

ტერმინით თხრობისა-ებრი (№ 61, 22b) ნათარგმნია ბერძნული  $\kappa\alpha\tau\grave{\alpha} \mu\acute{\epsilon}\nu \iota\sigma\tau\omicron\rho\iota\alpha\nu$  = *litterali* (Migne, t. 93, 484C), ხოლო სიტყვებით თხრობითისა უწევებისა (№ 61, გვ. 87b)— $\tau\eta\nu \iota\sigma\tau\omicron\rho\iota\alpha$  (Migne, 520C). ეს ტერმინიც, რომელსაც უპირდაპირებს განების მიერს (№ 61, 251b, Migne, 597C), იმავე მნიშვნელობისა უნდა იყოს, რაც სიტყვსაებრი და წერილისაებრი.

## 5. გრძნობადი

გრძნობადი, სხვანაირად სწინობა (131, 4), გინა თუ სახილგედი (4, 18), თარგმანება არის ისეთი თარგმანება, რომელიც წარმოადგენს საგანს იმ სახით, რა სახითაც ის რეალურად, გრძნობადა ორგანოთათვის მისაწვდომად, არსებობს. ამ ტერმინს, რომელსაც ხშირად ვხვდებით მიტროფანეს თხზულებაში, კიმქიმელი ხმარობს ალფანებისთის, სახის-მეტეუელებითის და საცნაურის საპირდაპიროდ.

## 6. გარეშისა ძალისაებრი.

ეს ტერმინი ორჯერ უხმარია კიმქიმელს; იმავე აზრით, როგორც გრძნობადი; მას ის უპირდაპირებს სახის-მეტეუელებას, როგორც ეს შემდეგინა ჩანს: ეგევითარსავე ძალსა ცხად ჭეოფს შემდგომთადა სიტყუათა მიერ, რომელთადა სახის-მეტეუელებით უმეტეს სათანადო არს თარგმანებაჲ, უფროდს ვიდრედა გარეშისა ძალისაებრი სიტყუათადას (152, 12—15); ანდა—ვინადათვან ესე ვითარი თარგმანებაჲ განუჩინეთ გარეშესა ძალსა წერილისადას, ვთქუათ რადმე სახის-მეტეუელებითისაებრცა სახისა (66, 3—4).

ოლიმპიოდორე ალექსანდრიელის თხზულების ქართული თარგმანის ბერძნულ დედანთან შედარება სავსებით ამართლებს იმ დახასიათებას, რომელიც აკაკ. ნ. მარტია უძღვნა იოანე პეტრიწის ბერძნულიდან



მთარგმნელობას<sup>1</sup>. ამ დახასიათებას საილმუსტრაციოდ ჩვენ მოვიყვანთ ოლიმპიოდორედან რამდენიმე ნაწყვეტს როგორც ბერძნულად, ისე ქართულად.

Ἰστέον δὲ ὡς ἀνθρώπος λέγεται ἐκ τριῶν συνεστάναι, ψυχῆς, καὶ σώματος, καὶ πνεύματος, οὐχ ἑτέρου τινὸς ὄντος τοῦ πνεύματος παρὰ τὴν ψυχὴν κατ' οὐσίαν. οὐδὲ γὰρ δύο λογικὰ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ. ἀλλὰ κατ' ἐπίνοιαν ἄλλο λέγομεν εἶναι τὸ πνεῦμα παρὰ τὴν ψυχὴν, τὸ εὐκρινέστερον καὶ ἀνώτερον τῆς ψυχῆς πνεῦμα καλοῦντες. Τοῦτο, οἶμαι, ἐστὶ καὶ ὁ νοῦς, ὡς ἐν τῷ Ἑσδρά ἐσημειωσάμεθα. Ἡ καὶ οὕτως, πνευμά ἐστι τὸ πνευματικὸν χάρισματὸ καταυγάζον καὶ διολαμπρύνον ἡμῶν τὴν ψυχὴν. ὅπερ ἐκ τῆς θείας ἐμφυσήσεως ἐλάβομεν. Καὶ σώζοντες μὲν τὸ κατ' εἰκόνα δόκλῆρον ἔχομεν καὶ τὸ πνευματικὸν χάρισμα. ἁμαρτάνοντες δὲ ζῆμιούμεθα τὸ δῶρον. Τοῦτο οὖν, οἶμαι, ἐπεύχεται ὁ Ἀπόστολος, μένειν ἡμᾶς δόκλῆρους, ὡς ἐξ ἀρχῆς ἐγενόμεθα, ἀγίον ἔχοντας σῶμα καὶ ψυχὴν, καὶ καθαρόν τὸ πνευματικὸν διασώζοντας χάρισμα. Ἄλλω εἰς λογιστικὸν, καὶ θυμικὸν, καὶ ἐπιθυμητικὸν διαμεῖται τῆς ψυχῆς τὰ κινήματα. Ἐὰν οὖν ἐπαινετῶς ὁμονοῶσι ταῦτα, καὶ ὁ θυμὸς κατὰ φύσιν κινεῖται κατὰ παθῶν καὶ δαιμόνων, καὶ ἡ ἐπιθυμία τῶν κρείττωνων ὀρεγομένη. Ἐφ' ᾧ καὶ Δανιὴλ ἀνήρ ἐπιθυμιῶν ἐκαλείτο. Καὶ τὸ λογιστικὸν ἔκαστα μετὰ τοῦ δικαίου πράττει, θυ-

ხლად სჯიარ არს ცნობად. ვ'დ სამთა-გან შემოკრებულად ითქუმის კაცისა: მშენველისა-გან. და კორცთა და სულისა. არა თუ ვ'რმცა სხუად რამე იყო არსებოთი სული და სხუად სამშენველი. ვინამთგან არა არიან რჩნი სიტყურნი კაცისა თანს. ა'დ მოკნებოთ რდენ სხუყოფად ვატყვთ სულს თუნიერ სამშენველისა. რ' უადვილმოდრავესს. და უზედმავაღესს სამშენველისს სულად სახელვსდებთ რ'ლისსა ვჭკონებ გონება უთვასა. ვ'რ იგი ეზრას შინს. შევისწავეთ: ანუ თუ ესრეთ: სულ არს სულიერი მადლი. განმბრწეინველებლი სამშენველისა ჩუენისა რ'ლი იგი სადთომთა შთაბერვითა მოვიდეთ. და დავიცვათ თუ ხატება უნაკლულად გუაქეს მადლიცა სულიერი, ხლად ვცოდვიდეთ თუ გუებულ ვიქმნებით მადლისა-გან. ამას უკუე უნაკლულად გეასსა მილცავს ჩუენ მოციქული ვ'რ ვჭკობნებ. ვ'რ იგი შევიქმნებით დასახამით. გან. რ'ა უბიწონა გუაქენდენ კორცნი და განწმედილი სამშენველი. და დამმარხველ ვიუენეთ სულიერთა მადლთა: სხუად: სიტყურებოთად და გუ-

<sup>1</sup> Иоанъ Петрицкiй, грузинскiй неоплатоникъ XI-XII в. стр. 33-35. მართალია, იოანე პეტრიწი არაა იოანე ჰიმპტიმელი, როგორც ეს ნ. მარტსა ჰგონია, მავრამ ჰიმპტიმელი, როგორც პეტრიწის შკოლიდან გამოსული, ნამდვილი მიმდევარი და შეგირდი პეტრიწისა, ამიტომ ერთის სამწერლო ნორმების დახასიათება შეიძლება მეორესაც მიეკუთვნოს.

μόν και ἐπιθυμίαν εὐτέχνως ἠνιοχοῦμε-  
νος. Ἐὶ δὲ συμβῆ διὰ τὸ τέρπον τῆς  
φύσεως τὸν θυμὸν ἢ τὴν ἐπιθυμίαν  
ἀτάκτως κινήθῃναι, τὸ δὲ καθαρῶς  
καὶ συμφωνοῦντα, τὸ λογιστικὸν,  
φέρει εἰπεῖν, καὶ τὸ ἐπιθυμητικὸν περι-  
γίγνεται τοῦ θυμικοῦ. ἢ καὶ τὸ ἔμπα-  
λιν. Οὕτως οὖν οἱ δὲ καλῶς ἴμοιοῦν-  
τες τὸν κακῶς ἀντιπράττοντα καταδου-  
λοῦνται. (Migne, t. 93, 532CD-533A).

ურთიერთის მსგავს არიან სიტყუანი ესე აღთქუმისა ვიტყვ და ლოცვისასა.

Προσευχὴ ἐστὶν αἰτησις ἀγαθῶν  
παρὰ Θεοῦ. εὐχὴ δὲ ἢ ἐπαγγελία. ἐπαγ-  
γέλλεται τῆς Θεοῦ οὐ μόνον χρήματα,  
ἀλλὰ καὶ νηστείαν, καὶ ἀγνείαν, καὶ ὅσα  
τοιαῦτα. Ἐπεὶ οὖν οἱ ἄφρονες μετὰ τὸ  
ἐπαγγεῖλασθαι μεταμέλονται, οὐ θέλον-  
τες πληρῶσαι τὴν εὐχὴν, παραινεί μετὰ  
πολλοῦ τοῦ τάχους ἐκπληροῦν τὰς ἐπαγ-  
γελίας. (Migne, 540C).

ღის-მთქმელობითად და გულის-წერო-  
მილობითად განიყოფებიან ადამიანი სუ-  
ლისანი. და უკუეთუ საქებულად ერთობდენ  
ესენი გულის-წერამადცა ბუნებითად იძრ-  
ვის ვნებათა ზ<sup>ა</sup> და ეშმაკთა. და გულის-  
თქმამა უადრესთა კეთილთა-თჳს სურ-  
ვიელ არს. რ<sup>ა</sup> ღისს-თჳს დანიელსცა კაცად  
გულის-სათქმეულად ეწოდებოდა. და  
სიტყუერობითი სიმართლით მოქმედებს.  
თითოეულისა თანა. ვ<sup>ა</sup> კელვანებით  
მშაწებელი გულის-თქუმისა და გუ-  
ლის-წერმისა. ხოლო უკუეთუ შეემთ-  
ხვას ქცევადობისა-თჳს ბუნებისა გუ-  
ლის-თქუმისა ანუ გულის-წერმისა უწე-  
სოდ ადამიანად. და არნი იგი წმიდა  
იყვნენ და ერთნება. სიტყუერობითი. ჳ  
ერთი რ<sup>ა</sup> ლიმე მათ ართაგანი. | მაშინ  
არნი იგი კეთილმთქმეულნი. ბორო-  
ტად წინაგანმწყობსა მას დამონებენ:  
(საეკლ. მუხ. ხელ. № 61, გვ. 120b—  
121a-b).

რ<sup>ა</sup> ეგჳი ქჳან აღთქუმასა ხოლო  
მროს ეგჳი ლოცვასა: და ლოცვამ  
არს თხლამ კეთილთამ ღ<sup>ა</sup> თისა-გან. ხო-  
ლო აღთქმამა ქადაგებამ აღსრულებასა  
რამსასამე. აწ უკუე უქადებს ვინმე ღ<sup>ა</sup> თისა  
არს საკმართს ხოლო. ა<sup>ა</sup>დ მარხვასცა და  
კრძალულებასა და ეგვეითართს და ვინამ-  
თგან უგუნურნი შ<sup>ა</sup>დ ქადებისა შეინახე-  
ბენ. ვ<sup>ა</sup> არამნებებულნი აღსრულებად  
აღსათქუმისა. ასწავებს ფ<sup>ა</sup>დითა სწრა-  
ფითა სრულყოფასა აღთქუმათასა:  
(№ 61, გვ. 138b).

იოანე ჭიმჭიმელის ლექსიკის გასათვალისწინებლად და თხზულების კითხვისა და შეგნების გასაადვილებლად აქვე ვურთავთ განმარტებას ზოგიერთა სიტყვებისას, რომელნიც მის თარგმანში გვხვდება.

**აგებული** — ქმნილი, გაჩენილი, творение.

**ანდრიანტი** — ქანდაკება, ἀνδριανταί, ἀντος.

**ანდერზობა** — წილი, ხვედრი, ψήφου.

**ანეული** — გაზაფხულის ნახნავ-ნათესი, яровое.

**არე** — დრო, ჟამი, გაზაფხული, სივრცე.

**ალმობერაღი** — ამოზნექილი, выпуклый.

**ალზუავება** — განდიდება, ამპარტავენება.

**ალრჩევა** — თავისუფალი შერჩევა, πρῶτα-ρθεῖς, изволение.

**ალფუგნება** — ცომის გაფუება, заква-сить тесто.

**ალყვანებითი** — იხილ. ზემოდ.

**ახალსახეობა** — უცხო რამესი შემოღება, нововведение.

**ბალღამი** — სითხე, წვენი სხეულისა, ἄμυδος, влага.

**ბრკუმი** — შებოროძიკებული, ფეხდაცურებული, спотыкающийся.

**გალობა აგწერაღი** — ფსალმუნთ შემთხზველი, псалмопѣвецъ.

**განკანონებელი** — რიგდადებული, განსჯილი, გასამართლებული.

**გამოწვლილვღთ** — დაწვრილებით, πῦ-ακρῖς.

**განკრთომიღეა** — შიში, მორიდება.

**განკუთნვიღი** — მსახურებად დადგენილი.

**განუკვრეხელი** — მიუტაცებელი.

**განუნახველი, განუნახველობა** — განურჩეველი, неразборчивый.

**განფენილობა** — გავრცელება, გადიდება.

**განყოფილება** — განსხვავება, отличие.

**გარეშემცველი** — დამტვენელი, объ-млющий.

**გარეწეწერა** — შემოფარგვლა, ограни-чение.

**გარეშისა ძალისაებრ** — იხ. ზემოდ.

**გარეწარი** — ზარმაცი, დაუღევარი.

**გემოთმოყუარება** — сластолюбие.

**გონება** — აზრი, мысль.

**გონებისამიერი** resp. შიმაართი — იხ. ზემოდ.

**გუამოანი** — впостасный.

**გულისზრახვა** — აზრი, мысль.

**გულარძნილობა** — ცბიერობა, ვერაგობა ეშმაკობა.

**გურიობა** — გატაცება, увлечение.

**დაბებკული** — დაგლეჯილი, დახეული, изношенный.

**დადეტლება** — დაქვეითება, დასუსტება, განხრწნა.

**დაიწუტოს** — დაიკუტოს, დაიხუროს, закрывать главы.

**დაკარგება** — დასახლება, поселиться.

**დაკორდებული** — დაუმუშავებელი, გაველებული, ეკლითა და ბალახით მოცული მიწა.

**დაშნი** — ს. ს. ორბელიანით — **განკრძალული**; აქედან: **ადაშნებს** (100,24, სადაც, შეცდომით, ადაბნებს გაგვეპარა) და **დადაშნებს** (146,10), ესე იგი კრძალვით, რიღით და პატივისცემით ეპყრობა.

**ეგერა** — უკვე, уже.

**ერთება** — თანხმა, согласный.

**ზედაობა** — (სიტყვისაგან „ზედა“).

**თანად** — συμπαυτα.

**თანაღმობა** — შებრალება, сожалѣние.

**თანაშეცუება** — შედარება, συχρησι-μος.



- თეატრონი**—სახილველო, თვალისასე-  
რო, θέατρον.
- თვითმფლობელი**—თვთაველმწიფე, თავი-  
სუფალი, свободный.
- თხრობისა მიერი** resp. **თხრობისაებრი**  
—იხ. ზემოდ.
- იგივეობა**—უცვლელიობა, тожество.
- იძულება**—ძალდატანება, принужде-  
ние.
- იქვ**—აზრი, შეხედულება, ცნება, мнѣ-  
ніе, понятие.
- კინჯაღა**—თითქმის, კინჯაღ, пути,   
почти, немного.
- კულადგება**—კულადყოფნა, აღდგენა,  
დაბრუნება, возстановленіе.
- კუთნვა**—მსახურება, служеніе.
- მგიობელი**—მსხაგებელი, носящій,  
порочить.
- მდვზე**—ვაკე, სწორი, ровный, плотный
- მემგორვალე**—იხილ. „შთამართვითა  
მემგორვალე“.
- მეუცნეობა**—საოცრება, საკვირველება
- მეჩქურობა**—ოცნებობა, мечтаніе, фан-  
тазирование
- მეწლიენი**—ღვინის მომწოდებელი.
- მეჭამრეობა**—ანგარიში, თვლა, счис-  
леніе, арифметика.
- მითულვა**—მიღება, შეწყნარება.
- მიმოეფეშუებოდინ**(მიმოეფესუებოდინ),  
—ფესვს, ძირს გაიდგამდეს, გამაგრ-  
დებოდეს, მომრავლდებოდეს.
- მიმოკუეთება**—აქეთიქით მივარდნა, пе-  
реפורация.
- მიმობტუნვავა**—(მსტუროზა), — დარა-  
ჯობა, სიფრთხილე, ყურისგდება, над-  
зоръ, караулить, сторожить.
- მიმოტაცება**—ზრუნვა, περιεπαυον.
- მკვდროვანი**—მსოფლიო, вселенная.
- მოარული**—ვინც დადის, ходящій.
- მობრყვლდებიან**—მობრყვლება, კბილის  
მოკვეთა, оскомина.
- მომედგრებული**—გაზარმაცებული, დაუ-  
ღვეარი, лѣживый.
- მომმუხვეობა**—(„მუხისაგან“), საბას  
ლექსიკონით ნიშნავს ყოველივე ქერქ-  
მოშხამულ ხეს (ისაია, 44,14); „მომმუ-  
ხველობა სიმწარისა“,—ხის სიმწარე,  
შოშხამულობა.
- მოისათრომელა**—მოინადირა; ბადეში  
გაახვია.
- მომზირალი**—დამზვერავი, ჯაშუში.
- მომატყუებელი**—მომნიჭებელი.
- მოპოვნებითი**—იხ. ზემოდ.
- მოსწრაფება**—ბეჯითობა, аккуратность,  
прилежаніе.
- მსახრვალი**—შემლოცველი, ან როგორც  
ტექსტშია ახსნილი: „რომელ არს მო-  
ძღუარი მეცადინი გესლსა მას სიბო-  
რო ღისა მისისასა კულად გამოწმე-  
ლისა“.
- მრგულივმომვლელი**—რაც ტრიალობს,  
вращающійся.
- ნავლელი**—желчь.
- ნათესავთ-მთავარი**—წინაპარი, родола-  
чальникъ.
- ნამეტაობა**—ზედმეტობა, გადაჭარბება,  
სარგებელი, переизсеа.
- ნიკრისი**—ავათმყოფობა, подагра.
- ნუკვევა**—ნატვრა, სურვილი, სიამოვნ-  
ება.
- ნუ უკუე**—შეიძლება, можетъ быть.
- ორნატი**—სახნისის კვალი, борода.
- ორკმაობა**—უთანხმოება, разногласіе.
- რეცა**—თითქოს, ვითომც, какъ будто,  
какъ бы, быть можетъ.
- საგიობელი**—დასაგმობი.
- საგრძნობელი სულისა**—გრძნობათა  
ორგანო, органы чувствъ души.
- სადმე**, resp. **სადამე**—მაშასადამე, ნუ  
თუ? слѣдовательно, то, неужели?
- საზღვარი**—დებულება, განჩინება, оп-  
редѣленіе положенія

სალბუნნი—მალამო, пластырь.

სამმდგომობა—სამი რიგი სიმაგრისა, ჯარისა, მცველისა, тристаты.

სახე—მაგალითი, примѣръ, образъ.

სახის-მეტყუელებითი resp. შემოღებითი, იხ. ზემოდ.

საცნაური—იხ. ზემოდ.

სიავი—ქვაბი, котель.

სილიზღე—ხორციელი სიყვარული და ვნება, страсть плотской любви.

სილირწე—ავხორცობა, сладострастие.

სიმქისე—მქისი, უხეში, ხორკლიანი, грубый, шереховатый.

სიმყვრტე—სიმჟავე, кислота.

სიტყუა კმონი და მოგონებითი—თეო-

ფილაკტე ბულარელის „ლუკას გან-

მარტების“ თარგმანში, რომელიც კიმ-

ქიმელს ეკუთვნის, ნახმარია: „კმონი

სიტყუა“ (საეკ. მუზ. № 113, ფ. 205b)

და სიტყუა „შინაგანმდებარე და კმო-

ნი (იქვე, 204b). „მოგონებითი“ ანუ

„შინაგანმდებარე სიტყუა“ = ἐνδοχρῆ-

σις λόγος, ხოლო „კმონი“ ან „კმო-

ნი სიტყუა“ = παραφρασις λόγος. ამ

ტერმინებს იოანე დამასკელიც ხმა-

რობს.

სიტყვსაებრი resp. სიტყვსამიერი—იხ. ზემოდ.

სიცბილი—ცთომილება, მოტყვილება. соблазнъ, заблуждение.

სოფლიო—ქვეყანა, ქვეყნიერი, მკვიდროანი, всеселеная.

სწავლანი—წიგნები.

ტრფიალი—სიყვარული; სურვილი, ვნება

უაზნობა—თავისუფლების უქონლობა, неимѣние свободы.

უგუარო—უმნიშვნელო, უხებრო.

უსაშუელოდ—დამოუკიდებლივ, непосредственно.

ქცევა—მოქმედება, მოძრაობა, ყოფა-ქცევა, поведение, жизнь.

ლ'თივსულიერნი resp. ლ'თივმოხერნი—სულისწმიდით შთაგონებული, богодухновенный.

ლირლულონი—ღვთისმეტყველებელი, მრუდი, უსწორმასწორო.

შარვიანობა—(„შარავი“), დამპალი მატერია, ბალამი, гной.

შარვანდედი—მზისხივი, лучъ, сiяние.

შემდგომისაებრ—მასასადამე, слѣдовательно, вслѣдствие.

შემოიყვანებს—მოიყვანს მაგალითს, приводитъ примѣръ.

შემტკიცებულება—შემადგენლობა, составъ.

შემწერელი—წრის შემომვლელი, описывающийъ кругъ.

შეუთქს—აქვს, თანყვება.

შესატყვსი—შესაბამი, ბადალი, შესაფერი, соответствующий.

შეწმასნა—შეთხზვა, сочинительство.

შთამართვითა მემგორვალე—რაც ძირს, დაღმართისაკენ მიგორავს, მიისწრათის, катящийся внизъ.

შუანი—წისქვილის ქვები, жернова.

ჩურჩხა—ჩურჩხული, шопотъ.

ცუდადმზუაბრობა—ამაყობა, ამპარტავნობა, тщеславие.

ცუნდრუკობა—პირს უკან-ტქმა, მითქმა-მოთქმა, сплетничество.

ძლიო—საშვალებით, თვის, черезъ, изъ за.

ძლიოთი—შესახებ, („პირველად თქლისსა ძლიოსა ამას იგავსა დადებს“, საეკ. მუზ. № 102, 27a), —о, обнъ, отно-

сительно.

ძმაკულებითი—ძვირის განზრახვა, козни, коварство.

წახნაგებულნი—გამოქანდაკებული, изваяние.

წინამღრჩეველობა—თავისუფლად აღრჩევა („რ' თჳთუელმწიფე ვართ და

წინააღრჩევასა ჩუენსა“ საეკ. მუხ. № 102, 29b), произволение.	ხედვა—თეორია, განსკვრეტა, სხვა აზრით თქმა
წინაუქმო—პირიქით, наоборотъ.	ხედვისამიერი—იხ. ზემოდ.
წერილისაებრი—იხ. ზემოდ.	კელთაშინაჲ—იხ. ზემოდ.
წერტილი—пунктъ, точка.	კელოანთმოქმედი—художникъ, мастеръ.
წელან—უკვე, ამასწინედ, уже, только что.	კლომა—ლეღვა, მოუსვენრობა, волнение.
წინამდებარე—აწინდელი, настоящій, подлежащій.	კმანელობა—გალობა.
წუვულობა („წუვა“)—сжигаться, сгорѣть.	კუედნა—დაჩაგვრება, დაძაბუნება, დამორჩილება, покорить, насиловать.
წუთლა—უკვე, ჯერკიდევ, уже, пока еще.	

#### IV. ხელნაწერი № 61.

ერთადერთი ნუსხა შიტროფანეს თხზულებისა, მისი აღწერა და რამოდენიმე დამახასიათებელი თვისება. ოლიმპიოდორეს და შიტროფანეს თხზულებათა კომპოზიცია და ჟრთიერთშორის დამოკიდებულობა ამ ხელნაწერით.

„განმარტებაჲ ეკლესიასტისაჲ“, შიტროფანე სმირნელის მიერ აღწერილი, მოთავსებულია საეკლესიო მუზეუმის unicum ხელნაწერში № 61, რომელიც, პალეოგრაფიული ნიშნებით, გელათის კალიგრაფიულ შკოლის ხელნაწერთა ციკლს უნდა ეკუთვნოდეს. გადაწერილია ის სქელსა და ულახათო ქალაღზე მეცამეტე საუკუნის ხელით, რომელიც პირველ ნაწილში შედარებით უფრო სხვილია, ვიდრე მეორეში. გარდა რამდენიმე, შემდეგ ჩამატებულ, ფურცლებისა, ხელნაწერი ორ სვეტადაა გადაწერილი, თითოში 33—40 სტრიქონი; ზომა მისი არის 15×11 სანტ., ხოლო ტექსტისა—11×8: თავდაპირველად ხელნაწერი მეტად დაზიანებული ყოფილა: უყდო, დარღვეული და არშიაშემოქმედი; ფურცლებზე ატყვია, რომ ის სველს ადგილზე ან წვიმაში გდებულა, ამიტომ ალაგალაგ ანბანი გადასულა კიდევ. ასეთ მდგომარეობაში ის ხელში ჩაეარდნია მეჩვიდმეტე საუკუნის გასულს მეფე არჩილ მეორეს, რომელსაც ის განუახლებია. ხელნაწერის უკანასკნელ თეთრ, დაუწერელ, ფურცელზე, რომელიც განმახლებელს დაურთავს მისთვის შეკინძვისას და ებლა უკანა ყდაზეა დაწებებული, მრგვალი, ლამაზი მხედრული ხელით წერია: მეფემ არჩილ განა[ა]ხლა წიგნი ესე; საუკუნომცა უოს ღმერთმან. ეს



განახლება შემდეგში მდგომარეობს: 1) იმ ფურცლებისათვის, რომელნიც შემოხეულ-შემოკმული ყოფილან, თეთრი ქაღალდის არშიები შემოუვლიათ; 2) მერე ხელნაწერი აუკინძავთ, თუმცა აკინძვის დროს ალაგ-ალაგ ფურცლები აურევიათ; მაგალითად, ოცდამეცხრე ფურცლის (ძველი, მცხეთური 3 გინაკით) ვაგრძელებას შეაღგენს 41—47 ფურცლები, რომოცდამეშვიდე ფურცლისას—30—40 ფურცლები; მეორმოცე ფურცლის ვაგრძელებას ვჰპოულობთ ორმოცდამერვე ფურცელზე. 3) გადასული და გადალექული ადგილები გაუცხოველებია ვიღაც იოსებ წინამძღვარს,<sup>1</sup> როგორც ამას გვამცნებს სამოცდამეორე გვერდის ქვემო არშიაზე ხუცურად მიწერილი სიტყვები: ეს გუზრდი სრულიად კაცთა მიერ მიუწდომელი [და] დაფარული განცხოველდა ნებითა ღთისაჲთა ზემ ცაგვიდის წინამძღვრის იოსების მიერ. ეს იოსები მოხსენებულთა კიდევ შემდეგს მხედრულ ჟშნო მინაწერებში: „ქ. ლუშერთო, შეიწუყალე ცოდვილი ბერი იოსებუ, ვნუც წააკითხოოს, შენულობა უბრძანოს, ღმერთუჰან შეგინულოს (გვ. 26); „ქ. ლუშერთო, შეიწუყალე ცოდვილი ბერი, ვნუცა წააკითხოოს, შენულობა“ (გვ. 138). 4) ცამეტი ფურცელი (95—99, 101—102, 104, 111, 129—130, 133—134), რომელიც დაკარგული ყოფილა, გადმოუწერიათ სხვა ხელნაწერიდან მეჩვიდმეტე საუკუნის ულაზათო ხუცური ხელით; ამ ხელს შედარება ზემომოყვანილ წარწერასთან გვარწმუნებს, რომ გადმომწერალი უნდა იყოს განმაცხოველებელი იოსებ წინამძღვარი. 5) ხელნაწერის ქვედა არშიაზე ბერძნული ანბანით რვეულთა რიცხვი აღუნუსხავთ, სულ 65 (65) რვეულია; თითოში ორორი ფურცელი; მაგრამ არაყველაში: 44 რვეული შეიცავს ექვს ფურცელს, 46 და 47—ოთხ-ოთხს, 51 რვას, 54 ოთხს და 56 რვას. 6) ამნაირად შეკაზმული ხელნაწერი ჩაუსვამთ მტკიცე ფიცრულ ყდაში, რომელსაც ტყავი აქვს გადაკრული. ეს ხელნაწერი არჩილ მეფეს რუსეთში თან წაუღია, სადაც ბიბლიური ტექსტი ეკლესიასტისა რუსულისათვის შეუდარებია; ეს, სხვათა შორის, იქიდანაცა ჩანს, რომ ეკლესიასტის ტექსტი, რომელიც ხელნაწერში თავებად დაყოფილი არ ყოფილა, აქ უკვე დაყოფილია თავებად, რუსულ ბიბლიასთან შეფარდებით, და მათი სათვალავი არშიაზე

<sup>1</sup> ყველა ადგილები მას ვერ გაუცხოველებია, ასე რომ ზოგიერთი სიტყვები ზენ ადვადგინეთ დიდის მეცადინეობით; ასეთი სიტყვები ჩასმულია | -ში, ზოგიერთი ზენც ვეღარ ამოვიკითხეთ და ასეთ ადგილას დავსვით მრავალწერტილი (...)

აღნიშნულია უშნო მხედრული ანბანით. ალაგალაგ ტექსტს არშიაზე ასეთი შენიშვნები აქვს დართული: III, 12: აქედან მესამეს თავმდი ადარ შეემოწმა რუსულსა (გვ. 77); VIII, 14: ესე გაუგებრად სწერია მერვის თავს რუსულშიდ და ამასთან ნიშანი ჭზის იქ იბეება (გვ. 218); VIII, 15: ეს თავი რუსულშიდ ერთმანეთზე მობმულია (გვ. 218). რუსეთიდან ხელნაწერი საქართველოში დაბრუნებულა და მცხეთის წიგნთსაცავში მოხვედრილა, სადაც წარსულ საუკუნეში, კატალოგში მეცარამეტე ნომრის ქვეშ შეტანიას, ის არაბული ციფრებით ფურცლებად აღუნუსხავთ, სულ 152 ფურცლად, — ალაგალაგ ქართო არშიაზე შემდეგი შენიშვნით: ეკუთვნის დიდს მცხეთის სობორას **ԻԿԻԿ**-სა წელსა (გვ. 1, 23, 45, 66, 80, 110, 132, 154, 176, 178, 220, 242, 266, 288, 301). ხელნაწერი, როდესაც ჩვენ მის შესწავლას შეუდგით, გვერდებად გადაწომრეთ, ასე რომ გამოცემაში ნაჩვენებია გვერდები და სვეტები, მაგალითად 45a, 45b ნიშნავს ორმოცდა მეხუთე გვერდის პირველსა და მეორე სვეტს.

საზაური და შინაარსი ხელნაწერისა ასეთია: ღირსის მამის მიტროფანე ზმჯრნელ მიტროპოლიტისა და უღჯმპიოდორე დიაკონისა მიერ აღწერილი თარგმანება ეკლესიასტისა. ხელნაწერი თავიდან ბოლომდე შეიცავს, როგორც ვხედავთ, ორი ავტორის თხზულებას, სახელდობრ „ეკლესიასტის თარგმანებას“ უღჯმპიოდორე დიაკონისა და მიტროფანე ზმჯრნელ მიტროპოლიტისას.

ამ ორ თარგმანებათა კომპოზიცია და ურთიერთშორის დამოკიდებულება აღნიშნულ ხელნაწერში ასეთია: ერთიკა და მეორეც გაყოფილია შვიდ თავად, რომელთაგან პირველი შეიცავს ეკლესიასტის 11 II 2 განმარტებას, მეორე—II 3—II 26, მესამე—III 1—IV 8, მეოთხე—IV 9—VII 4, მეხუთე—VII 5—IX 1, მეექვსე—IX 2—X 16, მეშვიდე—X 17—XII 14. თვითეულ თავს წინ მიუძღვას მოკლე წინასიტყვაობა, რომელშიაც გათვალისწინებულია მისი შინაარსი; ამ წინასიტყვაობას ქართულად ეწოდება მიზეზი (მეშვიდე თავს მიზეზის მაგიერ ნიშანი აწერია), რაც უძრის ბერძნულ *παισιωδαια* და ლათინურ *causa*-ს. პირველ თავს დართული აქვს როგორც მიტროფანეს, ისე ოლიმპიოდორეს მიზეზი, მესამე და მეოთხე თავთა მიზეზს აწერია ოლიმპიოდორეს სახელი, მაგრამ ეს უბრალო სახელთაღრევაა, ან ბერძნულს, ან ქართულ ნიადაგზე აღმოცენებული,<sup>1</sup> ვინაი-

<sup>1</sup> ასეთი აღრევა სხვაგანაც გვხვდება, მაგალითად III, 7 თარგმანებას აწერია მიტროფანეს სახელი, ნამდვილად კი, როგორც ბერძნულიდან ჩანს, ის ოლიმპიოდორეს ეკუთვნის.

დან ოლიმპიოდორეს თარგმანების ბერძნულს გამოცემაში აღნიშნულ თავებს. *πρωθεορεια* არ აქვთ; მეორე, მეხუთე, მეექვსე და მეშვიდე თავების წინასიტყვაობას ან მიზეზს არ აწერია არც მიტროფანეს და არც ოლიმპიოდორეს სახელი, მაგრამ ისინი უეჭველად მიტროფანეს ეკუთვნიან, ვინაიდან ოლიმპიოდორეს ბერძნულ ტექსტში არც ამ თავებს აქვთ *πρωθεορεια*. მიზეზის შემდგომ იწყება ბიბლიურ ტექსტიდან ამონაწერი: მოყვანილია ერთი ან რამდენიმე მუხლი ეკლესიასტისა, რომელსაც წითელი მელნით აწერია — ეკლესიასტი; ტექსტს მისდევს ჯერ მიტროფანეს თარგმანება, მერე ოლიმპიოდორესი, პირველს წითელი მელნით აწერია მიტროფანე, მეორეს — ულჯმზიდდარე.<sup>2</sup> ამნაირად, აღნიშნულ ხელნაწერში შენახულა ორივე ეგზეგეტთა თხზულება, თითქმის სისრულით, დაკარგულა მხოლოდ რამდენიმე ფურცელი, რომელიც შეიცავდა: I2—3, VII 15 (მუხლის მეორე ნახევარს) და XII 13—14 თარგმანებას. შეიძლება ითქვას, რომ ამ ხელნაწერში ჩვენ გვაქვს ეკლესიასტის კატენები. ჯერ მართა ოლიმპიოდორეს თარგმანებაც რომ ავიღოთ, ისიც თავისთავად ერთგვარ კატენებს წარმოადგენს, ვინაიდან, გარდა საკუთარისა, იმას ხშირად მოჰყავს სხვების კომენტარიებიც, რომელთაც აწერია: სხუაჲ (*ἄλλωθεν*), სხუსაჲ, გინა თუ ესრეთ, მხედველობითი, მამთხრობელობითი, ხედვსაებრი, განებისა მიმართი; ამგვარად წარწერილი კომენტარიები ოლიმპიოდორეს თხზულებაში ჩვენ ასამდე გვაქვს, ამას თუ მიტროფანეს კომენტარიებსაც მიუმატებთ, მართლაც რომ „კატენების“ ნიმუშს მივიღებთ, მხოლოდ იმ განსხვავებით, რომ აქ მოყვანილია დასახელებულ მწერალთა არა ცალკე აზრები და ციტატები, არამედ მთლიანი თხზულება. შესაძლოა ვიფიქროთ, რომ ასეთი კომპოზიცია აღნიშნული ხელნაწერისა წარმოიშვა ბერძნულ ნიადაგზე, ქართველ მწერალს თვითონ არ შეუერთებია ეს ორი თხზულება, მან ბერძნულ ენაზე იპოვნა ისინი შეერთებული და გადმოიღო ქართულად. ეს ხელნაწერი არაა თავდაპირველი ნუსხა თარგმანისა, ის სხვა ხელნაწერიდანაა გადმოღებული; ეს შემდეგიდანა ჩანს: 197 გვერდზე მოყვანილია დასაწყისი ოლიმპიოდორეს განმარტებისა მეშვიდე თავის მეთუთხმეტე მუხლზე, გაგრძელება განმარტებისა არ არის და ამიტომ იქვე ორი შენიშვნაა: ესე არა ეწერა დედასა და მით ესე უსრულად დაშთომილ არს, ესე არა ეწერა დედასა, სხუსაჲ შინა მოგნასაჲ და დაჲ-

<sup>2</sup> მეორე თავის 4—21 მუხლებს მართა ოლიმპიოდორეს თარგმანება აქვთ, მიტროფანესი არა, აგრეთვე VII, 28—VIII, 9, ხოლო მესამე თავის 19—20 მუხლებს — მართა მიტროფანესი.



წერს მაშასადამე, ცხადია, მეცამეტე საუკუნეში, როდესაც № 61 გადაუწერიათ, სხუა ნუსხაც ყოფილა ამ შრომისა, ყოფილა ის მეჩვიდმეტე საუკუნეშიაც, როდესაც, ხელნაწერის ნაკლის შესავსებლად, ცამეტი ფურცელი საიდანაც გადმოუწერიათ. დღესდღეობით კი არსებობს მხოლოდ ერთად ერთი ცალი მისი, რომელიც შენახულა საეკლესიო მუზეუმის ხელნაწერში № 61.

ამ ხელნაწერის თავისებურებათაგან, რომელიც ჩვენს გამოცემაში შესწორებულია, საჭიროდ ვაველით აღვნიშნოთ შემდეგნი:

- 1) უე მუდამ, თითქმის გამოუკლებლივ, იწერება როგორც უც.
- 2) მაწარმოებელი ნაწილაკი მო ხშირად მუ-დ ქცეულა, მაგალითად გამოუმანინებელი.
- 3) გულისხმა და მისგან წარმოებული სიტყვები იწერება გულისკმა-დ.
- 4) სიტყვა სჯუდი და მისგან წარმოებულნი უმეტეს შემთხვევაში იწერება როგორც შჯუდი.
- 5) თჯთ-ს მაგიერ იწერება—თითო, თუმცა იშვიათად პირველი ფორმაც გვხვდება.
- 6) ყოველგან დაწერილია „ურთიერთას“ და არა „ურთიერთს“.
- 7) გვხვდება ფორმა რადენი, მაგრამ უფრო ხშირად—რადენი. რაც ჩვენს გამოცემაშიც დაცულია.

## V. დამატება.

ეკლესიასტე სოლომონისა. ეკლესიასტის ოთხი რედაქცია ქართულ ენაზე: ოშქისა, მცხეთისა, მოსკოვისა და პეტრიწონისა. მიმოხილვა ხელნაწერებისა. ზოგადი დახასიათება რედაქციებისა, რამოდენიმე ტექსტუალური შენიშვნა.

ქართული ბიბლიური ტექსტის შესწავლა პრიმიტიულ მდგომარეობაშია, შეიძლება ითქვას—ის ჯერ არც კი დაწყებულია ხეარიანად, ამიტომ უდროულად უნდა ჩაითვალოს ყოველგვარი ცდა ქართულ თარგმანის დედნებისა და თანდათან განვითარების გარკვევისა; ასეთს ცდას წინ უნდა უძლოდეს კრიტიკული შესწავლა ყველა არსებული რედაქციებისა და მათი მეცნიერულად გამოცემა. აღნიშნული საჭიროების ნაწილობრივ დასაკმაყოფილებლად, მიტროფანეს თარგმანების დამატებად, ჩვენ ვპბეჭდავთ თვით ეკლესიასტის ოთხ რედაქციას; სხვა რედაქცია ეკლესიასტისა ქართულ ენაზე არ არსებობს, ყოველ შემთხვევაში ჯერ

ცნობილი არაა, და არამც თუ რედაქცია; ქვემოჩამოთვლილთ გაზდა, ხელნაწერებიც კი არ მოიპოვება ამ წიგნისა

I. პირველი რედაქცია არის ეგრეთწოდებულა ოშქის რედაქცია, რომელიც მოთავსებულია ოშქში 978 წელს— გადაწერილს და დღეს ათონზე, ივერიის მონასტერში, დაცულს ხელნაწერ ბიბლიაში. გამოცემის დროს, სამწუხაროდ, ჩვენგან დამოუკიდებელ მიზეზების გამო, ჩვენ ვერ ვისარგებლეთ ვერც ათონის ნუსხით, ვერც მისი ფოტოგრაფიით, რომელიც მეცნიერებათა აკადემიის სააზიო მუზეუმში ინახება პეტროგრადს. ჩვენ ხელთა გვქონდა ორი პირი ამ ნუსხისა, რომელნიც გადმოუღიათ 1851 წელს, როდესაც ათონის ხელნაწერი საქართველოში მოიტანა პლ. იოსელიანმა. ერთი მათგანი (საეკლ. მუზ. № 471) დამზადებული ყოფილა სიონის ტაძრისათვის, ხოლო მეორე (წერ.-კითხ. საზ. მუზ. № 422) —სამეგრელოს მთავრის დავით დადიანისათვის; ერთიც და მეორეც გადმოუღიათ პ. ტაბლიაშვილს, მღვდელმონაზონს გრიგოლს და დიანქს ნიკოლოზ კაქარავას. მათ შორის მხოლოდ ორ შემთხვევაშია განსხვავება: № 422 მეშვიდე თავის ოცდამეექვსე მუხლში მაგიერად რიცხვს სწერს რისხვისა, ხოლო მეათე თავის მეთოთხმეტე მუხლში მღვდელმწიფე-ს მაგიერ მიმღვდლებს-ს. ეს ნუსხები საიმედოდ ვერ ჩაითვლებიან, მათ საქმი ნაკლი ახასიათებს: ა) გადამწერთ ძველი მართლწერის ნაცვლად შემოუტანიათ მეცხრამეტე საუკუნის ვულგარული ორთოგრაფია, ამიტომ წინამდებარე გამოცემაში ჩვენ შევეცადეთ აღვედგინა არქაული ორთოგრაფია და ძველი წარმოვედგინა იმ სახით, რომელიც მას აქვს ან უნდა ჰქონოდა 978 წლის ხელნაწერში; ბ) ზოგიერთ შემთხვევაში მათ დედანი ვერ წაუკითხავთ სისწორით, ამიტომ I,16 სწერია ადვსე რამე უნდა იყოს კი—აჰა ესერა მე, II,22 ეტჷნ—ეეჷნ, V,2 ჩუეულება—ჩუენება, V,9 სიმართლითა—სიმრავლითა, VI,3 თაფლცა—დაფლვააცა, VII,22 სახელი—სახელი, VII,4 ეკეთუ—ეკეთეს, VII,11 რამე ვეო—რამე იეო, VIII,10 იქმნეს—იქნეს, VIII,12 ცოდვა—ცოდა, რომელი ჰქოს—რომელ იყოს, VIII,14 არა—არს, ქმულ არიან—ქმულ არს, IX,7 სიუარულით—სიხარულით, IX,17 სასმენელით—სასუნელით, XI,6 რვალი—ძვალი, XI,9 ამას—ამა არს, XII,3 უკულ მოიყვანენ—უქმ იყვნენ, XII,4 სიმისასა—სირისასა, XII,5 განსცვნეს—განსხვნეს. ეს ადგილები ჩვენ, რასაკვირველია, შევასწორეთ, თუმცა დარწმუნებული არა ვართ, რომ სხვა ყველაფერი სისწორითაა გადმოწერილი და შესწორებას არ საჭიროებს; გ) მათ გადაწერისას გამორჩენიათ

არამც თუ ცალკე სიტყვები, არამედ მთელი წინადადება და მუხლები, რომელნიც ჩვენს გამოცემაში [ ]-ში მოვათავსეთ. შეიძლება, ზოგიერთ აქ ჩამოთვლილ დეფექტებს თვით 978 წლის ხელნაწერში ჰქონდეს ადგილი, ყოველ შემთხვევაში უნდა გვახსოვდეს, რომ აღნიშნული ნუსხები მის მაგიერობას ყოველთვის და ყველგან აერ გასწევენ.

II. მეორე რედაქცია ზოთავსებულია საეკლესიო მუზეუმის ხელნაწერში № 51, რომელიც წინად მცხეთას ტაძარს ეკუთვნოდა, ამიტომ მას მცხეთის რედაქციას ვეძახით. ამ ხელნაწერში ჩვენ გვაქვს ეკლესიასტის ორი ტექსტი, სამწუხაროდ ორივე ნაკლულევანი: წიგნი შეწყვეტილია ორივეში მეხუთე თავის მეორე მუხლზე, რის შემდეგ ცალიერი ადკილია დატოვებული. ორივე ტექსტი ერთი და იმავე რედაქციისაა შემდეგი განსხვავებით: IV 14 ერთში სწერია: რამეთუ მეფობას, მეორეში—დღეს მეფობას; IV 15 ერთში—უფელნივე, მეორეში ბანაკივე; IV 17 ერთში მიახლებულ, მეორეში მიასლებ. ტექსტს ჩვენ ვჰბეჭდავთ უცვლელად, მხოლოდ II 11 უადგილო და უაზრო ქეყანას შევასწორეთ ნაქმარსად, აგრეთვე უს ყველგან უე-დ.

III. მესამე რედაქციას წარმოადგენს მოსკოვში 1742-3 წელს გამოცემული ბიბლიის ტექსტი, საიდანაც 1884 წელს გადმოიბეჭდა ტფილისის გამოცემა.<sup>1</sup> ტფილისის გამოცემა ნამდვილი პირია მოსკოვის გამოცემისა, შემდეგი განსხვავებით: II,21 მოსკოვისაში ვჰკითხულობთ: რამელთა შრამს სიბრძნეს შინა და მეტნიერებას შინა და სიმჯნეს შინა, ტფილისისაში—და შრამს მისი სიბრძნით და მეტნიერებით და სიმხნით. III 16 მოსკ. — მუნ უმსახურებელნი, ტფილ. — მუნ იუა უდმრითა; III 17 მოსკ. — უმსახურთაცა, ტფილ. — უდმრითათა; VI 6 მოსკ. — უფლისაებრ, ტფილ. — მრავადგზის; VII 15 მოსკ. — ამათ თანა შეთქმითა ესე ქმნა დმართმან, ტფილ. — ამათ თანა ქმნა დმერთმან; VIII 9 მოსკ. — კაცსა შინა რამელ, ტფილ. — კაცსა ზედა; VIII 11 მოსკ მათ და შინა რამელი ტფილისისაში არაა; XII 1 მოსკ. შოგგესენედ, ტფილ. — მოხსენე. მოსკოვის გამოცემას ჩვენ ვჰბეჭდავთ უცვლელად, ვიცავთ მის ბარბაროსულ პუნქტუაციას და უკიდუ-

<sup>1</sup> 1890 წელს ქ. ოზურგეთში თ. დ. გრიგოლ. გურიელს გამოუცია „წიგნი ეკლესიასტე მეფე სოლომონ ბრძენისა“, რომელიც გადმოიბეჭდილია სიტყვა-სიტყვით ტფილისის გამოცემიდან იმ განსხვავებით, რამდენი „ძველი ასოები“, გარდა 3-სა, განდევნილია და უს ყველგან წარმოდგენილია ვე-დ. ამ გამოცემას ყურადღება მივაქცევია პროფ. ა. კ. შანიძემ.



რესად გავულგარებულ ორთოგრაფიას, რომელიც ტფილისის გამოცემაში კიდევ უფროა შერყენილი.

IV. მეოთხე რედაქციას წარმოადგენს ტექსტი, რომელიც მოუცია მიტროფანე სპირნელის განმარტების მთარგმნელს ამ უკანასკნელთან ერთად; ვინაიდან მთარგმნელი, ვინც არ უნდა იყოს ის, პეტრიწონის სალიტერატურო შკოლის მიმდევარია, ამ რედაქციას ჩვენ პეტრიწონის რედაქციას ვუწოდებთ; დამატებაში ჩვენ ვპბეკდავთ არა მარტო მიტროფანეს მიერ განმარტებულს მუხლებს, როგორც თვით ტექსტში, არამედ მთლიან წიგნს, იმ მცირე და უმნიშვნელო შესწორებებით, რომელნიც საჭირო აღმოჩნდა და რომელნიც [ ]-შია ჩასმული. არ შეგვისწორებია მხოლოდ I 10-ში ვითარება ვინმეცა-დ (ამ შემთხვევაში არეულია, ჯერ კიდევ ბერძნულ ნიდაგზე, ერთმანეთში წა და წა), ვინაიდან განმარტება დამყარებულია პირველ წაკითხვაზე.

ეკლესიასტის ტექსტი თვით ორიგინალურ<sup>1)</sup> ებრაულ ენახედაც ძნელი საკითხავია, უფრო ბუნდოვანია და ძნელი გასაგებად ის ბერძნულ თარგმანში, რომელიც, ბიბლიისტთა თანხმობითი მოწმობით, სიტყვასიტყვითაა გადმოღებული ებრაულიდან, ებრაელი ფორმებისა და კონსტრუქციის დაცვით, რაც ბერძნულ ენის ბუნებას არ ეგუება. უფრო უნუგეშო მდგომარეობაში უნდა იყოს ამ მხრივ ის თარგმანი, რომელიც ბერძნული დედნიდან წარმომდგარა ანა და მის ზეგავ ენით განვითარებულია. გამონაკლისს ამ მხრივ არ შეადგენს არც ერთი ზემოდასახელებული ქართული რედაქცია. პირველი სამი რედაქცია ქართული ბიბლიური ტექსტისა ზოგადად დახასიათებულია აკ. ნ. მარჩის მიერ მის მრავალრიცხოვან შენიშვნა—გამოკვლევებში<sup>1)</sup> ისინი მატარებელნი არიან ერთის მხრით, *via armeniaca*, აღმოსავლურ-ქრისტიანულ ტრადიციებისა, რომელნიც უფრო ოშქის რედაქციაში შენახულან, თუმცა ალაგალაგ, *mutatis mutandis*, მოსკოვის რედაქცია უფრო არქაულ ვარიანტებს გვაძლევს, ვიდრე ოშქისა და მცხეთისა; მეორე მხრივ ამ რედაქციებს განუცლიათ, სხვადასხვა საზომით, ბერძნულ სექტანტის გავლენაც. მაგრამ ამ მხრივაც არ წარმოადგენენ ისინი მთლიან რასმეს: სამივეში ჩვენ საქმე გვაქვს კომპრომისულ ბიბლიურ ტექსტთან, რომელსაც, როგორც აღ-

<sup>1)</sup> განსაკუთრებით იხ. „Замѣтки по текстамъ св. Писанія въ древнихъ переводахъ армянъ и грузинъ, Христіанъ Востокъ, т. IV, вып. 3, стр. 229—245.

მოსავლურს ისე სეპტანტურს ნაწილში, სხვა და სხვა ეპოქისა და დია-  
ლექტური წრის ელემენტები ახასიათებს. კერძოდ ეკლესიასტის წიგნში  
ოშქის რედაქცია უფრო მცხეთისას უახლოვდება და ენათესავება, ვიდრე  
მოსკოვისას. რაც შეეხება მეოთხე, პეტრიწონის, რედაქციას, ის დამოუ-  
კიდებლივ ნათარგმნია ბერძნულიდან და ნათარგმნია სიტყვა სიტყვით,  
როგორც ეს სხევივით პეტრიწონული სალიტერატურო შკოლის მიმდევ-  
ვართ. ამ რედაქციაში უნახული ბერძნული ტექსტი, რომელიც საფუ-  
ძვლად დასდებია მიტროფანეს თარგმანებას, და ის ტექსტი, რომლის გა-  
ვლენა ოშქის რედაქციას განუცდია, ზოგიერთ შემთხვევაში ერთისა და  
იმავე ბიბლიურა ტრადიციის მატარებელნი ყოფილან; მაგალითად, პირ-  
ველ თავის მეჩვიდმეტე მუხლში პეტრიწონისა და ოშქის რედაქციებმა  
არ იციან სიტყვები: *και καρδία μου ενεν πολλῶ σοφίαν και γνῶσις* (Mig-  
ne, PG. t. 93, 492C); არ იციან მათ აგრეთვე მეორე თავის მეხუთე მუხ-  
ლის მეორე ნახევარიც.

დასასრულ ორიოდ ტექსტუალური ჩასიათის შენიშვნა.

მოსკოვის რედაქცია პირველი თავის მეცამეტე მუხლში ბერძნული  
*περιπασημῶν*-ის ბაღლად, რაც ოშქის-მცხეთა-პეტრიწონისაში მიმოტაცება-დ  
არის გადმოცემული, სლავიანური *попечение*-ს ზეგავლენით ზრუნვა-ს ჰხმა-  
რობს.

VII27 პეტრიწონის რედაქციაში მოყვანილია მხოლოდ ნაწილობ-  
რივ, და იქაც ნაცვლად სიკუდილისა სწერია ნავდლისა; თუმცა განმარ-  
ტების სიტყვები—*ვითარ არა სიკუდილისა უმწარესად ახეუნებს* (119, 12—13)  
ცხად ჰყოფენ, რომ ავტორს ხელთა ჰქონებია ჩვეულებრივი ტექსტიც:

VIII12 მოსკოვის რედაქციაში სწერია: სიშარისაგან შეჟეთა, რაც არც  
ერთმა რეცენზიამ არ იცის; ალბად გამომცემელთ ხელთა ჰქონდათ ნუსხა,  
რომელშიაც შემოკლებულად ეწერა შთა, რაც უდრის ოშქის რედაქციის  
შათითა-ს.

X19 ოშქის რედაქციაში ნახვარ ა სართულის, მოსკოვისაში—კრ-  
ძაღვა, ხოლო პეტრიწონისაში—მოდოდებადი; თუ ოშქის სართულის კიდევ  
უდგება ბერძნულ *ἡ ὀρθοδοξία*, ლათინ. *contignatio*, სლავ. *сѣроиѣ* და რუ-  
სულ *потолокѣ*-ს, კრძაღვა და მოდოდებადი სრულიად გაუგებარია. ოლიმ-  
პიოდორეს თარგმანებაში მოდოდებადი ასეა განმარტებული: მოდოდე-  
ბადისა. ესე იგი არს დასასრულთა მისთა-თჳს გულისმოდგინება (საეკლ. მუხ.  
№ 61, გვ. 264, სტრიქ. 12 13)

ღირსისა მამისა, შიტროფანე ზმჰრნელ  
შიტროკოლითისა მერ აღწერილი თარ-  
გმანებაჲ ეკლესიასტისაჲ.



Commentarii in Ecclesiastem  
**METROPHANIS,**  
Metropolitae Smyrnensis.

# თავი პირველი.

1a

[მიზეზი პირველისა თავისაჲ]

წუელდი სძესა და იყოს შენდა ერბოჲ. იტყვს სადმე იგავთაჲ იგი <sup>30,</sup>  
და ზეშთაბრძენი სიტყუაჲ: რასა უკუე ცხად ჭყოფს ამით, ანუ თუ ვითარმედ  
5 მარტივად თხრობილსა ჩუენდა ძაღსა სადმერთთა წერილთასა: ტკივილთ-  
მოყუარებით და კეთილთ-მოსურნეობით გჯჳმს გამოძიებაჲ: რათა ამიერ  
გამომეტყუაღოს ჩუენ სიღრმეთა შინა დაფარულისა მისცა უადრესისა მიუწდომე-  
ღესისა ძაღისა მათისა შუენიერებაჲ: რამეთუ ლიტონად წარკითხულნი სიტყუა-  
ნი ლიტანსაგა. საჩკებელსა მათეუებენ წარმკითხველთა: რომელი სძესა მია-  
10 მსგავსა სიმარტივისა-თჳს გულის-ხმის საყოფელისა და უსრულთა მიერ საცნო-  
ბელთა ადგილად მისაწდომელ და განსახილველობისა. სოლო უკუეთუ ვინმე 1b  
მსგავს ძუძუთაჲსა იძულებაჲ მათი ინებოს. უმოსწრაფესითა გამოკუეღვითა გ-  
ნებისა და ხედვისა მათისაჲთა უჩხუეღესად ეპოოს იგი და უგანმტკიცებუღესად:  
რომელსა ერბოჲსა მსგავსებაჲ განუჩინა. ვითარცა უსრულესსა და გონაერთა  
15 საგრძნობელთა სულისათა უსრულესისა ძაღისა მიმნიჭებელსა. და რომლისა-თჳს  
იტყვს სახარებათა შინა თჳთ ჭეშმარიტებაჲ იგი ვითარმედ გამოეძიებლით და- <sup>5, 39</sup>  
ფარულთა. რამეთუ მათიგა საგანებელ არს დაფარულისა ცხარებისა საუკუ-  
ნოჲსა და რამეთუ გამოძიებამან უჩინოთა და დაფარულთამან ცხადად გამო- <sup>ფსლ 50, 8</sup>  
ჩინებაჲ უწიის დაფარულისა ძაღისა[ჲ]: ამისთჳს უკუე და ჩუენცა ესევითარისა  
20 ამის სიტყუას კეთილად-გამოდებითა. რომელი სადმერთოჲსა წაჩილის ვითარცა  
სძისა რაჲ[სამე წ]უღელ[ისა] გამოძიებად გზბრძანებს. საერბოჲსა-თჳს შემტკიცებ- 2a  
სა და გარდანიფთვისა. ეკლესიასტეს ზედა კუმეგაჲ მისი კეთილად სრულ ყოფად  
გჭკონეთ ბრძანებულისა. არა სიმრავლესა თჳსისა სიბრძნისას მიხედვითა რამეთუ  
არარა[ჲ] ესევითარისა ჰოფნილ არს ჩვენ თანა. არამედ უტუეღვლობასა სადმ-  
25 თოჲსა აღაქუმისასა რწმუნებითა. რომელი იტყვს ვითარმედ: აღაღე პირი შე- <sup>ფსლ 80, 11</sup>  
ნი და აღვაფსო ეგე: და კუაღად ვითარმედ: კაცსა მოგონება[ჲ] გულისაჲ. <sup>იგვ 16, 1</sup>  
და უფლისა მიერ მიგებაჲ ენისაჲ.

I, 1. ხელყაყენი ოქროფორისეფისნი ძოსიჲ შუაფორ-  
თისნი შუაფორიჲ მისიჲფორისეფნი [ოქროფორისეფნი  
'სიჭ'ჲ]:.

3h

ფრიად კეთილად განუგნა კერძოწერტილითა თქუა რაჲ ვითარმედ სიტყუა-  
 5 ნი. ვითარ სიტყუათა მიერ ენისათა საცნაურ ქმნილნი გულის-ხმის უფოვანი უე-  
 ჭუეჲლად საღმრთოჲსა მადლისანი იუვნეს. რამელმან ნაცვალად კალმისა კუმევიითა  
 სოფლომონის ენისა[ჲ]თა მის მიერ გამოთქუნა ბუნებანი<sup>1</sup> საქმეთანი: ამისთჳს 4a  
 ვითარცა კეთილად-მეცნიერმან ვითარმედ ესევეითარათა ამათ სიტყუათა გამომეტ-  
 უეუელებისა მიზეზ არს ზეგარდამოჲ მადლი. ხოლო რადანთ სოფლომონის ენაჲ  
 10 თჳსად უფოვად თქუა სიტყუათა ამათ: და რამეთუ ესრეთ იტყუს წიგნისა შინა  
 იგავთასა ვითარმედ ჩემნი სიტყუანი თქუმულ არიან ღმრთისა მიერ ვინაჲ-  
 ცა აწ თჳთ იგი ზირველი გამომეტუეუელებისა ამათისა მიზეზი რადანთჲსა  
 მათისა მიერ განცხადებულად წარმოაჩინა. და სიტყუად თჳსად სახელს-დგა თქუ-  
 მულთა ამათ. და ღმრთისა მიერ თქუმულბოჲ მათი განაცხადა: რამდისა-თჳსცა  
 15 არს ვითარცა მარტივად სოფლომონის სიტყუათაჲ გჳჳმს სმენაჲ ამათი. არამედ  
 ვითარცა ღმრთისა. მის მიერ ამათისა მეტუეუელისათაჲ:.

ფ33  
31, 1

ქინდა უფველთა არახილულთა და ხილულთა ..... ლი წარმოაჩინნა 4h  
 ..... თანა კაცთა ..... ითისაცა სათნოებისა და სიბოროტისაჲ უფ-  
 ველთა კაცთა ..... ლობასა უბრძანებს სახელის-დებითა ეკლესიასტეობისაჲთა.  
 20 რამეთუ სახელისა ამის მთავრებისა. ვითარცა კმაშადლითა რაჲთმე საუჯრითა  
 უფველთაჲე ცის-ქუეშეთა ერთეკლესია ჭუეფოს. და მოუწოდეს თქუმულთა ამათ  
 მითხრობისა მიმართ. თჳთ მის მხლომასა მით ძალითისა მტყმელებისა მიერ:  
 ..... მწოდებისაჲ ..... უგუე და უსაკუთრესადრე და უმეტეს მახლობე-  
 ლობითსა თქუმულ არს ვითარმედ ამისთჳს უწოდა მან თავსა თჳსსა ეკლესიასტე  
 25 ვინა[ჲ]თგან წარმართთაგანისა ეკლესიისა მიმართ ენება განვრცობაჲ სიტყუათა  
 თჳსთაჲ. რამელი იგი შეკრება მის-თჳს განკორციელებულმან მაცხოვარებამან  
 ღმრთისამან. და საეშმაჲოჲსა საცთურისა-გან გამოიკნა და რწმუნებით საწავა მას  
 უფველთაჲე საწუთოთა ვითარცა ამათაჲ შეურაცხუფოვად. და ..... ს[ა] მქ..... 5a  
 რამეთუ უფროჲსლა ამათ მიმართ საჭიროდ უკმადა განვრცობაჲ სიტყუათა[ჲ].  
 30 რამელთა იგი საქმითა ეკულებოდა მითუაღვად ეგევიითარათა მათ სიტყუათა  
 ძალისაჲ: და ვითარ ვჭგონებ იმის-თჳს მოიკუნა აქა საკუთარი სახელი თჳსი  
 ვითარმედ სოლომონისნი: კარნა არს ვითარ იგი იგავსა შინა და სიბრძნესა  
 და ..... დაწქას იგი: რამეთუ მუნ ვიდრემე იტყუს. იგავნი სოლომონისნი 63  
 1, 1



ძისა დავითისნი, და სიბრძნე სოლომონისი ძისა დავითისი: ხოლო აქაჲ  
სიტყუანი ეკლესიასტესნი ძისა დავითისნი: და რამეთუ დაჯიბა არა ეკლესიას-  
ტეს მამაჲ იყო არამედ სოლომონისი. რომლისა-თჳს უკუე მხოლოდ აქა ოდენ  
დაიდუმა საკუთარი სახელი. და უმეტეს ჰესტავსცა ნართაულსა. და მარტივად  
5 ესრეთ ეკლესიასტედ სახელსდგა თავსა თჳსსა: არამედ ვითარ იგი ვთქვთ რათა  
ახუენოს განცხადებულად ვითარმედ წარმართთაგანსა ეკლესიასა შეეტყუების ძალი  
ამათ სიტყუათაჲ: ამის თანა თჳსისა მის თანამოსხელებისა მიერ. ერთება  
თჳსსა და თანაერთგანზრახვა. | და ერთჲმა თავისა თჳსისა თანა ჰყოფს ეკლესიასა 5b  
მაცხოვრისა ჩუენისა ქრისტესსა: ხოლო უკუეთუ ვინმე უღონებდეს და იტყო-  
10 დეს. ვითარმედ რადსა თჳს ქებანი ქებათანი. მხოლოდსა კათოლიკე ეკლესიისა  
მიერ ოდენ უხრწნაელისა სიძისა თჳსისა ქრისტეს მიმართ თქუმულნი და მის  
მიერ მისა მიმართ. ცხად არს ვითარმედ ვითარცა თჳსისა სძლისა მიმართ ესრეთ  
წარწერსა. ქებანი ქებათანი. რომელ არს სოლომონს: რამეთუ მისგე და ერთისა  
მიზეზისა-თჳს მასცა წიგნსა შინა უგმდა დადუმებაჲ ამის სახელისაჲ. რომლითა  
15 სიტყუთა უმეტესი თჳსებაჲ აქუს ღმრთისა და მაცხოვრისა ჩუენისა ეკლესიისა მიმართ:  
ესმეს მას ჭეშმარიტებისა ..... მიერ. ვითარმედ არა თავისა თჳსისა-თჳს იტყუს ამის  
თქუა რაჲ თუ სოლომონს. არამედ ჭეშმარიტისა სოლომონს ქრისტეს ღმრთისა ჩუე-  
ნისა-თჳს. რომლისა ჰირველ მამასწავებელ იყო იგი და ამის მიზეზისა-თჳს დადგა  
ეგვიპთარსი იგი წოდებაჲ რაჲმის თქუა ვითარმედ სოლომონს. და არა ვითარმედ  
20 სოლომონისი ნათესაობითისა-ებრ დადებისა. ვითარ იგი სხუათა წიგნთა შინა:  
რამეთუ ნათესაურითი იგი სიტყუაჲ რამეელი იტყუს ვითარმედ სოლომონისი.  
ახუენებს სოლომონისობასა ორკერძისაგე. ხოლო მიტყუითი იგი ცხად ჰყოფს. 6a  
ვითარმედ დადათუ ითქუას სოლომონის მიერ არამედ ჰირისა-გან კათოლიკე  
ეკლესიისა. ჭეშმარიტისა და საკუთრისა სოლომონის წარმოსახინებლად ითქუა  
25 რამეთუ სოლომონ მშუდებელად ითარგმანების. რომელ არს ჭეშმარიტი მშუ-  
დობაჲ ქე დი ჩუენი. და რომლისა-თჳს იგი კმობს დიდი მცდიქული  
ზაფლუ: ვითარმედ იგი არს მშუდობაჲ ჩუენი რომელმან შექმნა ორივე ერ- <sup>ფეს</sup>  
თად და შუაკედელი ზღუდისაჲ დაკნა. მტერობაჲ კორციითა თჳსითა:  
ამისთჳს არა დაჭრთო თუ ძისა დავითისი. დადათუ იგიცა ქალწულებრივთა  
30 სისხლთა-გან უაქსლოდ კაცობრივისა ბუნებისა შემოსითა ძედ დავითისა იქმნა:  
განსა რა არა ვინ ჰგონოს. ვითარმედ მსშინდელისა მისდა ბერსაბეს ძისა  
სოლომონის მიმართ აღიუფანების ძალი სიტყუსა ამის: ორთაგე მიერ გან-  
ყოფისა-თჳს იტყუსა ფრიად სიბრძნით დაიდუმა თუ ძისა დავითისი: და ეგვი-  
ვითარისა მის დადუმებისა და მიტყუითისა სახისა მიერ. სრულად განაშორა თავი

თქო იჭვს-გან: და მსოფლად ქრისტეს მიმართ ოდენ ღმრთისა ჩუენისა აღ-  
 მადლსა უოგელთვე ძალი ქებათა[მ] თქუა რამ ქებაჲ ქებათაჲ რომელ ხ  
 არს სოლომონისი: სოლო ვის-თჳს მისათუაფელ არს აქა სხელი მეუბო-  
 სიჲ იტყოდის რამ სიტყუანი ეკლესიასტესნი ძისა დავითისნი მეფისა  
 5 ისრაელისანი: ეკლესიასტეს-თჳს ანუ დავითის-თჳს: და სავანებელ არს ვი-  
 თარმედ საზოგადოდ თქუმულ არს ორთა-თჳსგვე: ვითარცა ორთავე ისრაელსა ზედა  
 მეფე ქ[მ]ნილთა-თჳს: რამეთუ უკეთუ ვისმე დავითისი ოდენ ენებოს მიჩემებაჲ  
 ამისი. ვინა[მ]თგან სოლომონ იცნობების და არა ეკლესიასტე მეფედ ისრაელისა  
 ემხილეს ეკლესიასტეს მიერ შემდგომად მცირედისა კომბდეს რამ განცხადე-  
 10 ბუჲად. მე ეკლესიასტე მეფე ვიყავ ისრაელსა ზედა იერუსალიმს შინა. სამარ-  
 თლად სადმე დაწესებულ იქმნა საზოგადოდ თქუმულბაჲ მეუბოსა ისრაელისსა:  
 სოლო იერუსალიმ-შინაბაჲ ცხად ჰყოფს უცხადესისა-ებრ უკუე ძალისა ქა-  
 ლაქსა შინა რამელსა მეფე იქმნა თითოეული მათი. დავითცა და ეკლესიასტე.  
 რათა სხელგანთქმულბობითა ადგილისაჲთა კმაგანსმენილ იქმნეს დიდებულებაჲცა  
 15 და წარჩინებულებაჲ მეტყუელისაჲ: სოლო უფრომდღა სათანადო არს ესევითარისა  
 ამის ცხადისა თარგმანებისა-გან სახის-მეტყუელებისა მიმართ მიწერა ძალსა ამის 7a  
 სიტყვსასა და უმადლესადრე გულის-ხმის ყოფაჲ და თქუმაჲ: ვინა[მ]თგან სა-  
 ხელი იერუსალიმისაჲ სახილველად მშჯდობისად გამოითარგმანების. ვითარ უწი-  
 ნარეს ჩუენსა ამათ-თჳს მოსწრაფე ქმნილთა გარდმოგუცეს. ნუ უკუე თქუას რამ  
 20 ვითარმედ იერუსალიმსა ზედა. გულისა ზედა იტყვს რამელსა აქუნდეს სახილ-  
 ველი მშჯდობისაჲ ოთისა მიმართ დაწინარებითა შინაგანისა კაცისა მამფოთე-  
 ბელთა და რამელისა მიმართ აღიუფანების ძალი სიტყუათა ამათ. ვითარცა მქა-  
 ნებელისა სმენად ყურთა. ცხად არს ვითარმედ საცნაურთა. ვითარ იგი იტყვს 8თ  
 სახარებათა შინა უფალი, რომელსა ასხენო ყურნი სმენად ისმინენ: რა- 11,15  
 25 მლითა ცხად ჰყოფს. ვითარმედ სიფიცნით განბოროტებული გული ვერსადა  
 ყურად იხუამს თქუმულთა მათ: და კუაჲდა სხუებრცა შესაძლებელ არს იერუსა-  
 ლიმს-ზედაობისა თარგმანებაჲ: რამეთუ ვინა[მ]თგან სახილველად მშჯდობისად  
 გამოითარგმანების იერუსალიმი ვითარცა ეგერა ვიტყოდე. უკეთეს არს ზენაჲსა და  
 საცნაურისა იერუსალიმისა-თჳს სავანებელ ყოფაჲ მეტყუელებისაჲ რამელი 7b  
 30 იგი არს ზირველი და ჭეშმარიტი და საკუთარი სახილველი მშჯდობისაჲ.  
 და განუწვადებელისა ერთობისა-თჳს მქალაქეთა მისთა წმიდათა: და საცნაურთა  
 არსებათაჲსა. რამელთა შორის რამეთურთით არცა ერთი რამ იპოების ბრძოლისა  
 ჳ შოთებისა და ლელვისა კუალი: ვინაჲცა იტყოდის რამ ვითარმედ სიტყუანი  
 ეკლესიასტესნი ძისა დავითისნი მეფისა ისრაელისანი იერუსალიმს

ზედა: ცხად არს ვითარმედ ზენაჲს და სცნაურისა იერუსალიმისა მი-  
მართ წარაგუნეს ყოველთაჲ კეთილად-გონიერებით მსმენელთა, რომელთა იგი  
ქუე სადმე დაეტყვნენ ქუეყანაჲ და ქუეყანის-შინანი, და კაცობრივნი მიმოკუეთე-  
ბანი და ზრუნვანი, და შოფთებანი და ღელვანი, და ზეშთა ცათა მათ საყოფელ-  
5 თა მიმართ სახილველსა ზედა მშჯდობისასა ამაღლებულ და წმიდათა ანგელოზ-  
თა თანა ზირველ ჟამისა მოქალაქე ქმნილ იუვნენ:.

I, 2. **წმინდაჲ იუდეაჲ** [ო]. თქალჲ უსოფ-  
ლილჲ. **წმინდაჲ იუდეაჲ** [ო] **წმინდაჲ იუდეაჲ**. ყაყოჲ-  
ლილჲ **წმინდაჲ**..

8a

10 უკუეთუ ამა არს ყოველი, რომელსა არცა ერთი რაჲ აქუნდეს მარჯუენ-  
ობაჲ და სკამარობაჲ ცხოვრებისა მიმართ კაცთაჲს სუფიერისა გინა კორცი-  
ელისა განთვსებითა ანუ საზოგადოდ კუმეულისა მათ-თჲს: არამედ ორკერძოვე 8b  
ურგებად, და არცა ერთისა ამაოებისა შექნებულად იზოებოდეს, რაჲსთჲს იტ-  
უჲს ეკლესიასტე თუ ყოველნივე ამა, არს უკუე იუ არსთა ბუნებისა-თჲს არს სი-  
15 ტუეაჲ მისი, ხოლო არა რაჲ მათგანი ცუდად შექმნა ღმერთმან: არამედ ყო-  
ველნივე კეთილ ფრიად იცინცა და იწამებან სიტუჲსა მიერ ჭეშმარიტისა. 1, 31  
ვითარცა თჲთ მის გამოცდილებისა მათისა-გან უწყით: რომელთა ყოველთასა  
იტუჲს ამაოებასა, რამეთუ ცათა სილიდე და სიკეთე სარგებელისა-თჲს განფენილ  
არს და უმჯობესისა-თჲს კაცთაჲსა, და ფრიად უფროდსა ქადაგებენ და მიუთ-  
20 ხრობენ დამბადებელისა მათისა დიდებასა და ძლიერებასა, ხოლო ქუეყანაჲ და  
ზღუაჲ, მოზარდულთა მათთა აღურიცხველთა ცხოველთა თავისა მიერ თჲსი-  
სა მცხოვრებელ არიან, და სხუათა თჲთოსსეთა ნერგთა ნყოფიერთა და  
უნაყოფოთა და თითოფერთა თესლთა, რომელთა მიერ გამოზრდილი ცხოვრებაჲ  
კაცთაჲ სულნელებით და ჭყეროვნებით და უნაკულად შუებულებით შეინე-  
25 ლების და სრულ იქმნების და დაიცვების, და თაჲსანის ცემს და ადიდებს სა-  
ხიერსა და ყოვლად-ბრძენსა შემოქმედსა ყოველთასა.....

I, 3. [ბოჲ იუდეაჲსაჲ ხელისაჲ ყაყოჲსაჲ  
ყინაჲ ყინამბრისაჲ ძისისაჲ, იუდეაჲსაჲ, ყოცირუჲს  
შხილსაჲ ყაყოჲსაჲ]:.

30 \_\_\_\_\_ადმომავლისა ჳ დასავალსა თანა დასავალისა, ჳ უდიდებლობასა ჳ  
უხინოებასა შემომავლისა: ჳ თჲსისა ადმომავლისა ჳ დასავალისა მიერ შენდა განცხადე- 9a  
ბულად მასწავლელისა მკულებელ ყოფასა სიკუდილისასა ჳ ეგრეთვე მსგავსად და-  
კლებასა შენდა ქონებულისა დიდებისა ჳ სახინოებისასა, რაჲსმს იგი მრავალგზის სი-



ცოცხლსავე შენსა დაუტევინი შემთხვევითა ესევეითართა შეცვალებათა & ქცეულე-  
 ბათაჲთა: არამედ უფროდსდა განიფრთხვე და ზეშთადინილენ მზისა ამომყო-  
 ფისა ცხორებისა მიმართ და თანადმადლადი ზეშთა ცათა და მოქალაქობისა და  
 დაწყნარებისა: და განაგრცე გონებაჲ შენი შარავანდედთა მიმართ მზისა სიმარ-  
 5 თლისათა. რათა ზიარებითა და შეერთებითა მისითა განჭნათდე და ეფვარე-  
 იქმნე: და კედარს შინა მსხემობისა შაკის უადრესად და ურჩეულესად გამაჩინე-  
 ბულ იქმნე: რამეთუ ესრეთვე მიქეაცა წყული ფრიად დამქენჯნელი ტრ-  
 ფიადთა ამაოებისათა. და სსრამელთა შრამათა მშრომელთაჲ მზესა ამას ქუე- 9b  
 შე კობს. მომგონებელ იქმნეს უშუალო შრომათა და მოქმედ ბოროტისა  
 10 სარეცელთა ზედა მათთა და მეყუსეულად დღისა სრულ ჰყოფდეს მათ. <sup>გქ</sup>  
 მით რამეთუ არა აღახუნეს კელნი მათნი ღთისა მიმართ: და გულის- 2,1-2  
 მთქუმელ იყვნეს აგარაკთა და მიტაცებდეს ოზოლთა. და ჰმსძლავრობ-  
 დეს სახლთა. არცა ერთისა რაჲს კეთილისა აღსასრულისა მიმართ მიმავადისა  
 იჭვსა. ესე იგი არს შრამისა სიტუუათა ამათ მიერ გამომაჩინებელი: და მათ-  
 15 თაჲსა მის ძვრთ-მოქმედებისა და ცუდმაშურალობისა: ნუ უკუე და სხუებრცა  
 სათარგმანებელ არს მზის-ქუეშეობაჲ: რამეთუ ვინაჲთგან მიიხილა ეკლესიასტე  
 უფველთა მიმართ კაცთა. მკვდრთა ქუეყანისათა. რამელთა მიმართ აღმატებუ-  
 ლით სიმაღლით მხედველ არს მზე. და თვისისა აღმოსლვისა და დასლვისა მი-  
 ერ ქველის-მოქმედ ექმნების მრავალსახედ-ბრძანებითა დამბადებელისაჲთა <sup>გბ</sup>  
 20 ჰყოფს არაწადებით და ბორტის-მოქმედებით აღმჩეველთა მათ ცხორებისათა  
 უფველსავე შინა სოფელსა მზესა ამას ქუეშე და იტუჯს: რაჲ <sup>გდ</sup>მეტესობა კა-  
 ცისა ყოველსა| შინა შრომასა მისსა რომელსა შურების მზესა ამას ქუე- 10a  
 შე: ესე იგი არს: ვითარმედ უფველმან კაცმან მზესა ამას ქუეშე მოქალაქმან  
 თქუნ. თუ რაჲ სარგებელი და შესაძინელი ზოგა ამაოებისა სსქმეთა და მოსწრა-  
 25 ვებათა-გან. ვინაჲთგან დღეს არს და ხვალე არა არს: და აწ სადმე დიდებასა  
 შინა და სიმდიდრესა და ძლიერებასა განზრქამილი და სხუათა უფველთა მწუ-  
 ნობარი აქუს გონებაჲ: ხოლო შემდგომად მცირედისა უდიდებლობად და სიმ-  
 დაბლედ და უკუნადასკნელად ნაკლუღვევანებად მიიწევის: და კუადად არა უჭეროდ  
 ვინმე ჰგონოს მზის-ქუეშეობაჲ მომწუდართა და არდასადა მზესა ამას. არამედ  
 30 ქუეყანისა ქუეშე მეოფთა მკუდართა მაგიერ თქუმულად. ვითარმცა სიტუუათა ეკ-  
 ლესიასტესთა იკუმეგდეს ჯერეთ სსწუთოსავე შინა მეოფთა და ცოცხალთა  
 მიმართ: და უდარესისა ცხორებისა-გან უადრესად მოქალაქობაჲ მოქცევისა და  
 შეცვალებისა ადვილად შემძლებელთა მიმართ ვითარცა ამიერ განმგო-  
 ნებელთა ვითარმედ უეტუელად იგინიცა მოსიკუდიდ. და მსგავსისა მათი|ს 10b

არს სრულისა მიმღებელ არიან. რათა გუჲსად-მოღებითა მოკუდაობასა ბუნებისა  
 მათისას განჭმართონ უსახური და ხენეში ცხორებაჲ მათი: . გარნა ნუ უკუე და შემ-  
 დგომობისა-გან სიტყუათაჲს იშვეს ვისდაშე სძიებელი და იტუოდის. ვითარმედ  
 რა[დ]სათჲს სიტყუაბრატებსა და საქმეხენეშობასა დაკსნილთა და უსახურთა  
 5 სოფელსა ამას შინა მცხოვრებელთა კაცთასა გამოცხადებისა მნებებელმან ეკლე-  
 სიასტე ამაოებაჲ. თქუა. ამაოთაჲ უოფელნივე ამაო: რამეთუ ამაო არს ვითარ-  
 ცა ჰირველ ვოქეთ. არცა ერთისა სარგებელისა მქონებელი საქმე. და სიტყუაჲ  
 და მოგონებაჲ: ხოლო არაწმიდებისა და დაკსნილობისა და სიბორატისა საქმე-  
 ნი. არცა ერთისა სარგებელისა მოსყიდ[ვ]ასა თანა. საუკუნეთა სატანჯველთა  
 10 მიმართ წარავლენენ ტრფილთა თჲსთა. ვითარ უკუე ამაოებად იწოდნეს ეკლე-  
 სიასტეს მიერ: რამეთუ საქებელმცა იფენეს მოსწრაფენი მტაცებლობად. და ან-  
 გაჭრებად და ცილის-წამებად. და ურიდად მჭამელობად და მთვრალობად. და 11a  
 სხუად უოფლად ბორატისა მოქმედებად: უკუეთუმცა გარეშეიწერებოდეს და  
 თჲსთა მოქმედებათა აღსარულსა თანა გარეშეიზღვრებოდეს ესენი და არა  
 15 თანაწარჭეეებოდეს მათ მუნაჲსა მის ცხორებისა მიმართ. რამელსა შინა მარ-  
 თალსა მსაჯულსა განუჩინებეს საქმეთა მისაკებელი. ვითარ უკუე გუემათა ს-  
 უკუნეთა და ტანჯვათა დაუსრულებელთა მომატუეებელნი ამაოებად ამაოებათად  
 სხეელისხნეს. ვინაჲთგან სიტყუჲს-თჲსცა უქმისა სსჯელის-მიკდასა კაცთასა. და  
 სიტყუჲს-მიცემასა დღესა სსჯელისასა სხარებათა შინა ქადაგებს ქრისტე ღმერ-  
 20 თი ჩუენი: . არამედ ცხადი თარგმანებაჲ აქუს სძიებელსა ამას: რამეთუ ბრძენმან  
 ეკლესიასტე ვითარცა ახლად მომავალთა მიმართ დამწეებელმან სიტყუჲსამან. და  
 დამქენჯნელმან და მახრალბელმან წესთა და სზღვართა ბუნებისათა გარდამაქ-  
 ცეველთა. და შჯულთა-დამღებელისათა შეურაცხის-მოფუელთამან: და წინააღმრჩევე-  
 ლობით თანა თჲთმიფლბელობისა ნებათა და აღძრვათა უდარესობით და უგუნურე- 11b  
 25 ბით აღმრჩეველთამან. კმასაყოფელად შეჭრაცხა მხლელად მარტოჲსა ამაოების  
 მიერ ოდენ მხილებაჲ და განქიქებაჲ მათი. რათა გუელის-ხმის ყოფით ისწან  
 არღამიდევნებაჲ ბორატთა ჩუეულებათაჲ: არამედ უცნობელობად საჯან კაცო-  
 ბრივისა და კორციელთა გემთათძლითი მოსწრაფებაჲ: რამეთუ ყოველი კორ- 30  
 ცი თივა არს. და ყოველი დიდებაჲ კაცისაჲ ვითარცა ყუთვილი თივაჲ: 30  
 30 წინაჲსწარ ცხად არს ვითარმედ კორციელთა ვნებათა შემსტუაღულნი და მსკავ-  
 სად უუავილთა ველისათა ადვილად დაჭნობადისა დიდებისა და ძლიერებისა კა-  
 ცობრივისა შედგომილნი. არარაჲს საკმარისა. ანუ რაჲთურთ სარგებლიანისა მი-  
 მართ წარაკებენ ცხორებასა მათსა: რამეთუ ესრეთვითამე კმობს. ვითარმედ აწლ-  
 თუ შეიგონე კაცო ჩემ მიერ შენდა მომართ თქუმულთა-გან. ვითარმედ შენ მიერ

30  
1, 24

თქუშუღნი და ქმიღნი ბორატნი და ძჯრნი ამაყება ამაყებათა არიან. ვითარცა  
 უსარკებლანი. დარქნი და უკმარნი: ხოლო შეიდგომად ამისსა დასასრულსა თანა 12a  
 წიგნისასა უსრულესითა მოძღურებითა იხილო ეკლესიასტე შემასრულებულად ეო-  
 ვლისა მეტუეულად: დასასრული ყოვლისა სიტყუსა ისმინე ღმრთისა გე  
 5 შინოდენ და მცნებანი მისნი დაიცვენ. რამეთუ ესე ყოველსა კაცსა. <sup>მკ 12</sup>  
 რამეთუ ყოვლისა თანა დაბადებულისა მოიყვანოს უფალმან სასჯელად 13-14  
 ყოვლისა თანა უგულვებელს-ქმნილისა. გინა თუ კეთილისა გინა თუ ბო-  
 როტისა: ამასა უკუე ესრეთ განჩინებულაბასა სიტყუსა მიერ ჭეშმარიტისა  
 სათანადოდ შევჭრაცხეთ შესწავლად და თქუმად ვითარმედ ცუდად და ამაოდ  
 10 მოღებულ იქმნა ჩუენსა უზიარატესთა თარგმანთა მიერ ამაყებად ამათად მეოფ-  
 თა-შორისისა ზედსაჩინაფისა-თჯს თქუშულად. ხოლო მზისა-ქუეშეობად სამუ-  
 შაკაფსა მოსწრაფებისა და საქმისა მოყურებისა-თჯს. რწლთასა ვჭკონებ ვდ ვერ  
 კეთილად მიიწინეს გონებასა სიტყუათა ამათ ძაღისასა: რ დაზადებულისა მიერ  
 ძეკმნულთა ყოველთა და კეთილ ფდ ყოფასა წამებს წერილი: და არცა სიტყუსა 12b  
 15 საღმრთაფსა წერილისასა ძალ-უც ვისმე დაქსნად. არცა საჭიროსა და სათანადოსა  
 საკმარებასა მათსა და შეუნიერებასა და წესსა ბუნებითსა მეოფთა-შორისისა  
 ზედსაჩინაფისასა სამართალ არს შესმენად: ად მუშაკობითისადა მოსწრაფებისა  
 და ქუეყნის-მოქმედებისა და საქმის-მოყურებისა აღმჩევეფლთა კაცთა ძუელ-  
 თადა და ახალთა. ქებით მოკსენებულად ვჭბოკობ წერილისა-გან: ვრ იგი კუა-  
 20 ჯად წინაუკმო უღებთა და დაქსნილთა ბრალობითა მრავლითა აღვსებულად:  
 ვინაღთჯან დასაბამსადა რაჟამს იგი ნათესავთ-მთავარი დაჭბადა ღმერთმან.  
 სამოთხესა შინა დაადგინა იგი საქმედ მისა და ცვად: ამას თანა წერილ <sup>მსქ 2, 15</sup>  
 არს ისაკის-თჯსცა. ვდ სთესა ქუეყანასა მას შინა და პოვა წელიწადსა  
 მას ასეულ ქმნილად ქრთილი: გარნა გრძელ და საჭირო არს ესევითარ- <sup>მსქ 26, 12</sup>  
 25 თა-თჯს წამებათა შემოხუმად და თქუმად. რ ყოველთა შორის ცხად არს წინა-  
 აღდგომად ამასთა თქუშული ბრალობად უქმთა და მცნანართად. რწლთა მიერ 13a  
 იტყვჯს: გზანი უქმთანი მოსხუმულ ეკლითა: და კუაჯად. მივედ ჯინ- <sup>იგვ 15, 19</sup>  
 ქველისა მცონარო. და ეშურვე გზათა მისთა და იქმენ უბრძნეს მისა რ  
 მას სამუშაკოჲ არა აქუს არცა მაიძულებელი უჩინს. არცა მწფისა ქუეშე არს. <sup>იგვ 6, 6-8</sup>  
 30 განიმზადებს კალოთა საზრდელსა და შემდგომი: ანუ წარვედ ფუტკრისა  
 და ისწავე. ვრ მოქმედ არს და მოქმედებისა რაბამ საწადელისა მუშაკ <sup>იგვ 6, 8</sup>  
 არს. რწლისა ნაზრომსა მეფენი და გლეხნი სიმრთელედ მიიღებენ. ხ  
 დიდი და ქრისტეს ზიარი ზავლე ბრძანებს. რა უქმნი და დაქსნილნი რაფთურ- <sup>ოსლ 3, 19</sup>  
 თით არცაღა ქამდენ: ვითარ უკუე ძალ-გჯც გულის-ხმის ყოფად. ანუ თუ



არსთა შორის ზედსაჩინოთა-თჳს ამაჲებისა ამაჲებათაჲს: ანუ თუ შედგომის  
 სიტუჳსა მეტუჳელისა. თუ რაჲ უმეტესობა კაცისა ყოველსა შინა შრო-  
 მასა მისსა. რომელსა შუჳრების მხესა ამას ქუეშე ქენის-მოქმედებისა-  
 თჳს. რწლისა მიერ უფროჲს იბჳების კეთილის-მოყუარე და ღმრთის-მოყუარ- 13b  
 5 რე და მოსწრაჳე კაცი ეკვეითართა მით მოსწრაჳებითა და ტკივილთ-მო-  
 ყუარებითა. გლასაკთა გამომზრდეჲდა და უცხოთა შემწენარებეჲდა და სხუათა  
 სათნოთა ღმრთისთა მოქმედაჲ: რწ არა თუ ვინმე თჳსთა შრომითა და ოფელ-  
 თა-გან მოურეწოს თავსა. თჳსსა კმასყოფელი საზრდელი რწლითა იგი ძალ-ედგას  
 მოქმენთაჲსა მიმართ ჩინებაჲ სიტკობებისაჲ. სადა სრულ იქმნეს. ანუ ვის-თჳს  
 10 ითქუმოდის მეტუჳელი სიტუჳაჲ: განაბნია და მისცა გლახაკთა და სიღარ- 111, 9  
 თლე მისი ჰგიეს უკუნითი უკუნისამდე: ვინაჲ არცა ერთისა ამათგანისა-  
 თჳს არიან ეკლესიასტეს სიტუჳანი. ანდ არარაჲს ნამეტაობისა ქონებაჲ კაცისა-  
 თჳს განცხადებულად მოიღებოდაჲდ ყოველთაჲგე ზედა კემოფებითთა შეებათა.  
 და ცუდთა დიდებათა და გულის-თქუმათა და ზრუნვათა. და შოგოებათა და  
 15 ძრხნილულობათა. რწლთა არა ხოლო ყოფილად არარაჲს მარგებელად. ანდ მრავალ-  
 გზის სნეულებათაჲსა შემქნელად. და ბუნებითისა ძალისა დამკსნელად ვჳჳობე. 14a  
 და სასოებათა თჳსთა წინააღმდეგობისა მიმართ სიგლასაკედ და უღონობად მი-  
 წევნულად სიმდიდრისა-გან. რწ ესეგითარებ არიან. რწნი მზესა ამას ქუეშეთ-  
 მეოფი შეებისა და ფუჳუნებისა. დიდებისა და ძლიერებისა-თჳს შურებისა. ხოლო  
 20 ზეშთა მზისათა მათ მოსალოდებელთა კეთილთა ზედისათა და საღმრთოთა-თჳს  
 მშრომელნი და მოღუაწენი ფრიადისა მქონებელ არიან. ნამეტაობისა შრომით-  
 შა თჳსთა. რომელ არიან ყოფილად-ქებულნი მოციქულნი. წმიდანი წწმეტუნნი.  
 სარწმუნოებისა და ჭეშმარიტებისა მოწამენი და მსგავსად მათსა ყოველნი მო-  
 ღუაწენი სათნოებისანი რწლთაგანი თითოეული იტყოდის საქმეთა შინა თჳსთა  
 25 ვნდ: კელნი ესე მე და სხუათა გუმსახურებდეს. და კუალად ვნდ მოქმედნი 12b  
 თჳსითა კელითა: ვინაჲცა თჳსისა შრომისა საწუთოსა ამას შინა ზეშთა მზი- 1 კ66  
 სათა მათ კეთილთა მოგებისა-თჳს წარმგებელსა და ცათა შინა ყოფისა მის უც- 4, 12  
 ვადებელსა მკვდრობისა-თჳს ფრიადი ნამეტაობაჲ ხილვად-უც შრომისა შინა  
 თჳსსა. | ცხად არს ვნდ ნეტარი იგი და გამოუთქუმელი წმიდათა ანგელოზთა 14b  
 30 სინარული და საღმრთოჲსა დიდებისა მხიარულებაჲ: ამისთჳს ამხილებს წინაუგმო  
 ამისსა საშრომელისა შრომისა მშრომელთა. და მოსწრაჳებისა მომგებელთა ვნე  
 საწუთროჲსა ამის ხოლო ცხორებისადმე წარმავალისა და განხრწნადისა და მზესა  
 ამას ოდენ ქუეშე სრულყოფადისა:.

1,4 ჩუთოხსუყო იუდისოილის ჳუ ჩუთოხსუყო  
შაიოილის. ჳუ ჩოიოქუღნიჲო იოუაოქს იქსაქსო-  
სუქშო.

ესრეთ იტყუს. ვ'დ ეგერა გულის-ხმა ჭეაგ და შეიგონე კაცო. ცუღთა 15a  
5 მოსწრაფებთა და ძვრთა სჯემთა და ბოროტთა ჩუეულებთა თჳსთა ამაყბაჲ.  
რ'ლთა შინა წარსულად ჳპოენ მშობელნი და მშობლის-მშობელნი შენნი. და ნა-  
ცვალად მათსა სტადიონსა შინა საწუთრომსსა მათ-მიერთა შობითა შემომევა-  
ნებელნი შენნი: ვ'რ არა გულის-ხმა ჭეოფ და აღიარებ უტუეველსა ტემარიტ-  
უოფასა ჩემ მიერ თქუმულთა და ქადაგებულთასა. ვ'დ ამოებაჲ ამოთაჲ ყო-  
10 ველივე ამო: რ' უკუეთუ არსებითთა და ბუნებითთა მეოფობითა უოფად  
მოსრულნი და მეოფნი დამტევებელ იქმნეს საწუთრომსა ამის ცხორებისა. და მიწისა  
მიმართ და ქუეყანისა. რი'ს-კან მოღებულ იქმნეს. კუალად დაიკანეს და იქმნეს  
ვ'ა არასდა უოფილნი: რაჲოდენ უორომს ამაჲ იუეს კორციელთა და სსაგელ-  
თა გემთა დაუოფნებაჲ და შემსჭუაღვაჲ მათი: და მსგავსად კუამლისა განქარ-  
15 ვებადთა კაცობრივთა დიდებათა და მძლავრებათა. რ'ნი შემთხუევითთა-ებრ მეოფ  
იქმნებიან. უორომსდა გარეწარ მეოფ იქმნებიან თჳთმფლობითთა განზრახვათა| და 15b  
აღძრვითა კეთილის-მოძულასა ნებისაჲთა: და კუალად მუის უჩინო იქმნებიან ვ'ა  
კრიგალთა მიერ აღფუქურეული მტუერი. და კუალი აღფრინევებულისა მიფრინე-  
ლისაჲ. და გზაჲ უფსკრულთა ზედა მავალისა ნავისაჲ. ხოლო ქუეყანაჲ უკ'ე ჳკიეს:  
20 და ესე ვ'ემე ჳკიეს და იხილგების. ვ'ა ჰირველთა მშობელთა ეგრეთვე და შენი-  
თაცა თუაფითა ნებისა-ებრ და განსაზღვრებისა დამბადებელისა მისისა რ'ნ გა-  
ნახინა იგი. წლითი-წლადთა ნაუოფთა გამომხუელად. და ნერგთა აღმომცენე-  
ბელად. განსამტკიცებელად კაცობრივისა ცხორებისა: ამისა შ'დ სხითა რაჲთმე  
მკუდარქმნილად და მომკუდარად და თანამომკლველად ნაშობთაცა უინვლითა და  
25 ნეფხვითა ზამთრისაჲთა: და კუალად განმანახლებელად და უფაფილოანმეოფელად.  
და ნაუოფიერად და მოჩითა გამომხუელად. რ'ლთაჲ იგი ჰირველვე დასაბამსა  
ნებითა დამბადებელისაჲთა განეჩინა მას აღმომცენებაჲ: რ'საჲ უკუეთუმცა ინე-  
ბე შენცა მიმსგავსებაჲ ჳეროფნითა მსგავსებითა: სუჯაერმან უსუქლომსა: ხატად 16a  
და მსგავსად თჳსა დაბადებულმან შენ-თჳს შექმნილისა: და მცველ იქმენ სს-  
30 ზღვართა ბუნებისათა და ნებასა და შჯულთა შემოქმედისათა და დამმარხველ: და  
არცა ერთისა სსუიდლისა მომტუეუბელი შენდა რაჲთურთითა არარაჲ ჳქმენ:  
ანდ მოლოდ უმჯობესნი ოდენ და სადიდებელად ღმერთისა სსქმარნი. და ზეშთა

მზის მსაფლადებელის მის მკვდრობის მიზეზნი. ესრეთვემცა მსგავსად ქენის უკუნისამდე გებულად იმავე შენცა. და უფროდღა უმეტეს ქუეყანის. ვინაჲთგან იგი ვემე წარკვდების ოდესმე. ხოლო შენ ნეტარსა მას და სამარადისსა ცხოვრებასა ზენათა ძალთა თანა დაეწესები:.

5 I,5. **წოდართაჲთაჲს შხჲ ბჲ ბოდართაჲს შხჲ.** 16b  
**ბჲ ბოდართაჲს თქმუბაჲ ბოდართაჲს.**

არა ქუეყანაჲ ხოლო არს დამმარხველ ღთივ-მიცემულთა მისდა სოცართა და საკვრველის მიმდებელ დამუარებისა. მდგომარე სამუალ ცისსა მას და მრგულ-ივ-მომვლელსა მოძრობასა. მხოლოდ ნებითა ოდენ დამბადებელისაჲთა. 17a  
10 ვა არსსადაჲთ მქონებელი მისაურდნობელისაჲ. ანდ ყოველით-კერძო სწორებით განშორებული გარეშემცველობასა ცისსა. და განჩინებულისა წესისა სრულყოფილი: ანდ და მზეცა იხილე კაცო ზედადს-ზედა აღმომავალი და კუალად დამავალი. და ადგილისა თვისსა. ესე იგი არს თავისა თვისსა მიმართ. მიმზიდველი სახედველებსა ყოველთა ქუეყანისა მკვდრთასა: რ სდაცა მეოფად იწიის 15 მზე გინა თუ აღმოსავალით გინა თუ დასავალით კერძო. მუნცა შარავანდედათა თვსთა და მცხინვარებათა განმეფებულად იმაგების. რლთა მიმართ მიიზიდვიან სახედველნი ყოველთა ცხოველთა. ტრფიალებასა ნათლის მისისსა მქონებელთანი რ არცა მზე საჩინებასა და დიდებასა ზემთაქუეყანისა ნათობისა თვისისა მარადის ქონებად მოღუაწე არს. არცა ქუეყანისა ქუეშე რადოდ აჭკდეს იგი. 20 და შარავანდედათა თვისთა-გან იქმნას. და შეიმოსოს ამის მიერ შემთხუეული მისდა უჩინობაჲ და უდიდებულობაჲ. განანათლებსდა ჩნსა ამის კერძოსფერსა: ანდ შემოქმედისა ზჲულთა მრწმუნებელი. ჰმორჩილებს ესევეთარითა მორჩილებითა ვა ერთგული მონაჲ: ხოლო შენ რლსა ბუნებობინცა შჲულნი მივიხუმან. რნი ზენათა ზაახვად და ძაებად განუევენ. და საცნაურის სოფლის ოც- 25 ნებად და ტრფიალებად. ხაცნაურთა მიერ ძალთა საცნაურის სულისა შენისათა უდარეს ქმნილ ხარ ქუეყანისადა და მზისა. უსულთა მათსა და არცა ერთსა ძალსა სიტყუერობისსა მქონებელთასა. ვრ არა ამაგებად ამაგებათად უსახურთათა და ხენეშთა მოგონებათა და სიტყუათა. და საქმეთა შენთა შეიარცნო თვისთა-განცა: რ ჰემმარტებით ვიდრემე იგინი ამაგება. ხოლო შენ მიმსგავსებუ- 30 ლი მათისა არმყოფობისა. ამისთვის იტუვს წწტუელი დავით: კაცო ამოგებასა მიემსგავსა. დღენი მისნი ვა აჩრდილნი წარვლენ: ნამდჯვე საკვრველითა კრძალულებითა მეტყუელებისაჲთა ყო საწინაღმდეგეულთა სიტყუაჲ ბუნე- 18a ბისა-თვის კაცობრივისა რ ვინაჲთგან ღმრთისა მიერ შექმნულთა და არსებითისა

კლს 3,2

ფსლ 143, 4



და ბუნებითისა უფლისა მიმდებელთაგანი არაჲ იბრების ვრმცა ამაოდ შე-  
 ქმნულ იყო. და ამისთვის არცა ამაოდ სახელედების შემდგომობისა-ებრ წესისა:.  
 ამის უკუე მიზუნისა-თჳს კაცსა, არა ამაოებად უწოდა. ანდ ამაოებისა მაგალით-  
 5 სსა მიაშგავსა გარეგნით შემთხუევითად თანაშექსულთა ბოროტთა მოქმედებათა:.  
 რწნ არა დაიცივნეს უცვალებელად ბუნებითნი საზღვარნი და შჯულებნი. ანდ შე-  
 ცვალებითა და ქცეულებითა მათითა უფლითურთ გარეგანთა ბუნებისათა. მო-  
 ქმედებათა და ძრთა მიმართ მიდრკეს. ამაოებად უკუე არა სახელიდების. დამ-  
 10 ბადებლბობით[ინს-ებრ] იჭჳს შემოქმედისა მისისა არსებითითა და ბუნებითითა  
 მუყოფობითა წამებული და დამტკიცებული:.  
 ხოლო არაჲს მქონებულობისა-თჳს  
 საქმესა შესაბამსა ბუნებითთა წესთასა და შესატუჳსსა და თანაერთხებასა დამ- 18b  
 ბადებელი[ს] განზრახვასსა სამართლად მიმსგავსებულად ითქუმის ამაოებისა  
 და არა ვა ამაოდ შექმნილი. ანდ ვა ამაოდ ცხორებული. და არცა ერთსა საკსე-  
 ნებელსა კეთილსა სოფელსა შა დამტკეებელად გამოჩინებული:.  
 15 რწ საკსენებე-<sup>1083</sup>  
 ლი მართლისაჲ ქებითო იტუჳს:.  
 და კუაჲად საკსენებელად საუკუნოდ  
 იყოს. მართალი. რწათა არა მქონებელი. ანდ არაწმიდებით და სიხენებით <sup>111,6</sup>  
 აქა ცხორებელი ამაოებასა მიემსგავსების:.

I, 5—6. *წიძარაჲ ბჳყის იუჳ შილი \* შიჳიჲოხ სიჲ-  
 უსით ჰჳსითაა ბჳ ჳჳისიჲძარაჲროის სიხროთათ  
 ჰჳსითაა:.*

19b

უსუფლთა ნივთთა ერთგულებითსა მორჩილებასა და მასვე მათდავე მიმართ  
 კუაჲად-შქცობასა და გარემოფლასა ნებითა დამბადებელისა დ განმასზღვრებ[ელი]-  
 25 საჲთა წარმოთქუმით მოკვთხრობს ეკლესიასტე: რა ამის მიერ მოაქცინეს და  
 დააცხრუნეს კაცობრივისა გულის-სიტუჳსა უწესობა კრთომანი ბუნებისა გარეშე-  
 თა საქმეთა-გან: და ბუნებითთა სამართალთა საქმეთა მიმართ მიიზიდნეს:.  
 ხოლო არაჲს უმეტესი გამოთქუა ხილულთასა: ვინაჲთგან ვრ იგი ზირველ ვიტე-  
 დეთ ახლად მოსრულთა და უსრულთა მიმართ ჳყოფდა სიტუჳათა: ანდ მწილად  
 საჩინო ოდენ და უფლად უდასსრულთა წარმოაჩინა სარბიელი მზისა[ჲ] თქუა  
 რაჲ: და გარემოჰკლისო ჩრდილოთ კერძო. რწ არა თქუა განცხადებუ- 20a  
 30 ჲად. თუ ვრ გარემოჰგლის ჩრდილოთ კერძო: ვინაჲ კერძო. ვრ იგი ვიეთმე  
 ჳგონეს და მიუთხრესტა. ქუეჲანსა ქუეშე განჳგლის და ეგრეთ აღმოსავლსა  
 აღმოგაღს: და უფელს-ვე ამს სოფელსა ჩუენსა ნათელთა მიმფენელ ექმნების.

ანუ ვერ იგი სხუათა იოცნეს. კუალად გუერდითს ჭეოფეს მოგზაურობასა: არა-  
 რად ესეგითარი წარმოაჩინა განცხადებულად. რ გარემოვლად თითოეულსა იტყუთა  
 ამთგანსა დაუმტკიცებს მნებებულთა: რ განიყოფვის და განისაზღვრების ამს-  
 დადცა და მისდად. ვა ვის ენებოს: დადათუ სიტყუად ჭეშმარიტებისაჲ ქუეშე-  
 5 კერძო ქუეყანისა კერძო სიერისა შინა მსრობლად და კუალად აღმოსავლისა მი-  
 მართ კუალად-გებულად გამოაჩენს სხუათა მნათობთა. უცთომელთაგა და ცთო-  
 მილთა. უგანცხადებულესარე მოძრაობისა და დამყარებისა დასამტკიცებულად  
 მხუმეველი:

I,6. **ჴუდისჴმასი ჴუდისჴმარყოით ურდომს საყოო**  
**შუ ჴუდისჴმასი შისილ ჴუდისჴმარქილყორს საყოო:**

20b

10

მომრგულებით გარემოვლითს განგებასა და ყოფასა ყოველთაჲე სოფლი-  
 სა ამის სქემეთასა მომითხრობს ჩნ ბრძენი ეკლესიასტე. რ უკუეთუ ნათესავი  
 წარვალს და ნათესავი მოვალს. ცხად არს ვითარმედ ნათესავითი ნათესავად წარ-  
 სრულთა კაცთა. და მისვე მიწისა მიმართ დაკსნილთაჲ. რისა-გან მოღებულ  
 15 იუვნეს. ვა იგი წერტილისა რადსა-განმე დაწეებული მოვლებად მრგულისაჲ.  
 შირველდაწეებულისაჲე მიმართ მიიწევის დასაბამისა. ეგრეთვე ყოველი კაცი შდ  
 მიმოკუეთებთა და შიფოთებთა კუალად მათდავე მიმართ დაიკსნების რლთა-  
 გან იგი შეკრებულ იყო და ყოფად მიედო ნიფითაჲ. ად და ქუეყანაჲცა. და-  
 დათუ უკუნისამდე ჭეიეს ქცეულებისა მიერ და ზამთრის მოწეგნულისა ნეფსვი-  
 20 სა. სახითა რადთმე მისდა შემთხუეულისა მკვდრობისა. და კუალად წლითი-  
 წლადისა განცხოვლებისაჲთა მომრგულებითისა მქონებელ არს. და გარემოვლი-  
 თისა მყოფობისა ეგრეთვე სახედ მზესაც. ადგილით თხსით აღმომავალსა. და-  
 სავალისა კერძოთა დამავალსა და კუალად მასვე აღმოსავალისა ადგილსა შინა  
 ზოფნილსა და დასავლით-კერძო მოძრავსა მომრგულებით გარემოვლით აქეს  
 25 ძრვად: ამის უკუე ესეგითარისაჲე გუარისა თითოეულისა ქარისაგა შემთხუევასა  
 განმიცხადებს იტყოდის რად: გარემომას გარემოვლით ვალს სული. და 21b  
 გარემომას მისსა მოიქცევის სული: რ ცხად არს ვდ ვრ იგი რაჟამს  
 ჩრდილომას ქრადის ანუ სამხრისა კუალად თხსსავე ადგილსადა მიიწეგვის  
 მომრგულებით გარემოვლითა რისა-გან იგი გამოსრულ იყოს: რასა უკუე სარ-  
 30 გებელსა მომიყიდის ჩნ ამიერ. გარსა თუ მრავლით-კერძო და მრავლით-სახით  
 რწმუნებაჲ ჩუენი ჭნებაჲს. არარას კაცთა მიერ ქმნილთა და განგებულთაგანსა აქეს  
 უცვალებელი სიმტკიცე. ად თათ მათცა უქცეველისა სიმტკიცისა და მკვდრო-

ბისა ვე უკუანადგენელის მის ყოფლითურთის დასრულებისმდე შეტანებულთა. ადგილობითის ქტევის და გარემოფლითის შეცვალების და მოძრაობის მიერ აქუს შემკობილება და მეოფობა. და მორჩილ და მრწმუნებულ არიან საზღვართა და შჯუღთა შემოქმედის და განმარტებულისათა. რა ამიერ ჩნცა ზირველი-

5 სის მის დასაბამისა ჩნისა წერტილად აღსდვასა და კუადად-ქტევისა მომადენი მოსწრაფე ვიუენეთ დადგრამად ბუნებითა ზედა| საზღვართა და შჯუღთა დამ- 22a ბადებულისათა მსგავსად უსუღათასა. და ნუ უდარეს გამოგინდებით მათსა შეუ რაცნის-მეოფელობითა და გარდამავლობითა ნებსა შემოქმედისსა. რი გა-

10 მოიყვანებს ქართა საუნჯეთა-გან მისთა. და კუადად მომრგულებითითა გარემოფ- ლითა თითოეულსა ადგილადვე თვსად მიაქტევს: და კაცთა საწუთოქსა ამის ცხორებისა სტადიონსა შემოიყვანებს. და კუადად განიყვანებს შემდგომად გან-

15 სრულებისა კაცად-კაცადის-თვს განჩინებულთა ჟამთაქსა. და ზირველისავე წესისა მიმართ მიაქტევს. ად და სხუანიცა რამეჲ უსაიდუმლოქსნი ხედვანი ამათ მიერ განმეტხადებიან ჩნ. ყოფლითურთ თანაშემწენი ცხორებისა ჩუენისა განმართლე-

20 ბისა. და უმჯობესისა და სულეირისა ცხორებისა მიმართ შეცვალებისანი. რ ესრეთ ვითამე კმობს. ვად უგუეთუ გულის-ხმა უჩინო მომრგულებითი გან- ხილვა[ა] და მეოფობა ცის და ქუეყნისათა. და დასაბამისავე მიმართ მიქტე- ვითა. რასა [შესა]შედ უწოდენ სწავლულებისანი. მოგზაურობითობა| მოძრაობ- 22b ბისა. უმჯობესად შეცვალებულთ: შეიცვალე და შენცა უდარესთა მკათ ქტეულე-

20 ბათა და ძრვათა-გან და კუადად უმჯობესთა მიმართ მიქტევეითა განახლებულ ფავ ცხორება. და სხითა რამეჲ მომრგულებით მოიქტე შემოქმედისა და მეუფისა თვისისა მიმართ: ვრ იგი მზე აღმოსავლად. და ქუეყანა. კუადად ნა- უოფიერებად. და თითოეული ქართაგანი ღმრთისა მიერ მათდა განჩინებულთა ადგილთა მიმართ: რ უგუეთუმცა ესრეთ კეთილითა შეცვალებითა შეცვალეუ-

2 ლად იხვე. მეოფობისცამცა და წარუვალად მკვდრობისა უცვალეებლად დამტკველ იქმენ კეთილისა საკუნებელისა მიერ:.

I, 7. *ყაყყოთნი რაყდინნი ყრისბოუნი ხოყოფიუ ბუ  
ხოყოფი რიუ რისი რყორისყყოთნი.*

23a

განხილენ უკველმან მნებებულმან. თუ ვითარ დაბადებულთა კეთილად-

30 მრწმუნებულსა მორჩილებსა და დაუცვადებულსა და მბადებულსა და მეუფისა თვისისა ნებისა მიეოქსა წარმოიტვს ბრძენი ეკლესიასტე: რ უკველთა ღუართა ზღუად შემასხმელობასა. და მისსა არასადა ადვსებულობასა ჰკმობს: რომლითა რასა



ცხად ჭყოფს. ნამდვლვე სკვრველსა რასმე და უოველითა განცვბრებითა სავსესა  
 რ უკუეთუ ღუართა და ესოდენტა და ესევეითართა მდინარეთა [არა ადავსიან.  
 ზღუაჲ. და] ვა უოველთა უწეით. არცა ერთსა ეამსა შინა აღორძინებულად და  
 შემატებისა მიმთუაღველად იბრების იგი. ანდ უფროდსდა და მასვე სწორსა  
 5 იგივეობასა და მასვეობასა ზა ჭვიეს იგი მარადის. არცა უმეტესისა მიმართ  
 განხვრცობილი. და არცა უნაკლულესისა შემტ[ი]რებული: საჩიებელ არს უკუე-  
 თუ რლისა მიზეზისა-თჳს იბრების მიუღებულად შემატებისა და მოკლუებისა: 23  
 ხსუ თუ ცხად არს ვდ რწმუნებითა მორჩილებასა სახდვართა და სიტუუათა შე-  
 მოქმედისა და მისა მიმართ შეტუეკლასათასა: ვე აქამდე მოხვდე. და არდა  
 10 ზეშთა გარდაჭკდე. ანდ შენ შორის შეიმუსრენ ღელვანი. და რ ბრძანებაჲ ესე  
 სად-თჲმ აღერი რადმე ექმნა უსუღოსა მას. და იქმნების იგი დამტევენელ  
 აღურიცხუელთა მათ წყალთა. დასაბამით-გან მის შს დამუარებულთა მათცა. და  
 სამარადისოდ გარეშე შემდინარეთა და არცა და ერთისა აღორძინებისა და შე-  
 მატებისა მიმთუაღველად იბრების. არცა მცირესაცა რასმე მომხუტვეულ მეზო-  
 15 ბელთა მათ მისთა ქჳშათა და კველისა-გან: რ ამისდავე მსგავსად. უფროდსდა  
 განმაცხადებულად ამათდა. რ იტუჳს დავითცა წინაღწარმეტუეელი. უოველთა  
 იტუოდის რაჲ: საზღვარი დასდევ რლსა არა გარდაჭკდენ. არცა მიაქვევენ  
 დაფარვად ქუეყანისა:

I, 7. <sup>24a</sup> ლაზარისი ქაძყოფისი უოველისი შოქლოქი.

24a

20

შაქნი შოქლოქოქოქი შოსოქოქაჲ.

და აწ კუალად სხუასა სკვრველებასა მოიკისენებს. რამელი ესე დაეფარვის  
 მრავალთა კაცთა. რ არა უოველნი შეცნიერ არიან. ანდ მხოლოდ შენავეთა ოდენ  
 უწეიან რნი ვრცელთა მათ შინა უფსკრულთა ზღვსათა მოგზაურობენ და მათ  
 თანა სადმერთოდსა წერილისა წურთილთაცა. და წწელისა ამოსის-გან თქემულად  
 25 მსმენელთა: რლი მოუწოდს წყალსა ზღვსასა. და მოჰტენს მას პირსა ზე-  
 და ყოვლისა ქუეყანისასა. რლითა ეკერა ცხად ჭყოფს უოველად-ძლიერითა  
 განზრახვითა დმრთისაჲთა წყალთა-გან ზღვსათა ქმნილსა მას მრავალგზის დრუ-  
 ბელთა მიმართა აღსდვასა ესევეითარისა ამის წყალთა ზღვსათა დრუბელთა-შიერისა  
 აღუვანებისა წარმოსახინებულად იტუჳს ბრძენი ეკლესიასტეტა ვდ: აღვილსა  
 30 რლსა ლუარნი მივლენ მუნ იგინი მიიქცევიან მისლვად. ხოლო თუ ვრ  
 იკუმი იგივეობაჲ სიტუჳსაჲ. რ ესრეთ უდირდა თქემად. ვდ აღვილსა სა-  
 და ღუარნი შეწყნარებულ იქმნებიან. მუნ იგი[ნი] მიიქცევიან სლვად. 25a

რ ესრეთვითამე თქუმითა უადვილეს და უცხადეს იქმნების და გონებაჲ სიტყუსაჲ  
 შემდგომობისა-ებრ წესისა: ვინაჲთგან ზღვსა-გან მიიღებენ ღრუბელნი წყალსა.  
 და შთაადენენ მას მდინარეთა შინა და ღუართა და ივინი კუალად მიაწვევიენ  
 მას ზღუად: . გარნა არა ესრეთ ცხადად თქუა ესე ბრძენმან ეკლესიასტე. ანდ  
 5 წესისა-ებრ გამომთქუმელთაჲსა მიფარულადრე. სხვთა მნებებელ იქმნა გამოცხა-  
 დებად სხვსა. რა ესევითარ იფოს თქუმული იგი ვა წელან ვთქუთ ვდ: აღ-  
 გილსა სადაჲთ ლუარნი შეიწყნარებენ და მიიღებენ ღრუბელთა მიერ წყალ-  
 სა და აღივსებიან. მუნვე ივინი კუალად მიიქცევიან მისლვად. რ ეს-  
 რეთ უჩუენებს წარმოთხველსა ძალსა ამის სიტყუსასა. ვდ ღუარნი ვემე და მდი-  
 10 ნარენი ღრუბელთა მიერ მიმთუაფველნი წყალსა ზღვსასა ადრძნდებიან და ადი-  
 ვსებიან. ხოლო ვდ ნაცვალად მისცემენ მავსსხებელსა სესსსა. არა ვა ფოვლითურთ 25b  
 უდონო იფო უდ-დიერი მეუფე სხუათა წყალთა საკუმარად ქუეყანასა ზედა. ანდ  
 რა ამითცა უჩუენოს კაცთა მიუწდომელი ძალი თვის ვდ არა ხოლო მძიმისა მის  
 და ქუედამზიდველისა ბუნებისა წყალთაჲსა სისუბუქისა მიერ ღრუბელთაჲსა  
 15 გარქმესაზღვრებაჲ. და ზემთა კერძო მათსა დამუარებაჲ და მათ მიერ კაცთა  
 ნათესავისა ქველის-მოქმედებაჲ ძალ-უც ანდ ქუენაჲთცა აღწოდებაჲ და ღრუბელთა  
 სიმაღლისა მიმართ აღუვანებაჲ. წინაუემო წესისა ბუნებითისა: . ვინაჲცა ფოვლი-  
 თურთისა მორჩილებისა და დაუცადებელისა ერინებაობისა დაბადებულთა ღთისა-  
 თასა შემოქმედისა მიმართ და მეუფისა ფოველთაჲსა წარმოთქუმის სხვად უწ-  
 20 ეების მნებებელმან ფოვლად-ბრძენმან ეკლესიასტე ფოველთა ამით ესევითართა-  
 თის მიიკსენა: და არა ვითარ იგი ვითემე უპირატესთა თარგმანთა ჭგონეს. ან-  
 ვაჭრთა და უძღებისა ნებისა მქონებელთა სამხილებელად წარმოთქუა ზღვსა-თხს  
 თქუმულნი ესე: . რ მიზეზად წინაუც კლესიასტეს მსოფლოდ მითხრობაჲ ოდენ 26a  
 გამოთქუმელისა ღთისა სიბრძნისა და გამოუკუფველისა ძალისა. რამლითა იგი  
 25 და რამლისა მიერ არაარსისა-გან არსად მოიფვანა თითოეული არსთა და ს-  
 ჩინთათგანი და წესი ბუნებითი: ხოლო უფროჲსდა და ოდ უფროჲსდა ზემთაბუ-  
 ნებითი ზედადასდვა ფოველთა. რასა იგი ჭმარხვენცა. და ფოვლითურთ შეურ-  
 ეველად და უცვალებელად სცვენ. ვემ განკვრებაჲმდეცა და განცვრებაჲდ ფ-  
 ველთა გულის-ხმის მეფულთა ამისთა. და დიდების-მეტეულისა მიმართ ს-  
 30 მრთოჲსა ადრკვად გულისა და ენისა მათისა: .

I,8. ყაყუონჩი სუყაყუჩი ყიხაშით. ოჟიჲ ყუ-  
შხითოყყოთ ღიხს შუშუჩუღო თყოაჲ: შუ ღიხუ  
ღოიოქიყუჲს თყოღოთი უოჭყოთოუ შუ ღიხუ სუყო-  
სი უქიქიყუჲს ყაყი სოქიხიუ-ყუჲს.

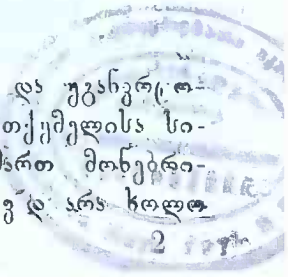
26b

5 რათა სიტყუათა იტუჲს. ად ცხად არს ვდ გამომჩინებულთა და  
 შთარგმანებულთა მიუწდომელისა სახიერებისა და გამოყუდეველისა ძაღისა უოგ-  
 ჯად სიბრძნით და უოჯლად ძლიერებით უაველთა დამბადებელისათა არსთა 27a  
 ამათ და სახინოთა შუენიერებისა მიერ და საკმარებისა და კეთილად-შეწყობი-  
 ლებისა და წესიერებისა რ რაბამნი ვინ და რადოდენნი წარმოთქუენს განმა-  
 10 ცხადებულნი თიო.ყოელისა არსთაგანისა ხედვისა და მიწდომისანი. რწითა გა-  
 მამჩინეს სიკეთენი მათნი: ად მოუძღურდების და დაიკსნების წარმომეტყუელი  
 ვემუ მრავალგზის. ხოლო ვერ შემძლებელ ქმნილი უოჯლად-სრულია და უხაკუ-  
 ლოჲსა მიწდომისა გამოთქუმასა დადათუ თავად სიბრძნისა და მეცნიერებისა  
 მიწვევულ და მამაკაცებრიგითა ცნობითა აღსავსე იყოს: რ არა აღივსებ-  
 15 თული ოკუე ხედვითა. ცხად არს ვდ სიკეთისა და შუენიერებისა:ათა ცას  
 ქუემუ და ქუეყანასა ზედა და ლუათა შინა ხილულთა დიდთა საკრველებათა:ათა:  
 არცა აღსავსე იქმნების ცური სმენისა-გან ესეგითართა-თჲს მოთხრო-  
 ბილთა-გან: რ უოველთაჲ კეთილს-მოყუარისა და ხედვის-მოყუარისა ცნობისა 27b  
 მქონებულთა სატრფიალანი აღძრვანი და ძაღნი შინაგანისადა და გარეშისა კაცი-  
 20 სანი აღძრულად და განმზადებულად უზურან მსმენელობისა მიმართ. იქადგე-  
 ბოდის რად გამოყოქუმელი სიდიდე საღმრთოჲსა და უოჯლად-ძლიერისა ძაღისა  
 და სიბრძნისა. უოველთა ამათ შემკრებელისა და განშკებელისა და მცველისა: .  
 და რადოერთით არა მიიღებენ განსდომასა ესეგითართა ძლით წარმოთქუმულთა  
 სიტყუათა მიერ. ად შთარგმანებულმანცა იწუოს რად თხრობად უოჯლად-საკრვე-  
 25 ლისა შეწყობილებისა და წესიერებისა წინამდებარეთა საქმეთაჲსა და მოყოლურ-  
 დეს სიტყუად. უფროდესდა უსასურველესად შეჭრაცხს ღუმიდესა: .

I,9-10. ძიუო ყიქიუჭი ყიქიოთი ოჟი შუ იხუო ყა-  
ყუაჲ შყოაჲ ოჟი \* შუ ღიხუ ღიხს ყაყუოთიყო  
ყუღოთი შიქიუ ყიყოყუ: ყოთოქიქულ თყოაჲ შუ  
30 უსიხუღუ: ღოიუ ყიყო ყუღოთი ღიხს. ღოიუ ოჟიოჲ  
ყიქიოთი ღიხს სუოქიყოქოთოუ ყიქიუ ყიქიოთოუ ოი-  
სიოქიოქი: ( სუენს )

29a

35 წარმოთ რად ვიდოდის ბრძენი ეკლესიასტე აღაოქიხებს და უგანკრო-  
 ბილესად იჭუად და დიდებულებად აღიუვანებს სიტყუასა გამოყოქიმელისა სი-  
 ბრძნისა და საღმრთოჲსა ძლიერებისა დამბადებულთა მისსა მიმართ მონებრი-  
 ვისა მოწიილებისად. რ აწ წინამდებარე ამათ მიერ გუაუწევებს. ვდ არა ხოლო





ქმნილთა ამათ და სწინითაგანი თითოეულ მონებრივს სახეელს-დებსა და თხუ-  
ბასა და ერთგულებასა აჩუენებს შემოქმედის მიმართ თვისისა. ად არდა სადა 29a  
ქმნილნიცა. ხალხ ქმნადნი ვემე და ყოფადნი ზირველმყოფთა თანა შეერთდებიან.  
და თანამოდგამ ექმნებიან სიტყუთაცა არსებისა და მყოფობისაჲთა. და სიტყუთა  
5 წესიერებისა და მეუფის თვისის მიმართისა მორჩილებისაჲთა. ვა არა თუ  
ქმნილთა და ყოფილთაგანნი. ად ვა თვისობისა და მოუყსობისა ზირველყოფილ-  
თა მიმართ მქანებულნი. შემდგომობისა-ებრ წესისა ზირველთა მათთა შორის  
დადებულისა ყოველთა დამბადებელობითისა და წინაგანმკებელობითისა ექლმწი-  
ფებისა და მკუფებისა მიერ: ვდ ეგრეთვე ყოფადცა აქუს და ძრვად და ცკად  
10 ვე განსაზღვრებულად ვამამდე საყოველთაჲთა ადსარუელისად: და რადოურ-  
თით არა იხიების სხვსა ყოფად მოსდვისა და წესისა და ძრვისა მქანებულნი.  
ვრმცა ვინმე იან[ვა] მიზეზი სიტყუსა და თქუმისა-თჳს. ვდ აჭა ესე ახალი  
არს: რ რადცა რად ვინ [ცა]თა შინა იხილას დიდებულნი და საკრველი: დიდთა  
მნათობთა აღმოსდვასა და მოკლებასა შინა. ანუ სხუათა ვარსკუფავთა უტომებლთა და  
15 ტომიძლთასა: ამას თანა ქუეყანისაცა შორის და ზღვსა თუთოსახეთა ცხრველთა 30a  
და ნერკთა და მტენარკთა თანა: ესე ყოველი ფდ წწრვე იქმნა და იყო ესრე-  
თვე და ესრე სახედ: და ყოფისაცა მქანებულ იყო და არსებისა და წესისა და  
ძრვისა: და საღმრთოჲთა ნებისა და განჩინებისა დასაბამსავე ყოველთა ზედ  
დადებულისა ჭეშმარიტებით მრწმუნებულ. აწვე ეგერა ყოფილთაგანნიცა და ყო-  
ფადთა: ანისთჳს იტყუს ასე წწყელი თუთ მის ზირისა-გან შემოქმედისა საყ-  
20 კუნთაჲსა და ყოველთა-განმაწესებულისა ვდ: მე უფალი ღმერთი შენი დამამყა-  
რებელი ცისაჲ. და ამგებელი ქუეყანისაჲ. შემომკრებელობითისა და წინა-  
30 გამკებელობითისა და თითოეულისა მათგანისა დაუკსნელად მცველობითისა საღ-  
მრთოჲთა ძალისა ანიერ მომასწავებელი. და მიუენებელი. ვდ რწ იგი დასაბამ-  
25 ს დაამყარა ცაჲ და დააფუძნა ქუეყანა[ჲ] და აწცა მისცემს ორთავე მსოფლოდ  
საღმრთოჲთა ოდენ და ყოფლად-ძლიერთა განზრახვითა სიმტკიცესა და დკა-  
მასა: ვინაჲ[თგან] არცა ერთი რად ახალი რადოურთ ანუ აწდა ქმნულ იხიების  
მზესა ქუეშე: ყოველნივე ქმნილნი და ქმნადნი მისვე მქანებულ არიან მყოფო- 30b.  
ბისაცა წესისა და ძრვისა და ცანი ვემე დ-დებასა ღმერთისასა უთხრობენ  
30 დაუცხრომელად. და დღე დღესა და ღამე ღამესა აუწყებენ შემოქმედობი-  
თისა და წინაგანმკებელობითისა სიბრძნისა მისისა მიუწდამელსა ძალსა: და  
მსვავსადვე მათსა ქუეყანაჲცა და ზღუასა თჳსთა საზღვრის-დადებათა. და წესი-  
რებისა. და მკუდარქმნისა და კუადად-განცოცხლებისა. და უფრადკისა მოძრაო-  
ბისა და ყოველითურთ განმკდებელობისა მიერ ზირველსა უმკობელობასა არა  
35 უდარეს უკადობს უსიტყუელითა გმითა შემოქმედისა და მეკუფისა თვისისა.

ლს 13, 4

ფსლ 18, 2  
ფსლ 18, 3

ხოლო ვინაჲთჳან არაჲა იხობის უკუნაჲსკნელქმნადთა ამათი თანა ახალი 31a  
და აწდა ქმნილი ამისთჳს ზედა დაჭრით ბრძენმან ეკლესიასტე. ვ'დ აჰა ეგერა  
ქმნილ არს საუკუნეთა შინა ქმნილთა წ'წრ ჩუენსა. რ' უფველი ქმნადი  
აწვე ეგერა ქმნილად იხობის უეტუელად: ამისსა შემდგომად იტჳს:

5

I, 11. **წილუ ლისი კსიოჩიყუჲს უაძიყოითაჲს შ'უ  
აქსიყუნღისიქჩიოჲშ' ქიძროთაჲს. ლილუ ლისი  
ბუთი'უ კსიოჩიყუჲს ქიძჩი'ბთაჲს თუნიუ, აქსიყუ-  
ჩი'ღისიქჩიოჲს.**

რამეთუ მამრგულებითი სრბაჲ წელიწადისაჲ. უფლისავე თავსა შორის  
10 თჳსსა შემსახდურებელი და შემომწერელი. ვ'ა ურმის-თჳელი რაჲმე. დაუცხრო-  
მელისა მქონებელი მოძრაობისაჲ. გამაჩინებს აწ მახარებელთა და შესა-  
ტობობელთა. ანუ შემსწუხებელთა და განსკდებელთა. და ვითარებასა მისცემს  
უწინარეს ქმნილთა რათა..... თუ ვ'დ არასადა დირს არიან კაცობრივისა  
ნებისა საქმენა ვ'ა ხენებისა და უსახურისანი კსენებისა დირსთა კარდამავალთა.  
15 საქმეთა თანა და წესთა: ანუ ვ'დ არა თანაშესატუეებელ არს აწმყოფთა თანა 32a  
კსენებაჲ. ჰარველწარსრულთაჲ თუნიერ კსენებაჲ ოდენ უფვლათურთა სათნოების-  
მოღუაწეთაჲ. და თავად სიმართლისა აღწევნულთა. და სახედ საქმიითისა სათნოე-  
ბისა და მაგაღითად სულთა სარგებელად და საცხორებელად შემდგომთა სა-  
თესავთა-თჳს მოქალაქობისა თჳსისა დამტევებელთაჲ: რ' მხოლოდ ესენი ოდენ და  
20 სამეტკაბისაცა მქონებელ არიან უფველსა შინა შრომასა მათსა და საკსენებელი.  
საცა კეთილისა. ვ'რ იგი. წერილ არს ვ'დ საკსენებელი მართლისაჲ. მე- 10, 7  
სხმით: და კუაჲად საკსენებელად საუკუნოდ იყოს მართალი: რ'ნი 11, 6  
ცხოველცა იყვნენ უკუნისამდე წერილისა-ებრ ვ'დ მართალინი უკუნისამდე  
ცხოველ იყვნენ: და უფლისა მიერ არს სასყიდელი მათი: ცხად არს ვ'დ  
25 ზემთაცათანი იგი და [სუკუნ]ონი. მისაგებელნი კაცთა შ'ს მუშაკობისა სახედ  
შემოდებითა სასყიდლად სახედღებულნი წმიდისა წერილისა-გან;.

10, 7  
11, 6

30

I, 12-13. **ბოუ უქროთსოუხილუ ბოუყო უყოფიუ მს-  
ილყოთსოუდო თქმაქსოუოძი კინო. \* ბუბოყოფ  
უყოთო სოქბო უდუბათოყოფუშ' ბ'უ უდჩიყოთოჲშ'  
სოუდისილიოთა უყოფიოთაჲ-თქსი ქიძროთაჲს უდსო-  
ქიყოფიოჲს.**

33a

კუაჲად განახლებულ ჰყოფს და წარმოაჩენს სახელის-დებითა რომელნი  
იგი დასაბამსაცა ეკუმიწეს და იტჳს ვ'დ: მე ეკლესიასტე მეფე ვიქმენ ისრაე-  
ლისაჲ იერუსალიმს შინა: რომლისა მიმართ არა უკეროდ თქუა ვინმე. ვ'დ

და ვინ დაგადგინა შენ ეკლესიასტედ. და რ' ისრაელის ზ' იერუსალიმს შინა შეფე  
 იქმენ. ე'ე უოველთადა ცხად არს. რ' მამულად სამკადრებულად გაქენდა იერუსა-  
 ლიმისა-შინაჲ შეფობაჲ. ხოლო არდა მამულად წილად მიგელო ეკლესიასტეობაჲ: ვ'რ  
 უგუე სახელსდეგ თავსა-თვსსა ეკლესიასტედ. ა'დ ნაცვალად მისსა მოგვკოს  
 5 სადმე სიტყუამან ჭეშმარიტებისამან და თქუეს. ვ'დ საღმრთომან სიბრძნე-  
 მან| რომლისა მიერ აღძრულ იქმნა იგი. რ'ა წარწერნეს და განასაზღვრნეს 33b  
 სიდრეუით და სიხენეშით მოქალაქეთა კაცთა ამაოებანი და ბოროტმოქმედებანი:  
 ამას თანა თითოეულისა არსთაგანისა საუკუნოჲ და მონებრივი მორჩილებაჲ:  
 და ცისა-ქვეშეთა უოველთა სირყუათა თვსთა მსმარებლობისა მომართ შეშოკრე-  
 10 ბაჲ ეკლესიასტეობისა სახელის-დებამდა შიანიჭა მას ვ'ა საღი რამეჲ ზატივი  
 და უადრესი მიუფობისაჲ: რ' მიუედ ზირველცა მისსა მრავალნი საცნაურ იქმ-  
 ნუს უოველთაგე ნათესავთა შორის. რომელთა თანა ისრაელსაცა ზედა იერუსალიმს  
 შინა. ხოლო ეკლესიასტედ არაგინ ცნობილ იქმნა. არცა ვინ მოძღურად მზის-  
 ქუეშისა სოფლისა: ვინაჲცა უახლესისა ზატივისა მიერ და სახელის-დებისა  
 15 უსიტყუეს[იერად] და უსარწმუნოეს[ად] წარუდგენს თავსა თვსსა მსმენელთა  
 თვსისა მოძღურებისათა: ა'დ კუალად აღმოჩნდების ამიერ სხუაჲ საძიებელი  
 სიტყუაჲ მეტყუელი: ვ'დ უკუეთუ ახლად სახელად მიეცა მას| ეკლესიასტეობაჲ. 34a  
 ვ'რ იტყვს არარაჲს ახლისა არცა აწლა ქმნილისა უოფასა მზესა ქვეშე: რომე-  
 ლსაცა შემოკლებული აქუს აკსნაჲ რ' არა აღრჩევიითთა მოსწრაფებათა ანუ  
 20 გონებითთა წარმეტებათა-თვს იტყოდა ზირველ სახლყოფასა ა'დ არსთა შორის  
 ხილულთა ბუნებითთა მოძრაობათა და განწესებათა-თვს რომელთა შორის არა  
 საზღვრელ არს განივნაჲ ანუ შემატებაჲ. მოკლებაჲ ანუ დამცირებაჲ:.

I, 13. **ჩუძყოთაჲ შუძალუღუყუჲო ყათიხაღუ შასიღუ**  
**რბყოთაშინი იყოთუ ხუღოთუღიუ შუძალუღუყუჲუ**  
**ბუღს ყინუ:.**

34b

25

ცხად არს ვ'დ ვამ რაჲოდენმე მოიცალა ხედვისა მიმართ არსთაჲსა და  
 ცნობისა თუ ვითარ რაჲმე არიან იგინი: და მიწდომისა მოძრაობისა და წესსა  
 არსთა და საჩინოთასა. ამას თანა ძვრთ-მოქმედობასა და უსახურებასა დაკს-  
 ნილობით მცხოვრებელთა კაცთასა: მერმეცა გულის-ხმა უო და წარმოთქუა  
 30 მზისა-თვს და ქუეყანისა და მდინარეთა. ღუართა და ზღვსა ვ'ა კერძოთა მიერ  
 შემსწავებელმან თანად უოველთა არსთამან: ვ'დ თითოეული მათი ჳმონებს და  
 ქმორჩილობს თვსსა შემოქმედსა და მეუფესა და მის მიერ დასხმულთა ბუნებითა-



5 თა საზღვართა უცვალებელად დაიტავს დადაცათუ წინააღმდეგომ იუვენ ბუ- 35a  
 ნებისა: ხოლო უგულის-ხმონი და უცნობნი კაცნი მათდა მიცემულთა მათ ბუ-  
 ნებითაცა კარდაჭკადეს საზღვართა: და მრავლითა ჰატივის-მოყუარებითა და  
 10 კაცთ-მოყუარებითა სეგარდამომინიჭებულისა-განცა მათდა მისდრკეს მეცნიერე-  
 ბისა და გზათა მიმართ ამაოებისათა შესცთეს: რამელთა-თჳს იგი თქუა  
 ვ'დ ამოაობაჲ ამოათაჲ ყოველივე ამოა: ხოლო აწ სიბრძნით განმხილველმან  
 უოველთავე ცასა ქუეშე ქმნილთამან. ცხად არს ვ'დ მათმან. რამელთა იგი ჰყო-  
 ფენ უოველსავე მზესა ქუეშე მოქალაქენი კაცნი. გულის-ხმა უო და ცხა. ვ'დ  
 მიმოტაცებაჲ ბოროტი მოსცა ღმერთმან ძეთა კაცთასა მიმოტაცებად  
 15 მას შინა რ' კაცობრივთა მთავრობათა და დიდებათა და მძლავრობათა და  
 უსამართლეთა მონაკებთა და საკმართა შეკრებისა-თჳს ტივილთ-მოყუარებითსა  
 შრომასა. და თითოსხეთა და მრავალთერთა მღვდარებათა და მისწრაფებთა  
 და შემდგომობისა-ებრ წესისა. კარციელთა და სდაკელთა გემთა უშეუ-  
 ლობითთა და ბილწითა აღრევთა ბოროტად. მიმოტაცებად სახელს-დგა. ვ'ა ნამ- 35b  
 20 დვლვე ბოროტთა და უოველსავე კეთილისა იჭვსა-გან დაკლებულთა: ხოლო  
 იტყოდის რაჲ ვ'დ მისცა ღმერთმან ძეთა კაცთასა: არა მარტივად ესევი.  
 თარისა მიმოტაცებისა ღმერთისა მიერ იტყვს მიცემასა. ა'დ სიტყუთა თჳთმეფო-  
 ბელობითისა ნებისა და აღრჩევისაჲთა შემნდობელობასა ქმნად მათდა რაჲცა  
 იგი ენებოს. რ'ა არცა ჩ'ნ შორის მუფთისა ამას თჳთმეფობელობისა და-  
 25 მარლუ[ეველ] იქმნეს და სახიერების შუენიერიცა იგი განზრახვაჲ ცხად უოს:  
 რ'ლითა თჳთმეფობელად დაჰბადა კაცი და მისცა მას სული სიტყუერი და გო-  
 ნიერი. რ'ა თჳსითა გამორჩეუითა და ბრჭობითა უდარესისა და უშკობესისაჲ-  
 თა მოქმედებდეს თუ კეთილთა. კეთილნიცა მოიხენეს მისაგებულნი. ვ'რ  
 იგი წინაუგმომ მოქმედ ქმნილმან ბოროტთამან ჰოვნეს შემდგომობისა-ებრ  
 30 წესისა ბოროტნი ბოროტთა ნაცვ: ღნი: ვინაჲცა თუ მისცა ღმერთმან ნაცვა-  
 ჯად ამისსა ვ'დ შეუნდო და მიუშუა. და დადგა ბრძენმან ეკლესიასტე. ვ'დ იგი  
 დიდი მოციქული ჰაველცა იტყვს უწისავე უწესობისა და სიბოროტისა მო- 36a  
 ქმედთა-თჳს: რ'ისა-თჳსცა მისცნაო იგინი ღ'ნ გულის-თქუმათა შინა რმლ  
 გულთა მათთასა არაწმიდებად. გინებად კორცთა მათთა მათ თანა: და  
 30 კუალად: და ვ'ა არა გამოიციადის ღმერთი ქონებად მეცნიერებისა. მისცნა რმლ  
 იგინი ღმერთმან გამოუცდელსა გონებასა საქმედ არაჯეროანთა: ცხად  
 არს ვ'დ თჳსითა წინააღმრჩეველობითა საქმედ არაჯეროანთა თჳთმეფობელობისა  
 თჳს მიუშუნა:

I, 14. **ჩუკროთინ თუნიუბ ყაყოყონინ ქიძროთინ სი-  
ქიძროთინ შიოლუ ყაყოყოუ ბუ დოლუ ყაყოყო-  
ნი დბუდაოყუ ბუ დოთიოყოლუ სოყოთიუ:**

არა თუ დაბადებულთა აგებულების-თხს| იტყვს. ნუმცა ვინ ჰკონებს ამს. 37a  
 5 რა ესე უწესა არს. რა უოველნი იგი ფად კეთილად დაბადებულცა და წამებულ  
 არიან: ად ბოროტთა და უსახურთა კაცთა მიერ ქმნილთა და წარმოჩინებულთა-  
 თხს. ვრ იგი ვიტყვოდით. რა კრძალულებით გარეშეწერა ესე და სიძულეთა  
 სიტყუათაჲთა თქუა რაჲ ვად: და აღრჩევა სულისა: ვრმცა იტყვდა. ვად ესე  
 უოველნი ნებანი არიან თუთმთელობელებისა სულისა თითოეულისა წამისა მიმართ  
 10 გინა თუ კეთილისა ანუ ბოროტისა ნეფსით-მიდრეკადისანი. რა ამას სახელსდგა  
 სულად აქა ვინაჲცა არა თუ კაცობრივისა სულისა აღრჩევასა შეუქმნა ბუნებაჲ  
 არსთაჲ. რა მათ თხს ჰკონებს ვინმე თქემულნი ესე: ად ვინაჲთგან მის მიერ  
 მრავალი კაცი ბუნებისა გარეშესა რასმე აღიძრვის ქმნად. და ვად არა ბუნები-  
 თი არს ბოროტი მიმორცაგებაჲ და სიხენეშისა საქმეთა ამოებაჲ. კაცთა მიერ  
 15 საცნაურ იქმნა ესე. ძუელადცა სადმე სათნოეფილთა ღმრთისათა მრავალთა  
 და უოველთა სათნოებათა ვითარებითა განბრწოვინებულთა. და აწცა მსგავსად მათ-  
 ს მოქალაქობად და ცხორებად მოსწრაფე ქმნილთა: 37b

I 15 **ღუნიუბუყყოყოთი დოლუ ყოლუძოთიოყყოთი დოთი  
ყოძიყაყუბ. ბუ ჩუქოთიოყოთი დოლუ ყოლუძოთიო-  
ყოთი დოთი დოთიოყყოყუბ:**

ბუნებითთა მაგალითთა შემოხართუამს ჩუენ გულის-ხმის ეოფასა. რომელთა  
 მიერ გამოჩინებაჲ ჰქნებავს კაცობრივისა აღრჩევისა[ა] ერთგზის სიმათლისა  
 და ჰქმნარიტების-გან განვრდომილისა. განმართლებისა და უმჯობესქმნისა  
 უღონობასა: რა ვითარ სახედ უოველი იტყვს გარდაქცეული და ერთკერძომი-  
 25 დრეკილი ნერგი ანუ სხუაჲ რაჲმე ეგეგითარი ვერ შემძლებელ არს თავით 38a  
 თხსით ზოგნად განმართებისა და ქუათა შორის სახიფეველისა მართლმდგომ-  
 რეობისა. არცა ნაკლული შესაძლებელ არს აღრიცხუვად: რა რიცხუსა ათისასა  
 აკლდეს რაჲ ერთი მათი. არა შესაძლებელ არს მეცხრისა მის რიცხუსა შეათედ  
 სახელას-დებოჲ ნაკლუფკანებითა ერთისა მათგანისაჲთა: არა თუ ვინმე კელთან-  
 30 მან მენერგემან ნერგი იგი წამოჰმართოს და მართლიადისა შემდგომობისა მი-  
 მართ გამოცდილებით განჰმართოს: და ცხრათა დრაჰკანთა თანა სხვსაჲცა ვინმე  
 უოს შემატებაჲ დრაჰკანისა[ა]: ეგრეთვე არცა კაცობრივისა აღრჩევისა ერთგზის





კაცობრივისა და ეკლესიის სტეპის მივიწიე. უფროდსდა მამინ განგებზე კაცობრივი ცხოვრება ვა არცა ერთის რადს სარკებელის მომსიდეელი რადოურთ ამათ უოველთა მიერ რლსა ცხად ჭეოფს. იტუოდის რად ვდ და ესეცა აღრჩევა სულისა: ნაცვალად ამისა ვდ ცხოვლობითისა ვემე განზრახვისა საქმე არიან ესე უოველნი რ სულად აქა ცხოვლობითისა ძალსა სხეულსდვა. ხოლო არარადთ შკვიან ცხორებასა და სარკებელსა სულისსა. არა დამდეულთა შორის მოსწრაფებისათა მოგებისა-ოჯს სათნობათადასა. ად | მხოლოდ კაცთ-მოთნებისა 40b

ოდენ და ცუდისა დიდებისა-გან შერთობისა და ზუაობისა და კაცობრივისა ქეობისა მიმართ მხედველთა შორის: და კუალად ვდ არარად სარკებელი აქუს ესევითართა ამათ-გან. რლთა არა სანაურთა კეთილთა სურვილისა მიმართ ად-ზერობილად აქუნდენ გონებანი. ად ტეივილთა და შრომისა და საღმობათა მომატუეუბელ არიან მოყუარეთა თვისთა და ნამეტნავთა მდჯარებათა და ამათთა ზრუნვათა: რ ამას ცხად ჭეოფს სიტუეთა ამათ მიერ ვდ: სიმრავლესა შინა სიბრძნისასა სიმრავლე მეცნიერებისა და რნ შესძინა მეცნიერება: 15

შესძინა საღმობა. და აჩუენებს განცხადებულად. ვდ რადოდენცა ვინ ზეშთა-ადმადლდეს საზომთა შინა სიბრძნისათა, და სიმრავლეთა მეცნიერებისადათა ადგსუბულად აქუნდეს გული თვისი. ეგოდენ უფროდს შეუქმს მას საღმობასა ურვეულობისა და ზრუნვისასა უფროდსისა და უმადლესისა სიბრძნისა და მეცნიერებისა-თჯს: რ იხილეთ ფილასოფოსებრი მეტუეულებად ეკლესიის სტესი. ვრ იტუჯს ვდ სიმრავლესა სიბრძნისასა შეუთქს სიმრავლე მეცნიერებისა და შე- 20

მატებასა მეცნიერებისასა შემატებად საღმობათად ვდ არარად საჭიროდ. არცა სათანადოდ და საუყურადსა ცხორებისა მომატუეუბელი ჰოვინად უც სიმადლისა-გან გარეშეთა მათ მრავალთა და ნამეტნავთა სწაულულებათა და მოძღურებათა მიერ და შრომათა მოგებულისა მის კაცობრივისა სიბრძნისა და ადმატებულისა მე- 25

ცნიერებისა-გან: ად უფროდსდა ესევითარისა-თჯს ფდ მოსწრაფეთა მათ წინა-უკმო შემატებად შეემთხუევის საღმობათადა: რ გჯგმს. რა ამათ უოველთაგანი დაუტეოთ და მდჯარებად მოვიგოთ გაფობათა შინა და ლოცვათა და შემოქმედისა თვისისა და ღთისა და შოფას მიმართ ვედრებათა: და ესენი შეკვირვად-ნეთ: ამათდა შექცეულ ვიყვნეთ: და ესევითართა ამათ მიერ ადვამადლენეთ გონებანი და გულნი მაუწოდმელისა მიმართ სიმადლისა საღთოთა დიდებულება- 30

თადასა. და შეუნიერებასა მზისა სიმართლისასა განვიცდიდეთ: და მასითა მიახლებითა და ზიარებითა განვაბრწეინეთ შინაგანიცა და გარეშე კაცი რნი და გამეუთქმელთა დიდებითა მისა მიმართთა ხედვათა და რცნებათადათა ვა ნამ- 41b



მადინართაღისა: ამის შ'დ წესის-ებრ სსქმისა. შეჭრისხნა სინარუელს და ქრქუა. რასა ჭყოფ ამას. ვ'რმტა ეტყოდა. ვ'დ არაადს სარგებელის მომატუეე 43b  
 ბელსა ჩ'ნდა. არცა მიმუვანებელსა ნეტარისა მიმართ აღსასრულისა. ა'დ წინა-  
 უკმა მიმოდამბნებელსა და მაყენებელსა ჩემსა ჭეშმარიტისა მიმართ და სსცხ-  
 5 რებელისა მცდალებისა, საკუთართა და სათნოთა ღმრთისათა შესატყვისისა: რასა  
 ჭყოფ ამას. წარვედ შორს ჩემისა-გან დაწუნარებისა და ცხარებისა: ნულარა მ-  
 შეახლება მე: რ' განსაგდებულად და ყოფლითურთ მოსაწყინელად მსქუს მოსლფაჲ  
 და შახლებაჲ შენი. ვ'ა ბორბტისა აღსასრულისა მიმართ მიმუვანებელისაჲ:.

# თავი მეორე:

## მიზეზი მეორისა თავისაჲ

10

სოფელსა ამას შინა კეთილად-საგონებელთა-თჳს განვიზრახვედ გონებითა. უკუეთუ ძალ-უც მათ შინა შეყოფთა დამორჩილებაჲ კორცთა კემოღსაჲ ჩ'ნ შო-  
 რისთა| ვნებათასა უძლიერეს ქმნითა სიტყუერობითისა ძაღისაღთა: ა'დ და-ვი- 44a  
 15 წურთიდიცა კომბს. გამოცდილებით მნებებელი ცნობად თუ რაჲ არს სინარული  
 კაცთაჲ: ვიდრემდის დიდად განვჭმზადენ თითოეული რ'ლიცა გულმან მითქუა:  
 სსხლნი. ზეთის-ხილთ-ნნი. ვენახნი და სხუანი რაჲოდენთაცა ამათ თანა ადჭრაცხს:  
 ხოლო დასასრულად რაჲ მივსწიე გულის-თქუმაჲ. ვცან ამისცა მიმოტაცებისა  
 ამაყებაჲ: ხოლო თანაშეტუეების-შეყოფელმან სიბრძნისა და ამაყებისმან. ეს-  
 20 დენი ვზოე განყოფილებაჲ, რაჲოდენი სათღისაჲ ბნელისა მიმართ: ამისა შ'დ  
 მომესენებელი საზოგადოღსა მის ყოველთა კაცთა სიკუდილისაჲ. უღანობითმან  
 ურვამან მომიცვა. ვ'ე მოძულეებმდეცა კაცობრივისა ცხარებისა. და ბრალობად  
 მრავალთა მათ შრამთა რ'ნი წარვაგენ განმზადებასა ზედა ყოველთასა. რ-  
 მელთაცა გულმან მითქუა: რ' ვინ უწყის. თუ ვითარცა ბრძენი ანუ უგუნური  
 25 იყოს მონაცვალე სიბდიდრისა მის: ხოლო მივიკსენებდ უძილთაცა დამეთა ესე-  
 ვითარსა მას მიმოტაცებასა შინა გარდასრულთა. და ვსცნობდ ვ'დ ყოველნივე 44b  
 ამან: ა'დ ქამადთაცა საშუებელისა-თჳს განვიხილე რაჲ. რ'ი კეთილად-საგონე-  
 ბელ არს კაცთა შორის. ვზოე. ა'დ უკუე ვ'დ არცა ამათისა საშუებელისა და  
 კეძმწითეებისა ქნებაჲ არს თჳნიერ ღმრთისა: ხოლო დადათუ კეთილად-ზოგ-  
 30 ნიერცა ვინმე იყოს. და იკუთვდესცა შუეებსა. არადაჲთ უდარეს შთავარლების  
 ამაყებასა:



II, 3. **Ծ**ւ յուրնիւն՝ զուրբոսի. սպիարտոսի զսարոնի  
 խոթիւն ծարւնիւն. զուրբուրս զիւնս. զսարոն  
 խոթիւն: Ծւ զսարոն խոթիւն զուրբուրս զիւնիւն  
 երկուսիւն զսարոնիւն զուրբուրս. զուրբուրս  
 5 զուրբուրս սարոնիւն զուրբուրս զիւնիւն զուրբուրս  
 զուրբուրս. զուրբուրս զուրբուրս զուրբուրս  
 զսարոնիւն զուրբուրս զուրբուրս զուրբուրս  
 զուրբուրս:

10 თითქმისათა შინა და უფლებით-კერძოთა გემოთა შუამდგომელობასა კარც-  
 თა უხარულთა შუებითა მონარულთასა. და წინაგანმწყობთა და ბრძოლის-მეოფ-  
 თასა წადიერებათა მიმართ გულისა. მხოლოდ ნებასა ოდენ შემოქმედისა თვის-  
 15 სს. კეთილსა და სათნოსა და სრულსა. შეძიებულისსა. ვიხერობო. იტყუს. 45a  
 უგუეთუ დაიმორჩილეს ზრახვად კარცთად წადიერებამან გულისმან: და  
 მსგავსად ღვინისა შესუმულისა მხიარულმეოფელისა მისისა დაითქას ზრ-  
 20 ხვითა სულისამთა კარცელთა ვნებთა ზედადგომად: გარნა ვერ სდა  
 ესეგვითასა დამორჩილებასა და შედგომას კარცთასა სულისა მიმართ მცნობელი  
 ვიქმენ. და ვიხილე. რ განიზხებოდენ რად და შუებულ იქმნებოდენ ივინი.  
 უფროდესა განზრქომად და განძიერებად და განძებად მიაქუს ნებასა და  
 25 ზრახვასა მათსა: ამისთჳს სადმერთომას სიბრძნისა მკუმეველმან წინამძღურად.  
 გულის-ხმა ვყავ მის მიერ დამჭირვად და ზურობად და სრულიად უქმეოფად  
 ამათა სიხარულთად. ვნებულთა გულის-თქუმათა და კარცელთა გემოთად. რ  
 მძლეობისა სიქადულეობად მივატყუა ზრახვასა გულისა ჩემისასა. მსურუნესა და  
 შეძიებელსა უბიწომასა და განწმენდილისა ცხორებისა. და ძალისა-ებრ აღმჩენ-  
 30 გელსა უცოდველისა მოქალაქობისსა. ვიდრემდის მივსწუთე და გულის-ხმა ვყო  
 თვთ მის | სქმეთა გამოცდილებისა-გან. ვდ უფროდესა ესე არს კეთილ ძეთა 45b  
 კაცთა-თჳს რამელსა ჰყოფენ მზესა ქუეშე უფველთა შინა ა[დ]რიცხულთა დღე-  
 თა ცხორებისა მათისათა: . რ სიტყუად ესე ვდ. რიცხუსა ღრეთა ცხორებისა  
 მითისათასა. ესთჳჳ ამის აქამსა კაცთა საწუთოსა შინა მისებობისა და ცხორე-  
 35 ბისა ცხადმეოფელად მოიდებოფად: . ხოლო წარმოიტყუს: სხუებრ შეუძლებელ  
 არს კაცთა-გან წარმართებად სათნოებისად და უცოდველობისა და უვნებლობისა  
 და სიწმიდისად. თხიერ კრძალულებითისა მარხვისა მიერ. და განყენებისა გე-  
 მოთა და ნამეტნავთა ჭამდითა. ვრცელისა და ვარათომას გზისა წარსაწყემდელად  
 მიმეგანებელისა-გან: . რ უგუეთუ გონებისა განუცემელნი და წმიდანი ხედვანი

და სურვიელნი საღმრთოჲს მიმართ და საცნაურისა დაწესარებისა. და ლოცვათა განუკუთუელობაჲ. და სიმუხდე და სამდაბდე. და სხენი წარმატებანი სათნოებისა იჯთებთანნი დიდად ძალ ექმნებიან უცოდველობისა მიმართ და უკნებელობისა ანდ ამათ ყოველთა წინაჲდგვი ძალისაებრისა მის კრძალულებითისა 46a

5 მარხვისა სახე ვა წინადმსახველი რამე გუჲსა შანს სეღიერისა და ღმრთისა საუკარელისა მოქალაქობისა ხატისა და წესისა შემდგომობისაჲებრ უჭაროვნეს მყოფელი მისი ვა ფერშეუნიერთა რათმე წამალთა ზემოკსენებულთა სათნოებისა იჯთებათა მიერ კეთილის-მოუყარისა და მისწრაფებითისა ცხარებისა განსრულებულად ხატად. რლისა წარმართებაჲ მიზეზმან კეთილთამან ყოველთა

10 ღმერთმან და ჩუენცა მომანიტენ:.

II, 22-23. **ძიუბოთაჲ იქმნიყრის ღვლთაჲ ყა- 54a**  
**ყოთოთაჲ ყრთაჲ ყილაშრთაჲ შინთაჲ შუა ღოთიქო-**  
**ყოთაჲ ჯაყოთაჲ შინთაჲ. ძაშყოთაჲ ყაყოთა-**  
**ყრის იყო შინთაჲ იყოყო. \* ძიუბოთაჲ ყაყოთა-**  
 15 **ნი შინთაჲ შინთაჲ ღოთაჲ შუა ჯაყოთაჲ-ყოთა-**  
**შუა შინთაჲ-ყოთაჲ შინთაჲ შუა იყო ღოთიქოთაჲ**  
**ნიყოთაჲ ჯაყოთაჲ შინთაჲ. შუა იყოთაჲ ღოთაჲ.**

ჭკდემს და ჭკუედნის და განჭკდის გემოჲს-მოუყარეთა კაცთა უცნობელობასა შემეცა წარწერთა და დასახვითა ზრუნვათა და მდჯარებათა და თითო-სახეთა შოფთებათაჲთა. რამელთა იგი ნებისა-თჲს გუჲსა მათთაჲსა შეიმთხუევენ. რა შეიკრიბონ სიმდიდრე უსამართლობით და უჭვრლობით. და დაუეჩჯონ იგი უბოროტესთა მათთა. რლიცა ნეფსითითა ნებითა შეკრიბეს მათ. არცა ერთისა სეღიერისა სასუიდელისა მზოვნელთა მის მიერ. თჯნიერ ხოლო საწუთოსა შინა მათსა ქმნიდლისა მის მათდად ცუდისა საშეებელისა. რი იგი ამათებისა და 54b

25 ყოველისა უბედრეებისა არს გზა:.

II, 24-25 **შუა ღოთაჲ ღოთის ღოთით ღვლთაჲ მი-**  
**წოთის ცუბაჲ შუა სყობაჲ შუა სყოწიყოთაჲ ღო-**  
**თითი სყოთაჲ მიწოთაჲ ყილაშრთაჲ-ყოთაჲ შინთაჲ.**  
**შუა იყოთაჲ ყოყოთაჲ შუა ყოთაჲ-ყოთაჲ ღოთაჲ-**  
 30 **ყოთაჲ იქმნიყოთაჲ ღოთის: \* ძიუბოთაჲ იქმნი**  
**შუა იქმნი სყოთაჲ მიწოთის შინთაჲ.**

საუკუნეთა მათ და ყოფადთა კეთილთა და ზემთაცათათა და საღმრთოთა მისაგებელთა-გან ყოველითურთ უსასოქმნიდნი და განსუენებითისა| ამის ხოლო 55a

საწუთოჲსა ცხარებისა შუებასა განმცემელნი თავთა თჲსთანნი ამის ხოლო იო-

ცნებენ და ჭკობებენ კეთილად რუღუნებათა შინა თჯსთა და შრამათა. რომელ  
 დიადი იგი მიმასწავებელი და გამომსახველი კობის ბრძენი ეკლესიასტე ხოლო  
 თქუა რად ვ'დ და ესე ვიხილე მე რ' კელისა-გან ღმრთისა არს. განცხადებუ-  
 ლად წარმოახინა ვ'დ კორციელისა ცხორებისა საჭიროდ საკმარი და ზომიერი  
 5 და წესიერი არა. მაყენებელ ექმნების მოსწრაფესა სრულმყოფელობითისა მი-  
 მართ მოქმედობისა სხუათა უადრესთა საქმეთადას რომელთა-თჳს იქების და  
 იდიდების ღმერთი განიერებით და სიბრძნით შეუმეკვლეთა-გან ჭამისა და სუ-  
 მისათა. გინა თუ სკამდეთო გინა თუ სუმიდეთ. ყოველსავე სადიდებე- 1 კრნ  
 ლად ღმრთისა იქმოდეთ. იტყუს სადმე დიდი მოციქული ჰაკლე და ფ'დ 10, 31  
 10 უწინარეს მისსა წ'წუეული დავით. ყოველთა ღმრთისა მიმართ ვ'დ: აღიღებ<sup>უსლ</sup> 103, 28  
 კელსა შენსა და განაძღებ ყოველსა ცხოველსა სათნოყოფითა და კუა- 55ს  
 ლად: მიმცემელმან საზრდელისამან ყოველისა კორცისა და მართალთა სოფ-<sup>უს</sup>  
 ლისათა მხედველთა მისთა: რ' ვინადაცან წარმდინარეს ამას ბუნებასა ჩ'ნსა 135, 25  
 საზრდელთა მიღებითა მიაქუს სიმტკიცე დგომისად ესრეთ განმასაზღვრებულ-  
 15 ბითა მის-თჳს შემოქმედისა მისისა მიერ. საშართლად ღმრთისა კელით-გამო  
 თქუა ყოფად მისი ეკლესიასტეცა და მის მიერ ჭამად და სუმად: რ' ი ესე არს  
 საქმე ზეგარდამომას მის საღმრთომას ნებისა და კაცთ-მოყუარებითისა განწე-  
 სებისად: ხოლო უმეტეს ზომისა კუმევადა საკმრისა მეტთა ჭამათად. და ბუნე-  
 20 ბისა კმასყოფელსა საზრდელსა გარდამატებად და მიღუნებად ნოვანთ-მოყუარე-  
 ბისა და თითქმისსა სსჭმელთა და სასუმელთა მიმართ უძებითა მით და აღუ-  
 ვსებელითა კორცთა ნებისა კემოდათა ანუ თუ ანგაჭროფთად. და მარსვად თა-  
 თოსახისა და ყოველით-კერძომასა სიმდიდრისად და არაზიარად მიუვანებად  
 ექონათად საზომისა-ებრ მოგებუდისა მის სიმდიდრისა არა არს ღმრთისა  
 მიერ. რ' მხოლოდ კაცობრივისა ნებისა და ბოროტის-განმზრახობისად არს  
 25 თათოყული ამათი. რ'ლისა | მიერ დამონებული უბადრუკი კაცი მრუმე ჭყოფს 56a  
 სიტყურისა სულისა სამთავროსა. და საღმრთოთა წამის-ყოფათა და ხედვათა და  
 მსახურებათა მიმართ დაადგრების უქმად: ხოლო ძერი და ბოროტთა კაცთა დაუნჯე-  
 ბული სიმდიდრე დაუსრულებულსა ტანჯვასა მოუგებს მქონებელთა თჯსთა.  
 რ' ვ'ა არა შეიწუადნეს უეტყუელად არცა იგი შეწუალბულ იქმნენ და ვ'ა  
 30 არა ავასხეს. არა-ნაცვალად მიეტეს კელებისა მიერ დაგრდომილთადას მიმ-  
 ლებუდისა ღმრთისა-გან მისაგებელი: აწ უკუე ზომიერად და წესიერად ჭამად



და სუმიად და ბუნების მიერ თანაწარუყვალისა ვა სჭირად საძიებელისა ქმნაჲ.  
 რლისა თხიერ ცხორებაჲ და დამბადებელისა მიმართ თანამდებთა მათ მსახურე-  
 ბათა და ლოცვათა დღისა და ღამისათაჲ შეუძლებელ არს შეწირვად. საღმრთოელს  
 კელისა. ესე იგი არს სახიერებისა და ნებისა საქმე არს: ხოლო ნამეტავი და  
 5 სჭირდელს საკმარისა-გან კიდევანი უძღებისა და ბორგნეულისა მუცლისა და წინა-  
 აღჩივისა და არა საღმრთოელს კელისა და განგებისაჲ არს: რი ესე სიმდი- 56b  
 დრისა-თვსცა ვინმე თქუას ესრეთაჲ ვ'დ რუდუნებით ვ'ემე და შრამით და  
 თვსთა ოფლთა მიერ შეკრებული სიმდიდრე კაცისაჲ. ჯეროვნისა მის ჭეშმარი-  
 ტებისა და სიმართლისა უფლისა მიმართ მჭინებულთა სასოებისათა და მოჭენე-  
 10 თაცა და გლახათა მიმართ შემსიგავსებულად ძალისა თვისისა განმოფლეთაჲ.  
 კეთილ არს და მომატუებულ კეთილთა უხრწნელთა და საუკუნეთა: ხოლო  
 განმდიდრებაჲ ვითარ სახედრცა ვინ უძლეს განმდიდრებად. და თავისა თვისისა-თვს  
 და საკმართა თვისთა მიმართ წარგებაჲ სიმდიდრისაჲ. და არა ზიარებად მიუვა-  
 ნებაჲ ამასდა თუ ზედადაფრდომილთა და უღონოთაჲ. რომელთა-თვს იგი თქუა  
 15 უფალმან რაჲოდენი ჰყავთ ერთსა ამას უღარცსა ძმთა ჩემთაგანსა. მე 25, 40  
 მიყავთ. ბოროტ არს და ბოროტთა მომატუებულ მოსაგებელთა: ხოლო უკუ-  
 ეთუ ვინმე ინებოს უსაიდუმლოყსადცა გულის-ხმის უფთაჲ ჭამისა და სუმისაჲ.  
 რა საკუთრად კეთილად ამისი სასელის-მდებელბობაჲ განუჩინოს ეკლესიასტეს.  
 არა უჯეროდ თქუას იგი საიდუმლოელს ტრანეზისა ზურსა გამომსახველად. ზე- 57a  
 20 ცით კარდამოსრულისა მის და სოფლისა ცხორების-მომცემელისა. რლისა-თვს  
 იტუვს უფალი: მიიღეთ ჭამეთ ესე არს კორცი ჩემი. თქუნ-თვს განტე- 26, 26  
 ხილი მისატევებლად ცოდვათა. და კუალად ეგრეთაჲ საიდუმლოელსადა სა-  
 სუმელისა რლისა შინა განიზავების სისხლი ახლისა აღთქემისაჲ: რლისა-თვს თქუა  
 უფალმან: სუთ ამის-გან ყოველთა. ესე არს სიხლი ჩემი თქუნ-თვს და 26  
 25 მრავალთა-თვს დათხეული მისატევებლად ცოდვათა: რ უკმა ბრძენსა  
 ეკლესიასტეს. ვა ზეკარდამოელსა მადლისა მიერ მობერვილასა წარმოთქემასა ში-  
 ნა გრძნობადთა და სიფთიერთა ზიროთა და საქმიანთა. სუფიერისადა ამის და გა-  
 ნიერისა საშუებელსა-თვს მოკსენებაჲ რლი ნამდჯლვე ჭეშმარიტებით ღმრთისა  
 კელთა-გან უწეით ქმნილად: და ნუ უკუე და თქუმულიცა იგი წიგნსა შინა იგა-  
 30 ვთასა გუამფნისა მიერ და ღმერთმთავრობითისა სიბრძნისა: მოვედით ჭა- 27-28  
 მეთ ჰური ჩემი. და სუთ ღვნოჲ რი განვიზავეთ თქუნ ესეგითასა ამას 10, 5  
 წარმომადგენდა ჩუენ ტრანეზისა:

II, 26. **წილჲჲჲ ჰყოთოთ ჰელსოჲო ქონჲჲჲო ორსო-**  
**სოჲ ჰოსოჲ. ჰოსოჲ ჰელსოჲოჲოჲოჲო ჰოჲ სოჲოს-**  
**ძინოჲ ჰოჲ სოჲოსოჲოჲო: ჰოჲ ჰელსოჲოჲოჲოჲო ჰოსოჲ**  
**ჰოჲჲოჲოჲოჲოჲოჲოჲოჲოჲო ჰოჲ ორსოჲოჲოჲოჲო.**  
**ჰელსოჲოჲო ჰყოთოთ ორსოჲოჲო ორსოჲო ორსოჲოჲო-**  
**სოჲ. ორსოჲოჲოჲო ორსოჲოჲო ორსოჲო ჰოჲ ორსოჲოჲოჲოჲო-**  
**ორსოჲო.**

576

5

მსგავს ანს აწინდელი ესე სიტუეჲა ეკლესიასტესი დიდის და ღთაიგ-  
 კმანის მსეს თქუმელს მს სიტუესა: დადვა უფალმან წე პირსა შენ- <sup>86<sup>3</sup>ჯ</sup>  
 10 სა ცხორებაჲ და სიკუდილი. კეთილი და ბოროტი. რე უფლის კაცისა და  
 განჩევსა კეთილის და უმჯობესისა და კუალად წინაუგო ბოროტისა და უდა-  
 რესისა მთუგემის დამბადებელსა თანხერგისა სსჯელისა და წერილისა მიერ. 58a  
 რა ვრ იგი ერთი სული მიუღიეს უფელთა სიტუერი და გონიერი. ერთივე  
 წადიერებაჲ აქუნდეს უფელთა კეთილის-მოუარე და სთნობ. და კეთილთა და  
 15 უადრესთა და ცხორების-მომტუეებელთა აღიჩევდენ საქმეთა: სოლო წინადმ-  
 დგომთა ამითა აღჩევისა ვა სიკუდილის-მომქედისა-გან იჯმნიდენ. და თვის-  
 ის ცხორებისა-გან შორს წარდევნიდენ. განს მისივე და ერთისა ბუნებისა ხუ-  
 დრებულთა მოქმედებითა და ძალითა შინაგანისა კაცისა თანა და ხატოვნები-  
 თა და ქმნიდებითა გარეშისადათ. უსამართლოჲ განუფილვებაჲ მოუზობიეს  
 20 ერთსა ზედა ბუნებასა. ფრადისა-გან კეთილთ-გამოუცდელობისა და ნებაბორო-  
 ტებისა სხუებრად და სხუასხედ ჩუენებითა აღჩევსა სულისა სიტუერისა:.  
 რე რამელნი სსდვართა ბუნებისათა ვა კეთილთ-მოუარენი ვინმე და ჭეშმა-  
 რიტების-მოუარენი შინაგან წადიერ არიან დგომსა. ბუნებითისა ცნობისა მიერ  
 გამორჩეულთა იმარხვენ. ანამებებელნი სხუათა უფოდ მისსა | რლისა მიერ არა 58b  
 25 უნდეს შემთხუეჲა სხუათა-გან. ან რლისა-თჲს ევედრებთან სხუათა ქმნად მათდა  
 მიმართ. მსვე იგინი ჰყოფენ სხუათა მიმართ. და ესრეთ შჯულთა ღმრთისათა  
 თანა ერთკმად გამაჩენენ ბუნებითთა შჯულთა: სოლო სხუანი თანხერგთა კუ-  
 ლის-სიტუეთა მიერ. და უსაკუთრესისა მის და სამეუფოსთა თაფთა სთნობე-  
 თა-მიერისა ცნობისა-გან განგონებათა კეთილთა და სამართალთა და უმჯობესთა.  
 30 კეთილის-მხედველთა ცნობითა უდებ ჰყოფენ და თანაწარჩადებთან. და წინა-  
 აღმდგომთა ამითა აღიჩევენ საქმეთა. ვინადაცა ცხადად იმაებთან იგინი. რ-  
 მელთაჲ სხუათა-გან არა ჰუნებავს შემთხუეჲა თაფთა. მათდა შემთხუეჲად  
 სხუათა და ესრეთ საღმრთოთა შჯულთა მრძლოდად და შეურაცხის-მოუფულად

და გარდამავალად გამოჩნდებიან: ამით უკუე ესევეითართა შესასწავლებლად იტყუხ  
 აწ ბრძენი ეკლესიასტე ვ'დ: კაცისა კეთილი. წ'ე პირსა მისსა. მისცა სი-  
 ბრძნე და მეცნიერება და სიხარული: და მკოდველსა მისცა მიმოტა-  
 ცება | შეძინებად. და შეკრებად. მიცერად კეთილი წინაშე პირსა ღმრ- 59a  
 5 თისასა. რ' ესეცა ამაო და აღრჩევა სულისა: . არა თუ ღმრთისა-გან მი-  
 ცემულთა განყოფილებად შემოიღო სიტყუათა ამით მიერ. რ' ს'ღმრთოღის მის  
 სახიერებისა და მართლმსაჯულებისა უღირს და ერთისა მის დამარხვისა ბუნე-  
 ბისა მისისა-გან განშორებულ და უცხო არს ესე. ა'დ ვ'დ უფველთავე კაცთა  
 წინდაედების შემოქმედისა ჩუენისა და მეუფისა-გან სიბრძნე და მეცნიერება  
 10 და მათ მიერ მოსრულნი იგი სიტყუერისა სულისა სიხარულნი. ა'დ კეთილი  
 ვიდრემე და კეთილის-მოყუარე კაცი. აღიჩევს უმჯობესთა. და განიშორებს  
 საღტოი[ღველ]თცა: ხლო ცოდვის-მოყუარისა და კეთილთ-მოძულისა აღჩე-  
 ვისა მქონებელი თვისია განუხახველობითა წინაუკმო უმჯობესთა და უჩრეუელს-  
 თა-გან ივლტის. ხლო საღტოიღველთა და უდარესთა ფრიადითა უკულის-  
 15 ხმოებითა აღიჩევს გულის-სიტყუათა სიადისათა და ძალთა გუამისათა. ნამე-  
 ტავთა მიმოტაცებათა. და სოფლიოღისა დიდებისა | და მსლავრებისა და შუებათა 59b  
 და განცხრომთა და კორციელთა გემთა შექცევისა-თავს უკუნურებით წარგებითა  
 ზირველქმნილთა ცოდვთა ზედამრთველი სხუათა ცოდვთა და შეკრებითა  
 უმჯულთებისა საუნჯეთაღთა და შემდგომობისა-ებრ წესისა უფველთურთ გან-  
 20 შორებითა ღმრთისა-გან წერილისა მის-კერ ვ'დ: უღმრთოღ სიღრმედ ბო- 21, 24  
 როტთა შთაერდომასა უგულებელს ჰყოფს: განგდებითა უფელსა დაწერი-  
 ლთაცა მჯულთა ღმრთისათასა და თანანერგოთასაცა და ღმრთისა მიმართ თქუმი-  
 თა გაქუნდინ კეთილი წინაშე პირსა შენსა. შენ მიერ მოცემული ჩემდა. რამეთუ  
 გზათა შენთა სწავლად არა მნებავს. ვ'ა იტყუხ წ'წმტყუელი. რ' ვ'რ ვ'გვგა-  
 25 ნებ ამას ცხად ჰყოფს მიცემა კეთილისად წ'ე პირსა ღმრთისასა. ესე იგი არს.  
 ვითარმცა იტყოდა ცოდვის-მოყუარე და ამაოღ ცნობად. ვ'დ უფლისავე უკუნურ-  
 რებისა და ძრთა-მოქმედობისა მიმართ განვრდომილსა სიბრძნისა და მეცნიერე-  
 ბისა და მათ მიერ მოწვეულთა სიტყუერობითთა სიხარულთა გულისათა და სა-  
 ღმრთოთა შუეებათა და მხიარულებათა. რომელნი მისცნა ღმერთმან უფველთავე 60a  
 30 მნებებულთა. უცხო ვარ სურვილისა-გან. და იფუნედ წინაშე პირსა შენსა ცხად არს  
 ვ'დ მომცემელისა ღმრთისასა. რ'ლისა-თავსცა შესძინა: რ' ესეცა ამაოება რ' აღრ-  
 ჩევა სულისა. ჩუეულებისა-ებრი თვისი სიტყუად და შესასწავლებელი დაკუედი-  
 სა ტულთა ტუეილთა და უდარესთა საქმეთა აღმჩეველისად. რ'ლისა მსგავსებისა



გან განშორებად ვისწრაფეთ უფელთა. და სჯტოლფელთა და გარემისქცეველთა აღრჩევასა-გან ჯმნასა უფლითა ძალითა გუფსმოდგანე ვიქმნეთ. სოლო ნამდულვე ურჩეულესთა და მატხონებელთა აღვირჩევდეთ სქმეთა და მოგონებათა. რა სსსუფეველისცა ცათაღს მკვდრად გამოფინდეთ.

# თავი მესამე.

## მიზეზი მესამისა თავისაჲ.

ასწავა რაჲ ზირველთა სიტუეთა შინა უფლისავე შრომისა. რომელიცა არს-  
 სარგებელად სულისა იქმნებოდეს. უფლითურთ ამოებაჲ და წინაგანაწყო კარცი-  
 ელსა სასუებელსა სულიერი. უმჯობესისა სწავლისა იწყო მიცემად ვითარცა 61a  
 10 ჯერ-არს ჯერთანსა უამს და წუთის ქმნაჲ. და ვითარმედ მოკლებანი და გარდა-  
 რეულებანი სდგეოან და მატთმელ არიან: და ვითარცა მრავლითკერძო განსასჯ-  
 დვრა ესე. კუალად კაცობრივისავე მიმოტაცებისა მიმართ მიიქცა და ყოფადისა საუ-  
 გუნოდსა მიმართ წარმავლესს ხეენ: და კუალად მსგავსთავე წარმოიტვზ ზირველთქუ-  
 მუელთასა და ჭამისა-თვს და სუმისა და დასაბამისა ღმრთისა მიერ აკებულთა-თვს  
 15 და მართლმსაჯულობისა მისისა. და ვითარმედ მოკუდავითა მით და კარციელითა  
 კერძოდთა არადაჲთ განუოფილ ვართ ზირუტუეთა-გან და უზირუტუეესთა მათ.  
 და უკულისსმიერესობისა კაცთაღს მკონებელთა-თვს და სოფლისა უსამართლე-  
 ბათა მიერ აღვსებულობისა-თვს: ხოლო კეთილად უწოდს თანაშეტუეებისა უსა-  
 მართლოთაღთა არცაჲ კოფად მოსრულეს და ასწავებს ვითარმედ უმჯობეს არს  
 20 მტირედისა ვამყოფელობაჲ განსუენებითა უფროდს სიმდიდრისა შრომით შე- 61b  
 კრებულისა.

III,1. Ἐκκλησιαστικῶν βιβλίου ἑκτοῦ κεφάλαιον τρίτον.

ბუნებისა-თვს არსთაღს ვა კერძოთა-გან წარმომეტუეედმან. ვრ იგი კა-  
 25 ტთა შობისა და წარკლამისა-თვს ქუეყანისა საუკუნოდ მდგომარეობისა. მზისა  
 მოქცევისა და ძვრისა-თვს. ლუართა მდინარეთა და ზღვსა-თვს: წარმოაჩინს  
 მოწილეებაჲ და მოხებრივობაჲ დაბადებულთაჲ. თვსისა შემოქმედისა მიმართ.  
 კეთილად-წესიერებით და ბუნებითად აღსრულებული მარადის და მის თანა ბუნე-

ბითისაჲ წინააღმდეგობობისა-თჳს: მერმე წარმოთქუა გემოთ-მოყუარეთა კაცთა და  
 შემთხუევთა საქმეთა-თჳს და მიმოტაცებთა ძვრთა და უცნობელობისა-მიერთა  
 და ხენეშობათა-თჳს და ბარბოტის-მოქმედებათა. რომელთა-თჳს იგი თქუა: ამა-  
 5 ოცბაჲ ამაოებათაჲ ყოველივე ამაოა: და დამქენჯნელმან და მპბრალობელმან  
 სინარულსა შინა და სიცილსა ცხროებად გულისა თჳსისა მიმშუებელთამან მათ  
 მიერ შეკრებულსისაჲ სიმდიდრისა სახენი და სასკლნი წარმოთქუნა და განქ- 62a  
 ქებულ და განმხილბულ ყუნა და ამაოება და აღრჩევა სულისა სახელსდგა მათ  
 ყოველთა: და ამისთჳს უფრო[დ]ს ზემთააღმაღლებულ ყო სიბრძნე ეგონურები-  
 სისა. ვა თანაშეუსწორებელად უმჯობესი და უმძლესისა მქანებელი გამორჩეუ-  
 10 ლობისაჲ. ცხად არს ვაღ ყოველთავე შინა უადრესობათა და უმტკიცებობათა რამ-  
 ოდენი აქუს ბნელსა ნათლისა მიმართ: ამიერ გულისა თჳსისა უმჯობესისა მი-  
 მართ მიმაქცეველი. დამარწმუნებელი ყოვლისავე საშრომელისა შრომისა და სა-  
 ოფლისა სიუყარულისა-გან განშრობისა მოიკსენებს აწ ჟამისა-თჳსცა. მათ ყოვე-  
 ლთა კარეშემცველისა და შემომკრებელისა. და იტყჳს: ყოველთავე ჟამი და  
 15 წუთი არს ყოვლისა საქმისაჲ ცასა ქუეშე: განნა ჟამი ვაემე. ვა ნათე-  
 სათანი და კარეშეცვით კარეშემსაზღვრებელი ბუნებითათცა და შემთხუევით-  
 მოწვევრულთა საქმეთაჲ. ამათ თანა და წუთთაჲცა. რაღთაჲ იგი ვა სახეთა ჟამისათა 62b  
 შერეუ წესი განუჩინა სახელის-დებათა შინა. რაღა იგი არს წუთი. იგი არს და ჟამიცა.  
 ვა სახედ რაღ იგი არს კაცი. იგი არს და ცხოველიცა. ხალა არარაღ იგი არს ჟამი. იგი  
 20 არს და წუთიცა. ვა იგი არარაღცა ცხოველი. იგივე არს და კაციცა: რა ჟამი  
 არს თანაგანთენილი სიფრცე დგომისაჲ და ძრვისა არსთაღსაჲ. არამქანებელი  
 თჳსაგან განსაზღვრბულისა და კარეშემმოწერილისა მეოფლობისაჲ ბუნებისა-  
 თჳს და მოძრაობისა თჳსისა. არა თუ ვინმე იხებოს განუყუთაჲ და განუოფაჲ  
 კარდასრულისა ჟამისაჲ აწ მეოფისა-გან და მომავლისა. კუეყულისა მის-ებრ  
 25 სმ ნაწილად განუოფაღისა და ეგრეთ-სახეთა კაცთა მიცემისა მისისა კელანთა  
 მისთა მიერ: რა უფროდსა ჟამისა ბუნებასცა და ძრვასა შეკრბულისა-გან რა-  
 ოდენობად აღიუვანებენ და დააწესებენ ესეგითართა-თჳს მქანებელნი მოცალბებისანი.  
 ხალა წუთისა შინა განსაზღვრბული და კარეშემსაზღვრბული აქუს დაწეებაჲ- 63a  
 ცა თჳსი და აღსასრული: რა ჟამსა ზაფხულისასა განთჳსებული აქუს დასაბამი  
 30 და დასასრული. ეგრეთვე სთულისა და ზამთრისა და გაზაფხულისასა. რომელ ესე  
 არიან სახენი წელიწდისანი და ჟამიერთთა განჯრცომითა კარეშეიცვან და შეი-  
 წერბიან. და ამისთჳს იტყჳს ბრძენი ეკლესიასტე. თუ ყოველთავე ჟამი ნაცვა-  
 ლად ამისსა ვაღ ყოველთავე ბუნებითთა და შემთხუევითთა საქმეთა შეიკრებს და  
 შემოსწერს შინაგან თჳსისა და ყოველთაჲვე არს კარეშემცველი და შემკრებელი:

ხოლო თითოეულისა საქმის ბუნებითაცა და შემთხუვევითად ქმნილთაჲ. ჩუენ-  
 ქუეშეთა და არა ჩუენ-ქუეშეთაჲ. განთხსებული აქუს წუთი: რ' მზესა. განთხსე-  
 ბულად წუთად ზეშაატუეფანისა ნათობისად აქუს დღე. კბრეთვე დამე ქუეფანისა-  
 5 ქუეშეთა და თავად: და სხუათაცა მნათობთა. სახილველ არს ქონებაჲ განთხსებუ-  
 ლისა წუთისაჲ: ად და ქუეფანადცა განთხსებულთა თხსთა. უამთა. მიმართ გან-  
 უოფილი ინილვეების ნაყოფის-გამომდებულად და აღმამატენებულად. და მომტე- 63b  
 მულად შობისა და აღზრდისა თითოესხეთა და ბეგრეულთა მტენარეთად: და კუა-  
 ლად სახითა რამთმე აღესრულების და მოკუდების და იქმნების ყოველითურთ  
 უქმ ნაყოფთა ზრდისა და შობისა მიმართ: და კუალად ცხარებადვე მოვალს და  
 10 ცხრულობითთა მოქმედებათა თხსთა მიიხუამს უამსა გაზაფუელისსა: აწ უკუე  
 თქუა რამ ვად ყოველთა ზედა განფენილ არს უამი და ყოველთავე ქეჭკრებს და  
 არს ყოველთა გარეშემტველი: წუთაცა თითოეულსა საქმესა ბუნებითსა და შემ-  
 თხუვევითსა განუჩინა განფენილობით წარმოთქუებითა უმრავლესთა საქმეთაჲთა:.

III, 8. ყუძი სიყუარულითაჲ ზე ყუძი სიძუარული-  
 თობისაჲ:

15

ულღეულობით წინააღმდეგობად თქუემუენი ესე ეკლესიასტისნი მისვე ერ-  
 თისა ზირისა ანუ საქმისა მიმართ გუელის-ხმის საყოფელად სათანადო არიან  
 უეჭუელად ად არა სხვსა და სხვსა მიმართ. ვრ იგი ჭკონეს ვიეთმე უზი-  
 რატესთა თარგმანთა. რ' ამის არცა ერთი სიტუჯსა დირსი სარგებელი აქუს.  
 20 ვინაფთგან არა არს განთხსებული რამე უამი სარწმუნოებისა თხსისა ზიართა  
 ვრემე სიყუარულისა ხოლო სხუად სარწმუნოებისა ბორტისაჲ: რ' ყოველივე  
 უამი მარჯუე არს ამათისა ვა დთის-მოფუარეთა სიყუარულისა-თხს. და ამათისა  
 ვა მტერთა მისთა სიძუელილისა-თხს: ად მისვე და ერთას წინამდებარისა  
 სახისა სიყუარულსაცა და სიძუელილსა იტუეს ბრძენი ეკლესიასტე: აწ უკუე  
 25 ვრ მისვე და ერთისა წინამდებარისა მიმართ ვიკუმითთა და განჭჭმარტოთ თქუ- 70a  
 მული ესე. უგის ვინმე კაცი კეთილის-მოფუარედ შესწავებული და ჭეშმარი-  
 ტებისა და სიმატლასა-თხს მოსწრაფებისა დამდებელი. და მართლმადიდებლ-  
 ბითთა შჯუელთა ერთგული თანამოსჯუელი: და მოურნე და მზრუნველი ეკლ-  
 30 რიობათა შინა და საძეგრობილეთა მოღუაწექმნილთა. ვა თანამბრძოლთა ჭეშმა-  
 რატებისათა. ჯერ-არს უკუე ესე ვითარისა მის სიყუარულთა და უზენაესთა ქების-  
 სიტუეფათა მიერ მიცემად ნეტარებისაჲ: მერმე შად მცირედისა კანირუენის  
 ბორტად-მადიდებულთა მიერ. და ცუდისა დიდებისა და საკმართ-ტრფილუები



თა უღარეს ქმნილი და შეცვალებული. და ქცეულებსა შემთხუეული იზონს  
 მკობრად და მღევრად. და მოსურნეთა მათ და თანამოსაჯულთა. და ზეშთა-  
 მბრძოლთა ჭეშმარიტებისათა განსჭრიდის. და სწყალობელად სტანჯვიდის. აწ  
 კუალად მოიძულე ეგვიპტოსი იგი და იჯმენ მისა-მიმართისა სიუჟარულისა და  
 5 თანამქცეობისა-გან. რა სრულ ქვე ეკლესიასტესი უფლად-ბრძენი მოძღურებაჲ. 70b  
 ცხად არს ვ'დ შეტუეული:ჟამი არს სიყუარულისაჲ და ჟამი სიძულილისაჲ.  
 რ' მისვე და ერთისა მიმართ კეთილთა შინა დადგომილისა და სიმართლისა  
 და ჭეშმარიტებისა შჯულთა მრწმუნებელისა. და კუალად შეცვალებულისა და  
 წინააღმდგომთა ამათა იტყუთ და მადიდებლობათა მიმართ გარდაქცეულისა  
 10 გაქუს საძულილისაცა და სიუჟარულისა განყოფილი და შემსგავსებული ჟამი:.

III,8. ყუძი ყსითყოფილუ ბუ ყუძი ჰყოშაყოფილუ:.

71a

და ესეცა ეგვიპტოსისავე მქანებელი არს ძაღისაჲ. რ' წინააღმდგომად  
 ღუწად და ბრძოლად. საკმარ არს წინაგანმწეობთა და მბრძოლთა ჭეშმარიტე-  
 ბისათა. ხოლო უკუეთუ თანაშემოერთნენ და შეიწინარონ სიტყუაჲ ღმრთის-  
 15 მისახურებისაჲ. და უზაკუგელისა სარწმუნოებისა ჩუენისა დაისხნენ ხატებითა.  
 და ერთჟამ იქმნენ ჩ'ნ თანა უფველთა ღმრთისა-მიმართთა შინა ჭეშმარიტთა  
 იტყუთ. მიერითგან მძვდობსაცა მოვიგებთ და სიუჟარულსა მათდა მიმართ: . აჰა  
 აქაცა ჟამი და ჟამი: ცხად არს ვ'დ ბრძოლისა და მძვდობისაჲ მისვე და ერ-  
 თისა წინამდებარისა ზირისა მიმართ: . რ' თანანერგი გულის-ხმის უფთაჲ და  
 20 საღმრთოთა შჯულთა სწავლანა. და ფ'დ უფროდსდა ღ'თივ-შუენიერებითისა  
 სახიერებისა მიერ მოცემულნი მადლნი გულისთ გამოეძიებენ ნებასა ღმრთისსა.  
 კეთილსა და სათნოსა და სრულსა. და გუასწავებენ ჩ'ნ. თუ რომელთაჲ გვ-  
 დიქს გუშევაჲ თითოეულსა ჟამსა. ნებებითთა'ცა შეტობათა. განმარჩეველთა 71b  
 უღრესისათა უღარესისა-გან. და დამცველთა და მომატუეულებლთა ღმრთისა-მი-  
 25 მართისა საკუთრებისათა ღმრთისა-გან განმამოკლებლთა და წარსაწყემდელად  
 მიმუენებელთა-გან: .

III,9-11. ძიუბი ყაძიერისაყუ ჰაქიძიჭილუ. იხა-

ბყოთოუ ყინუ ყაძიერის ყუ: . \* ზიეროყო ბი  
 ბიძაღერერისუ თუნი: . იხაბყოთი ბასილუ ყიბიხ-  
 თბნი იყოთუ ღეროთილუ ბიძაღერერისუ ბ' ბუნი

ყარაჲ: \* **არაღაჲ** ყაყარაჲნი ძაძარაჲნი ქაძარაჲნი  
ყარაჲნი. ყარაჲნი თარაჲნი.

აწ სადმე უღონობედეს ვინმე. და იგივესიტყუაობისა მკუმეველად ჭგონებდეს აქა ბრძენსა ეკლესიასტეს. რ უკუეთუ ზირველცა სადმე იკუმინა აწინ-  
 5 დელნი ესე სიტყუანი. რაჟამს იტყუდა. რაჲ უმეტესობა | კაცისა ყოველსა 72a  
 შინა შრომასა მისსა რომელსა შურების მზესა ქუეშე. და კუალად ვ'დ მიმოტაცებაჲ ბოროტი მოსცა ღმერთმან ძეთა კაცთასა მიმოტაცებად მას შინა. რაჲსთჳს აწ იკუმინა იგინივე: ა'დ რ'ნ იჭჳს მის ძლითი თანამოძოვებით სიტყუს-მკებელნი სათანადოდ ვიტყუთ ვ'დ არა იგივესიტყუაობა  
 10 არს მათვე სახელთა და მარცხულთა კმარებაჲ. რაჟამს განყოფილად იზოებოდის ძალი სიტყუათაჲ: ხოლო უკუეთუ მათვე სიტყუათა და მისვე ძალისა მქმნებელთაჲ სთნდეს მიჩემებაჲ სახელსა იგივესიტყუაობისსა ჯეროან იყოს. გარნა არცა ერთი უჯერებაჲ არს. უკუეთუ საკმარებეს წინამდებარეთა მიმართ საქმეთა და ზირთა კმარებაჲ მათვე სიტყუათაჲ. ვ'ა შეემთხვა აქა: რ დადათუ  
 15 ზირველადცა იგივე იკუმინა სიტყუანი მისვე და ერთისა ძალისა-თჳს. ა'დ უფროდსა მოქმენე იქმნა და სათანადოდ უკმდეს იგივე სიტყუანიცა და ძალი: რ ჟამისა-თჳს წარმომეტყუელმან. და უღლეულობით ჟამთა წინამდებარეობისა განმჩინებელმან და მხილველმან უძღურებასა განცობრივისა ბუნებისას. ვ'ა ეს- 72b  
 დენისა შრომისა ვერ თავსმდებელისა. რამცა იმსტრობდა თითოეულისა საქმისა-თჳს კეთილ და ჯეროანყოფასა და ეძიებდა ჟამსა. ა'დ რ უღებ არს  
 20 ეკლესიასტეს მიერ ქმნილთა ამათ მიმართ წინაუკმთა ჟამის-განყოფათა. ამის-თჳს ფრიად კეთილად მოიპოა აწ აქცა კმარებაჲ მათი დასარღუეველად სიდადესა და ზუთობასა რომელი აქუს მომკებელთა ამადსა და სულთ-განმხრწნელისა სიმდიდრისათა: და უპოარებითისა მიმართ. და უფილი-  
 25 თურთ მიმოტაცებელისა ცხორებისა და მუედროდსა დაწყნარებისა მიზიდვად სიმდიდრის-მოყუარისა ცნობისა რ'ლისა-თჳსცა იტყუს: რაჲ უმეტესობა მოქმედისა. რ'ლთა შინა შურების იგი: რ კინდა და კმობს: დადათუ ყოველთა-თჳსვე ცხორებისა. ამის კეთილთა და უმჯობესთა-თჳს. თჳსისა ჟამისა ყოფთაჲ ვთქუ მე. ხოლო მრავალი კაცი განაგდებს ამათსა წურთასა. და არა  
 30 ჭნებაჲს დადებაჲ ესევითართა ზ'ა მოსწრაფებისაჲ. ა'დ მხოლოდ მისა მიმართ ოდენ ჭნებაჲს მოკებაჲ მიმოტაცებისა და | შრომისაჲ. რ'ლითა შეანიგთებდეს და 73a  
 შეჭკრებდეს მრავალწილსა და უფილით-კერძოსა განხრწნადისა სიმდიდრისა ნიგთსა. არცა ერთისა სასუიდელისა მომატუეებელსა მომკებელთა თჳსთასა. თჳ-

ნიერ ჭამისა ზოლო და სუმიხა, თქუნ უკუე თუ რ'ლისა უმეტესობისა სსრებითა და რამდისა სსსეიდლოანისა სარგებელისა მამართ სედგითა შურების მათ. რ'ლითა იგი იპოების მშრომელად. ურჩეულესად შემრაცხველი ამის შრომისაჲ. და მიმოტაცებისა და ღუწოლისაჲ. უფროდ ვ'ე სანოვნელად ქამისა ჯეროვნისა ქმნილისა მის მასწრაფებისა და ძიებისა და სიმკვრცხლისა და სიფრთხილისა. რ'ამცა არადღეს უნაწილო ქმნილ იყო კეთილისა და მარგებელისა მოქმედებისა-გან: გარსა კეთილად ცხად არს. ვ'დ არცა ერთისა უმეტესობასა. ესავს მარგებელსა და საცხოვრებელსა არცა სსსეიდლოანისა შესძინელსა: რ' ანუ აღიშურვას ვინმე სიმდიდრე მქონებელისა-თჳს მისისა. ზედადუდგის მას და შესმენა-ნი მწარენი და ცილის-წამებანი ზედადასხნის. და სიმდიდრისა თანა თჳსისა ცხოვრებისა-განცა ზღვეულ ყვის: ანუ თუ ფ'დ რუდუნეულსა და ძვრხილულსა შეკრებისა-თჳს სიმდიდრისა მვის მოულოდებელად დაემთხვის საკუდილი და მტერთა და მოძულეთა დაუტკვის სიმდიდრე თჳსი: ხოლო უკუეთუ არასა უმეტესსა და საცხოვრებელსა ვ'პოებ კაცო ესევეთარისა-გან. მიმოტაცებისა და შრომისა, რამესა თჳს არა დაუტობ და განხეთქ სიუარულსა სოფლისასა და სურვილსა სიმდიდრისასა თანაშემკრველთა მაგათ საკრველთა შენთა. და მი-სცვალებ მასწრაფებსა და რუდუნებსა შენსა ზოგნისა მამართ კეთილთა და უმჯობესთა და საცხოვრებელთაჲსა სუდიერადაცა და კორციელად: რ' ყოველ-ნი ვე კეთილ არიან ქამსა თჳსსა და გიგმს შენ ძიებაჲ ქამსა თითოეულისა სა-ქმისასა და რამეთურით არასა ქმნილ თჳსიერ ქამისა არცა ჭამისა და არცა სუმიხაჲ: არცა ტირილისა არცა სიცილისაჲ: არცა ძილისა არცა მღჯარებისაჲ: არცარაჲ მსგავსათა ამათა. საწუთოსა ამას შინა საქმარად-კაცთა-გან სათანადოთა: ანუ არა გესმისა წ'წელისა დავითის-გან. რ'ლითა დასა-ხავს იგი ნეტარსა კაცსა. აღსწერდეს რამ და იტუოდეს: ა'დ შჯულისა უფლი-საჲ ნებაჲ მისი. და შჯულისა მისსა იწურთის დღე და ღამე. და იყოს ვ'ა ხე დანერგული თანაწარს-დინელსა წყალთასა. რ'ნ ნაყოფი თჳსი მო-სცეს ყამსა თჳსა და ფურცელნი მისნი არა დასცვენ: რ' ვ'რ იგი ქამსა თჳსსა დანერგულმან ნერგმან მოსცის ნაყოფი. ეგრეთ ფ'დ უფროდ შენ კაცო. თითოეულისა საქმისა თჳსისა ქამსა ეძიებდი. და რამეთურით არა კუებულ იქმ-ნე ჯეროვნისა-გან:.

73h

74h

ფსლ 1, 2-3

III, 11. *შე სრადიყნიასიჲ თჳსიჲ შისიჲ უიყოსიჲ ყინიჲ შემოსიჲ იაროჲ ყაყასი სედმელსი იქმნიოთ.*

75a



იხადყოიო იქმნიჲ იძყოიხობჲნი ჳაღსიკუღშყოიკუღსნი  
ჳაღ ყოიჭყოი ჳაღსიღსიიხადყოიუჭჭაჲ.

მცონარ ქმნილთა მიმართ და მძმედგრებულთა გულისმოდგინებისაგან და  
 მოსწრაფების ძიებისა ზედა და ზოგნასა წინააღმდეგობითა ჟამთა. თითოეულისა საქმი-  
 5 სა-თჳს წინაუგმობა კმარებულთაჲსა. ესე იგი არს ბრძოლისა და კუადად დამშუღებისა.  
 სიუყარულისა და სიძულელისა. განხვევისა და შეკერვისა. დამარხვისა და გამხრუმისა.  
 ძიებისა და წარწეშედისა. ტირილისა და სიცილისა. დაძლევისა და აღშენებისა  
 და სხუათა მსგავსთა ამათთა განავრცობს სიტუუათა ამათ ძაღსა. და რ ვინაჲ-  
 10 თგან საზოგნელად ჳეროგნისა მოსწრაფებისაგან იჯმნეს. რაქმცა თჳსსა ჟამსა 75b  
 იქმოდეს თითოეულსა: და უფროჲსდა აღიჩინეს საშრომელნი შრომანი. და უყა-  
 მონი მიმოტაცებანი. და შერეული და შემწინკული ცხროებაჲ. შუებათა და  
 კორციელთა გემოთა ბილწებისა შინა წარგებული. მქენჯნელმან და მამრალბე-  
 ლმან კეთილთ-გამოუცდელთებისა და უფულითურთისა განწირულებისა მათისმან.  
 განმართებისა მომართ და წარმატებისა და შეცვალებისა და უმჯობეს ქმნისა.  
 15 ზედადაჭრით და საუკუნოჲსა თანა მისცა გულსა მათსა. რა არს ზოგს კაცმან  
 ქმნილი. რაი ქმნა ღმერთმან დასაბამითგან და ვე აღსასრულამდე: ნაცვალად  
 შენდობითისა მიშუებისა თჳსა მიცემაჲ ჩუელებისა-ებრ საღმრთოჲსა წერილისაჲ  
 რ შეენდო ქმნებად გულთა შინა მათთა. სიტუუათა თუთმფლობელობისაჲთა.  
 თითოეულისა აღჩიგვისა მიმართ ნიფსითისა მიდრეკასა. ხოლო სიტუუაჲ ესე  
 20 მიცემისაჲ. ვრ იგი მდებარე არს. ეგრეთ რაჲ მოიღებოდის. ესრეთ გულის-  
 ხმა იუოფვის: ვდ თუთმფლობითა აღჩიგვისაჲთა უყაქმითა მიმოტაცებთა და 76a  
 ხენქმთა და უდარესთა საქმეთა მიმართ ადვილად განმცემელსა თავთასა უკმდა  
 ზოგნაჲ განყოფილებისაჲ ჟამთაჲსა ქმნილთა შორის ღმრთისათა. ცხად არს ვდ  
 არისა და ზათხუელისა. სთუელისა და ზამთრისა: რამელთაგანთ თითოეული კე-  
 25 თილად წარმადგენს და გამაჩენს უფულთავე ქმნილთა ღმრთისათა თუაღით  
 ხილულთაცა და კუმეულთა ჳეროგნად და ბუნებითად. რა მათიცა გონებაჲ მიმ-  
 სგავსებულად საღმრთოჲსა უფულთა დამბადებლობითისა მის ნებისა განჭყოფ-  
 დეს თითოეულისა საქმისა ქმნად შესატუეებელსა ჟამსა: განა ვრ ჳგავსო.  
 იტუჳს. ვა სასუედ დასაბამისა. ეგრეთვე და ვე აღსასრულამდე. ფრიალითა უც-  
 30 ნობელობითა სიჭაბუკიათგან ბოროტთა მათ მიდრეკილნი კაცნი უგულისხმოე-  
 ბისა ბნელითა დაბნელებულ არიან და ვა ღამით მბრძოლნი სამტეროდ თჳსისა  
 ცხროებისა სტუორცებენ სტუორცთა ცოდვისათა:.

III, 12-13 'სიღესი ძიუბჟითაჲ ფიხუ ფისი ჰყოთოთ პუთ  
 ყინუ. თქისოჲს უფუღუთოჲსი ზუჲ ქიძისი ჰყოთო-  
 თოსიჲს ქუთოთოჲსიჲსი უჩიჲ თქისიჲ. \* ზუჲ ყა-  
 უყოთიჲსი ჰყოთიჲსი. ძიუბჟითიჲსი უფუღუთიჲსი ზუჲ სიღესი  
 ზუჲ უყოთიჲსი ჰყოთიჲსი ყაუყოთიჲსი ყინუ ყინა-  
 ბიჲსი ბიხისი. ფიჲ სიღესი უძიუბჟითიჲსი ფისი.

77a

5

მრავალთა. კობს. სავანებელთა კეთილთა და სავანებებით არ ეგვივითარ-  
 თა მოქმედნი კაცნი ამაოდ იხილვებიან მოქმედად მათდა. ვითაღოვან ბორბ- 77b  
 ტისა აღსასრულისა მიმართ წარავლენენ იგინი მოქმედთა მათთა. ხოლო მათ  
 უფავლთა-გან. რომელთა იგინი ურჩეულესად და მოსწრაფებისა დარსად საქმედ  
 10 შეკრახენ. არცა ერთი რაჲ კეთილად აღმიხნდა მე. იტყუს. თუნიერ სპირიტუსა  
 და სთანადრდესა საზრდელასა მიტემაჲ ბუნებისაჲ. ცხად არს ვ'დ ჭმისა და სუ-  
 მისა და ამიერ ქმნილისა სიხარულისაჲ. და ეგრეთ ცხობებაჲ ცხობებასა შინა  
 მათსა. რ' მხოლოდ ესეოდენ ვ'ა ნიჭი ღმრთისაჲ. დაუსჯელად მისადებელ არს  
 15 კაცთა-გან განხრწნადობისა-თჳს ბუნებისა. რ' ყოველნივეო. იტყუს წ'წელი და-  
 ვით. განიბნევიან მოცემად საზრდელი მათი ჟ.მსა. მოსცი მათ და აღი- ფს.რ  
 ზარდნიან. ხოლო აღალი რაჲ კელი შენი. თანად ყოველნი აღივსებიან 103,  
 სიტკობებითაჲ. და კუვლად: თუალნი ყოველთანი შენდამი ესვენ და ფსლ  
 20 შენ მოსცი საზრდელი მათი ჟამსა. აღაღებ კელსა შენსა და აღავსებ 144,  
 ყოველსა ცხოველსა სათნოყოფითა. ამისთჳს აქაცა. ბრძენის ეკლესიასტე 15-16  
 მხოლოდ ესეოდენ ნიჭად ღმრთისად ქადაგა: | ცხად არს ვ'დ კრძალულებით და 78a  
 წესიერად ჭმამა და სუამა. ხოლო სხუანი იგი იჭჳთა კეთილისაჲთა სასწრაფოდ  
 შერაცხილნი კაცთა-გან. შორად განუარნა. ვ'ა შეცვალებაღნი და განხრწნადნი  
 და რაღთურთით არცა ერთისა სარგებელისა მომატუებელნი: ხოლო დაამტკი-  
 25 ტებს ესევითარსა ამის იჭჳს და შემდგომთა სიტუეთა მიერ:

III, 14. 'სიღესი ყითოთიჲსიჲსი ყაუყოთიჲსი. ძიუბჟითი-  
 ჰი ქიძისი უძიუბჟითიჲსი. ფიჲსი უყოთიჲსი ჰყოთი-  
 ჰიჲსი. ბუთოთიჲსიჲსი ფიხუ ფისი უყოთიჲსიჲსი ზუჲ  
 ბუთოთიჲსიჲსი ფიხუ ფისი უფუღუთიჲსი ზუჲ  
 30 უძიუბჟითიჲსი უყოთიჲსი უფუღუთიჲსი. ძიუბჟითი  
 უყოთიჲსიჲსი ჰყოთიჲსი.

78b

30

წინაუგმოდ შემომხუშელი უსახურთა და ძურთა კაცთა მიერ ქმნილთა და  
 მოგონებულთასა. რომელნი იგი მუის წარკლებიან. და ყოველითურთ უჩინო იქმ-

ნების უფველთა და მბაღებელისა და შემტყმედისა ღმრთისა-მიერთაჲ მათ. 79a  
 ნადაუდებს კაცთა და უხუენებს თუ ვერ უფველნი საუკუნოდ ჭვიან და უცვალებ-  
 ბელად და არცა ერთისა მიმთუაღველად ჩაარსობისა-მიმართისა მიდრეკისა. ვე  
 მსოფლიოჲს მის შეცვალებისა და სრულიადისა დასრულებისა. უკუნადასკნელად  
 5 მოსლვამდე: რომელთა თანა არცა შეძინებაჲ რათაჲვე არცა მათ-გან განკუეების  
 ქმნაჲ შესაძლებელ არს: რ აჭა ფად კეთილად შექმნილ არს უფველი და უღლ-  
 ნი არს შეწუბობილობისა და წესისა თვითთველისა-თჳს ჯეროვნად განწესებულ-  
 ისა დაკსნაჲ და მოკლებისა რაჲსმე ანუ კუალად წინაუგმო. შემატებისა შემთხუე-  
 ვაჲ. რ ვერ რომელინი იგი აჭა ეგერა განჭმზადნა და განსაზღვრნა ღმერთისა და კეთილ  
 10 ფად უწოდა. ნაკლულაობისა ანუ ნამეტაობისა მქნებელნი. გასოკუებისა მიერ მოკლე-  
 ბისა ანუ შემატებისა აღორძნებულ იქმნენ. რ ესე უცხი არს ღმრთიჲ-შეენიერისა  
 გან გულის-ხმის უფთისა და ძალისა და სიბრძნისა. ვინაჲთგან არცაღა გონიერი 79b  
 და გულის-ხმიერი კაცი სადმე იბოების ამისდა მოქმედად. რ ამაჲ ცვალა გან-  
 ზრანჯაჲ მასი და უმჯობესისა მიმართ მიცვალა უკუნადასკნელ კეთილად რაჲმე  
 15 ქმნილი თჳსი. ესრეთ უგუე შექმნა ესე უფველნი ღმერთისა. ცხად არს ვად ცი-  
 ს-ქუეშენი და ქუეყანაჲ და ზღუაჲ. რ ა უფვლად-შეწუბობილისა მის-გან წესისა  
 მათისა და ძრვისა სეღვიდენ რაჲ კაცნი დიდთა მათ გუამთა საშინელსა ხილ-  
 ვასა და ერთობითსა ძრვასა და დგომასა. გულის-ხმა უნ და მბაღებელი მათი.  
 და შიში მისი სამარადისოდ დაამკვდრან გულთა შინა მათთა. და ჭმორჩილობ-  
 20 დენ შიშით სიმტკიცესა და სიდიდესა ძლიერებისა მისისასა. ხოლო მისა-მიმართისა  
 მორჩილებისა და ერთგულებისა-გან განშორებულნი გულთა. უფროჲსა წარმა-  
 ვადთა და განხრწნადთა დაემორჩილებიან და მუცელსა და კორციელთა გემოთა  
 ჭმონებენ და არა უფვლად-ძლიერსა ღმერთსა. კარდამრთხმელსა ცათასა. ვა ტყა-  
 ვისასა და დამოუძნებელსა ქუეყანისასა სიმტკიცესა ზედა მისსა და უფსკრულთა  
 25 და აღურიცხუველისა მის სიმრავლისა წყალთა ზღვსათაჲსა ადვრმსხმელსა 80a  
 მეუფებისა ძალითა თჳსითა საუკუნოდთა:

III, 15. *ჴმნიღუ იუკოსიჲ დისი. ჴჲ იოფთაჲჴნი იქი-  
 შნიკუსი იუკოსიჲ იქმნიოთ დისი ჴჲ იუფუოიშქს  
 იოიასი ჴჲიქნიოიოი.*

80b

30 კინდა და კომბს. ვად სამარადისოდ ვემე მხლოდ ღმერთი არს. არცა  
 დასაბამისა მქონებელი არცა დასასრულისა. ად შემდგომობისა-ებრ წესისა უც-  
 ვადებელად მყოფიცა სამარადისოსა ზა იგივეობასა და მასვეობასა. ვა მხლოდ.



ეფულის ქვეულებისა და ცვალების მიუთვალველი: ხოლო შენ მოკუდავი და  
 ქცევადი ხარ კაცო. ბევრეულთა შეცვალებათა და მიმცვალებათა თანამდები და 81a  
 განცხადებულად მრწამსი სამარადისოდ სულიერადცა და კორცთელად. ესენი გექ-  
 მნიენი[ხ] შენ მოადუნარ. განებითისა-თჳს ცთომილებისა და აღჩივვისა ბუნებისა  
 5 უდარესთა საქმეთა მიმართ ადვილად აღსარჩევლობისა. რა არცაღა სწორად უსუ-  
 ჳათა დაბადებულთა ღმრთისა ძალ-კიც ქონებაჲ უცვალებულად მკვდრისა ძრვი-  
 სსა და უქცევებისა დაშვარებისაჲ ნეფსითისობისა-თჳს ბუნებითთა დაწუნარებათა  
 ძრვისა და მიდრეკისა და შეცვალებისა: რა ღმრთისა მიერ ქმნილთაგანა თი-  
 თოეული აწვე ეკერა არს და რადენთაცა ქმნადობაჲ წინაგანაგო დაბადებულმან  
 10 სოფლისა ამის განმტკიცებისა. და გებისა და ცვისა-თჳს აჴა ეკერა იქმნა: ხო-  
 ჳო შენ ამათ უფელთასა ნეფსით უდარეს ქმნილ ხარ ხატად საღმრთოელსა სა-  
 მარადისობისა შექმნილი. არცა ბუნებითთა მოძრაობათა ზედა დადგომითა.  
 არცა ღმრთისა მცნებათა რწმუნებითა: და კეთილთა და ჯერათანთა და საცხორე- 81b  
 ბელთა და სამართალთა უქცევებაჲ დაშარხვითა: რა ლისა-თჳსცა წარიდენე ცხორე-  
 15 ბისა-განა და სიკუდილისა და ხრწნილებასა მიეცი. დადათუ ღმერთმან შემოქმედ-  
 მან შენმან და შენ-თჳს ეფულისკე ამის ხილულისა სოფლისა სახიერებით არს-  
 მყოფელმან. ეუაღად საღმე გიძიოს შენ. მოშურნისა და კაცთ-მოქულისა ეშმა-  
 კისა მიერ შერებული და დევნული ზიკველ. და საკუდილისა და ხრწნილების  
 მძუნარისა მოღაგრითა უფლებული: ხოლო ესე სავწყუელადსა მადლისაჲ იყო.  
 20 ღმრთისა მიერ ზეგარდამო ეკლესიასტეს-თჳს მიცემულისაჲ თქუმაჲ. ეფულთა  
 შემოქმედისაჲ. და ღმერთ-მთავრობითისა სიტუზსა მიერ ქმნად სახიერებისაჲ  
 შუენიერთთა მით და კაცთ-მოყუარითა თანამთამომავლობითა მისითა: რა თუთ  
 იგი იტუჯს: მოვიდა ძე კაცისაჲ ძიებად და ცხოვნებად წარწყმედულისა: 19, 10

III, 16-17. *Յու ծոխիծղըս արարուի ծիղիս փապուս  
 25 Կճչուսու հըպչարուիս: Ժալն ալժիւնլապիւսկու-  
 սու. Յու Կճչուսու ծընտարուիս. Յալն կոտու-  
 ժիւնլապիւ: \* Ետիսպ ծի զչարուիս ցուիւ կոլժիւ.  
 Ծընտարուիս ունիւ ալժիւնլապիւսկուսուսըս ցճի  
 ոժիլսու. ունիւժոտապ ունիւ ցարարուիս կըլիժիւս  
 30 Յու ցարարուիս ցասուս փժնուսիւ:.*

რთა საიდუმლოთა ხედვათა შემოიხუამს და წინამიყოფს ჩუენ ბრძენი  
 ეკლესიასტე. რა წაწმენტიუელებს წინამთასწავებს მზესს ამას ქუეშე ქმნილსა მას  
 განკაცებასა ეკმანაელ ღმრთისა და მაცხოვრისა ჩუენისასა ვერ იგი დაფითცა.

წყუქუელი მოასწავებდა მეტუქუელი: მზესა აღდგა კარავი თჳსი. რწითა იგი უსლ 18,5  
 მზისა სიმაღლისა. ზეშთაცათა მათ და ღთიფ-შუენიერთა სიმაღლეთა და  
 საყდართა სამარადისოდ მჯდომარისა. გრძობადისა ამის მზისა ქუეშე მის მიერ  
 მიღებულთა მით ბუნებითა დამკვდრებისა აღჩეკვასა წაძმასჩენდა. ვრ იგი  
 5 იტუვს მახარებელი იოანესა: და დაიკარვაო ჩნ შოჩის: ამის უკუე განგე- 1, 14  
 ბულებისა მიერ | სანანადოდ მოიწია საშუელი ზირველეჲ სადმე და დასაბამსა 83a.  
 უმსახურებელ და უღმრთოქმნილისა მის ცხად არს ვდ ეშმაკისაჲ. რწისა-თჳს  
 თჳთ უფალი იტუვს სახარებათა შინა: ხოლო საშუელისა-თჳს რ მთავარი 16, 11  
 ამის სოფლისაჲ დაშვილ არს. და ფდ უწინარეს ამისსა დავით წინაღსწარ-  
 10 მეტუქუელი: შეჰრისხენ წარმართთა. კობს. და წარწყმდა უმსახურებელი. უსლ 9, 6  
 სახელი მისი აჰკოცე უკც და უკე საუკუნოჲსა. ვინაჲცა საშუელსა წწრ  
 აუწევებს რწ იგი იქმნა ზირველეჲ სადმე და საკუთრად უმსახურებელ ქმნილი-  
 სა სატანაჲსა-თჳს. წინაღმდეგობად ყოფლისა-მშურებელისა ღმრთისა განლაღ- 13-14  
 ბულისა მის და მეტუქულისა: დაედგა საყდარი ჩემი ღრუბელთა ზედა და  
 15 ვიყო მე მსგავს მალლისა: და შდ მისსა სხუათა უოკელთა შიმიდგომთა მისთა  
 კეთილის-მოძულებთა ეშმაკთა და მათ თანა უღმრთოთაცა და ბეროტად-მსახურ-  
 თა და უმსახურთა კაცთა-თჳს. ვრ იგი კუადად იტუვს წწმეტუქუელი: განჰზადა 83b  
 სიმაღლით საყდარი | მისი. და თავადმან განსაჯოს სოფელი სიმაღლით  
 და განიკითხნეს ერნი სიწრფოებით. ხოლო ადგილად საშუელისა ამის ეშ- 9, 8-9  
 მაკისა. და სხუათა-თჳს ქმნილისა. რწისა-თჳს მზესა ამას ქუეშე სრულქმნი-  
 ლად ხილულბაჲ წამა სიტუყუასან. იერუსალიმისა. ვითარ მე ვჰცხანებ. რ მუნ და-  
 20 მოვეიდა რაჲ ძელსა. და ნუფსით თავს იხსნა საცხორებელნი ვნებანა წინამძღ-  
 უარმან ცხორებისა ჩნისამან. ჟუარისა მიერ და ვნებისა. სირცხველედ უო და  
 დასაჯა განდგომილი იგი და კაცმოძულე სატანა[ჲ]. და მის თანა განდგომილ-  
 25 ნი და მიმდგომნი მისნი: და ეგრეთვე უოკელსა ქუეყანასა მზესა ამას ქუეშე  
 მეოფისა ადგილად საშუელისა სახელსდებს. რ უოკლად-ძლიერითა ბრძანებათა და  
 სიტუყუათა ღთიფ-შუენიერისა ძლიერებისა მისისაჲთა. რწ იგი თქუა: წარვედით 28, 19  
 მოიმოწათენითა ყოველნი წარმართნი. ნათელსცემდით მათ სახელითა მა-  
 მისაჲთა ძისაჲთა და სულისა წმიდისაჲთა. რწუნებულ იქმნეს რაჲ საღმრ-  
 30 თონი და უოკლად-ქებულნი მოწათენი და მცტიქულნი და განუფინნეს უოკელ-  
 სა ქუეყანასა. შუელთა მიერ უფლისათა და სიტუყუათა. შვიდეს და დაშვიდეს უო-  
 კელთა უმსახურებელთა და უღმრთოთა და აღმადლებულთა. კერძთ-მსახურებასა 84a  
 ქუეყანად დააკუეთებდეს და განქარებულად გამოაჩენდეს. აწ უკუე ადგილსა სა-  
 შუელისასა იხილა ბრძენმან ეკლესიასტე უღმრთოჲ განკითხულად და დაშვი-

ლად. ვა ჰირველ ვიტყოდეთ. სატანა. და ყოველნივე მისისა მის სიბრტისა  
 და უღმრთოებისა სახესა მიმსგავსებულნი. ხოლო ისილა ადგილი მართლისა.  
 ცა. ესე იგი არს. განმართლების მგულებელისაჲ ქრისტეს მიერ მაცხოვრისა ჩნისა.  
 მისა-მიმართითა საკუთრებითა და ღმრთისა და მამისა უსაკუველითა სარწმუნ-  
 5 ნობითა. ამისთვის იტყვს: და მუნ კეთილმსახურნი. რ უკუეთუ კეთილმსახურ  
 არს კეთილთა იტყთა მქონებელი ყოველთა ღმრთისა მიმართ. და მართლმადი-  
 დებლობითა შჯულთა უცთომელობისა დამცველი. ცხად არს უკუე ად ყოველ-  
 ნი მრწმუნებელი ქსნი სოფლისა მკსნელისა და მაცხოვრისანი. და ამისთვის  
 განმართლებულნი მის მიერ სარწმუნობითა. ეკლესიასტეს მიერ უწიებულისა ამის  
 10 მართლისა სახელსა ჯეროვნად განითვსებენ: და ერთი ვემე ესე არს ჩნ მიერ  
 თქუმულთა ხედვათა ძალი. ხოლო მეორედ ესე მოესწავების ცხად არს ვად 84b  
 მეორედ-მოსდგასა ქს ღმრთისა და მაცხოვრისა ჩნისასა ქმნილი იგი საშჯელი.  
 და საწუთოსა ამას შინა ქმნილთა მისაგებელი რლისა ადგილსა ხილვად აღიარების  
 ბრძენი ეკლესიასტე. ხოლო არს იგი ქუეყანასა ზედა ვა ვესავთ და გურწამს.  
 15 რლისა მომართ რი იგი შჯის ყოველსა ქუეყანასა მსაჯული სიმართლისაჲ. დი-  
 დებითა მიმულითა გარდამოსრული. შჯიდეს ყოველთე კაცთა. მრწმუნებულთაცა  
 სახარებისა მაცხოვარებისა ჩნისასა. და საცხოვრებელისა ქადაგებისა მისისა წინააღმ-  
 დგომთაცა უკუნურებით. რლთა-თვის იტყვს დავით წწელი: მიიქცენ ცოდვილ- 85b  
 ნი ჯოჯობეთს. ყოველნი წარმართნი დამვიწყებელნი ღმრთისანი: ვი-  
 20 ნადაცა გინა თუ ერთავე ამათ სახელსდებს საშჯელთა. ვა ჩნ მოვიკსენეთ. გი-  
 ნა თუ ერთსა მათგანსა. ეგრეტა შენ შეიგონე კაცო საშჯელისა წინამოსწავებაჲ  
 და ცხადად სახელის-დებაჲ ბრძნისა ეკლესიასტესა-გან. და განჩვენაჲ და გან-  
 ყოფაჲ ადგილისა და ადგილისაჲ დაუმსახურებულთა და კეთილმსახურთაჲ და  
 განყოფილებისა-ებრ თითოეულისა საქმისა და ცხოვრებისა და მოქალაქობისა  
 25 ადგილისაცა განჩენაჲ თითოეულისა-თვის ღმრთის-განსწორებულთა სასწორთა:  
 და რა ამიერ უგანცხადებულეს ექმნეს მას და უსაჩინოეს არა გარეწარად რამე  
 და ლიტონად მეტუეულებაჲ საშრტმელთათ-თვის. ამისთვის თქუა რაჲ განცხადე-  
 ბით ადგილისა-თვის საშჯელისა. გინა თუ ჰირველისა მის-თვის და კაცთ-მოყუა-  
 რებით ქმილისა თანაშთამოსდგასა ღმერთ-მთავრობითისა სიტყვასა ქს ღმრთისა  
 30 და მაცხოვრისა ჩნისაჲ. გინა თუ მეორედ დიდებით მოსდგისა მისისა-თვის ანუ  
 თუ ზოგად ერთა-თვისვე ვა ვიტყოდეთ ჩნ და საშჯელისა ვემე. ესე იგი  
 არს დასჯისა ადგილი განუჩინა უმსახურებელსა და უღმრთოსა. ხოლო ადგი-  
 ლი მართლისაჲ. ესე იგი არს. სიმართლისაჲ განუჩინა წინაუგომ კეთილმსახურ-  
 სსა. და თქუა თითოეულასა ადგილისა-თვის. ვად მუნ უმსახურებელი. და კუალად 85b



მუნ კეთილმისხური: უგანგძნობილესსარე ჭყოფს ესევეითაჲთა-თჳს მოთხრობასს  
 და წარმოასყენს მართლისა თანა უსამართლომსაცა განკითხვასა ეოველთა ღმრთი-  
 სს მიერ განთჳსებულსა შინა და განსინებულსა უამსა. ცხად არს ვ'დ საღმრ-  
 თოღისა განკორცაელებისა და დიდებით მეორედ-მოსლვისასა რ' ესეთევე იქმნა  
 5 ზეტისა ანგელღმრთა კმაჲ წმიდათა მიმართ და ეოვლად-ქებულთა მოტიქულ-  
 თა უამსა ზეტად ამაღლებისა ეგმანოღლ მაცხოვრისა ჩ'ნასასა იტყოფს რაჲჲ  
 კაცონო გალიოღევეღნო რაჲსა სდგათ მხედველნი ცად: ესე ი'ვ ამაღლე-<sup>სქმტ</sup>  
 ბული თქუენ-გან ზეტად ესრეთევე მოვიდეს ვითარ სახედ იხილეთ აღ-<sup>1,11</sup>  
 მაგალი მუნ: განსაზღვრებულ საღმე იყო უამი საღმრთოღმსაცა განკორციელებ-  
 10 ბისაჲ. რ'ლსა შინა უმსახურებელი და დიდად მოქადული დასაჯა ეშმაკი. განდ-  
 გომილებისა მიერ ზირველად უმსახურებელად გამოჩინებული და ბნელად ნათლი  
 სს წილ ამისთჳს შეცვალებული. მშჯავრით და სიმართლით მოქმედმან დაშჯისა  
 მისისამან ჯუარისა მიერ და სიკუდილისა და დაიფვისა, და ცხოველთ-მთავ-  
 რობითისა ადღგომისა: და კუალად განსაზღვრებულევე არს უამი. რომელსა ში-<sup>86a</sup>  
 15 ნა საშჯელად წარმოიდგინოს ეოველი ქმნილი. ცხად არს. ვ'დ გონიერისა და  
 სიტუჯერისა მიმღებელი სულისაჲ ვ'ა თჯთმფლობითა და მბადებელისა მიერ  
 ჰატივცემულისაჲ. ხოლო არა ჰირუტუეთაცა ცხოველთაგანიცა თითოეული ანუ  
 თუ ფ'დ უმეტეს მათსა ნერგნი და ქვანი. რ' არცა ერთი რაჲ სხუაჲ ეოველ-  
 თაგანი თჯნიერ კაცისა თჯთმფლობითა სულისა გონიერისა და სიტუჯერისაჲთა  
 20 ჰატივცემულ არს. არცა რაჲ კუალად საშჯელად მოიფვანების. არცა მისაგებელსა  
 მიაღებს კეთილთა ანუ ძჯრთა საქმეთასა ვინაღცა იტყოდის რაჲ ეკლესიასტე ვ'დ  
 უამი ყოვლისა საქმისაჲ და ყოველსა ზედა ქმნილსა. განცხადებულად ცხად  
 ჭყოფს განსაზღვრებულობასა აწინდელსა შინა ამის სოფელსა ცხოვრებისა და ქტე-  
 ვისა და მკჯდრობისასა კაცთაცა და ეოველთაჲკე სხუათა ცხოველთასა მერმეტა  
 25 ზეტათაღსა მის მრგულიფომფელელისა ძრვისა, და ქუეყანისა და ზღჯსასა: ხო-  
 ლო რაჲჲჲმს დასასრული მიიღოს და დაცადებაჲ მუოფობამან აწინდელისა ამის <sup>86b</sup>  
 ცხოვრებისამან. მაშინ იქმნეს სამართალი საშჯელი და შესაბამი მისაგებელი.  
 ცხად არს ვ'დ მხოლოდ სიტუჯერთა და გონიერთა სულითა ჰატივცემულთაჲ  
 ოღენ შემოქმედისა მიერ. ვ'ა რ'ლისაჲვე წინააღრჩევისა მომკებელთაჲ. რამეთუ  
 30 ამის ცხად ჭყოფს თქუებითა ვ'დ მართლისა თანა უმსახურებელსაცა შჯის  
 ღმერთი. უმსახურებელად და მართლად არაგინ სხუაჲ იწოების რაჲთურთით.  
 ანუ თუ ეოვლად სახელიღების თჯნიერ ხოლო კაცისა. და ამის ცხად ჭყოფს  
 შემდგომთა სიტუჯეთა შინა:

88a

III, 18-19. **Ծ**ւ զ Կոստիպ թղ չսպրուս զ Կոստ ի լիթս  
 իսկ լրիւս զ Կոստ իսկ լրիւս զ Կոստ իսկ լրիւս  
 թղ չսպրուս զ Կոստ իսկ լրիւս զ Կոստ իսկ լրիւս  
 5 թղ չսպրուս զ Կոստ իսկ լրիւս զ Կոստ իսկ լրիւս  
 թղ չսպրուս զ Կոստ իսկ լրիւս զ Կոստ իսկ լրիւս  
 թղ չսպրուս զ Կոստ իսկ լրիւս զ Կոստ իսկ լրիւս  
 թղ չսպրուս զ Կոստ իսկ լրիւս զ Կոստ իսկ լրիւս

10 Երգեղտա-գան յատա շեմոպրոպան իսկ լրիւս զ Կոստ իսկ լրիւս  
 թղ չսպրուս զ Կոստ իսկ լրիւս զ Կոստ իսկ լրիւս  
 15 Երգեղտա-գան յատա շեմոպրոպան իսկ լրիւս զ Կոստ իսկ լրիւս  
 թղ չսպրուս զ Կոստ իսկ լրիւս զ Կոստ իսկ լրիւս  
 20 Երգեղտա-գան յատա շեմոպրոպան իսկ լրիւս զ Կոստ իսկ լրիւս  
 թղ չսպրուս զ Կոստ իսկ լրիւս զ Կոստ իսկ լրիւս  
 25 Երգեղտա-գան յատա շեմոպրոպան իսկ լրիւս զ Կոստ իսկ լրիւս  
 թղ չսպրուս զ Կոստ իսկ լրիւս զ Կոստ իսկ լրիւս  
 30 Երգեղտա-գան յատա շեմոպրոպան իսկ լրիւս զ Կոստ իսկ լրիւս  
 թղ չսպրուս զ Կոստ իսկ լրիւս զ Կոստ իսկ լրիւս

88b

Երգ 75, 11

Յո 12, 75

Յո 25, 31-33

89a

მიმართ. ანუ სრულადითა უარისყოფითა ყოველთა ღმრთისაღთა ანუ ღმრთისა  
გ'ემე აღსარებითა მსგავსად ეშმაკთაჲსა. ვ'რ იგი იტუჲს სადმე ძმაჲ ღ'თისაჲ <sup>იკბ</sup> 2,19  
დიდი იაკობ ვ'დ: ეშმაკთაჲსა ჰრწამს და ძრწიან. ხალხი ცთომილთა მადიდე-  
ბლბობათა. და მტუჲარისა იტუჲს მქონებულთა. ღ'თიჲ-შუენიერისა-თჲს სსნიერებისა  
5 და სიდიდისა და მეუფებისა მისისა. რ' უფროჲსდა ნამდვლჲე ესევეთართაჲ  
თუაღუხუაფი იგი და მართალი მსაჯული ურთიერთს განარჩევს. შემსგავსებულად  
თითოეულისა უღმრთებობათა ზრახვათა განმჩინებელი მათდა ტანჯვისა და დაშ-  
ჯისაჲ. | რ'ლთაჲ განცხადებულად აშხილას და თჲთ მათ საქმეთა მიერ აჩუენოს 89b  
ღმრთიჲ-შუენიერთა სსნიერებითა და სიდიდითა და მართლმსაჯულბობითა გამ-  
10 ჩინებასა და გამოცხადებასა დიდებისა თჲსისასა ელვარედ ცხადქმნილი ტემპარი-  
ტებაჲ. ვ'დ საცხარანი არიან იგინი. მსგავსად ჰირუტყუთა ცხადველთა მომგე-  
ბელნი უცნობელისა უგუნურებისანი. და ბორცტად და უსმართლოდ მომგონე-  
ბელნი ამათა და მტუჲანთა იტუჲსანი. რ'ლთა მიერითჲს არდაჩა სადა ჰხედვი-  
დენ ანუ თუ ყოვლად რაჲთურთით ჰყოფდენ დიდებასა შინა საღმრთოჲსა სი-  
15 დიდისასა: ვინაჲცა ესევეთართა ამათ შემთხუევაჲ. ამას თანა კორციელთაჲცა და  
საძაკელთა გემოთა შინა უწესრებით განფრდილთა და მწჷრესა შინა ცოდვისისა  
მსგავსად ღორთასა სამარადისოდ მწუბებულთა შემთხუევაჲ და შემთხუევაჲ სა-  
ცხარისაჲ ერთად განაჩინა ბრძენმან ეკლესიასტე. და სიკუდილისაჲცა ამათისა  
ყოფაჲ ვ'ა მათისაჲ: რ' ვ'რ იგი არცა ერთი სასოებაჲ ცხარებისა საუკუნოჲსაჲ  
20 მოუგებს საცხართა რაჲთურთით. ა'დ რაჲოდენ უამცა | იქმნენ საწუთახსა ამას 90a  
ცხარებასა ცხარებად და მომგებულთა მათთა უფალთა მორჩილებად. ეკოდენ  
ჟამ ოდენ ცოდვალ არიან. და მერმე მოსწუდებიან და არაარსობისა მიმართ მი-  
იწვევიან. ვინაჲთჲს სულ მათდა არს სისსლი მათი. ესრეთჲე მსგავსად ჰირუტ-  
ყუთაჲსა უარის-მყოფელნი საღმრთოჲსა დიდებისანი და სიდიდისა მიმართ  
25 ყოველთაჲე ამათ ფ'დ კეთილად-შემძნადებელისა ღმრთისა მეტუეელნი გმობისანი  
და კ'დ შეურაცხის-მყოფელნი სიტუჲსა ყოვლისა-მზურობულბობითისა წინაგანგე-  
ბისასა. და ყოვლისა ძრთ-მოქმედებისა მიმართ განმცემელნი თავთა მათთანი  
და ფ'დ შეკუთებულნი არაწმიდათა გემოთანი. ვ'ა ჰირუტყულად და უგუნურე-  
ბით მცხარებელნი და არცა ერთსა რას დირსსა სიტუჲერისა სულისასა განმო-  
30 ნებელნი. ა'დ არაარსისა არსად და ტუეილისა ტემპარიტებად განმთქუმელნი და  
ნათლისანი ბნელად და კეთილისანი ბორცტად სახელის-მდებელნი მსგავსისა  
მათისა სიკუდილისა მიმართ მიიწინენ დასასრულსა. არაჩაჲს კეთილისა სასოე-  
ბისა მქონებელნი: ა'დ ვ'დ მსგავსად და სწორად საცხართა ცხარებდენ ეკრეთ  
მოწუეუდელნი. ვინაჲთჲს სულიცა ეგრეთჲე არს ეკუვითართაჲ მათ. ხალხი გი-



ნა თუ ჭკერსა უწოდს სუფად. ვინაჲთგან მხლოდ ჭკერისა ამის დღენ მიმართ  
 მფუძნველად იზოფნეს უდმროთნიცა და ბორცოდ-მსახურნი და უსახურნი და  
 ბილწნი: რწსა შინა სიმრავლესაცა ზირუტეუთასა არცა ერთი ზრუნვად მოუგიეს  
 ჭეშმარიტებისა-თჳს საქმეთაჲსა. გინა თუ წინააღრჩევასა სახელსდებს აწ სუ-  
 5 ლად. ვა იტუჳს ოსე წწუეელი ვად: სულითა სიძვისაჲთა შესცთეს. და კად 4, 12  
 ვად: სული სიძვისაჲ არს მათ შორის. კაცობრივისა წინააღრჩევისა და ნებისა 4, 4  
 ესრეთ სახელს-მდებელმან ახუენა: ვად მისვე ზირუტეუთა უცნობელობისა ქ-  
 ნებისა საქმეთაცა მათთა შთაცვავს მბაძველნი ზირუტეუთა და მიმსგავსებულნი  
 მათნი:

10 III, 19. **ზუ იფათოჳ უაძელს ღელუ უაქიძაღუაქიჳ.** 91a  
**ფიოჳ იფათოჳ.**

რომედი სახელით დღენ იწოდებოდის კაცად და საქმიით არაწას აჩუენე-  
 ბდეს ესევითარისა მის სახელისა ღირსსა. არცა ერთი რაჲ მეტობად აქუს ზი-  
 რუტეუთა-გან საჩუებელისა მიმართ და ცხორებისა საუკუნოჲსა. მათვე მათ თანა  
 15 გინა მათდავე მსგავსად მოქალაქეს: კარსა თუ თქუას ვინმე წინაუგმა ზირუტეუ-  
 თა ქონებაჲ უმეტესობისაჲ ესრეთ უგუენურებით ცხორებულთასა ვინაჲთგან მე  
 რმესა კუალად-კუბასა არა მიელის მათ მასაგებულად საქმეთა სატანჯუელი  
 დაუსრულებელი ამისთჳს დამქნჯნელმან ესევითარისა მის კაცისა ცხორებისა და  
 მოქალაქობისამან ესაშუელოდ ზუდა დაჭროთ:

20 III, 19-20. **ჴიოჳძოჳწყაყოიონი უძელა: \* ჴაყოიონიჳ**  
**ყოჳ ჰყოიოჳქი. უჭუროისჳ უღიოჳ. ყაყოიონიყოჳ -**  
**ყოჳიძიჳქიჳ ჰყოიოჳ-ჴუჳქი. ჰუჳ ყაყოიონი ჰყოიღუ-**  
**ყოჳქი ჰყოჳძყოჳ.**

ყოველნივე. რომელნი. ცხად არს ვად ბორცოდისა მსებებლობით და ბორ-  
 25 ტისა მკანებლობით თქუმელნი და ქმნილნი და განგებულნი კეთილის-მბაძულე- 92a  
 თჳ კაცთა-გან. სატებად სადმე და მსგავსებად დმროთისა დაბადებულთა: ხოლო  
 ზირუტეუთა უგულისხმობისა და ცხორებისა და ქცუვისა თავთა თჳსთა მიმსგავ-  
 სებულთა და მსგავსად მათის ცხორებულთა და ამისთჳს მათ თანავე მხოლოდ მი-  
 წად დღენ მიქცეულთა-გან რწისა-განცა შეიქმნეს. და არა ზეცათა ცხორებისაცა  
 30 მიმართ აღმაგაღთა და დაუსრულებელისა ცხორებისა და უკუდაგუბისა მიმდებულ-  
 თა-გან საუკუნეთგანთა თანა წმიდათჳ. რწთა-თჳს იტუჳს ესევე წიგნისა შინა

იგავთას: მართალნი უკუნისამდე ცხონდენ და უფლისა თანა არს საყუდელი მათი: საგონებელ იქმნეს თუალებისა-გან უგუნურთაჲსა მომკუდრად და შეინაცხს განხორტებად განსლგაჲ მათი. ხალხ სასოებაჲ მათი არს საყუდელად უკუდავებითა:.

5 III, 21. **წუ** იყინ აყოყის ხაყოი იყოთუ ლეცხოუთუჲ. აყიყოთაჲ იყოყის იუჲ 'ხუ: **წუ** ხაყოი სუ-  
ცლაყოიხოუჲ. აყიყოთაჲ ყოიყოყის იუჲ იყოი-  
ყენიუბ:.

განმრინებელმან ღმერთუელმან | ვ'დ უოველნი მიველენ ადგილსა ერთსა ღმერთსა 92b  
10 უოველნი შეიქმნეს მიწისა-გან ღმერთუელნი მიიქცევინ მიწადვე იხილა რაჲ ადმოჩენი-  
ლად წინააღმდეგომ მეტყუელებაჲ დამარლუეველი განხინებათა მისთაჲ. წყარ ინება  
ადკსნაჲ სიტყუსა მეტყუელებისაჲ თუ ვ'რ სთქვო მიწით ქმნილებაჲ უოველთაჲ რ' ნუ  
უკუე ვ'ა ოთხფერკთა ღმერთწარმავალთა ღმერთთა ქუეყანისთა შობაჲ ვ'ა იტყუს მსუე:  
15 სავობითი: ოთხფერკთა და ქუეწარმავალთა და მეეტოა ქუეყანისათაჲ.  
ნათესაობითი. და საცხოართაჲ ნათესაობითი: ესრეთვე ჰგონება და იოცნებ  
ქუეყანით-შობასა კაცისაჲ სულისაჲ. რ'ა მსგავსად საცხოართაჲსა იგიცა მიიქცეს  
მიწადვე: ანუ არა ირწმუნება დიდისა და ღმერთგმონისა მსესსა. იტყოდის რაჲ  
20 ვ'დ: დაჰბადა ღმერთი კაცი მიწისა მიმღებელმან ქუეყანისა-გან. და შთაჰბერა  
პირსა მისსა სული ცხორებისაჲ. და იქმნა კაცი სულად ცხოველად:.  
ჰგონავა საცხოართა სულისა-გან განყოფილებასა სულისა კაცობრივისა: რ' მათ- 93a  
თა უკუე სადაჲთ იგი გუჲმთა შემტკიცებულებაჲ აქუს. მიერვე მიუღიეს  
უოთაჲცა სულაერებითი. ესე იგი არს მიწისა-გან. და სამართლად და  
ჰკროგნად მიიქცევინ ვ'დ დედის მიმართ მათისა და მშობელისა. ხალხ  
25 სული კაცისაჲ საღმრთოჲსა შთაბერვისა მადლითა არსებად მოყვანებუელი და  
მიმღებელი გუჲმოკნებისაჲ და უოთასაჲ. თანაშეუსწორებელობისა მქონებულად  
ჰგავს ადმატებულობითა უადრესობისაჲთა. რ' რაჲოდენ მადლი და ძალი შთა-  
ბერვისა ღმრთისაჲ ჰმეტს ბუნებასა და ძალსა ქუეყანისაჲსა. ესოდენს უადრესო-  
ბისა ჰკრ-არს გონებაჲ სიტყურისა და გონიერისა სულისა კაცობრივისა  
30 პირუტყუთა სულისა მიმართ. ვ'რ იგი თვთ მათ საქმეთა გამოცდილებისა-განცა  
განვისწავლებით და მივსწუთებით. რ' კაცი ვ'ემე გონიერისა მის და სიტყუ-  
რისა სულისა მიერ მთავრებრივად მთავრად და მეუფედ იპობის სსუასა უოველ-  
თა ცხოველად. ხალხ სხუანი: იგი უოველნი მონა და მოქრნილ არიან კაცისა. 93b

შსკ  
1, 24

ვრ უკუე განუწერტელად განახინე ყოველთა ერთსა ადგილსა მიმავლობაჲ და  
 მიწად მიქცევადობაჲ. რ უკუეთუმცა განწერთი გეთქუა კაცობრივთა კორცთა  
 ბუნებისა ზირუტუეთსავე თანა მიწად მიქცევაჲ. არადასმცა საკრველისა და ბუ-  
 ნებისა-გან უცხომსა ზოგნილ იყავ წარმომჩინებელად. ხოლო აწ თჯნიერ სთა  
 5 ნადომსა მის კერძწერტილისა საუგველთად მკუმეველი განსაზღვრებისაჲ  
 უწესობებისა მიმართ მისდრეკ სარბიელსა სიტუჯსსა: . ამათმან წწრმხედველმა  
 ბძქენმან ეკლესიასტე სწორობით წინშიაგება ჯერთანსი ზასუხი და თქუა: ვინ  
 უწყის სული ძეთა კაცისათაჲ უკუეთუ აღვალს იგი ზე. და სული საცხოარ-  
 თაჲ უკუეთუ შთაფალს იგი ქუე ქუეყანად: რამეთუ ესრეთ იტუჯს ვდ: უწუი  
 10 და მეცა განცხადებულად განყოფილებაჲ თითოეულისაჲ. ცხად არს ვდ კაცისა და  
 საცხოართა სულებისაჲ: ად ვრ იგი ზირუტუეთა მიაშსგავსნეს კაცთა თავნი მათნი  
 ყოვლითურთითა საქმეთა| განუნასველობითა და უწესობათა მოქმედებითა და 94a  
 თვდ უფრომსდა უცნობელობითთა მათ და უღმერთობითთა და უსამართლოთა მს-  
 დიდებლობათა მიერ და ცთომილთა და მტუყართა ღმრთისა თჯსთა იტუთა. ვა  
 15 უღონომსა რაჲსმე საჭირობისა ჭენებთ მათულებელისა ჩემისა-გან. ესევეითა-  
 რთა მომართ მოვიფჯანებ განჩინებათა სიტუჯსათა. რ თავსა შორის თჯსსა განვი-  
 ზრანე და ვთქუ ვდ. ნუსადა სული ძეთა კაცისათაჲ. ესე იგი არს წინაადრ-  
 ჩევაჲ თჯთმიფლობელობითი სიტუჯერისა სულისაჲ. სულებისა ზირუტუეთაჲსა თა-  
 ნა ერთნება ქმნილი ყოვლითურთ და ყოველსა შინა მსგავსებისა მათისა მქანე-  
 20 ბელი ღირს იქმნესა ზატივსა ბუნებითსა ზეცად მიმართ აღსლგითა. ცხად არს  
 ვდ ღმრთისა მიმართ. რლისა-გან იგი მადლითა სულისა შთაბერვისაჲთა ყოფად  
 მივიდა და არს იქმნა: და მხლოდ სული ოდენ ზირუტუეთაჲ შთავიდეს ქუეყნად.  
 ვა მიწით-შობილი. ხოლო ესევეითარისა ამის ძიებისა მიზეზნი სიმრავლეშან  
 ბოროტთა და ძრთა|. უსახურთა და ხენეშთა კაცთა მიერ ქმნილთა საქმეთაშან 94b  
 25 მომიგნა მე. ვინაჲცა უღონობითისა კითხვისა სიტუჯასა წინაგჭყოფდ. და არს  
 თუ სჯულთ-მოქმედებისა და აღსაარებისა ჭეშმარიტისა და ბუნებით ეგრეთ მე-  
 ფისასა. ხოლო უფრომსდა ვარცხუენდ და კდემულ ვჭყოფდ სულისა და ცხორე-  
 ბისა ზირუტუეთაჲსა ორკერძოვე მამამსგავსებელთა თავთასა: ესენი რაჲ წარმო-  
 თქუნა. იტუენულისა სიტუჯსა მიერ და საცილობელისა შემოდებისა. თანამდები  
 30 ზასუხი მისცა. რლთა იგი მანბრალბელ ყოფაჲ მისი და სიტუჯათა მისთა გამ-  
 კუელევაჲ ეგულებოდა. სხჯსა გამოსახინებელისა სულიერისა სინარულისა და შესა-  
 ტუჯსისა მიმართ მიიცვალა: .

III, 22. *“უც ყოყროთოყ იოჯბყოთოყ ყოყოყოფი ყოიხი კყო-  
 ყოოთ. უყოყოყოფი იოყბყოთოყ ყოყოყოფი კყოყბყოფი*



იქმნიოთაჲ თქმაჲ 'იუბ'ჲ. ძიუბ'ითაჲ იუჲ იძის  
ჩიუროთი შიხ. ძიუბ'ითაჲ იური შაჲიქლიას იუჲ  
ქოთიუბ'. ძიუბ'ითაჲ იქმნიურონი ყიბ'უკა-  
შუბ' შიხ.

5 ესე იგი არს: ხოლო მე ყოველთა კაცთა მბრძოლებელი და დამქნჯნელი  
 ზირუტეუთა უგუქნურთა მიბადვისა და მიმსგავსებისა მათისაჲ და ამისთჳს უღიწ- 961  
 სად ზეცად-მამართისა მოგზაურობისა წარმამაჩინებელი მათი. რ' განიბტკი-  
 ცნეს საქმენი მათნი. ვ'ა თჳსისა მკვდრობისა და ნაწილისა ზირუტეუთა თანა  
 დამდებელთანი მსგავსად მათსა ზირუტეულად ცხორებითა არარაჲს სხჳსა, ვჭბო-  
 10 ებ და მიუთხრობ ძეთა კაცთა-თჳს კეთილყოფასა. ვ'რ მცხონებელისა და სსსუი-  
 დლანისასა თჯიერ ქმნას სიმართლისასა ქუეყანასა ზედა და წარმართებას  
 მშჳავრთასა და ცუალობასა მოქმენთა და დავრდომილთასა. ვითარ სსხედცა შე-  
 კრებულისა სიმდიდრისა განყოფითა მათ ზედა. რ' სეჳარ არს. იტუჳს. კაცი.  
 რ'ი სწყალობს და ავახებს: და ლოცვათა და ვედრებათა და ღმრთისა ყოვე-  
 15 ლთაჲს მიმართთა შინა დიდების-შეტუეულებთა განკრძალულებითსა მოცადე-  
 ბასა და შეწყენარებასა და განსუენებასა უცხოთასა. რ' ამათსა ქმნას ამცნებს  
 წ'წუეული ესაიაცა იტუადის რაჲ: ა'დ განჰკსენ ყოველი საკრველი უსა-  
 მართლოქებისაჲ. დაჰკსენ ქვეულებაჲ საწუთოთა მიმოცვალებათაჲ. გა- 96b  
 ნავლინენ წყლულნი მიტევებით და ყოველი კელთ-წე'ილი უსამარ- ის 58,  
 20 თლოჲ განხეთქე. დაუნეცუე მშიერთა ჰური შენი და გლახაკნი უსარ- 6-8  
 თულონი შეიყვანენ სახად შენდა. უკუეთუ იხილო შიშუელი შემოსე.  
 მაშინ განეფინოს მსთუად ნათელი შენი და სამოსელი შენნი აღრე  
 აღმოჰკდენ და წინავიდოდეს წინაშე შენსა სიმართლე შენი და დიდებამან  
 ღმრთისამან გარეშემდოსოს შენ. ხოლო ამათმან მოქმედმან შემდგომობი-  
 25 სა-ებრ წესისა თქუას რამელსა იგი იტუჳს დიდი ესაიაც: იხარებდინ სული ის 61,  
 ჩემი უფლისა მიერ. რ' შემდოსა მე სამოსელი ცხორებისაჲ და საბლორდ- 10  
 ნელი მხარულებისაჲ გარეშემარტუა მე: ამით უკუე ესეფითართა ნაქმართა  
 და კაცთა მიერ ქმნილთა კეთილთა მხარობელად კაცისა ქადაგებს ბრძენი ეკ-  
 30 ლესიასტე. ვ'ა აქასცა ამას შინა ცხორებასა ქებისა და განთქუემულებისა და დი- 97a  
 დებისა მამატუეებელთა მოქმედთასა და ყოფილსა საუეუნოჲსა მიმართ. განმა-  
 გალთა კეთილად საგზლად წარსატანებელთა. რ' ამას ცხად ჰყოფდა. იტუადა  
 რაჲ ვ'დ. იგი არს ნაწილი მისი: რ' მიიხუამს კაცი. დასასრულსა რაჲ ცხო-  
 რებისასა მიიწიოს. ვ'ა ნაწილთა რათმე და სამკვდრებელსა თჳსსა საქმეთა თჳსთა



5 ყოით|არნი. ზე რძიჲ რძის ჩაუყურჩინს-ბერებო-  
 უთი ბრთი. ზე ყოითრე-ყუჩნი ქროის-ბოუბო-  
 ყოითრე ბრთრეოსიჲ ირთი. ზე [რძიჲ] რძის  
 ჩაუყურჩინს-ბერებოთი ბრთი. \* ზე ირეჩოქნი ბო  
 10 თრნიჲ ბილიწარნი. რთრე რეყრისჲ ბამბილწარნი  
 აუყოხასი ქალქეროთრე. ირეოსაბრნი ირე  
 ქალქერიო რძირეჩნი იქო რეჩებამბე. \* ზე ჩო-  
 თრთ აუყოხასი ახორე-ყო რბრთრე მირ რძილ-  
 15 რე იქმრე. იამბოთმრეჩნი რძილ რეოთრე ქმნი-  
 თრრე თრნიჲ ყაიხასრე ქმნიოთი ბიქს  
 ქალქერი.

რამეთუ ტრფიალებაჲ საკმართაჲ მიჰქდის ჯეროვნისა ცნობისა-გან სიმდი-  
 დრის-მყოურესა კაცსა და გზათა მიმართ უგულისხმობისათა განვრდობად და  
 15 მიდრეკად განმზადებულ ჰყოფს და სწავად ღრადნილთა და გულადნილთა უდა-  
 ღთა ღირდრანთა ალაგთა და ტუეილით და ცილის-მწამებლადით მრავლითკერ-  
 ძი და მრავლით სახით უბრადთა ბრადეულ ყოფად: სხვსაჲ ვემე რ საკმარნი  
 მიუხუნეს მას და შეიძინეს შესძინელი საძაგელებისაჲ და საუკუნოხსა წარწემე- 99b  
 დისა მიმართ წარმგზავნელი: ხოლო სხვსაჲ შურისა ძლით შემასმენელი. და  
 სხვსაჲ. რ საიკუდილი მიატუეს მას და თვთ ემონაწვადოს საკმართა: მისთა:  
 20 ხოლო კუადად სხვსაჲ საძაგელთა გემთათ-ვს. ვ რ იგი ძუელადცა შეემთხვა  
 მრავალგზის და აწცა შეემთხუევის. რ სავსე არს ცხორებაჲ ესე ესევითართა  
 და მსგავსთა ამათა ცილის-წამებისა სახეთა-გან ზირველთაგან და ვე აქამომ-  
 დე. ვ სა გუესმის ადწერილთა თხრობათა-გან: ხოლო მივექცეო მე. ფ დ კეთი-  
 ლად და შემსგავსებულად თქუა. რ წინაშე ჩუენსა მეოფთა ხედაჲ გორციელთა  
 25 თუაღთაჲ არს. ამისთვის მიქცევით მთავრნი საცნაურნი თუაღნი თვსნი ეკლე-  
 სიასტე გარემოხს ყოვლისა მკვდრეონისა კაცთა მზესა ამას ქუეშე ქუეყანისა  
 მტკებნელთა მიმართ. რ დაწუნარებაჲ იგი ცხორველთაჲ და ზემთამზისა ამის  
 მოქალაქეთაჲ მაუთუაღველ არს ყოვლისა ცილის-წამებისა. ვ სა ჭემმარიტისა  
 მკვდრობისა და სიმარქთლისა ყოვლით-კერძოხსა და სრულისა მქონებელი და 100a  
 30 მრავალნი ვემე საწუთოსა ამას ცხორებასა ვალაქებენ და გოდებენ სიმძიმესა  
 ცილის-წამებათსა თავსდებად ვერ შემძლებულადითა. ხოლო არცა ერთი ვინ  
 იზოების რადეთრთ ღირსებით შემომრთუელი მათდა ნუგეშინის-ცემისაჲ და მათ-  
 ძლითთა მათ კელად მიმხუმელი ღუაწლთაჲ და მამხილებელი ცილის-მწამებე-



ღთაჲ და მჩუენებეჯი მათი ვ'დ ტუუილ და ამათ არიან შოყუსისა-ძლითნი  
 მოხვენებანი მათნი და ამიერ შემდგომობისა-ებრ წესისა კელისა-გან მათი-  
 სს სიმტკიცითა და ძალითა სიმართლისა-დათა გამოსკენელი: ამისთვის უკუე  
 აქსსა ამას ცხორებასა თანაშერეულობამან უფულით-კერძოთა და თითქოსხეთა სი-  
 5 ბორცტეთა და ძრის-სრახვათა და ტუუილთამან მარწმუნა. კმობს. წარსრულთა და  
 მიცვალებადთა ქებად უფროდს. ვ'ა განთავისუფლებულთა სოფლიითა შოფოთთა 100b  
 ძრის-საქმეთა-გან. ვ'ელა ცოცხალთა და აქამომდე მეფეთა და ესეოდენტა ამათ  
 კაცობრივისა სიბორცტისა სხეთა სსჭიროდ თანაზიარათსა: . აწ უკუე კელთა-ში-  
 10 ხაჲ ძალი ამათ სიტუუათაჲ ამას ცხად ჭყოფს. ხოლო უკუეთუ ვისმე აღუვანე-  
 ბისადცა ენებოს [და] სახის-მეტუეულებისად სიტუუათა მიერ თარგმანებაჲ მათი.  
 ესრეთ გულის-ხმა უავნ: წარსრულად და მკუდრად წოდებასა ჩუეულ არს ეკლე-  
 სიასტე მკუდარ ქმნილთა სოფლისა-გან და სოფლისა შეენიერებათაცა და უშუ-  
 15 ერებათა-გან ვ'ა იტუუს დიდი მოციქული ჰავლე: მკუდარ იქმენითო ცოდვისა-  
 გან. და კუალად: რ'ნი მოვკუედით ცოდვისა-გან: და კუალად: ხოლო ჩემდა 80  
 6, 14  
 15 ნუ იყოფინ სიქადულ გარნა ჯუარითა ქრისტესითა. რ'ლითა სოფელი  
 ჩემდამო ჯუარცუმულ არს და მე სოფლისა. რ' უფლისავე სიბორცტისა-გან  
 რაჲოდენ შესაძლებელ არს უცსომეფოელთა. თავთა თვსთასა და კაცობრივისა  
 მრავალდონეობისა და შოფოთეობისა | და კორციელთა ვნებათა-გან ზეშთააღმატე- 101a  
 ბულთა სუფისა სსმთავრომსათა და მკუდართა და გარდასრულთასა. არარაჲთ  
 20 სხვთა თხნიერ კაცობრივისა ცხორებისა უგულებელს-უფოთითი მიმსგავსებულთა.  
 ხოლო მოქალაქობისა უფროდსდა ცათა შინა მქონებულთა და ზენათა-თვს მზრ-  
 ხვალთა და ზენათა მესიებულთა და არარაჲთ ქუეყანისადა შემსტუაფულთა აქებს  
 ბრძენი ეკლესიასტე უფროდს ცოცხალთასა ცოდვის-მოუყარესა ამას შინა და  
 ზრუნვამრავლსა და შოფომრავლსა ცხორებასა: ხოლო იტუუს უფროდს თრთავე  
 25 ამათ კეთილის-უფოთასა მისსა. რ'ნი არცაღა უფოვად მოვიდა. რ'ნ არა იხილა ქმნი-  
 ლისა თანა ბორცტისა ქმნილი მზესა ქუეშე: არა თუ რაჲთურთით უფოვად არა-  
 მოსრულისა მწოდებელი კეთილად. ა'დ სიხჩისავე სადმე სოფლისა ამის ამო-  
 ებათა-გან განდტოლვილისა და კაცობრივთა სიმედგრეთა და ძრის-მოქმედება-  
 30 თა-გან განრმობისა: და ამიერ შემდგომობისა-ებრ სსქმისა | უდაბნოთა შინა და 101b  
 მათათა და გურელთა ქუეყანისათა შეტომილებასა და ქცევასა ადმრჩეველისა და  
 არცა თუ უფოვად-მხიდეველისა მზესა ამას ქუეშე კაცთა მიერ ქმნილთა სსქმე-  
 ხენეშობათასა. რ'ლთაცა ნაქმრად ბორცტად სსხელსდვა: . ხოლო ამასვე ძალსა  
 ცხად ჭყოფს სჯმმახოს. იტუოდის რაჲ ესრეთ: რ'ნ არა იხილნა სსქმენი ბორც-  
 ტნი ქმნილნი მზესა ქუეშე. აწ უკუე აქ[ან]ა მხიდეველნი თითქოსხეთა სოფ-

რმ 6,2

გლ 6, 14

101a

101b

ლის უსახურებათა და ძურის-მკჱმედებათანი და მერმე დამტყვებელნი სოფლი-  
 სთა გემოთა ამაებისანი და ფოფლისაჲ სოფლისა მტყუყელნი გინაროდენისანი და  
 ჯურის-მხუმელნი თავთანი და მომკუდარნი ცოდვის-გან. ხოლო უფროჲს ამათ-  
 ს და ფ'დ უმეტეს სოფლიოჲსა შოთათებისა და ამაებისა-გან უცხოქმნილ-  
 5 თა სსხელსდგა კეთილად. არცაღა ფოფლად-შემნდობელთა თავთასა ხილვად კაც-  
 ბრივთა ცილის-წამებათა და ბორცტის-მკჱმედებათა. ა'დ მიერ სიერმითგანვე და  
 ზირვედით ჭასაკით სიჭაბუკისაჲთ უუღლოჲსა ცხორებისა აღმრქეველთა და  
 ტაბილსა უღელსა უფლისასა ამდებელთა და განშორებულთა და მარტობით მშო- 102a  
 ნებელთა უფლისათა. ამათმან უკუე კეთილად სსხელს-მდებელმან და სხუათა ფოფელ-  
 10 თასა უადრესად დამსხმელმან სათნობითა. რ'ნი იყვნეს. ცხად არს ვ'დ იფანე  
 ნათლის-მტყმელი და ფ'დ უწინარეს მისა ელია და შემდგომად მათსა ურიცხვ  
 მწუებრი მოღუაწეთაჲ ზეშთაგა მათ ანგელოზებრთა წესთა უძლეურებასა შინა  
 კაცობრივისა ბუნებისასსა მამსგავსებულებაჲ. ვიტყვ თებელისა ზაფელს-თჯს და  
 დიდის ანტონის-თჯს და ამთდავე მსგავსად დამაკუთებელთა-თჯს წინააღმდეგო-  
 15 მისა მის და სსზოგადოჲსა მტკრისა. კუადად მიაქცია დაქენჯნად სოფლის-  
 მოყურეთა. ვ'ა წადიერმან მერმეტა განცდასა ცუდმაშურალობისა მათისასა.

IV, 4. **შ'ჲ არიუროთჲ შ'ჲ ყაყროთიჲ თოქიჲ ეთაძრისჲ** 104a  
**შ'ჲ ყაყროთიჲ თოქიჲ სიძაქისიჲ ჩიქაქიძიოთიჲ**  
**სჲ. ა'რ'შ თქით ეთაქიჲ ჩიქიჲ შაყაყისიჲ-ა'რ'ს**  
 20 **თქისიჲ: შ'ჲ არიულჲ იძჲჲა შ'ჲ ირთიქიქიჲ**  
**სიყოთიჲ:.**

ფოფელივე. იტყვს. დამბადებელისა მისისა მიერ. ბუნებისა და მამული. სიმ- 104b  
 კნე და ძლი. დასაცველად მის მიერ დასხმულთა შჯულთა. სოფლის-მოყურე-  
 თა და გემოთ-მოყურეთა და ვნებათ-მოყურეთა ამაებთა ზედა და სიბორცტე-  
 25 თა. და ძურის-მკჱმედებათა იკუმიეს და ბორცტად წარაკეს. რ'უს სხუაჲ სხუასა  
 კარდამატებად შრომათა შინა და შეკრებასა სიმდიდრისასა ისწრაფდა და ეშურე-  
 ბოდა და იღუწიდა. და სიმრავლითა უკუელისნობებისაჲთა ფ'დსა კდომასა ანუე-  
 ნებდა მის-თჯს: და ვერცა ეინელი დამისაჲ და ვერცა სიცხე დღისაჲ დააბრკო-  
 ლებდა მათ. ა'დ უფსკრულთაგა ზღვასთა შეჭკადრებდეს. და მშრომელთა გ'სათა  
 30 ჭირმრავლობისა ვაჭრობისა მიზეზთა-თჯს [არარად] შეჭკაცხდეს და უგულე-  
 ბელს-ჭყოფდეს. და ერთობ[ით] ფოფელსავე სიძნელესა და უბადრუკებასა და ფ'დსა  
 ძურნიღულობასა დაითმენდეს. და ზაკუვასა და სიტყუამტყურაობასა. და ცილის- 105a





5 გარემოსხმულების თჳსთა კელთაჲსა მიაწუდია და შეწერა შეკრებულნი სიმდიდრე არცა საჭირთა საკმართა ბუნებისათა უხუებით და თავისუფლებით მკუშე-  
 გულობითა ად შრომათაცა და ტკივილთა ამათა და ნამეტავთა შეკრებისა-თჳს  
 10 სიმდიდრისა წარმგებელი და სსწალობელად ძრხილული უაზნობითა და მონე-  
 ბრიობითა ნებისაჲთა. ვერცადა საჭიროდ სძიებულთა საკმართა მიანიჭებდა მ[ათ]-  
 გან ბუნებასა. რ არა შეიგონა მრავლითა უცნობელობითა ვად უფროჲსდა უად-  
 სარჩევალს და უსათნოყოფილეს არს მცირედისა და უუნდოებისა მიღებაჲ უშ-  
 რომელად მოკებულისა საზრდელისა საჭიროდ საკმარად მონებისა უფროჲს უხუ-  
 15 ებისა და მრავალსაუიდელოანესისა ნაკეთ-მოუყარებითა საჭმელთა და სსსუშე-  
 ლთა. ფადითა შრომითა და თფლითა საზოგუნელთაჲსა | მძიებულთა მათთა-გან. 107a  
 ვრ ესე ცხად ჭყოფს შემდგომთა სიტყუათა ზედა.

IV, 6 ზყოთი ზისი ზუფისიჲსი მკუთითი ზუფისიჲსი  
 ზისიჲსი. აჲფისიჲსი ზუფისიჲსი აისთიჲსი  
 მკუთითი ყისაჲსი ზი ზისიჲსიჲსი სიჲსი-  
 15 ზისიჲსი.

107b

ესრეთვე იგავთაცა შინა განცხადებულად სარწმუნო ჭყოფს ესევე. რ იტ-  
 5 უჯს: უმჯობეს არს მცირე ნაწილი შიშითა უფლისაჲთა. ვე საუნჯენი დი-  
 დნი უშიშოებით. და კუალად: უმჯობეს არს სტუმრებაჲ მხლითა სიყუარუ-  
 10 ლით. ვე წინადაგებაჲ ზუარაკთაჲ სიძულილით. რლსა დავით წწუეული  
 20 დაამტკიცებს. იტუოდის რაჲ: უმჯობეს არს მცირედი მართლისაჲ უფროჲს  
 სიმდიდრესა ცოდვილისაჲ მრავალსა: ად წინაუკმო აღირჩევენ სიმდიდრეს  
 მოუყარენი უჭინველისა ცხორებისა და არცაერთსა მიმოტაცებასა მქონებელისა  
 და არცა ზღვევათა და დეღვათსა ქუეშე შეეენებულისაჲსა. მრავალსაშრომელსა  
 და მრავალსაზრუნველსა ცხორებასა და ბევრთა მავალთა ნავთა მოიმზადებენ  
 25 და აღმოსავლისა კერძოთაჲთა დასავალისათა მიმართ დასდებენ მკზავრობითსა  
 ვაჭრობასა მრავალგზის დეღვათაცა უფსკრულისათა და სამნაკეტთა მოქ- 108a  
 ცევათა მიერ ძრხილულნი და ავაზაკთა ზედდასხმითა ტუეობად მიცემულნი  
 ტჯრთისა თანა და სსწუთოჲსა ამის ცხორებისა-განცა დამაკლებენი თავთა თჳს-  
 თანი. ამისთჳს იტუჯს სადმე ზავლე დიდი მოციქული: რ არარაჲ შემოგვლე- 1 ტმთ  
 30 ბიეს სოფლაჲ. ცხად არს ვად არცარაჲ განღებად ძაღ-გვც. ხოლო 6,7-10  
 მქონებელნი საზრდელთა და სამოსელთანი. ამათ კმავიყოფდეთ. ხოლო  
 მნებებელნი განმდიდრებად შთაცვიან საბრკეთა და განსაცდელთა მრ-

ვალთა და გულის-თქუმათა უგულისხმოთა და მავნებელთა. რნი დაან-  
 თქმენ კაცთა მოსასრველად და წარსაწყვედელად. რ ძირი ყოველთა  
 ბოროტთაჲ არს ვეცხლის-მოყუარებაჲ. რლისა გულის-მთქუმელნი ვინმე  
 შესცთეს სარწმუნოებისა-გან და თავთა ივსთა მოუგნეს საღმობანი  
 5 მრავალნი: ამისთვის იტყვს შემდგომთა სიტყუათა ზედა ეკლესიასტე:

IV, 7-8. **ՄԷ ՅՐԻՐԻՍԻՍԸ ՅՊ ՅԷ ԿՐԼՐՈՒՄՊ ԿԺԿԱՅԿԸՍ**  
**Յ՛ԻՍԻՍԸ ԻՓԱԿԿԿՍ. \* ԸՆԻՍ ԿՐՈՒ ՅԷ ԿԻՍԸ ԿԻՍԻ ՅՊԱ-**  
**ԻՍՍ. ՅԷ ԻՍՍ ՅԷ ԻԺԿԸ ԿԻՍԸ ԿԻՍԻ ՅԻՍԻՍԸ. ՅԷ**  
**ԿԻՍԸ ԿԻՍԻ ՅԷՍԻՍԻՓՈՒԿԸՍ ԿԱԿԿՐՈՒՄԻՍ ԿԻՍԻՅԸ-**  
**ԻՍՍ ՅԻՍԻՍԸՍ. ՅԷ ՄԱՊԸՐՈՒ ՅԻՍԻ ԿԻՍԸ ԿԸՆԿԻՒՄԿԸՍ**  
**ԿԻՅՅԻՅԻՍԻՍԸ. ՅԷ ԻԿԸՍԻՍԸՄԻՍ ԿԿԿԿԻՍԿԿ ԵՊ**  
**ՅԷ ՅԷԿԿԸԿԻՍԿԿ ԿԱԿԻՍԸ ԿԻՅԻՍԸ ԿԿՐՈՒՄԿԱԿԿ-**  
**ԿԸԿԸԿԸ. ՅԷ ԿԻՍԸ ԿԺԿԱՅԿԸՍ ՅԷ ՅԻՅԱԿԸ-**  
**ԿԿԸՍ ԿԻՍԻ ԿԱԿԻՍԸ.**

109a

15 დასახავს და წარმოაჩენს ოქრობორგნეულსა და სავმართ-მოყუარესა კაცსა  
 მარტოობით ვნემ ცხად არს ვნდ ეკლმწიფეებისა და მეუფებისა სავმართა მამ-  
 კებელსა. და არა ვის | მოწიისა ბუნებითისა მქონებელსა. არცა მძისა მათვე 109b  
 წელთა და სავმართ-გან შობილისა. და მისა მიმართ ძმებრივითა თვსებიითა წე-  
 სისა-ებრ ბუნებითისა თანაშეკრულსა. რამცა ორთავე მათ მიმართ ანუ ერთისა  
 20 მათგანისა მიხედვითა იუნჯებდა სიმდიდრესა მრავალსათვისათნსა. თითოეულისა  
 მათისა შემდგომად მისისა დასამკვდრებელად. გარსა არცა ერთეკრძო მქონებელი  
 მიზეზისაჲ. მხოლოდ ვეცხლის-მოყუარებისა-თვის ოდენ და ანგაჭრებისა შეა-  
 წრებს [მე]ჭურჭლეთა. და გარემოიკრძალავს საუნჯეთა. და დაჭკლიტავს სასუე-  
 ნებელთა ოქროსა და ვეცხლისა და სამოსელთა სიკეთისა შინაგან მქონებელთა.  
 25 არცა კლახაკთა შემწუნარებელი. არცა მოქენეთა კმასყოფელად განმყოფელი.  
 არცა სავმართა თვისისა ბუნებისა ჯეროვნად მიმცემელი. არამედ მსგავსად  
 ჯოჯოხეთისა უძღებისა სულისა. მომკებელი არა დასცხრების ადორქინებდ 110a  
 და შემატებად სიმდიდრისა. უგანფრცობილესისა სურვილისა მიმღებელი  
 მიზეზად უმეტესისა და უმეტესისა ადორქინებისა მისისაჲ. უსაზღვროობისა  
 30 გულის-თქუმისა მისისა. რლისა შესწავებაჲ ენება რაჲ ბრძენსა ეკლესიასტეს.  
 იტყვდა: და არა არს დასრულებად ყოვლისა შრომისა მისისაჲ. ცხად არს  
 ვნდ არაოდეს და ექნების ბოლოდ რაჲთურთით შრომითა და რუდუნებთა მისთა.

ვინამთგან მარადის სწუერის აღორძინებაჲ და უმეტესობისა მიმართ განფხებაჲ  
 სიმდიდრისაჲ. რ<sup>ი</sup> ესე ნამდვალჳე ო<sup>რ</sup>დისა განკროთმილებისა სსწაუელი არს:  
 ამისთჳს იტუჳს ეკლესიასტე: და ესეცა ამაოებაჲ და მიმოტაცებაჲ არს ბორო-  
 ტი. და ვ<sup>რ</sup> არს უკუნაღესენელისა სიბოროტისა საქმედ იწოდოს მოგებაჲ სადმე  
 5 ეოგლით-კერძოდსა სიმდიდრისა[ჲ]. თჳსთა შრომათა და ოფლთა მიერ შეკრე-  
 ბულისაჲ. ხოლო არაკანყოფაჲ მასი გლახაკთა ზედა და დაგრდომილთა. და  
 ამიერ აღვსებაჲ სულისა თჳსისაჲ კეილიყოფითა | ნაცვალად მიცემულთა მიერ 110h  
 მისდა სახიერისა-გან და მართლისა ღმრთისა მერმესა მას ცხობრებასა. მრავალ-  
 წლითა მით და ეოვლად-მდიდრითა ნაცვლის მიზღვითა. არცა ბუნებისა და ჟე-  
 10 რთაონსა და კმასყოფელსა საზრდელსა საკმარებათა-ებრ თჳსთა მიცემამ:  
 კ<sup>რ</sup>დ ჩუენ ესეგითარისა ამის უძღებებისა-გან განშობრებად ვისწრაფოთ. და ეოვლითა ძლი-  
 თა ჩუენითა ვეუღტოდით მიმსგავსებასა სალტოლეკელისა მის და საკუედნელისა უგუ-  
 ლისხმობისასა და ნუ ხოლო სამეტავისა-გან სწავლისა-ებრ ჰავლე მოციქულისა  
 მეტუეელისა: თქუენი ნამეტავი იყავნ მათასა ნაკლულევენებისა გუელს- 2 კრ6  
 15 მოდგინე ვართ კელის-აზერობად მოქენეთა. ა<sup>ნ</sup>დ ნაკლულევენებისა-განცა წადი-  
 ერითა გუელითა ნუგეშინ[ი]ს-ვსცემდეთ და ზიარად მივიუვენებდეთ უცხოთა და 2 კრ6  
 დაგრდომილთა და გლახაკთა. რ<sup>ე</sup> მზიარულეობით მისაცემელი უყუარს უფალსა. 9,7  
 იტუჳს იგივე ჰავლე. რ<sup>ე</sup>ლისა კეთილია<sup>ნ</sup>დსასრული ვიზოთ. სიტუჳსა-ებრ უფლისა. | 111a  
 ნეტარ იყუნენ მოწყალენი რ<sup>ე</sup> იგინი შეიწყალნენ: და სსუიევეელი ცაათაჲ. მთ  
 20 დავიძვდროთ თჳთ მის ქრისტეს მიერ უფლისა ჩუენისა: 5,7

### თავი მეოთხე:

#### მიზეზი ამის თავისაჲ.

სიუარულისა და ურთიერთას მეგობრობისა წარმომარჩინებელი აქა აქებს  
 ორთა უფროდს ერთისა და თანაკამაცხადებს გულის-სიტუჳსას. დამამტკიცებე-  
 25 ლსა ამის სიტუჳსას. რამეთუ მსგავსებითა სამთხზულისა საბლისაჲთა | აქებს 112a  
 ერთობასა სიუარულისასა და სიბრძნითსა სიგლახაკესა მითაუღავს და ჭასაკსა  
 ვმებრივსა უფროდს ჭასაკისა მონუტებულობრისა და მეუობასა გულისხმიერებით-  
 სასა. ხოლო იტუჳს ჭითარმედ ჰერობილთა-განცა განმეფნების ბრძენი. რამელი  
 მრავალგზის იქმნების თხრობისა-ებრცა. არამედ ხედვისა მიმართ უფროდს ხე-  
 30 დავს. მერმე წინაღსწარმეტუეეებს ქრისტეს-თჳს. მეორისა ადამისა. და აღრიც-



ხუგასა-თვს ქრისტეანეთა ერისა და განხდისა-თვს ჭურიათა ნათესავისა. ვითარცა  
 ბეროტისა და ამოცნობისა გულის-სიტყუთა და მისისა შემოყვანებისა-თვს.  
 ხელთ შიხილავს მასწავლელობითაგა მცნებათა მიმართ და მოკესენებს ლ -  
 ცვსა-თვს. მსხუერპლთა სიწმიდისა-თვს. ენისა კრძალულებისა-თვს და ვითარმედ  
 5 სათანადო არს მიზღვად ღ'თისად რადოდენთაცა რათ ვინ მიმხუმელ იქმნეს ღმრთი-  
 სს-გან. შიშისა-თვს ღმრთისა. არაშეშოფთებისა-თვს უსამართლეობასა ზედა კაცთასა  
 არამედ მოკესენებისა ვითარმედ არიან ძაღნი მადაღნი ზედა მხედველნი მათნი და 112b  
 ღმერთი მოსაჯულ არს მათდა. ამის თანა იტუვს ვეცხლის-მოყურეთა-თვსცა და  
 მონებრობითა ძილისადთა ცხად ჭყოფს ურკებობასა განმდიდრებადთა მღვდარები-  
 10 სსსა. და ასწავებს ვითარმედ ცუდად შემოიხუმენ შვილთა მიზეზად სიმდიდრის-  
 მოყურებნი. მერმე კუალად პირველთავე სიტყუათა-ებრ სსჭმელთა-თვს და სსსუ-  
 მელთა წარმოიტუვს და სიმდიდრისა სსხეთა მამართ წარმგზავნელთა-თვს. და  
 თანაშეტუებითა ვერკეთილად-ცნობებულთადთა უმჯობესობასა იტუვს მონყუნი-  
 ღობისა ვიდრედა ცნობებად მოსლვისსა. ხელთ სოფლისა და ბრძენთა ანუ  
 15 უგუნურისსა არცა ერთსა იტუვს განყოფილებასა და აქებს საღმრთოდ გლახასა  
 და ამოცხეოფს სოფლისა სსქმეთა. რათა მარწმუნლს ჩუენ უგულებელსყოფთა. .  
 მერმე ასწავებს ვითარმედ ჯერ-არს სსხელისა კეთილისა ქნებად და წარმოიტუვს  
 მოძღურებასა კეთილსა. ვითარმედ უმჯობესისა-თვს არს სიკუდილი კაცთად და  
 ვითარმედ უსათნოყოფილეს არს მგლთარეთა თანა ქცევად ვიდრე თანადალდა- 113a  
 20 ცობად ბუნების-მოყურეთადა და რამეთუ მგლთარეთა თანა ქცევად კსენებად სი-  
 კუდილისა მომეყვანებს და უგანწურთილეს მეოფს ჩუენ:.

IV,9-12 *Օձխպպի հմւոբն ամինւ պպմիսի դի-  
 տուհ. լիաժդոտուծ հմիկ հըկարճդուր կդուրու  
 25 քուաժըհը քմիբ ժըտուհ. \* ժըժդոտու պկպդոտու  
 Յըդլլի դիտու. հհաբճչմիսի ժպպըհիժըն ժի-  
 ժըն. Յը դըբ դիտուհը ժիկ լի՛կ Յըդլլի. Յը  
 հմիբ դպսի ժդամիդ հոժըճչմիդպդուր ժիկուհ. \*  
 Յը պկպդոտու Յըրուրդն ամինւ. უհըբդիկը  
 դչմի. Յը դիտու դուտընի უհըկըբի. \* Յը  
 30 պկպդոտու უհընժուրդիսիճիկ դիտու. ամինւ  
 լուհըբուսպճիկ ժըն. Յը հըբդուր հըժիկը  
 հմիբ ժյուկի უհընուճի:.*

მოსწრაფებით რაღა კდემულ ყო და განაქიქა მარტოებით მხერობელდ  
 ვინმე კელმწიფობასა და მეუფებასა სიმდიდრისსა. და არცა ძმისა და არცა რაღა

სა მქონებელი რა მცა მათსა მყოგო საკმართ-მოყუარე და აქრობორგნეული და ანგაჭრი და ვეცხლის-მოყუარე ცნობაჲ. ანდ თქნიერ მიზეზის რა მსავე სი- 113ა  
 მართლის შემკრებელი და აღმარძინებელი სიმდიდრისაჲ. და მარადის ქმნილ-  
 თა შეძინებთა აღმარძინებისა და შეძინებისა უმეტესად სიმრავლედ გავრცომისა  
 5 წადიერებათა თვსთა შინა შთამკრებელი. რომელსაცა ამაოებად და ბორბოდ  
 მიმოტაცებად სახელსდვა. აწ კუალად შემოიფანებს ორთა ვიეთმე სახიერთა.  
 რომელთა კეთილისა-ძლითსა სატყუასა ზედა შეთქმულებაჲ აქუნდეს და ერთ-  
 ნებობაჲ. და არა ღიბონად მოკსენებულთა ორთა ძვრთა შინა და ხენეშთა  
 მოქმედებათა ვნ იგი ვიეთმე ჭკონეს. ანდ ცხად არს ვნდ კეთილთა შინა და  
 10 სასწრაფოთა. და რ იტყვს: რლოთაჲ არსო სასყიდელი კეთილი შრომასა  
 შინა მათსა: რ ორნი წარმოაჩინნა კეთილის-მოყუარენი და კაცთ-მოყუარენი  
 და თანაღმობილნი. და ამის ძლით მოწყალენი და განყოფილნი საკმარებისა-  
 ებრ მოქენეთა და დაგრდომილთანი. ამას თანა ყოფადისაცა მართლმსაჯულობისა  
 მიმართ მხედველნი. და ღმრთისა მიერ სასყიდელთ-მიშკებელობისა მიმართ 114ა  
 15 მისაფნი. რ ამას ცხად ჭყოფდა თქუშითა: რომელთაჲ არსო სასყიდელი კე-  
 თილი შრომასა შინა მათსა: რ არა ვა აქრომს-მოყუარესა მას და დასა-  
 სრულისა არადეს მქონებელსა შრომათა და ტკივილთა თვსთასა. ანდ მხოლოდ  
 აღმარძინებისა-თვს ოდენ და შემატებისა სიმდიდრისა მოსწრაფესა და არა სდა  
 განყოფილსა მოქენეთასა გამსაყოფილად. არცა განუძღებელისა და ყოფლისა მი-  
 20 მართ აღუფსებელისა ნებისა სიმდიდრისა-თვს მქონებელისა. ესრეთვე წარსწერს  
 ორთაცა ამათ აწინდელთა ვნ სიმდიდრის-მოყუარეთა და კეთილის-მოძულეთა  
 და აქრომს-მოყუარეთა ანდ წინაუკმომ. ცხად არს ვნდ მოწყალეთა ვიეთმე და  
 თანაღმობილთა. რ განცხადებულად ესე წარმოაჩინნა თქუა რაჲ: რლოთაჲ არს  
 სასყიდელი კეთილი შრომასა შინა მათსა. ვნ იგი ზირველცა ვიტყოდეთ.  
 25 დაღათუ ერთიცა ვინმე სახიერად და კაცთ-მოყუარედ მოკსენებული უმჯობესად  
 იშობების ერთისა. ცხად არს ვნდ მისსა. რლსა უწყალომ და აქრომს-მოყუარე 114ბ  
 და უძღები გონებაჲ აქუნდეს. გარნა რ ყოფილად-ბრძენი ეკლესიასტე ორთა შე-  
 მოიფანებს კეთილის-მოყუარეთა და მოწყალეთა თანა განმხილველობითთა სი-  
 ტყუათა თვსთა წინადაუდგომელობისა შემშადაბელი ამიერ. რ იტყვს ვნდ: უკუ-  
 30 ეთუ დაეცნენ. ერთი იგი ადადგინოს მოყუარემან თვსმან. ვინაჲთგან ადვილად  
 შესაბრკოლებულ არს კაცობრივი ნებაჲ. და უკანმშადაბულესი მიდრეკაჲ აქუს  
 უდარესთა მიმართ უფრომს ვნდა აღჩევისა ზედა კეთილთა და სასწრაფოთასა.  
 ამისთვს მიდრეკასა შინა და უდარესთა მიმართ განგრდომისა მეორისა-გან მიი-  
 ჯებს ერთი განმართებასა და უმჯობესქმნასა. რ ერთსა უბრკუმეს თუ უწესოთა

საქმეთა შინა. და არღარა აქენდეს სხუამ აღმადგინებელი და მოქადაქობად აღმ-  
 უკანებელი შისი. უკურნებულად დაშთების შებრკოლებამ იგი და დატყმა ცოდ-  
 ვასა | შიმართ უცვალებლობითა და ყოველითურთ განუმართებლობითა. ამისთვის 115a  
 იტყუს უფალი სასარებათა შინა: სადაცა არიან ორნი ანუ სამნი შეკრებულნი 86  
 5 სახელითა ჩემითა მუნ ვარ მე შორის მაგსა. რ' ერთნებობისა და შეთქმუე- 18, 20  
 ლებისა კეთილსა ზედა ღრთა და სამთაღსა უადრესობამ და უწარჩინებულესობ-  
 ამ უფროდს ერთისა და მარტოდსსა განცხადებულად წარმოაჩინა. რ' უკუე-  
 თუ უმცირესსა კეთილსა მტიფცემულ ჭეოფს ჭეშმარიტებისა სიტყუამ რადო-  
 დენ უფროდს უდიდესსა. ვითარ იგი წინაჟამო უკუეთუ მცირე ძკრი და ბო-  
 10 როტი სალტოლველად და განსადგებულად შეაკაცებეს. ავ'დ უმეტეს უდიდესი.  
 რ'ლისა დამტკიცებელი ბძქენი ეკლესიასტე კობს ვ'დ: უკუეთუ დაწვიენ  
 ორნი: განტფენ რგინი. და ერთი ვითარ განტფეს. ურთიერთს კდომისა და  
 ბძქვისა სასწრაფოთა საქმეთა ზედა ამიერ გამომჩინებელი. ვ'რ იგი წიგნსაცა  
 შინა იგავთას ცხად ჭეოფს. ესევე იტყოდის რამ ვ'დ: რკინამ | რკინასა აღ- 115b  
 15 ჰმახუავს. ხოლო კაცი აღმახვს პირმან სხუამან: . იტყუს სადმე დიდი მო- 83  
 ციქული მავლეცა ვ'დ: უწყი გულის-მოადგინებამ თქუენი რომელსა ვიქა- 27, 17  
 დით თქუენ-თვს მაკედონელთა თანა. ვ'დ მაკედონიამ განმზადებულ 2 კრ  
 არს შრანდიღან და თქუენ-შიერმან შურმან აღიბაძვნა უმრავლესნი: . 9, 2  
 და კუალად: ხოლო მოშურნე ექმნენით მადლოთა უადრესთა: . რ' 1 კრ  
 20 მოუციეს ვაეთამე კაცობრივსა გულსა. ვ'რ. იგი ძკრთა საქმეთა ზ'ა მოუერი- 12, 31  
 სთა შერი. ეგრეთვე მიმსგავსებამ კეთილთაცა ზედა და სასწრაფოთა. და გ[ინა]  
 თუ ცნობილყოფამ უადრესთა საქმეთამ მოქმედებისა შინა და წარმართებისა. რ'  
 არავინ სადა ერთი განკურდების გულითა და აღეტუინების სადმართოდსა სიუუა-  
 რულისა და მოსწრაფებითისა და მტიცისა დაწუნარებისა ცუცხლითა. ხოლო  
 25 უკუეთუ იწოოსცა ვინ ესეგითარი. რ' ძნად და იშუთ საზოვნელ არს. და მის-  
 დრკეს ესე უადრესთა-გან. არღარა არს განმმართებელი და უადრესისა თვსებასა  
 მიმართ აღმუკანებელი თვისი: რ' | იტყუს ბძქენი ეკლესიასტე ვ'დ: უკუეთუ 116a  
 გამძლოვრდეს ერთი. ორნი დადგენ წინაშე მისსა. ერთი უკუე ცხად ჭეოფს  
 კეთილისა გუარისა-გან მიდრეკილსა მას. ხოლო ორნი დადგომილნი  
 30 წინააღმდეგომად მასა განმართებისა-თვს და უმჯობესქმნისა თანამოკარვესა  
 ვისმე და თანამკვდრსა მისსა და სადმართოსაცა და ზეგარდამოსა მადლსა.  
 რომელთა შერ არიან ყოველნი წარმართებანი კაცთანი. რომლისა-თვს  
 იტყუს სამთხზულისაცა საბლისა არა მსწრაფლ განწყუედასა. ვ'ა უგა-  
 ნცხადებულესდრე დამსხველი ხატსა და ხსესა ვ'დ ერთისა ორთამ და სამთამ



უმტკიცეს არს შეთქმულებაჲ კეთილსა ზედა. სხსარების მოძღურებათა-ებრ. ვითარცა ზირველ ვაკსენეთ: . აწ უკუე ამისნი ესრეთ წერილისა-ებრ გულის-ხმის მეოფელნი არა თანსათნოვეყოფით სულისა ზედა და კორცთა მომღებელთა თქმულთა ამით ძალისას. ვა არარაჲს ჯეროვნის მეტუეულთა. რ სულის | ვემე 116b

5 სიმტკიცე აქუს ეოველისავე მთავრობისა და საჭეთ-მპერობელობისა. თვისსაღცა და კორცთაღსა. ხოლო კორცნი მონა არიან სულისა ვა ეოველისავე განმგებლობის მისისა მრწამსებელნი და მოჩილნი. ვინაღცა უკუეთუ სული მიდრკეს სიბოროტისა მიმართ და გარდაიქცეს უადრესთა გულის-სიტუეათა და მოგონებათა-გან. ვერ ძალ-უც კორცთა აღდგინებაჲ და უმჯობესისავე მიმართ კუალად-გებაჲ მისი. რ უდობო არს: . და კუალად უკუეთუ კორცნი დაეცნენ და შთავარდენ საქმესა ცოდვისასა. არა თავით თვისით და თვთ-ადპრვით დაეცემიან. ად 10

ფდ ზირველვე უადრესთა გულის-თქმეთა შინა დაცემულისა სულისა მიერ შემთხუევის მათ გეგეთარი იგი დაცემაჲ ანუ სიძვისა ანუ კაცის-კვლისა. ანუ სხუათა რათმე სიბოროტისა საქმეთა შინა შებრკოლებითა. ვა შედგომილთა ნებასა და განზრახვასა სულისასა. ამას უკუე წწრდაცემასა და კორცთა თანა დამცემელობასა არა აქუს აღგილი ერთისა-თვს | ოდენ თქუმაჲ დაცემეულობისა. ად 117a

ორთა-თვსვე. ხოლო ორნივე რაჲ დაეცნენ. ვრ არა დაუცემელი სათანადო იუოს აღმაღვინებულად დაცემულისა. სიტუეა-ებრ ეკლესიასტისა. ვინაღცა ორთავე დაცემეულობასა შინა ვერ რწი აღდგინებს მეორესა კეთილთა-მიმართთა შინა 20

მდგომარეობასა. რ კორცთა არა აქუს ესევითარი ძალი. ხოლო სულისა დადათუ აქუს ად ად თავსა თვისსა აღდგინებს მცოდველობითისა დაცემისა-გან სინა-ნულისა მიერ. და მერმელა კორცნიცა თანაადგენ უეჭუელად. მორჩილებისა და მპერობელობისა მისისა შედგომილნი უადრესისა ანუ უადრესისა მიდრეკისა მიმართ: . ხოლო უკუეთუ ვისმე ჭნებავს აღუვანებითთა სიტუეათა მიერ სხისა-მეტუეულებით თარგმანებაჲ თქმულისა ამის. უფროღსდა 25

ესე მოსაგონებულ გულის-ხმის საყოფელ და სათქმულ არს. ვინაღთგან განცხადებულად სამთა ნაწილთა მქონებულ არს სული: სიტუე'ერობითსა. გულის-თქუ- 1b71

მითსა და გულის-წყრომითსა. ამასთვს ფდ უმჯობეს არიან ერთისა ამათგანისას ორნი ერთნებაქმნილნი კეთილსა ზედა. რუს სიტუე'ერობითსა ნაწილსა მისსა შემდგეს გულის-მთქმელობითი უადრესთა შინა საქმეთა და გამორჩევათა. ად 30

ერთი აჲ ამათგანი. ესე იგი არს გულის-მთქმელობითი. უწესობად მიდრკეს კუალად აღვილად უმჯობესისავე მიმართ მიიქცეს იგი მმჯავროთა სიტუე'ერობითისა ნაწილისაღთა. და კუალად. წინაუკმო. უკუეთუ სიტუე'ერობითი უწესობათა მოგონებათა შთავარდეს და ქტისა საქმეთა მიწდომისა-გან დაემკუს. გულის-მთქმელობითი

ნაწილი. ყოველთა ღმრთისა-მიმართითა სურვილითა და ჭეშმარიტითა განმხილველობითა საქმეთადთა შეწევნული. განხლებულ ჭეოფს სიტყუერისა კერძოღს განვრდომას და მიდრეკას. და სრულ იქმნების სიტყუად ეკლესიასტესი. ერთის მის მეორის მიერ აღდგინებითა. ხოლო ვამ ერთსა ამათგანსა. ესე იგი არს 118a

5 გულის-მთქუმელობითსა. რჟს არა აქუნდეს სიტყუერობითისა კერძოღსა შეწევნად და უმჯობესისა მიმართ მმართველობად. რ შეჭბრკოლდების ბევრეულთა მიმართ სულთა გამხრწნელთა და ვნებულთა გულის-თქუმათა. ხოლო ესე შეემთხუევის მათ. რნი განჭრუნისან და განჭრწინან თვთმფლობელობით მშჯავრსა სიტყუერობითისა ნაწილისსა და მეუდრად და ყოულითურთ უქმად გამაჩენენ

10 მას. ად წინაუგომცა. ვამ სიტყუერობითსა ნაწილსა სულისსა. რჟს არა აქუნდეს გულის-მთქუმელობითი აღმერობილად საღმრთოღსა სიუარულისა მიმართ და მოტუინარედ დაუზერობელითა სურვილითა. საცნაურითა და საღმრთოღთა. და უმჯობესისა მიმართ წარმატებისა. რ დაეტეს რამ უმჯობესთა მოგონებათა შინა სიტყუერობითი კერძოღ. ვერცა ერთსა სატგებელსა მოუგებს გულის-მთქუმე-

15 ლობითი ვა წარმწემდელი მოქმედებისა თვისსად. ვინადცა ესევე ხედვად შობილებოდედ დაწოლასაცა ერთა და ერთისსა. ხოლო იტუოდის რამ ვდ უკუე- 118b  
თუ განმძღავრდეს ერთი. რნი დადგენ წინააღმდგომად მისა. გულის-წერობითსაცა ნაწილსა სულისსა შემოიფანებს. მრავალგზის თანაშემწედ სიტყუერობითისა ზოგნილსა ანუ გულის-მთქუმელობითისა. ეშმაკისა და საქმეთა მისთა მიმართ

20 აღმძრველობითა რისხვისად. და პირველისა მის მომგონებლობასა შინა უადრესისასა ხოლო მეორისა გულის-მთქუმელობასა უმჯობესისასა. აწ უკუე სამთავრად ამათ შეთქუმულებასა აღჭლესავს საბელიცა სამთხზული ვა არადვილად განსაწყუედელი. რ ეროკმა რამ იფენს სამნივე ნაწილნი სულისანი უკანურღუეველეს იპობის სიწმიდით შეუნიერისა და სულიერისა მოქალაქობისა უშფოთველი დაწ-

25 უნარებად. ხოლო ნუ უკუე და უსაიდუმლესსაცა რასმე და უსაღმრთოესსა სიტყუასა წარმაჩენს აწ ბრძენი ეკლესიასტე. ხატისა მიერ სამთხზულისა მის საბელისა. რ ნუ სადა ერთობითისა მის ღმერთთავრობისა სამთა-გან ღმერთ- 119a  
მთავრობითთა გუამაჩნებათა შეკრებულობასა დასახავს მსწავლელი ჩუენდა სიტყუასა უზაკუეველისა სარწმუნოებისასა. ჩუენისა შემზადებისა და შეთხზვისასა სამ-

30 თა-გან სწორძალთა და სწორბუნებათა და თანასამრადისოთა პირთა შემოკრებითა ერთად არსებად და ძალად და განზრახვად და მეუფებად და უფლებად. რ ესრეთ რწმუნებისა ღირსქმნილთასა ვერ აღვილად შეუძლებს მწვალებელი რამე და ბოროტად-მსახერი სიტყუად საუკუნოღსა ცხორებისა და ნეტაროსა სასოებათა-გან განუენებასა.

IV, 13-14. ყოთოთ ჟის ყიძიჲს უთოღუღი ჳჲ ყიძიოღ-  
 ნო იყოთასი შოფიოღ შაღაღყოყოთიოღ ჳჲ  
 იყოყოყოყოიოღ. ითაშოთიძენი ყოთი ღნი ჳიღი-  
 ჳიღიღ ჳიღიღიღ. \* ჳიღიღიღიღ სიღყოიოღ-უღნი  
 ჳიღყოთიოღიოღ უღაშოყოღიოღი ჳიღიღ. ჳჲ იღ ჳი-  
 ჳიღიღიოღ ჳიღიოღ ყიძიოღ იღიღიოღ უთოღუღი.

122a

ეკლესიასტენ წინაუც იჳ კეთილი და ძმათ-მოყუარე. რა | სწუთოთა ს- 122b  
 ქმეთა და შირთა გამოძიებითა და გამოკუდევითა უმჯობეს უგნეს ჩუეულებანი  
 კატანი და უდარესთა მოგონებათა-გან და საქმეთა უცხო უგნეს ადრეგვანი  
 10 მათნი. და ამისთვის აწცა წინაგანაწევნა ერმაჲ გლახაკი და ბრძენი. და მო-  
 ხუცებუელი ვინმე შეეე და უგუნური ვა შორად განყოფილნი ურთიერთას და  
 წინააღმდეგობითა გულთა შინა წინაუგმობისა მომგებელნი. და ადიდებს ერმას  
 გლახაკსა და ბრძენსა. ვა უმჯობესად მკვნილსა. უფროჲს შეთვისა ვისმე მო-  
 ხუცებუელისა და უგუნურისასა. და უცხო ჰყოფს უსწავლელობისა და უგუნურე-  
 15 ბის-გან ჳბუკთაცა და ბერთა. გლახაკთა და მშიერთა. ხოლო ღუაწლთა მი-  
 შართ სიბრძნითა და გულის-ხმიერებისა მოგებითა ცხებულ ჰყოფს მათ და  
 ეტყვის: რაჲ სარკებელ არს შეთვისა. დაღათუ სიბერე ზეშთა თავისა გამოხინე-  
 ბულად მოაქუნდეს. ხოლო უნაწილო იუოს ბუნებითისა ცნობიერებისა. მერმეტა  
 და სიბრძნისა. სწავლის-მოყუარითა და ტკივილთ-მოყუარითა და კეთილთ-მოყუა- 123a  
 20 რითა ცნობითა მოგებულისა-გან და რა დაკლებული სიბრძნისა და გონიერები-  
 ს-გან სამეუფოთაცა თჳსთა შერეულად და აშლილად და განუგებულად გამოა-  
 ხინებს და უცხოთესლთა და მბრძოლთა-გან განრეუნილად სსზღვართა მათთა.  
 ხოლო თჳსსა ცხორებასა და შეფობასა ბერეულთა განსაცდელთა შინა. შიასა-  
 25 ღვარდომილ კარნა ბრძენვე და ცნობისა ნათელთა მიერ გონებითა ბრწყინვად  
 იუოს. რა უფიად არს ოღესმე რაჲმს მიწოდებითა ჟამისაღთა. სიტყუათა მიერ  
 სიბრძნისა და გონიერებისათა განაკვრენეს და განაცვბრენეს მთავრნი და მდი-  
 დარნი და ძლიერნი და შეფენი. ვა უსათნადოესად და უზატოისხესად მათ ყო-  
 ველთაღასა შეკაცხილმან და სხუათა მიზეხად ცხორებისა და ჳემმარტებისა.  
 30 სიმართლისა და მოქალაქობითისა დაწყნარებისა. მკვინილმან ვარ იგი შეემთხვა 123b  
 იოსებს რა იგი ერმაღცა იუო და გლახაკ. ხოლო განერა სიღიზღესა შეკვბ-  
 ტელისასა და ეგვბტე კანარინა სიუმილსა თანაშეუდკლილისა სიკუდილისა-გან  
 გულის-ხმა ეო რაჲ მოწევნადობაჲ მისი. ესეუითარავე იუო დანიელც. ტყუა



ჭაბუკი და გლახაკი. რ<sup>ს</sup> აშხილა რად მოხუცებულთა და მსაჯულთა უკულისხმო-  
 თა უღმრთობად მათი. მოხუცებულობისა და წ<sup>წ</sup>მეტუეულებისა მადლი და ზატოვი  
 დაიმკვდრა ამიერ. ვინამოგან ესევეთარი, თარკმანებად განუჩინეთ გარეშეს ძალსა  
 წერილისსა ვთქუათ რადმე სახის-მეტუეულებითისა-ებრცა სახისა: იყო ეშმაკი გ<sup>ა</sup>  
 5 მეფე ვინმე მოქალაქე ზეტათა სასუფეველისა. ამას თანა ერის-მთავრადცა გან-  
 წესებული შემოქმედისა მიერ ანგელოზებისა რომლისამე დასისა. ა<sup>დ</sup> და მო-  
 ხუცებულცა იყო. რ<sup>ს</sup> დასაბამი არს დაბადებულთა ღმრთისათა. გ<sup>ა</sup> იტუჯს წიგნი  
 კეთილად-მსახურებისა მღელუწისა იობისა. გარნა მიდრკა რად თანხერგისა გო-  
 ნაერებისა-გან უწურთველობისა მიერ და განუზრახველობისა. ზენათა-გან ქუენა 124a  
 10 თა მიმართ გარდამოვარდა და ბნელ ნათლისა წილ იქმნა. თანაწარმწემედელი  
 და თანაგანმხრწნელა მის ქეეშე დაწესებულთა. მათ ანგელოზთა-გცა და მისვე  
 მისისა დაშვილებისა თანაზიარად გამოჩინებელი მათა: და კუალად იყო ნათე-  
 სავთ-მთავარი ადამ. გ<sup>ა</sup> მეფე ვინმე ზირველ სამოთხესა შინა. სხუათა ყოველთა  
 მასგანთა უზირატეს დაბადებულობისა და შექმნისა-თჯს შერაცხილ იყო მოხუცე-  
 15 ბულადცა. ა<sup>დ</sup> განუზრახველობისა და ფ<sup>დ</sup>ლისა უცნობელობისა-გან შეურაცხ ყო-  
 მცნებად შემოქმედისა და მოშურნისა მის თჯისა კაცთ-მოძულისა მტერისა  
 ადასრულა ნებად ურჩეულებსად შერაცხვითა მისითა. და ამისთჯს საწადელისა მის-  
 გან სამოთხესა-შინადას მოქალაქობისა განვრდომილ იქმნა და სიკუდილითა და  
 ხრწნილებითა დასაჯა. და თანაშთაიტანა ყოველივე მისგანი ნათესავი მიმთუალ-  
 20 ველ ყოფად მისვე მისისა და სწორისა დაშვილებისა: და წინაუგომ: იყო ერმა 124b  
 გლახაკი. რ<sup>ს</sup> ღისა-თჯს იტუჯს დიდი ესაია გ<sup>დ</sup>. ყრმა იშვა ჩნუედა. ძე და მოგუ- ის, 9, 6  
 ეცა ჩუენ გამოუთქუელათა მოწყალებითა განკაცებული და განკორციელებული  
 იგი მხლელღ-შობილღ ღმრთისა და მამისა სიტუყად. რ<sup>ი</sup> წარებატა რად სი- ლკ  
 ბრძნითა და მადლითა. გ<sup>ა</sup> იტუჯს სახარებად ცნობებისა ჩუენისად. ცხად არს 2, 40  
 25 ვ<sup>დ</sup> კაცობრივ. დაამკუა მესობრძნე იგი სიბოროტისად ეშმაკი და ჯუარისა მიერ და  
 ვნებისა და დათლვასა დააკუეთა ქედმადლი და ქუეენად დაჩეთქა სიტუყადიდი  
 იგი და დასაჯა და შეატვა საკრველითა სამარადისოთა. თანაერთზრახვათა მის-  
 თა და თანაგანდგომილთა. თანა. ხოლო ნათესავთ-მთავართა და ყოველთავე მათ-  
 განთა მიანიჭა გამოკსნად თჯისა მის ცნოველთ-მთავრდობითისა ადგომისა მიერ  
 30 და პირველისავე ზატოვისა მიმართ აღაუვანნა. უფროდა და უზენაესთა და ღ<sup>ი</sup>ვ-  
 შუენიერთა სიდიდისა თჯისა დიდებთა მიმართ აღამადლნა და უადრესისა დირს 125a-  
 უვნა განღმრთობისა. რომელსა ესე შემდგომცასა სიტუყათა მიერ ცხად ჭეოფს  
 ბრძენი ეკლესიასტე:

IV, 15-16. **ჩ**ოლოთჳნი ყაყოთონი **ლ**აყლონი **შ**ეყო-  
 მნი **შ**იქსე **ი**ყოყყო **ც**ყყოქსი **თ**ოქსე **შ**ყაძი-  
 სე. **ი**ძაძყოთი **ჴ**ოშტყის **ჩ**ოლოქსო **შ**ისი **ჴ**  
 ჴიქსე **ჴ**ისი **შ**ჴსეხსიყოთი **ყ**აყოთონი **ჴ**ისი **ჴ**  
 ყაყოთონი **ი**ძოთაშტჳნი **ი**ქსი **ი**ქსი **ი**ქსი **შ**ე-  
 თსე. **შ**ე **ა**ქსი **ა**ქსი **ა**ქსი **ა**ქსი **ა**ქსი **ა**ქსი **ა**ქსი  
**შ**ისტჳნი. **ი**ი **ჴ**ისი **ჴ**ისი **ჴ**ისი **ჴ**ისი **ჴ**ისი **ჴ**ისი  
**ჴ**ისი.

126a

5

10

15

20

25

30

ერმისა გლახაკისა და ბრძნისა გულისმოდგინებით მოკსენებითა და უმჯო-  
 ბესად და ურჩეუქსად შერაცხვითა და უფროჲს კეთილად სახელსდებითა მე-  
 თვისა. მოხუცებულისა და უგუნურისასა და წინაუგმრთა სახელთა წოდებითა. კელთა-  
 შინაღსაჲებრ ძალისა. მოსწრაფე არს. ეოველთავე სიბრძნისა და სწავლულობისა  
 ტრფილად გამოჩინებსას. ხოლო უგუნურებისა და უსწავლულობისა კარგგანკლასა.  
 ხოლო სლევანებითისაჲებრ სიტყვას ეშმაკისა და ადამს. უგულისხმობისა და გა- 126b  
 ნუზრახველობისა მიერ დაცემულთა და თვისას სიმაღლისაგან დამკობრლთა. ცხად  
 ჰყოფს. ერმად გლახაკად და ბრძნად. შირველსაუგუნეთასა და დმურთმთაფრობი-  
 თსა სიტყუასა მამისსა წარმომჩინებელი. რაი კანკაცნა რაჲ გამოუთქუმელითა  
 კაცთ-მოყუარებითა. შილადე ეშმაკისაჲ განქარვა და ქედმაღლობაჲ ჳა მძლავრე-  
 ბაჲ მისი. რაჲლითა იგი მძლავრს ნათესავთ-მთაფარსა და ეოველთავე მისგანთა.  
 ქუეყანად დაჲკუეთა. აჴ კუაჲად წწრხედაჲს საწწრმეტუეულოთა თჳალითა ეოველ-  
 თავე ეოვლისა სოფლისა მზესა ამს ქუეშე მეოფთა კაცთა. მეორისა. მის ჳ-  
 ბუკისა შედგომილთა და მის თანა მეოფთა. რომელსაღა მუნ ერმად და გლახაკად  
 უწოდა და ბრძნად. რა ერმებრივისა ჳსაკისაგან სიჭაბუკედ იქმნების წარმატე-  
 ბაჲ და შემდგომობაჲ წესსა ბუნებისსა. ხოლო მეორედ უწოდა მას. ვა მეო- 127a  
 რე კაც და მეორე ადამქმნილსა და სახელდებულსა. რა შირველი კაცი ქუე- 1 კრ  
 ყანისაგან მიწიერი. ხოლო მეორე კაცი უფალი ჴეცით. ვა იტყვს დი- 15, 47  
 დი მოციქული ჰაჲლე. რაჲლისაღა ნაცვალად მისსა ადღგომაჲ აღსარებულ არს. ესე  
 იგი არს ნაცვალად შირველდაცემულისა მის ადამისსა გამოსაკსრად და აღმოდბა-  
 დებად და კარდანივთავად მისსა. რომელსაღა იგი შეუდგეს ეოველნი კაცნი ეო-  
 ვლისა მზის-ქუეშისა სოფლისანი. დთ-იგ-შუენიერად და კაცთ-მოყუარებით ეს-  
 რეთ მეტუეულისა მრწმუნებელნი ვა. რომელსა უყუარდეს მამაჲ ანუ დე- 80 10,  
 ჲაჲ უფროჲს ჩემსა არა არს. ჩემდა ჲირს და რომელმან არა აღიღოს 37-38  
 ჲუარო თვისი და შემომიდგეს მე. არა არს ჩემდა ჲირს. რა იგი კლას

ძლიერების თვისისსა წმიდათა თვისთა მოწაფეთა და მოტიქულთა მიცემითა სი-  
 ტუკსა-ებრ დავით წწიუელისა ვ'დ: ესერა მოსცა კმაჲ თვისი. კმაჲ ძლიერებრ-  
 საჲ. მეცით დიდებჲა ღმერთსა. ყოველნივე ცასა ქუეშე ქადაგებითა სსარე-  
 ბისაჲთა მონათრამელა მათ მიერ. ვ'ელა არარაჲ | ადრიცხუჲაჲ მისა მიმართ 127b

5 მორწმუნეთაჲ არცა ჰოვნაჲ დასასრულისაჲ. ყოველსავე ამას მზესა ქუეშე მისა  
 მიერ მორწმუნეჲმნილთაჲ: ხოლო რ'ლ იტუჯს ბრძენი ეკლესიასტე ყოველთა  
 ცოცხალთა მავალად მზესა ქუეშე. არა იმხილების უცხო ქმნილად ჭეშმარიტე-  
 ბისა-გან ურწმუნებოსა შ'ა დაშთომისა-თჯს ვრეთისაჲ. რ'ნი იგი რცა ცოც-  
 ხლად საგანებელ არიან და მზესა ქუეშე მავალად. ხოლო ბნელითა ურწმუნე-  
 10 ებისაჲთა მოცუული და არა სდა სარწმუნოებისა მისისა მიმართ აღმხალველ  
 არიან. რამეთუ აქა ცოცხლად ჭეშმარიტისა ცხორებისა ქრისტეს ღმრთი-  
 სსა სუენისა საკუთარ ქმნილთა სახელსდგა. რ'ნი იგი კმობს ესრეთ: მე ვარონ 14,6  
 ცხორებაჲ და ჭეშმარიტებაჲ: და მავალთა გზასა ცხორებისასა და დაუსრუ-  
 ლებელისა ცხორებისა მიმართ მიმეფანებელისა ალაგისა მთარულთა რ'ლისა წინა-

15 მძღუარ იქმნა მეტუეელი იგი: მე ვარ გზაჲ. ჩემ მიერ თუ ვინმე შევიდეს 6:10,9  
 ცხონდეს. შევიდეს და გამოვიდეს და სძლიარი ჰოოს: ესევეითართა უკუა  
 სახელსდგა ცოცხლად და მავალად. რ' რ'ნი არა ესრეთ მავალ ანუ ცხოველ | 128a  
 არიან დაღათუ ცხოვლად და მავალად საგანებელ იუგნენ. ვ'ა ახრდილსა და სიკუ-  
 დილსა შინა ურწმუნოებისა და ცოდვისასა მძინარენი. მკუდრად შეეროვლებულად  
 20 იზოებიან და შეირაცხებიან უფროჲს ვ'ელა მავალად და ცხოველად: ხოლო ვი-  
 ნაჲთგან ჭაბუკისა და მეორისა ადამის შედგომილთა ურიცხუად სიმრავლედ თქუა  
 აღსლვაჲ. გარნა ჰოვნაჲ მრავალნი ჭურთხილგანნი და წარმართთანიცა. უწინარეს  
 მორწმუნეჲმნილთასა, სიკუდილითა ურწმუნოებისაჲთა დაძინებულნი და მრავალ-  
 ნი შემდგომად ურიცხუთა ჭურთხათა და წარმართთა მისსა-მიმართითა სასრებითა

25 განმდიდრებისა უკუანაღსკენენი მიმსგავსებულად ჰირველთად და ეგვეითარისავე  
 გუფთიციხელობისა მომკებულად და ქადაგებასა სსარებისასა არაშემწუნარებულად.  
 განჭკოფს ამთცა მორწმუნეჲმნილთა-გან და ჭაბუკისა მის მეორე აღამქმნილი-  
 სსა თანამქცობისა-გან წარმოაჩინებს არარაჲს სარგებელისა მოღებასა მათსა მის-  
 გან ურწმუნოებითა თავთა მათთაჲთა. და რ' იტუჯს ვ'დ. რაჲოდენი იქმნეს წინა 128b  
 30 მათსა. ცხად [არს] ვ'დ ქრისტეს-მორწმუნეთასა. და უკუანაღსკენენი არა იხარებ-  
 დეს მისდაში ესე იგი არს ვ'დ სრულად და ვიდრე აღსასრულამდე საუკუნოჲსა  
 ბნელსა შინა ურწმუნოებისასა დაშთომილნი, მათდა მიმართ ხარებულისა და მისა-  
 ლოდებელისა მსიარულებისა და საღმრთოჲსა სიხარულისა მიმთხუეგას არა დირს-  
 იქმნეს უგუნურებისა-თჯს მათისა და ნეფსითისა ურწმუნოებისა. ხოლო ჭაბუკი-



სა და მეორისა ადამისა შედგომილთა მის თანა იხარებდენ საუკუნოდთა სიხარულითაჲ.  
 ვ.ე. თქუმაჲდჳ მისა მიმართ: ვიხარებდჳ და ვიშუებდჳ შენდამი და უგალობ-  
 დჳ სახელსა შენსა მალალო. და კუალად რ. შემოსა მე სამოსელი ცხორე-  
 ბისაჲ და საბლარდნელი მხიარულებისაჲ გარემომარტყა მე: ხოლო ესე-  
 5 ვითარისა მის შედგომილებისა ნუფსით განმამორებელნი თავთა თვსთანი უღირს  
 და უფილითურთ უზიარებულ იზოგნენ შემოთქუმელისა ამის სიხარულისა და  
 საღმრთოჲსა მხარულებისა რ. ლიტა უკუნაჲსკნელისა უგულისხმობისა მათისა  
 არს საცნაურება. და ამისთჳს იტყჳს ბრძენი ეკლესიასტე ვ.დ. და ესეცა ამო-  
 10 ცნობობასა და თვთვამომჩქეველობითისა წინააღრჩევისა-გან ესეგათარსა შეუბასა  
 დააკლნეს თავნი თჳსნი. ამისთჳს შემდგომთა სიტყუათა ზედა ძალსა თქუმულ-  
 თასა უსაცნაურეს ქმნისა-თჳს კუალად ზედა დაჭრთო:

ფსლ  
9,3  
ის  
61,10  
129a

IV, 17 **ბ. ზღაღღი უფილსა უფილსა მამარისილსა უფილსა**  
**ლ. შამბი სულსილსა უფილსა უფილსა. ბ. ზღაღღი**  
**ლ. ზღაღღი ბ. ზღაღღი სულსილსა უფილსა უფილსა**  
**ლ. ზღაღღი უფილსა უფილსა უფილსა უფილსა**  
**ლ. ზღაღღი უფილსა უფილსა უფილსა უფილსა**

130a  
130b

შემდგომობისა-ებრ შემოთქუმულთაჲსა ამცნებს აწ უფილსაჲ მრწამსი-  
 ბელსა ჭეშმარიტებისაჲსა უმჯობესისა მიმართ ახილვასა. რ. ვინაჲთგან უფილსა-  
 20 ვე მოძღურებანი დ. თიფს-სულიერთა წიგნთანი. უფილსაჲ ცის-ქუეშქესა. შორის  
 აღშენებულთა საღმრთოთა სახლთა შინა აღმოკითხულნი. განანათლებენ გულის-  
 სიტყუათა კაცთასა. ვ. ა. იტყჳს წ. წიგნი ესაია. მით რამეთუ: ნათელ ბრძანებანი  
 შენნი ქუეყანასა ზედა. და კუალად იგავითი სიტყუაჲ: ნათელ და სანთელ  
 25 შჯულისა მცნებაჲ: ვინაჲცა განკრძალვასა განაზრახებს იერკისა. ცხად არს ვ.დ  
 გრძობადისა და საცნაურისა. სახლად ღმრთისა შემავალთა და მთარულთა  
 მას შინა. არა მსწრაფლ მიერ გამომავლობისა მიმართ. და უგულებელყოფი-  
 30 სსა და უღებქმნისა მსმენელობასა საღმრთოთა წერილთა წარკითხვისასა. ანუ  
 თუ შინაგან საღმრთოჲსა სახლისა დაღვრამასა შინა. შორს სადმე მდგომა-  
 რებისა და დ. თიფს-სულიერთა წიგნთა მესაიდუმლობისა-გან უნაწილად დაშთომი-  
 სსა მიმართ. ა.დ უფილსაჲსა მიახლებასა აწუგეს და გუერდით დგომასა აღმო-  
 კითხვადან რაჲ წინამოსწავებანი წ. წიგნილთანი ჰირვეთქუმელისა მის ჭაბუკისა  
 და ახლისა ადამის-თჳს. წ. წიგნილთანი ქალწულებრივისა მის და ღმერთმა-

იგვ  
6,23  
131a

მკაცრებისა შობისა და აღზრდისა და მოქალაქობისა მისისანი. და ღმრთბრ-  
 ნიერისა მოძღურებისა და უსაზღვროდისა და დიდებულისა საკვრველთ-მოქმე-  
 დებისა და ნეფსითისა ჟუარცუმიისა და დიუჭუისა. და მესამისა დღისა აღდგომი-  
 5 სისა. და ზეცად ამღვდებისა. და კუალად დიდებით შეკრულ-მოსვლისანი. ხდეს  
 იგი გუჯუჯების განკითხვამ უფველთა კაცთამ. მრწმუნებელთამცა და არამრწმუნე-  
 ბელთამ მის მიმართ. და შემსგავსებულად თითოეულისა მიგება მშჰავრისამ: 131b  
 ამათ სიტყუათა მოსწრაფე იქმენო. ეტყვს: შეტებობად ამათ ეტროფალე. ამათ მბე-  
 ხლე. და ამათი გონდინ სმენამ. და უფროდს საცემელისა უგუნურთამდს მსხუერზლი  
 შენი. ესე იგი არს ჭურიაებრ და შჰულისა-ებრ [//////////] მსხუერზლი [//////////]  
 10 უგუნურებით და თზნიერ ჟამისა და გარეშე წესისა და საზღვარისა და გან-  
 ზრახვისა და იტვისა. მაშინ სადმე ჟამიერად განწესებულთამ შეწირვად და მსხუერ-  
 ზღვად. რ არა მეცნიერ არიან ამისსა კეთილად-ქმნისა. ესე იგი არს გ'დ არა-  
 რამს სასუიდელოანისა და ქველის-მოქმედებისა და ცხორების მომსტეუებელ ექმ-  
 ნებისან შემწირველთა მათთა ესეგითარნი მსხუერზლნი. რ შემდგომად მოსვლისა  
 15 უწებულისა მის ჭახუკისა და შეკრისა აღმისა არცა ერთსადა ვის უკმს შე-  
 ქცევამ ესეგითართა მსხუერზლთამ. ა'დ მიღტოფვამ მსხუერზლისა მიმართ ქე-  
 ბათამდსა და სიტყუერისა მსახურებისა ჰირველ წ'წეუელთა-გან მოსწავებულისა.  
 ხოლო საქმით სრულებასა მიმთხუეულისა და უფველსა ცათა ქეშე უზაკუ- 132a  
 ველითა საწმუნებოთა შეწირულისა. ვ'რ იგი წ'წეუელმან მალაქია წინააუწესა.  
 20 თვთ მის ჰირისა-გან უფველთა ღმრთისა ჭურიათა მიმართ მეტეუელმან: არა მლქ 1  
 არს ნებაჲ ჩემი თქუენ შორის. და მსხუერპლსა არა შევიწირავ კელთა- 10-11  
 გან თქუენთა, მით რ აღმოსავალით-გან მზისაჲთ და ვიდრე დასასრუ-  
 ლამდე მისა სკუმეველი შეიწირვის სახელისა ჩემისა და მსხუერპლი გან-  
 წმედლილი: რ წინამსწართქუშითა ამითითა ჭურიაებრთა და შჰუელიერთა გან-  
 25 ჭურიაჲ მსხუერზლთა და უსისხლოთა და სიტყუერთა შემოიხუმიდა სახელითა  
 განწმედბლითა მათ-გან განმჩეველი ამითი. და ვ'რ იგი კუალად ამისსაცა ო'დ  
 უწინარეს წინამსწარმეტეუელი დაგით, იტყოდა ღმრთისა მიმართ უფველთამდს:  
 მსხუერპლი და შესაწირავი არა ინებე. ხოლო კორცნი დამიმტკიცენ მე. ფსლ  
 ცხად არს ვ'დ კორცნი საუფლონი. რ'ლისა-თვს უფალი იტყვს სახარებათა შინა: 39,7  
 30 მიიღეთ ჭამეთ ესე არს კორცი ჩემი. თქუენ-თვს განტეხილი მისატევებე- მთ  
 ლად | ცოდვათა: აწ უკუე დაცვასა უბრძანებს ფერკისა სუდიერისაცა და კო- 26, 26  
 რციელისსა. რ'ა რაჟამს სახლად ღმრთისა შევიდეს. შესატყვისითა კრძალულებითა  
 მომტკიცენეს გუჯიცა და გონაბამ თვისი. ამათ თანა ფერკინიცა არა აღტაცებით  
 მიმდგომისა-თვს არცა დაკნინილითა გონებითა სრულყოფისა-თვს, ჟამსა მუნ

მდგომარეობისა და მას შინა ქტევისას. ად რა სიძარჯთ ვითაჲ მიეასლეს და გონიერებით ისმენდეს ღმერთ-მთავრობითისა სიტუჯსა ქრისტეს ღმრთისა ხუენისა განკაცებისა საიდუმლელსა და მადლელს საღმრთოთა წერილთა მიერ დამტკიცებაჲ და სარწმუნო უფთაჲ ჟუარტუმისა დაუფლისა და ადგომისა მისისაჲ.

5 ვა ზირველ ვიტუღდეო რომელთა მიერ სიკუდილისა და ხრწნალებისა-გან იქსნა ზირველი ადამ. რომელსა იგი დამტკიცებით მოხუცებულად და უგუნურად სახელსდვა. მოხუცებულად უკუე სიძულილისა-თჲს შესაქმისა და დაბადებისა მისისა. ხოლო უგუნურად უკულებელსუფთისა-თჲს საცხორებელსა მცნებასა სახიერისა შექმედისა თჲსისა მეუფისა და ღმრთისასა. და დამოწმილებისა განზრ-

10 სვასა კეთილის-მოძულისა მტერისა და მოშურნისა თჲსისა: . ამათნი უკუე მსმენელინო. იტუჯს. და ესეგითარასაჲ საიდუმლობითა უქტეველსა ზედა სარწმუნობასა უფველთა ღმრთისასა მოწმენე ქმნილნი და დამტკიცებულნი იხარებდენ მისდამი საუკუნომთა სიხარულითა. ვრ იგი წინაუკმო არა მრწმენებულნი უწინარესცა და უკუნადს დაკლებულ იქმნენ უფლისა-განვე-მიმართისა სიხარულისა

15 და აწცა მის მიერ მტემულისა. ამის საიდუმლომსა ზიარებისა და მერმისა საუკუნომსა სასუფეველისა-გან ცათამს. რომლისა-თჲსცა კუალად უსაშუვლოდ ზედა დაჭრთ:

133a

V,1-2. *ჩაჲ იხარებდესა რამე ვატი ბრძენმან. ეკლესიასტე არა მსწრაფელ გამოსდვისაჲ თჲს სახლისა-გან ღმრთისა. არცა დაკსნილობით და გარეწარად მსმენელობისა. საღმრთოთა წერილთა. ად უფლისა გულსმოდგინებისა და მოსწრაფებისა ჩუენებაჲ ამცნო და გუერდით მისდვაჲ და შეახლებაჲ სმენისა-თჲს ადმოკითხვისა წერილთა ძუელისა და ახლისა ადტქუმისათასა რომელნიცა მომატეველ ცხორებისა | საუკუნომსა და მაცხორებისა იქმნებიან. ვრ იგი უფალი იტუჯს: გამოეძიებ-*

20 *ჩაჲ იხარებდესა რამე ვატი ბრძენმან. ეკლესიასტე არა მსწრაფელ გამოსდვისაჲ თჲს სახლისა-გან ღმრთისა. არცა დაკსნილობით და გარეწარად მსმენელობისა. საღმრთოთა წერილთა. ად უფლისა გულსმოდგინებისა და მოსწრაფებისა ჩუენებაჲ ამცნო და გუერდით მისდვაჲ და შეახლებაჲ სმენისა-თჲს ადმოკითხვისა წერილთა ძუელისა და ახლისა ადტქუმისათასა რომელნიცა მომატეველ ცხორებისა | საუკუნომსა და მაცხორებისა იქმნებიან. ვრ იგი უფალი იტუჯს: გამოეძიებ-*

25 *ჩაჲ იხარებდესა რამე ვატი ბრძენმან. ეკლესიასტე არა მსწრაფელ გამოსდვისაჲ თჲს სახლისა-გან ღმრთისა. არცა დაკსნილობით და გარეწარად მსმენელობისა. საღმრთოთა წერილთა. ად უფლისა გულსმოდგინებისა და მოსწრაფებისა ჩუენებაჲ ამცნო და გუერდით მისდვაჲ და შეახლებაჲ სმენისა-თჲს ადმოკითხვისა წერილთა ძუელისა და ახლისა ადტქუმისათასა რომელნიცა მომატეველ ცხორებისა | საუკუნომსა და მაცხორებისა იქმნებიან. ვრ იგი უფალი იტუჯს: გამოეძიებ-*

134b

30 *ჩაჲ იხარებდესა რამე ვატი ბრძენმან. ეკლესიასტე არა მსწრაფელ გამოსდვისაჲ თჲს სახლისა-გან ღმრთისა. არცა დაკსნილობით და გარეწარად მსმენელობისა. საღმრთოთა წერილთა. ად უფლისა გულსმოდგინებისა და მოსწრაფებისა ჩუენებაჲ ამცნო და გუერდით მისდვაჲ და შეახლებაჲ სმენისა-თჲს ადმოკითხვისა წერილთა ძუელისა და ახლისა ადტქუმისათასა რომელნიცა მომატეველ ცხორებისა | საუკუნომსა და მაცხორებისა იქმნებიან. ვრ იგი უფალი იტუჯს: გამოეძიებ-*

დითო წერილთა რ მათ შინა საგონებელ არს ქონებაჲ ცხორებისა სა-

135a  
5, 39



ლკუნოა. აწ კუადად სხუას უღმრთობისა მიზეზსა წარჰკუეთს და ამცნებს  
 შარადის დადებად საცოდას ზირსა ზედა და კარისა შემცველისა ბაგეთა ზედა  
 რ'ეს გამოკუედეველისა და კაცთ-მოყუარისა და საღმრთოადას განკორციელებისა-  
 5 ტვს მხოლოდ-შობილისა. გინა თუ უწინარეს ქმნისა მათისა წინა აუწყებდენ ს-  
 ღმრთონი წერილნი გინა თუ შემდგომად ქმნისა მიუთხრობდენ და ცხად ჭყო-  
 ფდენ დიდებულებათა ძალისა და ღმრთეებისა მისისათა. რ'ა არა სიმსწრაფობათა  
 რაჲთმე და თავგვედობითა ურწმუნოებისა სიტყუანი ზენეს ბაგეთა-გან. ვრმცა  
 ესრეთ რაცხდა და იტყოდა ვ'დ. შეუკვანებულ არს კაცთ-მოყუარებისა მიუწდო-  
 მელისა-თვს განკაცებამ და მსკავს თითოეულისა კაცთაგანისა ქმნამ. დადათუ  
 10 უხეშთაეს კაცთასა იქმნებოდეს მის შორის კაცობრივნი და ხატსა მონისასა მი-  
 ღებად არსებათა უხეშთაესისა მის-გან და უფლისა მიწდომისა მიერ კერძოდ- 135b  
 ს და მხოლოდას გარეშეუცავისა. ა'დ ვ'დ გულისა ზენისა და გონიერისა უკმს  
 მოგებად მსმენელობასა შინა საღმრთოთა წერილთასა და უფლისავე მათ მიერ  
 თქმულისა მითხრობამ და დარწმუნებამ. ხოლო ვ'დ უფროადას არა აღმომ-  
 15 ტველებდ ზირით სიტყუასა ურწმუნოებისასა და გამობისასა დამბადებელისა-თვს  
 და ხატყოფელისა და კუადად განმანახლებელისა და გარდამნივთებელისა და უს-  
 დრესისა მიმართ გარდამსახველისა ჩუენისა. რ' ამას ცხად ჭყოფს იტყოდის რაჲ  
 ვ'დ წინაშე ზირსა ღმრთისასა. ესე იგი არს განზრახვიითა და მშჯავრითა წინა-  
 აღმდგომითა სახიერების შეენიერება-გან განზრახვათა და მშჯავრთა მისთადას.  
 20 რამეთუ ღმერთი ცათა შინაო, იტყვს. და შენ ქუეყანასა ზედა. განყოფილე-  
 ბამ თითოეულისამ წარმოახინა სიტყუათა მათ მიერ. ცხად არს ვ'დ კაცისამ და  
 ღმრთისამ: რ' ვითარ იგიცამ თანაშეუტყუებელად ზეშთა ქუეყანისა დამუ-  
 რებულ არს და უფლითურთ აღმატებულებამ აქუს ქუეყანისათა. |ვიდრედა არცა 136a  
 თუ შენ-გან მისაწდომელ არს. ფ'დ უმეტეს მიუწდომელისა და უფლითურთ  
 25 გამოკუედეველისა ღმრთისა ნუ ოდეს ჰმეცადინობ ბრალბასა. ვ'ა ვერ ჯერო-  
 ვნად მოქმედისა და ძისა თვისისა მომავლინებელისა ამისდა მომართ. ცხად არს ვ'დ  
 სოფლისა. შობად დედაკაცისა-გან და ქმნად დედალსა ქუეშე. რ'ა უჯუღსა 8ლტ  
 ქუეშე მყოფნი მოიყიდნეს. რ'ა შვილებამ მოვილოთ ჩუენ: რამეთუ რავ-  
 დენტა შეიწყნარეს იგი. მისცა მათ კელმწიფებამ შვილ ღმრთისა ყოფად. 12-13  
 30 რ'ნი არა სისხლთა-გან არცა ნებითა კორცთადათა. არცა ნებითა მამაკა-  
 ცისადათა. ა'დ ღმრთისა-გან იშენეს. იტყვს იოანე მახარებელი. ხოლო კუა-  
 დად ასწავებს ვ'დ მტარე არს და მოკლე სიტყუამ. რ'ლისა უკმს კაცთა თქუმამ  
 საღმრთოადას განკორციელებისა-თვს და გარეშეწერისა-მქმნებულ საზღვარა სარ-  
 წმუნოებისამ. გარნა ნუმცა ბუნებითა გულის-სიტყუათა და გამოძიებათა და კა-



უოგელთა ღთისა მიმართ გამოგზნებდელით და რ შეუთქს დრებასა და მიმ-  
 უოგრებასა აღთქმათა მიცემისასა მოუღოდებელი მოსლვაჲ სიკუდილისაჲ ანუ  
 სხვას რადსმე სოფლიომას განსაცდელისაჲ რ ი არა უტევებდეს აღსრულებასა  
 სხვას რადსმე სოფლიომას განსაცდელისაჲ რლი არა უტევებდეს აღსრულებასა  
 5 აღნათქუემთასა და მაშინ ქმნების უმსიმესისა დაშვისა მიზეზ კაცთა-თვს  
 წწრქადებული იგი აღთქმაჲ ვა არდა სდა მათ მიერ ქმნილისა ცოდვისა  
 შემნივთებელი მათ-თვს და თანამდებმოფიელი მათი: ხოლო შენ კაცო ეტყეს.  
 | ნუ ინებებ მსგავს ეოფასა უგუნურთასა რნი არცა აღთქმათა ზარველ გუ- 139b  
 ლის-ხმის ეოფით აღუთქუმენ ღმერთსა. არცა შემდგომად აღთქმისა აღიჩე-  
 10 ვენ მიცემასა აღთქმათასა. ად მსწრავლ იხებე ქმნაჲ აღთქმათა აღსრულებისაჲ.  
 რ ესე ცხად ეო თქუა რად ვდ: არა არს ნებაჲ უგუნურთა თანა. და რ აღ-  
 თქმისა მიმართ განუზრახველობაჲ მათი და ღმასრულებელობად აღთქმულისაჲ.  
 ყოვლითურთ უგულსმოდგინეობაჲ განაქიქა წწუეელმან დავით. ამისთვსცა იტ-  
 უოდა: აღუთქვთ და აღუსრულეთ უფალსა ღმერთსა თქუნსა: და კუადა:  
 15 ლოცვანი ჩემნი უფალსა მივსცნე წინაშე ყოვლისა ერისა მისისა. ეზო-  
 თა სახლისა უფლისათა შორის შენსა იერუსალიმ. რლთა მიერ განცხადე <sup>ფსლ</sup>  
 ბუადა წარმოახინებს უმჯობეს ეოფასა არასდა აღთქმისა და ქადებისა რადსა- 115,  
 მე რლსავე ყამსა და სახესა შინა მიცემად ღმერთისა. ვე აღთქმასა და არა 9-10  
 სრულოფთასა აღთქმულისასა. რლისა დამამტკიცებელი ბრძენი ეკლესიასტე  
 20 ზედადაწრთავს და იტყეს:

V, 4. **ჴყოთოი ჴიხი ყოჩიშჴ ჴიხჴ ჴოთაქოაქჴო. ყო-  
 შიოჴ ჴოთაქოაქჴო შჴ ჴიხჴ ბიქოქჴო.**

140a

რამეთუ თვთმოდებელითა ნებითა და ნეფსითითა განზრახვითა ეო-  
 ველთავე ჩვენ მიერ ქმნილთა შემსგავსებულისა შეწუნარებისა ღირს ჭყოფს  
 25 ღმერთი. გინა თუ მარხვაჲ სთქუა. გინა ლოცვაჲ. გინა მღვდარებაჲ. გინა  
 მოწყალებაჲ. ანუ თუ შეწუნარებაჲ და დასადგურებაჲ უცხოთა. და არა უნე-  
 ბლათ და თვნიერ სათნოყოფისა ჩუენისა. ესრეთვე სხვსცა ზედა აღთქმისასა  
 და გულსმოდგინებით აღთქმისა აღმასრულებელითა ღირს ჭყოფს. ცხად არს  
 ვდ შეწუნარებისა. ხოლო არასდა სრულმოფიელთა აღთქმისათა. ვა ღმერთისა.  
 30 და არა კაცთა მიერ მტუყარ ქმნილთა დადთა სსმჯელთა თანამდებად გამოჩინე-  
 ბითა საუუენომასა მიმართ სიკუდილისა წარჭგზავნის. ვრ იგი ბუელ სადმე  
 ანანას და საზვიარას ზეტრეს მიერ თხემისა მოცდიქელთაჲსა: ხოლო არა ღი- 140b



ტონად იტყვს უმჯობეს ყოფასა არა აღთქემისას. ვინაჲდგან ესე დაშვიისა და  
 ბრალეულ ყოფისა დირს არს მათ-თჳს რ'ლთა ძალ-ედგას ღმრთისა-მიმართისა  
 აღთქემისა ყოფად და ნიშთა მისისა სიუყარულისათა და მსახურებათა შეწირვად.  
 5 ხ'დ თანაშეტუეებით და ურთიერთს თანაგანხილვით აღთქემასა და არა სდა  
 მიცემასა უმჯობეს არს რამთურითი არა აღთქემად უფლადვე. ამისთჳს იტყვს:  
 კეთილ არს შენდა არა აღთქუმად ვ'ნლა აღთქუმად და არა მიცემად. რ-  
 თავე დარეთა და საღტოფეულთაგან უადსარჩევადეს არსო. კმობს. უმძიმესისა  
 დი ძვრისასა უსუბუქესი.

V, 5-6 ჩაჲ მისიერჲ რიხისჲ ყოჩისჲ სიყდაჭყოლყოფილჲ  
 10 ყაძილთჲ ყოჩითჲ. **გ**ჲ ჩაჲ ყელჲ ქოჩი-  
 სჲ რიხისისჲსჲ რ'ლ' მ' თქმულისყოფილჲ რიხის. ძი-  
 რისჲ უფრისისქისჲ რიხითჲ ყაძისჲ ყოჩისჲ  
 'სიჭ'ჲ **გ**ჲ უფრისისქისჲ ქიქრონი ყოითჲ  
 15 ყოჩითჲსჲ. \* ძი-  
 მითჲსჲ **გ**ჲ რიხისყოფითჲსჲ **გ**ჲ სიყდა-  
 თჲსჲ მისყოფითჲსჲ. უყოჩა ყოჩი რიხისისჲ  
 უყოჩისაჭი.

141a

მრავალ და თითოვსზე არიან პირისა და ენისა მიერ აღსრულებულნი ცოდ- 141b  
 ვანი. რ' ღმრთისა სიმაღლედ მიმართ მეტუეულნი გმობისანი და ბოროტად-მა-  
 20 დადებლობითთა შჯუელთა მიმოდამთქუმულნი მისნი და მრისხანენი და მოყუსი-  
 სა მაგინებელნი. ცილის-მწამებელნი უბრალოთაი და მგობებელნი და შემასმე-  
 ნელნი ჟეთილის-მოქმედთანი პირისა მიერ აღსრულებენ ცოდვასა. რ'ლისაცა შე-  
 სატუეისად ესრეთ სადმე კმობს ღმრთისა შმაჲ დიდჲ იაკობ: ესრეთვე ენა-  
 25 ცა მცირე ასოჲ არს გარნა დიად სტოების. აჲა მცირემან ცეცხლმან  
 მრავალი ნივთი აღაგზნის. და ენაჲცა ცეცხლი არს სამკაული უსამართ-  
 ლოებისაჲ ვინაჲცა ესევითართა დაუზერობელთა და დაუმჭირველთა ენათა და-  
 უდუნებად მნებებელი იტუოდა: იყავნ ყოველი კაცი მოსწრაფე სმენად. გვან 141c  
 სიტყუად. მძიმე რისხვად. ესრეთ მრავალთა ცოდვათა მიზეზ არს ენაჲ. ხოლო  
 აქა იტუოდის რაჲ ეკლესიასტე თუ საცოდვებელად კორცთა შენთა. ვჭკო-  
 30 ნებ ვ'დ უცხოთა დედათა მიმართ მოყუარობითთა უბრძობათა და ზრახვათა 142a  
 სდევის. ვინაჲთგან ადვილად საცდუნებელ არს მდებრა ბუნებაჲ საშათოფისა-გან  
 მზრახვადობისა წუელთაჲსა. ხოლო შენ დაჲეენ ენაჲ შენი ესევითარისა უწე-

იკბ 3, 5-6

იკბ 1, 19

სოფსა მიმცნებით მაჟწიუბელობისა ანუ თუ უსაშუალოდ. ჰირის-ჰირ უბნობის-  
 გან. რამეთუ არა გაქუს ადგილი ღმრთისა შამართ თქუმად ვ'დ: უმეტრებისა ჩემისა-  
 გან იქმნა საქმე ესე. რ' გასმაეს თჯთ მის მოსეს-მიერისა შჯულისა-გან: არა იმ-  
 რუშო. არა ისიძვო. რ' ი ესოდენ დაშჯის თათოეულსა ამათ მცოდველთაგანსა <sup>გმსლ</sup> 20, 13

5 ვ'ელა ერთისა შის ქვისა დაკრებასა. ხოლო შემრუშისა სიკუდილსა ბრძანებს  
 თანამრუშების ზიარით მისით-ურთ: აწ უკუე უკუეთუ ვერ ძალ-უტ თქუმად  
 თუ უმეტრებით ვქმენ ესე ცოდვად სიძვისა გინა მრუშებისად რ' უწი ვ'დ  
 ღრნივე ეგე განუერიან ღმერთსა მოსეს მიერ. რამესათჳსდა სანაურ ქმნილისა  
 ცოდვისა მიმართ სტაება. რ'ა | ეოვლითურთ უსიტუეკლ და უღირს იყო შენდ- 142b

10 ბისა. რ' უკუეთუ შეცნიერებით იქმ ცოდვასა. უეჭველად თანაშედგომილად  
 გაქუს დაშჯად. ხოლო უკუეთუ იკადრო თქუმად ღმრთისა მიმართ ვ'დ  
 უმეტრებისა-გან იქმნა ესე ჩემ შორის ღმერთმან უფალმან შეცნიერებათამან  
 მრჩობლი რისხვად და დაშჯად მოავლინოს შენ ზედა. რ' ცოდვად ჰქმენ და  
 ტუუილისა კმა ადუტევე ღმრთისა მიმართ დაფარულთა გულისა შენისათა შეც-  
 15 ნიერისა. რ' ამას ცხადჳყოფს განცხადებულად იტუოდან რამ: არა განრისხნესო  
 ღმერთი კმასა ზედა შენსა და განხრწნეს საქმენი კელთა შენთანი: ცხად  
 არს ვ'დ საყოფელნი. სამოთხენი. აგარაკნი. ვენაკნი უწმირობისა ანუ ნამეტავისა  
 წმინდის მიერ ზედა მოსტვისა და მარბეველობისა უცხოეთსლთამსა. რ' ესრეთვე  
 კომბს კმითა ესაიაასითა ღმერთი უოველთამ: უკუეთუ გინდეს და ისმინოთ <sup>ის 1,</sup> 19-20

20 ჩემი კეთილნი ქუეყანისანი სჳამნეთ. ხოლო უკუეთუ არა ინებოთ არცა 143a  
 ისმინოთ ჩემი მახლმან შეგჳამნეს თქუენ: ვინაჲცა არაწმიდებისა საქმე-  
 ნი და უწესონა ადრჩევანი და დამსუფლებენი უბნობანი და სიტუეს-უოფანი სი-  
 ზმართა ოცნიებასა და ამაოებასა მიაშსკავსნა ბრძენმან ეკლესიასტე და სიტუენიცა.  
 მრავალნი ვ'რმცა იტუოდა ვ'დ მსგავსად არაარსთა ოცნებათა დამისათა და სხუ-  
 25 ათა ამაოებათამსა შენნიცა ეგე მრავალნი არაწმიდათა და უშჯულოებითთა ადრო  
 ჩევათა-თჳს წარგებულნი სიტუენი და საგიობელი გემოვნებად მოსწრაფებით წა-  
 რხდების. და ეწლისავე სახარულეგანისა შუებისა და ჳემოკნებისა-გან მოკლებულსა  
 და ოკერ ქმნულსა დაგიტევებს შენ. რ'ლისა-გან მხრლოდ ცოდვად ოდენ დაგიშ-  
 თებას მწერტელად და განმლეველად სულისა და გულისა შენისა. მსგავსად მა-  
 30 ხჯლისა რამსმე ადლესულისა .

V, 7-8 ოაკაჟითაჲ ქროის-თუშკუცუო ჳრ-ჟისშამბოო-  
 სუო ჳრ შუცუცუცუო შუჯრ-ჟისისუო ჳრ სიშ-  
 ითოო-ისუო ულოთა ხაჟოო-ისუო ყინუ. ჩაჲ ჳრ-

144b

უცხოისძოყის სიძვირის 'სიძვირ, ძვირითაჲ ძვირით-  
ითა 'სიძვირისისა ძვირითისა სიძვირს შვი ძვირით-  
ითისა შვი 'სიძვირ. შვი შვირთაჲთა ყოყოყისისაჲთა.

ამცნებს რამეთუთით არა განკვრებად. არცა რამ უკუერთთა გულისსიტი- 145a  
5 უუთა მოგონებად. ვხედვით რამ შიდართა და მძლავრთა-გან ცილდაწამენუ-  
ლად დავრდომილთა და გლახკათა და მშჯავრსა სიმათლისა მსაჯულთა-გან  
ქრთამისა ანუ ძლიერთა-თნებისა ანუ მეგობართა ვედრებისა-თხს დატეგებულად.  
ვ'ა არარად შემრაცხთა შატაცებასა ვენაკისა და აგარაკისა და სხუთა ეგვიტარ-  
თასა. რ'ლისა მაწამედ ესრეთ სადმე იტუვს აშაკუმტა საკვრეელი: წინააღმდეგო-  
10 მად ჩემდა იქმნა შჯული და მსაჯული მიიღებს. ამის-თხს განქარდების ამბკ,  
შჯული და არა განსრულდების მშჯავრი. რ' უღმრთოჲ ჰმსძლავრობს მა- 1,3-4  
როთალსა. ამისთხს გამოვალს მშჯავრი. გარნა გულარძნილი: და კუალად  
სხუაჲ წ'წუეელი იტუვს: და ნატაცები გლახაკისაჲ სახლოთა შინა თქუენთა: ის  
რ'ყამს უკუე ესენი იხიდნეო სოფელსა შინა. ნუ უცხო გიხნს. ნუცა სიტყუერთა კა- 3, 14  
15 ტთა შეუმსგავსებელსა რასმე მოიგონებ გულის-სიტუეუსა. | რ' თვთმფლობელი  
ცხოველი კაცი ოდენ არს ქუეყანასა ზედა და ორკერძოვე ეკლმწიფებისა მქონე-  
ბელი. რ'ა ვითარსხედტა სთნდეს ეგრეთცა მოქალაქობდეს. გინა თუ მოსწონა-  
ფებით ანუ დაკსნიდლობით. რ'ლთა შესაბამივე ზოკანდ-უც მისაგებელი. ამისთხს  
არა უცხო არს. ესე უკუეთუ თვთმფლობელთა კაცთაგანნი რომელნიმე აღიწი-  
20 ვდენ უსამართლობასა და შატაცებლობასა და ანგატრებასა. ხოლო რ'ნიმე სიმა-  
თელსა და ჭეშმარიტსა მშჯავრსა რ' იუვის ოდესმე რ'ლ მიმძლავრებელი იგი  
და მშჯავრსა გლახაკისასა შემარეველი დასაჯის სხუამან უმძლავრესმან და პატი-  
ჟი მიჭკადის ბოროტის-მოქმედებათა მისთაჲ. რ' ესე ცხად ეო. თქუა რამ ვ'დ  
მალალი ზედაკერძო მალლისა სკავს ვ'რ ესე ზედაჲს-ზედა ვხედავთ ამისსა  
25 ქმნასა და კუალად მას სხუამან უმაღლესი მიჭკადის პატიჟი და დასაჯის არა თუ  
სიმათლით და შემსგავსებულად მის მიერ ქმნილთა უსამართლქებათა მიე- 146a  
კადოს მას პირველისა მისდა. ხოლო უკუეთუ არარაჲ ესევიტარნი მისაგებელთა  
საქმე იხილო ნუცა ეგრეთ შთაჭკარდები ურვასა ვითარტა უსწორო და შერეულ  
უოფასა აზმნობდი კაცთა ცხორებისასა და არცა ერთისა ვასსა უოფასა ესევი-  
30 თართს საქმეთა ზედა მხედველისა და განმკითხველისასა. რ' არს ნამდვლვე  
უოველთა მიერ კერძოჲ იგი რ'ლი ზედაჭკედავს უოველთავე. კაცობრივთა  
საქმეთა და განწესებათა და განზრახვათა. ცხად არს ვ'დ. სამარადისოჲ  
იგი შეუფე და რ'ი თითოეულსა პირსა მოქმედსა კეთილისა გინა ბორო-





მოყუარებისა ვნებასა. და ამისივე მსკავსი თარგმანებაჲ აქუს შემდგომსაცა მისსა  
 სიტყუასა. რ<sup>ნი</sup> იტუვს ვ<sup>დ</sup> ვინ შეიყუარა სავსებად თჳსა იფქლი და განძღეს  
 იფქლითა. რ<sup>ნი</sup> ანუ ვერ ქმრებს მის. ვ<sup>რ</sup> იგი შემთხუევის გლახაკთა. | ანუ თუ 149b  
 ზოცსცა. ვერ გგოდენსა ქმრებს რადოდენისაჲ ენებოს. რ<sup>ნი</sup> განუძღებელი ტრფობ-  
 5 ადებამ აქუნდა შეკრებისა-თჳს სიმრავლესა იფქლისსა ანა რ<sup>ნი</sup> მუცელნი მძიე-  
 რთანი განძღეს ანუ სხუად რადმე კაცთ-მოყუარებაჲ ანუენოს. ა<sup>დ</sup> რ<sup>ნი</sup> გულის-  
 თქუმისა თჳსისა აღსრულებათა მდიდრისა მის-ებრ დადუევასა საუნჯეთასა უდი-  
 დესთა აღშენებისა-თჳს განიზრახვიდა და შემდგომსა რომელსა იგი ქრქუა უფ  
 ლისავე მეტნიერმან დმერთმან: უგუნურო ამას ღამესა მიგიღებენ სულსა <sup>ლქ</sup> 12,20  
 10 შენსა შენ-გან. რ<sup>ნი</sup> მოიმზადენ ვისსა იყვნენ: ესევითარიფე არს აწ ბძინი-  
 საცა ეკლესიასტეს სიტყუად რ<sup>ლი</sup> იტუვს: და ვინ შეიყუარა სავსებად თჳსა  
 იფქლი. ესე იგი არს განუძღებელითა ცნობითა და ადუესებელითა გულის-თქუ-  
 შითა მოქმედმან იფქლისა ძიებისამან. და ამის მიზეზისა-თჳს არასდა შეფთველ-  
 მან განუფთვისა მისისამან. რ<sup>ნი</sup> უკუეთუმტა ქველის-მოქმედებისა-თჳს მოქენეთასა 150a  
 15 ჭეფთვად ძიებისა ერთავე ანუ თითოეულისა მათგანისსა. მრავალნიმცა აქუნდეს  
 ორკერძკვე თანაზიარნი მიღებისანი. რ<sup>ლი</sup> ლის გამოსახინებელად თქუა ეკლესიასტე  
 ვ<sup>დ</sup>: სავსებითა მოწყალებისადთა განმრავლდენ მკამელნი მისნი. რ<sup>ნი</sup> სიყუარ-  
 რულებსა და მოწყალებისა შჯული მრავალთა მიმუკანებელი თანაზიარად და მონა-  
 წილედ სიმდიდრისა დმრთისა-მიერისა კურთხევისა იქმნების მამატუეებელ გე-  
 20 ცხლისაცა და იფქლისა. სოლო აწ გეტცლის-მოყუარებისა და სიმდიდრის-მოყუარ-  
 რებისა სენი მხოლოდ ამას ზედა ოდენ უწამებენ მომკებელთა თჳსთა ქანებად  
 სიქადულსა სიმგნისსა. რ<sup>ნი</sup> განაცხრადდენ თუალთა მათთა სიმრავლითა გეტცლი-  
 სა და იფქლისადთა. რ<sup>ნი</sup> ესე განაცხადა თქუა რად: და რად მის-ძლითი იგი  
 სამდიდრე. რომელი არარად სხუად თჳნიერ ხილვად ოდენ არს თუალთა მისთა.  
 25 რომელიცა სჳმმხოს უკანცხადებულებსად თარგმნა რ<sup>ნი</sup> თქუა ვ<sup>დ</sup>. რად სიქველე  
 არს მქონებელიცა მისისა. გარნა თუ მხოლოდ ხედვად ოდენ თუალთა 150b  
 მათთად. ვინაჲცა ესევითართა მათ შესდველებისა შემრაცხველსა ნუკეშინის-ცემად  
 და შეებად მხოლოდ მუნ ოდენ შემსტყალებად აქუს გონებაჲ თჳსი. სადაცა საკ-  
 მართა და იფქლისა საუნჯე დაკრებულ იფოს: ვიდრემდის არცა ძილისა კუმეკად  
 30 ძალ-უც თჳნიერ შეფთებისა გულის-სიტყუათასა და ზრუნვისა თითოსისისა.  
 ვ<sup>ნი</sup> უფალი იტუვს სახარებათა შინა ვ<sup>დ</sup>: სადაცა საუნჯე თქუენი მუნ იყვნენ <sup>მთ</sup> 6,21  
 გულნიცა თქუენნი. ამისთჳს თქუა ეკლესიასტე: დაესეტა ამოცება. რ<sup>ნი</sup> ურგე-  
 ბობად და კეთილისა-გან უნაწილობად ამის მოსწრაფებისაჲ გამო-ჩინა სახელი-  
 თა ამით ამოცებისადთა:





საცა სსწუთთმას ამის ცხორებისსა ძილსა დაიძინებს. ნამდვლვე სანატრელსა.  
 წერილისა მის-ებრ ვად: საესენებელად საუკუნოდ იყოს მართალი. ჭამბა-  
 ფისა-გან ბოროტისა არა ეშინოდის: ესრეთ უკუე დაისახვის მონაჲ აღუვანები-  
 5 და გარდაცემული სოფლისა შუებათა და გორცთა და სანაგელთა გემთა მიერ.  
 და ამისთვის დაწერტილი და დაგურემული ბსრებათა ცოდვისაჲთა. და არა ფულ-  
 ბილი არცა აწინდელსა ამას ცხორებასა მირულებაჲ თაფის-უფლებით არცა 153b  
 აღსსრულად მიწევნასა მამთუაღველი ტკბილისა ძილისა ესე იგი არს სიკუდი-  
 ლისაჲ. რაჲნი მწუხარებათ და ურფით განვადს ამიერ. და მწარედ და მძნვარედ  
 10 შეჭრაცხს განუვანებასა მას სიკუდილისასა მით რამეთუ. ჟითარცა წერილ არს,  
 ბოროტ არს სიკუდილი ცოდვილისაჲ:

ფსლ 111, 6

153b

V, 12-16. წმიდნი სწიგნობარნი: მამარნი ყოყორნი

154a

შე შიხილ ქაყიყი. ხრებრბილ შუბრბილყო  
 შილ შილი უფრწყახაღვერბ შილსა: \* ოჲ ქრბი-  
 15 ქრბიყრბი ხრებრბილ უფრ უფრბილბყოთარ  
 ყახაღვერბ. ოჲ ყრბი ილი. ოჲ რბილბილ რბილ  
 ყრბილ. შილსა რბილბილ: \* ჟითარბილ უფრბა-  
 ყრბილ ბილყოთარ ბილბილ შილბილბილ  
 20 შილბილბილ შილბილბილ ჟითარბილ ლილბი. ოჲ რბილ-  
 ბილბილ ბილბილ ყახაღვერბ შილბილ. ილი ბილბილბილ  
 ყრბილბილ ოჲ ილი სწიგნობარნი ყახაღ-  
 ვე. ინი ჟითარბილ ბილბილბილ. უფრბილბილ  
 ყრბილბილ ოჲ ილი ბილბილბილ შილბილ  
 25 ყახაღვერბ ილილბილ ბილბილ: \* ოჲ ყრბილბილ  
 ბილბილ ბილბილ ყრბილბილ ოჲ ყრბილ  
 ბილბილბილ-ბილბილბილ. ბილბილბილ. ოჲ  
 სწიგნობარნი ოჲ ბილბილბილბილ:

კაცობრივის უცნობელობასა. და ბოროტის-განმზრახველობასა. რაჲთა იგი  
 უწესთა-საქმეთა და ურგებთა შრამათა მიმართ უბადრუკებით თაფთა. განმტე-  
 30 მელ ექმნებიან სნეულებაჲ. ცხად არს ვად| სულისად. სანელსდვა. რა ვარ იგი 154b  
 კაცობრივი გუამი გარდარეულების რაჲსმე ანუ მკალების-გან შემნივთებულთა  
 მისთა ბაღლაშთაჲსა შთავარდების სნეულებასა მწარესა და ამისთვის მკაქნიე

იქმნების მიერთვან საზრდელთა სენისა მის წინაგანსაწეობელთა. რ<sup>ნ</sup> იგი არა  
კმაიუნა ჩუეულებითნი და ჯეროანნი საზრდელნი შეცვალებითა წესთა ბუნებით-  
თაჲთა. და ესრეთ აღუორძინა და განუმრავლნა თავსა თვსსა მიხეზნი სნეულე-  
ბათანი. ესრეთვე სახედ სულიცა განვარდეს რაჲ და დაკლებულ იქმნეს თანანერ-  
5 გთა მისთა გულის-ხმის უოფისა და მეცნიერებისა ძალთა-გან. განუზრახველო-  
ბით მოქმედებს ამას რასმე და მას. არცა ერთისა რაჲს სასყიდლოანისა აღსა-  
სრულისა მიმართ მხედველთა. ამის-თვს იტყვს. რ<sup>ნ</sup> უკუეთუ ბევრეულითა ვ<sup>ნ</sup>ემე  
შრომითა და რუდუნებთა დაიუნჯების სიმდიდრე მეუნჯისა მისისა მიერ, ხოლო  
იზობის მრავალგზის განბოროტება შემკრებელისა მის| მისისა. რ<sup>ნ</sup> განბორო- 155a  
10 ტებად სიბოროტესა უწოდა. ვ<sup>ნ</sup> იგი განსაცდელისა რაჲსმე შემთხუვეითა სხუათა  
მიმართ მივარდეს იგი და შიშუელი და უოფლისავე ნუგეშინის-ცემისა მის-მიე-  
რისა-გან ოკერ ქმნილი დაუტევის მომგებელი თვსი. რ<sup>ნ</sup> ანუ აღშურვებული და  
ცილდაწამებული სიმდიდრისა-თვს და უკუანაღსკნელითა საშჯელითა დაშჯილი თვთ  
სადმე აღსარებულ იქმნის. ხოლო მის მიერ შეკრებული იგი სიმდიდრე სამეუ-  
15 ფოთა დაიუნჯიან ფასის-საცავთა. ანუ ავაზაკთა და მზარავთა ზედადასწმითა  
იქმნის ოდესმე იგი. ანუ სრულიადისა სიგლახაკისა-გან ანუ დასასრულისა მის  
ძვრთაჲსა სიკუდილისაცა მონა ანუ შემთხუვეით სადმე ქმნილისა მწუგეულობისა  
მიერ არა უდარეს ჰირველთქემულთა მათ მაზეზთაჲსა წარწემაღის მან სიმდიდრე  
თვსი დაწუვითა ანუ თუ დატაცებითა. და განცხადებულად იზობის დამარხული  
20 სიმდიდრე განბოროტებად და მაჭირვებულად მომგებელისა და მქონებელისა თვ 155b  
სისა სნეულებისა მის-ებრ. რ<sup>ნ</sup> ლისა ხილვად მზესა ქუეშე აღიარა ბრძენმან ეკლე-  
სიასტე. ხოლო უკუეთუ არარაჲ შეემთხვოს ესევეთარი. ა<sup>ნ</sup>დ დაუშთეს მის მიერ  
მოკებული იგი სიმდიდრე ნაშობთა მისთა. გინა თითოეული შობილთაგანი  
შიშუელი შემოვიდა სოფლად და შიშუელივე განვალს სოფლით. ეგრეთვე  
25 მსგავსად რაჲთურთით არარას მქონებული კელითა თვსითა არცა დღესა რომელ-  
სა შობითა საწუთროდ შემოვიდა და არცა ჟამსა. რომელსა სიკუდილითა მიერ  
განვიდა. ვ<sup>ნ</sup> ჰირველ მრავლისა ჟამისა იტყოდა ამას დიდი იგი კეთილად-მის-  
ხურებისა მოღუაწე იობ ვ<sup>ნ</sup>დ: შიშუელი გამოვედ მუცლით დედისა ჩემი- იობ  
საჲთ. ცხად არს ვ<sup>ნ</sup>დ შიშუელივე წარვიდე. რ<sup>ნ</sup> ლისა თანა ერთგმა არს ბრძე- 1, 21  
30 ნი ეკლესიასტე. და ვითარ იგი მეცლით დედისაჲთ შიშულისაჲსა წარმოაჩინებს  
შობასა. ეგრეთვე თანამონათესავისა მიწისა მიმართ მასლასა და კუადად-ქცევასა. 156a  
ხოლო იტყოდის რაჲ ვ<sup>ნ</sup>დ ვ<sup>ნ</sup>ა ცუდი. ამას ცხად ჰყოფს ვ<sup>ნ</sup>დ არა უოფლისა  
კაცისა-თვს ითქუმის შიშულისა მიქცევად ქუეყნად მიმართ. ა<sup>ნ</sup>დ უწყალოთა-თვს  
და ანგაჭართა. და არცა ერთისა თანაღობისა მიჩუენებულთა გლახაკთა ზედა და

მოქენეთა. არცა უცნობთა შემწუნარებელობისა წარმმართველთა. არცა საკმარისა  
 წმიდათაჲსა ზიარებულთა. არცა რადთურთით მომგებელთა რასაგე სახესა კაცთა  
 მოყუარებისა და მოწყალებისა საჭიროჲსა-გან ნაკლუდევეანთა მიმართ: ად. მხო-  
 ლოდ მეუნჯეთა ხოლო შეკრებულისა სიმდიდრისათა. და შემატებისა და აღწრ-  
 5 ძინებისა მისისა მოქმედთა. შესამატებელად და აღსაჩინებელად ბორცტისა  
 აღწრძინებისა. რწლისა მადლისა-ოჯს იტყვს ვად ესეცა სწეულებად ბორცტის-  
 და რ ვრ არა ბორცტსნეულება არს ეგვეითარისა მის ნებისა და აღწრვისა  
 უოველთა დღეთა ცხარებისა მათისათა უცვალებელად დადგრომაჲ კაცთა-მოძუ- 156b  
 ლესა და უწყალისა გულის-სიტუისა ზედა. რ ვრ იგი უოველსა უამსა ცხარ-  
 10 რებისა თვისისა გურგებითა ვინმე ანუ ტკივილითა ნაწილეთაჲთა ანუ ნიკრისი-  
 თა შეზურობილი ბორცტითა სენითა განცდილად ითქუმის. ვა. სამარადისოჲთა  
 ტკივილითა და საღმობითა წარმგებელი ცხარებისა თვისისაჲ. ეგრეთვე ოად  
 უოროჲსდა საღმობითა სულისაჲთა ნეფსით დასწეულებული იგი და არა მზრუ-  
 ნეული ზეცათა შინა საუკუნეთა. საუნჯეთა დაუნჯებულთაჲ მისადებელად საუკუ-  
 15 ნეთა კეთილთა დაუსრულებელისა შუებისა. ბორცტისა სწეულებისა მქონებელად  
 ითქუმის. რ გარცთილთა სწეულებითა ძვრხილულმან უკუეთუ ჯეროვნითა  
 დმრთისა მიმართ მადლობითა თავს-არხნეს სწეულებანი დიდნი და მრავალწილნი  
 მიიხუნეს მისაგებელნი ჭირთანი. რ ვერ ღირს არიან ვნებანი ამის ჟამი-  
 20 სანი მერმისა მის თანა დიდებისა გამოცხადებადიქსა მოთმინეთა-თვს აქს 157a  
 სიცხესა დღისასა და ვინეჲსა დამისასა. ხოლო აღმჩიველობითათა სწეულებ-  
 ბითა სწეული ვრ იგი ბორცტისა სწეულებისა მქონებელად იწოდების. ეგრეთვე  
 ოად უმეტეს უბორცტისთა ჭებოებს ტანჯვათა და დაშვათა. ხოლო უკუეთუ ეს-  
 რეთ არს ესე და რაჲ მეტობა. იტყვს. შრომათა მისთა. რომელთა შურა ქარისა  
 მიმართ. ესე იგი არს. ამაოდ და ცუდად. რ ვა სახედ რი ჭაკსა სცემდეს ანუ ქართა  
 25 თითითა შეიზურბდეს არაჲს უმეტესისა იზოების მოქმედად. თვნიერ ჭირთა  
 ნამეტავთა და ცუდთა. ეგრეთვე შრომაჲცა ესევეითართაჲ თვნიერ უხუებითისა.  
 მოწყალებისა და გლახკათა და მოქენეთა-მიმართისა ქველის-მოქმედებისა გან-  
 ცხადებულად ქარისა მიმართ იზოების ქმნილად: და აქსაცა ამას შინა უოველსა  
 ცხარებასა თვისსა ბნელითა მომცველისა თვისისა და ამის-ძლით ვერ შემძლე-  
 30 ბელ მიხედვად ნათელთა მიმართ მაცხოვარებისა და ცხარებისათა. და ნავდღითა 157b  
 და სიმწარითა და ურვითა სამარადისოჲთა შეზურობილ სთულებასა შინა გუ-  
 ლის-თქუმათა თვისასა. და მერმესაცა საუკუნესა ბნელისა მიმართ გარესკნელისა  
 და ცეცხლისა საუკუნოჲსა საწყალობელად წარგულნილ. რი უმშაკისა და ანგე-  
 ლისთა მისთა-თვს განმზადებულ არს. და ესე სადმე არს უკუეთუად. რწლსა იგი

რმლ 8, 18

157a

157b





5 თა ცხორებისა მისისათსა. ესე იგი არს უოველსა შინა ცხორებასა მისსა. რ'ლცა იგი მიანიჭა მას ღმერთმან აწინდელსა ამას საწუთროსა საჭიროდ საკმარად ბუნებისა თვისისა და მეკმისა საუკუნოჲსა მიმართ წინაწარსაგზავნებლად. რ' ესე არსო. იტყვს. ნაწილ მისსა. რ' უოველი რ'ლი მ.ასაღოდებელისა ცხორებისა მი-  
 10 მართ წინაწარჭყეების კაცსა. დაცვაჲ შჯულისა ღმერთისაჲ. რამეთუ საღმერთოსა ვ'ემე შჯუელსა მოწყალე და უშუკველობით განმოფელობაჲ ჩუენი ჭნებავს. ხოლო | ანგა- 160a  
 15 მჭკსა და სიმდიდრის-მოყუარესა ნებასა შინაგან შეწუდევაჲ და უშინაგანესთა საუ-  
 ნჯეთა შინა დაკრებაჲ თითოსახისა სიმდიდრისაჲ. რ'ა ღარსად ესმოდის თქემუ-  
 ლი იგი ვ'დ იუნჯებს და არა უწეის ვის შეუკრებს მას და კუალად: უვუნურო <sup>ლკ</sup> 12, 20  
 20 ამას ღამესა სულისა შენსა მიგიღებენ შენ-გან და შემდგომნი. რ' განმამდი-  
 დრებელმან და დამაკლასაკებელმან ღმერთმან არა ამისთვის მისცა კაცსა სიმდიდ-  
 რე. რავდენიცა მისცა. რ'ა დაიუნჯებდეს და დაჭკრძალვადეს და უფლობთა და ნაკ-  
 ლუღუღანთა დააკლებდეს ბუნებისა საჭიროთა საკმართა-გან. ა'დ წინაუკმომ რ'  
 25 მჭკელმოფებდეს მას და განმოფეულ ბძქენ და განმთვსებულ გონიერ იქმნეს აქას-  
 15 ცა ამას შინა საწმიდითსა- ცხორებასა საჭიროთა საკმართა მისუმითა მის-გან.  
 ხოლო ნამეტავთა მეკმისა მის ცხორებისა მიმართ წარგზავნითა. ნაწილად თვისად.  
 ცხად არს ვ'დ კაცისად. სახელს'დვა ვ'ა მხალისა მიზეზისა ჭემმარტისა სისარუ- 160b  
 ლისისა უფროჲს სიმდიდრისა-ძლიათთა მათ შრომათა და ოფელთასა. და ვ'ა მას  
 ოდენ წარმავალსა მის თანა და თანაგანმავალსა ამიერ. რამელსა იგი საცემელად-  
 20 ცა ღმერთისა უწოდა ბძქენმან. ეკლესიასტე თქუა რაჲ ვ'დ: ყოვლისა კაცისა რ'ნი  
 მისცა მას ღმერთმან სიმდიდრე რ' საქონელი და კელმოფიფე ყო მისსა ჭამად  
 რ' სუმად რ' მიღებად ნაწილსა თვისსა რ' მხიარულ ყოფად ნაშრომითა თვისითა.  
 შეესეულად უსშუელოდ ზედადაჭრთო: ესე საცემელი ღმერთისაჲ არს. ვ'რმცა  
 25 იტყოდა ვ'დ ამისთვის. მოგცა შენ კაცო სიმდიდრე ნიჭდიდმან უფალმან და ღმერ-  
 თმან. რ'ა განუყოფდე მათ მოქქეთა და სულთა მშიერთა ადავსებდე. და სასო-  
 ებითა საუკუნეთა მოსაკებელთაჲთა გუელსა შენსა მხიარულ ჭყოფდე. ხოლო ამას  
 ცხად ჭყოფს შემდგომითა სიტუთა. რ' იტყვს: არა მრავალთა მოკსენე იქმ- 161a  
 30 ნეს ღლეთა ცხორებისა მისისათა ნაცვალად ამისსა ვ'დ მტირე არს კაცობრივი  
 ცხორებაჲ და სტადიონი საწუთროჲსა ცხორებისაჲ სულმტირე. და რაჲოდენობასა  
 თვისისა ცხორებისა დღეთასა უკუეთუ ინებოს თითოეულმან აღრიცხუაჲ. მტირედ  
 ჭბოებს მათ და არა მრავლად სიტუთს-ებრ წ'წუეელისა: სიმცირე ღლეთა ჩემთაჲ  
 მითხარ მე. რ'ა ვცნა რაჲ მაკლს მე. და ო'დ უწინარეს მისსა მამათ-მთავა-  
 რი და მეგობარი ღმერთისაჲ იაკობ კმობდა: ღლენი წელიწადთა ჩემთანი მცი- <sup>უქს</sup> 47, 9  
 რე და ბოროტ. რ' ცოტათა უწოდა მხალოდ. ხოლო რამელ იტყვს: ღმერთი





ყათ შაყოფიერებუ ყსოვითი ყინუ ყოფილ. შუ  
 ყსოვითი ყინუ შუყოფილას სიღრუითი შილი. \* შუ  
 შილი ზილი უღოიერებუ ზილი ღნი უფლისაყლი-  
 ყუი შილი აყლიასი ზილი. \* შუ აყლიათო  
 ზილიაქი შილი ზილი ქოროფიერებულო სიღრუითი  
 შუ სიღრუითაყუი ზილი ღნი.

5

10

15

20

25

30

უმეტესისა კაცობრივთა ნებათა აღკვსნისა და სკამართ-მოყუარებისა სდ-  
 მრთოლსა სიყუარულისა მიმართ მოზიდვსა-თჳს უმკუეათელებად ზედადაესნის  
 სიტყუერი მხარელებათა მახელი უფლათ-კერძო მოსწოფვისა და უფლითურთ 165a  
 აღმოფხურისა მისისა მეტადინი. სულებისა-გან მის მიერ უფლებულთა კაცთაჲსა.  
 ამისთჳს აწცა აბრალბს თათოსსებობითა მიზეზთაჲსა მნებებულთა განმდიდრე-  
 ბისათა და მეუნჯეთა ქუეყანასა ზედა. სადა იგი მდილნი და მზარაგნი და-  
 სთხრან და განჭვარებენ. და არა ზეტად მიმართ წარმგზავნულთა და საცნაურთა  
 ფასის-საცავთა შინა დამკრძალველთა თათოსსებთა სიმდიდრეთასა. სადა იგი  
 არა არიან მზარაგნი და მდილნი. რ თქუა რაჲ ვდ არს სიბოროტე რი ვი-  
 ხილვე მხესა ქუეშე და მრავალი არს კაცსა ზედა. უფველსა ამას მზესა  
 ქუეშე მოქალაქე მოქრობრებულნი და სკამართ-მოყუარე ცნობაჲ მრავალთა  
 კაცთაჲ წარმოაჩინა: რ ესე ცხად უო თქუმითა: და მრავალი არსო კაცსა ზედა.  
 ცხად არს ვდ არა უფველნი კაცნი სხუელ არიან | ბოროტითა ამით სენითა. რ 165b  
 არიან ვიეთნიმე. ჰე არიან. ხილულთა-მიმართისა ქუექ[ც]ევისა-გან ზეადმამდლე-  
 ბელნი თავთანი. და სულისა გულის-სიტყუასა მოკებისა ნივთიერთაჲსა ზეშთა-  
 მუოფელნი: და არა ხოლო ნამეტავისა-გან. ად საკულეფანებისა-განცა მოქმედ-  
 ნი მოწყუალებასანი. ამისთჳსცა ესრეთ თქუა: და მრავალი არსო კაცსა ზედა:  
 ხოლო თქუა რაჲ ვდ. კაცსა რომელსა მისცეს მას ღმერთმან სიმდიდრე  
 და საქონელნი და დიდებაჲ. აჴენა ვდ უფველნი საღმრთოსა ჰმოკრიფებენ  
 განგებულბასა და ღმრთისა მიერ მოეტუეებიან. კაცთა გინა თუ სიმდიდრე  
 სთქუა. გინა თუ მოგონებაჲ ორნატათა. დაღათუ ძლიერებისა და დიდებისა.  
 უფველნივე ძაღვანუზომელისა და საღმრთოლსა მშჯავრისა და განზრახვისა მიერ  
 მოცემიან. რ ლითაცა იგი მან უწიეს სიტყუათა საშველთა მისთა ჩუენ-გან დაჴა-  
 რულთა და მიუწოდებულთაჲთა რ ლთამე უკუე მიცემაჲ. | ხოლო რომელთაჲმე 166a  
 არა სადა. ამისსა შემდგომად მიიღო. იტყუს. კაცმან ღმრთისა-გან უხუებაჲ  
 წარმოთქუმულთა ამთ სკამართაჲ და თჳსი ვემე სული ადივსო უფველთაჲ  
 გულის-სათქუმულთა თჳსთა-გან. ხოლო რ არა განუეო მოქენეთა და გლახათა.

165a

165b

166a

იხილეთ განცხადებულად ეკვევითარი იგი ვა არა სადა. მქონებელი კელმწიფებისაჲ  
 ჭმად ღმრთის მიერ მოცემულთა მათ-გან. რაჲსა მიხეცისას-თჳს. რა იტყვს  
 ვა გულის-თქემანი ვაჲმე წარვდენ. და კორციელთა გემოთა სიმრავლენი უხინო  
 იქმნენ. ხოლო იგი საწყალობელითა სიუმილითა დადნებოდეს მერმეს მას ცხო-  
 5 რებისა არა-მს წინაწარმგზავნელი მუნ ქველის-მოქმედებითა უღონოთაჲთა  
 საუკუნოდ და დაუსრულებელად. საზრდელად თჳსსა. რა უცხო მან კაც მან სხუამან  
 ვინმე მონაცვალემან მისისა სიმდიდრისა-თჳს. მან შეჭმნეს და წარავნეს ყო-  
 ველნი მათვე კორციელთა გემოთა და სიღირწისა საქმეთა შინა. რა ესე უმ- 166b  
 წყურვალესისა ამაოებისა სასწაული არს ფსკერად ჯოჯოხეთისა შთაზიდვისა და  
 10 შთაფანებისა გულის-სიტუეთა მისთაჲს. ხოლო ესე. იტყვს. სახე ამაოებისა  
 და ბოროტისა სნეულებისა არა ხოლო მცირედჲმ ცხოვრებულთაჲ და მცირეთა  
 წელიწადთა შინა მოქალაქობისა სუედრებულთაჲ არს. ან დადათუ მრავალწელი-  
 წდეულად განივრცნეს რაცხუ ცხოვრებისა მათისა დღეთაჲ. დადათუ ზომისა  
 უმეტეს განმრავლდენ აქამს ამის მწირობისა მათისა წელიწადთა დღენი. ხოლო  
 15 დააკლეს სული თჳსი მოწყალებისა და გლახაკთ-ქველის-მოქმედებისა მიერ მო-  
 გებულისა მისდა კეთილყოფისა-გან. მისვე და ეკვევითარისა მქონებელად იხილის  
 ამაოებისა და ბოროტისა სნეულებისა. რა არა გულის-ხმა ყო ვა მოკუდავი  
 არს და უეტყელად განმავალი ამის ცხოვრებისა-გან და მონაგებთა და საკმართა  
 მისთა საშუებელსა სხუანი ენაცვალეობინ უკეთურნი ვინმე მრავალგზის. და 167a  
 20 არცადა სათანადოჲს მის დაფუჯვისა მისისა-თჳს მოღუაწექმნილნი. ან ეოგ-  
 ლითურთ უგულებელ-ქმნილად და უღუაწად დამტევებლნი მისნი. რა ესე  
 მრავალგზის შეემთხვა მრავალთა. არა ხოლო ჰირველთასა ოდენ. ან ჩუენისცა  
 ამის ნათესავისაგანთა. ვა იგი ყოველთა უწყით. აწ უკუე ესრეთ მცხოვრებელი  
 ესე და მოქალაქე ქმნილი. ვა ესე წარწერა ბრძენმან ეკლესიასტე. რაჲთა სა-  
 25 ზომთა შინა დაიწესოს. გარნა თჳთ იგივე თავით თჳსით გამოიღებს ჭეშმარიტსა  
 მშჯავრსა და კმობს: ვთქუ კეთილყოფაჲ უფროჲს მისსა. მორყუნილისაჲ.  
 რა ამაოებით მოვიდა და ბნელსა შინა ვალს. და ბნელსა შინა დაიფარვის  
 საბელი მისი. და მზე არა იხილა და არა ცნა. ხატოვნებითა საცნაურებთა მორ-  
 ყუნილისათა აღიუვანებს კაცისა მის ამაოებასა შინა სიმდიდრისასა და ბნელსა ვე- 167b  
 30 ცხლის-მოყუარებისასა მავალისა მამართ. დასასრულსა თანა ცხოვრებისასა ბნელსა  
 შინა ჯოჯოხეთისასა და საუკუნოჲსა სიკუდილისა და დაშვისასა დაფარულისა.  
 რა იგი არცა მზის მხილველ იქმნა. არცა იცნა თავი თჳსი ვა კაცი არს.  
 სათნყოფითა ღმრთისაჲთა საწყითად. შემოსჯვისა მქონებელი და კუადად ამიერ  
 სოფლით განსჯვისა მკულებელა: ხოლო თქემასა ამისსა ვა განსუენებაჲ მი-

სი უფროჲს ამისსა. გაზრინებაჲ აქუს იჭვსა მისის მეტუეელისაჲ ვ'დ: ვთქუ  
 კეთილყოფაჲ უფროჲს მისსა მორყუნილისაჲ რ' მორყუნილა. რამეთუროით  
 არაჩაჲს არცა კეთილისა არცა ბორცლის მტნობელი. არამყოფობისაჲე მიმართ  
 მიიქცევის კუალად. არაჩაჲს დაშვილებისა თანამდები ბრატა-თჳს. რომელნი  
 5 ქმნნა. ხოლო ესე სასჯელ მიკდილი მათ-თჳს. რომელთა იგი. მოქმედ იქმნა  
 უცნობელობით. ვ'რ არა უდარესად მისსა შეირაცხოს. ვ'ა კუემათა საუკუნეთა  
 და დაუსრულებელთა სატანჯველთა შინა უღსნიბეკლად დაშჯალი. რ'ლისა დასამ- 168a  
 ტკიცებულად თჳთ უფალი იტყჳს სხარებათა შინა: კეთილ იყოო იაცისა მის-  
 და უკუეთუმცა არა შობილ იყო. რ' განმცემელსა თჳსსა აუდას მოასწავებ.  
 10 და. ხოლო ბრძენი ეკლესიასტე უსაშუალოდ რამ იტყოდის: უკუეთუ აქუნ-  
 დესო ათასწელიწდელი სიცოცხლე და კეთილობაჲ არა ცნას. მრავ-  
 ლთა და უგულისხმთა კეთილთასა ამხილებს განუზრახველსა ამომს მუქუ-  
 რობასა. რ'ნი ურცხვნო იქმნებიან და იტყჳს: მე წელთა ცხორებისა ჩემისათა  
 მნებაჲს მრავალყოფაჲ და გუმევაჲ გულის-სათქმელთაჲ. და ქონებაჲ ყოფლისა  
 15 საშუებელისა და განსუენებისაჲ. და შემდგომად ამისსა სხუათადად შემთხუევადნი  
 იგი დადათუ მეცა შემემთხვენ. არა ვზრუნავ. რ' მეცა მათ ყოველთა თანა  
 ვიყო. მიმთუღველი ხილვათა სატანჯველთაჲ. რ' რომელსა სარკებელსა ჰპობ-  
 კაცო დადათუ წარჰველო | სიტოცხლე ათასთა წელთაჲ. ხოლო არაჩაჲ დაუუნჯო 168b  
 თაგსა შენსა მოწაღებისა და გლახაკთა ქველის-მოქმედებისა მიერ საუკუნომსა  
 20 ცხორებისა და მერმისა კუალად-გებისა-თჳს. იზოგნენ ათასნი იგი წელიწადნი  
 შენნი დასასრულსა საწუთომსა ცხორებისასა ვ'ა წელიწადი ერთი. ანუ ვ'ა დღე  
 ერთი. რ' რამ ირგო ნათესავთ-მთავარმან ადამ. ცხრასთა წელთა თანაწარსლვი-  
 თა ათასთა მიახლებულმან. ვინამთგან მოკუდავებისა თანამდები იყო შემდგომად  
 25 გარდასლვისა და დაცემისა მისისა. ანუ არა. განცხადებულად ერთდღედ შე-  
 რაცხილ იყო სიმრავლე იგი წელიწადთა მისთაჲ არა თუმცა გამოუთქმულითა  
 კაცთ-მოუყარებითა მხოლოდ-შობილი ძე დმრთისაჲ ახალ ადამ ქმნილ იყო და  
 გამოკესნა იგი ჯოჯობეთისა და სიკუდილისა და ხრწნალებისა-გან:

VI, 6-9. *ჩიუ ჟიხუ რიხიხუ იჭვროხიხუ შიყოიქიხუ* 171a

ყარყოიქიხუ: \* ყარყოიყო ყილაძეო ხელისიხუ რიხი-  
 30 ხუ შისიხუ. შ'ჲ სიყოი. ჟიხუ ჟიოიქიხუ \* ძიხუ  
 შიყოიქიხუ იხუ შიქლ'ყეო ყიხიქიხუოიხუ იქიქიხუ  
 იყოიქიხუ. შით იქ უყოიქიქიხუი უქი  
 სიყოიქიხუ იქიქიხუი ქლამიქიხუი: \* ყიყოიქიხუი

171b



საქრისტიანოთა მადლობითი საქმიანობის შესახებ  
 სუ სუბსტიანოთაჲ ზუ რისილს უბრძანაჲ ზუ  
 დროსიყოლს საყოთისუ.

ურგებად გამომაჩინებელი უფლისავე ცხორებისა დაღათუ ათასწლეულიცა  
 5 იყოს. თანიერ მოწყალებისა და გლახაკთა ქველის-მოქმედებისა. შემდგომთა  
 სიტუუათა მიერ უცხადესადრე წარმოაჩინებს იჭვსა თჯსა უმეტესისა დამტკი-  
 ცებისა მკუმეველი. რ ნუ არა ერთისა ადგილისა მიმართ მივლენო ყოველ-  
 ნი. ცხად არს ვ'დ მიწისა მიმართ. რ'ლისა-განცა მოღებულ იქმნეს დასაბამსა.  
 ხოლო უკუეთუ მსემოკლე და დღეგრძელი მასვე აღსასრულსა მიიღებენ. და  
 10 იგივე ადგილი მართუაღავს. რამ უმეტესობამ აქვს ზირველისამ მე-  
 რესა. მისვე აღსასრულსა მიმთუაღველსა და მითვე საფლავითა მიწისამთა და-  
 ფარულსა. კარნა| თუ მხოლოდ მრავალწილნი შრომანი და ტკივილნი და ოფ- 172a  
 ლნი თანაშეტუეებისა-ებრ ჟამიერისა სიფრცისა. ვინამცა უმეტეს დასაშველ და  
 უბრალბელებს არს დღეგრძელი მსემოკლისა. რ'ლისა არცაერთი საქმე კეთილი-  
 15 სამ ეჩუენოს. ვინამტგან უფროდსდა სამხილებეჲად აქუს განგრცობამ იგი ჟა-  
 მისამ ქვათასცა უუგბილესისა გუფთიცხელობისა თჯისა. რ'ლისა მიერ გარდარე-  
 ულებითსა შინა სიფრცესა ცხორებისა თჯისა დღეთასა ვერ გულის-ხმა ყო-  
 ქმნამ კეთილისამ ცხად არს ვ'დ ლიტონად და კაცობრივ და არა სულისთა სი-  
 წმიდისამთა მავლისამ ზირსა მისსა. კარნა უემდავე ნამდვლვე ო'დ უმეტეს.  
 20 ანუ ჭედა თუ სწორებით ანუ დაღათუ მეორედად ღირს-ყოფამ მოღუაწებისა და  
 ზრუნვასა შინაგანისა კაცისამ. ცხად არს ვ'დ სულისამ. და აღსებამ უფლისთა  
 კეთილობითა ქველის-მოქმედებისა მიერ | უღონობთამსა. რ' ესრეთმცა ზოგნილ 172b  
 იყო უმეტესობისა რამსმე მქონებულად ვ'ა ბრძენი უფროდს უგუნურისა ნა-  
 შრომთა თჯთა ზედა და ტკივილთა. ხოლო აწ. უფლისავე ნაყოფისა შრომთა  
 25 თჯთამსა ზირად თჯსა წარგმზავნელი და არა ერთისა მცხოვნებლობითისა კეთი-  
 ლისა შინაგანისა კაცისა მიმცემელი. უღარესად იჭობის გლახაკთაცა და დაგრდო-  
 მილთასა. ვინამტგან მათ ვ'ემე არარამ აქუს განსყოფელი ქველის-საქმარნი  
 და ამისთჯს არცა დაშვილებამ აქუს ამიერი. რ'ლისა გამომაჩინებელი ბრძენი  
 უკელსიასტე იტუოდა: მით რ' გლახაკმან იცის სლვამ წინაშე ცხო-  
 30 რებისა. ხოლო რამ არს ესე. ანუ თუ კეთილად ცხად არს ვ'დ მათ-გან. რ'ნი  
 იგი შეემთხუევიან მას განცდილი გულის-ხმა ჭყოფს შემთხვევათა და შემუს-  
 რვილებათა და ჭირთა გლახაკთა და დაგრდომილთასა და ზიარად მიიხუამს მათ  
 მრავალგზის უღონობა ზედა და სავგლახაკობა | ტაბლათა თჯთა. ანუ ვ'დ ყო- 173a

ეგლთა ღმრთისა მადლობითა მომთუალველი სიკლასხაჲისა ჭირთაჲ საუკუნოდას  
 მიმართ მხედველ არს ცხორებისა. შენ მრწამსი მახეშისა სახიერისა და  
 კაცთ-მოუყარისა შეუფისა-გან მდიდრისა მის მიმართ სახარებათა შინა თქემუდი-  
 5 მის-ებრ: მიიხუენ კეთილნი შენნი ცხორებასა შენსა. ხოლო აწ <sup>ლკ 16, 15</sup>  
 იგუემები აგრეთვე მსგავსად ლაზარე ძვრნი. ხოლო აწ აქა ნუგე-  
 შინის-იციემების: რ ესევითარსა ძალსა უცხადესადრე გამოაჩინებს უსა-  
 შკლად ზედადართუელთა მიერ: კეთილ არსო სახედველი თუალისაჲ უფ-  
 როდს მავალითა სამშვენელითა. და ესეცა ამოება არს და აღრჩევა სუ-  
 ლისა. მერმისა ცხორებისა სასოებათა მიერ საცნაურითა თუელითა მიხედვასა  
 10 წარმაჩინებს ამიერ. რლითა აგი და რლისა მიერ უფველთავე საუკუნეთა-გან  
 მოთმინეთა უფლისათა მრავალსახეთა ჭირთა და ძვრის-ხილვასა შინა განვლეს <sup>173b</sup>  
 სტადიონი ცხორებისაჲ. რნი ნამდვლე უწარჩინებულესად იზოვნეს მათსა. რლითა  
 მშენიერობითა აღძრვათა თჯთა განზრახვასა შინა. მოაკეს სლვად მხოლად  
 საწუთოთა ოდენ და განხრწნადთა მიმართ შემსკუალვითა. და არცა ერთისა  
 15 მხედველობისა მიმართ ძალისა საცნაურთა-თჯს სარწმუნობისა მიერ მოკებითა.  
 მოსალოდელებთა კეთილთა უტუეველისა მიმართ სასოებისა. ად ენამშენველნი  
 არაშემწუნარებელნი სიტუჯსათანი საწუთოთა და სოფლიოთა ზრუნვათა და შეფთე-  
 ბათა შინა უფლისავე ცხორებისა მათისა საწყალობელად წარმგებელ იქმნეს და  
 ამოებასა შინა წარკადეს განგრძობილი სივრცე უამისაჲ. რ ამას ცხად ჭეოფს  
 20 ბრძენი ეკლესიასტე იტყოდის რაჲ ჟუალად ვდ: და ესეცა ამოება და აღრ-  
 ჩევა სულისაჲ.

VI,10-11. ძიუბლუ იქმნი. უჯუილუ თაბუყაყო  
 დისი ხელყოი შიო. ბუ ეჩაყოი იქმნი. იო-  
 თოიო დისი ხელუ ბუ იყოი ექმნიოყოიო დისი  
 25 | უჯჩუჯუბ ადამიასი შიოსუ ძიოიქმნიო თუ-  
 ჩი: \* ძიუბყოყ დიოქნი ხელყოქნი შიოიყო-  
 თნი ხელყოქნი დბუაყოყოი:.

175b  
176a

განაქიქა რაჲ და განგმრ უწყალოდ და ანგაჭრი მდიდარი ამას თანა მარხვად  
 აღძრვათაცა სამშვენელისათა და განზრახვათა მათთა შემდგომად მავალი კაცი  
 30 და არასდა შემნიფთებელი და შემანაწევრებელი ცხორებისაჲ სულიერთა დაწუნ-  
 ბათა მიერ. აწ სხვსა ჰირისა მიმართ მიიცვალეების და იტუჯს ვდ არარაჲ ქმნი-  
 ლ მაგანი უსახელოდ დატეკებულ არს რამთურთით. ად უფველივე რამოდენიცა იქმნა

და ყოფად მოფიქვს. შესატყვისი თვისი მიიღო წოდებაჲ და სახელის-დებაჲ წი-  
 ნადსწარმცენიერებითა დაზადებელისა-გან ყოფელთაჲვე. და კაციცა ვერ განიყო-  
 ფების და განანაწილების ბევრეულთა და თითოფერთა ენათა თითოსახედ დასა-  
 ხელებად და ამისთვის დადათუ განითვისვოდის თითოეულთა საქმეთა სახელის- 176b  
 5 დებაჲ სხუა სახედ და სხუა სახელობად. განყოფილებისა-ებრ ენათა და საკუნძართაჲსა.  
 გარნა ეკვეითარადვე დააღვრების და ჭკიეს და იცნობების საქმე იგი ვინაჲრადცა შექ-  
 მნილ იყოს შემოქმედისა შიერ. და იგივე და ერთი არს ბუნებაჲ მისი. დადათუ  
 მრავალთა და თითოსახეთა მიხსუამს მრავალთა და თითოფერთა ენათა-გან წო-  
 დებათა და სახელის-დებათა მასვე და ერთისა ძალისა შესასწავლებლად ვერ იგი  
 10 თქროსა ზედა და ვეცხლსა და მსგავსთა მათთა ადვალ არს ამისი ცნობაჲ. და  
 დადათუ ვინმე შეცადინობდეს კაცთაგანი სახელის-ცვალებად ქმნულთაგანისა  
 რადსმე ვერსადა ძალ-უც შეცვალება დასაბამითგან ღმრთისა მიერ მოცემულისა  
 მისდა სახელის-დებასაჲ ვა რეცა უმჯობესისა რადსმე მომკონებელსა. რ უწი-  
 15 ყოდა დაზადებელმან ვად დიდების-მოყურე და ძლევის-მოყურე ცხოველი ყო-  
 ფად არს კაცი და ფად ქონებად-უც ურთიერთს უახლესსა. ზედა მოხმარებასა 177a  
 სახელთაჲსა. გარნა ვერ ძალ-უცო. იტყვს. განშჯად უძლიერესისა თანა  
 უფროჲს მისსა. ესე იგი არს ვერსადა შემძლებელ იქმნესო ყოვლად-ბრძნისა და  
 ყოვლად-ქლიერისა დაზადებელისა ყოველთაჲსა კდომისა შეცადანი უმჯობესისა  
 რადსმე. და უშემსგავსებულისა მოგონებისა თხნიერ ხოლო მრავალთა და თი-  
 20 თოსახეთა სიტყუათა. შინა თითოფერთა და ყოველით-კერძოთა გულის-ხმის ყო-  
 ფისა წარმოჩენისა. ხოლო ამისნი მოქმედნი ვა ამაოებითა ადგესბულნი მტყუ-  
 ვარყოფელად ჭეშმარიტებისა და ბუნებისა საქმეთაჲსა იზოების. ვა ბრძენმან  
 ეკლესიასტე გამოაჩინა. თქუა რაჲ ვად: არიან სიტყუანი მრავალნი სავსენი ამოყო-  
 25 ველობასა მოხმარებისა-თვს უახლესთა სახელის-დებათაჲსა საქმეთა მიმართ სა-  
 ჭიროდ შეხულების მათ ჭეროვინისა ჭეშმარიტებისა-გან განვრდომილთა ტყუი- 177b  
 ლითთა იჭუთა და ამაოთა მოგონებათა შინა შთავრდომად და მიდრეკაჲ ცოდვი-  
 სს მიმართ. რლისა შესასწავლებლად ესრეთ იტყვს გარეშეთა ფილთსოფთათა  
 უმწყერვალესი იგი **Ἐπιστολὰ πρὸς Ἰωάννην** ადგილობითთა შინა: ხოლო განსაზ-  
 30 ღვრებაჲ საკმარ არსო ცოდვათაჲცა მომპონებელობასა შინა ქმნილთაჲ.  
 რნი არიან მრჩობლ. რ ანუ ტყუიან ანუ მდებარესა ლექსსა განხრწიან.  
 და მტყუარქმნილნი და არამყოფისა რადსმე მყოფობასა მეტყუელნი  
 ცოდვენ. ხოლო უცხოთა სახელთა მწოდებელნი საქმეთანი. ვერ იგი პირველ  
 [ს]ატანისანი კაცად. გარდა: ჭკდებაან მდებარესა სახელის-დებასა, ვინაჲცა ესეგი-  
 35 თარსა მას ძალსა შემდგომთადა სიტყუათა მიერ ცხად ჭყოფს ბრძენი ეკლესიასტე:



VII,1. ძრუთ აუბოლელს ხელსიჲ. მი ყრინ იყოყრის ხელ-  
 არითი ხელსიჲთ ცლასიყოყრისუ შისიჲ ყინიჲ ირ-  
 ცლასიჲთუ ბოყოთუ ცლასიყოყრისუ ზბოყოყრისუ ში-  
 სიხლოთიჲსუ. ბოუ ყინიჲ უყინი ზქინბოთიჲსუ. მი  
 ყრინ შოყოყრისი ხელსიჲ ირუთ იყასი ყოშბოყა-  
 შბბ შისიჲ შხიჲსუ ყიყოყრისუ.

178b

5

ესრეთ იტყვს ვ'დ უკეთუ ესოდენ დაკლებულ არს კაცი მეცნიერებასა და  
 სიბრძნესა ცხოვრებისა თვისისა ზოვნისასა | ვიდრედა არცა ავთ ბი მის-ძლითანი 179a  
 უწინის უმჯობესნი და უშემსგავსებულესნი. ხოლო უმეტარ არს ჭეშმარიტსადა  
 10 კეთილსა და ამისთვის უდარესთა და ძრთა საქმეთა აღიარებულსა და იქმს. ვ'რ  
 არა უმეტეს დაკლდეს მიწოდებისა უდარესთა და უმაღლესთასა. რ'ნი იგი ეოვე-  
 ლთა მიერ კერძომან მხლელმან ძალგანუზომელმან უფალმან მხლელ ნებებითა.  
 ოდენ არს-უნა თითოეულთა ქმნულთა არსებანი და მეოფობად მოიყვანნა და შე-  
 საბამნი მათნი და შესატყვისნი სახელის-დებანი მეუსეულად დასხნა თითოეულსა  
 15 ზედა. რ'ნი წარმჩინებულად კმობს წ'წეული ესადაცა: რ'ნი გამოიყვანებს რიც-  
 ხვთ სოფელსა თვისსა და ყოველთა უწოდს სახელით. ხოლო ცხად ჭეჟიჲს 40, 26  
 ამიერ ვ'დ მუის დაბადებასავე თანა შესატყვისი სახელი ჭეჟიჲს თითოეულსა და-  
 ბადებულისა-გან. რ'ლისად ვერვინ კაცთაგანმან უძლო ცვალებად რადოურთით. ვერ-  
 ცა შეცვალოს რ'ივე სულიერთა გინა უსულთა ბუნებად მისა მიმართ. რ'ლისად 179b  
 20 არა იქმნა. ესრეთ არავის ძალ-უც ცვალებად არსთა სახელებისად. რ' ყოველნი  
 რადოდენნი ქმნნა დმერთმან. იტყვს. ივინივე იყვნენ უკუნასამდე. მათ ზედა არა  
 არს შეძინებად და მათ-გან არა არს მოკლებად. ხოლო აწ იტყვს: ვინ უწყის  
 რად კეთილ არს კაცისა ცხოვრებასა შინა ამისსა რიცხუსა დღეთა ცხო-  
 რებისა ამოცებისა მისისათასა და ყვნა იგი აჩრდილსა შინა. ესე იგი არს  
 25 უმეტრებად კაცისად მოგებისა-თვის ჭეშმარიტებისა კეთილისა და ამისთვის მავა-  
 ლობად ამათა მოქმედებათა შინა ყოველსა ცხოვრებასა მისსა. რ'ნი იგი. დადათუ  
 წარკლებიანცა. აჩრდილის სახედ. ვინ მიუთხრნეს მას საწუთოსა ამას შინა შემთხუ-  
 ევადნი განსცდელნი და მიმოკუეთებანი მზესა: ამას ქეჟე ოვ'დნი რ' დიდებით  
 ბრწყინვალე იგი და წარჩინებული უკუნადსკნელად უდიდებლობად მიიწიის და სა-  
 30 ცნებლად გამოჩნდეს და საფსე ყოვლითა უბადრუკებითა. ხოლო უკეთუ | არარად 180a  
 მას ზედა მომავალთა-გან უწეის შემთხუევადთად. ვ'რ უკლებოდის მეუფესა ძალ-  
 თასა ბუნებისა არსთადას არს-მეოფელსა და შემსგავსებულისა სახელის-დებისა  
 თითოეულისა მათგანისა მწოდებელსა. ესრეთ უკუე განქიქა რად და გან-

გმო გარდასრულებითა სიჯადისაჲთა უმჯობესსა რასმე სახელის-დებისა ქმნილ-  
 თაჲსა მომკონებელობისა მეტრეობაჲ. სწავლად იწყო მიერიოგან: რა კეთილთა  
 საქმეთა და სასწრაფოთა შერე მოღუაწე იქმნეს მოგებად სახელის-დებისა და აღწ-  
 ხევანი ვემე და სიჩქურენი არსთა-თჳს უახლესთა სახელთა. მონკვნებისანი დაუტეგ-  
 5 ნეს. ხოლო ერთი სათანადოჲ ზრუნვად აღიღოს. რა არს მოსწრაფებისა ღირს  
 თა საქმეთა მიერ წოდებაჲ თავისა თჳსისაჲ საქბეჲსა და სანატრელსა სახელსა: .

VII, 2 ზეთით მხიარულმყოფელი ვემე არს და მომამზდებელი და დაუწინარებე-  
 ლობასა რაჲსა-განმე მოწვეწულთა. სიმქისეთა-გან განმთავისუფლებელი კაცთა-  
 ბუნებისაჲ. ხოლო ცხად არს ვაჲ ზეთი ყოფლისავე გარემისა სიბოროტისა-გან  
 მიუღებელ არს და არცა სიძუელისა და მრავალკამეულობისა-გან მიერ გამოკეკე-  
 ბის რამელობისა-ებრ მისისა ბუნებითისა მის სიზოხისა-გან და სიწმიდისა. არცა  
 15 შერეგითა სიტუჳსა უდარკისა რაჲსმე ნივთისაჲთა განიჩუენების და ქცე-  
 ულ იქმნეების. აჲ სუენელებსაცა და გემოჲს სახილგელობითისა. გემოგ- 181b  
 ნებასა შეუმრღუგეჲლად დაიცავს. ამის უკუე უსაქბეჲლესად კეთილად-მოკ-  
 სენებუელისა ზეთისა ფაჲ რაჲმე უმჯობეს არს [და] უადრეს კეთილი სახე-  
 ლი [კეთილ]თა საქმეთა და სათნოებითაჲ წყალობათა მიერ გამოკდილი და  
 20 ქმნილი. რა იგი ვემე უცემოვნეს ჰ[ყოფს] მისადებელსა გემოთ-მოყუარეთასა.  
 რა განაზო[ხე]ბს ვიეთამე და მხიარულ ჰყოფს ბუნებასა შერმეცა [//////] ამთა  
 საჭამადთა უმარკებელესად ს.....ლებს: ხოლო კეთილი სახელი. რაღისა შობაჲ  
 უწის სახემან მოწყალებისა და სიწმიდისა. სულგრძელებისა და სიმშდისა და უბი-  
 წოებისა და ქაღწულობისამან. არამქონებელსა ოდენ მისსა აჩუენებს მხიარულ ქმნი-  
 25 ლად და ყოფლითურთ სათნოდ. აჲ სხუათაცა ყოფელთა მიმართ მიჭუენს სიკეთესა  
 სუენელებსა და გემოვნებისა თჳსისსა და მხიარულ და დაწინარებულ ჰყოფს  
 მათცა | და წარბმადლობითთა და მწარეთა ჩუეულებათა და უწყალოთა და ანგაჭა- 182a  
 რქცეკათა და სხუათა ოჯთებათა ველურობითისა და მკეცებრივისა ცხორებისათა  
 მომშდებულ ჰყოფს კეთილისა ჰმბავისა მიერ ძიებისა და მოგებისა თჳსისა მი-  
 30 შართა მიმზიდველი. ხოლო უგანცხადებუელესადრე სუმმახოს წარმოაჩენს ამას. იტ-  
 ლდის რაჲ ვაჲ უმჯობეს არს სახელი კეთილი სულწელიისა მიპრონისა.  
 რაღათა ამას წარმოაჩენს ვაჲ ვაჲ შემხადებული მიჭრონი მრავალთა-გან: და თაჲ

181a

181b

182a

თოსახეთს ნივთსა და სულნელთაჲსა არა მახლობელთა ხოლო თჳსთა განასულ-  
 ნელებს და აცხონებს სულკეთილობითა ანდ მშორებულთაჲცა მიმართი მაწევს სულ-  
 ნელებისა უნასასა. ეგრეთვე შენაწევრებულთაჲცა სათნოებისა თუთებათა-გან სახელი  
 და შემხადებულთა. ვა სამკედროდ რადმე მკუშეველი ჭაერისაჲ. კეთილისა ჭამბა-  
 5 ვისა მიერ უშორველესთაჲცა მიჭყენს სულნელებსა. ვრ იგი იტყვს დიდი მოცაქე- 182b  
 ლი ჰავლე: ქრისტეს სულნელებანი ვართ ღმრთისა მიერ და შემდგომსა. ამისა<sup>2</sup>კარნლ  
 შემდგომად იტყვს: და დღე სიკუდილისაჲ უფროჲს დღესა შობისა მისისასა.  
 ვისისა სიკუდილისაჲ. ცხად არს ვდ სათნოებით მოქალაქისაჲ და თითოფერთა-  
 გან და უფველით-კერძოთა სახარებისა-უბრისა მოქალაქობისა საქმეთა და დაწუნ-  
 10 რებათა კეთილსა სახელსა თავისა თჳსისა-თჳს შემზადებულისა და შემანაწევრე-  
 ბელისაჲ. რ სიკუდალი ესევეთარისაჲ სათნოებისა-ძლითთა შრომათა და დუაწ-  
 ლთა დასასრული არს. და ამისთჳს ვა სასატრელასა აღსასრულისა მიმართ  
 წარმგზავნელი მისი. უმატიონესად და უსასურველესად შეირაცხების შობისასა  
 დღე უკანაღსკნელისა აღსასრულისაჲ. და საწუთოდ ცხორებად შემოსჯვისასა დღე  
 15 მიერ განსჯვისა მისისაჲ. რ იგი ვემე მრავალთა ჭირთა და შრომათა და  
 განსაცდელთა და ურვათა დასაბამ იქმნა არა ხოლო გარეგნით შემთხუეულთა 183a  
 ოდენ ანდ შინაგანთაჲცა ბუნებისა შორის აღძრულთა თითოსახეთსა და ფერად-  
 ფერადთა ვნებათა და სნეულებათა. გარემომცველთა კაცობრივისა ცხორებისათა.  
 ვა იტყვს სიტყუაჲ მრავალმოთმინისა იობის წიგნისაჲ ვდ: რაჲსათჳს მიცე-<sup>ობ 3,</sup>  
 20 მულ არს სიმწარისათადა ნათელი. ხოლო ცხორებაჲ საღმობიერთა  
 სულთადა. რომელნი ინატრიან სიკუდილსა და ვერ მიემთხუევიან. ხოლო  
 მოსწრაფებთ მოქალაქისა დღე აღსასრულისაჲ გამოქსნელ არს უკუე ამათ უფ-  
 ველთა-გან. ვა დასასრული სასწუთროთა შრომათაჲ. და მიმცემელი დასაბამსა  
 კეთილად-მოდუაწისა და სათნოებით სრულქმნილისა და სარწმუნოებასა დამმრ-  
 25 ხველისა სულისა და ნეტართა მისაგებელთა და გზგზნთა სიმატლისათასა:  
 უმატესი უკუე ჰატივი აქუს აღსასრულისაჲ, დღესა მოსწრაფესა და სათნოებითა  
 განბრწვიანებულთასა | უფროჲს ვიდრე დღესა შობისასა. რ უწუით სადმე უფ- 183b  
 ველთა ჭეშმარიტებით ვდ შობისა დღემან არაოდეს ჰატივისცა დღესა სიკუდა-  
 ლისასა. ანდ წინაუკმე სიკუდილისა და აღსასრულისა დღემან ჰატივისცა დღესა  
 30 შობისასა აღერიცხუელთა კაცთასა. ვრ იგი უფველთა საუკუნითგან გამოჩინე-  
 ბულთა წმიდათა შორის სახილველ არს ჰოენად. რომელთა-თჳს კმობს წწუეელი:  
 აღვრაცხნე იგინი და უფროჲს ქვშინსა განმრავლდენ. რ ესევეთართა ჟამ-<sup>ფსლ</sup>  
 თა სასატრელი აღსასრული სასატრელად გამოჩინებს დღეთა შობისათაჲცა: 138,18



VII, 3. ზყოთი ჟიხი ჰისოიყოჲო სელმოჲბ ჯყოთისოჲ  
ჟიჲბისოჲ ჰისოიყოჲო სელმოჲბ სიჲბისოჲ.

184b

დასასრულისა მიმ.რთ თითოეულთა საქმეთაჲსა მხედველი ბრძენი ეკლე-  
სიასტე რომელისსაცა ჭხედავს დასასრულსა საქებელსა და სხანტრელსა. ამას  
5 უმჯობესადცა სახელსდებს. და უადრესად და თანაშეტუეებულად დასდებს წინა-  
უკმოთად. და ვინაჲთჲს სხანტრელს ვემე გლოასსა იხილჲა მქონებელთაჲ ღმრ-  
ბიერებისა და ტირილისაჲ. და სწუთოჲსა და განხრწნადისა ცხორებისაჲ კაც-  
თაჲსა გიობაჲ. ვა მრავალთა შესწუხებელთა გოდებათა და ცრემლთა მიერ ად-  
სავსისაჲ. რომელთა მიერ კსენებად მოვალს დაუსრულებელისა მის ყოფადისა  
10 ცხორებისა გულსაცა ქვისსა მქონებელა ვინმე კაცი და ღმობიერ იქმნების ამიერ  
და შეკდემულ და დაემგობვის განბერილობისა-გან და სილადისა ცუდად-მხუაო-  
ბელობითთა მოგონებათაჲსა და კორციელთა გულის-თქუმათა და არაწმიდებისა 185a  
საქმეთა-გან დაეცადების. ხოლო სასლი სუმისაჲ წინააღმდეგომად ამისსა უა-  
დრესთადა მივიწუებულ და უადრესთა მიმართ წარმართებულ ჭყოფს სწუთოთა  
15 და განხრწნადთა. ამის მადლისა-თჲს იტუჲს: და კეთილ არს მისლგაჲ სახ-  
ლად გლოისა ვემ მისლგაჲ სახლად სუმისა. რაჲსა მიზეზისა-თჲს. რ მუნ  
ვემე ნეტარებისა მომტუეებელსა მიზეზისა ჭხოებს. რ ნეტარ იყუნენო. 185b  
იტუჲს. მგლოარენი. რ იგინი ნუგემინის-ცემულ იყუნენ. ხოლო აქა  
უბადრუკებისსა. ვინაჲთჲს ვაეაჲ მიეცემის მოცინართა სხანტრებისა-მაერითა  
20 განხინებითა და სხანტრად გლოისა სახელსდგა ანუ მიცვალებისა-თჲს მკუდრისა  
მგლოიარეთა. რ მკუდარსა ზედა დამოაღინენო ცრემლნი. იტუჲს სადმე  
სიტუჲაჲ წერილისა საღმრთოჲსა[ჲ]. ანუ თჲსთა ცოდვათა ზედა მტირალთა. და  
ადსარებისა და სინანულისა მიერ შენდობისა მათისა შეძიებელთა. და არა ძნელ- 185c  
ბედობათა-თჲს ვაჭრობითა ზდუეულებათაჲსა. ანუ ვერ მიმთხუევისა კაცობრივთა  
25 მთავრობათა და ძლიერებათა და დიდებათაჲსა. რ არა კეთილ არს ესეგითართა  
სასლი. დაღათუ გოდებითა და გლოითა ადსავსე იყოს. არცა გლოჲ და გოდე-  
ბაჲ. რ ი არა ძაებისა-თჲს და სურვილისა უადრესთა და მოსაღმრებელთა მათ  
კეთადთა-თჲს. ად წინაუკმო ძიებისა-თჲს კაცობრივთა და სწუთოთა და გან-  
ხრწნადთა და საცოდველთა საქმეთაჲსა იქმნებოდის. რ ლსაცა ცხად ჭყოფს შემ-  
30 დგობისა სიტუჲსა მიერ.



VII, 4 ზყოთი ფისი უაყოთი-თყოთადჲო თყოთისი  
ხყოთისჲ. იფქყოთი ყოცხაქსოფისჲ ყოსჲ იო-  
თისჲსჲ ზყოთი თქმისჲ უაყოთი.

5 ჯერაწი და სამართალი გულის-წერომაჲ უეჭუელად უმჯობეს სიცილის  
 გამონდების. რ სიცილი არასადა იპობის ვრმცა კეთილყოფად წამებულ იყო  
 საღმრთოჲსა წერილისა მიერ ანუ შეწინაგებისა რაჲსჲე ღიკს ქმნილ იყო. ვინაჲ-  
 10 ცა მრისხანებაჲ უკუე ჟამიერი და გულის-წერომაჲ შესატყვისი ზირისა და საქმი-  
 საჲ განსამართებულად მტოდველობისა და უმჯობესისა მიმართ შესაცვალელებულად  
 შეცოდებულთა საქებულ არს და ღიკს ფდისა განთქმულებისა. ამისთჲს ღმრთისაჲცა  
 15 ზედა მოიღებვის გულის-წერომაჲ მრავალგზის და რისხვაჲ. ვრ იგი იერუსა-  
 ლიმსა ზედა განბოროტებულთა მათ წარმართთათჲს იტყვის უფოელთა ღმერთი 187  
 ვდ. მრისხანებითა დიდითა განრისხებულ ვარ მე წარმართთა ზედა გარე-  
 მომცველთა მისთჲ. ამისთჲს რ მე ვემე განვრისხენ მცირედ. ხოლო მათ  
 გარემოიცივეს ფდ. და კუაჲდ უწინარეს ამისსა გულის-წერომათ განრისხებუ-  
 20 ღმან უფაღმან მისეს ზედა ჭრქჲა მას: არა ესერა აპრონ ძმაჲ შენი ლევი-  
 ტელი. და მრავალი სხუაჲ ესეფითარი ზოთს ვინჲე წერილი ღმრთისათჲს და  
 მსახურთა ღმრთისათჲს. ვა მისე განრისხებულმან შემესრნა მთასა ზედა ორ-  
 25 ნი იგი ფიცარნი: აწ უკუე ფდ უმჯობეს და უაღსარეველეს იპობის ჯერო-  
 აწი რაჲსჲე და ბოროტთა და ბოროტისა მოქმედთა კაცთა მიმართ აღძრული გუ-  
 ლის-წერომაჲ. ვა კეთილი უფროჲს სიცილისა მოცინართაჲს. ესე იგი არს უფ-  
 როჲს დუმილისა და თავს-ღებისა და უფამოჲსა სულგრძელებისა: ხოლო რაჲსჲე  
 არს რწი იტყვის ვდ განბოროტებასა შინა ზირისასა კეთილ იქმნეს გუ-  
 30 ლი. რ მკინვარისა და გულმოწყისა სახისა მსემებელობასა განბოროტებად სა-  
 ხელსდჲა და რ მოწყაენი ხედვიდენ რაჲ მარადის სიმშჯდესა მოძღურისასა უდა-  
 კსნილეს იქმნებთან სწავლათა მიმართ და უადრესთა წარმატებათა. ხოლო რაჲსჲე  
 სიმწარე და მკინვარებაჲ ზირისაჲ იხილენ. მიმოდაბნეულისა და მტონარისა ცნო-  
 ბისა დამტვევებლნი უფროჲს მოსწრაფე და გულსმოდგინე იქმნებთან წინამდ-  
 ბარეთა მიმართ სწავლულებათა და ბოროტთა ჩუეულებათა-გან განმორებულნი  
 35 სათნოებითსა აღიჩნევენ მოქალაქობასა და მოსწრაფეობითსა წარჭმართვებენ დაწინა-  
 კრებასა. და ესე უკუე არს რწისა იტყვის ვდ განბოროტებასა შინა ზირისასა  
 კეთილ იქმნების გული. რ სიმწარე გარემისა სახისაჲ და მკინვარებაჲ ზი-  
 რისაჲ უფროჲსჲა უმგრძნობელეს ჭუფოს დ უფრთხილეს გულსა და გულის-სი-  
 ტყუასა მთავრობათასა და აღსავსე სათნოებისა კეთილთა მიერ. და უმეტესისა

187  
ზაქ  
1, 15  
გმსლ  
4, 14



სარგებელის მიზეზ არს განბოროტებულებად ჰირისაჲ ვიდრეღა სიმძდე და მხიარულებად სხვისაჲ.

# თავი მესამე.

## მიზეზი მებუთისა თავისაჲ

5 აქებს კეთილად წერომას უფროდ სიცილის და ბრძნისად ყოფად იტყვს  
 გარემოდ-მსტურობასა გლოათასა. ხოლო გემთასა უკუნურისად და კეთილყოფად  
 შერისხვასა ბრძნისასა ვე სმენასა სიმღერათასა და ამოგავსებს სიცილსა  
 უკუნურისასა კმისა ეკალთა. სიავსა ქუეშე მგზებარეთასა. ხოლო იტყვს ვდ და  
 ბრძენიცა მრავალგზის დაბრკოლდების საწუთომას დაუწუნარებლობათათს. ად ვა  
 10 ბრძენსა. არავე სდ შემთხვევის ესე. და აქებს სულგრძელსა და ჭკიობს ამხარ-  
 ტავსსა და მრისხანესა და აბრალებს მმიზეზობელთა და მეტუეელთა ვდ კეთილ  
 იუვნეს ზირველნი უამნი უფროდ აწინდელთასა. მერმე აქებს ღმრთივ-მოცემულსა  
 სიბრძნესა და იტყვს ვდ განდგომილი ღმრთისა-გან კაცი განმართებად არა  
 შესაძლებელ არს. ქადაგებს დღისა-თს საშჯელისა და ვდ რლი არა ღმრთისა  
 15 სიმართლესა ეძიებდეს დამტკიცებად. ად თსსა წარწემდების. და აბრალებს უფროდ  
 ღმრთისა მიერ განსაზღვრებულისა საზომისა მესიბრძნესა კაცობრივთათს. ამას  
 თანს ასწავებს არა უღმრთო ყოფად. ად უფროდსა შეშინებად ღმრთისა-გან:  
 ამისა შემდგომად აქებს სიბრძნესა ღმრთისასა და იტყვს ვდ არა არს კაცი უცო-  
 დველი. და ასწავებს არა რწმუნებად ჭავსიტუეობისა. არცა ბრძნობად უფროდ  
 20 საზომისა მერმე შესამენს საემთავოსა სიბრძნესა დედაკაცისა მესისა მიმსგავ-  
 სებითა მისითა და იტყვს ვდ იმზეთ იზობის სათნობისა წარმართებელი კაცი.  
 და ვრ წრეულად დაბადებული კაცი. მრავალთა მიმართ ქცეულ იქმნა გულის-სი-  
 ტუეათა. და კუალად აქებს საღმრთოსა სიბრძნესა და ასწავებს არა წინააღდგო- 188  
 მად მეფისა და დაცვად საღმრთოთა მცნებთა და მეცნიერებად ვდ არს უამი სა-  
 25 შჯელისაჲ და ვდ უშიშობაჲ მრავალი არს კაცთა შორის და ვდ არავის აქუს  
 კელშიიფებაჲ თსისა ცხორებისა[ა]. ხოლო ჭქენჯნის უღმრთოთაცა და მარუე-  
 ნებელთა და ასწავებს ვდ არა განურისა და მხილებულყოფისათს ესევითართაჲ-  
 სა განმრავლად სიბოროტე და ვდ ძუელთა ბოროტთა-გან არიან სხადნი ბორო-  
 ტნი. და კუალად აქებს მოშიშსა ღმრთისასა და ჭკუედნის უღმრთოსა. მერმე იტ-  
 30 ვს ვდ საწუთოსა ამას ცხორებასა შინა მრავალგზის იგივე შემთხვევანი შემე-  
 თხუევიან მართაღთაცა და უსმართლთა. და კუალად მოიკენებს საჭმელთა და

სასუქელთა-მიერისა სიხარულისა-თჳს და კაცთა შორის მყოფისა მიმოტაცებისა-  
 თჳს და ასწავებს ვ'დ შეუძლებელ არს კაცთა-გან მიწდომად ქმნილთა ღმრთისათა  
 და თუ ვ'რ ყოველნი საქმენი ბრძენთანი კელთა შინა ღმრთასათა არიან. და ვ'დ  
 არს უწყის კაცმან. თუ რად შეიუაროს ანუ რად მოიძულოს კაცობრივი. და ამა-  
 5 მყოფელად გამოჩნდების სოფლისათა:.

VII, 5 ჟაყოთი ყისიოქითად სულთხუ ჟაყოთი  
 ჳუ ჟაყოთი აყუოქითად სულთხუ სულთხუ-  
 თიხუ:

მარტივად განმჩინებელმან უმჯობეს-ყოფისა სახლსა გლლისა. ვიდრედა  
 10 სახლსა სუმიასსა მისლვისამან. განყოფილებისა-თჳს თჳთყოფლთა სახლთადას აწ  
 კუადად მოიკსენა. და თჳსაგან ბრძნად სახელსდებს სახლსა გლლისასა მქენ-  
 ბელთა გულისათა. და მათ ვ'ემე სახელის-დებითა ბრძნად ზატიოსან და უსე-  
 ნაესისა ქებისა ღირს ჳყოფს. რ' ბრძენი კაცი ყოფლით-კერძო საქებელად მი-  
 მოღაითქუმის:.. ხოლო ამათ შესამენს უგუნურად სახელის-დებითა მათითა რ'  
 15 უგუნური ყოველსავე საქიქელსა და საგობელსა მოიკონებს და იტყვს და იქმს.  
 არადას სარგებლიანისა აღსასრულისა მიმართ მხედველი:.. ვინადაცა აწ სახარე-  
 ბისაებრ[სა] მოქალაქობასა წინადასახავს. და განცხადებულად წარმოაჩენს სიტყუათა  
 ამათ მიერ. რ' ვ'რ იგი სახარებად მაცხოვარებისა ჩუენისადა სანატრელად და სა-  
 ქებელად შეჭრაცხს ყოფლისავე ცხორებისა თჳსისა გლლით და გოდებით წარ-  
 20 მკებელთა და იწრომასა და საჭირველისა გზისა მოგზაურთა. ხოლო შეუბუღთა  
 და ვრცელისა და ფართომასა გზისა მოყუარულთა და მხოლოდ საწუთომასა ამის  
 ოდენ ცხორებისა შემშჳკაულთა უბადრუკად: ეგრეთვე უკუე ფ'დ წ'წარ სადმე  
 ბრძენიცა ეკლისასტე მქენებელთა გულისათა გლლისა-მიზეზთა ადაგთა მი-  
 მართ ადამნებს და ბრძნად სახელსდებს კაცობრივთა დღეკეთილობათა უგულებელს-  
 25 მყოფელობისა-თჳს და კორციელთა გემთთა და განმსუენებლობითისა ცხორებისა  
 უადრესქმნიასა და მიერ კერძობისა-თჳს. ხოლო სახლსა სიხარულისასა მქენებელ-  
 თა გულისათა კუედნითა და კდემითა იხილვეების ადმავსებელად. ვ'ა უგულისხმო-  
 ბით ცხორებულთა და მსგავსად ზირუტყუთადას კორციელთა და სადაგელთა გე-  
 მოთა სიმძღვრითა დამძიმებულთა და ყოფლითურთ კაცობრივისა დღისა შედგო-  
 30 მილთა და არცა ერთისა ზრუსუნისა მქენებელთა ყოფადისა ცხორებისა და წმი-  
 დათ-შუენიერისა-თჳს და წყნარებისა. ხოლო ესენი თჳთ მის სახარებისაებრისა მო-  
 ქალაქობისა-გან არადათ დაკლებულ არიან ა'დ სწოარსავე და მსგავსსა გამოსხ-  
 ვენ ცხორებისა .

VII,6-7 ზყოთი ზღის სძილჳო ყოღისსურჳლჳე კიხიჩი-  
 სლჳე ოაქიხასი ლელსლჳე შიძილჳოთილჳე სიძილჳ-  
 ძილჳე ოაქვანაქიხილჳე: \* ძილჳოთილჳე ყილჳე  
 ყილჳოთილჳე ქილჳე სილჳე. ყილჳოთილჳე სი-  
 ჳოთი ოაქვანაქიხილჳე:

189

5

წინააღმდგომობით სათქუმელთაგანისა შერმეცა მქონებელივე რასმე შეს-  
 მსგავსსა განჭეოფს უღარესთა-გან უღარესთა და წარმოსჩენს ჭეშმარიტსა სათნო-  
 ეოფასა და ქადაგებს უმჯობესსა კეთილსა. შემდგომობისა-ებრ წესისა შორად გან-  
 მუოფი ბოროტისაჲ. რ დადათუ თანაშეტუეუბითისა-ებრ სიტყვასა საგონებელ ვი-  
 10 თამე არს სახელსა კეთილისა მწოდებულად მისდაცა. იტყოდის რაჲ ვად უფ-  
 როდს კაცისა მსმენელისა სიმღერასა უგუნურთასა. ად არა ვა კეთილად-  
 მწოდებულმან ამისმანცა თქუა აქა თუ უფროდს. ად ვა მისმან ვემე თვსაგან  
 კეთილად-წარმომჩინებულმან. ესე იგი არს შერისხვისა ბრძენთაჲსამან. ხოლო  
 ბოროტად. სიმღერასა უგუნურთაჲსამან. რლი ესე შეეტუეუბის უოველსავე და  
 15 მსუღებულბასა კოცთა გემოთასა და წარმზარველობასა მსმენელთა სასმენე-  
 ბისასა და შთამათრეველობასა სულისსა ღმრთისა მიმართ მიმუვანებელისა გზისა  
 განმრეუნელთა და განმხრწნელთა ვნებათა მიმართ: რ იგი ვემე ამათ-გან შო-  
 რად განაშორებს გულის-სიტუეათა და საძგელად შერაცხასა მათ უოველთასა  
 არწმუნებს. ვინაჲთგან სიმღერაჲ უგუნურთაჲ განბეულ ჭეოფს მსმენელთა თვსთა  
 20 გონებასა. და დაადღებებს და დაჭკნისს გულის-სიტუეათა და ვნებულებად და  
 გემოთ-მოყუარებად აღსძრავს სულსა და უწესოდ სიცილად და კამაღლობად აღ-  
 დგენს: ხოლო შერისხვაჲ ბრძნისაჲ წინაუგომ დაწყნარებს აღძვრათა სულისათა  
 და ღმობიერ ჭეოფს გულისა. და ნაკადულისა ცრემლითაჲსა დამოდინებასა აწუეგს  
 თუაღთა-გან. ვინაჲცა ამას უეტუეულად თვთ თავითა თვსითა აქუს კეთილეოფაჲ.  
 25 ვა სასუიღლოანსა და საცხორებელსა. ხოლო მას ბოროტყოფაჲ. ვა მავნებელსა  
 და განმხრწნელსა ცხორებისასა: ამისთვს იტუვს ვად. ვა კმაჲ ეკალთაჲ ქუემე  
 სიავისა. ეგრეთვე სიცილი უგუნურთაჲ: რ სიცილი უგუნურთაჲ სასწაული  
 არს დაუწყნარებელისა ცნობისა და გონებათა მათთა მიმოდინებულობისაჲ, ვრ  
 იგი კმაჲ ეკალთაჲ სასწაული არს არამხედველთაცა მათთა-თვს. მხოლოდ სმე-  
 30 ნისა მიერ ოდენ დაწუეულობისა მათისა. რ ტეცოლად იგი მათი ცხად ჭეოფს  
 წინამდებარისა ნივთისა ბუნებასა: ვრ იგი სიცილიცა უგუნურთაჲ ცხად ჭეოფს  
 თვნიერ სხვსა რლისავე მეცნიერებისა მოცინართა უგულისხმობასა. რ ვა  
 საკე რაჲმე არს შინაგანისა დაწყნარებისაჲ გარეგანა სახე. და მსგავსად ცხო-  
 ვნებითთა მწერლობათაჲსა დამსახველი შინაგანისა კაცისა ჩუეულებათა და აღძვრათაჲ.



VII, 7-8 ზე უსიყუე უღონობედეს ვინმე და იტყოდის ვ'დ კეთილად სადმე და ჯერონად თქუა ამაყოფად უგუნურთა სიცილისად. რ'ლი ნამდჯლევე ამაო არს. ვ'ა ნამეტავი უსარკებლოდ და ცუდა: კარნა რადსათჳს უსაშუკლოდ ზედადაჭრთობრძნისა მიმართ ქმნილისა ცილის-წამებისა. და კეთილმკუეთელობასა გულისა მასისასა დამკსნეღისა-თჳს. რ'ად შემდგომობად აქუს შემდგომად თქუმისა ვ'დ.

5 და ესეცა ამოებთ. ცხად არს ვ'დ სიცილია უგუნურთად. ვ'ა სიტყუს მიზეზობით ზედადართჳსა ამისსა და თქუმისა ვ'დ. ცილის-წამებად მიმოიტაცებზბრძენსა და წარსწყემდს გულისა კეთილმკუეთელობისა მისისასა. რ' შეუწყობელად ვითამე ჩანს ესე და შორს შემდგომობისა-გან წარმოთქუმულთა სიტყუათამსა: . მიუგოს სიტყუამან ჭეშმარიტებისამან და ჭკქუს ვ'დ ღმრთივ-

15 სულიერთა წერილთა საიდუმლონი ხედვანი უსაიდუმლოესთა შქონებელ არიან გულის-ხმის ყოფათა და განმასრულებელბათა სიტყუათასა: . და ამისთჳს უფრო-დსდა ყოფლისავე შემდგომობისა შქონებელად იზობის წინამდებარე სიტყუად. რ' თქუა რ'ად ვ'დ ვ'ა კმაე ეკალთად ქუეშე-კერძო სიავისა. ეგრეთვე სიცილი უგუნურთად და ესეცა ამოებთ. მოეკსენა ვ'რ იგი სამართალ იყო.

20 ვ'დ კაცობრივთა დღეკეთილობათა და სინარულთა და გემოთ-მოეყარებათა და სიცილისა აღმძვგელთა ხედვათა და კმათა ნებსით მიდევნებულნი იგი და არცა ერთისა ზრუნვისა მოსალოდებელთა კეთილთა-თჳს მომკებელნი მიჭხედვიდენ რ'ად ბრძენთა კაცთა კეთილისა დაწუნარებისა და ყოვლითა კრძალულებითა სავსისა ცხობებისა მიმართ. ეცინიან მათსა მტკიცესა და უცთომელსა და სულიერსა

25 ქცევასა და მოქალაქობასა და უმჭირველისა სიცილისა განმავრცობელნი მათდა და ცილის-წამებათა დამასხმელნი და შესემნათა მთხზველნი მათ-თჳს და მეტყუელნი ვ'დ ამაოდ ხალგულთა ვ'ემე უდებ ჭყოფენ. და აწვე სახილველსა ცხობრებასა უკულებელს ჭყოფენ. ხოლო არახილულსა მიენდობვიან სარწმუნოებისა მიერ და ძრხნილულბენ და მწუნარებათა და ჭართა და ურგათა აღიჩნევენ უსარკებლოდ და საშენით მოითმენენ. რ'ლთა-გან ვერარად ირგონ. და არცა ერთად რ'ად მოსალოდებელთა მათთა საუგუნეთა კეთილთად დამკვდრონ მისაგებელი: . ესენი უკვე ესმოდან რ'ად ზუღამს-ზუღა უგუნურთა-გან. ბრძნად საგონებელსა ვისმე და არდა სრულებით ბრძენსა. შეემთხუევის მრავალგზის უმჭირად შემთხუევადა

და წულებრივის გულის-სიტუცსა კეთილთა და სსწრაფითა საქმეთა-თჳს ქონე-  
 ბულისა დაკსნაჲ. ვა მწუხარებითა და ურვითა აღესებულსა უუედრებისა მის-თჳს  
 უგუყურთაჲს: რ უკმს აქა თქუმაჲ წწუეელისა დაფითის თანა ვდ: ესერა ცოდ-<sup>ფსლ</sup>  
 ვილნი ესე წარმართებულცა არიან. უკე უპყრია სიმდიდრე: და კუაჲდ: <sup>72, 12</sup>  
 5 ხოლო ჩემნი მცირედლა შეირყენეს ფერკნი. კინლა შესტეთს სლვანი <sup>ფსლ</sup>  
 ჩემნი. რ ვეშურე უშჯულოთა მშჯლობისა ცოდვილთაჲსა მხედველი:  
 და იერემიაჲს თანა: რად. რ გზაჲ უღმრთოთაჲ წარემართების: და კუაჲდ <sup>ობ</sup>  
 მრავალმოდუაწისა იობის თანა: სულთქუმით მიუტევენე მას ზედა სიტყუანი <sup>12, 1</sup>  
 ჩემნი. და ვიტყოდი სიმწარითა სულისაჲთა შეპყრობილი. და ვთქუა <sup>ობ</sup>  
 10 უფლისა მიმართ: ნუ მსწავლი მე უღმრთოებად. და რაჲსათჳს ესრეთ მსა-  
 ჯე მე. ანუ კეთილ არსა შენდა უკუეთუ ვიუსამართლოო. რ უარ ჰყავ  
 საქმე კელითა ჩემთაჲ. ხოლო განზრახვასა უღმრთოთასა მოჰხედე. ანუ <sup>191</sup>  
 ვა კაცი ვემე ჰხედავა: მსგავსად უკუე ესევითართა ამათ სიტუყუთაჲს თქუა  
 შეურგებულბაჲ ბრძნისაჲცა მისა მიმართ ქმნილისა-თჳს ცილის-წამებისა უგუ-  
 15 ნურთაჲს: ამის შემდგომად კუაჲდ თავადჲე თჳსად მოქცევაჲ. და არა თანა-  
 მიუელაჲ მცირედ ყამ მის ზედა მოწევილთა მოგონებათაჲ კაცობრივისა-  
 გან სულმოკლეებისა ად დიდების-მეტუეელებითისა მადლბობისა მიერ აღძრავაჲ  
 გულისაჲცა და ენისაჲ სსხიერისა მიმართ ღმრთისა და მეუფისა ჩუენისა: ყოფ-  
 ლისაჲე დთიგ-შუენიერად განმგებელისა და ედ სიბრძნით და უმჯობესად განმწესე-  
 20 ბელისა ყოველთაჲე კაცობრივთაჲს. რლისა-თჳსცა უსაშუელოდ ზედადაჭრთო:

VII,9 **სყოთოი ღიხი იყილქნიღისიქიყოი სოყიქიღი**  
**იყიქიღისი ზღისუგუღშისუ შისისუ:**

დასაბამად იტუცს აქა კაცობრივისა სულმოკლეებისა მიმართ მას განგებუ-  
 ლებისა-ძლითთა მოგონებათა და სიტუყუათა ყოველთა ღმრთისა მიმართ. გარნა  
 25 წმიდათ-შუენიერებითუე და მსგავსად ერთგულისა მონისა. არმეცნიერისა მიზეზ-  
 სსა მეუფისა მიერ განგებულთასა. ცხად არს ვდ ბრძნად სსხედებულისა მიერ.  
 ხოლო უკუანაჲსკნელად სიტუყუათად მადლბობითსა ქებასა ყოველთაჲე სოფლითა-  
 თჳს: რ ნამდჲჲე ბრძენსა ყოველისაჲე. რომელიცა იხილას და ცნას განგებუ-  
 ჲად კაცობრივსა ცხარებასსა შინა. მადლბობით უღირს მითუაღვაჲ და უსათნო-  
 30 ყოფილესისა იტჳსა მიმართ წარმეტუეენვაჲ და კუმევაჲ. და ამას წარმოაჩენს  
 შემდგომთა სიტუყუათა შიერ:

VII,9. ყყოროი ჟისი საყოიუსიხოყოი იაფიხასი ძეჟო-  
იოისჲ საყოიოთჲ.

დიდ არს სულგრძელების წარმართება და ყოველივე წმიდათა წწუელ-  
 5 თა და ედ-ქებულთა მოციქულთა კრებული უზენაესთა მიერ განსათქმულ  
 მას თავადსა ღმერთსაცა სულგრძელად სახელსდებენ ღმერთის-მეტეუელნი. ვრ  
 იგი ამოს. დავით და მოსე: ხოლო უკუეთუ საღმრთოდ განკუთნვილის მის  
 სათნოების წარმართებული იხოს ვინმე კაცი ვრ არა საქებელ იყოს: და  
 აწცა თქუა რაჲ ბრძენმან კელესიასტე. თუ კეთილ არს სულგრძელი უფროჲს  
 10 მაღლისა სულითა. მობაძავად საღმრთოჲსა სახიერებისა და სულგრძელებისა აღი-  
 არა ეგვეითარი იგი: ხოლო არა თანაგანხილვით თქუა ესე უმჯობესობაჲ. ვრმცა  
 თანამეტეუებასა ჭყოფდა სულითა მადლისა და სულგრძელისასა. რ აწ მადლად  
 სულითა. ცუდად-მზუარობისა გულისა გულის-სიტუჯთა აღზუავებულსა და მად-  
 15 ლებულსა უწოდს და რამელსა ზემთა სხუათა კაცთა საზომისა ეკონოს თავი  
 თჯი: და ვრ იგი სახიერი საკუთრებით კეთილ არს. ეგრეთვე ესე საკუთრებით  
 ბოროტ არს. და ბოროტი და კეთილი წინააღმდეგომ ურთი-ერთას და ერთი-მე-  
 20 რისა დამკსნელ არიან: ხოლო ურთი-ერთას დამკსნელნი საქმენი ურთი-ერთას  
 არა თანაგანხილვიან. არა ვრემე თანაგანხილვით მიიხუამს ამათ აქა. არცა თა-  
 ნამეტეუებით კეთილად უწოდს სულგრძელსა. ად' ვრ იგი სხუათა ყოველთავე  
 წინაუკმთა სიტუჯათა შინა ყო. ეგრეთვე აწცა კეთილ ჭეშმარიტ ყოფაჲ სულ-  
 25 გრძელასაჲ ქადაგა და წინააღმდეგომი კეთილისაჲ სახელის-დებაჲ შემდგომობი-  
 სა-ებრ წესისა მადლსა სულითა განუკუთნა. ამისთჯს იტევჯს დიდიცა მოციქული  
 ჰავლე: ნუ მაღალთა ზრახავთ. ად' მაღალთა თანამეეყვენით: ხოლო  
 30 კეთილად სულგრძელად მას უწოდს. რლი არა გარდარეულითა სულმოკლებითა  
 მტირეთაცა ზედა ცუდად განრისხნობოდის. და მკეტებრივისა ქტევისა და ყოფ-  
 ლითა ველურობითა აღსავსისა მქახებელ იყოს. ად' მისა მიმართ ქმნილთა შე-  
 ცოდებათა ეთასავე უადრესთასაცა და უმდაბლესთა თჯსთასა ადვილად შემნდობელ  
 იყოს. და არასადა განმწარნებოდის ეგვეითართა მათ-თჯს: ხოლო რაჟამს კაცმან  
 მოსწრაფემან ღმერთის-მოყუარემან და ჭეშმარიტების-მოყუარემან იხილნეს ვიე-  
 30 თნიმე უსამართლოებისა და გმობისა მეტეუელად დ'თიგ-შეენიერისა სახიერებისა სი-  
 მადლედ მიმართ. ანუ მიმძლავრებულად ობოლთა. გლახაკთა და ქტრივთა. და  
 მიმტაცებულად მოყუისისთა მძლავრებრივითა კელმწიფებითა. მაშინ ჯეროვნისა  
 მრისხანებისა და სამართლისა გულის-წყრომისა საჭიროდ კმარებაჲ უკმს დასა-

192

რმლ 12,16







თა ბუნებისა მიმართ სჯმეთაჲსა მიმხედველნი და მრწმუნებელნი ყოველისავე  
 სწორებით კეთილად დაბადებულებისანი არცა ზირველთა არცა უკუანამსკენელთა-თჳს  
 იტყოდინ თჳსგან კეთილყოფისა. ანდ კეთილისა დამბადებელისა მიერ ერთ-  
 ბით კეთილქმნულებასა ყოველთასა აღიარებდენ. მსებებრითა მით მოქცევითა და  
 5 ძრვითა. ხოლო სათნოებასა და სიბოროტესა კაცობრავსა წინააღმდეგსა და  
 ნებასა მიაჩემებდენ. ეგრეთვე მშჯღობითისაცა და მუუდრომსა დაწყნარებისა და  
 შიგთიანისა და მებრძოლობითისა მოქალაქობისა მიზეზთა. და რა იღუწიდენ  
 სათნოებისა-თჳს და ევლტოდინ სიბოროტესა. რნცა უკუე მიიღოს ღმრთისა-  
 გან ნიჭი სიბრძნისაჲ. არა უკმს მისი თავისა ხოლო თჳსისა შორის კარეშაწე-  
 10 რაჲ. ანდ ვა შვილთ-მოუურესა ვისმე მამასა განყოფაჲ უღირს მისი სხუათაცა  
 ყოველთა კაცთა ზედა. რა კეთილ იწოდებოდისცა და შეიარცხებოდისცა. რ-  
 ქონებაჲ სიბრძნისაჲ და არა წილის-მიმცემელობაჲ მის-გან სხუათაცა ვიეთიმე.  
 არა კეთილთაგანი არს. ანდ განცხადებულად მას მიემსგავსების ეგვეთარი იგი:  
 რნ ტალანტი მიიღო და ქუეყანასა შინა დაჭოფა: ხოლო განყოფილი მისი  
 15 სხუათაცა მრავალთა მიმართ. ხუთთა და ორთა მიმხუმელსა მას ჭეშმარიტებით  
 სსხე ექმნების. რლისა გამოსჩინებულად იტუჳს ბრძენა ეკლესიასტე: და მეტო-  
 ბაჲ მხედველთა შორის მზისათა: რ წილის-მიმცემელი ღმრთისა მიერ მისდა  
 მიცემულისა სიბრძნისა-გან კეთილასა ჭყოფს მეტობასა. ვა განმამრავლებელი  
 ტალანტისაჲ: მერმეცა თავისა თჳსისა თანა მაცხოვრებელი მრავალთაჲ. და ჭე-  
 20 შმარიტისა მადიდებლობისა და სულაურისა დაწყნარებისა მომართ მომზიდველი  
 გრძობადისა ამის მზისა მხედველთაჲ. რ ვა აჩრდილი რაჲმე. ესე იგი არს  
 საუარველი სიბრძნისა მისისაჲ. უცხოეთსლთა მოგონებათა განსთხვეს. და სი- 195  
 ცხისა-გან ცოდვისა და უღმრთოთა გულის-სიტუუათაჲსა გამოიკნების: და ესე  
 სადმე არს განცხადებულად. რლისა იგი იტუჳს ვანდ. აჩრდილსა მისსა  
 25 შინა სიბრძნე ვა აჩრდილსა ვეცხლისასა: რ ვა მიმცემელი ვეცხლისანი  
 მათნი რლთა ძალ-ედვას ვნებაჲ მათი. ტუუედ წარმქცევულობითა ანუ სხუთა  
 რომელთამე სახითა სიცხისა-გან სიბოროტეთა მათთაჲსა გამოიკნების და  
 განსცდელთასა განერებისა ედვასა. ეგრეთვე სადმრთომსა. სიბრძნისა განმულ-  
 თელობაჲ მსგავსად აჩრდილისა აკრილობს სიცხესა საცნაურთა განსცდელთასა.  
 30 და ცოდვისა-გან გამოიკნის სულთა მათთა. და არა ხოლო საცნაურისა ტუუეო-  
 ბისა-გან თავის-უოვალ ჭყოფს განსწავლულთა სულთა. ანდ საუკუნომსა ცხობებისა  
 მიმთხუევასაცა ღირს ჭყოფს. რ ესე ცხად უო ბრძენან ეკლესიასტე გუალად  
 თქუმითა: და მეტი მეცნიერებაჲ სიბრძნისაჲ ცხოველ ჰყოფს მის მიერ.





და მარბეველებისა-გან თავისუფალსა. ხალხი დღედ ბოროტისად | ზირველმკესე- 197a  
 ნებუფთა ამათ წინაუგომ ცვალებისსა. ვინაჲცა ამცნებს აწ. რა არცა მახარებე-  
 ლთა მათ-თვს გან-ვინმე-ლანეს. და დაქსნილობისა მიდრეკითა უღებ ფოს სიტ-  
 ყურისა სიტყვსა დაწყნარებაჲ. ანდ არა უღარეს ზირველასა ეგოს იგივეობასა  
 ზედა კეთილთა მოგონებათსა. და ფოველთა ღმრთისა-მიმართსა სსსკებასა და  
 სარწმუნობასა და სრულსა სიუარულსა ზედა. და ცხოველ იუოს კეთილსა შინა  
 ფოველითურთისა მისდა სთნყოფისსა ძალისა-ებრ თვისსა. ეგრეთვე კუალად  
 შემაწყნებულთადა შემთხუევისა შინა ეგვეითარევე და მსგავსი დაწყნარებაჲ დაი-  
 ცვას. და არადეს შეუნდოს განებასა თვისსა. არა რამელთა შემთხუევათა გან-  
 10 დგომად კეთილისა-გან და შთავრდომად უწესოდ მოგონებათა სიბოროტისა და  
 ტყუილისათა. ანდ ამათცა შინა გალობითა და დიდების-მეტყუელებითა სდმ-  
 რთლთა სცვიდეს სიმტკიცესა სულისსა. რ უკუეთუ ესრეთ ეგო წინააღმდ-  
 გომთა ზედა და წინაუგომთა შემთხუევათა. ცან და უწყოდინ განცხადებულად-  
 ვდ ურთი-ერთას წინააღმდგომნა მისნი ერთი-მეორისა თანამოწამედ იპობიან 197b  
 15 მსგე და ერთსა სიმტკიცესა ზედა მდგომარეობითა სულისაჲთა. და არცა სი-  
 ხარულისა შემქნელად საგონებელთა მიერ. არცა წინააღმდგომთა მათთა ვანდრე-  
 ვასა რაჲთურთით კეთილისა მოგონებისა-გან. რ ამას წარმოაჩენდა იტყოდს  
 რაჲ ვდ ესეცა თანამოწამედ ამისსა იგივეობასა კაცობრივისა გულის-სიტყ-  
 სსა. მისვე და ერთგობითისა დასსრულისა კეთილისა მიმართ მხედველისა  
 20 წინაუგომობასადა შინა შემთხუევათსა:

VII, 16. *ყაყოლიწყოლი ყოღროილინ ჳყოლოჲ ყინიჲ ჯშჲ-  
 აყოღოჲ ჯოშოხოლოჲ.*

ესე იგი არს ზირველცა და აწ ჩემ მიერ თქუმულნი სცხნაურითა თუალი-  
 თა ვინილენ და განვიცადენ უამიერსა შინა განვრცდომსა თვისსა მოქალაქობისა  
 25 სს. რ ამოკებად საწუთოსა ამს ცხობრებასა სახელსდგა. ვა შოფთმრავალსა და  
 დეღუმრავალსა და ჳირმრავალსა:

VII, 16. *წინსა ჳდინოღოლიო ჯოღინყოღოწყოლიო სოშოღინო-  
 თოღოღჲ ყინიჲ ჳინიჲ. ჳჲ ჯინსი იყოღინოთაჲ უყო-  
 ცყოლიო სოღსაიხაღოღიჲ ყინიჲ ჳინიჲ.*

30 წარმართებისა-თვს ჳემშარიტისა სიმართლასა მქნებელთა მოსწრაფებისა-  
 თა განაკრძალებენ ღმრთივ-სუღიერთა წერილთა მოძღურებანი არსსადა აღზუა-  
 ვებდა ქედმაღლობით სხუათა ზედა. და განმართლებად და ქებად სავისა თვისსა

მსგავსად ფარისეველის მის. ად დადათუ უოგელნი სხენიცა სათნობისანი წარ-  
ვლენ ვიეთმე. დადათუ თავად ღმრთის მიერ განსაზღვრებულისა სიმართლის  
მიიწინეს. სიმდაბლით უკმს თქუმაჲ სხარებისა ბრძანებათაებრ ვდ. მონანი  
ვართ უკმარნი. რლი თანაგუედვა ყოფად ვყავთ: ხლო უკუეთუ სიმარ-  
5 თლის-მჩქმელი ვინმე ამხარტავნებისა ანუ ცუდად-მზუაობრობისა და გულისა-  
სიმადლეთა ვნებისა შეზერობილ იქმნეს და ჭკონებდეს ვდ დიდ ვინმე არს სა-  
თნობისა და ზეშისაზომისა შეუწყნარებელ იზოების ღმრთისა და საძგელ მისსა.  
და ამისთჳს წარწყმედასცა მიეცემის საუკუნესა. რლისთჳს იტუჳს ღთიგ-მზრანვა-  
ლი მოსე ვდ. სიმართლით სდევიდი სიმართლესა. ესე იგი არს. საზღვარ-  
10 თაებრ და სიტყუათა სათნობისა და სიმართლისათა, რლთა მიერ მჩქმელი ვინმე  
სიმართლისაჲ სიმართლად მიუთუალველ იზოების და განგდებულ მის-გან. და  
ამისთჳს უფროჲსდა წარწყმედს ამათ შინა მართალი ვეჲს აცხოვნებს თავსა თჳს-  
სა: ანუ სხუებრცა სათნობისა და სიმართლისა სიტყუაჲ საშუალობითი არს.  
თჯოყულისა კერძოჲსა მიმართ მიუდრეკელი. ვრ იგი მეცადინობდის ვინმე წარ-  
15 მართებასა სიმჯინისსა უკუეთუ არა მოიკრძაღნეს საზღვარნი მისნი. და მის-  
ძლითისა საშუალობისა მომკებელი მიუდრეკელ იზოჲს ვინაჲვე. ად ორკერძვე  
მხლობელისა მის საფრკისა მიმართ უბრკუჳს მოშაშებასა ანუ სიჯადესა შთა-  
ვარდების სათნობისა. რლ არს საშუალი ამათი. მისითა დატეგებათა. და ამის  
მიერ უფროჲსდა წარწყმედისა ვე ცხოვრებისა მიმართ მიიფანესის. რლისთჳს  
20 კუალად იტუჳს საღმრთოჲ წერილი: ნუ მისდრკები მარჯულ გრნა მარცხლ. მრზჳ  
17,11  
ად გზასა სამეუფოსა ვიღოდე: რ მარცხენისა და მარჯუენისცა მიერ ორკე-  
რძოვე მხლობელი სიბოროტე ცხად უო. რი ესე ესრეთ ზოჲს ყოვლისა სათნო-  
ებისა შორის უოგელნივე მნებებულმან: ესრეთ უკუე ორსახედ გულის-სმა იყო-  
ფების სიმართლესა შინა თჳსსა წარწყმედაჲ მართლისაჲ. ვრ ესე ჩუენ მოვიკსე-  
25 ნეთ. ხლო თქუა რად ვდ არს უღმრთოჲ გებული სიბოროტეს. შინა თჳსსა.  
სდ უღმრთოჲ ვინმე და ურწყუნოჲ წარმოაჩინა რი ფდისა თავსდებისა და  
სუჯგრძელებისა ღთიგ-მუენიერისა სხარებისა-გან მიმდებელბათა უმეტესად  
შეურაცხებად მოვიდეს. და დაადგრის მათვე უღმრთობითთა იტუათა და სიბო- 199  
როტეთა საქმეთა ზედა. არა საშჯელმიკდილი აქა უღმრთობათა მისთა და ბო-  
30 როტის-მჩქმედებათათჳს. ად მერმის მის საშჯელისათჳს დაუნჯებული. და რა  
აქადთა ამით სუჯგრძელებითა შეიცვალეს სინანულისა მიერ კეთილთა იტუათა  
და სასწრაფოთა საქმეთა მიმართ. ანუ თუ არა შეცვალელებითა უმჯობესად ყოვლი-  
თურთ უსიტუეულ იქმნეს დღესა შინა საქმეთა მისაკებელისასა. და ყოფადისა  
მის განკითხვისა მიერ სიმართლად მიეცეს გჭკნისასა მის დაუშრეტელსა





ფ'დ. ბრძანებს არა ზეშთაგარდავლას სიძმართლისა საზღვართასა. არცა სათნო-  
 ებითისა საშუაგლობისა-გან განგრდამისა და სიბოროტედ შთავრდამისა. რ' ამასვე  
 წარმთაჩინებს იკავთაცა შინა თქუმული იგი სიტყუაჲ ვ'დ: ჭამად თათლისად ფ'დ <sup>გზგ</sup>  
 არა კეთილ არს. სიტკბობასა სათნობისასა საზომით და ჯერის-ჩენით შე- <sup>25,28</sup>  
 5 ტკბობისა გამომჩინებელი ხოლო თქუას რად ვ'დ ნუ ჰბრძნობ ნამეტავად.  
 უგამომწულილკელესობითთა გამომძიებთა და გამოკუყლევათა დაბადებულისა შორის  
 საზღვრელთასა. ამით თანა სოფელსა ამას შინა შემთხუგვადთაცა საქმეთასა. გან-  
 ჭურის. ვ'ა ურგებთა და ნამეტავთა და არცა კეთილისა აღსასრულისა მიმართ  
 მიწევნადთა. რ' რად სასრებელ არს კაცისა ზედამიწევნითა მისისა გამომძიებისა-გან  
 10 თუ რადოდენი სტადიონი არს გარემოზომით ქუეყანად. ანუ რადოდენი ნაწი-  
 ლნი ცისანი. ვ'ა ცუდისა და ამომას ვარსკულავთ-მრიცხუველობისა შექცეულთა  
 წარმთაჩინეს: . ამით უკუე ესევითართა გამომძიებად ნამეტავად სიბრძნედ შეკრატ-  
 ხების კაცსა. არა რად სასრებელისა ჰფინისა-თვს ამიერ: . ა'დ გამომძიებადცა და  
 კითხვად. ვ'დ რადსა-თვს კეთილმისხურებისა მოღუაწენი გლახაკობენ და სიმა- 200  
 15 წითლისა საღმრთომასა წარმმართველნი უცხოთა კელთა შემხედვარ არიან და  
 ბევრეულთა განსაცდელთა და თითოსახეთა ჭირთა მიეცემიან. ხოლო ცოდვილნი  
 და ბოროტად-მისხურნი მდიდარ არიან და საწუთოსა ცხობრებსა სიმრთელით  
 და ყოვლითურთ უგანსაცდელოდ გარდაიკდინ: . რ' ამის ყოვლისა-თვსვე მად-  
 ლობად ჯერ-არს სახიერისა შეუფისა და შემოქმედისა. და ყოვლად-ბრძნისა მმა-  
 20 რთებელისა ყოველთადას. და არა რად გამოკუყლევაჲ და გამომძიებად ესეკითარი-  
 სად. ვ'ა უსარგებლოდას და ნამეტავისად. რ' უკუეთუ ესევითართა გულის-სიტ-  
 ყუათა მიერსდე კაცო. ანუ სათნობისათა გარდაჭკდე საზღვართა. ეკრძაღე ნუ-  
 სადა სიბოროტისაცა სიტყუათა მიმართ მისდრკე და გზასა ზედ ბოროტთასა  
 დაჭვარდე: . ხოლო რ'დ იტყუას თუ ნუ უღმრთოებ ფრიად და ნუ იქმნები  
 25 ფიცხელ. რ'ა არა მოჰკუდღე თვნიერ ჟამისა შენისა. არა თანაგანგრდამისა  
 ცხობრებისა თვისისა დღეთასა უღმრთოებითთა და შეუმსგავსებელთა ღმრთისა-  
 მიმართთა იჭუთასა. არცა გულისა უღმობელებისა და კეთილთა მიმართ მოუქცე-  
 ველისა ქონებასა. არცა მტაცებლობათა და ანგაჭრებათა და თბოლთა და ქურგი-  
 თა მძლავრებისა უსამართლეობათა შინა მიმყოფრებით დადგრამისა უბრძანებს  
 30 განცხადებულად. რ'ა არა ამიერ იზოო. ეტყუას. ფ'დ განმარისებელ უფლისა  
 ღმრთისა შენისა: და ვ'ა მენის-ტეხად რადმე მოგივლინოს შენ მრისხანე ანგე-  
 ლოსი. და გარეშე შესატყუისისა და შემსგავსებულისა ჟამისა განკიფანოს შენ.  
 აქადსა ამის ცხობრებისა-გან: რ' ამასვე ცხად ჭყოფს წ'წყუელიცა დაგით. იტყოდის  
 რად: კაცთა მოსისხლეათა და მზაკვართა ნუ განაზოგენ დღენი მათნი: .





მეოფელმან სიბრძნისა ზეგარდამომცემელისმან მათდა. რლთა წარკმართენ  
 ყოველნი სახენი კეთილისანი. რლასათჳს იტყჳს ძმად ღმრთისაჲ დიდი. ააკობ  
 ვდ: ზეგარდამოჲ სიბრძნე პირველად უკუე უბიწო არს. მერჲე მამშუდებელ.  
 მყურლო. კეთილადმრწმუნებელ. საესე წყალობითა. და ნაყოფითა კეთილ-<sup>იაკობ 3</sup>  
 5 თაჲთა. განუკითხველ. უმაჩვენებლო. ხოლო ნაყოფი სიმაართლისაჲ  
 მშუდობით დაითესვის მოქმედლათჳს სიმაართლისათა: ესევეთარი უკუე სი-  
 ბრძნე. იტყჳს. შეეწევისჲ მამკებელსა მისსა და ბრძნად სახელდებულსა. თან-  
 მასსახელედ თჳსსა. განსაცდელთა სოფლისათა თანაწარსაკდომელად და საცნაურ-  
 10 თა კუეთებათა გარემისაქცეველად და უღმრთეებითა იჭუთა და ბორცოდ-მა-  
 დიდებლობითა შჯუელთა დასაკსნელად. უფროჲს. ათთა კელმწიფეთაჲსა ქალაქსა.  
 შინა. რ ათნი კელმწიფენი მეოფენი ქალაქსა შინა. წარჩინებულნი ზატიფთა ადმა-  
 ტებულობითა და სიმდიდრითა და სიმრავლითა საქონელთაჲთა მრავალთა ვემე  
 და თითოასხეტა განზრახვათა და მოგონებათა იგონებდიან და განიზრახვიდიან  
 უეტუელად ერთისა იჭჳს მიმართ. რლ არს დაცვაჲ ქალაქისაჲ მის. რლისანიცა  
 15 იუფიან. და იუფის ოდესმე აცხოვნიანცა იგი და გარემომცველთა მისთა მძხვან-<sup>202a.</sup>  
 რისა მძლავრებისა-გან გამოიკსნიან განიერებისა თჳსისა მიერ მოზოვნებულთა  
 სიმარჯუეთა და ყოველით-კერძოთა წყობათა და ქალაქის მის მკვდრთა და მი-  
 მდგომთა მათთა თანამბრძოლობისა მიერ. და კუალად იუფის ოდესმე რომელ ყო-  
 ვლითურთ კუებულ იქმნიან ცხორებისა-გან ქალაქისა მის მომცველთა მიერ  
 20 ძლეულნი და მიმძლავრებულნი და სიკუდილისა და ტყუეობისა დამონებულნი.  
 ხოლო სიბრძნე თჳსისა შემწეობისა მიმადლებითა არსსადა შეუნდობს საცნაურ-  
 სს ქალაქსა სულისსა გარემომცველთა მისთა მბრძოლთა ანუ ბორცოდ მადი-  
 დებულთა კაცთა მიერ მოკარებად და სიკუდილსა ცოდვისსა მიცემად. ად შჳ-  
 დითა სუეტითა ღმერთთაფრთხილისა სულისაჲთა. განზამტკიცებელი მისი უქ-  
 25 მად გამოაჩინებს და დაარდუევს მანქანათა და გოდოლტადრებთა გრძნობადთადა  
 და საცნაურთა მბრძოლთასა. ესრეთ უკუე განაცხადა სიტყუამან აწინდელი ესე სი-  
 ტყუაჲ და საღმრთოჲსა სიბრძნისა-მიერ შეწევნაჲ უადრესად აჩუენა უფროჲს  
 შეწევნისა ათთა ქალაქისა კელმწიფეთაჲსა. ესრეთ უკუე არს მარტივად მოლქიბუ-<sup>2021r</sup>  
 ლი და თარგმანებული. ვა შეეტყუების კელთა-შინსა განებასა წერილისასა.  
 30 ხოლო ვინებოთ თუ აღუვანებითისა-უბრცა სიტყჳსა განმარტებაჲ სიტყჳსაჲ ამის.  
 ქალაქად-კულის-ხმა ვჳყოფთ ბუნებასა კაცისასა და არსებასა. რლისა შორის ათნი  
 არიან კელმწიფენი. ცხად არს ვდ ხუთნი სულისა ძაღნი: გონებაჲ. მოგონებაჲ.  
 ოცნებაჲ. თნებაჲ და გრძნობაჲ. და ხუთნი კორცთანი: ხედვაჲ. სმენაჲ. ყნოსაჲ.  
 კემოჲს-ხილვაჲ და შეხებაჲ. რლთა მიერ იწობების სიცოცხლისა და მოქალაქე-

ბისა და განკებისა მქონებულად შინაგანაჲ ნუენი და გარეშე კაცი განსა თ-  
 ნიერ ზეგარდამოღსა სიბრძნისა ვერას ირგებს ამით-გან აწ კსენებული ესე ქალა-  
 ქი. რ უკლით-კერძოდათა საცნაურთა და გრძნობადთა მტკერთა მისითა აღძრვითა  
 5 ბის. ხოლო რ ლის შორის იუოს ზეგარდამოღ სიბრძნე. შეწევნას მისცემს უძლი-  
 ერესსა. უფროდს ათთა მათ შირველმკსენებულთა კელმწიფეთა. აწინდელისა ამის  
 ქალაქისა შორის მყოფთა და ვერსადა მცხროვებულთა მისთასა. ვ რ უკუე არა 203a  
 უმეტესისა ძალისა და შემწეობისა მქონებულად საგონებულ იქმნეს სიბრძნე. რ ლისა  
 მიერ წარუტყუენველად და უფლითურთ უბრძოლველად წინააღმდეგობთა-გან საც-  
 10 ნაურ იქმნა ქალაქი. მკვდრად თჳსა მომკებელი მისი. ამისთჳსცა იტყოდა ზავლე  
 დიდი მოციქული: სიბრძნით ხვლოდეთო გარეშეთა მიმართ. ხოლო  
 სიბრძნედ უწოდდა არა გარეშეთა სწავლულებთა მიერ მოგებულსა მას.  
 ად კეთილთა და სასწრაფოთა საქმეთა მიერ დასახულსა. რ ლისა დამკვდ-  
 რებაჲ ჰყოფს წარმართებასა უფელთავე მათ შირველწარმოთქმულთა ღმრთი-  
 15 სა ძმისა დიდისა იაკობას მიერ უბიწოებისა. და სხუათა შემდგომთასა. ამის  
 უკუე ესეკითარისა სიბრძნისა უფლითა ძალითა ნუენცა ვისწრათო მო-  
 გებაჲ. რ ა განფარინოთ თითოეულმან ქალაქი თჳსი გარემომცველთა მის-  
 თა გრძნობადთაცა და საცნაურთა მომხირაჲთა-გან. ხოლო რომელ იტყვს  
 ვ დ არა არს კაცი მართალი ქუეყანასა ზედა. რ ნ ქმნეს კეთილი და  
 20 არა ცოდოს. უმეტესისა სიმდაბლისა მიმართ მიიზიდავს მსმენელთა. უკუელს- 203b  
 მოდგინესად რაჲ კადებდენ ზეგარდამოსა სიბრძნესა და მიერ მომავალსა შეწევ-  
 ნასა. ვ ა არსადა შემძლებლობითა კაცისადათა წარმართებად უცოდველობისა  
 ქუეყანასა ზედა. თჳნიერ საღმრთოღსა შეწევნისა და მოღუწებისა. რ იქმს ვ ემე  
 კეთილსა კაცი ბუნებითთაცა თჳსთა დაწესარებათა ზ ა მტკიცედ მდგომარე. ად  
 25 აღვილად შეცვალეების და ქცეულ იქმნების მცოდველობისა მიმართ ბევრეულთა  
 ცვალებათა და ქცეულებათა დამორჩილებული ორკერძოვე. ხოლო უკუეთუ ღირს  
 იქმნეს სმარადინოდათა ღმრთისა მიმართ აღზურობილებითა გრძნებისადათა ზე-  
 გარდამოღსა სიბრძნისა. რ ლ არს ქრისტე. თაჳის თჳსისა შორის მკვდრად მო-  
 გებასა რ ლისა-თჳს იტყვს დიდი მოციქული ზავლე ვ დ ქე არს ღმრთისა 1კ46  
 30 სიბრძნე და ძალი. და წიგნსა იგავთასა მესიბრძნემან: შევჰმზადე ზრახვაჲ 1,24.  
 და გულის-ხმის ყოფასა მოვჰზადე. მიერიოგან უფლითურთ შეუხებელ იქმნე-  
 ბის წინააღმდეგობთა-გან:

VII, 22-23. *ზე ყარყოითოჲ შიძრითი სიყყოფოჲ.  
 იხაძყოითოჲ სისულყოფი სიძრითიასი. ნაჲ შრისკჲ*





დასწყევვენ სხუნი. ესე იგი არს ძკრი უზრახე და დაჭკუედნენ. ანდ არა გწადო- 205  
 და კუადად მათ მიერ მოსთულება ნაცვადისა ძკრის-ზრახვისა და სხვას შეუ-  
 რაცხებისაჲ. ხოლო ამის მოძღურების ეკლესიასტეს-მიერისაჲ უკუეთუ არა-  
 რაჲთ ვინ თქუას განუოფილება სამოციქულოთა და სხვარებისა მცნებათა-გან.  
 5 არა სტოეს ჭეშმარიტებისა-გან. რ მუნ იტყვს ვად: ძკრზრახულნი ვაკურობხევთ. 1კრ<sup>6</sup>  
 დევნულნი თავს-ვიდებთ. და კუადად: ილოცვედით მკირვებელთა და მღე- 4,12  
 ვართა თქუენთა-თვის: კუადად: გიუუარდელ მტერნი თქუენნი. კეთილსა მთ  
 უყოფდით მოძულეთა თქუენთა: 5,44

10 VII, 24-25. **ყაყოშია ოხო უზმაყოღუჭჳნი. სოცი-**  
**ძინოხო ყაიხის იათიყო: უზჩოყადიძინჭჳ შჳ ოუ**  
**იუი უზჩიყოყაიხო ჩოქ-უზჩი\* ყაიხის იაყოი-**  
**სის იააშჳოთ იყა. ოუ სოიძიშოთი სოიძიშჳ იოჩი**  
**იასაის იუი.**

ყოველნი ესე. რომელნი. ცხად არს ვად დაბადებულთა ღმრთისათა კეთი-  
 15 ჯად-წესიერი ძრვად. და ერთგულება და მორჩილება შემოქმედისა მიმართ და  
 შეუფისა თვისისა. და სხუანი უოვედნივე ზირვედთა სიტყუათა შინა წარმოთქუ-  
 მულნი მის მიერ: ვინაჲთგან უკუეთუ ესე უოველნი ვცნენ ზეკარდამოცემუ-  
 ლისა ჩემდა სიბრძნისა მიერ. სამართლად აღძრულ ვიქმენ სიუუარულითისა მოწ-  
 20 ლეობისა მიერ განკურვებითა გულისა ჩემისაჲთა და ესეგითარისა სურვილისა  
 მიმართ აღტყენებითა. რა უმეტეს განვბრძნდე მერმეცა და მრავალწილყოფად  
 სიბრძნისა მადლი და მოქმედება მოვიდო. ველა სიკეთესა სიბრძნისა მისისსა  
 და ბრწყინვალებასა ბუნებისსა მივსწოთუ და განვიცადო. ხოლო იგი ოვდ უფ-  
 25 რადს განმეშორა ჩემ-გან. და მიწდომისა და ცნობისა ჩემისა ზეშთაიქმნა და  
 ზეშთაადმეტა. რ უოფლითურთ მიუწდომელ და უოფლითურთ გამოუკუეგველ  
 არს და ბნელი აქუს საფარველად თვისსა. და რაჲთურთით არცადა უცნებისა მი-  
 30 სისა მიმართ მიწევნად ძალ-უც ვის. დადათუ თავად მეცნიერებისა და სიწმიდისა  
 მიიწიოს. რ ესე ცხად უო. რაჲმს იგი ვა განცვბრებით რაჲმე კმაყო: და სი-  
 ღრმითი სიღრმედ ვინ პოოს იგი. მიუწდომელობასა და უოფლითურთ გამო-  
 უკუეგველობასა ბუნებისა მისისსა წარმოსჩინებულად:

30 VII, 26-27. **ჲუიძიშჳოღუღოუ შჳ ოუ უაყოძნი ჩოქ-**  
**შენი ქჩაყოჭ ოუ უზჩიყოყოუჭ ოუ იოყოუჭ**

სიციხისიძე ზე ღმრისისაგისიძე ზე უნაყრბ  
 აყრბითათაძე აყრბისიძეღისიძე ზე უყრბითაძე  
 ზე შამაღრღისიძე: \* ზე უყრბითაძე ში ში  
 აყრბისიძე ბ აყრბისიძე ზე უყრბითაძე:

5 გამდობისა-გან და განხილვისა და მიწდომისა დაბადებულისა შინათა  
 აკებულთადას. და სხუათა ბუნებითად და აღმჩნეველობითად მოქალაქეებნილთა  
 ძეთა კაცთადას. და თვთ მის სიბრძნისადა. რლისა მიერ. აქუნდა წარმოთქმუ-  
 ლთა მათ ცნობად. ხედვისა და მიწდომისა შიშართ აღსდგად გულმან უთქუა და  
 ვერადა უმეტესი ზოა მისსა. ვრ იყო. და უღონო იქმნა. ვა ვერსადა შემსლე-  
 10 ბელებნილი მიწდომად სიმდიდრისა მისისა სიმღლეად შიშართ. ად კუალად თა-  
 ვისავე თვისსა და ქუენათა შიშართ შიქცა და. გარდარეულისა უღონობისა-გან  
 თავად თვისა მოგებული. კსენებად მოვიდა კელთვებისა ვარსკულავთ-მრიცხველ-  
 თადას. რა ცნას თუ რლთა სიტუუათა შედგომილნი მიუთხრობდენ ვარსკულავთა  
 ძრვისა და ქცევისა მიერ ყოფადთა საქმეთა წინაუწეებასა და შობა[დ]თა კაცთა 206b  
 15 ვითარებათა და ქცევათა. შედაგანაჩინებენ და კაცობრივისა სათნებდას და სიბო-  
 როტესა მათდა შიშართ შიწევენ. და გარეშესწერენ. და სხუათა ყოველთავე სო-  
 ფელსა ამას შინა განგებულთა საქმეთა არათა. მათ-ებრ ჰგონეს შეუტეუებუ-  
 ლნი და ამონი იჭუნნი. რლთა მიერ დაიკსნების სიტუჯერისადა და საცნაურისა  
 სულისა თვთმფლობელობად და კაცობრივისა აღჩევისა. სათნებდას და სიბო-  
 20 როტისა შიშართ. ნეფსით მიუღადა. ხელთა ფდ უძრეს ამათსა სახიერი. იგი  
 შემოქმედი ყოველთადა მიზეზად ბოროტთა წარმოჩინებას მის მიერ დაბადებუ-  
 ლთა ვარსკულავთა. ბოროტის-მოქმედად და მიზეზად ბოროტთა უწეებათა. არა  
 უგვე ვარსკულავთ-მეტეუელებისა კელთვებისა შემეცნებად ეძიებდა ესევეთართა  
 მისთა უწესებათა და ნამდვლვე სიცილისა ღირსთა საქმეთა რწმუნებისა-თს.  
 25 ად უფროდას წინაუგმა. რა თვთ მის შეურაცხუთვისა მიერ გამცდილებით  
 მეცნიერ იქმნეს უგულისხმობასა უღმრთოთასა. და შფოთებასა და მიმოკუეთებასა.  
 რ თქუა რად: სიბრძნე და თუაღვად და ანდერზობად ვარსკულავთ-მე- 207a  
 ტეუელთა კელთვებადა წარმოაჩინა. რ იგი კელთვებადა ჰგონებს ანდერზობისა  
 და რიცხუსა მიერ სიმტკიცისა თვისისა ქონებასა. ხელთა მოესწავების სახელთა-  
 30 განცა ესევე კელთვებადა. შფოთებისა ვიტუჯ და მიმოკუეთებისადა. ვა სამარადისოდა-  
 სსა შფოთებისა შემქნელი შედგომალთა თვისთა წწრმაუწეებელბითა და თხრო-  
 ბითა იმის რადსმე და ამის რადსმე. სხუსა აღსსრულისა შიშართ მიწევენული-  
 სადათა ვრ იგი სამარადისოდ ვემე მოქალაქიან ადთქუმათა უწეებისა მახარე-

ბეჭთა გინა შემაწუხებელთა აღსრულებასა, და ამისთვის ვეროდეს ჭკუბდინს  
 გულისა თვისა თავისუფლად მწუხარებათა-გან ესევეითართა მათ მოლოდებთა ძლით  
 ანუ ნამეტავისა არცა ერთისა სიხარულისა მომატუეებელისა-გან მათდა. ანდ. ვა  
 მის ძლით უდებქმნილი უცნობელობითა თვისითა უმძნვარესთა შთავარდების  
 5 განსაცდელთა და ურვათა. რ ესე ცხად უო ბრძენმან ეკლესიასტუ. თქუა რამ  
 ვად: ვჰპოებ მას უმწარესად უფროდს ნაელლისა. რამელსა მას. ცხად არს 207b  
 ვად სიბრძნესა და მეჭამრებასა ვარსკულავთ-მეტუეელთა კელავნებისასა. ვა ბევ-  
 რეუელთა სიკუდილითა დამშჯელსა რწმუნებისა [მი]სისა მნებებელთასა მოლოდუ-  
 ბითაცა შესაწუხებელთადაცა ვერმიმთხუევიითა მხიარულმეოფელთადაცა. რ ერთ-  
 10 ვზის მოკუდების კაცია ვა მოკუდავისა ბუნებისაჲ. ხოლო ესევეითართა მრავალ-  
 თა და სამარადისოთა და მიმეოვრებულთა ძვრთა და მწუხარებათა მოლოდებისა  
 ქუეშე შევრდამაჲ და კეთილთა და სხხარულუგანთა მიუშთხუეველობაჲ ვრ არა  
 სიკუდილისა უმწარესად აჩუენებს კეგვიათარსა მას კელავნებისა. ხოლო რამელ  
 15 იტუვს ეკლესიასტუ თუ გარე მოვიცევ მე და გულმან ჩემმან ნუ ორთა ჭკო-  
 ნებ წარმომახინებელად. ვრმცა სხუად გულის-ხმა ჭუავ იგი და სხუად გული მი-  
 სი. რ განუყოფელ არს კაცი. დაღათუ განიყოფების.

VIII, 9-10. *ზუ შიყოყუ უყოოი ჩიქი ყაყოოიოუ ში-  
 შვილითა ყიშნყოოიოუ. იაშყოოი ყიშნყოყახ შიყოყ-  
 ყაყოყყო. იოუოაშყოყიოუ ყყოომყოყოუ ჩიქი ჩი-  
 20 ციოუ შიშვილითა უყენყოიოყოყუშ შიოუ. \* ში ში-  
 ყინ ყყოოიოყო ყყოშითაჩი ხიყოოიოუოუშ შიყოყ-  
 ჩიყოყყოჩიოი ში ქიშვიოიოუ-უყენი უყენიოუშყოი.*

212b

ცხად არს ვად არა ყოველთა მიხე|ზობითისა მის საღმრთოდასა დაშბადებუ- 213a  
 ლობისა შიერ ქმნულთა. ანდ ხენეშთა და კეთილის-მოძულეთა კაცთა შიერ.  
 25 რწნი იგი უსამართლეთათა და ანგაჭრებათა და ცილის-მწამებლეთათასა წა-  
 დიერ არიან მხლობელთასა და არასდა განძებინან ძვრის-მოქმედებითა. და  
 ბოროტთა საქმეთა შექცეულბითა. რ ესე ცხად უო თქუა რამ: რაჲოდენსა  
 ეველმწიფაო კაცი კაცისა მიმართ განმწარებად მისა. რ თვთიმულბოლ-  
 30 ბაჲ სიტუჯერისა და საცნაურისა სუჯისაჲ კელმწიფე არს მიდრეკად წამსა თვ-  
 სისა წინაადრევისასა მძლავრებისა და უდარესთა საქმეთა ზედაკუევისა ში-  
 მართ. ესე იგი არს ფლობილ იქმნების ტუეილად. ცილის-მწამებულბად. შე-  
 მსამენელბად. ანგაჭრებად. და მრავალსახედ და თითოფერად განმამწარებელ



უოფად მოყუისის რწლის შემდგომად იტყვს: მაშინ ვიხილენო უღმრთონი სათლავად მიყვანებულნი. ცხად არს ვდ რაჟამს მძლავრ ექმნეს უუძლურესთა მათთა და თავად სიბოროტისა და მტაცებლობითთა და ანგაჭრებიითთა სუეფე-  
 3 ბათაღსა მიიწინეს. მაშინ უკუე მოულოდებელად ზედამოსწვამან სიკუდილისამან  
 დააკუეტნა იგი ქუეყანად და საფლავთა მიერ დაფარნა. ხოლო ამისდავე მოწამედ  
 კობდა საკვრველი დაფითცა ვდ: მოაკლდენ და წარწყმდენ უშეჯულოებისა  
 მათისა-თჳს. და კუადა. ვიხილე უღმრთოჲ ამაღლებული და აღმატებული ფსლ  
 ვიდრე ნაძუთამდე ლიბანისათა. და წარკდა. და აჲა არა იყო. და ვი-  
 ძიე იგი. და არა იპოა ადგილი მისი. მეეს შინა ვემე ზედამოსწვითა  
 10 მათდა სიკუდილისა მძლავრებისაჲთა საუკუნომასა წარწყმედისა მიმართ წარ-  
 ვლინებულთა და ღმრთისა-გან განშორებულთაჲ. რწ ამას ცხად ჰყოფს აწ სა-  
 ხელი წმიდისაჲ თქმულისა მის-ებრ: მოისვენ უღმროჲ რწ არა იხილას  
 დიდებაჲ უფლისაჲ.

VIII, 10-12. **წუ იქმნიეს იეროიერისი ყინუ. იხუბო-**

214a

15 მოყ უსიხით ყიყის. **წუ ილიქუ იბოჲაიყუ:** \*  
 ძიუბოთაჲ იხუ ილისქმნიომ ირნიუჯუხისიუყაიუ  
 შაიქიქოთიუ-ჯუხი ყაიხაღიხოთუ შიოიხეჲომ.  
 20 იბოთიქი უყაოიხეიყიუ იქმნიუ უყაოი იოიოუ  
 ლეღისიოთიუ ბოთწუ ბიბოთი იქმნიუ ყაიხაღიუ.  
 \* ძიამოთიუქი ლაბუ წუ იქმნიუ ყაიხაღი. ბოი-  
 იოთიუქი წუ სიყაიოიხე-ჯუხი ბიბოიუ:

ხოლო მათთა მათ უღმრთებთა და ბოროტის-მოქმედებთა თანამოქმედნი. საწუთოსა ამას შინა დაშთომილნი. აქებდეს და განსათქუემელ ჰყოფდეს მათ სა-  
 25 ქმეთა მათ-თჳს. რწლთა სიხენეშით და ბოროტად-მსახურებით მოქმედ იქმნეს  
 იგინი. ვინაჲთგან მრავალთა ესევეთართა მქონებელ არს ქალაქი. და უმრავლეს  
 არიან ბოროტთა ზედა შეთქუმულნი მოსწრაფეთა და კეთილის-მყოფელთასა.  
 რწლსა შეუთქს თანაერთნებათა და ერთგანზრახვათა მათთა მომკუდართა მაქებელ  
 უოფაჲ. ამისთჳს იტყვს ბრძენი ეკლესიასტე: და ესეცა ამაოება. რწლ არს  
 30 ჩუეულებითი მისი სიტყუაჲ. და კუედნისა და განწირვისაჲ. ცთომილთაჲ და  
 ბოროტთა იტყუთა და საქმეთა-თჳს მომავნებული. ამისა შემდგომად გამომჩინე-  
 ბელმან მაზეზსა, რწლისა მიერ იძულებულ იქმნეს მიცვალებულთა უღმრთოთა  
 მაქებელ უოფად. უსაშუულოდ ზედადაჭრთო: რწ არა არს ქმნილი წინაგან-  
 სიტყუაჲ მოქმედთა-გან ბოროტისათა მსწრაფელ და შემდგომი: არაჲინ.



წარმართებელთა მართლმადიდებლობითისა სარწმუნოებისათა შეუკრულებელად. ამას თანა სიტყუას სიმართლისსა ცხორებასა შინა თვსსა მისაგებელნი კეთილნი მიეცნენ სულსა მართლმსაჯულთისა მიერ. რ'ლ არს დიდება და ნეტარება. ზემთადაცათა მათ ანგელოზთა და საცნაურთა შემკობილებათა და წესთა. შინა-  
5 ვანდელთა მიერ მზისა დიდებისათა მარადის განათლებულთა და აღვსებულთა 217a  
კამოთქმუელითა მით და საღმრთოთა სიხარულითა და შეუნიერებითა. ხოლო უღმრთოთა და ბოროტთა და შეურაცხის-მყოფელთა საღმრთოთა სიმართლეთა  
სა არადა ესევეითათა მისაგებელთა ნიჭი მიეცეს რაფთურით. ა'დ ქირი და რმლ  
იწროება და გულის-წყრომა და რისხვა და ყოველსა ზედა სულსა. მო- 2,9  
10 ქმედსა ბოროტისასა. რ'ლისა დასამტკიცებელად კობს საღმრთო ვწყუელი დაფით ვ'დ შენ მიაგო კაცად-კაცადსა საქმეთა მათთა-ებრ. ხოლო მაცხოვ- რსლ  
რებისა ჩუენისა სახარება იტყვს ვ'დ: აღდგებოდიან კეთილის-მოქმედნი. 61, 13  
აღდგომასა ცხორებისასა. ხოლო ბოროტთა მოქმედნი აღდგომასა საშ- ინ.  
15 ქუეყანისა-გან მიწისა. ესენი უკუე ცხორებად საუკუნოდ. ხოლო იგინი 5, 29  
სატანჯველად დაუსრულებელად. ხოლო იტყოდის რა: ვ'დ არა განაგრძობს. დნლ  
დღეთა ჩრდილსა შინა. რ'ნი არა იყოს მოშიში პირისაგან ღმრთისა. ღმრთი- 12, 2  
სა მიერ მოწევნადსა მას უღმრთოთა ზედა საწუთოსავე ამას შინა მსწრაფლსა და  
სამართლსა რისხვასა ცხად ჭყოფს. რ' აჩრდილად თათოეულისა კაცისა-ამას  
20 ცხორებასა სახელსადებს. ვ'ა მაღიად წარმბებელსა და მსგავსად აჩრდილთადას 217b  
არამყოფობისა მამართ განქარვებულსა. რ' დაღათუ არა ყოველთა უღმრთოთა  
მსწრაფლისა განუვანებისა და მაღიადისა განსჯვისა მიმთუაღველად ვჭმობთ  
ამიერ. ა'დ ცხად არს ვ'დ თითოეულსა ნათესავსა და ნათესავსა შორის ესევე-  
თარისა რისხვეულისა განსჯვისა შეუმეველთა-თვს არს სიტყუად ეკლესიისტესი:.

25 VIII, 14 წიხი ღმრთაჲსი: მითი იქმნიყცის იოაყ- 218  
ყდნიდსუ სიჭ'უ. იღმრთოჲსი დიხიქნი შვითორონი.  
იღმრთოჲსი შიქოყყისი შვით'უ შიქიხთ იქუ  
ქმნიოთი იქიძიხთათო. შ'უ დიხიქნი იქიძიხთანი.  
იღმრთოჲსი შიქოყყისი შვით'უ შიქიხთი იქუ  
30 ქმნიოთი შვითოროთო. შ'უ იქიძიყ: იქიქლუ  
ღმრთაჲსი.

უსმართლად და ყოველითურთ ცთომილად იბრების კეთილის-მძღვეთა და ბოროტად-მადიდებელთა და უღმრთოთა კაცთა მიერ ქმნილი კეთილად-მისახერ-



თა და მართალთა და სათნაგებისა ტრიადათა. და კუაჲად წინაუგომო უღმრთოთა და ბოროტთა მიმართ მისაგებელთა განუფაჲ. და თითოეულისა შესაბამთა დუაწლისა სასცვლელთა ურთი-ერთასი ცვალებად. და რომელნი იგი კეთილთა და მართალთა შეეტუებინან მათი უსამართლოთა და უღმრთოთა მიცემად. და

5 კუაჲად მათ-თჳს განკუთნვილთად მათ ამათი მონატებაჲ წინააღმდეგობად დ'თავ-შუენიერისა სახიერებისა და მართლმსაჯულობისა. რ' დ' გ'ემე სახიერთა კეთილთა მისცემს მისაგებელთა და ესრეთვე ცრუთა ბოროტთა სახიერებისა შუენიერთა მშჯავრითა აღმწახედი და განმყოფელი თითოელისაჲ დიკსებისა-ებრ. ხალხ საშჯავროდ კაცობრივისა ცნობასაჲ წინაუგომო ამათსა კეთილთა

10 უკვე ბოროტთა. ხალხ ბოროტთა კეთილთა. და მათ სადმე გუემანა მიერ და სატანჯველთა თითო-სახეთა განსცდის. ექსკრიობად წარცემითა და მიმყოფრებულითა ზურობილბითა. იუვის რდესმე რომელ სიემილითაცა და წყლულებითა. და ცეცხლითა და მსხვლითა და შკეტთა საჭმლად მიცემითა უმშჯავროდ და უცნობელბით. ხალხ ამთ ზატოვსა ცემს და განაცხრობს და შუებათა და დი-

15 დებათა და ძლიერებათა დიკს ზეოფს. ვინაჲცაჲ რელითა უსამართლომთა მშჯავრითა აღესებულად იზოების ესე. და უკუანაღსენელისა განკრთომილებისა სასწაუ-ლი არს და დიკსი საგმობელად შერაცხისაჲ. ამასთჳს იტყჳს ვ'დ ესეცა ამაოებაჲ. ჩუეულებისებრსა სიტყუასა და საკუედნელსა ესევეთართა უმშჯავ-როებათსა. რ' ლასა მიერ განჭგობობს. შეუმსგავსსა მას და შეუტუებელსა უსამარ-

20 თლქსა ბჭობასა თითოეულისა მისაგებელისასა. და ეგრეთღა მართალსა სათნო-ყოფასა ზედა სოფელსა ამას შინა მატაჲდაქე ქმნილთა საქმეთასა მიიწვიისა.

VIII, 15-17. შ'ჲ ყოფიო ბ'ჲ ყოფიყოყოფილად. იქ'ბ

ყილად ყილის სიყოითი ჩუდრისჲ შ'ხილად ყიყოფი. თქ-  
 ჩიოქი ცუდ'ად შ'ჲ საოქად შ'ჲ ყოფიყოყოფილად. შ'ჲ თქნიდ'ჩიოფიყოფილად შ'ხილად ყიყოფილად შ'ხილად  
 25 ლად შ'ოყოფილად ყიყოფილად შ'ხილად. ძაძყოფილად ჩი შიხლად შ'ხილად თქნილად შ'ხილად ყიყოფილად \*  
 ძაძყოფილად ყილად შ'ყოფილად ყიყოფილად სიქილად  
 30 სიყოფილად შ'ჲ ყიყოფილად შ'ხილად ყიყოფილად ყიყოფილად  
 ყიყოფილად ყიყოფილად შ'ხილად ყილად ყილის ძუქბ-  
 ყიყოფილად \* შ'ჲ ყიყოფილად ყიყოფილად ყილის  
 ყიყოფილად ყიყოფილად. ყიყოფილად | ყიყოფილად

ძიუთ-აჲლ ღელსუ ააყინუბ წიძროთ შაქმუ-  
 ჳიხუ შიქიუ წიყიყუ. ძიუბუწილუ ყიყიქი  
 ღელუ ძიუბუბუბუ ბუ ღიუ ააყინუ ბუ ძიუბუბუწი-  
 ჲუ თიყიუ ყიძიქიძიქი ჲიყიუბუ. ღიუქი ყიძი-  
 ჲიყიყიუ წიძიქი ააყინუბ. ძიუბუბუბუ ღიუ  
 ყიყიუბუბუ ბიუბუ ბიუბუბუ ბიუბუ ბიუბუ ბუ  
 ჲიუბუბუბუ ბიუბუბუ ბიუბუბუ ბიუბუბუ  
 IX, 1. ბიუბუ. \* ღიუბუბუბუ ბიუბუბუბუ ბუ ბიუბუბუ-  
 ჲი ბუ ბიუბუბუ ბიუბუბუ ბიუბუბუ ბიუბუბუ.

10 უმსგავსად და ურთი-ერთას შეუტყუებელი წინააღმდეგობა იჭვსად. ცხად  
 ანს ვ'დ სხიერთა და კეთილად-მსახურთა და უღმრთთა და ბორცოთადასა. წა-  
 რმაინა. და წინაუგმა ცვალებანი ნაცვლის-მიმღებელბათა მათანი. ვ'ა გარე-  
 შენი საღმრთოდას მართლმსაჯულბისანი. განგმნა. და აწარად ღირსი შეწინა-  
 ბისად საქმე ჰოა მოქალაქობასა შინა ბორცოდ-მსახურთა. კაცთასა. რამდისა-  
 15 თვსცა თანაშეტყუებითა სხუათა უსახურებათა და უღმრთებათა მათათადას საქე-  
 ბელად დაღვა უკაცობრივისი იგი საჭმელთა და სასუმელთა მიერ შემზადებელი.  
 შეებად მხოლოდ მათ ოდენ შორის შემწერელმან და შემაწერელმან ეკავი-  
 თართა კაცთა კეთილისმან. ვ'ა აწარად სხვას შემსჯებელთა. ანუ თუ ჟივრთა-  
 და ითქუმოდედ. ვ'დ მნებებელთამან მოგებად კეთილისა აწინდელსა ამას ცხ-  
 20 რებასა. რ'ლთა არცა რად შერმესა მას ცხობრებასა ჰოთ უოვლად რადოურთით  
 განა ხლო საწუთოდას ამისა ესე შეებად და მხიარუებად. და საჭმელთა და  
 სასუმელთა მიერ ნუკვევად. რ' კინდა და ემობს ვ'დ უოვლთავე კეთილთა. სა-  
 წუთოთადა და საუკუნეთა-გან. დაუკლან თანე-ნეთსით მათ. რ'ლთა უოვლისავე  
 უსამართლოდას საქმისა და უწესოთა მოგონებათა და მადიდებლობათა და ამ-  
 25 თა შეებათა დაურწმუნებთან იგინი. ვ'ა შესატყვსად და ჯეროვნად მსმენელთა.  
 თვთ მის საღმრთოდას მართლმსაჯულბისა მიერ მივიღებთ კეთილი თქუ-  
 ენი ცხობრებასა შინა თქუენსა. და ამისთვის აწ იგუემებით. რ' ცოცხალ რად  
 იუვენით გრძნობადსა მზესა ქუეშე და არდა დაფარულ ქუეყანისა მიერ. არცა  
 ერთი ზრუნუდა გაქუნდა უოვლისა-თვს საუკუნოდასა. ამისთვის აწ შესაბამნი უღმ-  
 30 რთობათა თვსთანს ჳმენით მისაგებელნი. ესენი რად მოვიკსენებ. იტყვს  
 ბრძენი ეკლესიასტე. მივეც გული ჩემი ცნობად სიბრძნისა და ხილვად  
 მიმოტაცებად. ქმნილი ქუეყანასა ზედა. რ'ლისა თანამკვდრად მქონებელნი  
 ბორცონი და კეთილთ-მოქუენი არა სცემენ ძილსა თუალთა არცა ჰრუ-

ლკ 16,25

ფსლ 131,4

ლსა წამთა. ად უოველთა დღეთა და ღამეთა განიზრახვენ მართლთა და კეთილმისხურთა კაცთა-თჳს განზრახვათა ბრატთა და უსამართლთა. რა თითო-სახეთა და მძვინვარეთა სატანჯველთა მიერ აღიღონ ქუეენით სპსენებელი მათი. და რა ვინაძთგან წწწრთქუა ვად უწუი მე უოფადი კეთილი მამიშთა ღმრთისა- 220a  
 5 თაჲ. წინამოასწავა სწწრმეტუეულთაჲთა სუელითა. ვრ ვჭკონებ. კეთილი იგი წთა მობიქუელთა და მწწამეთა ღმრთისა მიერ მისაგებელი. სასუეეველსა შინა ცათ-სა. რა ღთა მიმართ ხედვითა სიმენით თავს-ისხნეს ტვივილნი და შრომანი ბე-ვრეუელითა. სახითა სატანჯველთაჲთა აღსრულებულთა. ამისა შემდგომად თქუა უოფად ამოებაჲ ქმნილი ქუეენასა ცხად არს ვად ცრუთა მიერ და ბრატად-  
 10 მისხურთა კაცთა. რა არს ცვალებაჲ იჭჳს მართლთაჲსა უსამართლთა მი-მართ და უღმრთთაჲსა კეთილად-მისხურთა მიმართ. და წინამოასწავა სიტუუ-ათა ამით მიერ უღმრთთა და უშჯუელთა მეფეთა და მძლავრთა გარემოქცევი-თი იგი და განდრეკილი საშჯელი. რა ღსა ჭყოფდეს კეთილად-მისხურებისა მ-დუაწეთა და ჭეშმარიტებისა წინამობრძელთა და უზაკუეელისა სარწმუნოებისა  
 15 ჩუენისა მწწამეთა მიმართ. და ღუაწლსა შინა ღმრთის-მისხურებისაჲთა მამდგრე-ბულთა და ღიქნისა მათისა მრწმუნებულთა უარის-მყოფელთა მიმართ. და ესე უოველნი რაჲ ღიქნად ფრიაღისა ბრადობისა დასხნა და განჭკმნა. შემდგომობი-სა-ებრ სიტუჳსა მოიწია თქუმაჲ და შესწავებაჲ უწესოჲსაჲთა მიმობრძეებისა. რა 220b  
 20 დაზიდულ უონ და დაგსნილ ქებისა ღმრსი სიმკვრცხლე ღთის-მოყუარისა და მენი-სა აღჩრევისა მათისაჲ. ვინაჲცა ესევითარისა ამის სიბრძისა მათისა წარმომანენ-ბელი კუაჲდ იტუჳს: და ვიხილე ყოველთა თანა ქმნილთა ღმრთისათა. ვად ვერ ძალ-უც პოვნა ქმნილი მოქმედისაჲ მზესა ქუეშე. რა არა ცნეს და არცა გულის-ხმა უგეს. ად ბნელსა შინა თჳსისა სიბრძისაჲ ვიდოდეს  
 25 მეტუეულნი ქვისანი ვად შენ შემქმენ მე და რქროდთ-ქანდაკებულთა. და ძელთ-წახნაკებულთა კერპთანი ღმერთი ჩუენი ხარ შენ. რა ვერ უძლეს გულის-ხმის უოფად მრავლისა უცნობელობისა-გან ვად უოველნივე. ხილულ-ნი აგებულნი და ღმრთისა მიერ დაბადებულნი ნივთნი სამსახურად კაცისა შეუქმნიან შემოქმედსა. ად ესევითართა ცთომილთა და სუელელთასა ეჭუთა:  
 30 მიმართ მიდრკეს. და ამისთჳს რაჲოდენიცა მოსწრაფებაჲ დადგეს ელლენთა შრომის ბრძნად-საკანებულთა მათ ძიებაჲ მხოლოდსა ჭეშმარიტისა ღმრთისა. ვერ ხოეს. ად ამაო იქმნეს გულის-ზრახვათა შინა მათთა. და დაბნელდა 21-22  
 უგულისხმოჲ გული მათი. მეტყუელნი ბრძენყოფისანი განცოფნეს. ხა- 221a  
 ლო მე ესე უოველნი. იტუჳს. განვიხილენ რაჲ და განვიცადენ გულისა ჩემითა.

რმლ1





# თავი მეექვსე.

## მიზეზი მეექვსისა თავისაჲ.

ასწავებს ამასცა თავსა შინა ვითარმედ საშუაღნი იგი ზოგადნი. სიმტყე- 224a  
 ლესა ვიტყვ და სნეულებასა. სიგლახაკესა და სიმდიდრესა. რომელთა იგი  
 5 უწოდს. სასწორთა არიან მართალთა-თჳს და ცოდვილთა. ასწავებს უკუე ცოდვითა  
 მამკუდართა-თჳსცა და სადმერთოდ ცხოველთა-თჳს. და თუ ვითარ უფროდს  
 [არს]. სასოებაჲ: კეთილ არს ძალი ცოცხალი ლომისა მკუდრისასა,  
 მერმე შიაცვალების სადუმელთა. სიტუათჳ მიმართ ზურისა და ღვინისა და  
 ზეთისა და სათნოებათა მიერ განსზეტაკებულისა სამოსლისათა. დედაკაცისა მიმამ  
 10 სკავსებელი ეკლესიისაჲ უმოდურის კეთილთ-მტქმედებისა-თჳსცა და იტყვს.  
 ვითარმედ არა სრბაჲ არცა სიბრძნე. არცა სიმდიდრე სარკებელ უფოფიან  
 მქნებელთა ცხად არს. ვითარმედ თზნიერ შეწევნისა ღმრთისა. მოკესენებს  
 უცნაურებისა-თჳსცა სიკუდილისა. თეგზთა და მიერინგელთა მიმამსკავსებელი.  
 კაცთაჲ. ხოლო ქალაქად ეკლესიასა სახელ-სდებს და ბრძოლისა დიდისა ადმა-  
 15 დგინებულად მის თანა ეშმაკსა იტყვს. და ვითარმედ ესე ქალაქი ცხონდეს სიბრ-  
 ძნითა ჩუენ-თჳს დაგლახაკებულისა უფლისაჲთა. და იტყვის ვითარმედ ბრძენთა  
 სიტუენი სასმენელ იქმნებიან უფროდს | ურწმუნოთა გმობისა. და ვითარმედ უძ- 224b  
 ლიერეს არს სიბრძნე ჳაჭუ-ჭურთა საბრძოლველთაჲსა. და ვითარმედ მწერნი  
 ზეთსა მენელსცხებელთასა განჭრუენიან. და ვითარმედ სიმტყრე სიბრძნისაჲ  
 20 უადრეს არს მრავალსა დიდებასა უგუნურთასა. მერმე მოკესენებს ბრძნისა-თჳსცა  
 და უგუნურისა და ამტნებს განკრძალულოფიასა საეშმაკოთა ზედამოსლვათა-თჳს.  
 ასწავებს უგუნურისა დიდმოქადულობასა და მდიდრისა. ნებსით თავსა თჳსსა და  
 მამდაბლებელისა-თჳს. და ვითარმედ მრავალგზის ვიდრემე მონანი ცხენთა ზედა  
 სხენან. ხოლო მთავარნი ქუეყანასა ზედა ვლენან. და ვითარმედ რომელი ზაკე  
 25 ვასა ჳკერვიდეს ვისთჳსმე შინა მიერვე განიხწნების წარმოიტყვს ღამისა-თჳსცა  
 საცნაურისა და გუელისა მებენრისა და ქვათავანმურელისა ვისთჳსმე. და შეშათა  
 მკოდელისა და ვნებულისა კოდასა შინა. და გუელისა მტემარისა და მსახრვადი-  
 სს. ამის შემდგომად აქებს სიბრძნესა და განჭკადის უგუნურებასა და იტყვს უმე-  
 30 ცრებისა დასაბამთა და დასასრულთა-თჳს. და კუადაჲ შესმენს უგუნურებასა.





შჯუღთა მათანი, ერთნებათა მათთა მიერ იზურთბების და დაიძარცვიან. დადა-  
 თუ. ვა იტუჯს წწუეელი. ნესტნი უღმრთოთანი მოისრვიან. სიტუჯს მიერ ჭე-  
 შმარტებისა. უმკუეთელესად სხუათა უფელთაჲსა წამებულისა-გან წერილისა  
 მიერ. ხელთ ჭეშმარტებით ცოცხალნი და სიძარცვლეს ღმრთისას და სწრა-  
 5 ებასა ბუნებითა საქმეთა და გულის-სიტუეათასა შეუმრღუეველად დამცველნი  
 მათდა მიმართ მიღტოფილთა და თანაზიარქმნილთა საუკუნოჲსა ცხორებასა  
 მიზუნთა და ჭეშმარტთა შჯუღთა მათთა-თჳს. გამოიკსნიან საცთურისა-გან მათ  
 მიერ ზირუტეულად შჯუღდებულთაჲსა;

IX,4-6. წიხი სუხაყუჯო. ძიუბოთაჲ ძიუზოთი უაღრუ-

227a

10 თი უჯი იუბოთი იუბოთისა იუბოთი შიუბოთი  
 სუ. \* ძიუბოთაჲ უაღრუთნი სუხაყუნი. ძიუბო-  
 თაჲ შიუბოთი. შუ შიუბოთნი იუბო იუბონი  
 შიუბოთი იუბოთისა. შუ იუბო იუბი შუბო  
 15 შიუბოთი სუხაყუთი. ძიუბოთაჲ იუბოთი  
 სუხაყუთი. \* შუ სუხაყუთი შუ-  
 თი შუ სუხაყუთი შუთი. შუ უაღრუ შუთი  
 უაღრუ იუბოთი. შუ სუხაყუთი იუბო-  
 თი იუბი შიუბოთი სუხაყუთი უაღრუთი  
 იუბოთი იუბი შიუბოთი სუხაყუთი.

20 განაქაქნა და განყარნა ცთომილისა იჭესა მთუარეთა ღმრთისა-თჳს  
 მომკებელნი და წინაუკომესა. ცხენებისა უღმრთოთა-თჳს მქანებელნი და თქუა  
 ვ'დ უკუანა მათსა მკუდართა მიმართ. ზ ვ'დ ვინ არს რ'ი ეზიარეს უფელთა 227b  
 მიმართ ცოცხალთა. აწ თანაშეტუეებასა ჭუთოს საწუთოჲსა ამის-გან განსრულთა და  
 ჯერეთ მასვე შინა მუთოთაჲსა და ახუენებს ვ'დ უღმრთოებით ვ'დმე ცხორებულ-  
 25 ნი და უღმრთობათა მათთა შინა მომკუდარნი და არცა. ერთისა უმჯობესად  
 შეცვალებისა ცხორებასა მათსა შინა მიმდებელნი არდასა შეიცვალნენ უღმრთოე-  
 ბითთა იჭუთა და ბორცოთის-მეჭმედებათა მათთა-გან. არცადა გამოიკსნენ ამიე-  
 რვე განმზადებულთა მათთა-გან საუკუნეთა სატანჯველთა-გან. ხელთ ჯერეთ სა-  
 წუთოსავე ამას შინა მცხორებელნი ბრძენთა და გულის-ხმიერთა და ჭეშმარ-  
 30 ტად ღმრთისად ცხველთა კაცთა მოძურებოთა ვა კეთილისა მიერ ცომისა  
 აღვალად და უჭირველად აღფუენენ და მარლითა საღმრთოთა შჯუღთაჲთა შე-  
 იძარცვნენ. და ბორცოდ მსახურებითა-გან განუენენ შჯუღთა. დადათუ იუ-

ვნენცა ვინმე უნდარი და მტირენი და ყოვლათურთ უზატონი და შეურაცხქმნილნი  
 მსგავსად ძაღლთაჲსა. ხალხი უღმრთეობათა მათთა[-გან] მომკუდარნი და უწი-  
 ნარეს მათსა დაფლულთა მიმართ მისრულნი ბოროტთა იქუთა და ანაწმიდათა  
 საქმეთა შინა ვერღარა მიემთხზენ რასავე უმჯობესად შეცვალებასა. დადათუ  
 5 იყვნენ მთავარნი ვინმე და მდიდარნი და მეფენი და ძლიერნი. რწლთა ძალი  
 მთავრობისა | საწუთოჲსა მათისა მსგავსებულ იყოს ღომთადა და რამეთუ ეგერა 228a  
 შეკუდარ იქმნეს და წერილისა მისაებრ შეაყენა ღმერთმან მათ ზედა. და ესე არს  
 რწლს იგი იტყვს ეკლესიასტე: არს სასოებაჲ. რამეთუ ძალლი ცოცხალი  
 იგი კეთილ უფროჲს ლომისა მკუდარისა. მსგავსად ძაღლისა უზატონ  
 10 ქმნილი და შეურაცხი უზინოებითა და სიკლასაკითა და დაგრდომილებითა უკე-  
 თეს ყოფად ითქუმის. უადრესისა მიმართ შეცვალებისა მიერ უაუროჲს ღომისა  
 სუფავისა და დიდად-მოქადულისა ძუელ სადმე ჰბრფიერსა ზედა და გზგზნსა.  
 ეფვარეთა ქვათა და მარგალიტთა მიერ განშუენებულსა. ხალხი აწ მკუდარად მდე-  
 ბარისა და ამისთვის არცა ერთისა განმართებისა და უმჯობეს ქმნისა მიმართ  
 15 მოსლვისა ჩუენებად შემძლებელისა: რამეთუ ამას ცხად ჰყოფს შემდგომისა სი-  
 ტყვას მიერ ვად ცხოველნი სცნობენო. რამეთუ მოკუდებიან. და მკუდა-  
 რნი არა არიან მეცნიერ არარაჲს. და არა არს მათდა მერმეცა სას-  
 ყიდელი. რამეთუ დაივიწყა საკსენებელი მათი. და სიყუარული მათი  
 და სიძუილილი მათი და შური მათი ეგერა წარწყმდა და ნაწი-  
 20 ლი მათი არა არს მერმე საუკუნოდ ყოვლისა ქმნილისა თანა მზე-  
 სა ქუეშე. რამეთუ თვსთა უღმრთეობათა და ცოდვათა შინა მომკუდარი. და- 228b  
 დათუ წარჩინებულ იყოს და დიდებითა ბრწეინვალე და გარდაცემული სიმიდი-  
 რითა და განშუენებული ყოვლათ-კერძითა დღეკეთალობათა. საქადულობითა უდა-  
 რეს იზობის დაგრდომილისაცა ვისმე უკლასაკესისა და უმდაბლესისა და და-  
 25 ბებუელითა ძონძითა შემოსილისა. გარნა ცოცხლისავე და არა მომკუდარისა და  
 კეთილსა სასოებასა მოქცევისა და ცხოვნებისაჲსა ჰკერეთცა მქონებელისა. რამეთუ  
 მას თანაწარჰყვეს ყოველნი და მის თანავე უზინო და ანაარს იქმნეს: რწლთა  
 მიერ განმართებაჲ და უმჯობესისა მიმართ წარმატებაჲ იქმნების არცაღა სული-  
 30 ღთა მოქმედებაჲა. ესე იგი არს სიყუარულისა და სიძუილისა. არცა ვორტი-  
 ღთა ორდნითა ქონებითა მოქცევისათვის და შესანებისა.

IX, 7-8 ზაყარაიძე ცუდყო სიყუარულითა უაყრთა ყურთა  
 შუ სიყ უაყრთოჲს სიყუაროთაჲს უაყრთა ყურთა. იოჲ-  
 შუთაჲს უაყრთოჲს სიყუართა უაყრთა უაყრთაჲს

იქმნიონი ყოინი. \* ყაყოთისუ იყმსუ. იყინიქნი  
სუქასიყოინი ყოინი თოყისი ზუ სითი თიყისი  
ყოინსუ ჩიყ შარქოშოყისი.

გონობადისა-ებრ და სხინომსა სიტყუათა ამით თარგმანების მასწავლე-  
5 ჯად მგონიეს ესე ეკლესიასტე. დამტევებელობის უგულებელს-ყოფისა ბრძო-  
ტა და ჭეშმარიტების მბრძოლთა კაცთა ღირდულობათა და გულარძნილთა  
აღაკათას და რა ცხოველ იევენენ სიმარტივითა გულისაჲთა და უსაკუველ-  
დობითა ღმრთისა-მამართისა სარწმუნეობისაჲთა. და ზურსა ჭამდენ სახარულითა  
და ღვინოსა სუმიდენ კეთილითა გულითა და არასდა მადრკებდენ სიტყუათა  
10 მამართ უკეთურებისათა და გულარძნილთა მტკაღაქობათა. ანდ უფრომსდა სი- 230a  
წრფობითა გულის-ზრახვათაჲთა და ძალისაებრთა მტყუალებათა და ქველის-  
მტყულებთაჲთა ცხონდებოდენ. რლთასა ქცევასა და საქმესა ცხად არს ვდ ღმე-  
რთიცა სათნო იყოფს. და რამეთუ მტყულებათა შინა ესეკითართა სიმარტივითა  
მაგალთა კაცთასა და სასობით მტკაღაქობასა თეთრად იხობიან სამოსელნი  
15 მათნი უფველსა ყამსა. რლ არიან კეთილნი და ნათლის-სახენი საქმენი. და  
არადღეს მთავრების ზეთი თავსა ზედა მათთა. რამეთუ სიტკობითა მტკენ-  
თაჲთა და მაკასხებელობითა ღმრთისაჲთა ნაცვალად მიიღებენ ღმრთისა-გან ყო-  
ვლად-წმიდისა სულისა შეწეგნითა მადლსა განმბრწეინგებულად თავთა და ყოვ-  
ლისავე ცხორებისა მათისად. ხოლო აღყვანებითი თარგმანებაჲ უმადლესისა და  
20 უსაიდუმლოესისა მამართ გონებისა ამით სიტყუათაჲსა აღმიყვანებს ჩუენ. მომ-  
თხრობელი გულის-ხმის ყოფასა საიდუმლომსა და ზეცისა ზურსა, ზეცით გარ-  
დამოსრულისა. და სოფლისა ცხორებისა მომცემელისასა. და ყუალად საცნაურისა  
ღვინოსა კეთილითა გულითა სუმასა. ცხად არს ვდ გუერდისა-გან ჭეშმარიტებისა  
ვენაკისა აღმცენებულისა ყამსა ცხორებაშემოსილისა ვნებისასა. რლთა-თჳს იტ-  
25 უჳს სახარებაჲ მაცხოვრებისა ჩუენისაჲ: და მოილო პური იწ. აკუროთხა და 230b  
პრქუა წმიდათა მისთა მოწაფეთა და მოციქულთა: მიიღეთ ჭამეთ. ესე 8თ 20,  
არს კორცი ჩემი თქუენ-თჳს განტეხილი მისატევებელად ცოდვათა. ესე 26-28  
რეთვე სასუმელიცა და თქუა: სუთ ამის-გან ყოველთა. ესე არს სისხლი  
ჩემი ახლისა აღთქუმისაჲ. თქუენ-თჳს და მრავალთა-თჳს დათხეული მი-  
30 სატევებელად ცოდვათა. რამეთუ ესეკითარისა ზურსა მტკამელნი და საიდუმ-  
ლომსა ამის ღვინოსა მსუმელნი სამდჯჯვე კეთილ და მხიარულ იქმნებიან და კი-  
ნდა და კომბენ ვდ: მოეც სინარული გულთა ჩუენთა. ხოლო ვტკობენ ვდ  
ესეკითარი ღვინომ წიგნსაჲ შინა იგავთასა ცხად ყო გუამანმან სიბრძნემან



დმრთისმან. ქრისტემან მაცხოვარმან ჩუენმან, მეტუეელმან ესრეთ: მოვედით <sup>9,5</sup>  
 ჯამეთ ჰური ჩემი. და სუთ ღვნოჲ. რი განგიზავე თქუნ. საიდუმლოჲსა  
 ზიარებისა სიტუჲსა გამომსახველმან. რამეთუ ღირსებით მიმღებელთა მისთანი  
 უოველსა ჟამსა სამოსელნი, რღ არიან საქმენი ნათლისანი. სპეტაკ იზოების  
 5 მსგავსად ნათლისა. ვა უოვლი იტუჲს სასარებათა შინა: ესრეთ ბრწყინვედინ <sup>მთ</sup>  
 ნათელი თქუნენი წინაშე კაცთა. რა იხილნენ საქმენი თქუნენი კეთილ-  
 ნი და აღიდებდენ მამასა თქუნენსა ზეცათასა. | ად ზეთიცა ზედა თავისა <sup>231a</sup>  
 მათისა იზოების სამარადისოდ განმზახებულად. ესე იგი არს სული ჭეშმარი-  
 ტებისაჲ. რი ჭოვარავს მას და უოვლისვე მცოდველობითისა განცდისაგან  
 10 გამოაქსნის:.

IX,9. **ՅԷ ՎԼՈՒՄ ԸԼԱՍԻՍԿԸՍ ԾՊՇԻԿԸԼՈՒԿՈՒ ԻՍԱ-** 231b  
**ԺՊՈՒ ԿՊՎԱԿԸՍԻՍ ԿԱԿՈՒՄՈՒՅ ԾՈՒՄՈՒ ԸԼԱ-**  
**ՍԻՍԿԸՍ ԿՇԻՍԿԸՍԻՍ ԿՊԻՆԸՄՈՒԸՍԻՍ. ԻՍԱԺՊՈ-**  
**ԻՐ ԺԱԿՊԼԻՐԻ ԿՊԻ ՇԻՍԸՍ ԿԱԿՊԿՊ. ԻՍԺՊՈՒՍՍ**  
**ՐԿՐ ԻՐՊՈՒՄ ԿՈՍ ԿՊԻՇԷ ԸԼԱՍԻՍԿԸՍԸ ԿՐԻՍ**  
**ԿՊԻՍԸ ԾԷ ԿԻՍԱՇԸՍԸ ԿՊԻՍԸ. ԻՍԱԺՊՈՒՍԸ ԿՊԻ**  
**ԿԱԿՍԻՍԿՐ ՇԻՍԸՍ ԿԱԿՊԿՊ.**

შემდგომად ბრძანებისა. რა კრძალულებით ჭამდეს სიხარულისა ჰურსა და  
 განმარტებულთა გულისა სუმიდეს | ღვინოსა და არა მიდრკებოდეს დრკუთა გუ- <sup>232a</sup>  
 20 ლის-სიტუჲთა მიმართ. ასწავებს კუადად. ერთისა ხოლო დედაკაცისა ქანებისა  
 მამაკაცსა. ზირველითგანვე მის მიერ შეუჲარებულისა და მიუჲანებულისასა. და  
 კუადად რაჲთურთით არსადა ცნობასა სხვისასა უოველთა შინა დღეთა აქამსა ამის  
 მსხემობისათა. ად რა ერთი ვის იუოს ერთმან. სიტუჲსა-ებრ და საზღვრისა  
 დამზადებელისა და მეტუეელისა ვდ: არა კეთილ არს მარტოჲსა უოთაჲ კა- <sup>შსკმ</sup>  
 25 ც-საჲ. უქმნეთ მას შემწე მისებრი. და ესრეთ მიმღებელმან ერთსა გუერდთა  
 მისთაგანსა. კორცითა აღუვსო ნაცვალად მისა. და გუერდი. რღი მიიღო. სა-  
 ხედ და ხატად დედაკაცისა შეჭმზადა. ესე უკუე არს მიცემული კაცისა ნაწილი.  
 რამეთუ ერთი გუერდი ბუნებისა მისისაჲ იუო განცხადებულად. ესე იცანო. ეტ-  
 30 უჲს. უოველთა დღეთა აქამსა ცხორებისა და ამოებისათასა. ხოლო სხუასა ნუ  
 სადა მეცნავ ექმნები რაჲთურთით. ხოლო ამოებად ცხორებისა სახელსდვა ქცე-  
 ვადობასა და მიმცვალებასა თითოეულისა კაცთა აღრჩევისასა. რღთა მიერ  
 მრავალგზის სცოდველთადა მოგონებათა მიმართ უცნობელობით და დაკნინლო-  
 ბით მიდრკების საწყალობელი კაცი:.

282b

IX, 10. **ყაყიყონჩო. ძიჯთაბჭყინჩორუჯ ახაყინჩის ყაყონ-**  
**ბჷლი ყყინბჷლი ყიბჩიჯბ.** ძიჯთაბჭყინ ძიჯთი ყყასი  
 ყიბჩიყინ. ძიჯბჷთაყ ყძიხე ყძისი ყიბჩიროთი ბჷჯ უყაყ-  
 თონს-სორყაოლჷთ ბჷჯ ბჷყინსორიხიყუჯთ ბჷჯ სოყის-  
 ძისიყ ჟაჯაყაყთიხე ყყინჩ. სიჯბჷჯ ყყინ თოჯიხლაყოთი  
 ბაყინ:.

5

10

15

20

25

30

კეთილ შობდჷარ და განმზრახ ბრძენ ცხორებისა კაცთაჲსა იპოების სს-  
 კარგელი ეკლესიასტე. რამეთუ შეუნანებელისა და ძაღისა-ებრ კაცობრივისა  
 უცოდველისა მოქალაქობისა ხატთა წინადაუსახავს შემდგომთა თჯსთა და ას-  
 10 წაგებს. რა არცა ერთი რაჲ უღებ ყონ და დაუტყონ. ძაღისა-ებრ კაცობრივისა  
 ბუნებისა. რაჲოდენი რაჲ სადიდებელად ღმრთისა. და მცნებათა მისთა დასაცვე-  
 ლად სრულ იქმნებოდეს. ანდ დაღათუ ჯოცვამ სათანადომ იყოს და დიდების-  
 შეტყუელებაჲ. ანუ გონებითი ხედვამზ ენათა საცნაურთაჲ. ანუ კრძალულებაჲ. და-  
 მარხვამ [და] თითოსახეთა ჭამადთა-გან განყენებაჲ. ანუ მოწყალებაჲ და ქველის-  
 15 მოქმედებაჲ გლახკათაჲ. ანუ მართლმისჯულობაჲ და დაუფარველი გამონიებაჲ  
 ჭეშმარიტებისაჲ. ანუ კელის-ახურობაჲ უმშჯავროთა მისჯულთაჲ და უღმობელ-  
 თა მთავროთა მიმართ მიმძლავრებულთაჲ. რა ყოველთავე ამათ და მსგავსთა  
 ამათთა სახეთა სათნობისათა უღრობეკლად და ყოველთა გულსმოდგინებითა 233h  
 აღსრულებდენ. ველა ყამი ესე კეთილთა მოქმედებისაჲ მდგომარე იყოს. რამე-  
 20 თუ მუნ არღარა არს ყამი რათავე საქმეთა ქმნისაჲ. რელიცა წარმოახინა თქუმითა  
 ვანდ: არა არს ქმნილი და გულის-სიტყუთა და მეცნიერებაჲ და სიბრძნე  
 ჯოჯოხეთსა შინა. სადა შენ წარხუალ მუნ. არა თუ ვითარმცა განიძრახვდა  
 და სრულად განჭყრიდა თანანერგთა თჯსთა გულის-სიტყუათა სული და არსე-  
 ბითსა შეცნიერებასა და სიბრძნესა. ანდ რ ვერღარა ძალ-უც შემდგომად ამიერ  
 25 მიცვალებისა ქმნამ აღსარებისა და შენანებისაჲ მათ-თჯს. რნი კორცთა ეცო-  
 დენენ. ვერცა შეცვალებაჲ უმჯობესთა და საცხორებელთა მოქმედებათა მი-  
 მართ. რ თანად ორივე არს კაცი. ცხად არს ვანდ სული და კორცნი. და ყოვე-  
 ლი წარმართებაჲ ანუ ცოდვამ. ზოკად ორთავე მიერ ქმნილი აქა. ორთავე მიერ  
 მიმდებელ იქმნების კურნებისა. არა არს უკუე ჯოჯოხეთსა შინა სიბრძნე და მე-  
 30 ცნიერებაჲ და გულის-სიტყუთა. სადა შენ წარხუალ მუნ. ცხად არს ვანდ აღ-  
 მართებაჲ და ცხორებაჲ. და ამისთჯს ამცნებს რა არაჲსა საცხორებელთა და  
 სულისა სარგებელთაგანი უღებ ყონ საწყითოსა ამას შინა ცხორებასა. ანდ ყოვე-  
 ლითა ძაღითა მოქმედებდენ მათ:.





ერთსა ნაწილსა სწავლულთბისსა მქონებელთა. ეპების ზური და ეგრეთვე სხუ-  
ანი კმასყოფელნი ნიკთნი. ად არცაღა გულის-ხმიერთა თანა საზოგნელ არს  
მრავალგზის სიმდიდრე. რამეთუ ბრძენნი და გულის-ხმიერისა მტრადებისა უსუ-  
ლიერესთა და უადრესთა შინა წარმმართველნი არს ოდესმე რომელ ნაკლუ-  
5 ლოვანებენ ამათ-გან და უსწავლელთა და უგულისხმთა კელთა შემხედვარ არიან.  
რამეთუ არცა საღმრთოთა და კაცობრივთა საქმეთა მეცნიერებისა მქონებელსა  
უეტუელად მიეტემის ნიჭი ძლიერთა-გან და მეფეთა ქუეყნისათა. რამეთუ იპო- 235b  
ების ვრ იგი მრავალგზის ქმნილ არს უსწავლელთა-განცა ვიეთ-განმე და  
უწურთელთა მიმღებელთაჲ მათ-გან საცემელისაჲ. და რამეთუ უამი. იტუჲს.  
10 და შემთხუევაჲ შემთხუოს ყოველთა ამათ. უამად და შემთხუევაჲ კაცო-  
ბრივთა და საწუთოთა შემთხუევათა დაუწინარებელთბასა სახელსდგა. რომელთა  
მზესხნი მათნი ზედამიწევნით მხლომან ოდენ უწუნის. თჳსითა კელმწიფები-  
თა დამსხმელმან უამთა და წელიწადთამან და დამაგლობაკებელმან და გან- 18მთ  
ძამდიდრებელმან და ქუეყანით აღმადგინებელმან გლობაკისამან. და 2,7-8  
15 სკორეთა-გან აღმამაღლებელმან დავრდომილისამან მიუწდომელითა მიო  
მშჯავრითა დთიგ-შუენიერთა სახიერებათაჲთა. ხლო უკუეთუ ჩუენცა ვინებოთ  
მჩემებაჲ ვიეთმე მიზეზთაჲ მტრემუელისა-ებრ ჩუენცა საზომისა კაცობრივთა  
ცნობათა და მიწდომათაჲსა. ესე ვემე ვთქუათ ვდ შემთხუევის მრავალგზის  
წინააღმდგომი ძეთა კაცისათა. რა არაგინ მოსაგი სიმაღლესა ფერკათასა. ანუ  
20 ძაღსა მკლავთასა. ანუ სიმდიდრესა სიბრძნისა გულის-ხმის ყოფისა და მეცნიე-  
რებისასა უღებ მყოფელ იზოთს თჳსისა მეუფისა მიერ შეწირვათა ლცვათა  
და ვედრებათა და თხროთასა. ად უფელთაჲგე მისა მიმართ აქუნდენ სასოებანი 236a  
და სახიერებისა შეენიერთა კაცო-მყოურებათა მისთა-გან ითხოდენ წარმართე  
ბასა და კნასა და ცხობებასა და ძლევისა წინააღმდგომთა თჳსთასა. რლისა  
25 მიზეზისა-თჳს განაგო უცნაურებაჲ თითოეულისა-გან დღესა თჳსისა სიკუდილი-  
სასა. რა უმეტრებისა-თჳს უამისა მის სამარადისოდ ფრთხილ ვიუფნეთ და მღჳ-  
ძარე და ესრეთ განუტუენველად დაკიცვათ სახლი სულისა ჩუენისაჲ და საუნ-  
ჯენი ღმრთისა-მიმართისა სასოებისა და სარწმუნოებისანი. განუკრესველად.  
30 ად მსგავსად თევზთა სათხეველითა ბოროტითა მონადირებულთა და მიგრინ-  
გულთა მახითა შეპყრობილთა მონადირებოიან და შეიპყრობვიან კაცნი. ცხად  
არს ვდ ცოდვისა მახეთა და საეშმაკოთა განზრახვათა სათხეველითა. რაჲმს იგი  
მეესეულად და მოულოდებელად ზედადაქსხას განუკრძალველთა.



იგი ლომადცა და მთავრად სოფლისა ამის სამთავროსა ქმნითა უდაკსნილეს-  
 თაჲთა. და მომზოგნებელი თვითსახეთა ღონეთა ბრძოლისათაჲ. აწ კსქენებულისა 238a  
 ამის ქალაქისა აღსაკოცელად. ვინაჲცა უკუე იზოოს[რამ] გონებაჲ კაცისაჲ განკრძა-  
 ლული და ფრთხილი და ზეგარდამოსა მქანებელი სიბრძნისა და მადლისაჲ  
 5 ივლტის და უჩინო იქმნების ერთისა გლახაკისა კაცისა ღონიერებით და სიბრ-  
 ძნითა სსიკუდინედ მოწულული და სირცხვლითა ძლეულებისაჲთა აღსვებელი.  
 ესე უკუე არს კაცად წოდებული გონებაჲ. ღმრთისა მიერ მოცემულისა მისდა  
 სიბრძნითა და მადლითა დააკუეთებს და დაამკობს უცხოთესლთა მათ მბრძოლთა  
 და განაჩინებს ქალაქსა სულისსა. რწლისცა უმრთავრეს ძალ არს თვით. და რწლისა  
 10 შორის უგნებულად დაიცივების უმწინოსა წინააღმდეგომთა სცნაურთა და გრძნ-  
 ბადთა კუეთებისა-გან. რამეთუ საღმრთოსა სიბრძნისა და მადლისა ზეგადამო-  
 მომდებელი არა ხოლო საეშმაკოთა კუეთებათა ბოროტთა მოგონებათაჲსა. აწ  
 ძკრის-მოქმედთაცა და უკეთურთა და მოშურნეთა კაცთა ძმაცულებითისა ზაკუეი-  
 სსა გრძნობასა მიმდებელი და ზედამიწევნით შემეცნებელი დაჭკსნის და ყოვლით-  
 15 ურთ უქმად გამოაჩინებს თითოეულთა მათთა თითოთსახეთა ღონეთა და მანქა- 239a  
 ნებათა. ხოლო რამეთუ ქალაქად სიტუჯერი სული სახელიდების ცხად ჭეოფს-  
 წწუეული დავით. იტუოდის რამ ვწდ: მდინარისა მიმართებანი ახარებენ  
 ქალოქსა ღმრთისასა. ყოვლად-წმიდისა სულისა მოქმედებათა და მადლისა მწო-  
 დებელი მიმართებად მდინარისა. რწნი იგი შუებულ ჭეოფენ სუქსა. ღმრთისა  
 20 მიმართ მქანებელსა სსოებასა. ვინაჲცა ესევითარისავე ძალისა უმეტესისა სც-  
 ნაურებისა-თვს ზედააჭრთო ბრძენმან ეკლესიასტე: და კაცმან არა მოიკსე-  
 ნოს კაცისა მის გლახაკისაჲ. რამეთუ არცა ვინ იზოა რამეთუკითთ სხუათა  
 ყოველთა კაცთაგანი არა ვინ მხილველი ბრძოლისაჲ და მძლეობისა მისისაჲ.  
 ყამსა რომელსა გარემოდგომამა ქალაქისაჲ. ესე იგი არს სულისაჲ იქმნა. არცა  
 25 სასმენელ ვაეთდამე არიან სხუათადა სიტუენი მისნი. ცხად არს ვწდ გონებისა-  
 ნი. რწთა იტუოდა წინააღმდეგომთა მიმართ. და ამისთვს შუერაცხ იქმნების და  
 უგულებელს-იქმნების მრავალგზის სიბრძნე ესევითარისა მის გლახაკისაჲ. ვწა  
 უცნაური თუ ვითარი ყოვლად-მკნე [//] ძლევისაჲ აღადგინა მან. აწ ყოვლად-ბრძენი  
 ეკლესიასტე ეგერა ქადაგებს მოღუაწეს მას ღუაწლისა-დამდებელისა მისისა მიერ  
 30 მიცემულისა-თვს მისდა სიბრძნისა და მადლისა და იტუვს: და ვთქუ მე. ვწდ  
 კეთილ არს სიბ-ძნე უფრომს ძალოსა. რწი ესე განცხადებულად თანაშეკე-  
 თუების წწრმეტუეელის დავითის მიერ თქმულსა მას ზემოკსენებულსა სიტუე-  
 ასა ვწდ არა ძალი ცხენისაჲ უნდა. და შემდგომსა. რამეთუ ძლეულ იქმნე-  
 ბის მწეობრი არაწმიდათა ეშმაკთაჲ. ეგრეთვე მოშურნეთაცა და კეთილის-მოძუ-



ფეთა კატთაჲ. სიბრძნისა მიერ და მადლისა და გონიერებისა. ვე ძაღისა ბუნე-  
ბითისა, რამეთუ ამისდა წარმოსახინებულად შედადაჭრთო ბრძენმან ეკლესიასტე:

XI, 17. სიყაყადნი ყისიჟილონი უჯნსაყოფიყოთ რს-  
ბინიყოფნი. იუჟოსასი უჯიოჯიყოფისუ ბიჟიოთოჲს-  
სუ იუჯაჟიჟიყოფით.

240b

5

ესრეთ იტყვს ვდ სიტუენიდა და გულის-სიტუენი აწ მოკსენებულისა  
ამის ბრძნისანი სხუთა უოველთა-თვსვე უჩინო და დაფარულისა საიდუმლოჲსა  
წინაგანწიებისა მქონებელ არიან. კარნა მხოლოდ მუედრთებითითა მოსწავებითა  
მსმენელნი ოდენ მათნი იმენენ მათ. და რნი კრძალულებით მოუკდებოდინ  
10 მათ განსწავლულ და მეცნიერ იქმნებიან მათ მიერ. უიროჲს უოველისავე თე-  
ატრონთა შინა ქმნილისა მის გამაღვლობისა და ურთი-ერთასთა გამცემათა-  
ჲსა. რომელთა ჭყოფენ დაღადებით სამღერელთა რათმე ხილვათა-თვს რამეთუ  
ესე წარმოაჩინა. თქუა რაჲ ვდ უფროჲს დაღადებისა კელმწიფეთაჲსა უგუ-  
ნურებით.

IX, 18. ზეთითი რისი სიყმისიჟ იუჟოსასი ყაიხ-  
ჯიოთოჲს ყისიჟიოთოჲს. ბიჟ ბლამიჟიოთიჟნი  
იუჟოსიჟიჟნი იოჯიოთიჟიჟნი სიჟიოთაჟიჟნი ბიჟი-  
ყოფითი.

241a

კელთა-შინაჲსა-ებრ უკუე ძაღისა ეგრეთვე უწარჩინებულესად დასდებს  
20 შეკარდამო სიბრძნესა და მადლსა უიროჲს ჭურჭელთა და მანქანათა სიბრ-  
ძლოველთასა. რამეთუ არა თუ იუოს ცნობიერებაჲ | ამაოდ გამოჩნდებიან უ- 241b  
ველნივე დონენი და განმზადებულებანი მათნი. ხოლო აღუვანებითისა-ებრ სი-  
ტყვს ცხად ჭყოფს. ვდ არარად საკმარ არიან გრძნობადთა რათმე დონეთა  
მანქანებანი წინაგანსწიებულად სემშაკათა ძაღთა სივერაგისა. თვნიერ მხოლოდ  
26 კრძალულებითი ოდენ სიფრთხილე. რომელსა მისცემს შეკარდამოჲ სიბრძნე  
ფრთისაჲ მისა მიმართ მქონებულთა სსკებისათა. რამეთუ იგი მხოლოდ გა-  
ნაშენობს და განძლიერებს კაცობრივსა გულის-სიტუენას დასამკობელად სამ-  
მღგომობისა და ზღუდის-ზღუდეებისა მათისა. ხოლო იტუოდის რაჲ ვდ მტო-  
ღველმან ერთისამან წარწყმიდის კვთილობაჲ მრავალი. წარმოაჩინებს



X, 1. **საღვთისმშობლის ღირსი შვილიშვილი სიყვარულითა და  
ძალისა შიშისა შიშისა და სიყვარულითა და სიყვარულითა.**

243b

ამას წარმოაჩინებს ამიერ ვ'დ მცირედიცა საზომი ზეკარდამო ღმრთისა  
მიერ მოცემულისა სიბრძნისა და მადლისა და უმჯობეს და უაღსარსეველეს არს ვ'  
5 უფროსს ზატიოსანი ქცევითა შინა და საქმეთა უგულისხმობისათა. ესე იგი არს  
სიხენეშისათა თანაერთნებათა თქათა-გან მიღებულისა მის დიდებისა დიდისა.  
რ'ლთა-თვს იტყვს მოციქული ვ'დ რომელთა დიდებაა სირცხვლსა შინა  
მათსა:.

გლპ  
3,19

X, 2. **საყვარელი ყოველისა და სიყვარულითა და სიყვარულითა და  
სიყვარულითა და სიყვარულითა და სიყვარულითა.**

244a

გულის-ხმებრისა და კეთილის-მოყვარისა კაცისა უაღრესთა მიმართ და  
ღმრთისა სათნოთა გონებითისა აღმჩენველობისა წარმოაჩინებულმან და კუალად  
უღმრთოებსა ვისმე უაღრესთა მიმართ მიდრეკისა ცხადყოფულმან. მარჯუენისა  
ვ'ემე კერძოებსა მიერ უოვლად-კეთილი და სასწრაფოა აღჩვენება წარმოაჩინს და  
15 მარცხენისა მიერ წინაუგომო მისი:.

X, 3. **შე უხარხარეს სიყვარულითა და სიყვარულითა და სიყვარულითა  
და სიყვარულითა და სიყვარულითა და სიყვარულითა.**

244b

გარეწარად აქუს უგუნურსა სათნოყოფაა ღმრთისადა, ვ'ა დაკსნილისა ცხ-  
რებისა მომგებელსა. ამისთვის მოგზაურობასაცა შინა დაკლებულ იქმნების სათა-  
ნადოთა-გან და საჭიროთა. რამეთუ არცა მკუდრებელი სართულით განსჯვისადა  
ზეკარდამოს ხადის შემწეობასა, არცა საღმრთოსა კელის-აზერობასა, ა'დ გან-  
ვადს მსგავსად ზირუტეუთა კაცთა შესატყვისისა მომგონებელი. ა'დ უოველსავე.  
25 რასაცა იგონებს. უგუნურებისა ნაშობ არს. რამეთუ იწურთის ამართა და ტუე-  
ლთა მოყუისსა-თვს. მოსავ არს საჩვენებელთა და შესაძინელთა და ცხობებისა  
უსამართლოებსა წარმართებასა. კარნა წინა-აღმდგომისა ჭკონებს სასკობათასა. რა-  
მეთუ იტყვს ოდესმე რომელ დაუწყნარებლობითა საწუთოებსა შფოთებათადათა  
მრავალნი ძვრნი და ძნელებლობანი მოისთუენის. ა'დ ბრძენი ეკლესიასტე უფ-  
35 რომსდა ამისთვის ასწავებს უოველთა შედგომილთა თვსთა სამარადისოდ აღზურ-

245a





გარეუკუნ-იქცა და ვერდასა ოდეს იკადრას მერმეცა ბრძოლისა უთჳსად. ვინაჲთ 246b  
გან ოქლის თითოეულისა სიტყვასა შემსგავსებულთა ზსსუხთა ღთიფ-შუენიერად  
წინაგანწყობითა. ვა მონაჲ ვინმე ლტოლვილი გუემათა და წყლულებათა-გან:

X, 5-7. ღისხ სიყაოსიადუ. ძაძყოთი ურღროთი შიქოსუ  
5            ქაყოყუ. ურათქილუ იყიყუროთი. ძაძყოთი  
          უჯშაყოზუ რაოსილ-უჯნი ყყოძყოფყოფოსილ. \*  
          ძაყოლუ იყოყაიწაძი სიძყოროყოფუ ჳაშთაჲ. ჳუ  
          შაიშაქიწი ჳუშშაქყოშაქი. \* სიღროთი ძანიწი  
          ღყოწილუ ჳიქუ ჳუ შთაყოფიწი შაყოფყოფ  
10            ურათქილუ ძანიწი ყყოყოფიწილუ ჳიქუ:

247a

გრძნობად უკუე ცხად ჰყოფს აქა განუნახველთა და შეუტყუებელთა კელთ-  
დებათა მთავრობისა მშერობელთა მიერ. ვრ იგი იპოს მრავალგზის უცნობად  
ქაცი მკედართ-მთავრობითა შინა და დიდთა სიმაღლეთა უფროდს ამადლებულა 247b  
და განდიდებულა ანუ ნათესაობითისა თხსებისა-თხს ანუ ძუელისა და მრავალ-  
15            ჟამეულისა სიუყარულისა-თხს. ანუ სხვას რადმე შეუმსგავსებელისა მიზეზისა.  
          ცთომილებასა კაცობრივთა მშჯავრთასა შედგომილისა. და რამეთუ ესეგითარსა  
          მას ზეშთაღმატებულებასა შინა მთავრებრივთა ზატვივთასა. იპობიან. წინაუკმ  
          მდიდარნი უჩინებებსა შინა და სიმდაბლესა. და ზირველ უფლებასა და მეუფებასა  
          ქუეშე მეოფნი მონანი მთავრად იხილვებიან. მონებრივთა გუარითა მცხორებელ-  
20            ნი ქეეგანასა ზედან ხოლად მთავრად და მდიდრად ვიტყვ მთავრებრივთა ცნობი-  
          თა აღსავსეთა, და სიმდიდრედ რლთა ბუნებითნი მოგონებანი ფდ მოზავებულ-  
          ნი აქუნდენ მთავრებრივისა კელმწიფებისა მოქმედებათანი. და ამისსა იტყვს ვა  
          უნებლიეთად ბორატად ხილვასა შხესა ქუეშე ბრძენი ეკლესიასტე. რლთა არს  
          მშერობელთა მიერ დადგინებაჲ მთავართაჲ შეუტყუებელთა მის ზატვივისათა.  
25            ცთომისა მიერ და უშეცრებისა ანუ უმჯობესთა რათმე სსსოებათა მოლადებისა.  
          რამეთუ ამას ცხად ჰყოფს იტყოლას რაჲ. ვდ ვა უნებლიეთი. რამეთუ არა  
          უყოლითურთ უნებლიეთად იტყვს ამას. ად ვა უნებლიეთად. ესე იგი არს ვდ 248a  
          უნებლიეთისა რადმე მსგავსებაჲ მოაქუს განგებულებასა მას. რლისა-თხსცა  
          მრავალგზის მშერობელნი მოულოდებელთა მათ-თხს დასსრულთა სსქმისათა  
30            გარდაადგენენ ეგეგითართა მათ მათდა ხუედრებულისა ზატვივთა სიმაღლისა-გან.  
          რამეთუ კელმწიფედ აწ ჟამად-ჟამადისა მეფობისა რწმუნებულთა უწოდს. ხო-  
          ლად ჰუედრის მათ არავაშომრჩეველობისა-თხს მთავრებრივისა გონებისა მქო-

ნებელად ცნობილთაჲსა და მონებრივისა-გან სუელიერთს და კორციელთა ვნე-  
 ბათა თავის-უფალთაჲსა და ბუნებითა და აღწევითთა კეთილთა მიერ მდი-  
 დარ ქმნილთაჲსა და მათდა კელთ-დებისა ჰატივისა მთავრობისსა. ხოლო უკუ-  
 ეთუ ვინმე ადევანებით ინებოს აწინდელისა ამის სიტყვას თარგმანებაჲ. ურთი-  
 5 ერთასი მონაცვალეობაჲ გულის-ხმა უაზნ ორთა ერთა. ცხად არს ვ'დ ჭურათა  
 და წარმართთაგანისაჲ. რამეთუ პირველ უგუხუჩი იგი განწირული წარმართთა-  
 განი და მეტუეული გულისა შინა თვსსა ვ'დ არა არს ღმერთი. ესრეთ მიემთხვა  
 დიდთა და მდალთა და ღთივ-შუენიერთა ნიჭთა და მდალთა და სუელიერსა და 248b  
 კორციელსა საშუებელსა. ხოლო კუაჲდ წინაუკმოდ მდიდარნი ესევითართა მათ-  
 10 გან. ესე იგი არს მსესანისა შჯულისა და წწუეულთა. და ყოველთა ღმერთისა  
 მიმართისა საკუთრებისა და სასოებათა-გან დაცალიერდეს და სრულებით დამ-  
 დაბლდეს. და მსგავსად მონათაჲსა მავალად იხილვების აწ ქუეყანასა ზედა ყო-  
 ველსა შინა სოფელსა. წერილისა მის-ებრ ვ'დ: უფალი დააგლახაკებს და 1290  
 განამდიდრებს. დაამდაბლებს და აღამაღლებს. აღადგენს ქუეყანისა-გან  
 15 გლახაკსა და სკორეთა-გან აღამაღლებს დაფრდომილსა. რამეთუ განცხა-  
 დებულად ესრეთ იხილების ურთი-ერთასი მონაცვალეობაჲ ურწმუნებისა მათისა-  
 თვს განურილთა ჭურათა და ყოველთა ღმერთისა ქრისტეს მიმართისა სასოებისა  
 და სარწმუნებისა-თვს ნაცვალად შეწყნარებულისა წარმართთაგანისაჲ. რ'ი ჭბას-  
 20 სახელსდებს უნებლიეთად სიბოროტედ. რამეთუ ურწმუნებისა ვ'ემე მთხრებს,  
 შთავრდომად შეებრკემა ნეფსით. ხოლო განვრდომად და უცხოყოფაჲ ღმრთი-  
 ს-გან და საღმრთოთა შეემთხვა უნებლიეთ ესრეთ განმგებელბითა ყოველთა 249a  
 ზედა კელმწიფების-მოუყარეთასა საღმრთოჲსა მართლმსაჯულბობისაჲთა:

X,8-11. წიქაძმთქიოთი შთქიოცოთიჲო ყოფილთი-

250a

25 შიქი შიქი ყინი. შიქიოთიოყოფილთიჲო ყოფილთი-  
 ლი შიქიოთიჲო იყყასი შიქი უყოფილთი. \* ქიქი-  
 ყიოთი იყოფილთი შიქიოთი შიქი 'ხიქი.  
 შიქიოთი ყოფილთი ყინილი შიქილი შიქი  
 \* ოქიოთიოყოფილთი შიქილი შიქილი შიქი  
 30 ყოფილთიოყოფილთი ყინი. შიქი იყოფილთი  
 იყოფილთი. შიქი შიქილი ლიქილი შიქი ლიქილილი:

დაფარულთა ზაკუვათა და მოუყასთა-მიმართთა მხაცულებათა-გან ჯმნასა უბრ-  
 ძანებს აწ ბრძენი ეკლესიასტე. რათა არა თვთვე შთაცვვენ მათ მიერ ღარწუემუ-



ღთა მათ საბრკეთა. და თვსთა მათ კელყოფათა და მოპოვნებათსა | მართლად [დ] 250h  
მიეკადო [///////] ვა იტყვს წყუელი დავით ვდ: ქნარცკ თხარა და აღმოპ- 7,16  
კუეთა იგი. და შთავარდეს მთხრებელსა. რომელ ქმნა. მიექცეს ტკივილი

მისი თავსა მისსა და სიცრუე მისი თხემსა მისსა დაუედეს. ხოლო ამსვე

5 ცხად ჭყოფს იგიცა ვდ მარლუეველსა ღობისასა დევნა უყოს მას გუელმან.  
მარლუეველსა უკუე ღობისასა არა თუ სარგებელად მოყუისისა. ად რა დაუყე-  
ნებელ და ადვილ შესვალ იყოს მხარავთა. რამეთუ გუელმან დევნა უყოს ესე-  
ვითარსა მას. ცხად არს ვდ სავნებელთა და განსარყუნელთა მოყუისისათა მოქ-  
მედსა. რაჟამს თვთ მათ-განვე მის მიერ ქმნილთა გამოკდეს ძვირი მის-თვს.

10 მსგავსად მკეცის რამსმე გესღიანისა. და განმყრელი ქვათაჲ. ცხად არს ვდ  
მარკოლეებელთაჲ მათი. რლთაჲ ენება განტყუენვამ ვითიმიე. რომელნიცა უქ-  
მად გამოაჩენდეს განზრახვათა მათთა. დაშურეს. ესე იგი არს. ფდ უბადრუკ  
იქმნეს. და ესრეთვე გულის-ხმა ჭყო მკოდელიცა შეშათაჲ. რამეთუ რომელი  
კოდდეს შეშათა არა რათა გემოანი რამსმე გობლეილი შექმნას შესწყნარებელად

15 და ნუგეშინის-საცემელად უცხთა. ად რა ალაგზნეს წუთლად დაშრეტილნი გუ- 251a  
ლის-სიტყუანი და მოგონებანი სიბოროტისანი. არს თდესმე რლ განგრდომითა  
რკინისაჲთა. ესე იგი არს ბოროტისა განმზრახისა გონებისაჲთა შეუშინგავისისა  
სიტყუას მიმართ. უფროდესდა თვთ ჭპოებს მათ შინა უფროდესდა ზღვეულებასა.  
რლსისა შემთხუვამ ჩუენცა ბეგრეუელგზის გზილავს მშობელთა თვსთა მიმართ

20 მიქცევითა ბოროტის-განმზრახობისაჲთა და სრულიადსა მოსრულებასა მიცემითა  
მათითა. ვრ ესე იპოების მკოდელ შეშათაჲ. ამოდ მტმუნვარემყოფელი ზირსა  
მოყუისისასა. ხოლო უფროდესდა უმეტეს განმადლიერებელი ძალთა მისთაჲ. ესე  
იგი არს უგანკრძალუელს მყოფელი მისი გამოცდილებისა მიერ მომზირალობა-  
თა თვსთაჲსა და ნამეტაობასა სიბოროტისასა. რომელ არს კელგონებაჲ და შეტ-

25 ეეებაჲ. ზირველსა სიმზნესა ზედ მიმცემელი: ხოლო უკუეთუ ვინმე სწორი და  
იგივე ძალი თქუას ადევანებითითაცა სიტყუათა. არა სცთეს ჭეშმარიტებისა-გან.  
რამეთუ ჭურიაებრთა სიციბილთა და ბოროტის-განმზ[რ]ახობათა მიერ ადძრულსა.  
რლ არიან. სამწვალეებლნი და ბოროტად-მადი|დებლობითნი იტყუნი. მარადის 251b  
ადლესული აქუს ენაჲ. და ამისთვს ღობესა შჯულისასა დამარდუეველი და გ-

30 დოლსა ჭეშმარიტებისასა დამამკობელი სხუასხეთა მოძღურებათა და გარე-  
წართა თარგმანებათა მიერ ჭპოებს გუელსა გულარძნილსა. ცხად არს ვდ ბორო-  
ტთა დასაბამსა ეშპაკსა. გამოჩინებისა თვსისა მიერ მომწუდეველსა თვთ მისსა  
და წარემედისა მთხრებელად მიმეუალებელსა. ვინაჲცა სხუანი ყოველნივე შემდ-  
გობნი სიტყუანი ესე ვითარისავე მქონებელ არიან ხედვისა. და ამისთვს ადვილად



სა გულის-სიტუეტასა. რა უფელთავე შინა კერძთა სულისათა განჭვინოს  
გესლი სიბრძნისაჲ. მიერთგან შეუძლებელ ანუ თუ ძნიად შესაძლებელ იყოს  
სიმრთელედვე კუალად-გებაჲ:

X, 13-14. სრუაყროუ არიხრუ კიხინსრუოუ ჰეშოო.

5 შუ ყუყუნი აყუაყაყირიხრნი შუდნიოქიქნი  
ჰესი. \* შუხრუყრშ სრუაყროუ ჰრითუ აყუაყ-  
ნიოქიყრუო. შუ აყიოქნირუოხინიოო არიხრუ  
ჰრირიოო ჰიშახიოქოქიყრუო ყაიხაყი. \* შუ  
აყუაყნიოქი ჟუნირუშირიოქიყრუო სრუაყროუ:

10 და აწცა ვად ჰატიოსან ჰეოფს და დადაშნებს სიბრძნით აღმოთქმულთა  
სიტუეტათ. მადლად სხელის-მდებელი მათი მარგებელობისა-თჳს მსმენელთაჲსა.  
ცხადარს ვად მრავლით-კერძო და მრავლით სხნით. რამეთუ ესრეთავე იტყვს წიგნსაცა  
შინა იგიეთასა ვად: პირსა მართლისასა დამოსწუთიან მადლნი. რამეთუ გულის-  
ხმის მყოფელი ჰეშმარტებისაჲ ჳ სიწოდებოთა მიერ შემამკებელი ჳ განკანონებუ-  
15 ლად მქანებელი თჳსისა პირისაჲ სიტუეტათცა კეთილთა აღმოცენებს შემდგომობი-  
სა-ებრ წესისა. და მადლისა შემქმნელთა მსმენელთა თჳსთასა. რამეთუ გარემო-  
დგომილებასა მათდა ვნებათა ზედადდგომისასა. ანუ ურვისა და მწუნარებისა  
რადსა-განმე მოცვეულებასა შინაგანისა კაცისასა გამოიგნის და სიხარულისა და  
მხიარულებისა და ნუგეშინის-ცემისა მიმართ შუამდგომელ ექმნების. ად მოშუ-  
20 რნისა და კეთილთ-მოქელისა გონებისა მქანებელნი. რადნიცა სხელის-დებითა  
უგუნურებისაჲთა წარმოაჩინნა. ზედაშესრულნი სიბრძნის-მეტუეელებათა ბრძნის-  
თა. ნიაჭარითა უგუნურებისა სიტუეტათ აღძრსაჲთა. მსგავსად ზღვსა დეფვა-  
25 თაჲსა. შეჭრევენ და დაანთქმენ მათ. ვარ იგი წარმოაჩინებს წიგნსაცა შინა იგა-  
ვთასა. იტყოდან რად ვად სიბრძნე და სწავლულეობაჲ უღმრთოთა შეურაცხ  
30 ყვიან. ხალხ ბაკენი უგუნურისანი თჳთ მას ოდენ დაანთქმენ. ვა იტყვს. და  
არავის სხუასა. რამეთუ სიტყუათა შენტა-გან განჰმართლდე და სიტყუათა  
შენტა-გან დაისაჯოო სხარებათა შინა კობს მაცხფარი. და კუალად წიგნი  
მრავალმოთმინისა იობისი: გამხილენ შენო. იტყვს. პირმან შენმან. და ბა-  
გეთა შენტა შეგწამენ შენ. თჳთ მის უგუნურისა ზედა თავით თჳსით მოწე-  
30 ნუნელისა დამჯილებისა სიტუეტათ თჳსთა მიერ გაჰომოაჩინებელი. დაღათუ იზოფ-  
ნენცა მრავალგზის უგულისხმონი სიტუეტანი კეთილის-მოქელეთა კაცთანი სიტ-  
უეტებისა ბრძენთაჲსა დამშრეტელად და უქმად გამოაჩინებელად უსიბრძნითა

83  
10,31

83  
1,7

მთ  
12,37

იობ  
15,6





ბითთა და ღმერთის-მეტეუელებითთა თხრობათა მიერ ზოგნილისაჲ და ქადაგებულისაჲ გამოუთქუმელისა მის და ყოფლითურთ მიუწოდმელისა და ნამდვლვე მხლელისა ყოველთა-გან შეუცავისაჲ. რამეთუ ვერ ცნა კაცმანო. იტუჳს. რაჲ არს ქმნილი და რაჲ ყოფადი. რამეთუ ვერ მცნობელი სიტყუას თვისის არსებასსა ევნომიოს. ვერცა მიმწოდმელი. თუ ვერ იქმნა თხისთა ურთიერთს წინააღმდეგობითა და მბრძოლთა მარტოვითა ნივთთა შეკრებაჲ და შეერთებაჲ შესამტკიცებელად კაცობრივისა ბუნებისა და სხუათა ყოველთა ზირუტეუთა ცხოველთა მყოფობისა. და ფად უმეტეს ამისსა ვერ შეცნირიყოფადისაჲ მის. ესე იგი არს. თუ ვერ სული განყოფილი და განშორებული კოცნთა-გან ჰკიეს თვისაგან. ვე ზოგადისაჲ და საყოველთაჲსა ადგომისა. რაჲმს საღმერთოჲთა განზრახვითა კჳლად მიიხუნეს და შეიერთნეს იგინი დიდებულსა მას მეორედ-მოსვლასა ქრისტესსა. აწ უკუე ვერცა ზირველქმნილთა რათმე ვერცა ყოფადთა მცნობელი. ესოდენად უცნობელობად და განცუბრებად მიაწია. ველა გარდაკუელებითა სილადისაჲთა მიუწოდმელისა არსებისა საღმერთოჲსა მეცნიერებაჲ იჩემსა.

15 ამისი უკუე საწინააღმდეგმეტეუელოჲთა თუაღითა მხედველი ეკლესიასტე დაამკობს დიდმოქადულობასა და სიტუუადიდობასა მისსა და კაცობრივთა სიმაბლეთა თანაშეზომილისა გულის-სიტუჳსა მომართ შთაზომიუვანებს და რათა არაარს ესევეითარსა იგონებდენ ანე იტუოდინ. ად უცთომელობით მეცნიერ და ქრისტეს ზირისა ჰავლეს თანა მემობელ იფუნეს: აწ ვიცი ვა სარკითა და სახითა.

20 ხოლო მერჳე ვცნა პირითა პირისა მიმართ: ხოლო ნუ ვინ მგონებს მე ესევეითარისა ამის იჭჳსა შეწმასნით და ახალსახეობით შემომღებელად. ვრცა არაჲჲ ესევეითარი წარმოქმინა ეკლესიასტეს. რამეთუ უკუეთუ არა ესევეითართა ამთ ზირთა მიჯანქოთ აწინდელი ესე სიტუუაჲ წარმოთქმულთა მათ მიზეზთათჳს. გარეწარად საღმე იზოცს და სამეტავად. და რამეთუ იტუჳს ვად ვერ

25 ცნა კაცმან თუ რაჲ არს ქმნილი და რაჲ ყოფადი. ვინაჲთგან გაცნობია 258a  
 კნინდა და ყოველთა კაცთა. ვად ყოველთა შემოქმედისა და ეკლესიანთ-მოქმედისა მიერ არაარსისა-გან არსად მოყვანებულ იქმნა და შეიქმნა ცისა სივრცე და ქუეყანისა სიმაღმე მხლელად ყოველისა შემოქმედელითა ოდენ განზრახვითა და ნებითა მისითა. და უფსკრულნი და მთანი ღელენი და მზე და მთოვარე და ყო

30 ველა ვარსკულავთა მწეობრი. და სხუათაგა ყოველთა ცხოველთა ტომობაჲ. ხოლო უწინით ყოფადნიცა ღთივ-სულიერთა წერილთა-შიერითა სწავლითა და სარწმუნოებისა უცთომელობითა. ვად შეიცვალნენ ცანი და ქუეყანაჲ და მათშინანი და უადრესისა მიმართ გარდაინივთნენ მყოფობისა. ვერ უკუე ვერ ცნა კაცმან რაჲ არს ქმნილი [და] რაჲ ყოფადი. რამეთუ შემდგომი მისი ვინ მიუ-

13,12

თხრას მას. რამეთუ აჲ ესერა უფთილთაჲ და უფთადთა-თჳს საღმრთოთა უწეებათა მიერ განვისწავლენით და უწინით. გარსა კეთილად ცხად არს. ვ'დ ამზარტავასის და მგომბარსა ზუაობასა და ბორცტად-მისხურსა სიტყუადიდობასა ზემოთქუმულთა მათ მსგავსთა მათ წვალებისა მთავართასა წარმომანინებელი 5 ზომიერისა და კაცთა შესატყვისისა სიმდაბლისა მიმართ აღუწოდის. ვ'ა პირველ ვიტყოდეთ. და რამეთუ ამის ცხად ჰყოფს უსაშუალოდ ზედადართულთა მიერ. იტყოდის რაჲ ვ'დ შრომაჲ უგუნურთაჲ განაბოროტებს მას. რ'ლმან ვერ | იცნას წარსლკაჲ ქალაქად. რამეთუ განმცხრომელისა გონებისა მომგებე- 258h ლთა მრავალთა ოფელთა და შრომათა და ტკივილთ-მოყუარებისა მიერ. რ'ლთა-თჳს განმბორცტებელობაჲ და საუკუნეთა კეთილთა-გან დამკლებელობაჲ მათი თქუა სიტყუამან. ესოდენისა შრომისა და ესევითარისა წურთისა მქნებელთა ვერ ცნეს 1 თუ ვ'რ ჯერ-არს სლვაჲ ზენაქალაქისა მიმართ. ცხად არს ვ'დ საცნაურისა იერუსალიმისა. რ'ი არს დედაჲ ჰეტრესი და ჰავლესი და მსგავსისა მათისა ცხროებისა მქნებელთაჲ. ა'დ სილადესა შინა თჳსისა ზუაობისასა განმცხრო- 15 მეფნი და ზემთაზუნებისა და უფელისავე კაცობრივისა მიწდომისა ცნობად მერცხენი და მოქადულნი კარკან სასუფეველისა დაეწუღინეს. ტუუილითთა იტყუთა და ბორცტად-მადიდებლბითთა მადიდებლბათა მათთასა:

# თავი მეშვიდე.

259a

## ნიშანი მეშვიდისა ამის თავისაჲ.

20 კუალად ჰგონებს აქა გინა თუ გრძნობადისა. გინა საცნაურისა ჰაბუკისა მეფისა. და ნაურთვებისადა შექტეულთა მთავრათა მქნებელსა ქაჯაქსა. და ჰნატრის ქუეყანასა. რომლისა | მეფე ძე აზნაურისაჲ არს და რომლისა მთავარნი 259h უამიერად მიიღებენ საზრდელსა. ამისა შემდგომად იგავის შემოღებით ჰგობს მტონარსა სათნოებათა მიმართ ხოლო იტყუს საიდუმლოდისა დჯნისა-თჳსცა და 25 საღმრთოდასა სიტყუსა. და ვითარმედ არა ჯერ-არს წუევაჲ მეფისაჲ. და მოწყალებისა-თჳს. და ვითარმედ ძუელთა მათ სუფიერებისა-ებრ სახარებისა მიმართცა იმოქალაქების შჯუელი. და საცნაურისა-თჳს წჳმისა და ღრუბელთა. და ვითარმედ რომელს-ცა ვინ იპოოს ადგილსა უამისა აღსასრულისასა. გინა თუ სიბორცტისა ანუ სათნოებისასა. მას შინაცა დაადგრების. და ვითარმედ სოფლისა-ძლითნი 30 განკებანი უცნაურ არიან კაცთადა. და ვითარმედ სიურმითგან ვიდრე სიბერეზედ ვერ-არს ქმნაჲ სათნოებათაჲ. და მზისა სიშართლისა-თჳს. რომელი ახარებს



მხედველობითა თუალოთ. და ვითარმედ მხედველობითი კაცი იკისენებს უღმრ-  
 თოთა მიძღოდესა ბნელსა. მერმე ასწავებს ვითარმედ მოქმედებად კათილისა გან-  
 შკნობილთა გონებითა უბიწონი ჭქონან თუაღნი და გული. მოიკისენებს საშჯე-  
 ლისა-თჳს ღთისა და გულის-წურომისა და ჭაბუკებისა ამაოებისა-გან სიფლ-  
 5 ტოლისა და სამარადისოჲსა შემოქმედისა ღთისა კისენებისა-თჳს. ამიერ მიიცვა-  
 ლების საზოგადოჲსა აღსასრულისა სიტყუათა მიძარო. და წინაღსწარმეტყუელებს  
 სახეთა მიერ წმიდათა კაცთა-თჳს და ჭურითა-თჳსცა მრავალთა ვიდრემე ცხფ-  
 ნებულთა-თჳს ხოლო მტირედთა წარწემედულთა-თჳს უამსა აღსასრულისსა. 260a  
 წინაღსწარმეტყუელებს აღდგომისა-თჳსცა და ვითარმედ წარსლფასა თანა მწარისა  
 10 ამისა და საღმობიერისა ცხორებისა მსგავსად არისა. რომელსა შინა ნუში აღფუგუნების  
 და მკალი განსხუნების. ყოფადი საუკუნოჲ გამობრწინდეს. იტუჳს უკუე კაცთა  
 გორცთა-გან განკისნასა-თჳსცა. და ფილესოფოსობს მაგალითთა მიერ ვითარმედ  
 არა თუ არაარსებად მიიწევის მო-რამ-კუედეს კაცი. ამისა შემდგომად კუალად გან-  
 მაქიქებელი ამაოებასა საწუთოთა ამათდა შედგომილისსა იტუჳს ვითარმედ ეკ-  
 15 ლისიასტეს აქენდა მეტო სიბრძნე. რომლისა მიერ ჭეშმარიტი მეცნიერებაჲ  
 დაუცვა კაცთა. და ვითარმედ სუფითა წმიდითა შემეობილი და განწმიდელი უური  
 შემძლებელ არს გამოძიებად იგავით თქმულთა სიტყუათა. და ვითარმედ სიტ-  
 უჳსა სასარებისა საცნობად გული უთქმობდა ეკლესიასტეს. რომლისა მიმნიჭებელ  
 არს მხოლოჲ მწეემსი კეთილი განკაცებული სიტყუაჲ ღთისაჲ. და ვითარმედ  
 20 სიბრძნის-მეტყუელნი სიტყუანი. ვითარცა კარის საწერტელნი. და ვითარცა გან-  
 კურგებულნი ნივთნი აღადგენენ სათნობათა მოქმედებისა მიძარო. ხოლო დასა-  
 სრულსა წიგნისასა ძედ თჳს უწოდეს ეკლესიასტეს შჯულდებულსა და სათნო-  
 ბით განშუენებულსა. ამცნებს მას მრავალთა და არა ჩუენისა ეზოჲსა წიგნთა-მო-  
 ეებისა და ფრიადისა წურთისა განგდებისა. და შემდგომად გონებისა ყოფლისა 260b  
 25 ვე წიგნისა-თჳს მომზადებულეებისა და სოფლიოთა საქმეთა ცუდად-მაშურალობი-  
 სა ჩუენებისა. ხოლო სურვილისა ყოფადთა კეთილთა მიძარო ამაღლებისა. და თუ  
 ვითარ წარმართებულ იქმნეს სასწრაფოჲ ესე შემოკრებულსა და თავდგმულსა  
 მოძღურებასა წინადასდებს. ვითარმედ ჯერ-არს ღთისა შიში და მცნებათა მისთა  
 დაცვაჲ და ამათისა მოქმედისსა განსაზღვრებს კაცუოფასა. მერმე მოიკისენებს  
 30 საღმრთოსა და თუაღუნუასა საშჯელსა. და ვითარმედ ყოველთა ცხორებასა  
 შინა ქმნილთა-თჳს მიგუაქეს მასაგებელი. და ეგრეთვე სრულ ჭყოფს აღმწერელ-  
 ბასა ურკათა შინა დაშტევებელი ჩუენი. რაიას სამარადისოდ ქონებითა მათისა  
 კისენებისაჲთა განკევენებოდეთ ძურთა და ვმოქმედებდეთ ბრძანებულთა ჩუენდა  
 საღმრთოთა მცნებათა.



უპატოო ქმნილად გამოჩინებულნი. ვინაჲცა ქალაქსა. ესე იგი არს სულსა. ესე-  
 ვითარად ჭაბუკურად ცხორებულისა ამისა მეფისასა ვაებაჲ მისცა ბრძენმან  
 ეკლესიასტე. ვა არმქნებულსა მეფისასა. დიდად-შუენიერისა და მეფობრივ  
 განმკებელისასა. ხოლო მთავრად უწოდს სხუათა ძალთა სულისა სიტყუერისა-  
 5 თა. რომელნიცა მეფისა შედგომილად იხმლებიან უღებეფოფასა შინა უადრესთასა 262  
 და აღჩქევასა უადრესთასა. უკამოდ აღვსებულნი ვნებულთა მოგონებათა და  
 თხნიერ ჟამისა განმადლარნი უწესოთა უცნებათა მიერ. რამეთუ ვა იგი გრძნო-  
 ბადისა ძალისა მიმართ ამით სიტყუათასა მოავრად შემოხუმაჲ უწეის სიტყუემან.  
 არცა ერთისა წესიერებასა მკუმეველთაჲ ჯეროანსა ჟამსა მიღებისა-თჳს საზრ.  
 10 დელთაჲსა ად მიერ ცის-კრითგანვე გემოთ-მოყუარებითთა ტაბლათა და შუე-  
 ბის-შემქმნელთა სანოვანგეთა ზედა მსხდომარეთაჲ. და არცა ერთსა ზრუნვასა  
 ქალაქისა ანუ მიმდგომთა მათთა და თანამოქალაქეთასა მქნებულთაჲ. ეკვეი-  
 თარსავე ძალსა ცხად ჭყოფს შემდგომთაცა სიტყუათა მიერ. რაჲთაჲ სახის-  
 15 მტყუეულებით უმეტეს სათანადო არს თარგმანებაჲ უფროჲს ვიდრეჲა გარემისა  
 ძალისა-ებრ სიტყუათაჲსა. რამეთუ იტყუჳ: ნეტარ ხარ შენ ქუეყანაო. რომ-  
 ლისა მეფე ძე აზნაურის. და მთავარნი შენნი ჟამიერად ჭამენ ძლიერე-  
 ბით და არა სირცხლეულ იქმნენ. რამეთუ თქუა რაჲ ძე აზნაურისაჲ მეფე.  
 თვთმწერობელი ვნებათაჲ და მეფე გემოთაჲ გონებაჲ წარმოაჩინა. ვა ყოვლი-  
 20 თურთა აზნაურისა და არსადა უპატოოებისა ვნებათა და კორციელთა გემოთადა  
 დამონებულისა სულისა მორჩი. ანუ თუ გონებასა უწოდს აწ ძედ ყოვლად-წმი-  
 დისა და დმერითთავრისა სულისად. რაჲთა იგი ხატ ჭყოფს წმიდასა და გონი-  
 კრსა გონებასა. და დაჭბეჭდავს და მშობელ ექმნების სიწმიდის-შუენიერებით  
 და ნამდჯვე სამეუფოდ და ყოვლით დამონებულად. რამეთუ თვთმფლობელ  
 და ყოვლად თავის-უფალ არს სული ჭეშმარიტებისაჲ. ამისთჳს სადაცა უნებნ ინ 3,8  
 25 ქრინ. და ვითარ რამეცა ენებოს დახატულ ჭყოფს ზიარ თჳსსა ქმნილსა  
 გონებასა. რაჲთაცა ძალითა მის თანა დამკვდრებულისა სულისაჲთა განაწესებს და  
 დაადგენს მთავართაცა თჳსთა და დაამტკიცებს მათ სრულითა დამტკიცებითა.  
 ცხად არს ვა სხუათა მათ ძალთა სიტყუერისა სულისათა ჟამიერად მიღებისა  
 მიმართ საცნაურთა და სულიერთა საზრდელთაჲსა ყოვლითავე ძალითა. რათა  
 30 არა სირცხლეულ იქმნენ დამონებითა უპატოოებისა ვნებათაჲთა. ად ამადლებითა  
 უადრესთა მიმართ და უსადმერთოესთა უცნებათა და ხედვათა მარადის ურცხვენელ  
 იყვნენ. ხოლო უკუეთუ ვისმე გრძნობადისა ძალისა-ებრ ენებოს გულის-ხმის  
 ყოფაჲ ეკლესიასტეს მიერ კსენებულისა ამის ქუეყანისაჲ. ზემოთქმულსა მას  
 შინა სიტყუასაებრსა თარგმანებასა ვაებაშიცემულისა მას ქალაქისასა ზოოსამისი-



ცა განმარტებაჲ. რამეთუ წინაუკმო მისსა დადებითა ამისითა უოფლად-ადგილი აკსნაჲ ზოფს მან ამათი. ხოლო ბრძენსა ეკლესიასტეს უფრფლად აღუვანებით და სხვის-მეტყუელებით ჭნებავს გულის-ხმის უოფაჲ ამათი. ვა ცხად ჭეოფს მეესეულად ზედადართულთა მიერ. რამეთუ იტყვს:

5

X, 19. **ჰელანოიკოლოჲ შოჲსი ბუშბუკოიშის ჰა-  
ოთაბოკოჲ. ბუ იაქიბოკოლოჲ ყოოთოჲოთოჲ  
ოთოთოჲბ უოყოყის სოლოო.**

263

რამეთუ უქმ და უოფლითურთ უღუაწ იქმნეს რაჲ გონებაჲ კეთილთა და სანჯურთა ხედვათა მიმართ. თანაშემწე და მტველი მისი ძალი სულისა უოფლად-  
10 წმიდისაჲ დამდაბლები ცვისა მისისა მიმართ. არა თვისისა ძალისა მკვლებითა და დაცლიერებითა ბუნებითისა მადლისა თვისისა და დმერთმთავრობითისა სიმ-  
კნისა და სრულებისაჲთა. ად ცვისა მიმართ და შეწევნისა მტენარებათა მიერ მადლთა ხედვათა-გან დამკობილისა გონებისა და ამიერ თავისა თვისისა უღირსად  
15 გამომანინებელისა მის-მიერისა მის მისაღებელისა. ესე იგი არს ფარვისა და ცვისა. ხოლო გრძობადისა-ებრ გონებისა თვისისა განცხადებული განმარტებაჲ  
აქუს სიტყუასა ამათ. რამეთუ უოგელნივე მტენარ ქმნილნი განახლებილსა-თვს სს- 264  
რთულსა ხილულისა სხლისსა ეგერა დაბუელებულისსა. უეტყუელად უუძღურეს-  
ქმნილად ჭხაებენ მას. ვა ვერ მიმნიჭებულსა მკვდრთა თვსთა საფარველისსა. და  
რამეთუ არა მიმთუაფული კელთა-მიერისა ტკივილთ-მოუყარებისა აღსამართებუ-  
20 ლად დამკობილებისა თვისისა წითლასა წვმათასა და ნანქერსა თოფლისსა ზენაჲთ შთაიზიდავს:

X, 20. **ხელეოიოკოლოჲ ყოყოქმუნი უოყოხილუ. ბუ უოქნას  
ყოყოყაოთ უოყაფის ელელეოოთოჲ. ბუ უოყელეოისუ  
ბუჲშაიხიოოთასი ყაოყოოო.**

25 მიუწდომელი სიმდიდრე სადმერთთა მადლთა სიტკობებისაჲ ნათესავისა-თვს კაცთაჲსა ერთბამად განაცვრებს უოგელთა ამისთა მამკესენებელთა. თუ ვრ მადლთა ხედვათა თანა შეაუღლა წიგნი და გრძობადნი გულის-ხმის საუოფელნი.  
და ვა სარკეთა რათმე და კრეტსაბმელთა შინა დაფარა უსუელიერესისა გონებისა ძალი. რა არა მაშინდელისა მის ყამისანი იგი გულოციცხელნი და ცთომის-მო-  
30 უყარენი ჭურინი განჭეშმარიტებულთა წინაუწებითა უოფადთაჲთა მისეს შვეულისა შეურაცხყოფად მომზადებულ ყვებს. ვა დაცხრომადისა ოდესმე. ხოლო

სახარებისაჲბრისა სრულებისა შესაიდუმლოჲნი სრულქმნასა შინა წწრუწეებულთაჲსა  
 უფლითაჲვე ნუგეშინის-ცემითა და მხარულებითა აღავსნეს. შორითვე წწრმო-  
 სწავებულთა და წინაუწეებულთა ზირველ. აწ ესერა წინაჲ თუაღთა მათთა მდე-  
 ბარეობითა. რამეთუ ესრეთ ჭბოებ მრავალგან მოსიანთაჲცა მჯუღთა და მოსწა- 265  
 5 ვებათა. და სხუათა საწინაჲსწარმეტყუელთა უწეებათა და წინაქადაგებათა. ვწ  
 ესე აწინდელსა ამას შინა სიტყუასა ეკლესიასტესსა მჩობლსა ვჭბოებთ ძალსა  
 და თარგმანებასა. და გრძობადთა საჩინოებათა მიერ დაფარულად ვჭხედავთ  
 საცნაურსა. რამეთუ თქუა რაჲ ვწდ სახარულად შეიქმან პურსა. და ღვნოჲ  
 შუებულ ჰყოფს ცოცხალთა. გრძობადისა ჰურისა მოქმედთა მისთა მიერ  
 10 სახარულად ქმნაჲ წარმოაჩინა. რამეთუ სიციჯად აწ სიხარულსა სახელსდგა.  
 ვითარ იგი იტყვს საღმე ნეტარი სარკა შობისა-თჳს ისაკისა ვწდ | საცინელი 266a  
 მიყო მე უფალმან და რამეთუ ვისაცა ვის ესმეს ჩემ თანა უხაროდის. შესქ  
 რამეთუ სიხარულისა შექმნელ ვითამე არს შექმნილი ჰური მშოერთა და საზრდე- 21.6  
 ლისა მოქმენთა-თჳს. ხოლო შეებულ ჰყოფს ღვნოჲ ცოცხალთა. ვწ იტყვს  
 15 დავით ვწდ ღვნოჲ ახარებს გულსა კაცისასა. და კეთილად თქუა ეკლესიასტე 266b  
 თუ შუებულ ჰყოფს ცოცხალთა. ვინაჲთგან ცოცხალთა მიერ ისუმის და არა მი- 103,15  
 ცვალებულთა. ხოლო უფროჲსდა საიდუმლოსა მას და ზეცით გადმოსრულსა  
 და სოფლისა ცხორების-მომნიჭებელსა ჰურსა ჭბოებ თქუმულთა ამათ მიერ წინა-  
 უწეებულად და წინაჲსწარმოსწავებულად. რწლისა-თჳს იტყვს უფალი: მიიღეთ და მთ  
 20 ჰამეთ. ესე არს კორცი ჩემი თქუნენ-თჳს განტეხილი მისატევებელად 26,26  
 ცოდვათა. და საიდუმლოსა ღვნოსა ნაშობისა-გან ვენაკისა მოღებულსა ფწდ  
 უმეტეს შეებულმყოფელსა ცოცხალთასა. რწლისა-თჳს კუაღად იტყვს უფალი:  
 სუთ აჩისგანი ყოველთა. ესე არს სისხლი ჩემი თქუნენ-თჳს და მრავალ- მთ 26,  
 თა-თჳს დათხეული მისატევებელად ცოდვათა. და კუაღად: მე ვარ პური 27-28  
 25 ცხორებისაჲ. ზეცით გარდამოსრული. უკუეთუ ვინმე ჰამოს ამის პური- 6, 41  
 საგანი. ცხონდეს უკუნისამდე. და კუაღად რწნი ჰამდესო ხწორცსა ჩემსა 6, 54  
 და სუმიდეს სისხლსა ჩემსა აქუს ცხორებაჲ საუკუნოჲ. ესრეთვე უგუე  
 და ვეცხლიცა ორსახედ თარგმანებულ იზოოს ყოველმან მნებებელმან. ცხად  
 არს ვწდ გრძობადად და სახის-მეტყუელებით რამეთუ გრძობადისა ვეცხლისა 266b  
 30 მქმნებელსა კინიდა და ყოველნივე მორჩილ და წინაშემდგომარე ექმნებიან.  
 და ნაჳთა შეჭმზადებს და სახლთა აშენებს. და სხუათა თითოფერთა კაცობრიჳთა  
 საკმართა მოქმედებათა სრულ ჰყოფს. ხოლო საცნაურად ვეცხლად საღმრთონი  
 წერილნი იხილვებიან. რამელ არს სახარებისაჲბრისა მოძღურებისა სიტყუაჲ. მთ  
 ვწ იტყვს უფალი: გიკმლაო შენ ვეცხლი ჩემი დაღებად სავაქროსა, და 25,27

წვეუელი დავით: სიტყუანი უფლისანი სიტყუა წმიდა. ვეცხლ გამოკურ <sup>გსლ</sup>  
 ვეღულ. გამოცდილ მიწით და განწმედილ შვდწილად. საკმარ უკუ არს <sup>11,7</sup>  
 გულის-ხმის უოფად ვდ წინამთასწავებს სწწტეუელად სახარებისაჲებისა ქა-  
 დაგებისა განცხადებულსა შედგომასა და დამორჩილებასა უოკუელსავე ცასა ქეუქე  
 5 ერთისა წმიდისა კათოლიკე და ღმრთისა ეკლესიისასა. ვინაჲცა ბრძენი ეკლე-  
 სიასტე კუადად ეკევითარისავე გონებისა მქონებელსა სიტყუასა ზედადაჭრთავს  
 და იტყვს:

X, 21. *Յիւ կիւնիճիւսիւ քմիւ քիւնիւ Յիւփիւսիւ հիւ  
 Յիւկոպիւր. Յիւ կիւնիճիւսիւ քմիւ կիւնիւսիւ  
 10 քիւնիւսիւսիւ հիւ Յիւկոպիւր Յիւնիճիւսիւ. Իւնիւ-  
 Թիւ Յիւնիւսիւսիւսիւսիւ Լիւնիւսիւսիւ Լիւնիւսիւսիւսիւսիւս  
 քիւնիւ Յիւ փիւսիւսիւսիւ Յիւսիւսիւ Յիւսիւսիւսիւսիւս  
 Լիւսիւսիւս քիւնիւ.*

და ამასცა შრჩობლივე განმარტებაჲ აქუს. ესე იგი არს გრძნობადი და 267a  
 15 საცნაური რამეთუ ამცნებს არასადა წყევად. არა რამელსა ზრახვად და გიობად  
 მისა. რამელისადა ქუეყნიერი მეუბობაჲ ხუედრებულ იუეს. არცა მთავრისა ვისმე  
 და ძლიერისა. რამეჯიცა მდიდრისა სახელის-დებითა წარმთაჩინა. რა არა მსმე-  
 ნელმან ვითამე ძკრის-ზრახვათა შენთამან ზატეიანი მიგკადნეს შენ. და მძნვარე-  
 20 თა გუემათა მიეცე შენ ცუნდრუკობითა სიტყუათა შენთაჲთა და უკანამზრახობი-  
 თა უადრესთა და უწარჩინებულესთაჲთა: ხოლო ამის-განვე ვდ უწინარეს ამისსა  
 წინაგანაკრძალებს საღმრთოჲ მისეცა. მეტუეელი ესრეთ: ღმერთსა შენსა ძ- <sup>გსლ</sup>  
 25 რი არა უზრახო და მთავარსა ერისა შენისასა არა ჰრქუა ბოროტი. <sup>22,28</sup>  
 რწლითა ასწავებს არასადა გიობად მეფისა და ძლიერისა: ად შინაგან საუნჯეთა  
 გულისა თვისისათა მთმინებით და სუჯგრძელებით გარეშესაზღვრებად სი-  
 25 ტყუათა თვისთა და გულის-სიტყუათა. რამეთუ მფრინვალმან ცისამან წარ-  
 ღლოს. იტყვს. კმაჲ შენი და ფრთეთა მიუთხრან სიტყუაჲ შენი. სასკელის-  
 დებისა მიერ მფრინველისა და ფრთათანთაჲსა უოვლითურთსა: უცნაურებასა და  
 უსაეჭუელობასა და მუოფლადებელობასა შენ მიერ თქუმულთა განმნიებობასა  
 წარმთაჩინებელი. რამეთუ ესრეთ იტყვს: ნუ დასწეო მეფესა და ძლიერსა. 267b  
 30 რამეთუ ვინაჲ იგი შენ არა ჰგონებდე მიერ მიეთხრას მას სიტყუაჲ შენი. რამ-  
 ღლითა არამცირედნი განსაცდელნი და ჭირნი შეგემთხვნენ შენ. ესევითარი უკუე  
 განმარტებაჲ აქუს გრძნობადისა ძაღლისა მისისა-ებრ სიტყუასა ამას. აწ უკუე



ვთქუათ სხის-მეტყუელებითაცა და სცნაური: ამცნებდეს რამ არაწყევად მეუფის  
 არცა მდიდრისა. ქრისტეს მანსწავებს ყოველთასა და შეიქვსა დიდებისსა.  
 რწლის მიმართ იტყვს ვ'დ მეუობამ შენი მეფობა საუკუნეთა და მეფობამ <sup>ფსლ</sup>  
 შენი ყოველსა შორის ნათესავსა და ნათესავსა. რამეთუ არცა თითოეუ- <sup>144,13</sup>  
 5 ჯასა-ებრ არსებისა მისისა შეიქვ და მდიდარი. ესე იგი არს მძლე ვ'ა მთავარი  
 მშჯდობისამ და ვ'ა მხლელად-შობილი ძე მეუფისამ ყოველისა-მზერობელისა  
 ღმრთისა და მამისამ. რ'ი ღმერთცა არს არსებით. ხოლო კუალად არს მეუფე  
 მის მიერ მადებულისა მის-ებრცა კაცობრივისა ბუნებისა მისისა. ვ'ა ძე მეუფისამ.  
 ცხად არს ვ'დ დავითასი. ვ'ა წერილ არს სხანაკებსა შინა: რაჟამს ჰკითხს  
 10 ჰურიათა თუ ვისად ძედ ჰგონებენ მას. ვ'დ დავითისდა. ხოლო მან მათდა მი-  
 მართ წინაგანწყობით თქუა რამ. ვ'რ უკუე იტყვსო დავით: ჰრქუა უფალმან <sup>მთ 22</sup>  
 უფალსა ჩემსა დაჯედ მარჯუენით ჩემსა. აწ უკუე უკუეთუ უფალი არს <sup>41-45</sup>  
 დავითისი. ვ'რ ძეცა არს მისი. არა დავითის ძეობას უარ-ჰყოფდა. ა'დ ერ-  
 თად შემოკრებსა. და გუმოგნებით შეერთებსა ორთავე ბუნებათა მისთა. 268a  
 15 საღმრთოებსა და კაცობრივისასა. სარწმუნო-ჰყოფდა. ამისთჳს კუალადცა იტყვს  
 მის-თჳს წ'წტყუელი დავით: უფალი ძალთამ თავადი არს მეუფს დიდებისამ: <sup>ფსლ</sup>  
 ამას უკუე შეიქვსა ნუსადა დასწეო. იტყვს. ესე იგი არს. ნუ შეურაცხ ჰყოფ.  
 ნუცა განჰგმობ. ნუცა მიემსკავსები ჰურიათა ერსა. წინადაუცვეთელსა გულისთა  
 და ქედოციხელსა. ნუცა სხუასა რომელთამე ურწმუნოთა ნათესავთასა. რ'ამცა  
 20 აუუედრებდი მას კაცობრივისა უნდობისა მემართ გარდამოსლვასა და სიმდაბლესა  
 შექმნულისა თჳსისა ბუნებისასა ნეფსით და კაცთ-მოყუარებით შემოსასა მეორედ  
 დიდებისა მისისა და უადრესისა დიდებისა მიმართ კუალად-გებისა-თჳს. ნუცა  
 მოიგონებ საუნჯეთა შინა გულისა შენისთა. ვ'რმცა შეუტუეებლად ესევითარისა  
 მეუფისად ჰგონე საიდუმლომ განკაცებისამ. ნუცა ჰკიობ განკორციელებასა  
 25 მისსა. და ნეფსითსა ჟურად-ადსლვასა და სემისა დღისა დაფლვასა. რომელთა  
 მიერ კაცის-მკლველი იგი და დიდად-მოქადულა სატანა დააკუეთა სამართლითა  
 და მშჯაგრითა ჰემშარიტებისამო. წერილისა მის-ებრ. და უსახურისა მძლავრებისა-  
 გან მისისა მის მიერ მიმძლავრებული კაცი კაცთ-მოყუარებით გამოიკნსა და  
 თჳსისა დამდაბლებისა-გან სიმადლედ დღეჳანა. ხოლო იტყოდის რამ ვ'დ  
 30 მფრინვალმან ცისამან მიართუას კმამ შენი და ფროროსანმან მიუთხრნეს <sup>268b</sup>  
 სიტყუანი შენნი. განცხადებულად საემშაკოთა ძალთა წარმოაჩინებს. რომელნი  
 იგი მომზირად არიან სიტყუათაცა ჩუენთა და გულის-სიტყუათა. და მსგავსად  
 მფრინვალთა ჰურისთა სიმადლით მფრინვალე და გარემოეს-გარემომცველ და  
 მიურულებლად მღჳსარე არიან. და დაუგებელი ბრძოლამ და წეობისა ყოფამ

აქუს მოყუარეთა მიმართ ღმრთისათა. ამისთვის რაჟამს აგრძნან სიტუუაჲ რადმე  
 გმობისაჲ. აღმოტევებული ვის-განმე აწ მოკსენებულისა ამის-თვის შეთვის. ანუ  
 ბორცტნი მოგონებანი საუხუჯეთა შინა გულისათა შეწინარებულნი. მესეუელად  
 მეტეუელთა ანუ შემწინარებულად შემსამენელად წინადასხმენ მათ. არა. ვითარმცა  
 5 უჩინოთა მოგონებათა გულისათა მეცნიერ და მხედველ იუვნეს იგინი. ნუმცა ვის  
 ჭკონიეს ფოვლადვე ესე. ად ნიშთა რათმე მიერ მათი.თავე მთესველობითა  
 შთათესულთა და ბორცტმოგონებაქმნილთა რეცა მისწუთებინ. გინა თუ შეწინა-  
 რებულ ქმნილ იუვნენ მათნი იგი ბორცტნი თესულნი გინა თუ არა:.

XI,1. **რადიოჲ რაჟამს უყინ რადიოჲ 'სიჭ'ჲ რადიოჲ-  
 სჲ. მოდრეოჲ სიჭინდრადიოჲ შიუთადიოჲ რადიოჲ  
 რადიოჲ.**

296b

ვითარ ვჭკონებ და ამასცა მჩობლი აქუს ძალი. ცხად არს ვად საცნაური  
 და გრძობადი. რამეთუ ასწავებს არა უძღებებით მჭამელოფთასა და ფოვლისავე  
 წინადამთხეულისა შემჭამელობასა. ად ფოვლითა ძალითა ფოვლისავე კრძალუ-  
 5 ლებისა წარმართებად მეცადინობასა რადიოფთაჲმე ძალადვას და არა უამსა  
 შეებისსა მხოლოდ წულისა მიმართ წარსცეს ზური. და არა სხუათა ჭამადთა  
 და ღზნოთა თითოფერობისა მიერ დაანთქას გონებაჲ. რა არა დაიუენებოდის  
 მადლთაცა და საცნაურთა ხედვათა მიმართ. ად სუბუქ და მალე იუოს. და ბუ-  
 ნებისა საჭიროთა მიმცემელობითა შექცეულ იუოს ფოველთა ღმრთისა-მიმართთა  
 20 ლოცვათა და ვედრებათა. რამეთუ რაი ესრეთ დაემძიებულად და სუბუქად ნა- 270a  
 ვით-მავალობდეს უფსკრულსა შინა ამის ცხობებისსა. ესევეითარისა ამის უნა-  
 მეტადესა ცხობებისსა ჭბაებს სასუიდელშემოსილსა ნაფოფსა ფოველსავე შინა  
 სიმრავლესა ცხობებისა თვისისა დღეთასა. რამეთუ ესე წარმოაჩინა. თქუა რად  
 ვად: სიმრავლესა დღეთასა ჰპოო იგი. ხოლო აღუვანებით და სახის-მეტეუე-  
 25 ლებით თარგმანებისა მნებებელნი ვიტეუთ ვად წარცემასა და მძიერთა მიმართ  
 განყოფასა ზურისასა ბრძანებს. ესე იგი არს უხუებითისა მოწყალებისა ქმნასა  
 მოქენეთა მიმართ თანადრევითა შისითა თუალთა-გან გარდამარულთა ცრემლთა  
 წყაროსა თანა უამსა შინა ქებათა და დიდების-მეტეუელებათასა და ღმრთისა-მი-  
 მართთა ვედრებათასა. რაი უფროდს განაცხადა. თქუა რად ვად პირსა ზედა  
 30 წყლისასა. რამეთუ დაწუთა ზედა პირისათა შთამომავალი წყალი ცრემლთა-  
 დინებისაჲ წარმოაჩინა. რამეთუ ესრეთ ორთავე ამათ ურთიერთასა შეერთებითა  
 მოხდის წარმომჩინებელი მათი ზეკარდამოსა და საღმრთოსა სიტკობებისა.

გ'ელა სამართლად ესმის მას. რამ იგი ესმა კორნელიოს[ს] გ'დ:ლოცვანი შენნი სქ<sup>მ</sup>ც<sup>ი</sup>  
 და მოწყალეობანი აღვიდეს მოსაკესენებელად წინაშე ღმრთისა. ხოლო  
 ჭპობეს ეგვიპტისარი იგი უეჭუელად მარკებელსა. უფროადა მაცხოვრებელსა  
 ნაყოფსა თვისის მის მოქმედებისას. სიმრაველსა შინა თვისის| ცხოვრებისა დღეთასა 270b  
 5 რამეთუ მთესველნი ცრემლით სიხარულით მოიძვიან და სანატრელსა მიემ- უ<sup>ლ</sup>  
 თხუევიან აღსასრულსა. გ'ა იტყვს უფალი: ნეტარ იყვენო მტირალნი. რამეთუ ლ<sup>კ</sup>  
 იგ-ნი იცინოდენ გამყოთქმედისა და საუკუნოადა სიხარულისა და მხიარულე- 6,21  
 ბისა წარმომჩინებელი ამიერ:.

XI, 2. *ჲც ჩუროთ ყაჭთოუ ჳუ მუხიძო იორუთოღუ.  
 იოუძოთოუ ჲოუდ აყოყო თოუ იოუდ იყას ყაიხაჲ  
 ყაყოყოჩოუდსუ 'იოჭ'უ:.*

271a

10

15

20

25

30

უბრძანებს ნაწილიან-ცემასა შჯდთასა. ცხად არს გ'დ შჯდულობითისა ამის  
 საწუთროადასა დღეობათადა და საუკუნეებითა შჯდ მოქცევისასა. რამეთუ შჯდთა  
 მიერ დამბადებელისა-გან შექმნულთა დღეთა მომკვლელები სამარადისად ყო  
 15 გელი საუკუნე. უფროადა საუკუნენი. სოფლიოადა ამის ჟამის-განთენისა შეოფო-  
 ბისა შორის თვისის მქონებელ არიან. ეც უკუე. •იტყვს. ნაწილ შჯდთა.  
 ცხად არს გ'დ ეკატობრივესთა მიერ საწუთროადა ამას საკმართა ბუნებისათა. 271b  
 ესე იგი არს საზრდელისა. სამოსლისა. ცხედრისა. სართულისა. და სხუათა  
 ყოველთავე. რომელთადა მიერ აწინდელი ესე ცხოვრება განიგების და შეინიგ-  
 20 თების. ამასსა შემდგომად ეც ნაწილით რვათადა. ცხად არს გ'დ ყოფადსა  
 საუკუნესა. შემდგომად შჯდულობისა აქათა მათ-თვს საუკუნეთადასა გამომჩინებადას.  
 რომლისა-თვს იტყვს დავით გ'დ ფსალმონი მერვისა-თვს. ყოფადისა ცხოვრ-  
 ბისა სახელის-მდებელი მერვედ. რ'ლსა შინა შემდგომად შჯდულობითისა ამას  
 ცხოვრებისა ადღკენ მკუდრეთით ყოველნი კაცნი. და რომელნიმე ცხოვრებად საუ-  
 25 კუნოდ. ხოლო რომელნი[მე] სატანჯველად და საშჯველად დაუსრულებელად: ა'დ  
 შენ კაცო. ეტყვს. ეც ნაწილ რვათა. ესე იგი არს მოწყალეობასა ჭყოფლიო ყო-  
 ველთა მოქმენთა მიმართ: დაუნეტეე მშიერთა ზური შენი და შიშუელნი უსარ-  
 თულენი შეიუვანენ სახიდ შენდა. დასთხიენ ცრემლნი ფრიადნი. ლოცვანო განუ-  
 ცემელნი. კალობის-მეტუეულებანი და ვედრებანი საწუთროსა ამას შჯდულობითსა  
 30 ცხოვრებასა შინა შემომეგანებელისა და კუადად განმეგანებელისა. და ყოფადისა  
 მას მერვისა მის საუკუნოადასა დაწინარებასა შინა დამამტკიცებელისა შენისა  
 მიმართ. რ'ა არცა რამ აქასა ამას ცხოვრებასა და ქუეყნიერსა მსხემობასა შინა





ადგილსა დახერგულ იქმნის მათ მიერ ჯუარისა საცხორებელისა ძელი. გინა თუ  
 სამხრით-კერძო ანუ ბღუარით. მუნცა განიგნის ძირნი ეგვიპტოსრმან ხემან. და  
 მუნ ნაყოფის-გამომღებელ იქმნეს წარწყმედასა ურწმუნოებისა და კერპთ-მისხუ-  
 რებისასა და შემუსრვასა ეშმაკისასა. და დიდებასა ძელსა ზედა ჯუარისასა  
 5 დამსჭუალულისა ქრისტესსა მიუწოდმელთა წყალობათა მისთა-თჳს და ნათესავისა  
 კაცთაჲსა ცხვენებისა და გამოკსნისა-თჳს. ესრეთ ფ'დ რადმე სიბრძნით საი-  
 დუმლოობითნი და საკვრველნი საქმენი ბრძენმან ეკლესიასტე გრძნობადთა მიერ  
 სხელთა გამოსახნა რად. შორითვე წინააუწყენა უფოვადნი სარგებელად და საცხო-  
 რებელად მათდა, რომელთა ესმოდის გულის-ხმის უფოვით:.

10 XI, 4-5. *Ժամհուսիւորս Իւհուտոսո Կուռ Լուրսւրս. 274a*  
*Յլլո՛ւրդորս Կուսպրոտոսո Կուռ Յարժիւս.\**  
*Իսաժրոտոս Կասուրս Կուռ Կուս Յպլնուրս Թապ*  
*Իւս Կուս Կ'սւս Լուպուրս. Իւս Իսալուրն*  
*Յուլլուրս Կ'ուս ԺՅԿ'սաժուրսուրս. Կ'ուս Կ'ուս*  
 15 *Կ'ուս սպուրն Կ'իւրն Կ'իւսուրն. Իսաժրոտժն*  
*Կ'ուս Կ'ուս Կ'ուս Կ'ուս Կ'ուս Կ'ուս:*

და კუალად აწცა წერილისაებრსა შინა და კელთა-შინასა გულის-ხმის უფო-  
 ვასა სახის-მეტყუელებითსა წარმთხენს მოძღურობასა. რამეთუ ვითარ იგი რომ  
 მელი ქართა ურთი-ერთას წინადმდგომობისა მხედველ და მომზირალ იუოს. 274b  
 20 არა ინებებს თესვას. დადათუ ყამი მოწყვნილ იუოს. არცა დრუბელთა წინ-  
 უგომასა მიმოტაცებლობისა მიმართ მჭურეტელი გულს-მოდგინე არს მკად.  
 დადათუ არავე უწყის განცხადებულად თუ რომელი და სსრული აქეს ჭკერსა  
 მოძრადობისა თჳსისაჲ. რამეთუ ესე წარმოაჩინა. თქუა რად: და რამეთუ ამათნი  
 მჭურეტელი და ნიშანთა და ზმნათა შედგომილნი ვერცა თესვასა და ვერცა მკასა  
 25 მიემთხუევიან ცუდისა ამის და ამოღეს მზმანელობისა-თჳს. და ამისთჳს სიფი-  
 ლითა ბორტითა მძნვარედ განილევინან. რამეთუ უკმა არაუდებ უფოვად ყამსა  
 თესვისა და მკისასა. და ამას თანა ღმრთისა-მიმართითა სასოებითა და სარწმუ-  
 ნოებითა განძლიერებულისა ქნებაჲ გულისაჲ და მის-გან მინდობით თხაჲ  
 თესლთა ნაყოფიერებისაჲ და გუილთა სიმძდრისაჲ: და ესრეთვე და შენცა  
 30 კაცო თანანერგთა შენთა გულის-ხმის უფოვისა საზღვართა მიერ კელზურობილი  
 და განმრჩეველობითთა კელფენებათა დამბადებელისა-გან სიტყუარობით შენდა  
 მონატებულთა მიერ უმჯობესთა და მცხვენებელთა საქმეთა გულის-ხმის უფოვით

განმკონებელი ყოველთაჲვე ქართა და ღრუბულთა მიმართ მარადის თესვად| გულის- 275a  
 მოდგინე იქმენ ფერად-ფერადს თესლსა სათნოებისა. ეგრეთვე და მკადცა  
 ზეგარდამოხსა შემწეობის და საღმრთოჲს სიტკბოების თაჲს მიმარო თჳსის  
 მომზიდვარი. ცხად არს ვ'დ მოწუალების და ლოცვისა და ცრემლთა სიმკაც-  
 5 ლისა და მართლმსაჯულების და სუფგრძელებისა. და თანაღმობისა და უძ-  
 ლურთა მიმართ და მოქმენთა ჩუენისა შეწევნისათა და მოგებისა უმთავრესთა  
 სათნოებათაჲსა. რამეთუ გქონან თჳნიერ საცნაურთაცა ქართა და ღრუბულთაჲსა.  
 ესე იგი არს დაწერილთა შჯულთა და მოძღურებათაჲსა. ბუნებითნი ძალნი და  
 განმრჩეველობითნი მანებულთა და მარგებულთა. და ამისთჳს გიდიჩს არადეს  
 10 უნაყოფო და უღებ ყოფაჲ. ა'დ. ვ'ა კეთილსა და მსხმოსა ვაზსა და ზოხილსა  
 და ნაყოფიერსა ქუეყანასა. შიგან თაჲით თჳსით ნაყოფიერებაჲ. და აღსავსეთა  
 ტევანთა მტკრთველობაჲ. და არავისისა სხჳსა შემწეობისა. თჳნიერ ღმრთისა.  
 მოქმენობაჲ. ვ'რ იგი იყო მართალი აბელ. ვ'რ ენოს. ვ'რ ენუქ. ვ'რ ნოე. და  
 ვ'რ იგი დიდი მამათ-მთავარი აბრაჳამ. რამეთუ არა თუ თჳთ აღძრვით ნაყოფიერ  
 15 იზოფო ოცდა[ა]თუელად. სამოცუელად და ასეულად მუშაკობასა შინა. სათნოებისა  
 რთულთასა. ა'დ სხუათა-მიერისა სწავლისა ცხოვნებისა-თჳს მომლოდე იყო. 275b  
 ამაოდ გეწოდებოდეს სახელი კაცობისაჲ. ვ'ა უქმყოფელსა ბუნებითთა ძალთასა  
 და სხუათა მოძღურებისა მიმართ მიმხედველსა. მსგავსად მათსა. რომელნი  
 ქართა და ღრუბულთა მიმართ მხედველობითა მრავალგზის ნაკულეგვანად დაშ-  
 20 თიან. არცადა მკისა-გან რასმე მომსთულებლნი. და ამისთჳს სიემილითა განი-  
 ლინიან. რამეთუ ვ'ა უღონო არს კაცისა-გან შეხებით-ზურობაჲ და განხილვაჲ  
 ძუალთაჲ ჯერეთ საშოსაჲვე შინა მუცელქუთულისასა მეოფისა და არდა-სადა-შო-  
 ბილისა ჩჳლისათაჲ. ეგრეთვე არცა ქმნილთა ღმრთისათაჲ შესაძლებელ არს  
 მიწდომაჲ ზედამიწეენით. რამეთუ ვ'დ ყოველნი ერთბამად მისნი დაბადებულნი  
 25 არიან. ამის მეცნიერ ვართ და ვ'დ შემოქმედი არს ზენათა და ქუენათა და  
 ყოველთა საუკუნეთაჲ. ხოლო არა უწეით ჴეშმარიტისა სიტუჳს-ებრ არცა სიმაღ-  
 ლისა და სიფრცისა ცათაჲსა საზომი. ანუ ქუეყანისაჲ ანუ ზღჳსაჲ. ანუ ღრუ-  
 ბულთა და ქართა მიმოტაცებისა ვითარებაჲ. რამეთუ მცირესა შინა წურთასა  
 უამისასა მოულოდებელისა შეცვალებისა და სხუაობისა-გან და სხუასახედ გარდა-  
 30 ცვალებისა მქონებულად იხილვებიან. ვინაღცა თესვაჲ საკმარ არს. მო-რად-იწიოს  
 უამი თესვისაჲ. ეგრეთვე სახედ და მკადცა. თჳნიერ ზმნისა. სასოებით მინდო-  
 ბითა საღმრთოჲსა და ყოველად-ძლიერისა ძალისაჲთა. ცხად არს ვ'დ გრძნობადი-  
 საცა და ოფ'დ უფროდ-საცნაურის თესლისაჲ. და არაოდეს უქმყოფაჲ ბუ- 276a  
 ნებით თანახერგისა ნაყოფიერებისაჲ.







განანათლებს ყოველსა კაცსა. მომავალსა სოფლად. ცხადარს ვ'დ ქრისტესა  
მაცხთანსა სოფლისასა და მკსნელსა. სწინაღწარმეტყუელთათა თუაღითა განკარ-  
ციელებულსა და კაცობრივისა სიმდაბლისა დასავალად ჭხედვიდა. რ'ლისა-თვს

5 სხუაჲ წ'წუეელი კმობდა: აქებდით ღმერთსა და უგალობდით სახელსა მისსა. <sup>ფსლ 67,5</sup>  
გზაუყავით აღმავალსა დასავალით. უფალო სახელი მისი და იხარებდით  
მის წინაშე. და ზეშთაკამადალი ესაია. ვ'დ: სოფელმან ზაბულონისამან.

და ქუეყანამან ნებთაღემისმან და სხუათა მკვდრთა ზღვს-კიდისა და <sup>ის 9, 1-2</sup>  
წიალიორდანისათა. გალილიამან წარმართთამან, ერმან. მსხდომარემან  
ბნელსა, იხილეთ ნათელი დიდი. მკვდრნო სოფლისა და აჩრდილთა სი-

10 კუდილისათანო ნათელი გამობრწყინდა თქუენ ზედა. და ტკბილად ნათლად  
სახელს|დებდა. და მზისა დიდებისა ხედვასა კეთილ ყოფად თუაღთად წინაუწეე- 279ს  
ბით მკანწაგებდა. რ'ი იგი თვთ თავისა თვისისა-თვს ჟამსა მას სადმერთადსა  
განკარციელებისასა ესრეთ იტყუდა: მე ვარ ნათელი სოფლისაჲ. რ'ი შემო-ის 8,12  
მიდგეს მე არა ვიდოდეს ბნელსა. ა'დ აქუნდეს ნათელი ცხორებისაჲ.

15 და კუადად: ესე არს საშუჯელი. რამეთუ ნათელი მოვიდა სოფლად. <sup>ის 3,9</sup>  
ესრეთ უკუე მზეობითისა ამის და გრძნობადითა თუაღითა ჩუენითა ხილულისა  
ნათლისა მიერ საცნაური მზე სიმართლისაჲ წ'წარწარმკანჩინა. ნამდვლეე ტკბილი  
მისახედველად. მის ჟამისათაცა მათ მოწაივებისა და გრძნობადითა თუაღითა ხე-  
დვისა მისისა დიკსქმნილთა-თვს. რაჟამს იგი თანაუვიდოდა და თანაქცეოდა

20 კაცთა. ვ'ან თითოეული კაცი- დაღათუ არა ვითარცა თითოეული კაცი ხოლო.  
ა'დ ღმერთოცა იყო ჭეშმარიტი. და ამის მწუხარეთა ხედვასასა და მკელობელთა  
სლვასსა. და ურუთა და უტყუთა სმენასსა და მეტყუელებასსა. და კეთრანთა გან-  
წმედასსა. და მკუდართა ცხორებისა მიმართ კუადად-ქცევასა ბრძენებით ხოლო  
მიანიჭებდა. რ'ი იგი ტკბილ არს. და აწცა საცნაურითა თუაღითა მისა მიმართ

25 მხედველთა. და ღმერთივ-შუენიერისა სიკეთისა მისისა მეცნეთა-თვს. და საცნაუ-  
რითა თანაქცევითა და ზიარებითა მისითა განათლებულთა და განშუენებულთა და  
გუღითა დატკბობილთა და სუღითა წმიდაქმნილთა. და სადმერთადთა სისხ-  
რუღითა ადვსებულთა-თვს ყოველთა დღეთა აქამსა ამის ცხორებისათა. რამეთუ  
წარმკანჩინა. თქუა რაჲ ბრძენმან ეკლესიასტე. ვ'დ უკუეთუ მრავალ წელ

30 ცოცხალ იყოს კაცი. ყოველთა მათ შინა იშუებდეს. რამეთუ ნამდვლეე  
ყოფლისა სიხარულისა მომეტყუებელ იქმნების მისა მიმართ მხედველთა სიმართ-  
ლისა იგი მზე. რ'ლისა-თვს იტყუს წ'წარმეტყუელი დავით: იხარებდენ წინაშე <sup>ფსლ 67,4</sup>  
ღმერთისა და განცხრებოდენ სიხარულით. და კუადად: |იხარებდით მართალნი 280a  
უფლისა მიმართ. წრფელთა შუენის ქებაჲ: . ხოლო თქუებითა ამისითა. ვ'დ. <sup>ფსლ 32,1</sup>



იკსენებდეს ღღეთა ბნელისათა რამეთუ მრავალ იყვნენ. ცხად არს ვ'დ პირველნი  
 იგი ურწმუნოებისა დღენი დასახსნა. და მათ უწოდა დღედ ბნელისად. რომელთა  
 შინა [არა] იყო კაცი მხილველი ქუეყანასა ზედა განკარციელებასა მზისა სიმართლი-  
 სისა არცა ნათლისა ჭეშმარიტისასა. რ'ლთა-თჳს იტყჳს კამადალი ესაია ვ'დ  
 5 მსხდომარეთა ბნელსა და აჩრდილთა სიკუდილისათა იხილეთ ნათელი ის 9,2  
 დიდი. და ნათელი გამობრწყინდა თქუენ ზედა. ესეგითართა უკუე ამათ  
 დღეთა უწინარესთა მზისა სიმართლისა აღმოსდგვისათა დღედ ბნელისად სასკელ-  
 სდვა. რომელნი იგი რიცხვთა მრავლად იზოგებიან. რ'ლთა შინა ბნელითა კერპთ-  
 მსახურებისა და უღმრთოებისათა მოცუულ იყო კაცთა ნათესავი. და რ'ლთა  
 10 შემდგომად ტკბილისა მის და ჭეშმარიტისა ნათლისა მიმართ მიმხედველი უე-  
 ჭუელად იკსენებდეს კაცი და იტყოდის. ვ'რ ბნელსა შინა მავადმან ბუნებამან  
 კაცთამან პირველთა დღეთა არა იცნა თჳსი შემოქმედი და მეუფე და დამბადე-  
 ბელი ნათლისაჲ. ა'დ ჭმსახურებდა დაბადებულსა დამბადებელისა წილ. და ნეთ-  
 სით დამბრძალი გონებითა. თაყუანის-ცემად და შემეცნებად სიმდიდრისა-გან და რ'ლ 1,  
 15 შუენიერებისა დაბადებულთაჲსა ყოველთავე მათ კელოვნისა და შემოქმედისა 21,25  
 რაჲთურთით არა იხებებდა. ვინაჲცა ესეგითარისა ამის წარმოსჩინებულად იტ-  
 ყოდა წ'წუეელი დავითცა: არა ცნეს არცა გულის-ხმა ყვეს. ა'დ ბნელსა  
 შინა კერპთ-მსახურები ისა საცთურისასა ვიდოდეს. ამისა შემდგომად  
 იტყჳს ბრძენი ეკლესიასტე ვ'დ ყოველი მომავალი ამაო. რ'ი უკუე ყოველი მომავა-  
 20 ლი. არა ვ'ემე განუთხსებულად არცა განუსაზღვრებულად გჯჳმს მიმთუაღველ ყოფაჲ  
 თქუმულისაჲ ამის. თუ არა უფროდსა თჳთ მას მეტუეულსა ამისსა მიეჩემოს  
 ამადსა მეტუეულსაჲ. ვ'ა მკვდრთა და მტკიცეთა კეთილთა სასკელითა ამაოე-  
 ბი|საჲთა დამაკნინებულსა. რამეთუ დიდებისა და სიმართლისა იგი მზე, რ'ლ 280  
 არს დიდი და ჭეშმარიტი ნათელი. და რომლისა-თჳს პირველ თჳთ იგი იტ-  
 25 ყოდა ვ'დ ტკბილ არს ნათელი. და კეთილ თუალთად ხედვაჲ მზისაჲ და-  
 სსარულსა საუკუნეთასა აღმობრწყინებულაი ქუეყანასა ზედა განკარციელებითა.  
 არა რათა საჯოს სოფელი. ა'დ რ'ა აცხანოს სოფელი. კ'დ მოსლვად არს შჯად.  
 ვ'ა ეტყოდეს ანგელოზნი მოწაიეთა, და თჳთ უფალი სასარებათა შინა იტყჳს:  
 რაჲმს მოვიდესო ძე კაცისაჲ დიდებითა დაჳსითა და ყ'ნი წმიდანი ანგე- მთ  
 30 ლოზნი მის თანა. ვინაჲცა ამიერვე მოსალოდებელ არს სასუფეველი ზეცათაჲ. 25,31  
 და წმიდათა-თჳს აღთქმული იგი გამოუთქმულთა კეთილთა მკვდრ წარუვალნი  
 მისაგებელი. აწ უკუე რაჲ. ნუსადა მოსლვად მოსალოდებულთა ამაგანი თითო-  
 ეული ამაოება არსა. ნუ იყოფინ. ამით განსაზღვრებითა და ჟეროვნითა გან-  
 თხსებით აღნიშნითა გვდირს ჩუენ მიმთუაღველყოფაჲ სიტყჳსა ამის. და რაჲ

მეთუ ვინაღოცან ტბიჯად სახელსდვა ნათელსა და ხეღვად შინსაჲ თქუა კეთილად თუაღთად მადლით აღმოსავლთაჲთ აღმობრწყინებულისა ქრისტეს ღმრთისა ჩუენისა განკარციელებასა და მოსლვასა წინამუწეებელმან. შემდგომობისა-ებრ წესისა წწუეულებს მისდა-მიმართას ჰურათა მძხვარედ-ბორკნეულებასა. ერთისა-  
 5 მიერ და მცირისა სიტყუსა. ყოვლისავე ზედადღვომისა და მესისწეობითისა ცნობისა და ქრისტეს-მკლველობისა მათისა წარმომ.ჩინებელი. რამეთუ იტყუს ვ'დ ყოველი მომავალი ამაო. ცხად არს ვ'დ ყოველი წინადასდგომელი ტბიჯისა მის ნათლისა და გზისა სიმართლისაჲ. რ'ნ განკარციელებითა ოჯსითა აცხფენ: ნათესავი კაცთაჲ ამისთჳს შეესეულად ზედადაჰრთო:

10 XI, 10-11. **Նըւրիւյց՝ ուկոպի քըցոպիս ևրցըցոպիւո պո-  
 հուոյւհն. Ծ'ը կոտում պըրի շապուր պոհր Ծ'ոյո-  
 տը ևրցըցոպիւիւը պոհրիւիւտը. Ծ'ը պո՛ծ'ա՛ծ'ոյ  
 շ'իւիւտը շապուրիւտը ուպարոս՝ Ծ'ը լրո՛ծ'արը-  
 15 ևը տարւոտը պոհուիւիւ. Ծ'ը ևլինալց՝. րի՛ծ'  
 Կձ'իւն պարպոտիւը 'կո՛ծ'ը ծաղպարըհան պոհ  
 րձոկսոմըհն ևըպճոյուը՝. \* Ծ'ը շըհիւըշձ'ոյ շապ-  
 րուի-րպոհաձ'ըօ շապուրիւը-շըհն պոհրիւիւ. Ծ'ը  
 շըհիւըցանոյ ևրցանիալո պանիւտը պոհուը-շըհն.  
 20 ևըձ'ոտոպ ևրցըցոպիոյ Ծ'ը ուշապուրիւծ'աղցըօ  
 XII, 1 **Կձ'ըհաղցը. \* Ծ'ը շոպակոհիոյձ' Ծ'ըձ'ցըձ'ոյցոյու  
 պոհր Ծ'ոյոտը ևրցըցոպիւիւը պոհրիւիւտը. պո՛ծ-  
 ևոյ Կևիւը ծարպուրիւն Ծ'ոյոհր Կլիւծ'ուրուիւհն Ծ'ը  
 րուլիւծ'աղցըն ձ'ոլիւծ'ոյ. ևսაձ'ոտოը պոհը ևոպոպը:  
 Կևիւը Կևիւն ձ'ըտ պոհը խոձ'իւ հոյցըօ:.****

25 ესრეთ იტყუს ვ'დ ივინი ვ'ემე რ'ლ არიან ჰურინანი. ცუდთა და ამაღთა  
 იწურთთან უარის-მყოფელნი მაცხოვრისა ჩუენისანი და მეტუეულნი ვ'დ. აღიღე <sup>რ6</sup> 19,15  
 აღიღე ԺԾ'ԻԼ-ԵԿ ეგე. ხოლო ჭებუკო. მტკიცითა და უცვალებელითა ქრი-  
 სტეს-მიმართითა სარწმუნოებითა განჭებუებულა. მაგრად იშვარ მტკიცე ხა-  
 30 რასხა მისდა-მიმართისა სასკებისაჲ. და ნუსდა თავს-იდებ განშორებასა სი-  
 უარულისა და სარწმუნოებისა-გან მისისა. ა'დ იხარებდ და ყოვლითა კეთილ-  
 ყოფითა გულისა შენისაჲთა ადავსე ცხორებაჲ შენი. რამეთუ ღირს იქმენ შე-  
 მეცნებად ცხოველისა და ჭეშმარიტისა ღმრთისა დღეთა შინა სიჭაბუკისა შენი-  
 სათა. ესე იგი არს. რომელთა შინა წეჯისა მიერ და სულისა აღმოიშვე ზე

გარდამო და ყოველთა ღმრთისა-მიმართისა შვილებისა ბეჭედი და წინდი საღ-  
 მრთოღისა ნათლის-ღებისა მიერ მიიღეს. ხოლო თანაშეეტეუებიან აწინდელთა  
 ამათ ეკლესიასტეს სიტყუათა ღმრთის-მეტეუელისა და დადისა მასარებელისა  
 ნათნეს მიერ ესრეთ თქუმულნიცა იგი: მივსწერო თქუენდა ჳაბუენო. რამე<sup>1</sup> <sup>ნ<sup>2</sup></sup><sub>13-14</sub>  
 5 თუ გიძლევიეს ბოროტისადა. მივსწერ თქუენდა ყრმანო რამეთუ იცანი  
 მამაჲ. მივსწერ თქუენდა მამანო. რამეთუ იცანთ დასაბამისაჲ. მივსწერე  
 თქუენდა ჳაბუენო. რამეთუ ძლიერნი ხართ. და სიტყუაჲ ღმრთისაჲ  
 თქუენ თანა ჳვიეს. და გიძლევიეს ბოროტისადა | აწ უკუე სახელსა ჳაბუ- 282a  
 კისასა მოკსენებითა ბრძენი ეკლესიასტე სარწმუნოებითა განმტკიცებულსა ვისმე  
 10 და სულიერითა და სარწმუნოებითა სიმკნითა და ქრისტეს-მიმართითა სიყუარუ-  
 ღითა და სისოებითა და სარწმუნოებითა განჳაბუებულსა და ქუელისა კა-  
 ცისა განმძარცუელსა და ახლისა ადამის შემოსელსა ცხად ჳყოფს. რამელმან  
 იგი სიკუდილისა და ხრწნილებისა მძღაფრებაჲ დაჳკსნა: ხოლო ცუდად და ამაოდ  
 ჳგონეს ვიეთმე ბრძნისა ეკლესიასტეს მიერ მაწუეველობაჲ ჳაბუკთაჲ სღვად  
 15 გზათა თვისისა წადიერებისათა. და ნებებითისა ხედვისა და განცხრომისა თუაღ-  
 თაღსა შედგომისა მბრძანებულბაჲ. რამეთუ ყოველსავე ესევითარი იჳჯ წარ-  
 ჳუეთა. თქუა რაჲ ესრეთ: და სცნობდ ვ'დ აჳს ყოველსა ზედა მოვიყუა-  
 ნოს შენ ღმერთჲან საშჯელად. და განაგდე გულის-წყრომაჲ გულისა-  
 გან შენისა. და განაშორე სიბოროტე კორცთა-გან შენთა. რამეთუ სი-  
 20 ჳაბუკე და უგულისხმოებაჲ ამოღბა. რამეთუ უკუეთუ საშჯელისა და მისა-  
 გებელისა სიტყუაჲ თუთ მათ სიტყუათა მიერ წინაშე თუაღთა ჳაბუკისათა გან-  
 ჳიონსა. და გულის-წყრომისა საუნჯეთა-გან გულისათა ექსორია ყოფაჲ უბრძანა.  
 და კარცელთა და სიძაგელთა გემოთა. ვ'ა სიბოროტისა. შეურაცყოფაჲ და გან-  
 გლებაჲ კეთილად. ცხად არს ვ'დ ვნებულთა ჩუეულებათა და საცოდველთა სა-  
 25 ქმეთა და კარცელთა სიხენეშეთა-გან უცხოყოფელი ჳაბუკისაჲ სულიერისა ქო-  
 ნებასა უბრძანებს და კეთილყოფასა გულისათა ქრისტეს ღმრთისა და მაცხროვი-  
 სსა ჩუენისა მტკიცისა უცვალებელისა სიყუარულისა და სარწმუნოებისა მიერ რთ-  
 მელსა იგი ტკბილად ნათლად და მშედ სიმართლისად სახელსდგა. და ხილულთა  
 და გრძობადთა სახეთა მიერ ზეშთაცათანი და ჳირმშონი სახენი და მოქმედე-  
 30 ბითნი მიზეზნი | და სახელნი მათნი წარმოაჩინა ტკბილმან მან ნათელმან და 282b  
 მიზეზმან დიდებისმან ნათელიცა ესე და ხილული მიზე აჩაარსისა-გან არსად მოი-  
 ყვანა. ხოლო უფროღისაჲ ორნი იგი დიდნი მნათობნი და ყოველი მწყობრი  
 ვარსკუფაჲთაჲ მხოლოდ ნებებით ოდენ დაჳბადნა. და რამეთუ ესევითარსა ამას  
 იჳჯსა ცხად ჳყოფს. უსაშუელოდ ზედადართვითა იტყოდის რაჲ: და გიკსენედ



დამბადებელი შენი ღღეთა სიჭაბუკისა შენისათა. რამეთუ დამბადებელად  
 კაცობრივთა ბუნებისად მზედ-წოდებულსა მას სასჯელსდებს აწ. რომელმან ხატად  
 და მსგავსად თჳსა შეჰმზადა კაცი. და უფველთავე ქუეყნის-ზედათა შეუფობაჲ  
 კელთ-უდგა მას. ესე უკუე გეკსენედო. იტყუს. უფველთა ღღეთა სიჭაბუკისა შე-  
 5 ნისათა. და მის მიერ შენდა მონიჭებულნი დიდნი და ურიცხუნი ქველის-მო-  
 ქმედებანი. და ესრეთ მოაკუდინენ ასონი ქუეყნის-ზედანი და დამდაბლე ზრ-  
 ხვაჲ კარცთაჲ. და მოაკუდინენ ვნებანი უმეტოებისანი გუჯად-მოღებისა და  
 მოკსენებისა მიერ შენ-თჳს ძელსა ზედა ჯუარისსა განკურთულისა მისდა მოკლე-  
 ლისა და დაფუჟისა და კუაღად მესამესა ღღესა მკურდრეთით ადღგომილისა  
 10 და დასაბამ ახლისა ცხორებისა ქმნილისა ქრისტესსა. რომელსადა დაუფიწვე-  
 ბელად იკსენებდო. გეტყუს. სიჭაბუკესა შინა შენსა. რაჲოდენცა გეძლეს კრძა-  
 ლუჟებით და მარხვით და ღოცვით. და ხილულთა კელთა ზეტად მიმართ  
 განზურობით თანაგანზურობიდად ქონებითა. ცხად არს ვ'დ საცნაურთადა და გო-  
 ნებისა კელთაჲთა სიმაღლედ მიმართ დ'თავ-შუენიერთა დიდებულებათა მისთაჲ-  
 15 სს. რ'ა რაჲამს მოიწინენ დღენი აზრდილისანი და წარმოდგენ შერმე უამნი სი-  
 ბერისანი. რომელთა შინა ვერ|დარა გეძლეს ქმნად ნებასა შენისა ადრეგვისსა 283a  
 მოსწრაფებითისა ცხორებისა და სუღიერისა დაწყნარებისა მიმართ. არასადა ურ-  
 ვუჟნი მოკსენებითა პირველვე წინადაუნჯებულთა მათ სუღიერთა ღუაწლთა და  
 შრამთა და სათნობებისა-ძლითთა ოფელთაჲთა:.

20 XII, 2 5. *ԿոՅիւղ զսու ՅճԵԿԻՐՈՅՒՄԻ թնդ Յճ Իւ-*  
*տալու Յճ Յտալուսու Յճ Գուսնիսիսուսուրնի.*  
*Յճ Յուսլիդի ուսուսլուրնի սլիւնիւղիւն լուծու-*  
*տուսու. \* Յուսու իսաժուրուսուսու Կուսուսլիդի*  
 25 *Յլուսլուրնի სულուսուսու. Յճ Կլուսուսլիդի Յճ-*  
*Յլիւսլու իտուսլիդիսուսու. Յճ սլիւծ սլիւծիդի*  
*[Յուսլուսլուրնի] Յճ Կլիւսլիւծի Յճ ՅճԵԿԻՐՈՅՒՄԻ*  
*Յլիւծիսլուրնի Իւսուսուսուսու Յիւսուսու. \* Յճ Յճ-*  
*Կլիւսլիդի Իւսուսու սլիւսուսու 'სიՅճ. სლითაჲსლი-*  
 30 *Կსოսუ [Կ]სლსოսუ Կბიւსოսო. Յճ ԿոՅճԵԿԻՐՈՅՒՄԻ Կս-*  
*լուսլու Իսուսուսოսო Յճ ՅճՅճԵԿԻՐՈՅՒՄԻ Կս-*  
*լուսլու Իսուսու Կბიւსოսოսու. \* Յճ Յճ*  
*Կოսուսო-Կსუսო սլիւծիսլուսլու Յճ Իսլիւսլուսլու*  
*სოսოսო Կსლსու 'სიՅճ. Յճ Կოսლსლուսլու Իս-*

ყ. ზ. უყლისსილყისი შყდოო. ზ. უყმჩიყისი შყდოო.

ეკლესიასტეს მიერ აღთქმულნი ესე აღსასრულისა არიან ნიშ. რწთა იგი  
სხარებათაცა შინა მოკესენებს შემოქმედი საუკუნეთაჲ. იტყოდის რაჲ ვ'დ მეყ-<sup>მთ</sup> 24,29  
5 სეულად შემდგომად ჳირისა მის მათ ღღეთაჲსა მზე დაბნელდეს და შემ-  
დგომისა. რწთა მიერ წინაგამოსხავს და აუწეებს შჯდეულობითისა ამის ცხრ-  
რებისა აღსასრულსა და სსშინელსა და დიდებულსა მეორედ-მოსჯვასა თჳსსა  
წარმოაჩინებს. ვინაჲცა რომელნი იგი უფალმან ნიშად საუფუელთაჲსა და ზოგა-  
10 დისა აღსასრულისა განაჩინნა ამათ | აწ ბრძენი ეკლესიასტე კაცად-კაცადისა აღსა- 285ს  
სრულისა ფ'დ რაჲმე საკმარებით და შუენიერად მოუზავებს მას უკუეულად გან-  
მგონებელი და გულის-ხმის მეოფელი ამისი. ვ'დ ვინაჲთგან ჩუენ თითოეული-  
სა კაცთაგანისა ცხრებაჲ არა მიიწევოს ვ'ე აღსასრულამდე აწინდელისა ამის სა-  
უკუნოჲსა. ა'დ თჳსისა ნათესავისა ზე ჳმსახურებს თითოეული ცხრებასა ამის  
და კორცთა და ფ'დ უწინარეს საზოგადოჲსა აღსასრულისა განვადს აქაჲსა  
15 ცხრებისა-გან. და თჳსისა აღსასრულისა მიერ დააკლდების ხედვასა მზისასა და  
გრძნობადისა ამის ნათლისა და მნათობთასა. და სახითა რაჲთმე დაბნელდეს მის  
ზედა მზე. და მთოვარე და ვარსკულავნი დაჳკლდებიან. და ნათელი მრუმე იქმნე-  
ბის. და ხატი თითოეულისა ამათგანისაჲ უქმ არს მომკუდრისა მის-თჳს. არცა-  
და ერთსა მიმნიჳებელი განათლებასა მიმნიჳებელობით აღსრულებულისაჲთა. ეს-  
20 რეთ უკუე უფუელითურთისა მის საზოგადოჲსა აღსასრულისა მის წინაუწეებით  
კუმეულთა კეთილ და ჳეროან არს კმარებაჲ კერძობითისაჲცა ზედა კაცად-კაცადი-  
სა სიკუდილისა და აღსასრულისა. ამისთჳს იტყუს: ვ'ე არა დაბნელდესო მზე  
და ნათელი და მთოარე და ვარსკულავნი. ესე იგი არს ჳირველ მოწევნად-  
მდე შენ ზედა აღსასრულსა საწუთოჲსა ამის ცხრებისასა. მოკესენე დამბადებუ-  
25 ლი შენი. [.....] ნებათანი. რამეთუ ამისთჳს მაჳკაცადცა ძლიერები- 286a  
სად იწოდნეს. ხოლო მცველ ექმნებიან იგინი მიწიერსაცა ამას სახლსა კორცთა-  
სა. ვ'ა განმრჩეველნი და განმეოფელნი მისადებულად ჳეროანთა და არაჳეროან-  
თანი განთჳსებულად დამსხმელნი მაცხოვრებულთა და განმსრწნელთანი. ხოლო  
თქუა რაჲ ვ'დ უქმ იქმნენ მფჳველნი და შემტირდენ და დაბნელ-  
30 დენ მხედველნი ნაპრალთა მიმართ. კორციელთა ორდანოთა სახელი  
წარმოაჩინა თქუითა შუათა უქმებისაჲთა. რ'ლ არიან კბილნი. რწთა მიერ  
ფუქავთ უფუელსა ჳამადსა. და მერმე გუგანი თუაღთანი შემტირდენ მხედველ-  
ბითისა მიმართ მოქმედებისა გულისა შორის თუაღთაჲსა. ვ'ა ნაზრალთა შინა  
გურელთასა გარეშეცვულნი გუგანი. ვითარ საებგურთა რათნე ზედა დამყარები-

სა თვისისა მკნებელ არიან. და მიერ განუტყვებენ მხედველობითსა ძალსა წინამდებარეთა საქმეთა განმჩიველობისა და განმხილველობისასა. და ამისთვის რწმუნებულნი ჟამისა ძალნი ბუნებისანი მოუძღურდენ. თანამოუძღურდებიან იგინიცა და პირველ ვემე მობრუნდებიან და განდიგდებიან. და მერმე სრულებით დაბნელებიან დაკვირვითა კართა თვისთადაცა. რწმუნებულნი იგი კურელებიცა სახელსდგა. ვინავერდარს მხედველთა და განმცდელთა რამათამე. მერმეცა უბანთა ზედა. ცხად არს ვინავე სწუთომასა ამის ცხობებისათა. ამის შემდგომად კურელებიცა ზედადწმუნებულნი ვინავე: უძღურებთა მთქველისა კარსადაცა. რამეთუ რამეს იგი ძნელად იძღვრებიან ბაგენი პარისანი. უძღურებენ რამეცა კარსა და გამოვალს ენისა და კბილთა-გან. 286b

10 და ესე უოველნი დამსახველნი და წარმომადგენლებნი არიან კაცად-კაცადისა აღსასრულისანი. ხოლო კურელებიცა რომელ იტყვს ვინავე დანიშნულნი ყოველნი ასრულნი კანონობისანი. თვით მის აღსრულებისა ჟამისა ბუნებითა ორდანი-თა უძღურებთა წარმომადგენლებს. რამეთუ მოუძღურდენ რამე ორდანი-კმისანი. რწმუნებულნი იგი ასრულად კანონებისად სახელსდგა აწმუნებულნი ესრეთ გამოვალს სიტყვადაცა ანუ ღმრთისა-მიმართისა დიდების-მეტყუელებისა. ანუ კაცთა-მიმართისა მზრუნველობისა. აწმუნებულნი მოკლებულთა წინავე ანგელოზთა სულისა კორცთა-გან განმცხადებულთა წარმოდგომილად ზედვიდენ. პირველ სავსე გრძობადიანი გრძობადად. ხოლო აწმუნებულნი მხედველნი გუგანი თუათანი და განკურვებულნი იუვენნი იგინი წინამდებარისა მიმართ მოგზაურობისა. რწმუნებულნი არდარს 20 სადა მკნებერ ქმნილ იუვენს ვინავე მუნამდე. რამეთუ ესე წარმომადგენნი თქუა რამე ვინავე მალლით-გამოი ჰხედვიდენ. და საკურვებლობითა გზასა ზედა. ესე იგი არს ჰხედვიდენ მოკლებულთა და მოწივნულთა მალლით-გამო და საკურვებლებისა და განცხადებებისა შეკურვებისა იუვენს უჩუეველისა მის-თვის და საკურვებლისა ხილვისა. ხოლო აღუყვებამ ნუშისა და განსხობამ მკლისადაცა საცნაურისა და სულიერისა

25 არისა მიმართ მიწვევისა ცხად ჰყოფს სიმართლით აღსრულებულთა სულთასა შემდგომად ამიერ მიცვალებისა. და მკლასა მიაშვიტებს მათ ფრთოანობისა-თვის მის ცხობებისა და სიმკურვებლისა აღმსპოველობითისა მიმართ მოქმედებისა. 287a

რასაცა ზედა წამ-უყვებს ნებასან დამხადებელისამან. და რამეთუ ესე ვითარნივე არა უოველი მართალთა სული. ვითარცა მომსპოველი და უჩინომყოფელი ყოველისავე უდარესისა და ბორბლისა ჩუეულობისა. ხოლო აღუყვებულსა ნუშისა მიაშვიტებს განწმენილნი და ნათლის-სახენი სულნი რამეთუ თეთრი არს ყუა-ვილი ნუშისადაცა პირველ ჟამისა გაზაფხულისა აღუყვების. და განქარდესო კაპარი. ესე იგი არს მცოდნეობითი სინწრე სწუთომასა ამის ცხობებისადაცა წარვდეს. რამეთუ ბუნებით მწარე და ეკლასან არს ნერვი ესე და აღსავსე უმუე-





თა-თხს სსწუთოსა ამს შინა დაშთომილთა-თხს. | ვ'დის ეგოს სოფელი ესე. და 291a  
 არა მიეღოს აღსასრული უმჯობესისა მიმართ შეცვალებითა და გარდანივთვითა.  
 რამეთუ ესე წარმოაჩინა. თქუა რამ: ვ'ე არა განირღუესო საბელი-ვეცხლი-  
 საა და შეიმუსროს საყუავილე ოქრომსაჲ. რამეთუ საბელი ვეცხლისაჲ არს  
 5 სსწუთოდ ესე ცხორებაჲ. რ'ლიცა ნაწილ არს ვეცხლისა. მას შინა მოქალაქობისა  
 მისისა ოქრომსა თანა მსგავსად ვარდისა რამსმე აღუყავებუელისა და ოქრომს-  
 მოყუარეთა სულთა ტრფიალებითა წარმტყუენველისა. რამეთუ წილის საზომად  
 უწყის წერილმან მრავალგზის წოდებაჲ საბლისაჲ. ვ'რ იგი გესმის საკრველი-  
 სა მოსეს-გან: რაჟამს განყვნა მალაღმან ნაიესავნი. ვ'რ მიმოსთესნა ძენი 24, 28-8  
 10 აღამისნი და აღადგინნა საზღვარნი ნათესავთანი რიცხვსა-ებრ ანგელოზ-  
 თა ღმრთისათაჲ. და იქმნა ნაწილ უფლისაჲ ერი მისი იაკობი. წილის  
 საზომ მკვლრობისა მისისა ისრაელი. და კუალად სოფენისაჲცა. საღმრთოდ სფნ  
 2,5  
 წ'წუეელი. წილხუდამსავე შეღამობისაჲსა სახელსა წილის საზომისა საბლისა.  
 ამისა შემდგომად იტყუეს ბრძენი ეკლესიასტე: და შეიმუსროს სარწყული  
 15 წყაროსა ზედა. და მიიქცეს მიწაჲ ქუეყანად ვ'ა იყო: შემუსრვაჲ უკუე  
 სარწყულისაჲ წყაროსა ზედა კეცანსა ბუნებასა კაცობრივისა გუამისასა ცხად  
 ჭყოფს განცხადებულად. რ'ლისა-თხს იტყუეს დიდი მოციქული ზავლეგ'დ. გუაქუს 2კრნ  
 4,7  
 საფასე ესე კეცის ქურებითა. და კუალად უწყითო. რამეთუ უკუეთუ ქუეყა- 2კრნ  
 ნისა ესე | სახლი საყოფელისა ჩუენისაჲ დაირღუეს. აღშენებული ღმრთისა 5,1  
 20 მიერ. გუაქუს სახლი კელთ-უქმნელი საუკუნოჲ ცათა შინა. ა'დ ბარბ-  
 ლისაჲცა მოქცევაჲ ჯურღმულსა ზედა თქუა რამ. უფველივე უმაერი განვრცომაჲ  
 კაცად-კაცადისა ცხორებისაჲ განცხადებულად წარმოაჩინა. რ'ი მსგავსად ბარბ-  
 ლისა ანუ ურმის-თუჯისა რამსმე მოძრავ არს. ვ'ა მათ-გან მათდავე მიმართ  
 აღმავალი კუალად. და მეტმე შთამავალი ჯურღმულად ანუ მღვმედ. ცხად არს  
 25 ვ'დ სიკუდილისა. ვ'რ იგი უფვლით-კერძო წმიდისა წერილისა სიკუდილისა  
 ცხად ჭყოფს მღვმე. ვ'ა გესმის წინაღმარებელისა და ვითის-გან: ნუსადა ფსლ  
 27,1  
 დასდუმნე ჩემ-გან და ვეჰსგავსო შთაშავალთა მღვმედ. და კუალად წ'წუე-  
 ლისა ზაქარიას-გან ქრისტეს მიმართ. სოფლისა მაცხოვრისა. ესრეთ: განავ- ზაქ  
 9,11,  
 ლინენ კრულნი მისნი მღვმით არმქონებელით წყლისაჲთა: და მიიქცეს  
 30 მიწაჲ ქუეყანად. ვ'ა იყო. და სული მიიქცეს [ღმრთისა]. რ'ნ მოსცა იგი.  
 მიწად უკუე კორცთა ამათ სიმდაბლისა ჩუენისათა სახელსდებს განცხადებულად.  
 რ'ლთა-თხს თქუა მოქცევაჲ ქუეყანად. ვ'რ იგი იქმნებისცა. სოფლ-საკრველად  
 სახლან ყო სიტყუაჲ თხსი თქუებითა. ვ'დ მიიქცეს ქუეყანად. ვ'ა იყო. ესე  
 იგი არს. ვ'რ იგი იყო პირველ უწინარეს ესე ვითარად აკებულებად შემზადებისა

მისისა შემოქმედისა მიერ. ვა იტყვს დიდი მოსკ: და შექმნა ღმერთმან კაცი<sup>2,7</sup>  
 მიწაჲ ქუეყანისაჲგან. ხოლო განიცადენ ყოველნივე მნებებელმან. თუ ვითარ კორცთაჲ  
 ვემე. ესე იგი არს მიწისაჲ ქუეყანად მიქცევაჲ თქუა განთვსებულად. ხოლო სულისაჲ 292b  
 ღმრთისა მიმართ ვა უეტყულობასა უკუდავებისა მისისასა წარმომახინებელმან. ჳ რა-  
 5 მეთუ თქუა: ხოლო სული მიიქცესო ღმრთისა. რომელმან მოსცა იგი. ჳთავ-  
 კომანისა მოსეს სულისა-თჳს. განწესებულისა შჯულისა დამამტკიცებელმან. რი  
 იტყვს: და შექმნა ღმერთმან კაცი მიწისაჲ ქუეყანისაჲგან. და შთაჰბერა <sup>2,7</sup>  
 პირსა მისსა სული ცხოვრებისაჲ. და იქმნა კაცი სულად ცხოვლად. აწ  
 უკუე მადლითა სდმრთოღსა შთაბერვისა მიწით დაბადებულისა მის კაცისა მიმართ  
 10 ქმნილისაჲთა მინიჭებულსა მას მისდა ცხოველყოფასა სულად სახელსდგა აწ  
 ეკლესიასტე რელიცა განთვსებულად დადგა ქუეყანად-მიქცევადისა მის მიწისა-გან.  
 ღმრთისა მამცემელისა მისისა მიმართ მიქცევაჲ წარმომახინა. ამისთჳს სათანადოდ  
 გვგმს შესწავგებამ. ვად უსამართლოდ და ამოდ იოცნეს ვიეთმე ზემოთა სიტ-  
 უუათა შინა იგივეყოფისსა წარმომახინებელობაჲ ბრძნისა ეკლესიასტეს მიერ კა-  
 15 ცისა და ჰარუტუუთა სულებისაჲ ესრეთ ვითამე თქუმითა ვად: შემთხუევაჲ  
 ძეთა კაცისათ. და შემთხუევაჲ პირუტყუსაჲ შემთხუევა ერთ მათი. ვაჲ<sup>19-21</sup>  
 სიკუდილი ამისი ეგრეთვე სიკუდილი მისი. და სული ერთ ყოველთაჲ.  
 და რაჲთა ჰმატს კაცი პირუტყუთა. არა რაჲთ. რამეთუ ყოველნი ამაო.  
 ყოველნი მივლენ ერთსა ადგილსა. ყოველნი შეიქმნეს მიწისა-გან. ყო-  
 20 ველნი მიიქცევიან მიწად. და ვინ უწყის სული ძეთა კაცისათაჲ. უკუე-<sup>293a</sup>  
 თუ აღვალს იგი ზე. და პირუტყუსაჲ უკუეთუ შთავალს იგი ქუეყანად  
 ქუე. რამეთუ აწ მოსზობს ყოველსავე ესევითარსა იტყუს და ამხილებს ესევითარ-  
 რისა ამოცნობისა იტყუს მამგონებელთა ესრეთ თქუმითა აწ: და მიიქცეს მი-  
 წაჲ ქუეყენად. ვა იყო. და სული მიიქცეს ღმრთისა. რომელმან მოსცა  
 25 იგი. რამეთუ საკვრველი და განსაკრთომელი ურთი-ერთას განყოფილებაჲ თი-  
 თოყუელისა მათისაჲ წარმომახინა მიწისა ვემე ქუეყანად მიმართ განმხინებელმან.  
 ხოლო სულისა არღარა ვა მიწისამან ქუეყანად. ად ღმრთისა მიმართ შემოქმე-  
 დისა და მამცემელისა მისისა უგრძნობელასა მის და უსულღმსა მიწით შესახუ-  
 ლისა ანდრჩანტისა მადლითა თჳსისა შთაბერვისაჲთა. აწ უკუე ჰრცხუენოდედ  
 30 სირცხვლი მახემებელთა ჭეშმარიტებისათ და ჰარნი მათნი ადივსენ უხატოე-  
 ბითა. სედვიდენ რაჲ ბრძენსა ეკლესიასტეს მაწისა ვემე. რელ არიან კორცნი  
 სიმდაბლისა ჩუენისანი. [ქუეყანისა] მიმართ. რელისა-გან მიღებულ იქმნეს. კუა-  
 ლად-ქცევისა წარმომეტყუელსა. ხოლო სულისა უადრესისა დაწყნარებისა მიერ  
 წარმომახინებელსა. რამეთუ განიცადელა გუდსმოდგინებით თუ ვარ განთჳს-











XII,12. შიროთა ხუძა. უზრჩიხიხიუოი ყიძნიჲ  
თოუჩნოუ შიხუოუოთაჲ. იხუძიოთაჲ იძიოუ იძის  
შუხსიხაყოიყუო. შუ თაჲძიოთაჲ შიხუოუოი ყიხა-  
შუ იძის ყაიხიოთაჲ.

5 სულიერისა თანადმობისა და მამობრივისა მოწვეულებისა წარმომარინებელი ეკლესიასტე ღირსქმნილსა სიტყუათასა და მრწმუნებელსა მათსა ძედ თჳსსა სხელსდებს და უბრძანებს. რა შინაგან ეგოს სსზღვართა ბრძენთა მიერ აღმო-  
ქმუელთა სიტყუათასა. მრავალთა ვემე სსდმრთთა წწყუელთასა. ხოლო ერ-  
თისა მარტოჲსა მწყემსისა მათ მიერ წინამოსწავებულისათასა. და არასადა  
10 მიდრკეს უცხოთა მოძღურებათა და ცთომილთა სარწმუნებათა მიმართ. რლთა ძლით წურთაჲ უკუე იქმნების მრავალი და სსშრამელი მიწთომისა-თჳს სსძიებუ-  
ლისა. ხოლო არა იზოების დასასრული. ესე იგი არს არა იქმნების დალევნაჲ  
ზედამიწევნით შემეცნებითა ბუნებისა მისისაჲთა. ად ჭირი. ოდენ აქუს კოტრ-  
თაჲ რამელ არს მღჳძარებაჲ და უბადრუკებაჲ და ძჳრის-ხილჳაჲ მრავალი  
15 მომზრახობათა ზედა უახლესთა მოზოგნებათასა. და რამეთუ მკდომობითთა უცა-  
ლკებათა განმცემელნი თავთა თჳსთანი ამაოდ შურებიან და ვერარას მოიუი-  
დიან მათ-გან. ესე ცხად უო დიდმან მოციქულმან ჰავლე. ტომოთეს მიმართ  
მიმწერელმან და მეტყუელმან: უკუეთუ ვინმე სხუასა ასწავებდეს და არა  
20 მოუტეობოდის სიმრთელისა სიტყუათა უფლისა იჲჲ ქრისტესთა და  
მოდღურებასა კეთილად-მსახურებისა. განლაღებულ არს არარაჲს მეცნი-  
ერი. ად სწეული ძიებისა-თჳს და სიტყუამბრძოლობისა. რლთა-გან  
იქმნების შური. კდომაჲ. გმობანი. იჭუნნი ბოროტნი. | გულის-წყრომანი 300a  
განხრწნილთა კაცთა გონებაჲ. დაკლებულთაჲ ჭეშმარიტებისა-გან. ვინაჲცა  
მსგავსად დიდის ჰავლესსა დიდაცა ეკლესიასტე განაზრახებს და ასწავებს შედ-  
25 გომილთა ჭეშმარიტებისათა. რა მარტივთა კაცთა მიერ მოცემულსა სარწმუნე-  
ბასა ზედა ეგნენ. და მათ ქადაგებული და თქმული ღმრთისა უოველთაჲს ძლით  
მადიდებლბაჲ და იჲჲ უცვალებელად და განურყუნელად დაჰმარხონ და რაჲთ-  
ურთით არაჲ შეურიონ მართლმადიდებლბობითთა შჳუელთა ქადაგებისა სიტყუასა  
და გუჳარძნილთა მიმართ და ღირღულფანთა ალაგთა სსცთურისათა მიდრკენ.  
30 ვითარ იგი შეემთხჳ მათ ბოროტად-მსახურთა და ცნობავნებულთა წვალების-  
დასახამთა. კარდამაქცეველთა მარტივისა და ერთსახეობითისა ჭეშმარიტებისათა.  
თითლსახისა ტყუილისა ცნებათა მიმართ განვრღობითა ამისთჳს. რა არა აქაცა  
ამოდმზრახვად იფუნენ და მართლისა გზასა წარმწემელელნი მიმოეჳეშუებოდინ.

1 ტომ 6,3-5

რწათათს კმობს წწყუელი დავით ვ'დ: გზად უღმროთათაჲ წარწყმდეს. <sup>1,6</sup>  
 ხოლო მეომეს ცხობებსა სატანჯველი ზოონ და სსშველი უღხინებელი. რამ  
 ლისა შემდგომთადა სიტუეთა შინა წარმომანინებელი და განმაკრძალებელი და  
 სსსრულად სიტუეთა თვსთა იტუვს ბრძენი ეკლესიასტე:

5 XII, 13-14. **ԾԻՆԻՍԻՍԻԱԿՈՒ ՎԱԿՐՈՒՄԻՆԸ ԼՐԱԿԻՆԸ ԻՆ**  
**ԺԻՆԻ. ԿԺԻԿՈՒՄԻՆ ԴՎԱԿՐՈՒՄԻՆ ԾԻ ԺԼԻՎԱԿՐՈՒՄԻՆ ԺԻՆ**  
**ԻՆ ԾԻՎԱԿՐՈՒՄԻՆ. ԻՆԻՎԱԿՐՈՒՄ ԿԻՎ ՎԱԿՐՈՒՄԻՆ ԿԻ**  
**ՎԱԿ. \* ԺԻՎԱԿՐՈՒՄ ՎԱԿՐՈՒՄ ԿԻՎԻՐՈՒ ԺՐԱԿՐՈՒ**  
**ԻՆԻ ԿԺԻՎԱԿՐՈՒՄԻՆ ԼՐԱԿՎԱԿՐՈՒՄ. ՎԱԿՐՈՒՄԻՆ ԿԻՎ**  
 10 **ԻՆ ԿԻՎԱԿՐՈՒՄԻՆ. ԿՐՈՒՄ ԿՐՈՒՄ ԿԻՎԱԿՐՈՒՄ**  
**ԿՐՈՒՄ. ԿՐՈՒՄ ԿՐՈՒՄ ԿՐՈՒՄ:**

ზეგარდამომცემულსა ეკლესიასტეს და ეოველთა კეთილთა მიზეზისა და  
 ნიჭდიდისა ღმრთისა მიერ მეცნიერებასა და სიბრძნესა და მადლსა თქუმულთა  
 ამათ და აღწერათა შინა ზოგნილთა. ვ'ა ოქრობეჭედითა რამთმე სამეუფოდათა  
 15 **სახელითა და შიშითა ღმრთისადათა და დაცვითა მცნებათა მისთადათა საკვრე-**  
**ვებით დაჭბეჭდა დასასრულსა. ვ'ა სარწმუნომეოფელმან და ფრად სიბრძნით**  
**წარმომანინებელმან. ვ'დ მის მიერ თქუმულთაგანი თითოეული მადლითა და**  
**სათნაობითა ღმრთისადათა თქუმულ არს სოლომონას მიერ. წინაგანმგებელი**  
**მაცხოვარებასა კაცთა ნათესავისასა და სსნატრელისა აღსასრულისა მიმართ მი-**  
 20 **უვანებელი კეთილითა ცნობითა მოსწავლეთა და მიმთუაღველთა ეკლესიასტეს**  
**მიერ ბრძენთა მოძღურებათასა. რამეთუ დასასრული. იტუვს. ყოველისა**  
**სიტყუსაჲ ისმინე. ღმრთისა გეშინოდენ. მცნებანი მისნი დაიცვენ. რამე-**  
**თუ ესე ყოველსა კაცსა: ვინმცა იტუოდა ვ'დ ეოველთაჲ პირველთქუმულთა**  
**სიტუეთაჲ ესე არს ძალი.....**



დამატება

ეკლესიასტე სოლომონისა



ათონის ვერსია.

მცხეთის ვარიანტი.

თავი ლ.

თავი ლ.

1. სიტყუანი ეკლესიასტესნი. ძისა დავითისნი. მეფისა ისრაელისანი იერუსალემს.

1. სიტყუანი ეკლესიასტესნი. ძისა დავითისნი. მეფისა იწლისანი იწლმს შინა.

2. ამაჲებად. თქუა ეკლესიასტე. ამაჲებად ამაოთად. უოველივე ამაო:

2. ამაჲებად ამაოთად თქუა ეკლესიასტე. ამაჲებად ამაოთად. უოველივე ამაო.

3. რადმე უმეტეს არს კაცისა უოველსა შინა შრომასა მისსა. რამელსა შერების მზესა ამას ქუეშე.

3. რად უმეტეს არს კაცისა უოველსა შინა შრომასა მისსა. რწლსა შერების მზესა ამას ქუეშე.

4. ნათესავი წარვაღს და ნათესავი მოვაღს და ქუეყანად უკუნისამდე ჭკიეს.

4. ნათესავი წარვაღს და ნათესავი მოვაღს. და ქუეყანად უკუნისამდე ჭკიეს.

5. და აღმოვაღს მზეს და დაჭვაღს მზეს და აღგიღსა თვისსა მივაღს. აღმოვაღს იგი და მუნვე მივაღს სამხრით და მოჭვღის ჩრდილოთ.

5. და აღმოვაღს მზე. და დაჭვაღს მზე. და აღგიღსა თვისსა მივაღს იგი მუნვე. მივაღს სამხრით და მოჭვღის ჩრდილოთ.

6. გარემოღს გარემოვაღს სული და და სიმრგულესა თვისსა მიაქცევის სული.

6. გარემოღს გარემოჭვღის სული და სიმრგულესა მისსა მოიქცევის სული.

7. უოველივე კევნები შესდინ ზღუასა და ზღუად იგი არა განძებინ. აღგიღსა მას. სადა იგი კევნები მივაღს. მუნვე კუალად მოიქცევიან იგინი მილვად.

7. უოველი კევნები შესდინ ზღუასა და ზღუად ვერ განძებინ. აღგიღსა მას. სადა იგი კევნები მივაღს. მუნვე კეთილად მოიქცევიან იგინი განსლვად.

8. უოველივე სიტყუანი შრომით. ვერ შემძლებელ არს კაცი სიტყუად და ვერცა თუალი განძღეს ხილვად და არცა აღივსოს უური სმენითა:

8. უოველივე სიტყუანი შრომით. ვერ შემძლებელ არს კაცი სიტყუად. და ვერ განძღეს თუალნი ხედვითა და არა აღივსოს უური სმენითა.

9. რად არს ქმნული იგი თავადი უოთადისად მის [და რად არს რწლმან ქმნა. იგი არს თავადი. რწლი ჭყოფს].

9. რად არს ქმნული იგი თავადი უოთადისად. მის და რად არს რამელმან ქმნა. იგი არს თავადი. რამელი ჭყოფს.

შოხოვის გამოცემა.

თაზი ლ.

1. სიტუეანი ეკლესიასტესანი ძისა დავითისა, მეფისა იწლისა იწლიმისა შინა.

2. ამაგობაჲ ამაგოთა, თქუა ეკლესიასტე, ამაგობაჲ ამაგოთა, ყოველივე ამაგო.

3. რაჲ უმეტესობაჲ კაცისა ყოველსა შინა შრომისა მისსა, რომელი შურების მზესა ქეჭუე.

4. ნათესავი წარვაჲს, და ნათესავი მოვაჲს, და ქუეყანაჲ ჭკიეს უკუნისამდე.

5. აღმოკვდების მზე, და დაკვდების მზე, და ადგილადვე თჳსდა მიიზიდავს, ესე აღმოაბრწინებეს მუნ, მივაჲს სამხრით კერძო, და გარემოვლის ჩრდილოთ კერძო.

6. გარემოს გარემოვლით ვაჲს სუელი, და სიმრგულესა თჳსსა გარემოქცევის სუელი.

7. ყოველნი ღვარნი შესდიან ზღუასა შინა და ზღუა არა არს ადვსებულ, ადგილსა ზედა, სადაცა ღვარნი მივლენ, მუნცა იგინი მიიქცევიან მისლვად.

8. ყოველნი სიტუენი შრომისა, ვერ შემძლებელ არს მამაკაცი თქუმად, და არა ადივსების თუალი ხედვითა, და არცა სავსე იქმნების ყური სმენისა-გან.

9. რაჲ ყოფილი, იგივე ყოფადი: და რაჲ ქმნადი, იგივე ქმნული.

პეტრიწონული რედაქცია

თაზი ლ.

1. სიტუენი ეკლესიასტესანი. ძისა დავითისანი. მეფისა ისრაელისანი [იერუსალიმს ზედა].

2. ამაგობაჲ ამაგოთაჲ. თქუა ეკლესიასტე. ამაგობაჲ ამაგოთაჲ. ყოველნივე ამაგო.

3. რაჲ უმეტესობა კაცისა ყოველსა შინა შრომისა მისსა. რომელსა შურების მზესა ამას ქუეშე.

4. ნათესავი წარვაჲს და ნათესავი მოვაჲს. და ქუეყანაჲ ჭკიეს უკუნისამდე.

5. აღმოკვდების მზე და დაკვდების მზე. და ადგილად თჳსად მიიზიდავს. აღმოკვდების იგი მუნ. მივაჲს სამხრით-კერძო და გარემოვლის ჩრდილოთ-კერძო.

6. გარემოჲს გარემოვლით ვაჲს სუელი და გარემოჲს მისსა გარემოქცევის სუელი.

7. ყოველნი ღუარნი შესდიან ზღუასა და ზღუაჲ არა არს ადვსებულ. ადგილსა. რომელსა ღუარნი მივლენ. მუნ იგინი მიიქცევიან მისლვად.

8. ყოველნი სიტუენი შრომით: ვერ შემძლებელ არს მამაკაცი თქუმად: და არა ადივსების თუალი ხედვითა. და არა სავსე იქმნების ყური სმენისა-გან.

9. რაჲ ქმნადი ქმნილი იგი და რაჲ ყოფადი მყოფი იგი.

10. და არადა არს უფველივე ახლად მზესა ამას ქუეშე რომლისა-თჳს იტყოდის და თქჳს ვითარმედ ესე ახალი არს. მიერთგანვე ქმნულ არს საუკუნეთა მათ უფვილთა უწინარსს ჩუენსა:

11. არა არს კსენებად ზირველთა მათ და უკუნაღსკენელთა. რამელნი უფვილ არიან უწინარსს ჩუენსა. არა არს მათი კსენებად ქმნულთა მათ თანა უკუნაღსკენელთა:

12. მე ეკლესიასტე ვიუავ შეფი იწლსა ზედა იერუსალმს.

13. და მივეც გული ჩემი გამოძიებად და განზრახვად სიბრძნისა უფვილსავე-თჳს. რამელნი ქმნილ არიან. მზესა ამას ქუეშე. რ' მიმოტაცებად შრომისა მისცა ძეთა კაცთასა. რ' მიმოტაცებოდინ მას შინა.

14. ვიხილენ უფვილთურთ რამელნი ქმნულ არიან მზესა ამას ქუეშე. და აჴა ესერა უფველივე ამაო და გამორჩევა სულისა.

15. გარდაქცეული იგი ვერ კელწიფების შემკობად და დაკლებულსა მას ვერ უძლავს აღრაცხუად:

16. ვიტყოდე მე გულსა ჩემსა და ვთქუ: აჴა ესერა მე განვიდინ უფროდ მათსა. რამელნი იუენეს უწინარსს ჩემსა იერუსალმს:.

17. და შევსძინე სიბრძნს უფველსა ზედა. რავდენი იუენეს უწინარსს ჩემსა იერუსალმს. და გულმან ჩემმან იხილა მრავალი სიბრძნს და მეცნიერებად.

10. და არადა არს უფველივე მზესა ამას ქუეშე. რომლისა-თჳს იტყოს და თქჳს. ვ'დ ესე ახალი არს მიერთგან ქმნულ არს საუკუნეთა მათ უფვილთა უწინარეს ჩუენსა.

11. არა არს კსენებად ზირველთა მათ და უკუნსკენელთა. რ'ლნი უფვილ არიან უწინარეს ჩუენსა. არა არს კსენებად ქმნულთა მათ თანა უკუნსკენელთა.

12. მე ეკლესიასტე ვიუავ შეფი იწლსა ზედა იწლმს.

13. და მივეც გული ჩემი გამოძიებად და განზრახვად სიბრძნესა უფვილსავე-თჳს რამელ ქმნულ არიან მზესა ქუეშე. რ' მიმოტაცებად შრომისა მისცა დმერთმან ძეთა კაცთასა. რ' მიმოტაცებოდინ მას შინა.

14. ვიხილენ უფვილთურთ რ'ლნი ქმნილ არიან მზესა ქუეშე. და აჴა ესერა უფველივე ამაო და გამორჩევა სულისა.

15. და გარდაქცეული იგი ვერ კელწიფების შემკობად. და დაკლებულსა მას ვერ უძლავს აღრაცხუად.

16. ვიტყოდე მე გულსა ჩემსა და ვთქუ: აჴა ესერა მე განვიდინ უფროდ მათსა. რ'ნი იუენეს უწინარეს ჩემსა იწლმს.

17. და მივეც გულსა ჩემსა ცნობად სიბრძნისა და მეცნიერებისა. და შევსძინე მე სიბრძნე უწლსა ზ'. რავდენნი იუენეს უწინარეს ჩემსა იწლმს. და



10. და არა არა არს უფველივე ახალ მზესა ქუჭშე, რომელი აღმოიტუეს და თქვას. აჭა ესე ახალ არს: აწ იქმნა სუკუნეთა შინა ქმნულთა წინასწარ ჩუენსა.

11. არა არს კსენებად ზირველთა, და უკანასკნელთა ქმნილთა: არა იყოს მათდა კსენებად უფთადთა თანა უკანასკნელ.

12. მე ეკლესიასტე შეფე ვიუფ იწლსა ზედა, იწლიმსა შინა.

13. და მივეტ გუელი ჩემი. რომელ გამოძიებად და განხილვად სიბრძნით უფველთა-თვს უფთილთა ცათა ქუჭშე, რამეთუ ზრუნვა ბორცოტი მოსცა ღმერთმან ძეთა კაცთასა, მიმოტაცებად მას შინა.

14. ვიხილენ თანად უფველნი ქმნილნი ნაქმარნი მზესა ქუჭშე, და აჭა უფველნი ამაოება, და აღრჩევა სულისა.

15. გარდაქცეული არა შესაძლებელ არს შემოებად, და ნაკლული არა შესაძლებელ არს აღრიცხვად.

16. ვთქუ მე გუელსა შინა ჩემსა რომელი თქუმა, აჭა მე განვიდიდენ, და შევიძინე სიბრძნისა მიმართ უფროს უფველთა, რომელნი იუვენეს უწინარეს ჩემსა იწლიმსა შინა.

17. და გუელი ჩემი მივეტ ხელვად სიბრძნისა და მეცნიერებისა და გულმან ჩემმან იხილა მრავალი სიბრძნე და მეცნიერება, იგაფნი და კელფუნებანი ვიც

10. და არა არს უფველივე ახალ მზესა ქუჭშე: ვითარმცა თქუა და იზრახა: აჭა ესე ახალ არს. აჭა ეგერა ქმნილ არს სუკუნეთა შინა ქმნილთა წინასწარ [ჩუენსა]:

11. არა არს კსენებად ზირველთა და უკანასკნელად ქმნილთა. არა არს მათდა კსენებად ქმნადთა თანა უკანასკნელ:.

12. მე ეკლესიასტე შეფე ვიუფ ისრაელისა იერუსალიმს შინა.

13. და მივეტ გუელი ჩემი გამოძიებად და განხილვად სიბრძნით უფველთა-თვს ქმნილთა ცასა ქუჭშე. რ მიმოტაცებად ბორცოტი მოსცა ღმერთმან ძეთა კაცთასა მიმოტაცებად მას შინა.

14. ვიხილენ თანად უფველნი ქმნილნი ნაქმარნი მზესა ქუჭშე. და აჭა უფველნი ამაოება და აღრჩევა სულისა:.

15. გარდაქცეული არა შესაძლებელ არს შემოებად. და ნაკლული არა შესაძლებელ არს აღრიცხვად:.

16. ვთქუ გუელსა შინა ჩემსა თქუმამ: აჭა მე განვიდიდენ. და შევიძინე სიბრძნე უფველსა ზედა. რნი იუვენეს უწინარეს ჩემსა იერუსალიმს შინა:.

17. და გულმან ჩემმან იხილა მრავალი სიბრძნე და მეცნიერება. იგაფნი და კელფუნება. და ვცნენ მე ვად და ესეცა აღრჩევა სულისა:.

იგაფნი და ზედამიწეგნანი ვცნენ მე. რ' ესეცა სულისავე გამოჩვენება ახს

გუღმან ჩემთან იხილა მრავალი სიბრძნე და მეცნიერებაჲ. იგაფნი და მიწეგნანი ვცნენ მე. რ' ესეცა სულისაჲ გამოჩვენება ახს.

18. რ' სიმრავლესა შინა სიბრძნისასა სიმრავლელ მეცნიერებისაჲ ახს. და რომელმან შესძინოს ცნობად. შესძინოს მან სჯობობაჲ:

18. რ' სიმრავლესა შინა სიბრძნისა სიმრავლე მეცნიერებისაჲ ახს. და რ' შესძინოს ცნობაჲ. შესძინოს მან სჯობობაჲ:.

თავი V.

თავი V.

1. ვთქუ მე გუგლსა ჩემსა: მთვედ აწ და გამოგცადო შენ სახარულითა და იხილე კეთილსა შინა. და ესეცა ამოვე:

1. ვთქუ მე გუგლსა ჩემსა: მთვედ აწ და გამოგცადო შენ სიხარულითა და იხილე კეთილთა შინა. და ესეცა ამოვე.

2. სიტყვას ვარქუ მიმოგანყოფილ. სიხარულსა რასა ეკე ჭზამ:

2. სიტყვას ვარქუ მიმოგანყოფილ. სიხარულსა რასა ეკე ჭზამ.

3. და განვიზრახე გუგლსა ჩემსა მოზიდვად. ვითარცა ღვინოჲ გუგლი ჩემი: და გუგლი ჩემი მიძღოდა სიბრძნესა და დახერობად მხიარულებასა ზედა ვადრე ვიხილო რომელი-ღი კეთილ ახს ძეთათჳს კაცთაჲსა. რომელი იგი ყონ მზესა ამას ქუეშე, რიცხვ ცხოვრებისაჲ დღეთა მათთაჲ.

3. და განვიზრახე გუგლსა ჩემსა მოზიდვად. ვ' ღვინოჲ გუგლი ჩემი. და გუგლი ჩემი მიძღოდა სიბრძნესა დახერობად მხიარულებასა ზედა. ვ'ემდე ვიხილო. რ'ი კეთილ ახს ძეთა კაცთა-თჳს მზესა ამას ქუეშე რიცხვ ცხოვრებისაჲ დღეთა მათთაჲ.

4. განვადიდენ საქმენი ჩემნი ვიშენე მე სახლები. და ვჭნერგენ მე სავენაკენი.

4. განვადიდენ საქმენი ჩემნი. ვიშენე მე სახლებ[ი]. და ვჭნერგენ მე სავენაკენი.

5. ვიქმენ მე მტოლები და სამოთხეები.

5. ვიქმენ მე მტოლები და სამოთხეები და და ვჭნერგენ ხენი მას შინა ყოველნი ნყოფიერნი.

6. და ვიქმენ მე საბანელნი წყალთანი რწყვად მათ-გან. მადნარნი მცენარეთანი:

6. და ვიქმენ მე საბანელნი წყალთანი რწყვად მათ-გან მადნარნი. მცენარეთანი.

7. მოვიკე მონები და მკეულები და

7. მოვიკე მონები და მკეულები.

ნენ. მე, რამეთუ ესეცა არს აღჩევა სულისა.

18. რამეთუ სიმრავლესა შინა სიბრძნისასა სიმრავლე მეცნიერებისა, და რომელმან შეიძინა მეცნიერება, შეიძინა ღმობაჲ.

18. რა სიმრავლესა შინა სიბრძნისასა სიმრავლე მეცნიერებისაჲ. და რომელმან შეიძინა მეცნიერებაჲ. შეიძინა ღმობაჲ:

თავი V.

თავი V.

1. ვთქუ მე გულისა შინა ჩემსა: მოვედ უკუ<sup>ლ</sup> რათა გამოგცადო შენ სიხარულსა შინა, და იხილე კეთილთა შინა, და აჭა ესეცა ამაოება.

1. ვთქუ მე გულისა შინა ჩემსა: მოვედ გამოგცადო შენ სიხარულსა შინა. და იხილე კეთილსა შინა: და აჭა ესეცა ამაოება.

2. სიცილსა ვარქუ, მოღვაწეობასა, და სიხარულსა რასა ჭეოფ ამას.

2. სიცილსა ვარქუ მიმოკუეთება. და სიხარულსა რასა ჭეოფ ამას:

3. და თანად ვიხილე უკუეთუ გულმან ჩემმან მოიზიდოს, ვითარცა ღვინო, კორცი ჩემი, და გული ჩემი მიძლოდეს მე სიბრძნესა შინა და რომელი ზერობად სიხარულისა, ვიდრეშდე ვიხილო ვისი კეთილი ძეთა კაცთა, რომელსა ჭეოფენ შხესა ქუ<sup>ლ</sup>შე, რიცხუსა დღეთა ცხოვრებისა მათისათა.

3. და თანად ვიხილე. უკუეთუ გულმან ჩემმან მოიზიდოს. ვა ღვინოჲ. კორცი ჩემნი: და გული ჩემი ძღუნვილ იქმნა სიბრძნით ზერობად სიხარულისა. ვე არა ვიხილო თუ რომელი არს კეთილი ძეთა კაცთა-თჳს. რა<sup>ლ</sup>სა ჭეოფენ შხესა ქუ<sup>ლ</sup>შე რიცხუსა დღეთა ცხოვრებისა მათისათასა:.

4. განვადიდენ ქმნულნი ჩემნი, აღვიშენენ ჩემდა სახლნი, და ვნერგე ჩემდა ვენაკნი.

4. განვადიდენ საქმენი ჩემნი. აღვიშენენ ჩემდა სახლნი. და ვჭნერგენ ჩემდა ვენაკნი:.

5. ვიქმნენ ჩემდა მტილნი და სამოთხენი, და და ვნერგენ მათ შინა ხენი ყოფლისა ნყოფისა.

5. მოვქმნენ ჩემდად მტილნი და სამოთხენი:.

6. შევიქმნენ ჩემდა საბანელნი წყალთანი, რომელი რწყავდ მათგან ნორჩოვანთა ხეთასა.

6. შევიქმნენ ჩემდა საბანელნი წყალთანი რწყავდ მათ მიერ შაღნარსა მორჩონთა ხეთასა:.

7. მოვიგე მოხანი და მკევალნი, და

7. მოვიგენ მოხანი და მკევალნი.



სახლას ნაშობნი მესხნეს მე. და მონა-  
გები მრწყუელთაჲ და სამწყსოთაჲ ფრი-  
ადი იყო ჩემი. უფროჲს ყოველთა.  
რომელნი იყვნეს უწინარს ჩემსა იე-  
რუსალმს.

8. შევიკრიბე მე თქრომცა და ვეც-  
ხლიცა და ძალი შეფეთაჲ და სოფელთაჲ  
და ვუვინ ჩემდა შემასხმელნი. მამანი და  
დედანი. საშუებელად ძეთა-თჳს კაცთაჲსა:  
მწდენი მამანი და დედანი.

9. და განვდიდენ და შევსძინე უფ-  
როჲს ყოველთა. რომელნი იყვნეს უწი-  
ნარს ჩემსა იერუსალმს: და სიბრძნე  
დამადგრა მე.

10 და ყოველი რომელი ითხოვეს  
თუჲლთა ჩემთა. არა დავაყენე მათ-გან.  
არა დავაყენე გული ჩემი ყოველისა-  
გან სიხარულისა. რ გულმან იხარა ყოველსა  
ზედა შრომასა ჩემსა და ესე მეყო მე  
ნაწილ ჩემდა ყოველისა-გან ნაშრომისა  
ჩემისა.

11. [და მოვჭხედე მე ყოველსა ნა-  
ქმარსა ჩემსა] რომელი ქმნეს კელთა  
ჩემთა. და რუდუნებულსა მას ჩემსა.  
რავდენი ვრუდუნე ყოფად. და აჭა ესე-  
რა ყოველივე ამო და კდომა სულისა.  
და არარაჲ უმეტეს მზესა ქუეშე.

12. და მოვჭხედე მე ხილვად სიბრ-  
ძნისა და განხცრომისა და სიხარულისა.  
და ვინმე იუოს კაცი. რომელი მოვიდეს  
შემდგომად კუალსა ზრახვისა თჳსისასა.  
ყოველი რომელი იგი ქმნა.

13. და ვინილე მე რ არს უმეტეს

და სახლის ნაშობნი მესხნეს მე. და  
მონაგები ველოანი და მრწყუელთაჲ  
ფრიადი იყო ჩემი უფროჲს ყოველთა  
რადოდენი იყვნეს უწინარეს ჩემსა ი-  
სლმს.

8. შევიკრიბე მე თქრომცა და ვეც-  
ხლიცა დიდასლი უფროჲს შეფეთაჲ და  
სოფელთაჲ. ვუვინ ჩემდა შემასხმელნი  
მამანი და დედანი საშუებელად ძეთა  
თანა კაცთასა. და ვუვინ ჩემდა მწიდენი  
მამანი და დედანი.

9. და განვდიდენ და შევსძინე უფ-  
როჲს ყოველთა. რლნი იყვნეს უწინა-  
რეს ჩემსა ისლმს. და სიბრძნე დამადგრა  
მე.

10. და ყოველი. რლი ითხოვეს  
თუჲლთა ჩემთა. არა დავაყენე მათ-გან.  
და არა დავაყენე გული ჩემი ყოველისა-  
გან სიხარულისა. რ გულმან ჩემმან  
იხარა ყოველსა ზედა შრომასა ჩემსა და  
ესე მეყო მე ნაწილ ჩემდა ყოველისა-  
გან ნაშრომისა ჩემისა.

11. და მე ვინილე ყოველსა ზედა  
ნაქმარსა ჩემსა. რნი ქმნეს კელთა  
ჩემთა. და რუდუნებულსა მას ჩემსა.  
რავდენი ვრუდუნე ყოფად. და აჭა ესე-  
რა ყოველივე ამო და კდომა სულისა და  
არარაჲ უმეტეს მზესა ქუეშე

12. და მოვჭხედენ მე ხილვად სიბრ-  
ძნისა და განხცრომისა და სიხარულისა  
და ვინმე იუოს კაცი. რი მოვიდეს  
შემდგომად კუალსა გულის-ზრახვისა  
თჳსისასა ყოველი რომელი იგი ქმნას.

13. და ვინილე რ არს უმეტეს

სახლის წუღნი იქმნეს ჩემდა, და მოგებაცა სამრთაველისა და სამწყსო იქმნა ჩემდა მრავალი, უმეტეს ყოველთა ზირველ ჩემსა ყოფილთა იწლიმსა შინა.

და სახლის-წუღნი იქმნეს ჩემდად. და მოგებაცა სამრთაველისა და სამწყსო იქმნა ჩემდად მრავლისაჲ. უმეტეს ყოველთა ზირველ ჩემსა ყოფილთა იერუსალიმს შინა:.

8. შევიკრიბე მე ვეცხლი და ოქრო, და სიმდიდრე შეფუთა, და ქუჭყანისა, ვუუწუნ ჩემდა შემდგომნი მამანი და დედანი და დასატკობლად ძისა კაცისა მეწდენი მამანი და დედანი.

8. შევიკრიბე ჩემდა ვეცხლიცა და ოქროცა. და სიმდიდრე შეფუთა და უხუბისაჲ: ვუვენ ჩემდად შემდგომნი მამანი და დედანი სასუებელად ძისა კაცისა: მეწდენი მამანი და დედანი:.

9. და განვიდიდენ და შევიძინე სიბრძნე უფროს ყოველთა მყოფთა ზირველ ჩემსა იწლიმს შინა, და სიბრძნე ჩემი დავადგინენ ჩემდა.

9. და განვიდიდენ და შევიძინე უფროეს ყოველთა ზირველთა ჩემთა იერუსალიმს შინა [და სიბრძნე დამადგრა მე].

10. და ყოველი, რომელი ითხოვეს თუაღთა ჩემთა, არა დავაკლე მათგან, და არა დავაყენე გული ჩემი ყოვლისგან სიხარულისა ჩემისა, რამეთუ გულმან ჩემმან განიშუნა ყოველსა ზედა შრომასა ჩემსა, და ესე იქმნა ნაწილ ჩემდა ყოვლისგან შრომისა ჩემისა.

10. და ყოველი რომელი ითხოვეს თუაღთა ჩემთა. არა დავაკლე მათგან: არა დავაყენე გული ჩემი ყოვლისგან სიხარულისა: რ გულმან ჩემმან განიშუნა ყოველსა ზედა შრომასა ჩემსა. და ესე იქმნა ნაწილ ჩემდა ყოვლისგან შრომისა ჩემისა:.

11. და მივიხილე მე ყოველთა ზედა ნაქმნართა ჩემთა, რომელი ქმნეს კელთა ჩემთა, და რუდუნებისა, რომელი ვირუდუნე ქმნად, და აჭა ესეცა ამაჲ, და აღჩევა სულისა, და არა არს ნამეტავობა მზესა ქუჭყე.

11. და მივიხილე მე ყოველთა მართ ნაქმართა ჩემთა. რომელნი ქმნეს კელთა ჩემთა. და რუდუნებისა. რ ვირუდუნე ქმნასა ამისსა: და აჭა ყოველნი ამაჲ და აღჩევა სულისა. და არა არს ნამეტავობა მზესა ქუჭყე:.

12. და მივიხილე მე ხილვად სიბრძნისა და საცთურისა და უგუნურებისა, რამეთუ ვინ არს კაცი, რომელი მივიდეს შემდგომად განზრახვისა ყოვლისა, რადენი ქმნა მას შინა.

12. და მივიხილე მე ხილვად სიბრძნისა და მიმოკუეთებისა და უგუნურებისა. ვ'დ ვინ არს კაცი რ'ლი მივიდეს შემდგომად განზრახვისა ყოვლისა რადენი ქმნა მას:.

13. და ვიხილე მე, რამეთუ არს

13. და ვიხილე მე ვ'დ უმეტესო-

სიბრძნე უფროდს უგუნურებისა. ვითარ-  
ცა უმეტეს არს ნათელი ბნელისა:

სიბრძნე უფროდს უგუნურებისა. ვა  
უმეტეს არს ნათელი ბნელისა.

14. ბრძნისა თუაღნი თავსა მისსა  
და უგუნური ბნელსა შინა ვაღს. და  
ვცან ესეცა. რა შემთხვევად ერთი შე-  
ემთხვას მათ ყოველთა:

14. ბრძნისა თუაღნი თავსა მისსა  
და უგუნური ბნელსა შინა ვაღს. და  
ვცან ესეცა. რა შემთხვევად ერთი  
შემთხვას მათ ყოველთა.

15. და ვთქუ მე გუფსა ჩემსა: ვი-  
თარცა იგი შემთხვევად უგუნურისად.  
მეცა იგივე მთხვევად შემთხვას.  
და რადსათვს უმეტეს განვბრძნდი. ვი-  
ტოლდი მე გუფსა ჩემსა ვითარმედ ესე-  
ცა ამაოა. რა უგუნურა ნამეტნავისა-  
გან გუფისა იტყვნ.

15. და ვთქუ მე გუფსა ჩემსა. ვა  
იგი შემთხვევად შე[მ]ემთხვასა. და  
რადსათვს უმეტეს განვბრძნდი მე. ვი-  
ტოლდი მე გუფსა ჩემსა. ვა ესეცა  
ამაოვე არს. რა უგუნური ნამეტნავისა-  
გან გუფისა იტყვნ.

16. რა არა არს კსენებად ბრძნისად  
უგუნურისა თანა უკუნისამდე: რა მიერვე  
დღეთა მათ მომავალთა ყოველივე დააფი-  
წყდა. და ვითარმე მოკუდეს ბრძენი  
უგუნურისა თანა.

16. და რა არა არს კსენებად ბრძნი-  
სად უგუნურისა თანა უკუნისამდე. რა-  
მეთუ მიერვე დღეთა მათ მომავალთა  
ყოველი დაიფიწყა. და ვითარმე მოკუ-  
დეს ბრძენი უგუნურისა თანა.

17. და მოვიძულე ყოვლითურთ ცხი-  
ვრებად ჩემი. რა ბორბოტ არს ჩემ ზედა  
ქმნული იგი. რომელი იქმნების მზესა  
ამას ქვეშე. რა ყოველივე ამაო და გა-  
მორჩევა სუფისა.

17. და მოვიძულე ყოვლითურთ  
ცხივრებად ჩემი. და ბორბოტ არს ჩემ  
ზედა ქმნული იგი. რა იგი იქმნების  
მზესა ქვეშე. რა ყოველივე ამაო და  
გამორჩევა სუფისა.

18 და მოვიძულე ყოვლითურთ რუ-  
დუნებად ჩემი. რომელსა ვშურები მზე-  
სა ამას ქვეშე. დაუტოო იგი კაცსა რა-  
მელი იყოს ჩემდა შემდგომად

18. და მოვიძულე ყოვლითურთ  
რუდუნებად ჩემი. რომელსა ვრუდუნებდი  
მზესა ქვეშე. რა დაუტოო იგი კაცსა.  
რა იგი იყოს ჩემსა შემდგომად:

19 და ვინ იცის გინა ბრძენ იყოს  
გინა უგუნურ და კელმწიფებდეს ყოველსა  
ზედა ნაშრომისა ჩემსა რავდენსა ვშურ  
და რავდენსა განვბრძნდი მზესა ამას

19. და ვინ იცის გინა ბრძენ იყოს  
გინა უგუნურ. და კელმწიფებდეს ყო-  
ველსა ზედა ნაშრომისა ჩემსა. რავოდენ  
ვშურ და რავოდენ განვბრძნდი მზესა



უმეტესობა სიბრძნის უფროს უგუნურებისა, ვითარცა უმეტესობა სათლის უფროს ბნელისა.

14. ბრძნის თუაღნი მისნი თავს შინა მისსა, და უგუნურისა ბნელსა შინა ვაღს, და ვცან მეცა ვითარცა შემთხუწვა ერთი შემთხვევის უფველთავე ამათ.

15. და ვთქუ მე გუღსა შინა ჩემსა: ვითარცა შემთხუწვა უგუნურისა და შემემთხუწვის მეცა, და რად განვბრძდი მე. უმეტეს ვთქუ გუღსა შინა ჩემსა, რამეთუ ესეცა ამაოება ვინაჲთგან უგუნური ნამეტნავისგან იტუჯს.

16. რამეთუ არა არს ესენება ბრძნისა უგუნურთა თანა უგუნისმდე, რამეთუ აწ დღეთა შინა მომავალთა უფველნი დავიწუებულ იქმნეს და ვითარ მოკუღების ბრძენი უგუნურთა თანა.

17. და მოვიძულე ცხოვრება, რამეთუ ბოროტ ჩემდა ქმნულისა ქმნილნი მზესა ქუჭშე, ვინაჲთგან უფველნი ამაჲ და აღჩევა სულისა.

18. და მოვიძულე მე უფველი სოფლისა, და შრომა ჩემი, რამელსა მე ვშურები მზესა ქუჭშე, რამეთუ დაუტევობ მას კაცსა უფადსა შემდგომად ჩემსა.

19. და ვინ უწეის ბრძენ იყოს ანუ უგუნურ: და კელმწიფებად აქუს უფველთა შრომათა ჩემთა, რამელსა დავშუწრ, და რამელსა ვბრძნობდი მზესა ქუჭშე, და ესეცა ამაოება.

ბაჲ არს სიბრძნისაჲ. უფროჲს უგუნურებისა, ვრ უმეტესობაჲ სათლისაჲ უფროჲს ბნელისა:

14. ბრძნის თუაღნი თავსა შინა მისსა და უგუნური ბნელსა შინა ვაღს. და ვცან მე ვდ შემთხუწვაჲ ერთი შემთხუწვის უფველთავე მათ:.

15. და ვთქუ მე გუღსა შინა ჩემსა: ვა შემთხუწვაჲ უგუნურისაჲ თუ შემემთხუწვის მე და რად განვბრძდი. და მე მეტი ვთქუ გუღსა შინა ჩემსა მით რ უგუნური ნამეტავსა განიზრახავს. რამეთუ ესეცა ამაოება:.

16. რ არა არს საესენებელი ბრძნისაჲ უგუნურისა თანა უგუნისმდე ვრ სახედ ეკერა წარსრულნი დღენი უფველნი დაივიწენენ. და ვრ მოკუღს ბრძენი უგუნურისა თანა:.

17. და მოვიძულე მე ცხოვრებისა თანა. რ ბოროტ ჩემ ზედა ქმნილი მოქმედისაჲ მზესა ქუჭშე რ უფველნი ამაო და აღჩევა სულისა:.

18. და მოვიძულე მე თანად უფველი შრომაჲ ჩემი. რ ლსა ვშურები მზესა ქუჭშე. რ დაუტეობ მას კაცსა უფადსა შემდგომად ჩემსა:.

19. და ვინ უწეის უგუეთუ ბრძენ იყოს ანუ უგუნურ. და უგუეთუ კელმწიფებდეს უფველსა ზედა შრომისა ჩემსა. რ ლსა ვშურ და ვბრძნობდი მზესა ქუჭშე. და ესეცა ამაოება:.

ქუეშუ. და ესეცა ამაო:

20. და მოვიქეც ჯმნად გულისთა ჩემითა უოვლისა მის-გან შრომისა ჩემისა. რავდენსა ვშურებოდე მზესა ამას ქუეშუ.

21. რ არს კაცი და შრომაჲ მისი სიბრძნით და მეცნიერებით და სიმკნით. და კაცი. რომელი არა შურს მას შინა. მოსტეს მას ნაწილი მისი. და ესეცა ამაო და სიბოროტე დიდ:

22. რ ეჟნ ესე კაცსა უოველსა შინა შრომასა მისსა და გამორჩევითა გულისა მისისაჲთა. რომელსა იგი შურების მზესა ქუეშუ.

23. რ უოველნი დღენი მისნი საღმობა და გულის-წყრომით ზრუნვითა მიმოტაცებისაჲთა. და ღამწცა არა დაიძინის გულმან მისმან და ესეცა ამაოვე არს:

24. არაჲ არს კაცისა კეთილი უოველსა შინა შრომასა მისსა. გარნა რაჲ იგი ჭამოს და სუას [და უჩუენოს კეთილი სუელსა თვისსა შრომასა თვისსა. და ესეცა ვიხილე. რ კელის-გან ღმრთისა არს:.

25. ვინმე უკუე ჭამოს და სუას] თხნიერ მისსა:.

26. რ კაცსა [კეთილსა] წინაშე ზირსა მოსტა სიბრძნე და მეცნიერებაჲ და სიხარული. და ცოდვილსა მას მოსტა მიმოტაცებაჲ შეძინებად და შეკრებად და მიცემად კეთილსა მას წინაშე ზირსა ღთისასა და რ ესეცა ამაო და კდომა სუელისა.

ამას ქუეშუ და ესეცა ამაო.

20. და მოვიქეც ჯმნად გულისთა ჩემითა უოვლისა მის-გან შრომისა ჩემისა. რავდენსა ვშურებოდე მზესა ამას ქუეშუ.

21. რ არს კაცი და შრომაჲ მისი სიმართლითა და სიბრძნით არს. და მეცნიერებით და სიმკნით. და კაცი რომელი არა შურს მას შინა. მოსტეს მას ნაწილი მისი. და ესეცა ამაო და სიბოროტე დიდად.

22. რ რაჲ საკვებელ ეჟენ ესე კაცსა უოველსა შრომასა შინა მისსა. და გამორჩევითა გულისა მისისაჲთა. რელსა იგი შურების მზესა ამას ქუეშუ.

23. რ უოველნი დღენი მისნი საღმობით და გულის-წყრომით ზრუნვითა მიმოტაცებისაჲთა. და ღამეცა არა დაიძინოს გულმან მისმან და ესეცა ამაოვე არს:.

24. არაჲ არს კეთილი კაცისაჲ უოველსა შინა შრომასა მისსა. გარნა რაჲ იგი ჭამოს და სუას და უჩუენოს კეთილი სუელსა თვისსა შრომასა თვისსა. და ესეცა ვიხილე. რ კელის-გან ღმრთისა არს:

25. ვინმე უკუე ჭამოს და სუას თხნიერ მისსა.

26. რამეთუ კაცსა კეთილსა წინაშე ზირსა მოსტა სიბრძნე და მეცნიერებაჲ და სიხარული. და ცოდვილსა მას მოსტა მიმოტაცებაჲ შეძინებად და შეკრებად და მიცემად კეთილსა მას წინაშე ზირსა ღმრთისასა. და რ ესეცა ამაო და კდომა სუელისა:.

20. და მივაქცივე მე განუენებად გუ-  
ლი ჩემი უფველთათჳს შრამისა, რა-  
მელსა ვშუჭრ მზესა ქუჭშე.

21. რამეთუ არს კაცი, რომლისა  
შრამა სიბრძნესა შინა და მეცნიერებასა  
შინა და სიმკნესა შინა, და კაცი რა-  
მელი არა დაშურვა მისთვის, მისცეს მას  
ნაწილი თჳსი, და ესეცა ამაგობა და  
სიბრძნე დიდი.

22. რამეთუ იქმნების კაცისა უფ-  
ველსა შინა შრამისა მისსა, და აღჩე-  
ვასა შინა გულისა შისისსა, რომელსა  
იგი შურების მზესა ქუჭშე.

23. რამეთუ უფველნი დღენი მისნი  
საღმობა და გულის წერომა ზრუნვისა  
მისისა რამეთუ დამესა შინა არა სძი-  
ნავს გულსა მისსა: და ესეცა ამაგობა  
არს.

24. არა არს კეთილ კაცისა, არა-  
მედ თჳნიერ რომელ ჭამოს და სვას,  
და რომელ უჩვენოს კეთილი სულისა  
თჳსისა შრამისა შინა თჳსსა, და ესე  
ვინილე მე რამეთუ კელისაგან ღთისა  
არს.

25. რამეთუ ვინ ჭამოს და სვას  
თჳნიერ მისსა.

26. რამეთუ კეთილსა კაცსა წინაშე  
ჰიკსა მისსა მისცა სიბრძნე, და მეც-  
ნიერება, და სიხარული: და მცოდნეულ-  
თა მისცა ზრუნვა, რომელი შეძინებად  
და შეკრებად, რომელსა შინა მიცემად  
კეთილი წინაშე ჰიკსა ღთისსა, რამე-  
თუ ესეცა ამაგობა და აღჩევა სულისა.

20. და მივაქცივე მე განუენებად  
გული ჩემი უფველისა-გან შრამისა ჩე-  
მისა. რელსა ვშუერ მზესა ქუეშე.

21. რ არს კაცი და შრამად მისი  
სიბრძნით და მეცნიერებით და სიმკ-  
ნით. და კაცი. რელი არა დაშურა მას  
შინა. მისცეს ნაწილი მისი და ესეცა  
ამაგობა და სიბრძნე დიდი.

22. რ იქმნების კაცისა უფველსა  
შინა შრამის მისსა და აღჩევასა გუ-  
ლისა მისისსა. რელსა შურების იგი  
მზესა ქუეშე.

23. რ უფველნი დღენი მისნი საღ-  
მობა და გულის-წერომა მიმოტაცებად  
მისი: და დამ არავე სძინავს გულსა  
მისსა. და ესეცა ამაგობა.

24. და არა არს კეთილ კაცთა  
თჳნიერ ჭამად და სუად და სუენებად  
კეთილი სულისა თჳსისა შრამისა-გან  
მისისა. და ესე ვინილე მე ვდ კელი-  
სა-გან ღმრთისა არს

25. რამეთუ ვინ ჭამოს და ვინ სუას  
თჳნიერ მისსა.

26. ვდ კეთილი კაცისად წინაშე  
ჰიკსა მისსა. მისცა მეცნიერებად და  
სიბრძნე და სიხარული: და მცოდნეულსა  
მისცა მიმოტაცებად შეძინებად და შე-  
კრებად. მიცემად კეთილი წინაშე ჰიკსა  
ღმრთისსა. რამეთუ ესეცა ამაგ და  
კდომა თუასისა.



თავი II.

თავი II.

1. უოვლისა-თჳს ჟამი არს და ჟამი არს უოვლისა სჳქმისაჲ ცასა ქუეშე.

1. უოველთა-თჳს ჟამი არს. და ჟამი ჩანს უოვლისა სჳქმისა ცასა ქუეშე.

2. ჟამი არს შობისაჲ და ჟამი არს სიკუდილისაჲ. ჟამი არს დანერგვისაჲ და ჟამი მოფხურად დანერგულისა მის.

2. ჟამი არს შობისაჲ და ჟამი სიკუდილისაჲ. ჟამი არს დანერგვისაჲ და ჟამი მოფხურად დანერგულისა მის.

3. ჟამი არს მოკლევისაჲ და ჟამი განკურნებისაჲ. ჟამი არს დარღუევისაჲ და ჟამი აღშენებისაჲ.

3. ჟამი არს მოკლევისაჲ და ჟამი განკურნებისაჲ. ჟამი დარღუევისაჲ და ჟამი აღშენებისაჲ.

4. ჟამი ტირილისაჲ და ჟამი სიცილისაჲ. ჟამი ტუებისაჲ და ჟამი რაკვისაჲ.

4. ჟამი ტირილისაჲ და ჟამი სიცილისაჲ. ჟამი ტუებისაჲ და ჟამი რაკვისაჲ.

5. ჟამი არს დადებად ქვაჲ და ჟამი შეკრებად ქვისაჲ. ჟამი არს გარემოზურობისაჲ და ჟამი განშორებად გარემოცულისა მის-გან:

5. ჟამი არს დადებად ქვაჲ და ჟამი არს შეკრებად ქვისა. ჟამი არს გარემოცულისაჲ და ჟამი არს განშორებად მოცულისა მის.

6. ჟამი არს ძიებისაჲ და ჟამი წარწყმედისაჲ. ჟამი არს დამარხვისაჲ და ჟამი განგდებისაჲ.

6. ჟამი არს ძიებისაჲ და ჟამი წარწყმედისაჲ. და ჟამი არს მარხვისაჲ და ჟამი განგდებისაჲ.

7. ჟამი არს განზებისაჲ და ჟამი შეკერვისაჲ. ჟამი არს ღუმილისაჲ და ჟამი სიტყვისაჲ.

7. ჟამი არს განზებისაჲ და ჟამი შეკერვისაჲ. ჟამი არს ღუმილისაჲ და ჟამი სიტყვისაჲ.

8. ჟამი არს სიუყარულისაჲ და ჟამი სიძულეისაჲ. ჟამი არს ბრძოლისაჲ და ჟამი მშჯდობისაჲ.

8. ჟამი არს სიუყარულისაჲ და ჟამი არს სიძულეისაჲ. ჟამი არს ბრძოლისაჲ და ჟამი მშჯდობისაჲ.

9. რაჲმე უმეტეს არს მოქმედისა მის. რამელსა შერების.

9. რაჲმე უმეტეს არს მოქმედისა მის. რაჲსა შერების.

10. ვინილჳ უოვლითურთ მიმოტაცებით. რამელი მოსცა ღმერთმან ძეთა კაცთასა. რა მიმოტაცუნეს მას შინა.

10. ვინილჳ უოვლითურთ მიმოტაცებით. რაჲლი მოსცა ღმერთმან ძეთა კაცთასა. რა მიმოტაცუნეს მას შინა.

11. უოველივე ქმნა კეთილი ჟამისა თჳსსა და უოველსა თანა საუკუნესა მისცა

11. უოველივე ქმნა კეთილი ჟამისა თჳსსა და უოველთა თანა საუკუნესა მოსცა

თავი II.

თავი II.

1. უფველთაჲე უამი, და უამი უფ-  
დისა ნივთისა ცათა ქუეშე.

2. უამი შობად, და უამი სიკუდი-  
ლად, უამი დასერგვად, და უამი აღმო-  
ფხურად დასერგულისა.

3. უამი წყლულებად, და უამი კურ-  
ნებად, უამი დარღვევისა და უამი შენე-  
ბად.

4. უამი ტიჩილად, და უამი სიცი-  
ლად, უამი გოდებად, და უამი განცხ-  
რობად.

5. უამი განურად ქუათ, და უამი  
შეკრებად ქუათ უამი კარდახვევად, და  
უამი განმორებად კარდამხვეველისაგან.

6. უამი ძიებისად, და უამი წარწყ-  
მედისად, უამი დამარხვად, და უამი  
აღმოთხრობისად.

7. უამი განხვევისად, და უამი შე-  
კერვისად, უამი დუმილისად, და უამი  
შეტყუელებისად.

8. უამი სიუყარულისად, და უამი სიძუ-  
ლილისად, უამი ბრძოლისად, და უამი  
მშჯდობისად.

9. რად უმეტესობად მოქმედისა,  
რომელსა შინა თვთ იშრომის.

10. ვახილე ზრუნვა უფელისაჲე,  
რომელი მოსცა დმერთმან ქუთა კაცთა,  
რომელ მამოსწრაფება მათ შინა.

11. უფველნი, რომელნი ქმნა, გე-  
თილ არაან უამის თვისს, რამეთუ უფ-

1. უფველთაჲე უამი და წეთი უფ-  
დისა საქმისად არს ცასა ქუეშე.

2. უამი არს შობისად და უამი სი-  
კუდილისად. უამი არს დასერგვისად და  
უამი ამოფხურად დასერგულისად. უამი  
არს მოკვლისად და უამი განკურნებო-  
ლისად.

3. უამი არს დარღვევად და უამი  
აღშენებად.

4. უამი არს ტიჩილისად და უამი  
სიცილისად უამი არს გოდებხრობად და  
უამი რთველისად.

5. უამი არს განურად ქუათ და უ-  
ამი შეკრებად ქუათ. უამი არს გარე-  
მობხვევისად და უამი განმორებისად. გა-  
რემობხვევისაგან.

6. უამი არს ძიებისად და უამი წარ-  
წყმედისად. უამი არს დამარხვისად და  
უამი განგდებისად.

7. უამი განხვევისად და უამი შეკერ-  
ვისად. უამი დუმილისად და უამი შე-  
ტყუელებისად.

8. უამი სიუყარულისად და უამი სი-  
ძულილისად. უამი ბრძოლისად და უამი  
მშჯდობისად.

9. რად უმეტესობა მოქმედისა, რად-  
თა შინა შეკრების იგი.

10. ვახილე მე მიმოტაცების თანა  
რნი მოსცა დმერთმან ქუთა კაცთას  
მიმოტაცებად მას შინა.

11. თანად უფველნი რწინი ქმნა. გე-  
თილ. უამის თვისს. და სიუყარულისა. თანა

გულისა. რა არა იზოოს კაცმან ქმნული ღთისაჲ. რელი ქმნა ღმერთმან დასაბა- შითგან ვიდრე აღსასრულამდე:

გულისა მათისა. რა არა იზოოს კაცმან ქმნილი. რელი ქმნა ღმერთმან დასაბა- შითგან და ვე აღსასრულამდე:

12. გულის-ხმა ვეჲ მე რა არს კეთილი მათ შინა. გარნა რომელი იხაროს და უოს კეთილი ცხოვრებასა თჳსსა

12. გულის-ხმა ვეჲ. რა არს კეთილ მათ შინა. გარნა რელი იხაროს და უოს კეთილი ცხოვრებასა თჳსსა.

13. და ვოველმან კაცმან რომელ- მან ჭამოს და სუას და იხილოს კეთი- ლი ვოველსა შინა შრომასა მისსა. ესე მოცემული ღთისაჲ [არს].

13. და კაცმან რომელმან ჭამოს და სუას და იხილოს კეთილი ვოველსა შინა შრომასა მისსა. ესე მიცემულია ღმერთისაჲ არს.

14. ვცან მე. ვოველი. რაჲოღენ ქმნა ღმერთმან. უკუნისამდე ეგოს. მას ზედა არა არს შეძინებაჲ და მის-გან არა არს გამოკუებაჲ და ღმერთმან შექმნა. რა ეშინოდის ზირის-გან მისისა:

14. ვცან მე. ვოველი რაჲოღენი ქმნა ღმერთმან. იგი ეგოს უკუნისამდე. მას ზედა არა არს შეძინებაჲ. და მის-გან არა არს გამოკუებაჲ და ღმერთმან შექმნა. რა ეშინოდის ზირის-გან მი- სისა:

15. ვოფილი იგი მიერითგანვე არს და რაჲოღენი ვოფად არს ქმნულ ხო- ლო არს. და ღმერთმან მოიძიოს დევ- ნული იგი.

15. ვოფილი იგი მიერითგანვე არს. და რაჲოღენი იყო. ვოფად არს: ქმნულ ხოლო არს. და ღმერთმან მოიძიოს დევნული იგი.

16. და მერმე კუალად ვიხილე მოხეს ამას ქუეშე ადგილი სასჯელისაჲ. და მუნ იყო უღმრთოჲ. და ადგილი მართ- ლისაჲ და მუნ იყო მოღმრთლჲ.

16. და მერმე კუალად ვიხილე მოხეს ამას ქუეშე ადგილი სასჯელისაჲ და მუნ იყო უღმრთოჲ და ადგილი მართლი- საჲ და მუნ იყო მოღალე.

17. და ვთქუ მე გულისა ჩემისა: მართლისა თანა და უღმრთოეცა საჯოს- მესა ღმერთმან. რა ვამი. არს ვოველისა საქმისაჲ და ვოველთა ზედა ქმნულთაჲ.

17. და ვთქუ მე გულისა ჩემისა: მართლისა თანა და უღმრთოეცა საჯოს- მესა ღმერთმან. რა ვამი არს ვოველისა საქმისაჲ და ვოველთა ზედა ქმნულთა ვამი არს და ვამიერობაჲ.

18. მუნ ვთქუ მე გულისა ჩემისა სი- ტუჳსა-თჳს ძეთა კაცთაჲსა. ვითარმედ განიკითხნეს იგინი ღმერთმან და აჩუყ-

18. მუნ ვთქუ მე გულისა შინა ჩემისა სიტუჳსა-თჳს ძეთა კაცთაჲსა. ვდ განი- კითხნეს იგინი ღმერთმან და აჩუყნოს რ-



ველივე საუკუნეში მისცა გუელთა შინა მათთა, რამეთუ რათა არა მოაქციოს კაცმან ქმნილნი, რომელნი ქმნა ღმერთმან დასაბამითგან ვიდრე სრულიადცა.

12. გულისკმა ვეავ, რამეთუ არა არს კეთილი მათ შინა, არამედ გარნა, რომელ იხარას, და რომელმან ქმნას კეთილი ცხოვრებასა შინა თვისსა.

13. რამეთუ ყოველმან კაცმან, რომელმან ჭამოს და სვას, და იხილოს კეთილი ყოველსა შინა შრომასა თვისსა, ესე ნაჭი ღთისაჲ არს.

14. ვსტან, რამეთუ ყოველი, რამოდენი ქმნა ღმერთმან, ესენი იქმნებიან საუკუნენი, მათ მიმართ არა არს შეძინებად, და მათგან არა არს გამოხეებად, და ღმერთმან შექმნა, რათა შეიშინონ ჰირისაგან მასისა.

15. ქმნადი ეგერა არს, და რამოდენი აქუნს ყოუად, ეგერა იქმნა, და ღმერთმან მოიძიოს დევნული.

16. და მერმეტა ვიხილე მზესა ქუბუე ადგილი სასჯელისა, მუნ უმსახურებულა: და ადგილი მართლისა, მუნ კეთილმსახური.

17. და ვთქუ მე გუელსა შინა ჩემსა: მართალსა და უმსახურთაცა სჯის ღმერთი, რამეთუ ესაბი ყოველისა ნივთისა და ყოველთა ზედა ქმნილსა მუნ.

18. ვთქუ მე გუელსა შინა ჩემსა, ზრახვათათს ძეთა კაცთასა, რამეთუ განსჯის მათ ღმერთი, და რომელ

მისცა გუელსა შინა მათსა, რათა არა ჰოცოს კაცმან ქმნილი, რელი ქმნა ღმერთმან დასაბამითგან და ვიდრე დასასრულამდე.

12. ვცან რამეთუ არა არს კეთილი მათ შინა. თუნიერ განარებაჲ და ქმნაჲ კეთილისაჲ ცხოვრებასა შინა თვისსა.

13. და ყოველმან კაცმან. რომელმან ჭამოს და სუას და იხილოს კეთილი ყოველსა შინა შრომასა მისსა. ესენიჭი ღმერთისა არს.

14. ვცან ვ'დ ყოველნი რამოდენნი ქმნა ღმერთმან. ესენი იეგნენ საუკუნო. მთ ზედა არა არს შეძინება და მათგან არა არს გამოკუებაჲ და ღმერთმან შექმნა იგინი. რათა შეიშინონ ჰირისაგან მისისა.

15. ქმნადი ეგერა არს და რამოდენი იქმნების. ეგერა ქმნილ არს. და უყაღმან იძიოს დევნული:

16. და მერმეტა ვიხილე მზესა ქუეპუე ადგილი სასჯელისაჲ. მუნ უმსახურებელი. და ადგილი მართლისაჲ. მუნ კეთილმსახური.

17. ვოქუ მე გუელსა შინა ჩემსა: უმსახურებელსაცა სჯის ღმერთი. რათაბი ყოველისა საქმისაჲ და ყოველსა შორის ქმნილსა.

18. ჰ ვთქუ მე გუელსა შინა ჩემსა ზრახვათათს ძეთა კაცთაჲსა. ვ'დ განსჯის მათ ღმერთი და უხუენებს ვ'დ

ნას რ იგინი ზირუტუყნი არძან. იგინი ზირუტუყნი არიან.

19. და რ მათცა შემთხუყვად ქეთა კატთაღვე. ვითარცა შემთხუყვად ზირუტუყსად შემთხუყვად ერთ არს მათი: ვითარცა მისი სიკუდილი. ეგრეცა ამისი სიკუდილი. და სუფი მათ უოველთა შინა. და რადთაშე ჭმაცს კაცი ზირუტუყს. არა რადთ.

20. რ უოველივე ამო და უოველივე ერთს ადგილს მივაღს: უოველივე შეიქმნა მიწისა-გან და უოველივე მიიქცევის მიწადვე.

21. და ვინ იცის სუფი ქეთა კატთაღვე უეუეთუ აღვაღს იგი ზს და სუფი ზირუტუყთაღვე უეუეთუ შთავაღს იგი ქუყანად ქუე.

22. და ვინიღვე რ არს არს კეთილ. გარნა რმეღი იხაროს კაცმან უოველთა შინა ქმნულთა მისთა. იგი არს ნაწილი მისი: და ანუ ვინმე მოიყვანოს იგი ხილვად რად იგი იყოს მისსა შემდგომად.

19. და რ მათცა შემთხუყვად ქეთა კატთაღვე ვს შემთხუყვად ზირუტუყთაღვე ერთ არს მათი. ვს მისი სიკუდილი. ეგრეცა ამისი სიკუდილი. და სუფი მათი უოველთა შინა. და რადთაშე ჭმაცს კაცი ზირუტუყს. არა რადთ.

20. რამეთუ უოველივე ამო და უოველივე ერთს ადგილს მივაღს. უოველივე შეიქმნა მიწისა-გან. და უოველივე მიიქცევის მიწად:

21. და ვინ იცის სუფი ქეთა კატთაღვე. უეუეთუ აღვაღს იგი ზე. და სუფი ზირუტუყთაღვე უეუეთუ შთავაღს იგი ქუყანად ქუე.

22. და ვინიღვე რ არს არს კეთილ. გარნა რღი იხაროს კაცმან უოველთა შინა ქმნულთა მისთა. რ იგი არს ნაწილი მისი. და ანუ ვინმე მოიყვანოს იგი ხილვად. რად იგი იყოს მისსა შემდგომად.

თავი 8.

თავი 8.

1. და მოვაქცეე მე და ვინიღვნი მე უოველნი ცილის-წამებანი. რმეღნი იქმნებოან მზესა-ამს ქუეშე. და აჭე ესერა ცრემღნი ცილის-შემწამებულთანი. და არავინ არს მათდა ნუგეშინის-მცემელ კელისა-გან ცილის-შემწამებულთა ძად. და არავინ არს მათდა ნუგეშინის-მცემელ.

1. და მოვაქცეე მე. და ვინიღვნი უოველნივე ცილის-წამებანი. რნი იქმნებოან მზესა ქუეშე. და აჭე ესერა ცრემღნი ცილის-შემწამებულთანი. და არავინ არს მათდა ნუგეშინის-მცემელ. კელისა-გან ცილის-შემწამებულთა ძად [და არავინ არს მათდა ნუგეშინის-მცემელ]:

2. და ვაქენ მკუდარნი, რმეღნი

2. და ვაქენ მკუდარნი, რნი მამ-

უზუნებს, რამეთუ ესენი საცხოვარნი საცხოვარნი არიან იგინი: არიან.

19. რამეთუ შიოტა ვითარცა შემთხვევა ძეთა კაცთასა, და შემთხვევა საცხოვართა, და შემთხვევა ერთ მათდა, ვითარცა სიკუდილი მისი, ეგრეთ სიკუდილი ამათი, და სული ერთი ყოველთა, და რაჟთა უმეტეს აქუს კაცს შირუტეუთა, არა რაჟა.

20. რამეთუ ყოველნი ამაჟო, ყოველნი მივლენ ადგილსა ერთსა შინა, ყოველნი შექქმენ მიწისაგან, და ყოველნი მიიქცევიან მიწადგე.

21. და ვინ უწყის სული ძეთა კაცთასა, უკეთუ იგი ადვალს მადლს; და სული საცხოვართა, უკეთუ შთავალს იგი დაბლა ქუზგანად.

22. და ვინილე რამეთუ არა არს კეთილი, არამედ გარნა რომელ იხაროს კაცმან ქმნილთა თჳსთა ზედა, რამეთუ ესე ნაწილი მისი: ვინათგან ვინ მოიუგანოს იგი ხალვად მან, რომელიცა იქმნებიან შემდგომად მისა.

19. რა შემთხვევაჲ ძეთა კაცისათაჲ და შემთხვევაჲ საცხოვართაჲ შემთხვევაჲ ერთ მათ ყოველთაჲ. ვინ სიკუდილი მისი. ეგრეთვე სიკუდილი ამისი და სული ერთ ყოველთაჲ. და რაჟთა უმეტეს კაცი შირუტეუთა. არა რაჟთა.

20. არამედ ყოველნი ამაჟო: ყოველნივე შეიქმნეს მიწისაგან და ყოველნი მიიქცევიან მიწადგე.

21. და ვინ უწყის სული ძეთა კაცისათაჲ. უკეთუ ადვალს იგი ზე: და სული საცხოვართაჲ უკეთუ შთავალს იგი ქუეყანად.

22. და ვინილე რა არა რაჟა არს კეთილ. გარნა რა იხაროს კაცმან ქმნილთა თჳსთა ზედა. რა იგი არს ნაწილი მისი. რა ვინ მოაქციოს იგი ხილვად. რომელიცა იქმნებიან შემდგომად მისა.

თავი 3.

თავი 4.

1. და მივიქცე მუ, და ვინილე ყოველთასა ცილის წამებისა ქმნილისა მზესა ქუეშე, და აჴა ცრემლნი ცილის მწამებულთანი, და არა არს ნუგეშინის მცემელი მათი, და კელისაგან ცილის მწამებულთა მათ ზედა, არა არს ძალი, და არა არს ნუგეშინის მცემელი მათი.

1. მივიქცე მუ და ვინილე ყოველისა შინა ცილის-წამებისა. ქმნილისა მზესა ქუეშე. და აჴა ცრემლნი ცილის-დამწამებულთანი. და არა არს ნუგეშინის-მცემელი მათი. და კელისაგან ცილის-მწამებულთა მათთაჲსა ძალი. და [არა] არს ნუგეშინის-მცემელი მათი.

2. და ვაქენ მე ყოველთა მკუდართა,

2. და ვაქენ მე თანად მკუდარნი



მომწყდარ არიან. უფროდს ცხოველ-  
თასა. რნი ცოცხალ არიან აქამომდე.

წყდარ არიან. უფროდს ცხოველთასა.  
რნი ცხოველ არიან აქამომდე

3. და უმჯობესს არს ამათ ერთავე  
რამეელი არღარა იყოს. რამეელმან არს  
იხილა უფლეთურთ ქმნული ესე ბო-  
როტი. რამეელნი იქმნებან ცასა ქუეშე.

3. და უმჯობესს ამათ ერთასავე რლი  
არღა იყოს. რამეელმან არღა იხილა ქმნი-  
ლი ესე ბოროტი. რამეელნი იქმნებან  
ცასა ქუეშე:

4. და ვიხილე მე უფველი შრომაჲ  
და უფველი მკნს ქმნულთაჲ. რ შური  
კაციისაჲ მოყუსისა-გან თვისისა ამა და  
კდომას სულისა:

4. და ვიხილე უფველი შრომაჲ და  
უფველი მკნე ქმნულთაჲ. რ შური კაცი-  
საჲ მოყუსისა-გან თვისისა ამა და კდომას  
სულისა:

5. უგუნურმან მოისხნა კეღნი მისნი  
და შეიჭამნა კორცნი მისნი.

5. უგუნურმან მოისხნა კეღნი მისნი  
და შეიჭამნა კორცნი მისნი.

6. უმჯობესს არს მჭელი სავსე  
განსუენებით უფროდს სავსეთა ერთა  
მჭელთასა შრომით და კდომითა სუ-  
ლისაჲთა.

6. უმჯობესს არს მჭელი სავსე გან-  
სუენებითა უფროდს სავსეთა ერთა.  
მჭელთასა შრომით და კდომითა სუფი-  
საჲთა.

7. და მოვიქცე მე და ვიხილე ამა-  
ებაჲ მისი მზესა ამასა ქუეშე.

7. და მოვიქცე მე და ვიხილე ამა-  
ებაჲ მზესა ამას ქუეშე.

8. არს ერთი და არა არს ორი.  
ძს და ძმაჲ არა არს მისი. და არს  
არს დასასრულ უფლისა შრომისა მი-  
სისაჲ. და თუაღნი მისნი ვერ გან-  
ძებებან სიმდიდრითა. და ვისთ-ჯსმე  
ვშურები და დავაკლებ სუფსა ჩემსა კე-  
თილისა-გან და უფველივე ამა და მი-  
მოტაცებაჲ ბოროტი არს.

8. არს ერთი და არა არს მეორე.  
და ძე და ძმაჲ არა არს მისი. და არს  
არს დასასრული უფლისა შრომისა მი-  
სისაჲ. და თუაღნი მისნი ვერ განძე-  
ბებან სიმდიდრითა. და ვის-თჯსმე  
ვშურები და დავაკლებ სუფსა ჩემსა კეთილი-  
სა-გან. და ესეცა ამა და მოტაცება ბო-  
როტი არს.

9. უმჯობესს არიან ორნი ერთისა.  
რამეელთაჲ არს მათდა სსსუიდელი. კე-  
თილი არს შრომასა შინა მისსა.

9 უმჯობესს არიან ორნი ერთისა.  
რლ არს მათდა სსსუიდელი. კეთილ  
არს შრომასა შინა მისსა.

10. უკეთუ დაეცენ. ერთმან აღა-  
დგინოს მოყუსი თვისი. და ვაჲ ერთისა  
მის უკეთუ დაეცეს და არავინ იყოს

10 უკეთუ დაეცენ. ერთმან აღად-  
გინოს მოყუსი თვისი. და ვაჲ ერთისა  
მის უკეთუ დაეცეს. და არავინ იყოს

ეგერა მკუდართა, უფროს ცხოველთა, რაოდენი ცხოველ არიან აქამომდე.

3. და კეთილ უფროს ორთავე ამათსა, რომელი შერმე არა იქმნა, რომელიმან არა იხილა ყოვლისა ქმნილისა ბოროტისა ქმნილნი მზესა ქუეშე.

4. და ვინილუ მე ყოვლისა შრომისა, და ყოვლისა სიმკნისა ნაქმნართასა, რამეთუ ესე შერი კაცისა მოყუისისკან თვისისა, და ესე ამაგობა და აღრჩევა სულისა.

5. უგუნურმან კარემოსხნა კელნი თვისნი, და შექჳმნა კორცნი თვისნი.

6. კეთილ არს სავსებაჲ მჭკლთა განსვენებასა, უფროს სავსებასა ორთავე მჭკლთა შრომისა, და აღრჩევისა სულისა.

7. და მივიქეც მე და ვინილუ ამაგობაჲ მზესა ქუეშე.

8. არს ერთი, და არა არს შერისა, ხოლო არცა ძე და ძმა არა არს მისა, და არა არს დასრულებაჲ ყოველთა შრომასა მისისა, არცა თუაწნი მისნი განძებანი სიმდიდრითა, და რამესათვის ვშურები მე, და დავაკლებ სულსა ჩემსა კეთილისკან; და ესე ამაგობა და ზრუნვა არს ბოროტი.

9. უმჯობეს ორნი უფროს ერთისა, რომლისა არს სასუიდელი კეთილი შრომასა შინა მათსა.

10. რამეთუ უკეთუ დაეტეს ერთი მათგანი, აღადგინოს მოყუისმან ზიარმან თვისმან, და ვაჲ ერთისა მის რაჟამს

აჭა ეგერა მომკუდარნი. უფროს ცოცხალთასა. რამოდენნი იგი ცოცხალ არიან ვე აქამომდე.

3. და კეთილ უფროს ორთავე ამათსა რნი არცადა იქმნა. რნი არცა იხილა ქმნილისა თა ბოროტისა ქმნილი მზესა ქუეშე.

4. და ვინილუ მე ყოვლისა თანა შრომისა და ყოვლისა თანა სიმკნისა ნაქმნართამას ვდ თვთ შერი კაცისა მოყუისისკან თვისისა. და ესეცა ამაჲ და აღრჩევა სულისა.

5. უგუნურმან კარემოსხნა კელნი თვისნი და შექჳმნა კორცნი თვისნი.

6. კეთილ არს სავსებაჲ მჭკლთა განსვენებით. უფროს სავსებასა ორთავე მჭკლთა შრომითა და აღრჩევისა სულისა.

7. და მივიქეც მე და ვინილუ ამაგობაჲ მზესა ქუეშე.

8. არს ერთი და არა არს შერე. და ძე და ძმაჲ არა არს მისისა. და არა არს დასრულებაჲ ყოველთა შრომათა მისთაჲ. და თუაწნი მისი არა განძებანი სიმდიდრითა. და რამესათვის ვშურები მე და დავაკლებ სულსა ჩემსა კეთილყოფისკან. და ესეცა ამაგობა და მიმტაცებაჲ არს ბოროტი.

9. უმჯობეს არიან ორნი უფროს ერთისა. რომელთაჲ არს სასუიდელი კეთილი შრომასა შინა მათსა.

10 რ უკეთუ დაეტეს ერთი. აღადგინოს მოყუისმან მისმან. და ვაჲ ერთისა მის. რეს დაეტეს. და არა იყოს

მეორეს. რომელმან ადადგინოს იგი.

მეორე რწინ ადადგინოს იგი.

11. და უკუეთუ დაწინებნ ორნი. გან-  
ტყენ იგინი. და ერთი იგი ვითარმე  
განტყეს.

11. და უკუეთუ დაწინებნ ორნი. გან-  
ტყენ იგინი. და ერთი იგი ვრმე გან-  
ტყეს.

12. და უკუეთუ განსდიერდეს ერთი  
იგი. ორნი ესე დადგეს წინაშე მისსა და  
საბუღის მოდებულა არა ადრე განსქდეს:

12. და უკუეთუ განსდიერდეს ერთი  
იგი ორნი ესე დადგეს წინაშე მისსა.  
და საბუღის მოდებულა არა ადრე გან-  
სქდეს.

13. უმჯობეს არს მონაჲ გლახაკი  
და ბრძენი მეფისა მოხუცებულისა და  
უკუნურისა. რწ არა ცნა კრძალულებაჲ.

13 უმჯობეს არს მონაჲ გლახაკი  
და ბრძენი უფროდსლა მეფისა მოხუცე-  
ბულისა და უკუნურისა. რწ არა ცნა  
კრძალულებაჲ

14. რწ სახლისა-გან. საზფრობილისა  
გამოვიდეს მეფობად და რწ მეფობასა  
შინა მისსა იქმნა გლახაკი.

14. რწ სახლისა-გან საზფრობილისა  
გამოვიდეს მეფობად რამეთუ მეფობასა  
შინა მისსა იქმნა გლახაკი.

15. ვიხილენ ყოველნივე ცხოველნი.  
რწნი ვლენან მზესა ქუეშე ჭაბუკისა  
მის თანა მეორისა. რომელი დადგეს  
მის წილ.

15. ვიხილენ ყოველნივე ცხოველნი.  
რწნი ვლენან მზესა ქუეშე ჭაბუკისა  
მის თანა მეორისა რწი დადგეს მის წილ.

16. არა არს დასრულებაჲ ყოვლისა  
ერისაჲ ყოველთავე რომელნი იყვნეს  
უწინარეს მათსა და უკუნადასკნელ არვე  
იხარებდენ მათ ზედა. რწ ესეცა ამაჲ და  
კდომა სულისა.

16. არა არს დასრულებაჲ ყოვლისა  
ერისაჲ. ყოველთავე რომელნი იყვნეს  
უწინარეს მათსა. და უკუნადასკნელ არვე  
იხარებდენ მათ ზედა. რწ ესეცა ამაჲ  
და კდომა სულისა.

17. დაიტევ ფერკი შენი ვიდრემდე  
ხუალ სახლსა შინა დართისსა და მიე-  
ახლე სმენად უფროდს საცემელისა უკუ-  
ნურისა მსხუერძლისა. რწ არა მეცნიერ  
არიან ყოფად კეთილისა.

17. დაიტევ ფერკი შენი ვიდრემდე  
ხუალ სახლსა შინა დართისსა. რწ  
მახლდებულ იუჲ სმენად. უმჯობეს არს  
მოჩნილება ვრელ საცემელთა უკუნურ-  
თასა რწ არა მეცნიერ არიან ყოფად  
კეთილისა.



დაეტეს, და არა იუოს მეორეინა აღმა- მეორე აღმადგინებულ მისსა.  
დგინებულ მისსა.

11. და უკეთუ დაწუნენ ორნი განტ- განტ-  
ფენცა იგინი, და ერთი ვითარ განტ-  
ფენცა.

11. და უკეთუ დაწუნენ ორნი. განტ-  
ფენცა იგინი. და ერთი ვერ განტფენცა.

12. და უკეთუ განძლიერდეს ერთი,  
ორნი წინააღუდგენ მას, და საბელი  
სამკეცი არა მუის განწუდეს.

12. და უკეთუ განძლიერდეს ერ-  
თი. ორნი წინააღუდგენ მას. და საბე-  
ლი სამკეცი არა მუის განწუდეს.

13. კეთილ არს ურმა გლახაკი და  
ბრძენი უფროს მეფისა მახუცებულისა  
და უგუნურისა, რომელმან ვერ ცნა  
შეკრძალვად მერმეტა.

13. კეთილ არს ურმა გლახაკი და  
ბრძენი უფროს მეფისა მახუცებუ-  
ლისა და უგუნურისა. რომელმან ვერ  
ცნა მიხედვად მერმეტა.

14. რამეთუ სახლისაგან კრულთათა  
გამოვალს მეუობად, ვინათგან და მე-  
უობასა შინა მისსა იქმნა გლახაკი.

14. ვად სახლისაგან კრულთათა  
გამოვალს მეუე. ვად მეუობასა მისსა.  
შინა იქმნა გლახაკი.

15. და ვინილენ უოველნი ცხო-  
ველნი მავალნი მზესა ქუეშე, ჭაბუკისა  
თანა მეორითა, რომელი აღდგენ ნა-  
ცუფად მისა.

15. ვინილენ უოველნი ცოცხალნი  
მავალნი მზესა ქუეშე ჭაბუკისა თანა-  
მეორისა. რა აღდგენ ნაცუფად მისსა.

16. არა არს დასასრული უოვლისა  
ერისა, უოველთაჲ რომელი იქმნეს  
წინაშე მათსა, რამეთუ უკანასკნელნი  
არა იხარებდენ მათაჲს, რამეთუ და ესე  
ამავობა, და აღჩევა სულისა.

16. არა არს დასასრული უოვლისა  
ერისა. უოველთაჲ რამოდენი იქმნეს  
წინაშე მათსა და უკანასკნელნი არა  
იხარებდენ მისდაჲ. რამეთუ ესეცა ამო-  
და აღჩევა სულისა.

17. დაიტევ იერკი შენნი, ოდეს  
უკეთუ ვიდოდი სახლსა შინა დთისასა,  
და მიეახლე რომელ სმენად უფროს  
მისაცემელსა უგუნურთასა მსხუერბლი  
შენი, ვინათგან არა უწყიან რამეთუ  
ჭეოფენ ბოწოტსა.

17. დაიტევ იერკი შენი რომელსაცა-  
შინა ხვდოდი სახლსა დმრთისასა, და  
მიეახლე სმენასა და უფროს საცემე-  
ლისა უგუნურთათა მსხუერბლი შენი.  
რა არა მეცნიერ არა იქმნას კეთილსასა.

თ ა შ ი უ .

თ ა შ ი უ .

1. ნუ ისწრაფი ზირითა შენითა და გუელი შენი ნუ ისწრაფინ გამოღებად სიტყუსა წინაჲ დ'თისა. რ' დმერთი ცათა შინა არს და შენ ქუეყანასა ზედა. ამისთჳს იუვნედ სიტყუანი შენი მცირედ.

1. ნუ ისწრაფი ზირითა შენითა და გუელი შენი ნუ ისწრაფინ გამოღებად სიტყუსა წინაჲ დმერთისა. რამეთუ! დმერთი ცათა შინა არს. და შენ ქუეყანასა ზედა. ამისთჳს იუვნეს სიტყუანი შენი მცირე.

2. რ' მოიწიოს ჩუენებაჲ სიძრავლითა განმცდელისაჲთა და კამა უკუნურისაჲ სიძრავლითა სიტყუათაჲთა;

2 რ' მოიწიოს ჩუენებაჲ სიძრავლითა განმცდელისაჲთა და კამა უკუნურისაჲ სიძრავლითა სიტყუათაჲთა.

3. ვითარცა აღუთქუა დმერთსა ნუ ჭუფინი მიცემად მას. არა არს ნებაჲ უკუნურთა შორის. რ' რავდენ აღუთქუ მიცემად.

4. უმჯობეს არს შენდა არა აღთქუმაჲ. ვიდრე აღთქუმასა და არა მიცემასა.

5. ნუ სცემ ზირითა შენითა ცოდვად კორცთა შენთა. და სოქუა წინაჲ ზიქსა დ'თისასა ვითარმედ უმეცრებაჲ არს. რ' არა განრისხნეს დმერთი კმასა შენსა და განრუვნეს ქმნულნი კელთა შენთანი.

6. რ' მრავლითა საჩუენე სულითა და ამოხათაჲთა და სიტყუათა მრავალთაჲთა: სოლო შენ [დ'თისა] გემინოდუნ.

7. უაუეთუ ტილის-შეწამებაჲ გლახკისაჲ და ტაცებაჲ სასჯელისაჲ და სიმართლისაჲ იხილო სოფელსა ნუ გიკვრნ საქმესა ამას ზედა: მადლი მადლსა ზედადაიცივის. და მადლნი მას ზედა.

სტენოვანი იარაღი არის ხელნაწერი

თ. 30 II.

თა 30 II.

1. ნუ ისწრაფი ზირითა შენითა, და გუფი შენი რათა სწრაფობდეს გამდგობად სიტუყვას წინაშე ზირსა ღთისასა, რამეთუ ღმერთი ცათა შინა მადლსა, და შენ ქუეყნასა ზედა დაბლა, ამისთვის რათა იუენეს სიტუყვანი შენნი მტირე.

1. ნუ ისწრაფი ზირითა შენითა და გუფი შენი ნუ შეადრეობს გამდგობად სიტუყვას წინაშე ზირსა ღმერთისასა. რა ღმერთი ცათა შინა არს და შენ ქუეყნასა ზედა. ამისთვის იუენედ სიტუყვანი შენნი მტირე.

2. რამეთუ მთიწვევის სიზმარი მრავალთა შინა განსაცდელთათა, და კმა უკუნურისა სიმრავლეთა შინა სიტუყვათათა.

2. რამეთუ მთიწვევის სიზმარი სიმრავლითა განსაცდელთათა და კმა უკუნურისა სიმრავლითა სიტუყვათათა.

3. ვითარცა უკეთუ აღსთქუვა აღთქმა ღმერთსა, ნუ უფანი მიტემად მას, რამეთუ არა არს ნებაჲ უკუნურთათანა, შენ უკუეს რამოდენი უკეთუ აღსთქვა მიეტ.

3. ვა აღსთქვა აღთქმად ილოცოლოცად ღმერთისად. ნუ ჭეოფნი მიტემად მას. რა არა არს ნებაჲ უკუნურთათანა. შენ უკუე რამოდენიცა აღუთქვა ილოცო მიეტ.

4. კეთილ არს რამელ არა აღთქმად შენდა, ვიდრელა აღთქმასა შენდა და არა მისცემად.

4. კეთილ არს შენდა არა აღთქმად ვიდრე აღთქმად და არა მისცემად.

5. ნუ მისცემ ზირსა შენსა რამელ საცოდველად კორცთა შენთა, და რათა ნუ იტყვ წინაშე ზირსა ღთისა, რამეთუ უმეტრებაჲ არს, რათა არა განრისხნეს ღმერთი კმისათვის შენისა, და განხრწნეს ქმნილნი კელთა შენთანი.

5. ნუ მისცემ ზირსა შენსა საცოდველებლად კორცთა შენთა. და ნუ იტყვ წინაშე ზირსა ღმერთისასა ვა უმეტრებაჲ არს. რა არა განრისხნეს ღმერთი კმასა შენსა ზედა და განხრწნეს ქმნილნი კელთა შენთანი.

6. რამეთუ სიმრავლეთა შინა სიზმართათა და ამხუეებათათა და სიტუყვათა მრავალთათა, ხოლო შენ ღთისა გეშინოდენ.

6. რამეთუ სიმრავლითა სიზმართათა და ამხუეებათათა და სიტუყვათა მრავალთათა. ხოლო შენ ღმერთისა გეშინოდენ.

7. უკეთუ ვნებულება დაგრდამილისა, და მტაცებულთა მსჯავრისა და სიმართლისა იხილო სოფელსა შინა, ნუ დაგიკვრდების ნიფთისათვის, რამეთუ მადლი ზედა მადლსა სცავს, და მადლინი მათ ზედა.

7. უკეთუ ცილის-წამებაჲ დაგრდამილისად და მტაცებაჲ მსჯავრისად და სიმართლისად იხილო სოფელსა შინა. ნუ დაგიკვრდების საქმესა ზედა. რა მადლი ზედა კერძო მადლისა სცავს და მადლინი მას ზედა.



ათონის ვერსია.

მოსკოვის გამოცემა.

პეტრიწონული რედაქცია

8. და უმეტესი ქუეყანისაჲ უოველსა ზედა. იგი თა ვადი არს მეუფის აგარაკისა მის შინისაჲ. და იყავ შენ სარწმუნო უოველსა შინა. არს იგი მძიმე მიტაცებული სა მის.

8. და აღმატება ქუესანი-სა უოველსა ზედა არს. მე-ფე აგარაკისა მოქნილისა.

8 და მეტობაჲ ქუეყანი-საჲ უოველსა ზედა. არს მეფე აგარაკისა მოქნილისაჲ.

9. რომელსა უეყარდეს ვეცხლი. ვერ განძღეს ვეცხლითა. ვინმე შეიუყარა სი-მრავლითა ნაყოფი და ესეცა ამაოვე არს.

9. მოუყარე ვეცხლისა ვერ განძღეს ვეცხლითა და ვინ შეიუყარა სიმრავლესა შინა მათსა ნაყოფი: ესეცა ამაოვება.

9. მოუყარე ვეცხლისაჲ ვერ განძღეს ვეცხლითა. და ვინ შეიუყარა სავსებად თვსა იფქლი. და ესეცა ამაოება:.

10. სიმრავლითა სიკეთი-საჲთა განძრავლდეს მჭამელ-ნი მისნი. და მეტვე კუადად სიმკნს მის თანა. რ დასაბა-მი ხაღვად თუაღთა მისთა.

10. სიმრავლესა შინა კე-თილისა განძრავლდეს მჭამე-ლნი მისნი და რაჲ სიმკნე მეოფისა მისგან; რამეთუ დასაბამ რომელი ხილვად თუ-აღთა თვსთა.

10. სავსებითა კეთილყო-ფისაჲთა განძრავლდეს მჭა-მელნი მისნი. და რაჲ მათი იგი მის-ძლითა სიმკნე. რლი ანად სზუად თვნიერ ხილვად აღენ თუაღთა მისთა:.

11. ტკბილ არს ძილი მონისაჲ გინა თუ მტირედ გინა თუ დიდ ჭამოს. გან-ძღებად და განძიდვრებად არაფინ არს ვანმცა უტევა იგი:

11. ტკბილ არს ძილი მონისა, უკუეთუ მტირედ ანუ ფრიად ეჭამოს, და განძიდვრ განძიდვრებად: რამეთუ არა არს რომელმან უტეოს მას ძილად.

11. ტკბილ არს ძილი მონისაჲ დადათუ მტირედ ანუ ფრიად ეჭამოს. და ადგ-სებული განძიდვრებად არა არს რომელმან უტეოს ძი-ლად.

13. შვა მან ძლ და არარაჲ არს კელთა შინა მისთა არ-ცა ერთი.

13. და წარწემდების სიმ-დიდრე იგი ზრუნვასა შინა ბორცოსა, და შუვა ძე, და არა არს კელსა შინა მისსა არარაჲ.

12. არს სნეულებაჲ. რომელი ვინილე მზესა ქუეშე, სიმდიდრე დამარხული მის მიერ განბორცობად მისსა:

13. და წარწემდების სიმ-დიდრე იგი განსაცდელითა ბორცოთითა. და შვა ძე. და არარაჲ არს კელსა მისსა არარაჲ:

14. ვითარცა გამოვიდა იგი მუცლისა-გან დედისა თვისისა მიშეუელი მიიქცა იგი მისლვად მენგე მიწად ვითარცა მოვიდა და არარაჲ წარდო შრომისა-გან მისისა წარსლვასა მას კელითა მისითა.

15. და ესეცა სხეულებად არს ბორცო: ვითარცა მოვიდეს ეგრეცა წარვიდეს. და მეტად არს. რომელსა იგი შუკების ცუდად.

16. და ყოველნი დღენი მისნი ბნელსა და გლოფასა შინა და გულის-წყრომასა მრავალსა და სხეულებსა და ნავდელსა:

17. აჭა ესერა ვიხილე მე ერთი. რომელ არს კეთილ. ჭამად და სუმაჲ და ხილვად კეთილისაჲ ყოველსა შინა შრომასა მისსა. რომელსა შუკებოდის მზესა ამს ქუეშე. რიცხუთა ამთ დღეთა ცხოგრებისა მისისათა. რომელი მასცა მას დმერთმან. რ იგი არს ნაწილი მისი.

18. და ყოველსა კაცსა. რომელსა მისცა მას დმერთმან სიმდიდრეს. მონაგები. და კელმწიფე ყო იგი მთლე.

14. ვითარცა გამოვიდა მუცლით დედისაგან თვისისა მიშეუელი, მიიქცეს მისლვად ვითარცა მოვიდაცა, და არარაჲ მიიღოს შრომითა შინა მისთა, რათა მივიდეს კელითა შინა მასთა.

15. და ესე სხეულებად ბორცო, რამეთუ ვითარცა მოვიდა, ეგრეთვე და განვიდეს, და რაჲ მეტობასა მისსა, რომელსა შუკების ქარისა ზედა.

16. რამეთუ ყოველნი დღენი მისი ბნელსა შინა, და ტირილსა შინა, და გულის წყრომასა შინა მრავალსა, და სხეულებასა შინა და რისხვასა შინა.

17. ესე ვიხილე მე კეთილი, რომელ არს კეთილი, რომელ ჭამად და რომელ სუმა, და რომელ ხილვად კეთილობისა ყოველთა შინა შრომითა თვისთა რომელსაცა დამურა მზესა ქუეშე რიცხუსა დღეთა ცხოგრებისა მისისათა, რომელი მისცნა მას დმერთმან, რამეთუ ესე ნაწილი მისი.

18. რამეთუ ყოველისა კაცისა, რომელსა მისცა მას დმერთმან სიმდიდრე, და საქონელი, და კელმწიფებსა მისცა

14. ვის გამოვიდა მუცლით დედისა მისისაგან მიშეუელი. მიიქცეს მისლვად. ვის ცუდი. და არარაჲ მიიღოს შრომითა მისითა. რის მივიდეს კელსა მისსა.

15. და ესე სხეულებად ბორცო. რამეთუ ვითარცა მოვიდა ეგრეთვე წარვიდესცა. და რაჲ მეტობასა მისსა. ველა შრომაჲ ქარისა მიმართ.

16. და ყოველნი დღენი მისნი ბნელსა შინა და გოდებასა. და გულის-წყრომასა მრავალსა და სხეულებასა და ნავდელსა:

17. აჭა ვიხილე მე კეთილი. რომელ არს კეთილ. ჭამად და სუმაჲ და ხილვად კეთილობისაჲ ყოველსა შინა შრომასა მისსა. რელსაცა შუკეს მზესა ქუეშე რიცხუსა დღეთა ცხოგრებისა მისისათასა. რომელნი მისცნა მას დმერთმან. რ ესე ნაწილი არს მისსა.

18. და ყოველისა კაცისა. რომელი მისცა მას დმერთმან: სიმდიდრე და საქონელები და კელმწიფებაჲ მას შინა.

ბად და ჭამად მის-გან ნაწი-  
ლი მისი: ესე ნიჭი ღთი-  
სად არს.

მას ჭამად მისგან, და მიღე-  
ბად ნაწილსა თვისსა და მხი-  
არულ ყოფად ნაშრომითა  
თვისითა, ესე ნიჭი ღთისად  
არს.

ჭამად მისსა. და მიღებად  
ნაწილსა თვისსა. და მხიარულ  
ყოფად ნაშრომითა თვისითა  
ესე საცემელი ღმრთისად  
არს:

19. რ არა მრავალნი  
იგესენენ დღენი ცხოვრებისა  
მისისანი. ღმერთიან უცალო  
ყო იგი სიხარულისა-გან გუ-  
ლისა მისისა:.

19. რამეთუ არა მრავალ  
თა კსოვნად აქუსთა დღეთა  
ცხოვრებისა მისისათა, ვინა-  
თგან ღმერთი მიუხვამს მას  
მხიარულებასა შინა გულისა  
მისისასა.

19. რამეთუ არა მრავალთა  
მკესენე იქმნეს დღეთა ცხო-  
რებისა მისისათა. რამეთუ  
ღმერთი მიმოიტაცებს მას  
მხიარულებითა გულისა მისი-  
სადათა:.

თავი 11.

თავი 11.

თავი 11.

1. არს ბოროტი რომელი  
ვიხილე მზესა ამას ქუეშე.  
და ფრად არს კაცთა შო-  
რის:

1. არს სიბოროტე, რომელი  
ვიხილე მზესა ქუეშე,  
და მრავალი არს კაცთა ზედა.

1. არს სიბოროტე. რომელი  
ვიხილე მზესა ქუეშე.  
და მრავალი არს კაცისა  
ზედა.

2. კაცსა რომელსა მის-  
ცეს მას ღმერთიან სიმიდრე  
და ნყოფა და დიდება და  
არა რად არს ნაკლულეგანებად  
სულსა მისსა ყოფლისა მის-  
გან. რომელსა გული უთ-  
ქუმიდა და არა კელმწიფე ყო  
იგი ღმერთიან ჭამად მისგან-  
ნი. რ კაცმან სხუამან შეჭამოს  
იგი და ესე ამაოება და  
სხეულება ბოროტი არს.

2. კაცი, რომელსა მის-  
ცეს ღმერთიან სიმიდრე და  
საქონელი, და დიდება და  
არა ნაკლულეგან არს სული  
მისი ყოველთაგან, რომელთა  
გულმან უთქვა, და არა მის-  
ცემს მას ღმერთი ფლობად  
მისგან ჭამად, რამეთუ კაცმან  
უცხომან ჭამოს მისგან და  
ესე ამაოება და სხეულება  
ბოროტი არს.

2 კაცსა რომელსა მისცეს  
მას ღმერთიან სიმიდრე და  
საქონელი და დიდება. და  
არა ნაკლულეგან არს სული  
მისი ყოველთაგან. რ ღთა  
გულმან უთქვა. და არა  
აკელმწიფე იგი ღმერთიან  
ჭამად მისგან. რ კაცმან  
უცხომან ჭამოს მისგან. და  
ესეცა ამაოება და სხეულება  
ბოროტ არს:

3. უკეთუ შეეს კაცმან  
ას შვილი და მრავალთა წელ-  
თა ცხოვნდეს და მრავალ  
იუფენს წელი ცხოვრებისა  
მისისანი და სული მისი არა

3. უკეთუ შეეს კაცმან  
ასი [შვილი], და მრავალთა  
წელთა ცხოვნდეს, და ფრად  
იუფს დღენი წელიწადთა მის-  
თანი, და სული მისი არა

3. უკეთუ შეეს კაცმან  
ასნი და მრავალთა წელთა  
ცხოვნდეს და ფრად იუფენ  
დღენი წელიწადთა მისთანი.  
და სული მისი არა აღავსოს



განძღეს კეთილითა: და და-  
ფლავად ვერ ეცა მას. და  
ვთქუ მე: უმჯობეს არს მის-  
სა მორეუნიდო.

4. რ' ამაოებით მოფიდა  
და ბნელსა წარვიდა. და  
ბნელმან დაიფაროს სახელი  
მისი.

5 და მზეს არა იხილა  
და არცა ცნა განსუენება.  
ესე უფროდს მისსა

6. დაღათუმცა ცხოვრდა  
ათასთა წელთა მრავალგზანს  
და კეთილი არა იხილა. ანუ  
არა ერთსა ადგილსა შევლენა.

7. და უოგელი რუდუნება  
კაცისაჲ ზირსა მისსა და სუ-  
ლი ვერ განძებოს.

8. რ' უმეტეს არს ბრძენი  
უგუნურისა: რ' იცის გლა-  
ხაკმან სლვად წინაშე ცხოვ-  
რებასა მისსა.

9. უმჯობეს არს ხიფვად  
თუაღთაჲ ვიდრე წარმკა-  
ლისა სულითა. და ესეცა  
ამაოვე არს და კდომა სუ-  
ლისა:

10. რავდენნი იგი ქმნულ  
არინ მიერთებანვე წოდებულ  
არს სახელი მათი. და უწყე-  
ბულ არს კაცთა რავდენი  
იგი რად არს და ვერ უძლავს

განძღეს კეთილთაგან და  
დაფლავა არა იქმნა მისი  
ვისთქუა: კეთილ უფროს მისა  
განკდება.

4. რამეთუ ამაოებასა შინა  
მოვიდა და ბნელსა შინა ვაღს,  
და ბნელსა შინა დაიფაროს  
სახელი მისი.

5. და მზე არა იხილა,  
და არცა სცნა განსუენება,  
ამისი უფროს ამისა.

6. და სცხორა ათას წელ  
ეისაებრ და კეთილობა არა  
იხილა, ნუ თუ არა ერთსა  
შინა ადგილსა თუ მივლენ  
უოგელნი.

7. უოგელი შრომა კა-  
ცისა ზირსა შინა მისსა, და  
სული მისი არა ადივსოს.

8. რამეთუ რად უმეტე-  
ლობა კაცისა ბრძენისა უფროს  
უგუნურთასა, ვინათგან გლა-  
ხაკმან სცნა სლვა წინაშე  
ცხოვრებისა.

9. კეთილ არს ხედვა  
თუაღთა უფროს მსლველის  
სულითა, და აჭა ამაოება და  
ადრჩევა სულისა.

10. უკეთუ რად იქმნა,  
ეკერა წოდებულ არს სახელი  
მისი, და იცნობა რომელი  
არს კაცი, და ვერ შემძლე-  
ბულ არს განსჯად უძლიერე-

კეთილობისაგან. [და არა]  
დაეუღას. არა უკეთეს ქმნი-  
ლად ვთქუა იგი უფროდს  
მორეუნილისსა.

4. რამეთუ ამაოებით მო-  
ვიდა და ბნელსა შინა ვაღს.  
და ბნელსა შინა დაიფაროს  
სახელი მისი.

5. და მზე არა იხილა და  
არა ცნა განსუენება ამისი  
უფროდს ამისსა.

6. და უკეთუ აქუნდეს  
ათას წელიწდუელი სიცოცხლე  
და კეთილობაჲ არა ცნას: ნუ  
არა ერთსა ადგილსა მივლე-  
ნა უოგელნი:.

7. უოგელი შრომაჲ კა-  
ცისაჲ ზირსა მისსა. და სუ-  
ლი არა ადივსოს.

8. რამეთუ რად მეტობად  
ბრძენთაჲ უფროდს უგუნურ-  
თაჲსა. მით რამეთუ გლახაკ-  
მან იცის სლვად წინაშე ცხო-  
ვრებისა.

9. კეთილ არს სახედველი  
თუაღთა უფროდს მავალისა  
სამძნველითა და ესეცა ამაო-  
ბა და ადრჩევა სულისა:.

10. რადცა იქმნა. ეკერა  
წოდებულ არს სახელი მისი.  
და ცნობილ იქმნა ვითარი  
არს კაცი. და ვერ შემძლე-  
ბულ არს განსჯად უფროდს

სამკლავად უძლიერების მის თანა:

11. რ არიან სიტყუანი მრავალნი. რომელნი განძლიერებენ ამაოებას:

თავი 7.

1. არამედ რამ არს ნამეტნავ კაცისა. ანუ ვინ იტის რამ იგი ცხოვრებასა მისსა რიცხუსა [დღეთა] ცხოვრებასა ამაოებისა. მისისათა და უვნა იგინი აზრდილსა შინა. ვინ უთხრას კაცსა რამ იგი იყოს შემდგომად მისსა მზესა მას ქვეშე.

2. უძობლს არს სახელი უფროდს წყალობისა კეთილისა და დღს სიკუდილისა. უფროდს დღისა შინ შობისა.

3. უძობლს არს მისლვად სახლსა გლოვისასა ვიდრეა მისლვად სახლსა შუბისასა. რ ესე არს დასასრულ უფლისავე კაცისა. და რომელი ცხოველ არს მისცეს კეთილი გულისა თვისა.

4. უკეთს არს გულისწერამა უფროდს სიცილისა. რ განბოროტებოთა ზირისათა განმხიარულდეს [გული].

5. გული ბრძენთა სახლსა

სისა თანა უფროდს თავისა თვისსა.

11. რამეთუ არიან სიტყუანი მრავალნი განმამრავლებელნი ამაოებისა.

თავი 8.

1. რამ უუმეტეს კაცისა, რამეთუ ვინ უწიეს რამ კეთილი კაცისა ცხოვრებასა შინა მისსა, რიცხუსა დღეთა ცხოვრებისა ამაოებისა მისისასა, და უვნა იგინი აზრდილსა შინა, რამეთუ ვინ მიუთხრას კაცსა, რამ იყოს შემდგომად მისსა მზესა ქვეშე.

2. კეთილ არს სახელი უფროდს ზეთისა კეთილისა, და დღე სიკუდილისა უფროდს დღისა შობისა მისისასა.

3. კეთილ არს სლვად სახლსა შინა გლოვისასა, ვიდრე სლვად სახლსა შინა სუძისასა, ვინადაცან ესე აღსასრული უფლისა კაცისა, და ცოცხადმან მისცეს კეთილი გულისა შინა მისსა.

4. კეთილ არს გულისწერამა უფროდს სიცილისა, რამეთუ შეჭმუნვასა შინა ზირისასა ისანატრელსა გული.

5. გული ბრძენთა სახლსა

მისსა ძლიერისა თანა:

11. რამეთუ არიან სიტყუანი მრავალნი სავსენი ამაოებითა:

თავი 9.

1. რამ უუმეტეს კაცისა, რამეთუ ვინ უწიეს კეთილი კაცისა ცხოვრებასა მისსა შინა რიცხუსა დღეთა ცხოვრებისა ამაოებისა მისისათასა. და უვნა იგინი აზრდილსა. რ ვინ მიუთხრას კაცსა, რამ იყოს შემდგომად მისსა მზესა ქვეშე:

2. კეთილ არს სახელი უფროდს ზეთისა. კეთილ არს დღეცა სიკუდილისა. უფროდს დღესა შობისა მისისასა.

3. კეთილ არს მისლვად სახლად გლოვისა ვე მისლვად სახლად სუძისა. ვინადაცან ესე არს დასასრული უფლისა კაცისა. და ცოცხადმან მისცეს კეთილი გულისა თვისა:

4. კეთილ არს გულისწერამა უფროდს სიცილისა, რამეთუ შეჭმუნვასა შინა ზირისასა კეთილ იქმნეს გული:

5. გული ბრძენთა სახლსა

სა სიხარულისა:

6. უმჯობეს არს შერისხვამ ბრძნისად სმენად უფროდ კაცისა. რამელსა ესმოდის სახარებად უგუნურთად.

7. ვითარცა კმად ეკალთად ქუეშე სიავთა. ეგრეთა სიცილი უგუნურთად. და ესეცა ამაოვე არს:

8. რა ცილის შეწამება მან შეარყიის ბრძენი. და წარწემიდის გული სიმტკიცის მისისად.

9. უმჯობეს არს უგუნადსკნელი სიტყუად უფროდ დასაბამისა მის: უმჯობეს არს სულგრძელი უფროდ სულისა მადლისა.

10. ნუ ისწრაფი სულითა შენითა განრისხებასა. რა გულისწერომად წიაღთა უგუნურთასა განისუენებს.

11. ნუ იტყვ რა რადამე იყო ესე ჰირველნი იგი დღენი იფუნეს კეთილ უფროდ მათსა. რა არა სიბრძნით იკითხე ამის-თვს.

12. კეთილ არს სიბრძნესამკვდრებელსა თანა და უმეტესობად მათდა რამელნი

შინა გლოვისსა, და გული უგუნურთა სახლსა შინა სიხარულისა.

6. კეთილ არს რამელსმენად შერისხვას ბრძნისა უფროდ კაცისა მსმენელისა სიმდერასა უგუნურთად.

7. ვითარცა კმა ეკალთა ქუეშე სიავისა, ეგრეთავე სიცილი უგუნურთად, და ესეცა ამაოება.

8. რამეთუ ცილის წამება შეაშფოთებს ბრძენსა, და წარწემედს გულსა კეთილშობილობისა მისისასა.

9. კეთილ არს უგანსკნელი სიტყუად უფროდ დასაბამისა მისისა, კეთილ არს სულგრძელი უფროდ მადლისა სულითა.

10. ნუ მოსწრაფე ხარ სულსა შინა თვითა გულისწერომად, რამეთუ გულისწერომა წიაღთა შინა უგუნურთასა განისუენებს.

11. რათა ნუ იტყვ რადამე იქმნა, რამეთუ დღენი ჰირველნი კეთილ იუენეს უფროდ მათსა, რამეთუ არა სიბრძნესა შინა იკითხე ამის-თვს.

12. კეთილ არს სიბრძნე დამკვდრებით, და აღმატება მხედველთა მზისათა.

სა გლოვისსა და გული უგუნურთად სახლსა სიხარულისა:

6. კეთილ არს სმენად შერისხვას ბრძნისასა უფროდ კაცისა მსმენელისა სიმდერასა უგუნურთასა:

7. რამეთუ ვა კმად ეკალთად ქუეშე სიავისა. ეგრეთავე სიცილი უგუნურთად. და ესეცა ამაოება:

8. რამეთუ ცილის წამება მიმოიტაცებს ბრძენსა და წარწემედს გულსა კეთილშობილობისა მისისასა:

9. კეთილ არს უგანსკნელი სიტყუად უფროდ დასაბამისა მისისა კეთილ არს სულგრძელი უფროდ მადლისა სულითა:

10. ნუ მოსწრაფე ხარ გულითა შენითა გულისწერომად. რამეთუ გულისწერომა წიაღთა შინა უგუნურთასათა განისუენებს:

11. ნუ იტყვ: რად იქმნა. რამეთუ დღენა ჰირველნი კეთილნი იფუნეს უფროდ მათსა. რა არა სიბრძნით იკითხე ამის-თვს:

12. კეთილ არს სიბრძნე წილხედრობით და მეტობად მხედველთა შორის მზისათა.



ხედვიდენ მზესა.

13. რ აჩრდილი ვეცხლი-  
სა და ნამეტნავი სიბრძნისა  
განცხველებს მის მიერ.

14. იხილენით საქმენი  
ღთისანი. ვინ შემძლებელ  
აქს შემკობად მათ. რომელ  
იგი ღმერთმან გარდაქცაოს.

15. დღეთა კეთილისათა  
ცხონდი კეთილად და იხი-  
ლე დღესა ბოროტსა. და  
იხილე ესეცა შეტეუბეულად  
მათ თანა: ესე ყო ღმერთმან  
სიტყვისა-თჳს. რ არა ზოოს  
კაცმან შემდგომად მისსა არა-  
რამა:

16. ყოველივე ვიხილე  
დღეთა ამაოებისა ჩემისათა:  
აქს მართალი წარწემედულ  
სიმატლესა შინა მისსა და  
აქს უღმრთოა. რომელი  
ჭკიეს და ღვას უკეთურებსა  
ზედა თვისსა:

17. ნუ იყოფი მართალი  
ფრად და ნუცა ჰბრძნობ  
უშეტს. რ არა მისდრკე.

18. ნუ უღმრთოებ ფრად  
და ნუცა იქმნები ფიცხელ.  
რ ნუ უკუე მოკუდე არა

13. რამეთუ აჩრდალსა  
შინა მისსა სიბრძნე ვითარცა  
აჩრდილსა ვეცხლისასა, და  
აღმატება მეცნიერებისა სიბრ-  
ძნისა, სიბრძნესა ცხველ  
ჭუოფს მისგან.

14 იხილენ ქმნილნი ღთი-  
სანი, რამეთუ ვის ძალუცს  
შემკობად, რომელიცა უკეთუ  
ღმერთმან გარდაქცაოს.

15. დღესა შინა კეთი-  
ლობისა მისისასა ცხონდი  
კეთილსა შინა, და იხილე  
დღესა შინა ბოროტისასა,  
და იხილე; ამათ თანა შე-  
ქმით. ესე ქმნა ღმერთმან  
თქმათაჳს, რათა არა ზოოს  
კაცმან უკანით მისა არა რამა:

16. ყოველივე ვიხილე  
დღეთა შინა ამაოებისა ჩემი-  
სასა, აქს მართალი წარწემე-  
დილ სიმატლესა შინა თვისსა,  
და აქს არაწმიდაა გებუელი  
სიბოროტესა შინა თვისსა.

17. ნუ იქმნები მართალ  
ფრად, ნუცა ბრძნობ ნამეტ-  
ნავად, ნუ თუ არაოდეს გან-  
ცუფრდე.

18. და ნუ არაწმიდებ  
ფრად, ნუ იქმნები ფიც-  
ხელ, რათა არა მოკუდე არა

13 რამეთუ აჩრდილსა  
შინა მისსა სიბრძნე ვა აჩრ-  
დალსა ვეცხლისასა. და მეტა  
მეცნიერება სიბრძნისა ცხ-  
ველ ჭუოფს მის მიერ.

14. იხილენ ქმნილნი  
ღმრთისანი. რამეთუ ვის ძალ-  
უც შემკობად. რომელიცა  
ღმერთმან გარდაქცაოს იგი.

15. დღესა კეთილობისა-  
სა ცხონდი კეთილსა შინა,  
და დღესა ბოროტისასა იხი-  
ლე კეთილობა იხილე ესე-  
ცა თანამოწამედ ამისსა.  
[ესე ქმნა ღმერთმან სიტყ-  
უათა-თჳს. რათა არა ზოოს  
კაცმან შემდგომად მისსა არა-  
რამა]:

16. ყოველივე ვიხილენ  
დღეთა შინა ამაოებისა ჩემი-  
სათა. აქს მართალი წარწემე-  
დილი სიმატლესა შინა მის-  
სა. და აქს უღმრთოა გე-  
ბულ სიბოროტესა შინა მის-  
სა.

17. ნუ იქმნები მართალ  
ფრად და ნუ ჰბრძნობ ნა-  
მეტავად. ნუსადა მიჭკარდე:

18. ნუ უღმრთოებ ფრად  
და ნუ იქმნები ფიცხელ. რა  
არა მოჭკუდე თხნიერ ყამისა

ჟამსა შენსა:

19. კეთილ არს შენდა თავსდება შენი ამას შინა და მის-გან ნუ შეაგინებ კელსა შენსა. რ მთაშაშინ ღთისამან განვლეს ესე უფელი:

20. სიბრძნე შეეწევის კაცსა უფროდს ათისა კელმწიფისა, რომელნი იფენეს ქალაქსა შინა.

21. რ კაცი არა არს მართალ ქუეყანასა ზედა, რომელმანცა კეთილი ქმნა და არა ცოდა.

22. უფელთა სიტუებათა, რომელთა იტუოდინ უღმრთონი. ნუ დაიდებ გუფსა შენსა. რ არა გესმას მონის-გან შენისა წყევამ შენი:

23. რ მრავალგზის უკეთურებდეს შენდამა და მრავალგზის განაბორცოს სული შენი. რ ვითარცა იგი. შენ სწუევდი სხუათა:

24. ესე უფელი გამოვიცადე სიბრძნითა:

25. და ვთქუ: ვითარმედ განვბრძნდი და იგი შორად განმეშორა: ჩემ-გან უფროდს პირველისა მის და სიღრმე ღრმისა და ვინ-მე ვიფოს იგი:

ჟამსა შინა შენსა.

19. კეთილ არს შენდა დაპურობად მისი, და ამის-გან ნუ შეამწიკულებ კელსა შენსა რამეთუ მთაშაშინ ღთისამ მთასწრებს უფელსა.

20. სიბრძნე შეეწევის ბრძენსა უფროდს ათთა კელმწიფუთა ქალაქსა შინა.

21. რამეთუ არა არს კაცი მართალი ქუეყანასა ზედა, რომელმან ქმნეს კეთილი და არა ცოდოს.

22. და უფელთა შინა სიტუებათა, რომელთა ამოტუჯან არაწმიდანა, ნუ დაიდებ გუფსა, რათა არა ისინო მონისა შენისა მწუევარისა შენდა.

23. რამეთუ მრავალგზის ბორცობეს შენ ზედა, და მოსლვითა მრავლითა განაბორცოს გულა შენი, და ვითარცა შენ სწუევ სხუათა მრავალთა.

24. უფელი ესე გამოვიცადენ სიბრძნესა შინა.

25. ვთქუ, განვბრძნდე, და ესე განმეშორა ჩემ-გან შორს უფროდს ვიდრე იფენეს, და უფსკრულსა სიღრმისასა ვინ ვიფოს იგი.

შენისა:

19. კეთილ არს შეწენარებად მისი. და ამის-გან ნუ შეამწიკულებ კელსა შენსა: რამეთუ მთაშაშინ ღმრთისამ გამოვალს უფელთა მიმართ:

20. სიბრძნე შეეწევის ბრძენსა უფროდს ათთა კელმწიფუთასა ქალაქსა შინა:

21. რამეთუ არა არს კაცი მართალი ქუეყანასა ზედა. რომელმან ქმნეს კეთილი და არა ცოდოს:

22. უფელთა მიმართ სიტუებათა. რომელთა ვზრახვენ უღმრთონი. ნუ მისცემ გუფსა შენსა. რათა არა გესმეს მონისა შენისა და გწუევდეს რამ შენი:

23. რამეთუ მრავალგზის ბორცობ იქმნეს შენ-თვს და მოსლვითა მრავლითა განაბორცოს გული შენი. და რამეთუ ვითარ შენ სწუევ სხუათა:

24. უფელი ესე გამოვიცადენ. სიბრძნისა შორის

25. ვთქუ: განვბრძნდე მე და იგი განმეშორა ჩემ-გან შორს უფროდს რომელ იყო და სიღრმითი-სიღრმედ ვინ ვიფოს იგი:

26. მოვფლე [შე] და გულმან ჩემმან ცნობად და განგულე-ბად და ძიებად სიბრძნისა და რიცხვსა და გულის-ხმის უფთად უღმრთეთა უგუნ-ნურობად შეფთებად და მი-მტაცებად.

27. და ვზოვე იგი და ვთქუ: უმწარსეს სიკუდილისა დედაკაცისა თანა რომელ იგი არს მომნადირებელი. და მახე გული მისი. და ბოკილ კელნი მისნი: კეთილი იგი წინაშე ღთისა განერეს მის-გან და ცოდვილი იგი შე-იზურა მითა.

28. აჭა ესერა ვზოვე. თქუა ეკლესიასტე. ერთი ერ-თისა თანა ზოგნად გულის-სიტუებათა. რომელთა ეძიებ-და სული ჩემი და არა ვზო-ვე. და მამკაცი ერთი ათასისაგან ვზოვე. და დედა-კაცი ამას უფველსა შორის არა ვზოვე.

29. აჭა ესერა ვზოვე. რომელი ქმნა ღმერთმან კა-ცისა თანა სიწრფეობად. და მან გამოძინეს გულის-სი-ტუებათა მრავალნი. ვინ-მე იც-ნეს ბრძენნი და ვინ იცნის განკსნანი სიტუებათანი:

26. გარემოვიტევ მე და გულმან ჩემმან რომელ ცნო-ბად, რომელ მიხედვად, და რომელ ძიებად სიბრძნისა და მეცნიერებისა, და რომელ ცნობად არაწმიდისა უმეტრო-ბისა, და გულ ფიცხელ-ობისა და საცთურისა.

27. და ვზოვებ მე მას, ვრქუ, უმწარეს უფროს სი-კუდილისა დედაკაცისა, რამე-თუ არს მომნადირებელი, და საფრკვე გული მისი და საკ-რველი კელთა შინა მასთა, კეთილი წინაშე ზირსა ღთი-სასა მიიღების მისგან, და მცოდველი მადებულ იქმნეს მისგან.

28. აჭა ესე ვზოვე, თქუა ეკლესიასტე, ერთიერთისა რომელ ზოგნად გულის სი-ტუებასა, რომელი იძია სულ მან ჩემმან, და არა ვზოვე, და კაცი ერთი ათასისაგან ვზოვე, და დედაკაცი ამათ უფველთა შორის არა ვზოვე.

29. გარნა აჭა ესე ვზოვე, რომელ შექმნა ღმერთმან კა-ცისა წრფეელისა, და ამათცა მოძიეს გულის სიტუებათა მრავალთა, ვინ უწეის ბრძენი, და ვინ უწეის განკსნა სიტ-უებასა.

26. გარემოვიტევ მე და გულმან ჩემმან ცნობად და განხილვად და ძიებად სიბრძ-ნისა და ანდერზობისა. და ცნობად უღმრთეთა უგუნუ-რბასა და შეფთებასა და მიმო-ტაცებასა.

27. და ვზოვებ მე მას უმწარესად უფროეს ნავლ-ლისა:.

28. აჭა ესერა ვზოვე. თქუა ეკლესიასტე. ერთი-ერთისა ზოგნად გულის-სიტუ-ებასა. რომელი იძია სულმან ჩემმან და არა ვზოვე და კაცი ერთი ათასისაგან. ვზოვე და დედაკაცი ამათ უფველთა შო-რის არა ვზოვე.

29. გარნა ეკერა ესე ვზოვე რი შექმნა ღმერთმან კაცისა თანა წრფეელისა და იგი-ნი ეძიებდეს გულის-სიტ-უებათა მრავალთა. ვინ უწეის ბრძენნი და ვინ უწეის აღკს-ნად სიტუებასა:.



თავი F.

თავი F.

თავი F.

1 სიბრძნე კაცისა განათლებს ზირსა მისსა და ურცხვინო ზირითა თვისთა საძულელ იუოს.

2. დაიციე ზირი შეუფიქრად და სიტყვას-თვს ფიცისა ღთისსა ნუ ისწრაფი.

3. რ წინაშე ზირსა [მისსა] ხუად. ნუ დაადგრები სიტყუასა ზედა ბორცოსა რ უფველი რომელი უნდეს იოს.

4. რ შეუფიქრად არს კელმწიფობა და ვინ-მე ჭრქუას მას: რასა ეგე იქმ.

5. რომელმან დაიძარხნეს მცნებანი მან არა იცნას სიტყუად ბორცოტი და ჟამი ცნობისა იცის გულმან ბრძნისამან.

6. რ უფველსა საქმესა ზედა არს ჟამი და განკითხვად. რ ცნობად კაცისა დიდ არს მას ზედა.

7. რ არა იცის რად იგი უფთად არს. და ვითარ იგი იუოს. ვინ-მე უთხრას მას:

8. არა არს კაცი კელმწიფე სულისა დაუენებად სულსა თანა და არა არს კელმწიფობად დღესა სიკუდილისა. და არა არს მოციქუ-

1. სიბრძნე კაცისა განათლებს ზირსა მისსა, და ურცხვინო მოძაკებულ იქმნეს ზირითა მისითა.

2. ზირი შეუფიქრად და სიტყვას-თვს ფიცისა ღთისსა ნუ მოსწრაფე ხარ.

3. ზირისაგან მისისა განხვად, ნუ დასდგები სიტყუასა შინა ბორცოსა, რამეთუ უფველი რომელიცა უკეთუ ინებოს ქმნას.

4. ვითარცა შეუფიქრებელი, და ვინ ჭრქუას მას, რად ჭყავ.

5. და მცველმან მცნებისამან არა იცის სიტყუა ბორცოტი, და ჟამი სასჯელისა უწყის გულმან ბრძნისამან.

6. რამეთუ უფველისავე ნიშნისა არს ჟამი და სასჯელისა, რამეთუ მეცნიერება კაცისა მრავალ არს მას ზედა.

7. რამეთუ არა არს მეცნიერ რად უფთადი, რამეთუ ვითარცა იუოს, ვინ უთხრას მას.

8. არა არს კაცი მკელმწიფე სულისა, რომელ დაუენებად სულისა და არა არს მკელმწიფე დღესა შინა სიკუდილისასა, და არა

1. სიბრძნე კაცისა განათლებს ზირსა მისსა და ურცხვინოსა ზირი მისი მოძულე იქმნეს:.

2. ზირი შეუფიქრად და სიტყვას-თვს ფიცისა ღმრთისა ნუ მოსწრაფე ხარ.

3. ზირისაგან მისისა ნუ განხუად. ნუ დასდგები სიტყუასა ზედა ბორცოსა. რამეთუ უფველი რომელიცა ინებოს. ქმნას.

4. ვითარცა შეუფიქრებით ჭრქავს და ვინ ჭრქუას მას: რად ჭყავ:.

5. და მცველმან მცნებისამან არა იცნას სიტყუად ბორცოტი და ჟამი სასჯელისა უწყის გულმან ბრძნისამან.

6. ვად უფველისავე საქმისა იუოს ჟამი და სასჯელისა. რ მეცნიერება კაცისა დიდ არს მას ზედა.

7. რამეთუ არა არს მეცნიერი თუ რად არს უფთად. რამეთუ ვად უფთად არს ვინ მიუთხრას მას:.

8. და არა არს კაცი მკელმწიფე სულისა დაუენებად სულისა და არა არს მკელმწიფე დღესა სიკუდილისასა: და არა არს მოციქუ-

დღობად დღესა ბრძოლისსა.  
და ვერ განარინნის უღმრთო-  
მან მის-მიერი იგი:

9. და ესე ყოველი გი-  
ხილე და მივეტ გული ჩემი  
ყოველსა ქმნულსა რავდენნი  
ქმნულ არიან მზესა ამას  
ქუეშე. რავდენსა ზედა კელ-  
ეწითა კაცი განბორცტებად  
მისსა:

10. მაშინ ვიხილენ უღმრ-  
თონი შემაჯალნი სათუჯად  
და წმიდათა-განცა წარვიდეს.  
და იქნუს იგინი ქალაქსა შინა.  
და რ' ესრე უგეს და ესეცა  
ამაყო არს.

11. რ' არა არს ყოფილ  
იგი სიტყუს-გებად რომელი  
ყონ ბორცტო მსწრაფელ:  
ამისთვის გულზერობილ იქმნა  
გული ძეთა კაცთად მას შინა  
საქმედ ბორცტისა.

12. რომელმან იგი ცოდა.  
ქმნა ბორცტი მაშინდითგან  
და უშორესითგან მათით.  
და მე ვატი ესე რომელ  
იყოს კეთილი მოშიშთა-თვის  
ღ'თისათა. რ'ა ეშინოდის  
ზარის-გან მისისა.

13. ხალხ უღმრთოსა  
არა იყოს კეთილი და ვერ  
განგრძელდენ დღენა მისნი

არს მოციქულობა დღესა ში-  
ნა ბრძოლისსა, და არა ცხნო-  
ნდეს არაწმიდად მყოფი მათ  
შინა.

9. და ყოველივე ესე გი-  
ხილე, და მივეტ გული ჩემი  
ყოველისა შინა ქმნილისა,  
რომელი ქმნულ არს მზესა  
ქუეშე, ყოველსა რავდენსა.  
ეკელმწიფა კაცი კაცსა შინა  
რ'ლ განბორცტებად მისა.

10. და მაშინ ვიხილე  
არაწმიდა სათუჯასა. შინა  
მიუგანბული, და წმიდისა-  
გან განვიდეს, და ქებულ  
იქმნეს ქალაქსა შინა, რამე-  
თუ ესრეთ უგეს, და ესეცა  
ამაყო.

11. რამეთუ არა არს ცი-  
ლებისა მყოფელისა მოქმედთა-  
გან ბორცტისათა მსწრაფადსა  
შინა, ამისთვის ირწმუნებს  
გული ძეთა კაცთა მათდა შინა  
რომელ ქმნად ბორცტისა.

12. რომელმან ცოდა ქმნა  
ბორცტი, მიერიოგან და სი-  
შორისაგან მათითა, რამეთუ  
უწვი მე რამეთუ არს კეთი-  
ლი მოშიშისა ღ'თისა. რათა  
ეშინოდეს ზირისაგან მისისა.

13. და კეთილი არა იყოს  
არაწმიდისა, და არა განაგრ-  
ძობს დღეთა ჩრდილსა შინა.

ქულობად დღესა ბრძოლისსა.  
და არა ცხნდეს უღმრთოდ  
მის მიერ.

9. და ყოველივე ესე გი-  
ხილე მე. და მივეტ გული  
ჩემი ყოველისა მიმართ ქმნი-  
ლისა რ'ლი იქმნების მზესა  
ქუეშე. რავდენსა ეკელმწიფა  
კაცი კაცისა მიმართ განმწა  
რებად მისა.

10. და მაშინ ვიხილენ  
უღმრთონი სათუჯად მიუგან-  
ბულნი და წმიდისა-გან გან-  
ვიდეს. და იქნეს ქალაქსა  
შინა: რ' ესრეთ უგეს. და  
ესეცა ამაყო.

11. რამეთუ არა არს ქმნილ  
წინაგანსიტყუად მოქმედთა-გან  
ბორცტისათა მსწრაფელ. ამის-  
თვის გულსავსე იქმნა გული  
ძეთა კაცისათა მათდა მიმართ  
ქმნად ბორცტისა

12. რომელმან ცოდა და  
ქმნა ბორცტი მიერიოგან და  
სიშორისა-გან მისისა: რ' ესე  
უწვი მე ვ'დ იყოს კეთილი  
მოყურეთა ღმრთისათად რ'ა  
ეშინოდეს ზირისა-გან მისისა:.

13. და კეთილი არა იყოს  
უღმრთოდას და არა განაგრ-  
ძობს დღეთა ჩრდილსა შინა.

აჩრდილსა შინა. რომელსა იგი არა ეშინოდის ჰირისაგან ღთისა.

14. არს ამაოება. რომელ ქმნულ არს ქუეყანასა ზედა: რ არიან მართალნი და მონაწიის მათ ზედა ვითარცა სსქმს მართალთაჲ. და ვთქუე: ესეცა ამაოვე არს.

15. და ვაქე მე სინარული. ვითარმედ არა რაჲ არს კეოილ კაცისა მზესა ამას ქუეშე: გარნა ჭამაჲ და სუმაჲ და მხიარულებაჲ: და ესე თანაჲეოს მას შრომათა მისთა შინა დღეთა ცხოვრებისა მისასათა რავდენი მისცნა მას ღმერთმან მზესა ამას ქუეშე:

16. რომელთა შინა მივეც გული ჩემი ცნობად სიბრძნისა და ხილვად მიმოტაცებისა და ზრუნვისა. რომელი ქმნულ არს ქუეყანასა ზედა. რ დღე და ღამე ძილი არა იხილის თუაღმან მისმან:

17. და ვინილე ყოველთერეთ ქმნული ღთისაჲ და

რომელი არა არს მოშიში ჰირისაგან ღთისა.

14. არს ამაოება, რომელი შექმნულ არს ქუეყანასა ზედა, რამეთუ არიან მართალნი, ვინათგან მიიწვევის მათდა ზედა ვითარცა ქმნილი არაწმიდათა, და არიან არაწმიდანნი, ვინათგან მიიწვევის მათდა ზედა ვითარცა ქმნილი მართალი, ვთქუე: რამეთუ ესეცა ამაოება.

15 და ვაქე მე შუებულება, რამეთუ არა არს კეთილი კაცისა მზესა ქუეშე, არამედ თვნიერ რომელ ჭამად და სუმად, და რომელ შუბბულებად და იგი სსარკებლთ მისი შრომისა შინა მისსა დღეთა შინა ცხოვრებისა მისისასა, რომელი მისცა მას ღმერთმან მზესა ქუეშე.

16. რომელთა შინა მივეც გული ჩემი ცნობად სიბრძნისა, და უწყებად ზრუნვა ქმნული ქუეყანასა ზედა, რამეთუ დღესა შინა და ღამესა შინა ძილისა თუაღთა შინა თჳსთა არა არს მხედველი.

17. და ვინილე ყოველთა ქმნილთა ღთისათა, რამეთუ

რ არა იუცს მოშიში ჰირისაგან ღმერთისა:

14. არს ამაოებაჲ. რელი იქმნების ქუეყანასა ზედა. რამეთუ არიან მართალნი. რამეთუ მიიწვევის მათდა მართ ვითარცა ქმნილი უღმერთთაჲ. და არიან უღმერთნი. რამეთუ მიიწვევის მათდა მიმართ ვა ქმნილი მართალთაჲ. და ვთქუე: ესეცა ამაოება:.

15. და ვაქე მე შუებულებაჲ. ვა არა არს კეთილ კაცისა მზესა ქუეშე თვნიერ ჭამაჲ და შუებულებათაჲ. და თანაზიარებაჲ მისი შრომისა მისსა დღეთა ცხოვრებისა მისისათა. რომელნი მისცნა მას ღმერთმან მზესა ქუეშე:

16. რომელთა შინა მივეც გული ჩემი ცნობად სიბრძნისა და ხილვად მიმოტაცებაჲ ქუეყანასა ზედა. რამეთუ დღე და ღამე ძილისა თუაღთა მისთა არა არს მხედველი.

17. და ვინილე ყოველთა შორის ქმნილთა ღმერთისათა



ვერ კელწითების კაცსა ჰოვ-  
ნად ქმნული იგი. რამელნი  
ქმნულ არიან მზესა ამას  
ქუეშე. რავდენვე დაშურეს  
კაცი ძიებად და არა ჰოვას.  
და რავდენტა თქუას ბრძენ-  
მან ცნობად ვერ შემძლებელ  
არს ჰოვნად: რ ესე ყოველი  
დავდეგ გულისა ჩემსა და  
გულმან ჩემმან იხილა ყო-  
ველი ესე:

ვერ ძალუცს კაცსა ჰოვნად  
ქმნილი შექმნული მზესა  
ქუეშე, რადენ უკეთუ და-  
შურეს კაცი ძიებად, და არა  
ჰოვას და რადენ უკეთუ  
თქუას ბრძენმან ცნობად, ვერ  
შემძლებელ იქმნეს ჰოვნად,  
რამეთუ ყოველი ესე მივეც  
გულისა შინა ჩემსა და გულ-  
მან ჩემმან იხილა ესე ყო-  
ველი.

ვ'დ ვერ ძალუც კაცსა ჰოვ-  
ნად ქმნილი მოქმედისა  
მზესა ქუეშე. რავდენტა შე-  
რეს კაცი ძიებად, და არა  
ჰოვას და რავდენტა თქუას  
ბრძენმან ცნობად ვერ შემძ-  
ლებელ იქმნეს ჰოვნად. რ  
ამის ყოველისა თანა მივეც გუ-  
ლი ჩემი და გულმან ჩემმან  
იხილა ამის ყოველისა თანა.

თავი ჩ.

თავი ჩ.

თავი ჩ.

1. რავდენნი არიან მარ-  
თაღნი და ბრძენნი და სჯამს  
მათი კელსა შინა ღთისსა.  
ღ სიყუარულსა და ღ სიძული-  
სა [არა] არს მეცნიერ კა-  
ცი. ყოველივე წინაშე ჰირსა  
მათსა ამაკება ყოველსა შინა:

1. ვითარცა მართაღნი  
და ბრძენნი, და სჯამნი მათ-  
ნი კელსა შინა ღთისა, და  
სიყუარულისა და სიძული-  
ლისა არა არს მეცნიერ კაცი.  
ყოველნი წინაშე ჰირსა მათსა  
ამაკება ყოველთა შინა.

1. ვითარმედ მართაღნი  
და ბრძენნი და სჯამნი მათნი  
წინაშე ღმრთისა. და სიყუა-  
რულისა და სიძულილისა  
არა არს მეცნიერ კაცი. ყო-  
ველნი წინაშე ჰირსა მათსა  
ამაკება ყოველთა შინა:

2. შემთხუვავ ერთი არს  
მართლისა და უღმრთოებისა.  
სახიერისა და ბოროტისა.  
წმიდისა და არაწმიდისა.  
შემწირველისა და უწირვე-  
ლისა: ვითარცა იგი კე-  
თილი. ეგრეთ ცოდვილი  
ვითარცა იგი ცილ ფიცი. ეგ-  
რეთ რამელსა იგი ფიცისა  
ემინნ:

2. შემთხუვავათა მხოლოდ  
მართლისა და არაწმიდისა,  
კეთილისა და ბოროტისა, წმი-  
დისა და არაწმიდისა, მემს-  
ხუერზლისა და უმსხუერზ-  
ლომსა, ვითარცა სახიერნი  
და ეგრეთ შეცოდებულნი,  
ვითარცა მფუცავნი და ეგ-  
რეთ მოშიშნი ფიცისანი.

2. შემთხუვავ ერთ მართ-  
ლისა და უღმრთოებისა. კე-  
თილისა და ბოროტისა.  
წმიდისა და არაწმიდისა.  
მემსხუერზლისა და არა მემს-  
ხუერზლისა. ვ'ა კეთილი.  
ვ'ა მცოდველი. ვ'ა მფუცავი.  
ვ'ა მოშიში ფიცისა.

3. ესე არს ბოროტი ყო-  
ველთა შინა ქმნულთა მზესა  
ამას ქუეშე. რ შემთხუვავ  
ერთ არს ყოველთა და რ

3. ესე სიბოროტე ყო-  
ველთა შორის ქმნილთა მზესა  
ქუეშე, რამეთუ შემთხუვავ  
მხოლოდ ყოველთა, და გუ-

3. ესე ბოროტ არს ყო-  
ვისა ქმნილისა შორის მზე-  
სა ქუეშე. რამეთუ შემთხუ-  
ვავ ერთ არს ყოველთა და

გული ძეთა კაცთაჲ აღივსო  
ბოროტითა და მიმოტაცე-  
ბაჲ გულსა მათსა ცხოვრე-  
ბასა შინა მათსა და შემდგო-  
მად მათსა მკუდართა თანა:

4. და ვინმე იუცს. რა-  
მელი ეზიაროს უფველთა  
ცხოველთა. არს სსსკებაჲ  
რ ძალლი ცოცხალი უმჯო-  
ბლს არს ლომისა მკუდრისა.

5. რ ცხოველთა უწიან  
ვითარმედ მოწოდენ. ხოლო  
მკუდართა არა უწიან და  
არცაღა არს მათდა სსსკიდე-  
ლი. [რ დავიწიებულ არს  
საკსენებელი მათი].

6. და სიუყარული და სი-  
ძულილიცა მათი. და შური  
მათი წარწემდა და ნაწილი  
მათი არღარა არს უკუნისამდე  
უფველთა ქმნულთა მზესა  
ამს ქეშე:

7. მოვედ ჭამე სიხარუ-  
ლით ზური შენი და სუ გუ-  
ლითა მხიარულითა ღვნომ  
შენი. რ სათნო იყვნა უფალ-  
მან ქმნულნი შენნი:

8. უფველსა უამსა იუვნედ  
სამოსელი შენი. სპეტაკ და  
ზეთი თავსა შენსა ნუ მო-  
გაკლდები:

ლი ძეთა კაცთასა აღივსო  
სიბოროტითა: და სსსკური  
გულთა შინა მათთა და ცხოვ-  
რებასა მათსა, და შემდგო-  
მად მათ მკუდართა მიმართ.

4. ვინათგან ვინ რამელი  
ეზიარების უფველთა მიმართ  
ცხოველთა; არს სსსკებაჲ,  
რამეთუ ძალლი ცოცხალი,  
იგი უკეთეს უფროს ლომისა  
მკუდრისა.

5. ვინათგან ცოცხალნი  
სცნობენ რამეთუ მოკუდებიან,  
ხოლო მკუდარნი არა არიან  
მეცნიერ არარაჲსა, და არა  
არს მათდა მერმეტა სსსკი-  
დელი, რამეთუ დავიწიებულ  
არს საკსენებელი მათი.

6. და სიუყარული მათი,  
და სიძულილი მათი, და შური  
მათი ეგერა წარწემდა, და  
ნაწილი მათი არა არს მერმე  
საუკუნოდ უფველსა შინა  
ქმნულსა მზესა ქეშე

7. მოვედ და ჭამე სიხა-  
რულსა შინა ზური შენი, და  
სუ გულითა კეთილთა შინა  
ღვნომ შენი, რამეთუ ეგერა  
სათნო იხინა ღმერთმან ქმნი-  
ლნი შენნი.

8. უფველსა შინა უამსა  
რათ იუვნენ სამოსელი შენნი  
სპეტაკ და ზეთი თავსა ზედა  
შენსა რათა ნუ მოგაკლდები:

გული ძეთა კაცისათაჲ აღივ-  
სო ბოროტითა და მიმო-  
კუეთებაჲ გულსა შინა მათსა  
ცხოვრებასა მათსა. და უკუნა-  
მათსა მკუდართა მიმართ:

4. რამეთუ ვინ ზიარ არს  
უფველთა მიმართ ცხოველთა,  
არს სსსკებაჲ. რამეთუ ძალ-  
ლი ცოცხალი იგი უკეთეს  
უფროს ლომისა მკუდრისა.

5. რამეთუ ცოცხალნი  
სცნობენ. რამეთუ მოკუდე-  
ბიან. და მკუდარნი არა არიან  
მეცნიერ არარაჲსა. და არა  
არს მათდა მერმეტა სსსკი-  
დელი. რამეთუ წარწემდა სს-  
კსენებელი მათი.

6. და სიუყარული მათი  
და სიძულილი მათი. და შუ-  
რი მათი ეგერა წარწემდა.  
და ნაწილი მათი არა არს  
მერმე საუკუნოდ უფველისა.  
ქმნულისა თანა მზესა ქეშე:

7. მოვედ ჭამე სიხარუ-  
ლით ზური შენი და სუ გუ-  
ლითა კეთილითა ღვნომ შენი.  
რამეთუ ეგერა სათნო იყვნა  
ღმერთმან ქმნილნი შენნი.

8. უფველსა უამსა იუვნენ  
სამოსელი შენნი თეთრ და  
ზეთი თავსა შენსა ნუ მოაკლ-  
დები:

9. და იხილე ცხოვრებად ცოლისა თანა. რომელი შეიუარე უოველთა დღეთა ცხოვრებისა შენისათა. რომელნი მოცემულ არიან შენდა მზესა ამას ქუეშე უოველნი დღენი რიცხუთა შენთანი. რ ესე არს ნაწილი შენი ცხოვრებასა შენსა და შრომათა შინა შენთა. რომელსა შურები მზესა ამას ქუეშე.

10. უოველივე რაჲცა ზოგოს კელმან შენმან უოფად. რაგდენ ძალი შენი არს ქმენ: რ არა არს საქმს და განზრახვად და სიბრძნე ჯოჯოხეთსა შინა. ვიდრე იგი შენ მიხუალ მუნ.

11. მოფიქვიე და ვიხილე მზესა ამას ქუეშე. რ არა მალეთად არს სრბად არცა ძლიერთად არს ბრძოლად. და არცა ბრძინისად არს ზური: არა გულის-ხმის მუოფელთად არს სიმდიდრე. არცა მცნობელთად არს მადლი. რ ყაზი და შემთხუეგად შეემთხუეგის მათ ულთა:

12. და რ კაცმან არა იტის ყაზი თჳსი და ვითარცა თეგზნი. მონადირე ბუელ არიან სათხეველითა ბო-

9. და იხილე ცხოვრებად დედაკაცისა თანა რომელი შეიუარე უოველთა შინა დღეთა ცხოვრებისა ამათებისა შენისათა, რომელი მოგეცა შენ მზესა ქუეშე, უოველსა დღესა ამათებისა შენისსა, რამეთუ ესე ნაწილი არს შენდა ცხოვრებასა შინა შენსა, და შრომასა შინა შენსა, რომელსა შენ შურები მზესა ქუეშე.

10. უოველი რაჲოდენი უკეთუ ზოგნეს კელმან შენმან ქმნად, ვითარცა ძალგედვას, ქმენ, რამეთუ არა არს ქმნილი და გულის სიტუა და მეცნიერება და სიბრძნე ჯოჯოხეთსა შინა, სადაცა შენ წარხვალ მუნ.

11. მოფიქვიე და ვიხილე მზესა ქუეშე, რამეთუ არა სუბუქთა სრბა, არცა ძლიერთა ბრძოლა, და არცა თჳთ ბრძენსა ზური, და არცა გულის ხმის მუოფელთა სიმდიდრე, და არცა მეცნიერთა მადლი, რამეთუ ყაზი და შემთხუეგა შემთხუეგის ყოველთავე ამათ.

12. რამეთუ ვერცა კაცმან ყაზი თჳსი, ვითარცა თეგზნი მონადირე ბუელნი ბადეთა შინა ბო-

9. და იხილე ცხოვრებად დედაკაცისა. რომელი შეიუარე უოველთა დღეთა ცხოვრებისა ამათებისა შენისათასა. რომელნი მოგეცნეს შენ მზესა ქუეშე. რამეთუ იგი ნაწილი არს შენდა ცხოვრებასა შინა შენსა. და შრომასა შინა შენსა. რომელსა შენ შურები მზესა ქუეშე.

10. უოველნი რაჲოდენნიცა იზოგნეს კელმან შენმან ქმნად. რაჲოდენ ძალ იუოს ქმენ. რამეთუ არა არს ქმნილი და გულის-სიტუად და მეცნიერება და სიბრძნე ჯოჯოხეთსა შინა სადა შენ წარხუალ მუნ.

11. მოფიქვიე და ვიხილე მზესა ქუეშე. ვად არა სუბუქთად არს სრბად. და არა ძლიერთად ბრძოლად. და არა ბრძენთად ზური. და არა გულის-ხმიერთად სიმდიდრე. და არცა მეცნიერთად სიხარული. რამეთუ ყაზი და შემთხუეგად შემთხუეგის მათ ყოველთა

12. რამეთუ ვერცა კაცმან ყაზი თჳსი ვა თეგზნი მონადირე ბუელნი სათხეველითა ბორცოთითა. და ვა



რატითა. და ვითარცა მოვინ-  
გულნი მახითა შეიპურობიან.  
ეგრეცა ძენი კაცთანი მოი-  
ნადირებიან უამსა ბორცოსა.  
რეს დაეცეს მათ ზედა შეუ-  
სეულად:

13. და ესეცა ვიხილე  
სიბრძნის მზესა ამას ქუეშე  
და დიდ არს ჩემდა მომართ.

14. ქალაქი მცირის და  
კაცი მას შინა მცირედ:  
მოუხდეს მას ზედა მეფის  
დიდი და მოიცუას იგი და  
ადუშნოს მას გარეშად ზღუ-  
დის-ზღუდის დიდი.

15. და იზოგოს მას შინა  
კაცი გლახაკი და ბრძენი და  
განარჩნოს ქალაქი იგი სიბრ-  
ძნითა თვისითა. და კაცსა არა  
მოიკესნოს კაცისა მის გლახა-  
კისა.

16. და მე ვთქუე: უმჯო-  
ბეს არს სიბრძნის ძალისა  
უფრომს და სიბრძნის გლახა-  
კისა შეურაცხ არს და სი-  
ტყუანი მასნი არა სსმენელ.

17. სიტყუანი ბრძენთანი  
სსუენელით ისმენ უფრომს  
დადადების კელმწიფისა უგუ-  
ნურებით.

18. უკეთეს არს სიბრძნის  
უფრომს ჭურისა სიბრძ-  
ნისა და შეცოდებითა ერთი-  
თა წარწემდის სიკეთის მრავ-  
ლი:

რატითა; და ვითარცა ესენი,  
მოინადირებიან ძენი კაცთანი  
უამსა შინა ბორცოსსა, რა-  
უამს იგი ზედადაეცეს მათ  
ზედა შეუსეულად.

13. და ვიხილე ესე სიბრ-  
ძნე მზესა ქუეშე, და დიდ  
არს ჩემდა მომართ.

14. ქალაქი მცირე, და  
კაცი მას შინა მცირენი, და  
მოვიდეს მას ზედა მეფე  
დიდი, და გარეშად მოიცუას  
იგი, და ადუშნოს მას ზედა  
საწერტელი დიდი.

15. და იზოგოს მას შინა  
კაცი გლახაკი ბრძენი, და ამან  
ავბოგნოს ქალაქი სიბრძნითა  
თვისითა, და კაცმან არა მოი-  
კესნოს კაცისა მის გლახა-  
კისა.

16. და ვსთქუე: კეთილ  
არს სიბრძნე უფრომს ძალისა  
და სიბრძნე გლახაკისა შეუ-  
რაცხ და სიტყუანი მისნი  
არა არიან სმენილ.

17. სიტყუანი ბრძენთანი  
განსუენებთა შინა ისმინებიან  
უფრომს დადადების კელმწი-  
ფეთასა უგუნურებითა შინა.

18. კეთილ არს სიბრძნე  
უფრომს ჭურჭელთა ბრძოლი-  
სა და მცოდნეულმან ერთი-  
სა მან წარწემდის კეთილი  
მრავალი:

მოვინგულნი შეპურობიანი  
მახითა. ეგრეთა მოინადირე-  
ბიან ძენი კაცთანი უამსა შინა  
ბორცოსსა. რაუამს იგი  
ზედადაეცეს მათ ზედა შეუ-  
სეულად:

13. და ვიხილე ესე სიბრ-  
ძნე მზესა ქუეშე და დიდ  
არს ჩემდა მომართ.

14. ქალაქი მცირე და  
კაცი მას შინა მცირენი.  
და მოვიდის მას ზედა მე-  
ფე დიდი და მოიცუას იგი  
და ადუშნოს მას ზედა ზღუ-  
დის-ზღუდენი დიდი.

15. და იზოგოს მას შინა  
კაცი გლახაკი ბრძენი. და  
ავბოგნოს მან ქალაქი სიბრძ-  
ნითა თვისითა. და კაცმან არა  
მოიკესნოს კაცისა მის გლახა-  
კისა.

16. და ვთქუე მე: კეთილ  
არს სიბრძნე უფრომს ძა-  
ლისა. და სიბრძნე გლახა-  
კისა შეურაცხ და სიტყუანი  
მისნი არა არიან სმენილ:

17. სიტყუანი ბრძენთანი  
განსუენებით ისმინებიან. უფ-  
რომს დადადებისა შეუეთად  
სა უგუნურებითა:

18. კეთილ არს სიბრძნე  
უფრომს ჭურჭელთა ბრძოლი-  
სათა. და მცოდნეულმან ერ-  
თისამან წარწემდის კეთი-  
ლობა მრავალი:

თავი V.

თავი V.

თავი V.

1. მწერთა მამწედართა განრყენიან ქმნულებაჲ ზეთისა სულნელისაჲ. ზატოისან არს სიტყუაჲ სიბრძნისაჲ უფროჲს დიდებისა მის უგუნურისა.

2. გული ბრძნისაჲ მარჯუენით მისა. და გული უგუნურისაჲ მარცხენით მისა:

3. და ოდეს უგუნური ვაჟნ გზასა გული მისი ნაკლულევან არს და რასა იგი ჭზრახვან უოველივე უკეთურებაჲ არს:

4. უკეთუ სული კელმწიფებისაჲ მოვიდეს შენ ზედა ადგილ ნუ სტემ. რ ლხინებაჲმან დაცხურნის ცოდვანი დიდ-დიდნი:

5. არს უკეთურებაჲ. რომელი ვიხილუ მზესა მას ქუეშე. რომელი არს ნებსით ამოხდა ზირისაგან კელმწიფობისა:

6. მიეტა უგუნური სიმაღლეთა დიდ-დიდთა და მდიდარნი სიმდაბლეთა დასხდენ:

7. ვიხილენ მონანი ცხენთა ზედა და მთავარნი მკვრცლმავალნი ქუეყანასა. ვითარცა მონანი:

8. რომელი სთხრიდეს მღუ-

1. მწერნი მწუღარნი ხენუმ ჭუოფენ ზეთისა სიტკობასა, ზატოისან არს მცირედ ბრძნისა უფროს დიდებასა დიდსა უგუნურებისასა.

2. გული ბრძნისა მარჯუენით მისა, და გული უგუნურისა მარცხენით მისა.

3 და გზასა შინა რაჟამს ვიდოდის უგუნური, ნაკლულევან იქმნების გული მისი, და რომელთაცა განიზრახეს, უოველივე უგუნურებანი არიან.

4. უკეთუ სული კელმწიფებისა ადვდეს შენ ზედა, ადგილსა შესა ნუ მაუტევებ, რამეთუ კურნება დაცხრობს ცოდვათა დიდთა.

5. არს სიბოროტე, რომელიცა ვიხილუ მზესა ქუეშე, ვითარცა უნებელად გამოვიდა ზირისაგან კელმწიფობისა.

6. მიეტა უგუნური სიმაღლეთა შინა დიდთა, და მდიდარნი სიმდაბლეთა დასხდეს.

7. ვიხილენ მონანი ცხენთა ზედა, და მთავარნი მავალად ვითარცა მონანი ქუეყანათა ზედა.

8. აღმომთხრელი მთხრებ-

1. მწერნი მწუღარნი ხენუმ ჭუოფენ შემზადებასა ზეთისა სულნელთაჲსასა. ზატოისან არს მცირედი სიბრძნისაჲ უფროჲს დიდსა დიდებასა უგუნურებისაჲსა:

2. გული ბრძნისაჲ მარჯუენით მისა და გული უგუნურისაჲ მარცხენით მისა:

3 და გზასაცა ზედა რაჟამს ვიდოდის უგუნური. ნაკლულევან იქმნების გული მისი და უსიტუეუდ არიან უოველნი [განზრახვანი] უგუნურებისანი:

4. უკეთუ სული კელმწიფებისაჲ ადვიდეს შენ ზედა. ადგილსა შესა ნუ მიუტევებ. რამეთუ კურნებაჲ დაცხრობს ცოდვათა დიდთა:

5. არს სიბოროტე. რომელი ვიხილუ მე მზესა ქუეშე ვითარცა უნებელიეთი. რომელი გამოვიდა ზირისაგან კელმწიფობათაჲსა.

6. მიეტა უგუნური სიმაღლეთა დიდთა. და მდიდარნი დამდაბლდეს.

7. ვიხილენ მონანი ცხენთა ზედა და მთავარნი მავალად ვითარცა მონანი ქუეყანასა ზედა:

8. აღმომთხრელი მთხრე.

მეს იგივე შთავარდეს მს. და რამელი დაარღუევდეს ზღუდესა. უკბინოს მას გუელმან:

9. რამელი გამოიღებდეს ზღუდსა. ელმოდის მას ზედა

10. და რამელი ჰკოდდეს შეშასა. იჭინვოდის მას ზედა:

11. უკუეთუ წარვარდეს რკინაჲ. მანცა ზირი შეადრწუნა და ძალნი განაძლიერნეს და უმეტესი კაცისაჲ ანუ არა-მე სიბრძნე ანს.

12. უკუეთუ სტეს გუელმან არა ჩუჩუნებით და არა არს ნამეტავ მსახრვალისა.

13. სიტყუანი ზირისა ბრძნისანი მადლითაჲ. და ბაკეთა უკუნურისათა დაანთქან იგი.

14. დასაბამი სიტყუაჲ ზირისა მისისაჲ უკუნურება არს და უკუნაჲსკნელი მისი მიმორუევა ბორცტი. და უკუნურმან განამრავლნის სიტყუანი:

15. არა იცის კაცმან რაჲ არს უოფილი იგი. ანუ რაჲ არს ქმნული იგი [და რაჲ] უოფად არს შემდგომად მისა ვინ უთხრას მას:

16. შრომამან უკუნურთა-

ლისა შთავარდეს მას შინა, და დამარღუევდესა ღობისსა უკბინოს მას გუელმან.

9. მიმღებელი ქუათა ტვიგნეულებს მათგან.

10. მკოდელი შეშათა ჭირსა მიეტეს მათ შინა.

11. უკეთუ განვარდეს მკვეთილი და თუთ ზირითა შეადრწუნის, და ძალსა განაძლიერებს, და აღმატება კაცისა სიბრძნე.

12. უკეთუ უკბინოს გუელმან არა ჩუჩუნებით და არა არს ნაკლუევაება მსახრვალისა.

13. სიტყუათა ზირსა ბრძნისსა მადლი, ხოლო ბაკენი უკუნურთანი დაანთქმენ მას.

14. დასაბამი სიტყუათა ზირისა მისთასა უკუნურება, და უკუნასკნელ ზირისა მისისა საცთური ბორცტი, უკუნური განამრავლებს სიტყუათა.

15. ვერ ცნა კაცმან რაჲ ქმნილი, და რაჲ უოფად, რაჲ შემდგომი მისი, და ვინ მიუთხრას მას.

16. შრომამან უკუნურთა-

ბლისაჲ შთავარდეს მას შინა. დამარღუევდესა ღობისსა დევნა უფოს მას გუელმან:

9. განმერელი ქუათაჲ და-შურეს მას ზედა.

10. მკოდელი შეშათაჲ ჭირსა მიეტეს მათ მიერ.

11. უკუეთუ განვარდეს რკინაჲ და მისიცა შეტყუნების ზირი. და ძალსა განაძლიერებს და მეტობა სიმკნისა და სიბრძნისა.

12. უკუეთუ უკბინოს გუელმან არა ჩუჩუნით. და არა არს მეტობაჲ მსახრვალისაჲ

13. სიტყუათა ზირისა ბრძნისათა მადლი და ბაკენი უკუნურისანი დაანთქმენ მას.

14. დასაბამი სიტყუათა მისთა უკუნურებაჲ. და უკუნაჲსკნელი ზირისა მისისაჲ მიმკვეთებაჲ ბორცტი. და უკუნური განამრავლებს სიტყუათა.

15. ვერ ცნა კაცმან რაჲ არს ქმნილი და რაჲ უოფადი. რამეთუ შემდგომი მისი ვინ მიუთხრას მას.

16. შრომამან უ[გულის]-



მან განაბოროტოს იგი. რამე  
მელმან ვერ იცნა შესწავლ  
ქალაქად;

17 ვამ შენდა ქალაქო.  
რამეშ შენი ჭაბუკი აწს  
და მთავარნი შენნი განთიად  
ჭამენ;

18. ნეტარ ხარ ქუეყანაო.  
რომლისა მეუფე შენი ძე აზ  
ნაურისა და მთავარნი ჟამის  
ჭამენ.

19. სიტყვილითა დამ-  
დაბლდეს სართულნი და უქ-  
მებითა კელთაძთა წითლად  
სახლი.

20. საცანგელ იქმნიან ზური  
და ღვინო და ზეთი სინარე  
ლად ცხოველ და ვეცხლს  
ერხდეს უფველი:

21. ხოლო გონებითა შე-  
ნითა ნუ სწევ მეფესა საუნ-  
ჯეთა შინა სასუენებელთა შენ-  
თასა ნუ სწევ მდიდარსა. რ  
მფრინველმან მთართუს კმამ  
შენი და რამელსა ასხენ  
ფრთენი უთხრეს სიტყუანი  
შენნი:

მან განაბოროტოს იგინი,  
რომელმან ვერა სცნა მისლ  
ვად ქალაქსა შინა.

17- ვამ შენ ქალაქო, რამ-  
მელსა შინა მეფე შენი ჭა-  
ბუკი, და მთავარნი შენნი ადრე  
ჭამენ.

18. ნეტარ ხარ შენ ქუე-  
ყანაო, რომლისა მეფე შენი  
ძე აზნაურისა, და მთავარნი  
შენნი ჟამიერად შჭამენ ძლიე-  
რებასა შინა, და არა ჭრცხუჭ-  
ნეს.

19. მცონარებათა შინა  
დამდაბლდეს კრძალვა, და  
უქმობასა შინა კელთათა წით-  
ლად იწეებს სახლი.

20. სიტყვისა ჭეოფენ ზუ-  
რი, და ღვინო, და ზეთი,  
რომელი შეჭბულ ჭეოფს  
ცოცხლთა, და ვეცხლსა თანა  
სიმდაბლით დაემოწინილთს უფ-  
ველსა.

21. და სჯინდისსა შინა  
უკულ შენსა ნუ სწევ მეფესა,  
და საუნჯესა შინა საწოდისა  
შენისათა ნუ სწევ მდიდარსა,  
რამეთუ მფრინველმან ცისა-  
მან წარიღოს კმამ შენი, და  
მქმნებელმან ფრთისმან მიუ-  
თხრას სიტყუა შენი.

ხმითამან განაბოროტოს იგი.  
რომელმან ვერ იცნას წარს-  
წვამ ქალაქად:.

17. ვამ შენდა ქალაქო.  
რომლისა მეფე შენი ჭაბუკი  
და მთავარნი შენნი ადრე  
ჭამენ.

18. ნეტარ ხარ შენ ქუე-  
ყანაო რომლისა მეფე შენი  
ძე აზნაურისა და მთავარნი  
შენნი ჟამიერად ჭამენ ძლიე-  
რებით და არა ჭრცხუენეს:.

19 მცონარებათა მიერ  
დამდაბლდეს მფლადებადი და  
უქმებითა კელთაძთა წითლად  
იწეებს სახლი.

20. სახარულად შეიქმან  
ზურსა და ღვინო შეეებულ  
ჭეოფს ცოცხლთა, და ვეცხლ-  
სა დაემოწინილთს უფველი:.

21. და სჯინდისსა შინა  
შენსა მეფესა ნუ დასწევ.  
და საუნჯეთა შინა საწოდისა  
შენისათა ნუ დასწევ მდი-  
დარსა. რამეთუ მფრინველმან  
ცისამან წარიღოს კმამ შენი  
და ფრთეთა მისთა მიუთხრან  
სიტყუამ შენი:.

თაზი 1-7.

1. წარავლინე ჰური შენი წინაშე წყლისა და სიძრაველესა დღეთასა ჭებოთ იგი.

2. ეც ნაწილი შჯდთა და რვათადა რ არა უწეი რად იუოს ბოროტი ქუეყანასა ზედა:

3. უკეთუ აღივსნენ ღრუბელნი წვიმითა. ქუეყანასა ზედა დასხან იგი.

4. დადათუ დაეცეს ხს სამხრით გინა თუ ჩიდილოდთ კერძო. ადგილსა სადაცა დაეცეს ხს იგი მუნვე იუოს:

5. რომელი სცავნ წვიმასა არა სთესის. და რომელი ჭხედავნ ღრუბელთა. არა მკინ.

6. რომელსა იგი არა მეცნიერ არს. ვითარ არს გზად იგი სულისად. ვითარცა ძუალა მუცელსა მადგომილსა ეგრეთვე ვერცნეს ქმნულნი ღთისანი რავედენნი ქმნეს ყოველსა თანა.

7. განთიად თესე თესლი შენი. და მწუხრი სუ დაუტევებნ კელი შენი რ არა უწეი რომელი დაადგრეს ანუ იგი ანუ ესე. და უკუეთუ ორივე ერთბამად კეთილ.

თაზი 1-7.

1. წარეც ჰური შენი ზირსა ზედა წყლისასა, რამეთუ სიმრავლესა შინა დღეთასა ჭებოთ იგი.

2. ეც ნაწილი შჯდთა და მერვეთადა, რამეთუ არა უწეი რად იუოს ბოროტი ქუეყანასა ზედა.

3. უკეთუ აღივსოს ღრუბელი წვიმითა, ქუეყანასა ზედა კარდაადინებენ.

4. და უკეთუ დაეცეს ხე ბღვარსა ზედა, და უკეთუ ჩრდილასა ზედა, ადგილსა ზედა სადაცა დაეცეს ხე მუნცა იუოს.

5. მოკრძაღე ქართა არა სთესავს, და მხედველი ღრუბელთა შინა არა მოიშვის.

6. რომელთა შორის არა არს. მეცნიერება ვითარ არს გზა სულისა, ვითარცა ძვალნი მუცელსა შინა მიდგომილისასა, ეგრეთ არა უწეი ქმნილნი ღთისანი, რადენი შექმნა თანად ყოველნი.

7. განთიად სთესე თესლი შენი, და მწუხრი რათა სუ დაუტევებნ კელი შენი, რამეთუ არა უწეი თუ რად მოჭბდეს ესე ანუ იგი, და უკეთუ ორივე ერთბამად კეთილ.

თაზი 1-7.

1. წარეც ჰური შენი ზირსა ზედა წყლისასა. რამეთუ სიმრავლესა დღეთასა ჭებოთ იგი:

2. ეც ნაწილ შჯდთა და მერვე რვათადა. რამეთუ არა უწეი თუ რად იუოს ბოროტი ქუეყანასა ზედა:

3. უკეთუ აღივსნენ ღრუბელნი წვიმითა. ქუეყანასა დამაადენენ მას.

4. ღუკეთუ დაეცეს ხე სამხარსა შინა და უკეთუ ბღვარსა შინა. სადაცა დაეცეს ხე მუნცა იუოს.

5. მომზირალი ქართად არა სთესავს. მხედველი ღრუბელთად არა მოიშვის.

6. რომელთა შორის არა არს მეცნიერი თუ რად არს გზად სულისად. ვა ძუალნი მუცელსა შინა მიდგომილისასა. ეგრეთ არა უწეი ქმნილნი ღმერთისანი. რომელმან შექმნა თანად ყოველნი:

7. ცისკარს თესე თესლი შენი და მწუხრი სუ დაუტევებნ კელი შენი. რამეთუ არა უწეი თუ რომელი ამოკდეს. ესე ანუ იგი. და უკეთუ ორივე ერთბამად და კეთილ:

8 და ტკბილ არს ნათელი და კეთილ ხილვად თუაღთა მზისათა

9. დადეთუ მრავალ წელ ცხინდეს კაცი და მათ ყოველთა შინა იხარებდეს. და მოიკსენხეს დღენი იგი ბნელისანი რ' მრავალ იუვნენ: ყოველი მომავალი ამოდ არს.

10. იხარებდეს ჭაბუკი სიჭაბუკესა შინსა და განცხარენ შენ გუდამან შენმან დღეთა სიჭაბუკისა შენისათა. და ვიდოდეს გზათა შენთა უბიწოდ და ხუ ხილვიათა თუაღთა შენთაღთა. და გულის-ხმა ყავ რ' ამას ყოველსა ზედა მოგიუფანოს დმერთმან სსჟელად.

11. და განიშორე გულის-წერომამ გულისა-გან შენისა და თანაწარცდინე უკეთურებაჲ კორცთა-გან შენთა. რ' სიჭაბუკე და უკუნურებაჲ ამოდ არს:

თავი IV.

1. და მოაკსენე შემოქმედი შენი დღეთა სიჭაბუკისა შენისათა ვიდრე მოსლვამდე დღეთა მათ სიბოროტისათა და მოიწინენ წელნი. რომელთა შინა სთქუა. ვი-

8. და ტკბილ არს ნათელი, კეთილ თუაღთა ხედავად მზისა.

9. რამეთუ უკეთუ და წელთა მრავალთა იცოცხლოს კაცმან, და ყოველთათჳს მათ თანა იმუწბდეს, და იკსენებდეს დღეთა ბნელისათა, რამეთუ მრავალ იუვნენ, ყოველისავე მომავლისა ამოდ.

10. იხარებდი ჭაბუკი სიჭაბუკესა შინა შენსა, და რათა განტრიდეს შენ გული შენი დღეთა შინა სიჭაბუკესა შენსა, და ვიდოდეს გზათა შინა გულისა შენისათა უბიწოდ, და არა ხედავას შინა თუაღთა შენთასა, და სტან რამეთუ ამათ ყოველთა ზედა მოგიუფანოს შენ დმერთმან სსჟელსა ზედა.

11. და განაგდე გულის წერომამ გულისაგან შენისა და განიშორე სიბოროტე კორცისაგან შენისა, რამეთუ სიჭაბუკე და უკუნურებაჲ ამოდ არს.

თავი IV.

1. და მოაკსენებ და მბადებელი შენი დღეთა შინა სიჭაბუკისა შენისათა, ვიდრე რემდის არა მოიწინენ დღენი ბოროტისა შენისანი, და წარმოგიადგენ წელნი რომელთა

8. ხოლო ტკბილ არს ნათელი და კეთილ თუაღთად ხედავად მზისაჲ.

9. რამეთუ უკეთუ მრავალთა წელთა ცოცხალ იყოს კაცი: ყოველთავე მათ შინა იმუწბდეს. და იკსენებდეს დღეთა ბნელისათა. რამეთუ მრავალ იუვნენ ყოველისავე ამოდ მავლისად.

10. იხარებდეს უკეთუ ჭაბუკი სიჭაბუკითა შენითგან და კეთილ ყავ გული შენი დღეთა სიჭაბუკისა შენისათა. და ვიდოდეს გზათა გულისათა უბიწოდ და ხედავას თუაღთა შენთასა. და სტნობდ ვ'დ ამას ყოველსა ზედა მოგიუფანოს შენ დმერთმან სსჟელად.

11. და განაგდე გულის წერომამ გულისა-გან შენისა. და განიშორე სიბოროტე კორცთა შენთა-გან. რამეთუ სიჭაბუკე და უკუნურებაჲ ამოდ არს.

თავი IV.

1. და გეკსენებ და მბადებელი შენი დღეთა სიჭაბუკისა შენისათა. ვიდრე არა მოიწინენ დღენი ახრდილისანი და წარმოდგენ მერმე. რომელთა შინა სთქუა: არა



თარმედ არა არს ნებაჲ ჩემი მათ შინა.

2. ღდეს იგი დაბნელდეს მზეს და ნათელი და მოთვარს და ვარსკვლავნი და უკუნიქცენ ღრუბელნი შემდგომად წჳმისა.

3. ღდესა მას. რომელსა შეიძინენ გეუმელ[ავ]ნი სსხლისანი და გარდაიქცენ კარნი ძლიერებისანი და უქმ იუვნენ მოქველნი. რა შემცირდეს და დაბნელდეს მხედველნი იგი კურელებსა.

4. და დაჰქმნენ კარები უბნებსა ზედა უძლეურებისა-გან კმისა მოქველთასა და აღდგეს კმასა სირისასა. და დამდაბდენ ასულნი იგი სსხობისანი.

5. და მადლით-გამო იხილონ და დასულებანი იუვნენ გზასა ზედა: და უყავოდის ნუში. განსხუნეს მკალი და განქარდეს კაპარი. რა კაცი ჭთარვიდა სსხლსა საუკუნესა თვისსა და მოიცვენენ უბანი მეტეებელთა.

6. ვიდრე არა მართლ-უკუნ-იქცენ საბელი იგი ვეცხლისაჲ და შეიმუროს ფერი იგი ოქრომასა და განტუდეს სარწუელი წყაროსა ზედა და შეიმუროს ურმის-თუალი ჯურღმულსა ზედა.

7. და მიიქცეს მიწაჲ ქუეყანად. ვითარცა იყო. და სული

შინა სთქვა: არა არს მათ შინა ნება ჩემი.

2. ვიდრემდე არა დაბნელდეს მზე და ნათელი და მოთვარე, და ვარსკვლავნი, და მიიქცენ ღრუბელნი უკანით წჳმათსა.

3. ღდესა შინა, რომელსა შინა შეირვივნენ მცველნი სსხლისანი, და იცვალნენ მამაკაცი ძლიერებისანი, და უქმ იქმნეს მოქველნი, რამეთუ შემცირდენ, და დაბნელდეს მხედველნი ნაპრალოთა შინა.

4. და დაეკმნენ კარნი უბანთა ზედა. უძლეუბათა შინა კმისა მოქველთასა და აღდგენ კმათა ზედა სირისათა. დამდაბდენ ყოველნი ასულნი გალობისანი.

5. და მადლოთა ზედა გამოიხედენ და საკრველებათა გზასა ზედა და აღუგავნეს ნუში და განსხუნეს მკალი და დაირღვეს კაპარი, რამეთუ წარვიდა კაცი სსხლსა შინა საუკუნისა თვისსა, და მოიცვეს უბანთა ზედა მეტეებართა.

6. ვიდრემდის არა შესცვალოს საბელი ვეცხლისა, და არა შეიმუროს გამოცდა ოქრომასა, და შეიმუროს სარწუელი წყაროსა თანა, და შეიმუროს ბორბალი მღვმესა ზედა.

7. და მიიქცეს მიწაჲ ქუეყანასა შინა ვითარცა იყო.

არს მათ შინა ჩემი ნებაჲ.

2. ვიდრე არა დაბნელდეს მზე და ნათელი, და მოთვარე და ვარსკვლავნი. და მიიქცენ ღრუბელნი უკანაცხ წჳმათსა:

3. ღდესა რომელსაცა შეირვივნენ მცველნი სსხლისანი და იცვალნენ მამაკაცი ძლიერებისანი და უქმ იქმნენ [მოქველნი] და შემცირდენ და დაბნელდენ მხედველნი ნაპრალოთა მიმართ.

4. და დაეკმნენ კარნი უბანთა ზედა უძლეურებითა [შ]უათა კმისაჲთა. და აღდგენ კმითა სირისაჲთა. და დამდაბდენ ყოველნი ასულნი კამხელობისანი.

5. და მადლითა გამო ჭხედვადენ და საკრველებით გზასა ზედა. და აღუგავნეს ნუში. და განსხუნეს მკალი და განქარდეს კაპარი: რამეთუ წარვიდა კაცი სსხლად საუკუნისა თვისსა. და მოიცვეს უბანთა ზედა მეტეებართა.

6. ვე არა განირღვეს საბელი ვეცხლისაჲ და შეიმუროს საუყავილე ოქრომასაჲ. და შეიმუროს სარწუელი ჯურღმულსა ზედა და თანად მიიქცეს ბორბალი მღვმესა ზედა.

7. და მიიქცეს მიწაჲ ქუეყანად. ვითარცა იყო. და

შიიტვეს ღთისა. რომელ მანტა მოსტა იგი:

8. ამაებაჲ ამაებაჲ. თქუა ეკლესიასტე. ყოველივე ამა.

9. და უმეტეს რ ეკლესიასტეს იყო ბრძენი და სწავებაჲ კაცთა მეცნიერებასა და რავდენ იგი გამოიძინა სამკაულნი იგავთანი:

10. ფრიად ეძიებდა ეკლესიასტეს ჰოვანად სიტყუათა ნებისათა და დაწერილთა სიწრფოებისათა.

11. სიტყუანი ბრძენთანი ვა დეზი კარსა. და ვა სამსჭუალნი განკურგებულნი. რომელნი სახეთა-გან მიეცნენ მწუემსისა-გან ერთისა.

12. და უმეტესი მათგანი: შვილო განეკრძალე მოკებად წიგნთა მრავალთა. და არა არს წრთაჲ და სრულებაჲ მრავალი შრომაჲ კორცთაჲ

13. დასასრული სიტყუსაჲ: ესე ყოველი ისმინე. ღთისა გეშინოდენ და მცნებანი დაიმარხენ და ესე ყოველმანვე კაცმან.

14. რ ყოველსა თანა ქმულსა წარმოდგინოს ღმერთმან სამჯელსა ყოველივე უკულებელი გინათუ კეთილი გინათუ ბოროტი.

და სული შიიტვეს ღთისა მიმართ, რომელმან მანტა იგი.

8. ამაება ამაებათა, თქუა ეკლესიასტე, ყოველნივე ამაჲ.

9. და უმეტესად, რამეთუ იქმნა ეკლესიასტე ბრძენი, და რამეთუ სწავა მეცნიერება კაცთა და ყურთა გამოიკულიონ სამკაული იგავთა.

10. ფრიად იძიებდა ეკლესიასტე, რომელ ჰოვანად სიტყუათა ნებისათა, და დაწერილთა სიწრფოებისა, სიტყუათა ჭეშმარიტებისათა.

11. სიტყუანი ბრძენთანი, ვითარცა კარის საკულტელები, და ვითარცა სამსჭვალნი განმსჭვალულები, რომელნი შეწყობილებისაგან მოეცნეს მწუემსისა ერთისაგან.

12. და მრავალი მათგან. შვილო ჩემო, განეკრძალე ქმნად წიგნთა მრავალთა არა არს დასრულება და სწავლა მრავალი შრომა არს კორცთაჲ.

13. დასასრული სიტყუსა ყოველი ისმინე: ღთისა გეშინოდენ, და მცნებანი მისნი დაიცვენ, რამეთუ ესე ყოველსა კაცსა.

14. რამეთუ ყოველი ქმნილი მოიყვანოს ღმერთმან სასჯელსა ზედა, და ყოველთათჳს შეცოდებისა, უკეთუ კეთილი და უკეთუ ბოროტი.

სული შიიტვეს ღმერთისა, რომელმან მოსტა იგი:

8. ამაებაჲ ამაებათაჲ. თქუა ეკლესიასტე. ყოველნივე ამა:

9. და უმეტესად, რამეთუ იქმნა ეკლესიასტე [ბრძენი] და სწავა მეცნიერებაჲ კაცთა არა გამოკულეგად შემკობასა იგავთასა:

10. ფრიად იძიებდა ეკლესიასტე ჰოვანად სიტყუათა ნებისათა და დაწერილთა სიწრფოებისა სიტყუათა ჭეშმარიტებისათა:

11. სიტყუანი ბრძენთანი ვა კარის საწერტელები და ვა სამსჭუალნი განკურგებულნი. რომელნი შეწყობილებისა მიერ მოეცნეს [მწუემსისა ერთისა-გან]

12. და უმეტესი მათგან. შვილო ჩემო განეკრძალე ქმნად წიგნთა მრავალთა. რამეთუ არა არს დასრულებაჲ და წურთაჲ მრავალი შრომა არს კორცთაჲ:

13. დასასრული ყოველისა სიტყუსაჲ ისმინე. ღმერთისა გეშინოდენ და მცნებანი მისნი დაიცვენ. რამეთუ ესე ყოველსა კაცსა.

14. რამეთუ ყოველი ქმნილი მოიყვანოს ღმერთმან სასჯელად. ყოველისა თანა უღებ-მყოფელისა. გინათუ კეთილი იყო გინათუ ბოროტი:

## შამინაული შასთოგაგი.

	არის:	უნდა იყოს:
V <sub>21</sub>	ქარდულად	ქართულად
XXVIII <sub>8</sub>	იმას უშრომია.	იმას არ უშრომია
15 <sub>20</sub>	მუნ მიიქცევას	მუნ იგინი მიიქცევას.
17 <sub>32</sub>	წინადასწარ	წინადასწარ [ჩუენსა]
23 <sub>17</sub>	იუენეს	ივუნეს
60 <sub>28</sub>	დაწვენ	დაწვენ
93 <sub>2</sub>	რიცხუსა	რიცხუსა
94 <sub>8</sub>	ერს	არს
100 <sub>24</sub>	ადაბნებს	ადაშნებს
111 <sub>23</sub>	უდმროებ	უდმროებ
115 <sub>34</sub>	ადმრონი	უდმრონი
120 <sub>14</sub>	იქმნეს	იქნეს
190 <sub>25</sub>	დი	და.



# ს ა რ რ ე ზ ი

Vorwort

III—IV

## შ ე ს ა ვ ა ლ ი :

- I. საეგზეგეტიკო მწერლობა. წარმოშობა საეგზეგეტიკო მწერლობისა. ბერძნული ეგზეგეტიკის სამი პერიოდი: დასაწყისი (I—III ს.), კლასიკური (IV—V ს.) და ბიზანტიური (VI—XV ს.): კატენები. ქართული ეგზეგეტიკა მომდინარეობს სომხურიდან და ბერძნულიდან. მიმოხილვა ქართული საეგზეგეტიკო მწერლობისა. ქართული კატენები: „ფსალმუნთა თარგმანება“ ფერემ. მცირისა და „ბიბლიის თარგმანება“ უცნობი ავტორისა. V—XXX
- II. თარგმანებაჲ ეკლესიასტისაჲ მიტროფანე სმირნელისა. ახლად აღმოჩენილი საეგზეგეტიკო თხზულება მიტროფანე სმირნელისა. ეპოქა, რომელშიაც ცხოვრობდა მიტროფანე. ცნობები მისი ცხოვრებისა და სალიტერატურო მოღვაწეობის შესახებ. ანალიზი თხზულებისა შინაარსის მხრივ. XXX—LV
- III. ქართული თარგმანი მიტროფანეს თხზულებისა. ვინ ან როდის თარგმნა ქართულად ეს თხზულება? იოანე პეტრიწი თუ იოანე ჭიმჭიმელი? მიტროფანეს თხზულებასთან ერთად გადმოღებულია ქართულად „თარგმანებაჲ ეკლესიასტისაჲ“ ოლიმპიოდორე ალექსანდრიელისა; შედარება ამ უკანასკნელისა ბერძნულ დედანთან. მიტროფანეს საეგზეგეტიკო მეთოდი და ტერმინები და მათი ქართული შესატყვისები. ენა თარგმანისა. ზოგიერთ სიტყვათა განმარტება. LV—LXXV
- IV. ხელნაწერი № 61. ერთადერთი ნუსხა მიტროფანეს თხზულებისა, მისი აღწერა და რამოდენიმე დამახასიათებელი თვისება. ოლიმპიოდორეს და მიტროფანეს თხზულებათა კომპარაცია და ურთიერთშორის დამოკიდებულება ამ ხელნაწერით. LXXV—LXXIX
- V. დამატება. ეკლესიასტე სოლომონისა, ეკლესიასტის ოთხი რედაქცია ქართულ ენაზე: ოშქისა (ანუ ახოვნისა), მცხეთისა, მოსკოვისა და პეტრიწონისა. მიმოხილვა ხელნაწერებისა. ზოგადი დანახიათება რედაქციებისა. რამოდენიმე ტექსტუალური შენიშვნა. LXXIX—LXXXIII

## ტექსტები:

A. ღირსისა მამისა მიტროფანე ზმჯრნელ მიტროპოლი-  
ტისა მიერ აღწერილი თარგმანებაჲ ეკლესიასტისაჲ

თავი I	1— 26
თავი II	26— 33
თავი III	33— 59
თავი IV	59— 99
თავი V	99—126
თავი VI	126—149
თავი VII	149—178

## B. ეკლესიასტე სოლომონისა

თავი I—V,2 ოთხი რედაქციით: ოშქის ან ათონის, მცხეთის, მოსკოვის და პეტრიწონულის	179—203
თავი V,3—XII,14 სამი რედაქციით: ოშქის ან ათონის, მოს- კოვის და პეტრიწონულის	204—226
შემჩნეული შეცდომები	227
სარჩევი	228—229

22

5907